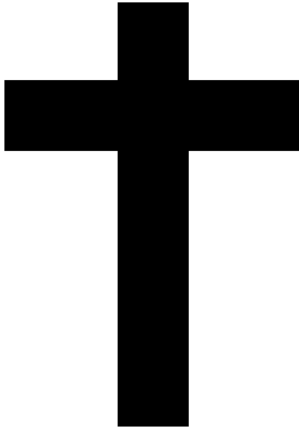

Version Pular
Fuuta-Jallon

The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of
Guinea

Version Pular Fuuta-Jallon

The New Testament in the Fouta-Jallon Pular language of Guinea

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Pular

Translation by: Traducteurs Pionniers de la Bible

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation, published by Pioneer Bible Translators, was published in 2011.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact wab.admin@pbti.org.

The translation was completed in collaboration with Christian Reformed World Mission.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
024b8126-79ef-5039-bc54-7d61889f8ae6

Contents

Matta	1
Markuusa	49
Luuka	79
Yuuhanna	130
Deftere Kuude Sahaabaabe Ben	167
Roomu	214
1 Korenti	234
2 Korenti	253
Galaasi	265
Efeesi	272
Filipii	279
Koloosi	284
1 Tesalonii	289
2 Tesalonii	293
1 Timotee	296
2 Timotee	301
Tiituusa	305
Filimuunu	308
Yahuudiyankeebe	309
Yaaquuba	325
1 Petruusu	330
2 Petruusu	336
1 Yuuhanna	340
2 Yuuhanna	345
3 Yuuhanna	346
Yuudu	347
Fenjjannde	349

NO MATTA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on

(Luk. 3.23-38)

¹ Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.

² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musifbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.

⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiyya. Abiyya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiyya, ¹⁰ Hazikiyya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiyaa, ¹¹ Yuusiyaa jibini Yeekoniya e musifbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.

¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqaama, Alyaqaama jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuqa, Saduuqa jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujj sappoo e nay.

Fii jibineede Iisaa Almasiihu on

(Luk. 2.1-7)

¹⁸ E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹ Tawi Yuusufu, on yamufo mo, ko gorko feewufo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiiji accitugol mo e nder gundoo.

²⁰ Nde tawnoo himo miiiji dun, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii bidfo mo o saawi on ko immerde e Ruuhu Seniido on. ²¹ O heboyay bidfo, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji mabbe din.» ²² Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon no laatora, wonde: ²³ «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo dun ko: <Alla no wondi e men.>^a

²⁴ Bay kanko Yuusufu o finii, o wadi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵ Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on biɗɗo goriko, o inni mo Iisaa.

2

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

¹ Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, ɗun ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandidufe iwri funnaange ari *Yerusalaam, ² ɓe wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeefe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» ³ Bay kanko Heroodu lando on o nanii ɗun, o jiiɓii, o jiiɓodi e ɓe Yerusalaam ɓen fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreefe *yottinoobe sadaka ɓen fow e jannooɓe fii Sariya on fii landagol ɓe ko honto *Almasiihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ «Ko an yo koɗolun Bayti-Lahiimi,
jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
ɗiya koɗooli hittudi e nder Yahuuda.
Ko fii lando yaltay e maa

ko ardoo jamaa an *Isra'iila on.»^b

⁷ Onsay Heroodu noddii ɓen gandidufe e gundoo, o torii ɓe yo ɓe tentinan mo saa'i mo hoodere nden feepi e mun on. ⁸ Onsay o immiini ɓe Bayti-Lahiimi, o wi'i ɓe: «Yahee humpitoyodon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.» ⁹ Bay wonii ɓe nanii ko lando on wi'i kon, ɓe yahi. Tawi hoodere nde ɓe yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso maɓɓe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni ɗon, nde darii. ¹⁰ Bay kamɓe gandidufe ɓen ɓe yiitii hoodere nden, ɓe heewi weltaare. ¹¹ Onsay ɓe naati ka suudu, ɓe yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, ɓe jicci, ɓe sujjani kun. E hoore ɗun ɓe yaltini jawle maɓɓe, ɓe okkori kun kanɗe e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² Onsay Allaahu on andini ɓe e koyɗol wonde hita ɓe yilito ka Heroodu. ɓe rewti laawol goo, ɓe hooti ka leydi maɓɓe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ɓen gandidufe yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koyɗol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa *Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu ɗabbitooyay paykun kun fii warugol kun.» ¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Biɗɗo an on yo o yaltu Misira.»^c

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandidufe ɓen janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo ɓe waroy kala paykun gorun kun duubi ɗiɗi maa jaasukun ɗun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e koɗoloy takkiikoy ɗon koy, ɗun yaadi e saa'i mo gandidufe ɓen feppinannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yeremiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee ɗon Raama:

wullaandu e sowru tiifundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude bibbe mun ben,
o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka han kadi.»^d

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.» ²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banginani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

3

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

¹ Ko e on saa'i don, Yaayaa *lotoowo maande tuubuubuyee on feepi, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!» ³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:

«Moyyinee laawol Joomiraado on,
fewnon juri makko din!» ^d

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leefi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o paamata. ⁵ Hofube Yerusalaam ben e be ka diiwal Yahuuda ben fow e kodooli hundudi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden?» ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete^e makko on, o mooba naametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. ¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!» ¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non,

ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore d'un Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngun udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹⁷ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Bid'fo an Yid'aado, mo mi weltori on!»

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa

(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

¹ Bawto d'un, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. ² O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto d'un o weelaa. ³ Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Bid'fo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu jaamete.»

⁴ Iisaa jaabii: «No windii wondema: <Ned'fo hinaa jaamete tun wuurirta, kono ko kala kongudi iwrudi ka Alla.> »^f

⁵ Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, d'un ko Yerusalaam, o jod'finoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: ⁶ «Si tawii ko a Bid'fo Alla, hocco don cikkoda ka leydi, ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tamboro-maa juude mabbe den, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »^g

⁷ Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: <Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.> »^h

⁸ Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateerijii aduna on fow e darja mun. ⁹ O wi'i mo: «Mi okkete d'un fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: <Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.> »ⁱ

¹¹ Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto d'un malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum

(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)

¹² Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. ¹³ O eggi Naasirata, o yahi, o hod'oyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naftali, ¹⁴ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁵ «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali
leyde wonde ka daande weendu,
gada Yurdayniwol,
d'un ko Jaliilu ka diya leyyi hodi e mun.

¹⁶ Oo jamaa wondo e nder niwre
yi'ii ndaygu moolanaangu,
e hoore ben jood'iibe e ndin leydi
ndi dowdi mayde woni e mun,
ndaygu jalbanii be.» ^j

¹⁷ Gila d'un Iisaa fuddii waajaade, wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!»

f 4:4 4.4 Yaj. 8.3 g 4:6 4.6 Zab. 91.11-12 h 4:7 4.7 Yaj. 6.16 i 4:10 4.10 Yaj. 6.13
j 4:16 4.16 Isa. 8.23 e 9.1

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben

(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)

¹⁸ E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i musibbe difo no bugoo *jalaaji ka weendu, tawi ben ko yungooɓe: godɗo on no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu, oya on no wi'ee Andaraawu, mijjiraawo makko kanko Sim'uunu on. ¹⁹ O wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungooɓe yimbe.» ²⁰ Don kisan be acciti jalaaji dɗin, be jokki mo.

²¹ E nder yaadu maɓbe ndun, Iisaa yi'i musibbe difo goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba e mijan mun Yuuhanna, ben ko biɓbe Zabadii. Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder laana, hiɓe moyyintina jalaaji maɓbe. Kanko Iisaa o noddii be. ²² Don kisan be acci dɗon laana kan e ben maɓbe, be jokki mo.

²³ Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna ka nder juulirdɗe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, e himo jawndora kala noone nabbeeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirdo nawnaare e noonee muuseendiiji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaaɗo iwruɗo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diiwal Yahuuda ngal e be gaɗa Yurdayniwol jokki mo.

5

Fii Waaju ngun ka hoore Fello

(Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

¹ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi badii mo. ² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

³ «Yondiniibe ka bernde ben ko malaabe,
ɓay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

⁴ Yoomuɓe ben ko malaabe,
ɓay berɗe maɓbe buttinoyte.

⁵ Newiibe ben ko malaabe,
ɓay be ronoyay leydi ndin.^k

⁶ Weelaabe dɗonɗaa peewal ben ko malaabe,
ɓay be harnoyte.

⁷ Yurmeteeɓe ben ko malaabe,
ɓay be yurminoyte.

⁸ Laaba-berndeeɓe ben ko malaabe,
ɓay be yi'oyay Alla.

⁹ Buttinoobe ben ko malaabe,
ɓay be noddiroyte biɓbe Alla.

¹⁰ Cukketeefe sabu peewal ngal ko malaabe,
ɓay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

¹¹ «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu on. ¹² Weltee, wonon e nder welo-welo, ɓay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

¹³ «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dɗan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaabee.

^k 5:5 5.5 Maa: «aduna on».

14 «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. 15 Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu. 16 Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyye den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

17 «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. 18 Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laatoo. 19 Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete tedduo e nder laamateeri kammu ngun. 20 Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoofo fii Sariya on ben ngal e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naataataa ka laamateeri kammu few.

21 «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota a ittu hoore^m, kala on ittudo hoore paawete.> 22 Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musidfo mun paawete. Kala wi'udo musidfo mun kadi <komoojo> paawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musidfo mun <la'iifu> haray no e laawol yiite jahannama.

23 «Si hidfa sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musidfo maa no monoran-maa godfun, 24 haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa tahoyintinoyaa hakkunde maa e musidfo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

25 «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonuon ka dotal, fii wota on mo habidudaa watte e juude paawoowo on, on paawoowo kadi watte e juude suufaajo on, on wade ka kaso. 26 Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

27 «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.>ⁿ 28 Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. 29 Si tawii yiitere maa paamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. 30 Si tawii jungo maa paamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

31 «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wadan mo kaydi sertigal.^p 32 Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

33 «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woondooje de woondandaa Joomiraado on den.>^j

34 Kono min mi wi'ay on, wota on woundu toode, wota on woondir kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. 35 Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndadfdudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalaam,

ko fii ko saare Lando Mawdo on non. ³⁶ Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootol. ³⁷ Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o>. Ko beyditaa e d'un woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.>» ³⁹ Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bonfo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo jaamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa nabude ka jaawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, nabaa yeru sagara gooto, naban mo yeru sagara difi. ⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma pawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidu gidu maa, aɗaa gajo maa.>» ⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidfee aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben, ⁴⁵ d'un on wonay biɓbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan dan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidube on ben tun yidufon, haray ko mbarjaari hondi heboyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ben tun hiwrotodon, haray ko hondun wadufon ko beyditii? Hinaa be gomdinaa ben kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmudo non.»

6

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

¹ «Reenee e wadigol golle mon moyye den yiingo. Si hinaa d'un on hebataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiiɓe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari maɓbe ndin. ³ Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko jaamo ngon wadi kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, d'un Ben mon, on Yi'ooowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiiɓe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballaɗe fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari maɓbe ndin. ⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'ooowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duuduɗi wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be duɗɗiniri haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e maɓbe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faalaɗon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanudon tororde Alla:

<Baaba amen Wondo ka kammu,
yo innde maa nden hormore,
¹⁰ yo laamu maa ngun feɗu,
yo faale maa on wadu ka aduna
wano woniri non ka kammuuli.

11 Okkor men hande jaametee haanando men on.

12 Yaafanodaa men bonnereeeji amen din,
wano menen kadi men yaaforani bonnuɓe men ben non.

13 Wota a naadu men e jarrabuyee,
kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu, haa poomaa. Aamiina.»

14 «Si on yaafanike yimɓe ben bonnereeeji maɓɓe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on yaafanto on onon kadi bonnereeeji mon din. 15 Kono si on yaafanaaki yimɓe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereeeji mon din.

16 «Nde hidon hoora, wota on jirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kamɓe ɓe waylay geece maɓɓe den fii hollugol yimɓe ben wonde hiɓe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kamɓe ɓe hendike mbarjaari maɓɓe ndin. 17 Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, 18 fii wota on hollu yimɓe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wadufon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'owoo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

Fii Keyee Haqinqindo on
(Luk. 12.33-34)

19 «Wota on moofu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wufugol e kornugol, e ka wuyɓe fusata yetta. 20 Kono moobeɓe de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuyɓe fusataa yetta. 21 Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, ɓernde mon nden wonata.

22 «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. 23 On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

24 «Hay gooto waawataa gollande jeyɓe dun dɗo, ko si o aɗay oya, o yida oya, maa o haɓɓoo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadɗi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

25 «Ko dun wadɗi si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dan, maa fii ko ɓornon ɓalli mon din. Taw si hinaa ngurndan ɓuri neema, awa kadi bandu ɓuri koltu? 26 Ndaaree colli din ka kammu: di sankataa, di wa'ataa, di moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni di. E taw si on ɓuraa di hittude? 27 Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dan beru sogonal gootal?

28 «E ko hondun aananton fii concii? Ndaaree no dɗii piindiiji ka gese fudirta njanda: hara-le di gollataa, di saɗɗataa. 29 Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. 30 Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hawo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wafande on ko ɓuri dun, onon ɓee fanda-gomɗinalɓe? 31 Awa wota on aanu haa wi'on: <ko hondun men jaamata?> maa: <ko hondun men yarata?> maa: <ko hondun men ɓornotoo?> 32 Dun, ko ɓe gomɗinaa ben ɗaɓɓata dun. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dun. 33 Kono ɗaɓɓee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, din piiji fow beydanoyte on. 34 Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande ɓee arday e maapunde mun.»

7

Fii Naawugol e Etugol
(Luk. 6.37-42)

¹ «Wota on paawu fii wota on paawe. ² Ko fii, ko wano paawirdon non naawirtefon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantefon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidfo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidfo maa on: «Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidfo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji din, fii wota di yiltito di yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri den yeeso koseeji din, sakko di yaaba de.

⁷ «Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hodfee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriifo okkorte, kala dabbugo hebay, awa kadi kala on hoddiifo udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, bidfo mun torotoo dun bireedi, ontigi jonna mo hayre? ¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonbe ben hidon waawi wafande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyyereji! ¹² Wafanee yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non. Ko fii ko dun Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date den Didi
(Luk. 13.24)

¹³ «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le duudube naatiray don. ¹⁴ Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e fatal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadufe, kono ko seedaabe hebata den.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe
(Luk. 6.43-44)

¹⁵ «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyudi. ¹⁶ Ko kuude mabbe den anditirton be. E hara en ittay sungala e hoore bulle-kopon, maa yibbe e hoore bulle-baali? ¹⁷ Kala leggal moyyal ko bibbe moyyube rimata, kono leggal bongal ko bibbe bonbe rimata. ¹⁸ Leggal moyyal waawataa rimude bibbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude bibbe moyyube. ¹⁹ Kala leggal ngal rimataa bibbe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. ²⁰ Awa ko kuude mabbe den anditirton be.

²¹ «Hinaa wi'oobe lan <Koohoojo, Koohoojo> ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. ²² Nden pande, buy wi'oyay lan: <Koohoojo, Koohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men radora kadi jinnaaji e innde maa, men wafa kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?> ²³ Onsay mi wi'oyay be: <Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko boni!»

²⁴ «Awa kala nanufo dii kongudi an, huutori di, wa'ay wa faamufo, darnufo suudu mun e hoore fetere. ²⁵ Ndiyan dan saayi, waameeji din

ari, keneeli dɛn wifɛ, dɛn piyɛ e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanuɔo konguɔi an dɛn, huutoraali dɛ, on no wa'i wa njofojo darnuɔo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan dan saayi, waameeji dɛn ari, keneeli dɛn wifɛ, dɛn piyɛ e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on ɲaldɛ fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jannirde be bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

8

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan (Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

¹ Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaaɔo jokki mo. ² Onsay mo damajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midɔ faalaa, laato selluɔo, laabaa.» Don kisan o selli damajan dan, o laabi. ⁴ E hoore dɛn Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dɛn hay gooto, kono yahu hollitoyɔɔa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo dɛn wonan be seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo (Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuu, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaabe ben o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi midɔ mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii godɔo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wafu dɛn>, ndu wafay.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii dɛn, o ɲaldɛ, o wi'i jokkuba mo ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali nedɔo gomɔnirɔo wa oo. ¹¹ Mi andinii on, duuduɔe iwroyay funnaange e hiraange, be nafodoya e Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba ka laamateri kammu. ¹² Kono haanunoobe ronude laamateri ndin ben bugete ka niwre ka buri wodɔɔde, ka wullaandu e ɲatindiro piye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaabe ben: «Yahu, yo dɛn wonirane wano gomɔnirdaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuɔe buy (Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)

¹⁴ Bawto dɛn Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiɔo on no waalii nawnaare nguli-bandu. ¹⁵ O meemi jungo on ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay niɔɔii, be addani mo duuduɔe be jinna nangi, o raɔori dɛn jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnuɔe ben fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde: «O yettii nawnaaje men dɛn,

o fawtike jabbegli men dɪn.»¹⁸

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hunduɔo mo on, o yamiri taalibaaɓe makko ɓen yo ɓe lumbitu gaɗa. ¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo ɓadii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni dɪn no mari gayɗe mun, awa kadi colli dɪn ka weeyo no mari pakkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Godɗo e taalibaaɓe ɓen wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattiinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa mayɓe ɓen wattiina mayɓe mun ɓen.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto dɪn Iisaa bakii ka laana, taalibaaɓe makko ɓen kadi jokki mo.

²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan dɪn watti diwude laana kan, tawi kanko himo daanii.

²⁵ Be ari, ɓe findini mo, ɓe wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

²⁶ O wi'i ɓe: «Ko fii hondun hulandon, onon ɓee fanda-gomɗinalɓe?» Onsay o immii, o toɗani hendu ndun e morloode ndiyan dɪn, deeyaango tiidungo wadi.

²⁷ Ben ɗalɗi fota, ɓe wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli dɪn e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Diɗo Selliniraa

(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gaɗa weendu ndun, dɪn ko e ndii leydi ɓee Gadariyankoobe, jinnaabe diɗo sortii ka berɗe, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ɓen hulɓinii, hay gooto suusataano rewude dɪn. ²⁹ Ben sonki e makko, ɓe wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo *Biɗɗo Alla. E hara ko ardudaa dɗoo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

³⁰ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodɗitii ɓe. ³¹ Onsay jinnajji dɪn jeeji mo, dɪ wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

³² O wi'i dɪ: «Yahee!» Onsay dɪ yalti e ɓen, dɪ naatoyi e nder dɪn koseeji. Tun, koseeji dɪn fow gidɗi ka falo, dɪ unoyii ka weendu, dɪ muli ka nder ndiyan. ³³ Ornaynoobe dɪ ɓen dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko hebi ɓen jinnanoobe kon. ³⁴ Onsay yimɓe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde ɓe yiirunoo mo, ɓe jeeji mo wodɗitagol leydi maɓɓe ndin.

9

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo

(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

¹ Bawto dɪn Iisaa bakii dɪn e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ² Be addani mo maaya-banduujo waaliɗo e ɓoggi-dimbordɗi. Bay Iisaa yi'ii gomɗinal maɓɓe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa dɪn yaafaama.»

³ Onsay wobɓe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo nedɗo no hoynude Alla!»

4 Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe dɪn, o wi'i be: «Ko hondun joganidɔn dɪi miijooji bondi ka berde mon? 5 Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa dɪn yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dɪi dɔo buri weebude? 6 Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna dɔo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa dɪn, hootaa ka maa.» 7 On immii, o hooti ka makko. 8 Bay jamaa on yi'ii dɪn, be huli, be mawnini Alla, on yedudo yimbe ben sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa
(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

9 Wa ko Iisaa iwata don, o yi'i godɔo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

10 Bawto dɪn, Iisaa joodii fii paamugol ka suudu Matta, tawi *yantooɓe sagalle e junuubankeɓe duuduɓe no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben. 11 Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dɪn, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun karamoko mon paamidanta e yantooɓe sagalle ben e junuubanke'en?»

12 Bay wonii Iisaa nanii dɪn, o wi'i: «Hinaa selluɓe ben hatonjini e pawndoowo, kono ko pawɓe ben. 13 Allaahu non no daali: <Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.>^S Awa, yahee andinoyodɔn ko woni fiɔo dɪn. Ko fii min, wonaa noddugol feewuɓe ben mi arani, kono ko junuubankeɓe ben.»

Landal fii Hoorugol
(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

14 Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari e Iisaa, be wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ben men hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

15 Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hiɓe wondi e jom jomba? Nalaade aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde maɓɓe, onsay be hooray. 16 Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidɔo. Ko fii ceelol ngol poofay dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. 17 Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidɔi. Si hinaa dɪn, guri dɪn seekoto, njaram dan hibba, bootooji guri dɪn kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo
(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

18 Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dɪi kongudi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fawon juude mon dɪn e hoore makko, o wuuritay.» 19 Iisaa e taalibaabe mun ben immii jokki mo.

20 Onsay debbo wonnooɔo soncaade gila duubi sappoo e dɪdi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. 21 Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

22 Onsay Iisaa yeeyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomɔfinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttooŋe ceri bent e jamaa on woni e nder jiiɓoldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o d'aani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii d'un andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Diɗo

²⁷ Wa ko Iisaa iwata don, bumbe diɗo jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben ɓadii mo. Iisaa wi'i be: «Hiɗon sikka miɗo waawi wafude d'un?»

Be jaabii mo: «Hiyyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite den, o wi'i: «Yo d'un woniran on wano gomɗinirdon non.» ³⁰ Gite maɓɓe den wunti. Iisaa yamiri be d'undoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.» ³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wafani be kon.

Fii no Iisaa Selliniri Mbobojo mo Jinna Nangi

³² Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ben fokkitata, be addani mo mbobojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jinnawii ngin raɗaama, mbobojo on wowli. E nder ko jamaa on ɗaldɗi kon, be wi'i: «Haa hande sifa d'un yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» ³⁴ Kono Fariisiyaabe ben kaɗun wi'i: «Ko tippude e landɗi jinnaaji d'in o woni raɗorde jinnaaji d'in.»

Fii no Iisaa Yurmiraama Jamaa on

(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotonoo e ca'e den fow e koɗooli d'in, janna ka nder juulirde maɓɓe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, jawnda kadi kala nawnaaje e nabbeeli. ³⁶ Bay o yi'ii jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hiɓe aybi, hiɓe ɗakkiraa ballo wa baali d'i alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no d'uudi, kono wa'ooŋe ben d'uudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'ooŋe ka baagol makko.»

10

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Diɗo

(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

¹ Bawto d'un, Iisaa noddii *sahaabaabe makko ben sappoo e diɗo, o okki be bawgal raɗagol jinnaaji d'in e sellingol kala jaw e kala nawnaare.

² E hino inde ben sahaabaabe sappoo e diɗo: arano on e maɓɓe ko Sim'uunu, jammaaɗo on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, ⁴ e Sim'uunu tawdaaɗo e fedde *Zelotiibe ben, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytoodo mo on.

⁵ Ko bee sappoo e diɗooŋe d'oo Iisaa immiini bawto o yamirde be d'undoo: «Wota on yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben e wota on naatu ka ca'e Samariyankeeŋe ben. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi d'in. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu

^t 9:23 9.23 E naamu Yahuudiyankeŋe ben, si goɗɗo maayiino ko wuttooŋe ceri ben e rewɓe toɗɗaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla mayɗo on.

ngun badike. ⁸ Nawndon jawbe ben, immintinon maybe ben, sellinon be damajan ben, be laaba, rafodon jinnaaji din. On hendike dun e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dun, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yooƆodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji didi, maa pafe, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hoƆo ka naatodon, andee si tawii no woodi don godfo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimbe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e maƆbe, kono si tawii be jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon din hedaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon den. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, pande jaawoore nden ko Ɔee ca'e Saduuma e *Amuura buretee hoynaneede edii nden saare don.

¹⁶ «Jooni mido immindirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. ¹⁷ Reenodon e yimbe ben, ko fii be naƆoyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde maƆbe. ¹⁸ On nabete ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, seeditodon fii an yeeso maƆbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fii godfo yettoyay musidfo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bidfo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo ƆanƆike dun haa ka lannoode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare doo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'ilayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeyfo dun. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula, haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudfii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, fejninee dun tumbere jalorma. Ko sowndadon kon kadi, ewnee dun ka warpakke. ²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawuƆo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

³² «Ko dun wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondfo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddufo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddooyay fii makko yeeso Ben an Wondfo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidufdo ben mun maa yumma mun furi lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidufdo kadi biiddo mun gorko maa biiddo mun jiwo furi lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali legal mun altindiraangal* ngal, jokkimmi, haray ontigi foddaa e an.^u ³⁹ Kala faalaafdo dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoyay dan.

⁴⁰ «Kala jabufdo on haray jabii lan, kala non jabufdo lan haray o jabii Nulufdo lan on. ⁴¹ Kala jabufdo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabufdo feewufdo sabu on ko feewufdo, o hebay mbarjaari feewufdo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordofdo godfdo e koy taalibahoy an ndiyan buubufdan, sabu kun ko taalibahun an, o faataa mbarjaari makko ndin few.»

11

Fii Lande Yaayaa den (Luk. 7.18-35)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dfido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immi taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanufdo arude on, kaa hara yo men habbo godfdo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'ufdon kon e ko nanufdon kon, ⁵ wonde: bumb'e ben yi'ii, boofoo'be ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nani, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feppinaneede miskinbe ben. ⁶ Kala mo feggaaki e an ko malaafdo.»^w

⁷ Bay be yiltitike, onsay Iisaa fudfii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko neddo borniido conci dimi? Ndaaree, bee borniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko furi annabaajo. ¹⁰ Ko oo dfoo woni mo fii mun windii on, wonde:

<Awa, mido imminde nulaafdo an on yeeso maa,

fii ko fertano-maa laawol maa ngol.>Y

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burfdo Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burfdo fandude on ka laamateeri kammu no furi mo teddude. ¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no yaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini fun. ¹⁴ Si hidon faalaa jabude fun, ko kanko woni liliya, on haanunoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi ebbindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: ¹⁷ <Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimani on gimdi yurmufdi, on wullaali!> ¹⁸ Ko fii

^u 10:38 10.38 «Yettugol legal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

^w 11:6 11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomfnde lan ko malaafdo.» Y 11:10 11.10 Mal. 3.1

Yaayaa arno, o jaamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'ufon: <On ko mo jinna!> ¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'ufon: <On ko reeredufo, yaroowo, weldufo e yantoofo sagalle e junuubanke'en!> Kono kuufe faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliife Gomdinde den

(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o furi wadude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno d'ii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadfirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii conci heynordfi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko d'un wadi si mi wi'ay on, p'ande jaawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno d'ii kaawakeeji moyyi wadufi e maa wadfirno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko d'un wadi si mi wi'ay on, p'ande jaawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko

(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa d'un ben faamufo e bee gandifufo, feppinandaa d'un bee fayfo. ²⁶ Hiiyii, ko fii ko d'un wonnoo yidi maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Bidfo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Bidfo on e on mo Bidfo on faalaa mo feppinande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiifo ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jafoŋ yankinanagol ko mi fawi on kon, jafoŋ janndeeji an din. Ko fii min ko mi newiifo, yankiniifo kadi e bernde, d'un on hefay fowtunde fii wonkiji mon din. ³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli nabude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

12

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

¹ E on saa'i don, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri p'ande aseweere nden, d'un ko *j'alaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di jaama, ko fii hari hife weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'i d'un, be wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wadufe ko dagaaki e j'alaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoofe e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be jaami bireediije weebitaade fii sadaka den, de tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben daganinoo jaamugol, kono ko *yottinoofe sadaka ben tun daganinoo jaamugol de. ⁵ Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweeje den hooreebe yottinoofe sadaka ben no bonna Sariya j'alaande fowteteende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki be? ⁶ Kono mi andinii on, burfo juulirde mawnde nden no

ɔoo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.» Y Si hidon andunoo ko ɔun firi, on felataano yimbe be bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo
(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi ɔon, o naatoyi ka nder juulirde maɓbe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hiibe faalaa toopude Iisaa, be landii mo, be wi'i: «E hara no dagii ka godɔo pawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna?»

¹² E ko haa honto non nedɔo hitti ɓuri baalii! Awa no dagii waɗugol ko moyyi jande jalaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on nedɔo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. ¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no be warira mo.

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden ebboore maɓbe, o iwi ɔon. Buy jokki mo, o sellini be fow. ¹⁶ O yamiri be wota be feɓɓin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatara, wonde:

¹⁸ «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,
on yiɗaado an mo mi weltori.

Mi waɗay Ruuhu an on e makko,
o feɓɓinanoya leyyi ɗin peewal ngal.

¹⁹ O yeddondiroytaa e godɔo, o sonkoytaa,
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballaɗe.

²⁰ O heloytaa kuɗol bayyungol,
o roccinoytaa sarbu wonɔo e suurude,
haa o folna peewal ngal.

²¹ Onsay leyyi ɗin tanyinoroyay innde makko nden.»Z

Fii no Iisaa Jaabori Toopne ɗe O Toopaa
(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

²² Bawto ɔun be addani mo mo jinna nangi, tawi on ko mboboojo bunɔo, o sellini mo. Onsay on mboboojo wowli, yi'i. ²³ Tawi ɔun no ɗaldini jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni *Almasiihu mo Daawuuda?»

²⁴ Bay Fariisiyaabe ben nanii ɔun, be wi'i: «Oo nedɔo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji ɗin tun o woni raɗorde jinnaaji ɗin!»

²⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miijii, o wi'i be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii kaɗun tigi, haray waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa raɗike Ibuliisa, o liddike hoore makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? ²⁷ Si tawii non min ko tippude e Balzabuula mi woni raɗorde jinnaaji ɗin, haray be mon ben non ko tippude e hombo woni ɗi raɗorde? Ko ɔun waɗi si kambe tigi be paawoyay on. ²⁸ Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni raɗorde jinnaaji ɗin, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²⁹ «Maa ko honno godɔo waawirta naatude e nder suudu nedɔo dolnuɔo, mooba keyeeji on ɗin, ado o haɓbude on nedɔo dolnuɔo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ³⁰ Awa, kala

mo aldaa e an haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitode haray ko saakoowo.

³¹ «Ko dun wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynuɗo Ruuhu Alla on yaafetaake few. ³² Kala wowluɗo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowluɗo *Ruuhu Seniifo on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiifo d'oo, e aroyoowo on kadi.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun
(Luk. 6.43-45)

³³ «Si leggal no moyyi, haray fiɓɓe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray fiɓɓe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree fiɓɓe mun ben. ³⁴ Ko onon yo iwɗi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonɓe? Ko fii ko ko heewi e ɓernde woo hunduko wowlata. ³⁵ Nedɗo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, nedɗo bonɗo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. ³⁶ Awa mi andinii on, jande jaawoore nden yimbe ben hasborte kala konguɗi mehi di be wowlaynoo. ³⁷ Ko fii ko konguɗi maa diin jaawirtedaa feewuɗo maa bonɗo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande
(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

³⁸ Onsay wofɓe e jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wafan men maande hawniinde, men yi'a.»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no ɗabɓa maande, kono ngu jonnetaaɓe maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. ⁴⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balɗe tati^a, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balɗe tati. ⁴¹ Awa kadi jande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu d'oo no paawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be heɗinoo ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burɗo Yuunusa no d'oo. ⁴² Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu d'oo no paawee woo, onsay oo debbo laaminooɗo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyɗe, ara heɗitoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burɗo Sulaymaana no d'oo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e nedɗo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii ɗabɓa nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo ɗon.» Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndin suudu fittaama laɓɓinaama. ⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii ɗabɓoya jinnaaji jeediɗi burɗi ngii hunyude, di naata ɗon, di hoda. Onsay sakkitorde on nedɗo buray aranun d'un bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden
(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootooɓe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko. ⁴⁷ Onsay godɗo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootooɓe mon ben no darii ka yaasi, hiɓe faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko homɓe woni yumma-gootooɓe an ɓen?» ⁴⁹ Onsay o sappii taalibaabe makko ben,

o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ⁵⁰ Ko fii kala wadufo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

13

Misal Yettaangal e Remoowo (Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

¹ Nden pande Iisaa yalti ka suudu, o joodoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinoofo takko makko on duudi, o bakii e laakun, o joodii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. ³ O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka fatal, colli din ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa. De fufi hepa sabu defwulgol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi, de yoori, sabu angal ka dadi din siyoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka dun. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko wadi si mido yewtirde be mise, ko bay hiibe ndaara, kono be yi'ataa, hiibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. ¹⁴ Fii ko Alla longinoo Isaaya kon no laatora e mabbe, wonde:

<Pellet hidon nana,
kono on faamataa few.
Pellet hidon ndaara,
kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dfee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi mabbe din,
awa kadi be ombii gite den,
sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe din,
maa be faamira berde mabbe den,
haa be tuuba, mi sellina be.»^b

¹⁶ «Onon non, gite mon den malii ko fii hide yi'ude, noppi mon din malii ko fii hidu nanude. ¹⁷ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. ¹⁹ Nde goddo hedii daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bonfo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka fatal. ²⁰ Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol hepa e nder weltaare. ²¹ Kono o alaa dadi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. ²² Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol

^b 13:15 13:15 Isa. 6.9-10

rimataa e makko ko fii haray ngol modfiraama anndeeji aduna e fayniro jawle. ²³ Nde awdi sankaanndi ndin saami ka leydi moyyiri, d'un no wa'i wa nde godfdo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wobbbe ben laabi teemedere, wobbbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gapo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben daanii, gapo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: <Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: <Ko gapo wadi d'un.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: <Hid'on faalaa yo men yahu men boroya d'un?»

²⁹ «O jaabii be: <Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hid'on bora kenkesama on. ³⁰ Accee di njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'ooobe ben yo be boru taho kenkesama on, be habbira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.»

»

Misal Yettaangal e Abbere Bene

(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde godfdo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden furi fanfude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fudi, haray ko nden furi mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli din ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

Misal Yettaangal e Lewen

(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal doo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya d'un, on lewen wona sabu d'un fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri d'un jamaa on mise. O yewtirtaano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ka daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise, mi feppina piiji suudinoodi gila ka fudfoode.»^C

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaabe makko ben badii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko *Bii-Aaden on.

³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni bibbe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni bibbe bondo on.

³⁹ Gapo sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannooe aduna on, wa'ooobe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on borirtee non fii bugogol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginaaybe ben fow e wadfoobe ko

boni ben, ⁴² be bugoo be ka nder beembal yiite ka wullaandu e njatindiro piiye woni ton. ⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben maɓɓe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

Mise Ebbindiraade e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suufiido e nder ngesa mo neddo goo arata yi'a suufa. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dabɓude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaadi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pecten, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bonɗi din bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonɓe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonɓe ben ka beembal yiite ka wullaandu e njatindiro piiye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii ɗun fow?»

Be jaabii: «Hiyyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko ɗun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kidɗi.» ⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi ɗon.

Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa

(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa ɗon, ɗun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde maɓɓe. Dun njaldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwrani mo? ⁵⁵ E hinaa biɗɗo minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto ɗun fow iwrani mo?» ⁵⁷ Dun haɗi be gomɗingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵⁸ Laatii o wadaali ɗon kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomɗinal maɓɓe ngal.

14

Fii no Yaayaa Wariraa

(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

¹ Ko e on saa'i ɗon, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlée. ² O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde mayɓe ben! Ko ɗun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo ɗun ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiyya, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hiɓe jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder palaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiyya on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wad'anay mo kala ko

o torii mo fewndo d'on. ⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan doo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, d'un jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. ¹² Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

¹³ Bay Iisaa nanii d'un, o iwi d'on e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wuldinnde. Jamaa on humpitii d'un, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. ¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o jawndi jawbe wonnoobe d'on ben.

¹⁵ Bay nibbii, taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wuldinnde nii, nallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka kodfooli, be dabba ko be jaama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be jaama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari doo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.» ¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji din yo be joodo ka hudo. O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonnii taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on. ²⁰ Fow paami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e didi tew kunte ko lutti. ²¹ Tawi ben paamube ko wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaaka.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto d'un kisan, Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on.

²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay nibbii, tawi ko kanko tun woni d'on. ²⁴ Tawi laana kan wodfitorii leydi ndin wa palande teemedfe, awa kadi morloofe ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaabe ben yi'i himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol mabbe ngol be sonki.

²⁷ Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Aru!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygol e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidi kon, o huli. Tun o fudfii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomdinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Iisaa be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. ³³ Wonnoobe ka laana ben sujani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a *Bid'fo Alla!»

³⁴ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata.

³⁵ Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeegi d'on din fow. Be

addani mo jawbe ben fow, ³⁶ be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunoobe mo ben fow ndikki.

15

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun d'in

(Mrk. 7.1-23)

¹ Onsay *Fariisiyaabe e jannooŋe fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hiŋbe jaama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla d'en sabu naamuuji mon d'in? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: <Teddin yumma maa e ben maa>,^d awa kadi: <on mo huɗi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.>^d ⁵ Kono onon, hiɗon wi'a wonde kala wi'udo ben mun maa yumma mun: <mi yedfii Alla ko mi nafraynoo on kon>, ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindiinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, o wi'i:

⁸ <Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde, kono berde maŋbe d'en no wodɗondiri e an fota.

⁹ Ko e nder meere be woni lan rewude, janndeeji di be woni jannude d'in ko di yimbe ben sinci.> »^e

¹⁰ Onsay Iisaa noddii jamaa on e makko, o wi'i be: «Hedee, faamon. ¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko tuuninta nedɗo, kono ko ko yaltirta ka hunduko kon tuuninta nedɗo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben baɗii mo, wi'i: «Hiɗon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi hinaa Ben an Kammuyan-keejo on tuti, borete. ¹⁴ Tertee be, ko bumbɛ woni d'owude bumbɛ. Si bundo non d'owii bundo, be diɗoo non be yanay e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men fii ngal misal.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko on be alaa faamu? ¹⁷ E on andaa kala ko naati ka hunduko ko ka nder reedu yahata, baɗto d'un hawkoyee ka weddii? ¹⁸ Kono ko yaltiri ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko d'un-le tuuninta nedɗo. ¹⁹ Ko fii, ko e nder bernde nedɗo miiɗooji bondi yaltata, kaɗun e waru-hoore e jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol fenaande e hoyre. ²⁰ Ko d'un woni ko tuuninta nedɗo. Kono naamugol hara soodaaiki, d'un tuunintaa nedɗo.»

Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomɗiniiri

(Mrk. 7.24-30)

²¹ Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi dee ca'e Tiiri e Siduuna. ²² Tun, debbo Kanaaniyankeejo hoɗudo d'on ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

²³ Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben baɗii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

²⁴ O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjuɗfi d'in tun mi addiraa.»

^d 15:4 15.4 Egg. 20.12 e Yaj. 5.16   ^d 15:4 15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9   ^e 15:9 15.9 Isa. 29.13

²⁵ Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

²⁶ O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji dɪn.»

²⁷ Debbo on jaabii: «Hiiyii, Koohoojo, kono hay bareeji dɪn ɲaamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

²⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomɗinal maa ngal no tiidɪ. Yo wonirane no faaliraɗaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo
(Mrk. 8.1-10)

²⁹ Bay feyyii e ɗun, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi ɗon e fello, o joodfii. ³⁰ Jamaa moolanaaɗo kadi badii mo, wondude e bofooɓe e bumbe e layooɓe e pahidube-mbobidi e pawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyɗe makko, o sellini be. ³¹ Bay jamaa on yi'i pahidube-mbobidi ben wowlii, layooɓe ben kadi hettii cellal, bofooɓe ben yahii, bumbe ben yi'i, be ɲalɗi, be mawnini Alla Isra'iilayankeeɓe ben.

³² Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balɗe tati hiɓe wondi e an, be alaa ko be ɲaama. Mi faalaaka be yiltude hiɓe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

³³ Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa ɗoo fow e ndee nokkuure wulɗinnde?»

³⁴ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediije jeedɗi e likkoy tosoƙoy seeda.»

³⁵ Onsay o torii jamaa on jooɗagol ka leydi. ³⁶ Bay o yettii bireediije ɗen jeedɗi e liyyi dɪn, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. ³⁷ Fow ɲaami haa haari, moobitaa debeeje jeedɗi tew ko luttii. ³⁸ Tawi ben ɲaamuɓe ko be worɓe guluuje nayo, hara rewɓe e fayɓe lintaaƙa. ³⁹ Bawto ɗun o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

16

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande
(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e *Sadduusiyaabe ben badii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu.

² Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on wi'ay: <Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.> ³ Bimbi kadi wi'on: <Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji bawli.> Hidon waawi faamude fii ko feepi ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji dɪn? ⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no ɗaɓɓa maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.» Onsay o acci be ɗon, o yahi.

Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben
(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri ɗun, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii ɗun, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon ɗun, onon bee fanɗa-gomɗinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa

jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananoode worbe guluuje njowo den, e ko debeeje jelu artirnodon ko lutti? ¹⁰ E bireediije den jeediidi senditananoode worbe guluuje nayo den, e yeru debeeje ko artirnodon ko lutti? ¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!» ¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wadeteedo e bireedi.

Fii Qirritannde Petruusu nden

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni liliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yemiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Biddo Alla Wuurudo on!» ¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiyan feppinan-maa dun, kono ko Ben an, on Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'i an Petruusu, ko a fetere.^f Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko tonudaa ka leydi woo haray tonjama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» ²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa din e Artugol makko ngol

(Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden pande, Iisaa fudfii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaa, o tampinoyee fota immoralde e mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara dun hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeeyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa din hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal,^g o jokkammi.

²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay dan. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

^f **16:18** 16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere». ^g **16:24** 16.24 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

17

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

¹ Balde jeegoo bawto d'un, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo.

² Mbaadi makko ndin waylii yeeso maɓɓe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concii makko d'in kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iiliya feepani be, tawi hiɓe yewtida e makko kanko Iisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Koohoojo, no moyyi ka wonen doo. Si hidon faalaa toode mi darnay doo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, liliya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata d'un, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biɗɗo an yiɗaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii d'un, be heɓi kulol tiidungol, be suuyi, be sujji. ⁷ Kono Iisaa badii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be banti gite d'en, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'ufon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannooɓe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko liliya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga liliya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on liliya ariino, kono be anditaali mo, be wadiri mo no be faaliraa non. Ko wano non kadi be tampinirra Bii-Aaden on.» ¹³ Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa
(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, onsay gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i: ¹⁵ «Koohoojo, yurminee biɗɗo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo jawndude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomɗinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mupantoo on? Addanee lan mo doo.» ¹⁸ Iisaa tojani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomɗinal mon ngal fandɗi kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomɗinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: <Iwu doo!>, ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal
(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka jalaande tammere o immintinyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴ Fewndo ko be naatata Kafernahuum, yantooŋe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵ Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko biŋbe maŋbe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶ O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol dun fawaaki biŋbe ben kan. ²⁷ Kono fii wota en mettin berde ben yantooŋe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudi nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooŋe fii sagalle men den enen diŋo.»

18

Fii Burŋo Teddude on ka Laamu Kammu

(Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

¹ E on saa'i don taalibaabe ben badii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo buri teddude ka laamu kammu ngun?»

² Onsay Iisaa noddii paykun, o joddiini kun hakkunde maŋbe, ³ o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu. ⁴ Ko dun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun doo, o wonay burŋo teddude on ka laamu kammu. ⁵ Awa kadi kala jabudo paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶ Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.»

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dii piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa dun wadi! ⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa, haray tayu de, bugodaa ka woddiiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde diŋi maa juude diŋi bugedaa ka yiite poomayankeewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awu nde, bugodaa ka woddiiti-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite diŋi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii

(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjube ben.»

¹² «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e diŋ majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbitoya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yiitude, ka haqiiqa mi

andiniin on, o weltoray ngii buri diya cappande jeenay e jeenay di majjaali. 14 Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

15 «Si musidfo maa fawpike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musidfo maa on. 16 Kono si o jabanaali ma, haray dabbu gooto maa difo, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo paawiroye kongudi seedebe difo maa tato. 17 Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto *moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

18 «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko torjufon ka leydi woo haray tojaama ka kammu, e ko jabudon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. 19 Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si difo e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okkay be dun. 20 Ko fii ka difo maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde mabbe.»

21 Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musidfo an, si himo fawpaade e an? Ko haa laabi jeedidfi?»

22 Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedidfi, kono ko haa cappande jeedidfi laabi jeedidfi. 23 Ko dun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaabe mun hunito dun. 24 No on lando fudfornoo, be addani mo godfo joganiifo mo ujune kaalisi. 25 Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e sibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yofee.

26 «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: <Koohoojo, mujjane lan, mi yobay on fow!> 27 Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

28 «Ko on jiyaado yaltata fon, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiifo mo *dinaruujj teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: <Yoban ko joganidfaa mi kon!> 29 On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: <Mujjano lan, mi yobete!> 30 Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. 31 Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitani jom mabbe ko wadi kon fow.

32 «Onsay jom mabbe noddi on jiyaado, o wi'i mo: <Ko an, yo jiyaado bondo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeejii lan. 33 An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?> 34 Jom makko tikki, o wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o pawlii kon fow woo. 35 Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musidfo mun on ka bernde mun.»

19

Fii Sertigal Yettindirbe (Mrk. 10.1-12)

1 Bay wonii Iisaa gaynii din yewtereeri, o iwi Jaliilu fon, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol. 2 Jamaa moolanaado jokki mo. O sellini be fon.

3 Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godfo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fudfoode, Tagufo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, ⁵ o daali: «Ko dun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.»^h ⁶ Dun haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto. Awa wota godfo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fudfoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti godfo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dun ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wofbe kadi hara ko be bujaabe, no woodi wofbe kadi hara ko ruudfiibe fii laamu kammu ngun. On waawufo jabude yo jabu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy
(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tojani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on hadu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» ¹⁵ Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

Fii Suka Galo on
(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Godfo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wafude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

¹⁸ O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maaⁱ, yidiraa nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^j

²⁰ On suka wi'i mo: «Midu wafude dun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hida faalaa wonude timmufo, yahu yeeyitaa ko marfaa kon, okkaa miskinbe ben, dun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii din kongufo, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi,

^h 19:5 19.5 Fud. 2.24   ⁱ 19:19 19.19a Egg. 20.12-16   ^j 19:19 19.19b Lew. 19.18

no furi weebande ngelooaba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaabe ben nanii d'un, be njalɗi fota, be wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako nedɗanke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heyɗintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e diɗi, laamoyodon *bolondaaji Isra'ila ɗin sappoo e diɗi. ²⁹ Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e biɓbe mun ben e gese mun ɗen sabu innde an nden, o heboyay ko furi d'un laabi teemedere ka aduna ɗoo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan ɗan. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

20

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

¹ «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltuɗo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiiju. ² Be fotti e njoddi, pallal kala *dinaruuru. Onsay o immiini be ka ngesa makko wiiju. ³ O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa wafuɗe hay huunde. ⁴ O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiiju, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. ⁵ O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wafiri wano non. ⁶ O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wobbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun pallandon ɗoo, hay huunde on alaa wafuɗe?» ⁷ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiiju.»

⁸ «Bay niɓbii, jom ngesa wiiju mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa be njoddi maɓbe ndin. Fuɗɗoraaya yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.» ⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e maɓbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka heɓay ko furi d'un. Kono kambe kadi mo bee e maɓbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay be hendike, be njurjurti jom galle on, ¹² be wi'i: «Bee sakkitiife arude ko saa'i gooto pet goll! A fonnii be e amen, menen bee tufiibe yangi e nguleendi pallal ngal peetu?» ¹³ O jaabii godɗo e maɓbe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru?» ¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidi an wafɗi si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wafirgol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonɗe?»

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya baawo.»

Fii ko Saatii Heɓoyde Iisaa kon (Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko be yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e diɗo sera, o wi'i be: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannooobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude be

wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, be focca mo, be fempa. Bawto d'un o immintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon
(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma faybe Zabadii ben e fiɓɓe mun ben badii Iisaa, be jiccii fii toragol mo. ²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faalaɗaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo bee fiɓɓe an d'oo d'ido joodoyo ka laamateeri mon, god'oo on wonira ka jaamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i be: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka jaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata d'un, kono ko Ben an yedata d'un be o ebbani fii d'un ben.»

²⁴ Bay beya taalibaabe sappo nanii d'un, be seytinani ben neene-gotoobe d'ido. ²⁵ Onsay Iisaa noddii be, o wi'i: «Hiɗon andi hooreeɓe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe maɓɓe ben no feyyintini laamu ngun e hoore maɓɓe. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaɗo wonde tedduɗo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon.

²⁷ Awa kadi kala faalaɗo wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccuɗo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duuduɓe.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe d'ido Yeerikoo
(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)

²⁹ Bay wonii be yaltii Yeerikoo, jamaa duuduɗo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumbe d'ido no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, be ewnii, be wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³¹ Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be burti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³² Onsay Iisaa dartii, o noddii be, o wi'i: «Ko hondun faalaɗon yo mi wafan on?»

³³ Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

³⁴ Iisaa yurmaa be, o meemi gite maɓɓe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

21

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam
(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, d'un ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko d'ido,

² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon d'oo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. ³ Si god'oo aru on e landaade god'fun, on wi'ay mo: <Ko haaju Koohoojo on yani e majji.> Onsay o accay di ara.»

⁴ Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:

<E hino lando maa on ka arata e maa,

himo wad'dii mbabba,

himo yawi e hoore mbabun keccun,

e hoore bikkun mbabba,

himo heewi newaare.»^k

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndadfdani mo conci mabbe din e hoore majji, o joodii don. ⁸ Tawi yimbe duudufe e nder jamaa on no ndadfdanaynoo mo conci mun din ka laawol, wofbe ben taya caldi ledde den, ndadfdana mo ka laawol. ⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

«Hosannaa*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,
darja burdo toowude wonanii ma.»^m

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, dun ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Radfori Yeeyooŋe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o radfii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla>,ⁿ kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi din, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiyyii, e hara haa hande on jangaali dñi kongudñi wonde: <Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?> »^p

¹⁷ O acci be don, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

Fii no Yibbehi kin Hudfira

(Mrk. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Ko Iisaa yiltitotoo ka saare bimbi, o weelaa. ¹⁹ O yi'i yibbehi ka laawol, o badii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i don kisan yibbehi kin yoori.

²⁰ Bay taalibaabe ben yi'ii dun, be njaldi, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidfon gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, dun waday. ²² Kala ko landordon gomdinal e nder toragal Alla, on hebay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal

(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

²³ Bawto dun Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude dun, e ko e ley kongol hombo wondaa?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dfun. ²⁵ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddfanke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondfun hafunoo gomdinen mo? ²⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddfanke dfun iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

²⁷ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dfun.»

Misal Yettaangal e Bibbe Diɗo

²⁸ Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondfun miijidon e dundoo? Hari godɗo no mari bibbe diɗo. O wi'i arano on e ben: <Biɗɗo an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiiju.> ²⁹ On jaabii mo wi'i: <Mi woniraa!> Bawto dfun o ninsiti, o yahi ka ngesa. ³⁰ Ben maɓɓe ɓadii dimmo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: <Miɗo woniri dfun, yo baaben!> Kono o yahaali. ³¹ Ko hombo e ben diɗo wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. ³² Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe dfun, on tuubaano bawto dfun, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wiiju

(Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

³³ «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunooɗo *wiiju. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooɓe wiiju ben, o yahi safaari. ³⁴ Bay saa'i sonitugol wiiju on hewtii, o immini kurkaadi makko haa e remooɓe wiiju ben fii yo be jonnu be ɓiɓɓe wiiju.

³⁵ «Kono ben remooɓe wiiju hendii dɗin kurkaadi, piyi godɗo on, wari oya, be ferii godɗo goo kaaye. ³⁶ O immini kurkaadi makko goo kadi ɓurɓe ɓeya aranun dɗuudude, remooɓe wiiju ben wadiri bendon kadi wano non. ³⁷ Ka sakkitorun o immini ɓiɗɗo makko on haa e maɓɓe, himo wi'a: <Be teddinay ɓiɗɗo an on.> ³⁸ Kono bay remooɓe wiiju ben yi'ii ɓiɗɗo on, be wi'indiri: <Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, dfun en hendoto ndondi makko ndin.> ³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka ɓaawo tutateeri wiiju, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tutateeri wiiju ndin ari, ko hondfun o wadata ben remooɓe wiiju?»

⁴¹ Ben hooreeɓe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonɓe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooɓe goo, hara ko jonnitoobe mo ɓiɓɓe wiiju ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi dɗin wi'i kon? Ko fii hidi wi'i wonde:

<Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden
wontii hittunde ka ɓoɓɓundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,
dun no hawnii e gite men!> ɺ

⁴³ «Ko ñun wadfi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa wadaydo ko Alla yidi kon. ⁴⁴ Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»P

⁴⁵ Bay hooreebe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben nanii ñen mise, be andi ko fii mañbe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ Be woni e ñaɓɓugol feere no be nangira mo, kono hari hiibe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

22

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera (Luk. 14.15-24)

¹ Iisaa yewtiri be kadi misal, o wi'i be: ² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, wadudo caatal fii peera biɗɗo mun. ³ O nuli kurkaadi makko ñin yo noddoy saatinaabe ben ka caatal. Kono tawi ben faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ben: Mi ebbindike fii caate ñen. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudi ñin hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono be foygiti fii ngal caatal, be yahi, oya on ka ngesa mun, goddo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddiibe nangi kurkaadi ñin, tampini, wari. ⁷ Lando on tikki. O immini suufaabe makko ben, o muloyi ben ittube ko'e, o sunni saare mañbe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko ñin: «Caatal ngal fewndike, kono saatinanoobe ben handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka ñate-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko ñin yahi ka ñate, be mottindiri kala be ñe tawnoo ton, bonbe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal wadata ñon heewi yimbe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ben, o hayni ñon goddo mo ñornaaki conci peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirɗaa arude ñoo, a ñornaaki conci peera?» On neɗɗo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi ñin: «Hañbee mo juude e koyde, bugoñon mo ka niwre ka ñuri woɗɗude, ka wullaandu e ñatindiro jiiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no ñuudi, kono ko seedaabe subaa.»

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle (Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no be nangira Iisaa konguɗi makko ñin. ¹⁶ Be immini e makko taalibaabe mañbe ben, e yimbe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, mefen andi ko on nundufe, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on ñenyotaako hay gooto, ko fii on ñurindinaa yimbe ben. ¹⁷ Yeete men jooni ko miijiñon: E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mañbe bondi ñin, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndoron mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru. ²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» ²² Be ñaldi fii kon ko be nani, be acci mo ñon, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal
(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden pande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si godfo maayii, o accaali bibbe, haray mijiraawo makko on no haani yettude on keynguujjo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen bibbe njeedifo. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, mijan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeedifoo non be timmi. ²⁷ Bawto maabe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeedifoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi din, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² <Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaga e Alla Yaaquuba?» Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa hefinoodo on ndaldi fii janndeeji di Iisaa jannaynoo din.

Fii Yamirooje Burde Mawnude den
(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

³⁴ Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri. ³⁵ Godfo e maabe, waawudo fii Sariya on, landii mo dunfoo fii ndarndagol mo, o wi'i: ³⁶ «Karamoko'en, ko yamiroore honde buri mawnude ka Sariya?»

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow.^r ³⁸ Ko dun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. ³⁹ E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.^{s22.39} ⁴⁰ Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
(Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)

⁴¹ Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dunfoo, ⁴² o wi'i: «Ko hondun miijifon fii *Almasiihu on, ko o jurriya hombo?» Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

⁴³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

⁴⁴ <Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an naamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.^t

⁴⁵ «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁶ Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden pande hay gooto suusaali landaade mo.

23

*Fii no Iisaa Feliri Hooreebe Diina ben
(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaaʼbe mun ben, ² o wi'i: «Ko jannooʼbe fii Sariya on ben e *Fariisiyaaʼbe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doftee, wadon kala ko be wi'i on, hara on wadiraali wa kuude mabbe den. Ko fii be wowlay, hara be wadataa. ⁴ Hibe habba dolle teddude, mettude nabude, be fawa de e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi be faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol be. ⁵ Kuude mabbe de be wadata den fow ko fii yo yimbe ben yi'an be. Awa kadi hibe jajna *paaloy bindi mabbe koy^u, be juutina binsanji conci mabbe.^w ⁶ Hibe yidi ndaddule arane den ka nafagol e saffeeji arani din ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hibe yidi kadi yo yimbe ben noddir be karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on wadu haa noddefon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, dun-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on wadu haa noddefon yeesojo, ko fii ko gooto woni Yeesojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii mawntiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooʼbe fii Sariya on e Fariisiyaaʼbe ben, bay hidon falande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ben naata.

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooʼbe fii Sariya on e Fariisiyaaʼbe ben, bay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu dun on heboyay naawooje burde sattude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooʼbe fii Sariya on e Fariisiyaaʼbe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo biddo jahannama nde laabi didi buri ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe dowoobe, wi'a: <Si goddo woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si goddo woondirii kanne juulirde mawnde nden, haray dun farlike mo.> ¹⁷ Ko onon yo njooʼbe e bumbe! Ko hondun buri mawnde hakkunde kanne den e juulirde mawnde labbinde kanne den nden? ¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si goddo woondirii *layyorde nden, haray dun hinaa huunde, kono si goddo woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray dun farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun buri mawnde hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirdo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirdo juulirde mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hofudfo e mayre on. ²² Kala woondirdo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiido e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooʼbe fii Sariya on e Fariisiyaaʼbe ben, bay hidon ittana naana e suukooran e pamaku farilla, hara hidon welsindanii ko buri hittude kon ka Sariya, dun ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko dun haanunodon

jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe d'owoobe, sukkitooße buubii ka yarata, hara-le on moɗay ngeleoba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji d'in tun labbinton, hara hid'i heewi miile e angal waawugol hoore mun. ²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji d'in, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hid'on wa'i wa genaale rawninaade fotude e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hid'on wa'ani yimbe ben wa feewuße, kono hara ka nder hid'on heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hid'on maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewuße ben, ³⁰ hara kadi hid'on wi'a: <Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e mabbe fii hibbugol yiian annabaabe ben.> ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on bißbe ben warunoobe annabaabe ben.

³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? ³⁴ Ko d'un wadi si mido nabaande on annabaabe e faamuße e jannoobe, waroyon wofße, fempon wofße, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiian kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, d'un non ko gila e yiian Haabiila dan, on feewudo, haa addani e yiian Zakariyaa, oo biɗɗo oo wi'eteedo Berekiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, d'un fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moofirta coppi e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali d'un! ³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii!

³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa lan haa pande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »Y

24

Maandeeji fii Artoyogol Iisaa Almasiihu on (Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)

¹ Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaabe makko ben badii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii be, o wi'i: «On yi'ii d'un fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttoytaa d'oo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, be wi'i mo: «Yeetee men, ko honde tuma d'un wadoyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duuduße. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii bee d'un wada. Kono hinaa don wonata lannoode nden. ⁷ Hareeji kadi wadoyay hakkunde leyyi d'in. Laamateeriiji d'in kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji wada,

kapun e dimbande leydi. ⁸ Kono ko ñun fow wonata fufɗoode sattendeeki nanditayɗi e muuseendi ɗata ñin.

⁹ «Awa be wattoyay on e juude tampinoobe ben, be wara on. Leyyi ñin fow kadi ana on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomɗinal ngal, be janfondira, be aɗindira. ¹¹ Awa waɗitiibe annaba ñuufube yaltitoyay, be faljina yimbe buy. ¹² Sabu beydagol angal peawal ngal, giggol ñuufube ñuytoyto, ¹³ kono kala ɗajjiido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun feppinte e aduna on fow, fii no leyyi ñin fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

¹⁵ «Awa, nde yi'ufon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden wooY, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hoɗube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁷ On wonɗo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wonɗo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder ñen balde ñon, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ²⁰ Awa toree fii wota ndun dogodu mon ardu ndungu maa e *ɗalaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waɗay, nde sifa mun waɗaali gila aduna dawi haa hande, e nde furi mun waɗitataa han kadi. ²² Si tawno ñen ɗalaade rabbindinanooka, hay gooto daɗataano. Kono sabu subaabe ben, ñen ɗalaade rabbindinte.

²³ «Awa si godɗo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no ñoo!> maa <himo ñaa!>, wota on hoolo mo. ²⁴ Ko fii waɗitiibe almasiihu e waɗitiibe annaba feppoyay, be waɗoya maandeeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hiitanike on fii ñin.

²⁶ «Awa si be wi'ii on: <E hino himo ka wulaa>, wota on yahu, maa: <Himo ka nder cuudi>, wota on hoolo! ²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirmaange, ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta. ²⁸ Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje ñen moobotoo.

²⁹ «Kisan ɓawto satteende ñen ɗalaade, <Naange ngen niɓbitay, tawa lewru ndun jalbataa, koode ñen ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.>^Z

³⁰ «Ko onsay maande Bii-Aaden on feppata ka kammu, bolondaaji ñin fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwruude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ³¹ Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *liital, be mooba subaabe makko ben, gila funnaange hebi hirmaange e gila nano hebi jaamo, gila ka kammuuli ñin fufɗi haa ka ñi haafi.

³² «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki ñin heccidiri, ñi wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon ɓadike. ³³ Ko wano non kadi, no yiirufon ñii piiji fow no waɗa woo, haray andee wonde Bii-Aaden on ɓadike ka dambugal. ³⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, ñun fow waɗay ado nguu jamaanu feyyude. ³⁵ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an ñin feyyataa.»

*Fii Hebulanagol Saa'i Artoyogol Bii-Aaden on
(Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)*

³⁶ «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bid'do on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. ³⁷ Ko wad'unoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wad'oyay kadi ka palaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee palaade ado waamere nden wadufe, hari yimbe ben no naamaynoo yara, no jomba jombanee, haa jande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e palaande honde joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujjo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wattanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. ⁴⁴ Ko d'un wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo

(Luk. 12.41-48)

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'oowo: «Jom an neebii araali», ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo jaama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette sattufe, o wada mo ka faasiqiibe ben wadefete ton, ka wullaandu e njatindiro jiiye woni ton.

25

Misal Yettaangal e Jiwbe Sappo

¹ «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fottoygol e jom jomba. ² Tawi njowo e mabbe ko njofooobe, beya njowo ko faamuibe. ³ Ko njofooobe ben yettata lampuuji mun din, be ronki naborde nebban ko be hubbinira di, ⁴ kono faamuibe ben kapun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde tawnoo jom jomba neebii, fow soyyii daanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino jom jomba! Yaltee fii jabbagol mo!» ⁷ Onsay ben jiwbe immii, be ebbindanii lampuuji mabbe din. ⁸ Njofooobe ben wi'i faamuibe ben: «Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen din no e fii daanagol!» ⁹ Faamuibe ben jaabii be, wi'i: «Oo'o, dan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyoobe ben.»

¹⁰ «Fewndo ko be yahi soodoygol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka peera, baafe den ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, be wi'i: «Koohooyo, Koohooyo, udditane men!» ¹² Kono o jaabii be, o wi'i: «Ka haqiiqa, mi andaa on!» »

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa jalaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato

(Luk. 19.11-27)

14 «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa nedfo fokkitudo safaari. O noddi kurkaduube mun, o halfini be jawle makko den. 15 O jonni godfo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaga mun, onsay o yahi e safaari makko. 16 Don kisan hendiifo talanji jowi din yahi gollitroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. 17 Wano non kadi hendiifo talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. 18 Kono hendinoofo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudi jom makko din.

19 «Bay neefoyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. 20 Hendinoofo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: <Koohojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.> 21 Jom makko wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduuo moyyo holniifo. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

22 «Hendinoofo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: <Koohojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.> 23 Jom makko wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduuo moyyo holniifo. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

24 «Hendinoofo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: <Koohojo, bay mido andunoo ko a nedfo sattudo fii, sopitoowo ko a aawaa e wa'oowo ko a sankaa, 25 mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nnder leydi. E hino ndu, jabu ko jeyfaa kon.>

26 «Jom makko jaabii mo wi'i: <Ko an yo jiyaado bonfo puyfo! E hida andunoo mi sopitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? 27 Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di ben^a, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore ton!»

28 «Onsay jom makko wi'i: <Jabitete di e juude makko, jonnon di oo jogiifo talanji sappo din! 29 Ko fii ko mardo on beydantee haa duufa, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. 30 Awa, jiyaado fussaapijo on, bugee mo ka niwre ka buri wodofude, ka wullaandu e njatindiro jiiye woni ton!» »

Fii Naawoore Sakkitorde nden

31 «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangural mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu darjinnde. 32 Onsay leyyi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. 33 O wadira baali din ka sengo makko jaamo, be'i din ka sengo makko nano.

34 «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun jaamo ben: <Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fuddoode aduna on. 35 Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi jaama, mi donfano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno kodo, wernudon mi, 36 mi holi, holtindon mi, mi jawi, dankidon mi, mi sokaa, ndaarudon mi.>

37 «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: <Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko jaamaa, maa ka donfadaa, men okkor-maa ko yaraa? 38 E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men

a 25:27 25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», no firi wallingol di ka «banki».

wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?» ⁴⁰ Onsay Lando on jaaboto be, wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadani d'un burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon d'un.»

⁴¹ «Bawto d'un o wi'a wontirbe ka nano makko ben: «Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi dondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi sokaa, on ndaaraali lan!»

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida dondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?»

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali d'un godfo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali d'un!» ⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

26

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa (Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii d'in yewtereaji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hidon andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden waday, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa (Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷ debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸ Bay wonii taalibaabe ben yi'ii d'un, be seytini, be wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere? ⁹ En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

¹⁰ Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wadanimmi. ¹¹ Miskinbe ben kan, hidon wondi e mabbe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ¹² Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo fejjinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditanee.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa (Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴ Onsay godfo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, d'un ko Yudaasi Iskariyyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵ o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo

tammaaji cappande tati kaalisi.^b 16 Gila ontuma himo dabbbude feere no o wattira Iisaa e juude maɓɓe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden
(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

17 Ka jallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

18 O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: <Karamoko'en wi'i woo: Saa'i maɓɓe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe maɓɓe ben Juldeere Yawtaneede nden.> »

19 Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

20 Bay nibbbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e didooɓe ben. 21 E nder ko be naamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, godɗo e mon janfoto lan.»

22 Be aani fota. Onsay mo bee e maɓɓe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohooyo, ko min?»

23 O jaabii be, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. 24 Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko burnoo moyyande on nedɗo ko si o jibinanooka!»

25 Onsay Yudaasi, d'un ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

26 E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonna taalibaabe ben, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, d'undoo ko bandu an ndun nii.»

27 O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonna be, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. 28 Ko fii d'un ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan dan fii yaafuyee junuubaaɓi duuduɓe. 29 Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram biɓɓe *wiiju haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiiju kesan ka laamateeri Baaba an.» 30 Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddande Petruusu nden
(Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

31 Onsay Iisaa wi'i be: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»^c 32 Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

33 Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

34 Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

35 Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani
(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

36 Bawto d'un Iisaa yaadi e maɓɓe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodfee doo haa mi wodɗitoo fii

toragol.» ³⁷ O nabori Petruusu e biḅbe Zabadii ben dīdo. Onsay o fudd̄d̄ii heḅude annde e sokola, ³⁸ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee d̄oo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wadu, kono yo faale maa on wadu.»

⁴⁰ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be d̄aanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wad̄ugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wod̄ditii be kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali kun, yo faale maa on wadu.» ⁴³ O artoyi kadi, o tawi be d̄aanike, ko fii hari gite maḅbe den ted̄d̄ii. ⁴⁴ O acci be d̄on, o yahi, o wod̄ditii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii d̄in kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on d̄aani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on ḅadike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on ḅadike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e d̄idoobe ben, hewtidii e jamaa d̄uud̄udo jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreeḅe yottinoobe sadaka ben e mawḅe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wad̄aniino be ndee maande d̄oo, o wi'i: «Mo mi hīrbii woo, haray ko on. Nangee mo.» ⁴⁹ Tun o ḅadii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaarama karamoko'en!» Onsay o hīrbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wadu ko ardaa wad̄ugol kon.» Onsay ben yimḅe ḅadii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁵¹ Tun, god̄do e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppo kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo d̄on, ko fii yettūḅe kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee. ⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan ḅuri koneeli sappoo e d̄idi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si d̄un wadii, haray ko honno ko bindi d̄in wi'i kon laatora? 'Bay ko d̄i wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hid̄on ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko nguḅjo arand̄on? E hin-le pande woo mid̄o joodii ka *juulirde mawnde, mid̄o janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono d̄un fow ko wad̄iri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo d̄on, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreeḅe Diina ben

(Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangūḅe Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, d̄un ko Qayaafa, ka jannoobe fii Sariya on e mawḅe ben mottondiri d̄on. ⁵⁸ Tawi Petruusu no iwtiri ḅaawo makko ka wod̄ditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynoobe ben fii andugol ko honno d̄un wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreeḅe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no d̄ab̄ba seedeeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be heḅaali, fii kala seeditotoobe penaale d̄uud̄uḅe arii.

Kono bawto d'un yimbe d'ido ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, d'un ko *Bidfo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore d'un mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun d'in, wi'i: «O hoynii Alla! Ko seedeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! ⁶⁶ Ko hondun sikkufon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wofbe ben bantii mo ⁶⁸ e hoore hiibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujo ari badii mo, wi'i: «An kadi hidfa wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wonda wowlude!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo nedfo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe don ben badii, wi'i Petruusu: «Ka haqiiqa ko a godfo e maabe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e hudfitagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo nedfo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude, a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

27

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e mawbe jamaa on fewjodi fii no be warira Iisaa. ² Bay wonii be habbii mo, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu, d'un ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiido mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi d'in ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wafii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e d'un? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi d'in ka nder *juulirde mawnde, o iwi don, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi d'in, be wi'i: «Dagaaki ka di wattee ka marirde laabunde, ko fii ko di coggu yiyan.»

⁷ Bay wonii be fottanii, be yetti d'in mbuudi, be soodi ngesa mahoowo

paya fii ko wona berde hobbe. ⁸ Ko d'un wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori, wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaalisi d'in, d'un ko mbuufi di *Isra'iilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko d'in, ¹⁰ be soodii di ngesa mahoowo paga, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»^d

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.» ¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben tojnata mo kon.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?» ¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e d'un. Dun njaldini hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hiibe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi. ¹⁷ Nde tawnoo hiibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?» ¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wadiri Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo jaawude ka jaawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

²⁰ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, be wara Iisaa. ²¹ Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i be: «Ko hombo e hakkunde bee d'ido faaladon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

²² Pilaatu wi'i be kadi: «Ko hondun non mi wadafa Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

²³ Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be furti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

²⁴ Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun beydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo dan! Dun ko onon wonani!»

²⁵ Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men tojnu mo, yo yiiyan makko dan hibbitu e hoore amen, e hoore bibbe amen ben kadi!»

²⁶ Bawto d'un, Pilaatu accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ben Wadiri Iisaa Jalnori

(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)

²⁷ Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nafi Iisaa ka nder suudu laamu, be mottindiri dental suufaabe ben fow, be hunditi mo. ²⁸ Be borti mo concii d'in, be borni mo dolokke bofeejo.^d ²⁹ Be sacci katanwol bulle, be wadi ka hoore makko, be tambini mo kalinwol ka jungo makko naamo. E hoore d'un be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hiibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» ³⁰ Be tutti mo, be

^d 27:10 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13. ^d 27:28 27.28 Ko dolokke bofeejo lando on bornotonoo.

yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo concii makko dɛn, be nabi mo fii fempyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

³² Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sirenii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dɛn ko <Nokkuure Laalagal Hoore>, ³⁴ be okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike dɛn, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii be fempii mo, be sendiri concii makko dɛn urba.^e ³⁶ E hoore dɛn be joodii dɛn, be ayni mo. ³⁷ Be wadi ka dow hoore makko bindi bangindi fii ko o happiranaa kon, dɛn ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuybe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hibe wi'a: «An oo wi'unooɗo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Bidɗo Alla on, tippo ka leggal altindiraangal dɛn!»

⁴¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴² «O dandii beya, kono o waaawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'ila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dɛn en gomɗinay mo. ⁴³ Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yiɗi mo, ko fii o wi'ii ko o Bidɗo Alla!» ⁴⁴ Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶ Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^f (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertaniɗaa mi?)

⁴⁷ Wobbe e wonnoobe dɛn ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» ⁴⁸ Tun, goddo e maɓbe dogi, yettoyi linsere, o buɓbini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹ Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰ Iisaa ewnii kadi ko tiidi, o timmi.

⁵¹ Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete dɛn feccii. ⁵² Genaale dɛn udditii, balli yimbe Alla maayunoobe buy immitii, ⁵³ be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde bawto immitagol Iisaa, be feenani yimbe duudube.

⁵⁴ Bay hooreejo suufaaɓe ben e wondunoobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haɗiɗa, hari oo ko Bidɗo Alla!»

⁵⁵ Tawi rewbe duudube no ka wodɗitii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶ Tawi no tawdanoo e maɓbe Mariyaa jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma biɓbe Zabadii ben.

^e 27:35 27.35 Zab. 22.19   ^f 27:46 27.46 Zab. 22.2

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷ Bay nibbii, aaden aldudo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaaajo Iisaa. ⁵⁸ O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹ Bawto d'un, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasannge laabufo, ⁶⁰ o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii d'on, fewtondiri e yenaande nden.

Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶² Bimbi nden jande, d'un ko jande bawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreebe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³ Be wi'i: «Koohoajo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto. ⁶⁴ Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka palaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde maybe ben. Dun, nden majjinande d'on buray aranere nden.»

⁶⁵ Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee aynon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» ⁶⁶ Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodfdini d'on aynoobe ben.

28

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on

(Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)

¹ Bay *palaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, d'un ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ² Tawi dimbannde leydi tiidunde wadii, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwruude ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodike e hoore mayre. ³ Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. ⁴ Hakkee ko ben suufaabe aynunoobe d'on diwni kulol, be wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewbe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. ⁶ Awa o alaa doo, o immitike, wano o wirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo d'on. ⁷ Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben, aawa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on d'un.»

⁸ Onsay be pottitii yenaande nden hepa, e hoore hiibe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e mabbe, o wi'i be: «Mi salminii on!» Onsay be badii, be nangi koyde makko den, be sujani mo. ¹⁰ Bawto d'un Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ben Sifi kon

¹¹ Wa fewndo ko ben rewbe woni ka laawol, tawi wobbe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreebe *yottinoobe sadaka ben ko wadi kon fow. ¹² Bay wonii ben hooreebe yottinoobe sadaka mottondirii e mawbe

ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi d'uudufuɗo, ¹³ be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko dfaanidon. ¹⁴ Si hooreejo diiwal ngal non aru e nanude fii d'un, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» ¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lolli e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben

(Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8)

¹⁶ Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa toɗɗaninoo be. ¹⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be sujiani mo. Kono wofɓe e maɓɓe sikkittii. ¹⁸ Iisaa badii be, wi'iri be nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹ awa yahee, wadon leyyi d'in fow taalibaabe, *looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Bidɗo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰ waajodon be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon pande woo, haa ka lannoode aduna.»

NO MARKUUSA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Fii Waaju Annabi Yaayaa ngun
(*Mat. 3.1-12; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-28*)

- ¹ Ko fudfdoode Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu, *Bidfdo Alla on, nii.
² Wano windori non ka deftere annabi *Isaaya:
 «Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,
 fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»
³ «Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:
 «Moyyinee laawol Joomiraado on,
 fewnon juri makko din!»^a
⁴ Yaayaa yaltiti no *loota maande tuubuubuyee ka wulaa, e himo
 waajoo yimbe ben yo be aru, be *lootee maande tuubuubuyee fii yo
 junuubaaji maŋbe din yaafe. ⁵ Yimbe diiwal *Yahuuda ngal fow e hodufe
 *Yerusalaam ben fow ari e makko. Be qirritii junuubaaji maŋbe din, o
 looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol. ⁶ Tawi dolokke
 Yaayaa on ko leefi ngelooaba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu
 e njuuri buruure o jaamata. ⁷ Kanko Yaayaa o wi'i: «Burdo lan doole on
 no arude baawo an mo mi hewtaa hay ugginagol, firta boggi pade mun.
⁸ Min ko ndiyan mi woni on lootirde, kono kanko ko *Ruuhu Seniido on o
 lootirta on.»

Fii Lootegol Iisaa e Ndarndegol Makko
(*Mat. 3.13-17; Luk. 3.21-22*)

- ⁹ Ko e on saa'i don Iisaa iwi saare Naasirata e nder Jaliilu. Yaayaa looti
 mo Yurdayniwol. ¹⁰ E saa'i mo o yawaynoo ka ndiyan on, o yi'i kammu
 ngun no udditoo, Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru.
¹¹ Onsay hawa nani ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Bidfdo an yidaado
 on, mido weltor-maa.»
¹² Onsay kisan, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa. ¹³ O woni ka
 wulaa e nder balde cappande nay, Ibuliisa no ndarndoo mo. Tawi ko kulle
 buruure den o wondi, malaa'ikaabe ben no kurkanoo mo.

Fii Be Iisaa Adii Noddude ben
(*Mat. 4.12-22; Luk. 4.14-15*)

- ¹⁴ Bay wonii Yaayaa wattaama e joge, Iisaa yahi Jaliilu, tawi himo waajoo
 fii Kibaaru Moyyo Alla on, ¹⁵ himo wi'a: «Saa'i on hewtii, awa kadi *laamu
 Alla ngun badike! Tuube, gomdinon Kibaaru Moyyo on!»
¹⁶ E nder ko o takkotoo *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i Sim'uunu e
 Andaraawu mijnjiraawo mun on no bugoo *jalaaji ka weendu, ko fii hari
 ko be yungoobe. ¹⁷ Iisaa wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe
 yimbe.» ¹⁸ Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.
¹⁹ No be yarunoo seeda, Iisaa yi'i Yaaquuba bidfdo Zabadii on, e
 Yuuhanna mijnan makko kanko Yaaquuba, tawi ben kadi no e nder laana,
 hiŋbe moyyintina jalaaji maŋbe. ²⁰ Kanko Iisaa o noddi be kisan, be acci
 don ben maŋbe Zabadii ka nder laana, wondude e yettanoobe golle ben,
 be jokki mo.

^a 1:3 1.3 Mal. 3.1 e Isa. 40.3

Fii no Iisaa Rafoori Jinnawii e nder Nefdo

(Luk. 4.31-37)

²¹ Be yahi Kafernahuum. E *jalaande fowteteende nden, d'un ko aseweere nden, Iisaa naati ka juulirde, woni e jannugol. ²² Ko o jannaynoo kon naldini jamaa on, ko fii himo janniraynoo bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non. ²³ Hawrondiri nefdo no ka juulirde mabbe don mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: ²⁴ «Hey ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min mido andi ko hombo wonu-maa, ko a *Senido mo Alla!»

²⁵ Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo nefdo!» ²⁶ Onsay ngingin jinnawii yeyi on nefdo, ngii yalti e makko, hingii haaca ko tiidi.

²⁷ Fow naldii, landondiri, be wi'i: «Ko hondun woni du'un? Ko jannde heyre ardunde bawgal. Himo yamira hay jinnaaji bondi din, di doftoo mo!» ²⁸ Onsay kisan, kibaaru fii makko lolli e nder diiwal Jaliilu ngal fow.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuube buy

(Mat. 8.14-17; Luk. 4.38-41)

²⁹ Bay be yaltii ka juulirde don, kambe e Yaaquuba e Yuuhanna, be yahi ka galle Sim'uunu e Andaraawu. ³⁰ Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no waalii nawnaare nguli-bandu. Tun, be wowlani Iisaa fii makko. ³¹ Iisaa badii mo, nangi jungo ngon, immiini mo. Nguli-bandu kin yalti e makko, kanko debbo on o woni e kurkanagol be.

³² Bay nibbii, wonii naange ngen mutii, be addani mo jawbe ben fow e be jinna nangi ben fow. ³³ Tawi saare nden fow no mottondiri ka yeeso dangugal. ³⁴ O sellini jawbe buy, tampirnoobe pabbeeli nooneeji nooneeji. O radii kadi jinnaaji buy, o salii di wowla, bay hari hidii andi mo.

Fii no Iisaa Waajori e nder Jaliilu

(Luk. 4.42-44)

³⁵ Bimbi nden jande subaka, tawi hentaaki taho, o immii, o yalti, o yaari e nokkuure wuldinnde, o woni e toragol Alla. ³⁶ Onsay Sim'uunu e be o wondunoo ben woni e dabbitugol mo. ³⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be wi'i mo: «Fow no dabbitude on.»

³⁸ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Yahen ka kodfooli kawtirfi e dfoo, fii yo mi waajo ton kadi, ko fii ko d'un addimmi.» ³⁹ Onsay o yahi e nder Jaliilu fow, himo waajoo e nder juulirde den, rafoo jinna.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mat. 8.1-4; Luk. 5.12-16)

⁴⁰ Onsay mo damajan ari e makko, jiccii, jeeji mo, wi'i: «Si hidon yidi, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.»

⁴¹ Iisaa yurmaa mo, fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido yidi, laato selludo laabaa.» ⁴² Don kisan, damajan dan iwi e makko, o selli, o laabi.

⁴³ Iisaa immintini mo kisan e hoore yamiroore sattunde, ⁴⁴ o wi'i mo: «Reeno wota a wowlan d'un hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non, fii yo d'un wonan be seedee.» ⁴⁵ Bay wonii on nefdo yahii, o woni e wowlugol towna ko wadi kon, e lollingol haa tawi Iisaa waawataa naatude han kadi e saare e kene, kono ko ka baawo ka wuldini o wonaynoo. Tawi no iwree e cende den fow, aree e makko.

2

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujoo
(Mat. 9.1-8; Luk. 5.17-26)

¹ Balde seeda bawto d'un, Iisaa arti Kafernahuum, yimbe ben andi wonde himo ka suudu. ² Yimbe duudube moobii don, tawi hay ka dambugal alaa ka rewee, Iisaa no yewta be daaluyee on. ³ Yimbe nayo rondii maaya-banduujoo, addani mo. ⁴ Nde tawnoo be waawataa mo hewtinde Iisaa sabu duudugol jamaa on, be tufi warpakere nden fewndo ka Iisaa woni don, be tippindini on maaya-banduujoo e boggi dimbordi fin. ⁵ Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujoo on: «Boobo an, junuubaaji maa fin yaafaama.»

⁶ Tawi wobbe e jannooŋe fii Sariya on no don, hiŋe miiŋoo ka berde mabbe: ⁷ «Ko fii hondun oo kan wowliranta nii? Dun ko hoyngol Alla! Ko hombo waawi yaafaade junuubi, ko wonaa Alla?»

⁸ Iisaa andiri kisan ruuhu mun on miiŋooŋi mabbe fin. O wi'i be: «Ko hondun miiŋantodfon d'un ka berde mon? ⁹ Enee, hakkunde wi'ugol maaya-banduujoo <junuubaaji maa fin yaafaama> e <immo yettaa boggi-dimbordi maa fin, yahaa>, ko hondun e d'ii doo ŋuri weebude? ¹⁰ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», ¹¹ o wi'i jukkudo on: «Mi yamirii ma, immo yettaa boggi-dimbordi maa fin, hootaa ka maa.»

¹² On immii don kisan yeeso mabbe, o yetti boggi dimbordi makko fin, o yalti. Sabu d'un wadi be fow be haawii, tawi hiŋe mawnina Alla, wi'a: «Hari haa hande men yi'aali sifa d'un!»

Fii no Lewi Jokkiri Iisaa
(Mat. 9.9-13; Luk. 5.27-32)

¹³ Iisaa yiltori kadi ka daande weendu. Jamaa on fow ari e makko, o woni e jannugol be. ¹⁴ Wa ko Iisaa feyyata, o yi'i Lewi mo Alfaa no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru jokkaa mi!» Kanko Lewi o immii, o jokki mo.

¹⁵ Bawto d'un, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Lewi, tawi *yantooŋe sagalle duudube e junuubankeŋe duudube no joododi e makko, wonde e taalibaabe makko ben, ko fii hari jokkunoŋe mo ben no duudi.

¹⁶ Bay jannooŋe fii Sariya on, be fedde *Fariisiyaabe ben, yi'ii himo naamida e yantooŋe sagalle ben e junuubanke'en, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun oo naamidanta e yantooŋe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹⁷ Bay wonii Iisaa nanii d'un, o wi'i be: «Hinaa selluŋe ben hatonjini e pawndoowo, kono ko jawbe ben. Awa min, wonaa noddugol feewuŋe ben mi arani, kono ko junuubankeŋe ben.»

Landal fii Hoorugol
(Mat. 9.14-17; Luk. 5.33-39)

¹⁸ Tawi taalibaabe Yaayaa ben e Fariisiyaabe ben kaŋun no hoori. Be ari, be wi'i Iisaa: «Ko fii hondun taalibaabe Yaayaa ben e be Fariisiyaabe ben kaŋun hooranta, hara taalibaabe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no waawi hoorude nde hiŋe wondi e jom jomba? Be gasataa hoorude yeru jom jomba no wondi e mabbe. ²⁰ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe. Onsay e den balde don be hooray.

²¹ «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso walkira dolokke kidfo. Dun haray kesun dun naboray fow, wuddere nden burta yaajude. ²² Hay gooto kadi loowataa njaram kesan e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa dun, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri din guri. Onsay njaram dan woo, bootooji guri din woo, bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee.»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mat. 12.1-18; Luk. 6.1-5)

²³ E aseweere goo, dun ko *nalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri. E nder yaadu mabbe ndun, tawi taalibaabe makko ben no woocora kawti den gese. ²⁴ Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Ko hondun bee wadanta ko dagaaki e nalaande fowteteende nden?»

²⁵ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali haa hande ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, o faalaa ko o jaama, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ²⁶ O naati ka nder suudu Alla fewndo oo *yottinoowo mawdo sadaka wi'eteedo Abiiaataraa, o jaami bireedijje weebitaade fii sadaka den, de tawata ko yottinoobe sadaka ben tun daganinoo jaamugol, o okkori kadi wondube e makko ben.»

²⁷ O wi'i be kadi: «Aseweere nden ko fii yimbe ben taganaa, yimbe ben taganaaka fii aseweere nden. ²⁸ Ko dun si ko Bii-Aaden on woni jom hay nalaande fowteteende nden.»

3

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-jungoojo

(Mat. 12.9-14; Luk. 6.6-11)

¹ Iisaa naatiti kadi ka juulirde. Tawi maaya-jungoojo no nder ton. ² Nde tawnoo *Fariisiyaabe ben no faalaa toonude Iisaa, be ayni mo, hibe ndaara si o pawnday mo e *nalaande fowteteende nden. ³ Iisaa wi'i on maaya-jungoojo: «Immo darodaa ka hakkunde doo.»

⁴ Ontuma Iisaa landii ben: «E hara no dagii ka godfo wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e *aseweere?» Kono be deyyi.

⁵ Onsay Iisaa ndaari be e hoore himo tikki, aani fii sattere berde mabbe den. O wi'i on nedfo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. ⁶ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, be woni e fewjodugol e yimbe *Heroodu lando on fii no be warira Iisaa.

Fii no Jamaa on Iwri hen fow, Ari e Iisaa

⁷ Bawto dun, Iisaa e taalibaabe mun ben yaari ka weendu. Jamaa moolanaado iwrufo ka diiwal Jaliilu e ka diiwal Yahuuda ⁸ e Yerusalaam e Iduuma e leyde wonirde gada Yurdayniwol den e dñi banjeeji Tiiri e Siduuna jokki mo. On jamaa, nanunoodo ko o wonnoo wadude kon fow ari e makko. ⁹ Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben yo be dabban mo laakun fii wota jamaa on biyu mo. ¹⁰ Nde tawnoo himo sellinde yimbe duudufe, tampirnoobe jabbeli ben fow wubbi e makko fii meemugol mo. ¹¹ Kono be jinna nangi ben, si yi'i Iisaa, jiccotono yeeso makko, ewnoo, wi'a: «Ko a *Bidfo Alla!» ¹² Kono kanko Iisaa o yamirayno din jinnaaji, o tentina wota di feppin fii makko.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben

(Mat. 10.1-4; Luk. 6.12-16)

¹³ Bawto d'un, Iisaa yawi e fello, o noddii be o faalaa ben, ben ari e makko. ¹⁴ O subii sappoo e dido, o toddii be *sahaabaabe, ko o wonda e mun, ko o immina waajoyoo, ¹⁵ wondude e bawgal fii radagol jinnaaji d'in. ¹⁶ Ben sappoo e dido, be o toddii, ko Sim'uunu, on mo o jammii Petruusu, ¹⁷ e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on (ben be Iisaa jammii Bowanesiisa, ko woni firo d'un ko «bibbe-farjitere»), ¹⁸ e Andaraawu e Filiipu e Bartolomaawu e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Taddaawu e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, ¹⁹ e Yudaasi Iskariiyu, janfoytoodo mo on.

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toojaa

(Mat. 12.22-32; Luk. 11.14-23)

²⁰ Bawto d'un, kanko Iisaa o arti ka suudu. Yimbe ben moobii kadi haa ka tawata kanko e taalibaabe makko ben be waawataa hay naamude. ²¹ Bay sibbe Iisaa ben nanii d'un, be ari nangugol mo, ko fii hari hiibe wi'a: «O wilike!»

²² Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on, iwruube Yerusalaam ben, no wi'a: «Balzabuula* no e makko, ko tippude e lando jinnaaji d'in o woni radorde jinnaaji d'in.»

²³ Onsay Iisaa noddii be, yewtiri be misal, o wi'i: «Ko honno Ibuliisa waawirta radorde Ibuliisa? ²⁴ Si tawii laamateeri liddondirii kayri tigi, haray ndin laamateeri waawataa tabitude. ²⁵ Awa kadi si suudu liddondirii, ndun suudu waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa dartike hoore mun tigi, o liddike hoore makko, haray o waawataa tabitude, haray fii makko lannii. ²⁷ Ko fii hay gooto waawataa naatude e nder galle neddo dolnudo, o mooba keyeeji on d'in, ado o habbude on neddo dolnudo. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, yimbe ben yaafante junuubaaji d'in fow e hoyreeji di be hoynata d'in, ²⁹ kono kala hoynudo *Ruuhu Seniido on hebataa yaafuyee few, haray himo fawtii junuubu haa poomaa.» ³⁰ Ko Iisaa wi'iri be d'un, ko bay hiibe wi'ude: «Jinna no e makko.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Luk. 8.19-21)

³¹ Onsay yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, darii ka yaasi. Be immini goddo ko noddana be mo. ³² Tawi jamaa on no joodii, hundi mo, be wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hiibe dabbitude on.»

³³ Iisaa jaabii be, o wi'i: «Ko hombo woni yumma an e yumma-gootoobe an ben?» ³⁴ Onsay o layyi gite e hoore joodiibe hundi mo ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben. ³⁵ Ko fii kala wadudo faale Alla on, haray ko o woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

4

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Luk. 8.4-15)

¹ Iisaa woni kadi e waajagol ka daande weendu. Hakkee ko jamaa moobinoodo takko makko on duufi, o bakii e laakun ka nder weendu, o joodii, jamaa on fow woni ka daande weendu. ² O janniri be piiji buy mise. E nder ko o waajotoo kon, o wi'i: ³ «Hedee, ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka d'atal, colli d'in ari

modfi de. ⁵ Godfde den yani e hoore kaaye, ka leydi d'fuudaa, de fufi heja sabu d'ewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi de yoori sabu angal ka dadi din siŋoo. ⁷ Godfde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modfi de, laatii de rimaali few. ⁸ Godfde goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de mawni, de sawti, cawti goo gabbe cappande tati, cawti goo cappande jeegoo, cawti goo teemedere.»

⁹ E hoore dun, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

¹⁰ Bay luttii mo kanko tun, d'owtunoobe mo ben e *sahaabaabe sappoo e didoobe ben woni e landagol mo firo dee mise. ¹¹ O wi'i be: «Onon on yedaama gundoo *laamu Alla ngun, kono bee ka yaasi, be wowlirante fow mise, ¹² fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa, fii wota be tuubu, junuubaaji mabbe din yaafee.»^b

¹³ O wi'i be kadi: «On faamaali ngal misal doo? Ko honno non faamiroyton deya mise fow? ¹⁴ Remoowo on sanki awdi ndin, dun ko daalol ngol. ¹⁵ Wobbe no wa'i wa nde awdi sankaa ka fatal ka daalol ngol sankaa don. Be nana ngol tun, Ibuliisa ara, itta daalol sankangol e mabbe ngol. ¹⁶ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka kaaye. Nde be nani daalol ngol, be jaba ngol heja e nder weltaare. ¹⁷ Kono be alaa dadi, ko fii hinaa be tabitube. Nde satteendeaji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol mabbe daalol ngol, be tertoto kisan. ¹⁸ Wobbe goo kadi no wa'i wa nde awdi sankaa ka sooyoore. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, ¹⁹ kono ngol ronka rimude e mabbe, ko fii haray ngol modiraama anndeaji aduna e d'ayniro jawle e faaleaji ngurndan goo. ²⁰ Beya ben non no wa'i wa nde awdi sankaa ka leydi moyyiri. Ko ben woni nanoobe daalol ngol, jaba, ngol rima e mabbe, wobbe goo laabi cappande tati, wobbe goo laabi cappande jeegoo, beya ben laabi teemedere.»

Misal Yettaangal e Lampu (Luk. 8.16-18)

²¹ O wi'i be kadi: «Taw si hara lampu ko ka wirnii wafetee maa ko e ley danki? E hara hinaa ka kene? ²² Ko fii alaa ko suudii ko feenataa, awa kadi kala gundoo ko sakkirtorta ko feenjogol. ²³ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

²⁴ O wi'i be kadi: «Wattanee yiila e ko hefotodon kon. Ko fii ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon, beyditanedon kadi. ²⁵ Ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Awdi

²⁶ O wi'i be kadi: «Laamu Alla ngun no wa'i wa nde neddo yetti awdi, sanki ka leydi. ²⁷ Woni o daanii woo, o daanaaki woo, jemma e jalorma awdi ndin fuday, njanda, hara ko no o andiraa. ²⁸ Leydi ndin fudinay hoore mun, ndi adora pudol ngol, hikka cawtol ngol, si gabbe den kadi moyyinoo moyya ka cawtol. ²⁹ No gabbe den bendiri, wortowal ngal no yetteede, ko fii haray baagol ngol fewndike.»

Fii no Laamateeri Alla ndin Ebbindiriraa e Bene (Mat. 13.31-32; Luk. 13.18-19)

³⁰ O wi'i kadi: «Ko hondun ebbindirten e laamu Alla ngun, maa ko misal hongal hollirten dun? ³¹ Hingu wa'i wa abbere bene, kon ko furi fandude e ko aawetee kon fow ka leydi. ³² Kono si wonii nde aawaama, nde hawtoo,

nde njanda, nde bura ko aawetee e naakoo kon fow, nde wada caldi njani haa ka tawata colli din ka weeyo waaway hodude ka ley dowdi makki.»

³³ Ko mise buy wa'itaynoode nii o yewtiraynoo be daaluyee on, noone no be waawiraynoo faamirde. ³⁴ O yewtirtaano be si wonaa mise, kono si wonii ka weddii o sifantono fow taalibaabe makko ben.

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mat. 8.23-27; Luk. 8.22-25)

³⁵ Nden pande kiikiide Iisaa wi'i be: «Lumbiten gada.» ³⁶ Be acciti jamaa on, be nabori Iisaa ka weendu e nder laakun kun o wonnoo e mun kun, laade goo dowti be. ³⁷ Tun waabiliire tiidunde wondunde e hendu woni e wifugol, tawi morloode ndiyan den no piyoo e laakun kun, kun heewa ndiyan. ³⁸ Tawi kanko Iisaa himo awlii ngawlu, d'aanii baawo. Be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, e on kippataa fii ko men woni mulude kon?»

³⁹ O immii, o tojani hendu ndun, o wi'i ndiyan dan: «Deeyu, fankaa!» Hendu ndun deyyi, deeyaango tiidungo wadi. ⁴⁰ E hoore dun o wi'i be: «Ko fii hondun hulandon? E hara on alaa gomdinal haa jooni?»

⁴¹ Be huli kulol tiidungol, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli din e baharu on doftoto mo!»

5

Fii no Jinnanoobe Didfo Selliniraa

(Mat. 8.28-34; Luk. 8.26-39)

¹ Be hewtoyi gada weendu ndun, dun ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe. ² Nde Iisaa tippornoo ka laana, aaden mo jinna woni e mun iwri ka genaale, ari yeeso makko. ³ Tawi ka on mari hodfo ko ka genaale. Hari hay gooto waawataa mo habbude hande kadi, hay si tawii non ko jolokooje. ⁴ Ko fii hari soono woo o dumbete, o jolkee, o taya jolokooje den, o hela dumbirdede den. Tawi hay gooto waawataa mo dahude. ⁵ Tawi jemma e palorma ko ka genaale e ka pelle o tabiti, e himo sonka, barmintinora kaaye.

⁶ No o haccornoo Iisaa ka wodfi, o dogi, o ari, o jicci yeeso makko, ⁷ o ewnii ko tiidi, o wi'i: «Ko hondun faalanadaa lan, an oo *Bidfo Alla Jom Bural? Mi torike ma fii Alla, wota a lettan!» ⁸ Ko fii hari Iisaa no wi'ude ngii: «Yaltu e oo nedfo, yo jinnawii!»

⁹ Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

On jaabii: «Ko <Konu>, ko fii meden duufi!» ¹⁰ Awa kadi hidfi jeejaynoo mo fota fii wota o yaltin di leydi ndin.

¹¹ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka binde falo don. ¹² Onsay jinnaaji din jeeji Iisaa, hidfi wi'a: «Nawru men e dii koseeji fii no men naatira e nder majji!» ¹³ O newnani di dun. Jinnaaji din yalti e on nedfo, di naati e nder din koseeji. Onsay koseeji din gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di yoolii, tawi ko wa di guluuji didfi.

¹⁴ Onsay ornaynoobe di ben dogi, be fillitoyii dun ka saare e ka fulawaaji, yimbe ben ari yi'ugol kon ko wadi. ¹⁵ Bay be arii e Iisaa, be yi'ii on mo konu jinna wonnoo e mun no joodii bornii, wondi e hakkille timmude, be huli. ¹⁶ Yi'unoo be ko wadi kon fillitanii be ko wadi e hoore jinnanoode on kon e ko wadi e koseeji din kon. ¹⁷ Onsay be woni e jeejugol Iisaa fii yo o yaltu ka leydi maabe.

18 Wa ko kanko Iisaa o yawata ka laana, jinnanoofdo on torii mo yo o accu be wonda. 19 Laatii Iisaa newnanaali mo, kono o wi'i mo: «Yahu ka mon, d'un ko ka sifbe maa ben, fillitanofaa be ko Joomiraado on wafan-maa kon fow e ko honno o yurmira-maa.» 20 Onsay o yahi, o woni e fillitagol e nder *Dekapooli ko Iisaa wafani mo kon fow. Hediiibe mo ben fow njaldi.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo
(Mat. 9.18-26; Luk. 8.40-56)

21 Bay Iisaa yettii laana kan, lumbitoyii gada, jamaa moolanaado ari, moofii takko makko kadi ka daande weendu. 22 Tun godfo e hooreebe juulirde nden w'eteedo Yaayirusu, ari. Bay o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko. 23 O torii mo, o jeeji e hoore himo w'a: «Bidfo an jiwo on no e daande mayde. Seenee fawon sookeeje mon den e makko fii no o dadira, o wuura.» 24 Onsay Iisaa yaadi e makko.

Jamaa duufudo jokki mo, bittiri mo cende den fow. 25 Tawi kadi debbo no don, hebii duubi sappoo e didi himo soncaade. 26 Tawi o tampii fota e juude jawndooe duufube, awa kadi o itii ko o jogii fow, d'un nafaali huunde, kono jaw ngun burtu. 27 Bay o nanii fii Iisaa no wowllee, o ari e jamaa on, o wontiri baawo Iisaa, o meemi dolokke makko on, 28 ko fii hari kanko debbo on himo miijoo: «Si mi waawii tun meemude concii makko din, mi ndikkay.» 29 E on saa'i tigi ko o soncotonoo kon tayi, o andi ka bandu makko wonde o ndikkii jaw makko ngun.

30 Tun Iisaa andi wonde bawgal makko ngal gollii godfun. O yeyyitii e hakkunde mbatu ngun, o wi'i: «Ko hombo meemi concii an din?»

31 Taalibaabe makko ben wi'i mo: «Ndaaree jamaa ko bitti on, si hidfon maaka <ko hombo meemi lan?> »

32 Onsay o layyi gite takko makko fii yo o yi'u wafudo d'un on. 33 Nde tawnoo debbo on no andi ko feyyi e makko kon, o huli, o diwni, o ari o yani e ley koyde Iisaa, o wowlani mo goonga on fow. 34 Kono Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomdinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu, sellaa jaw ngu wondufaa ngun.»

35 Wa fewndo ko Iisaa yewtata d'un, wobbe e jeyaabe ka hooreejo juulirde nden iwi ton ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Ko fii hondun sonjantaa oo karamokoojo?»

36 Kono bay Iisaa nanii d'un, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdin tun.»

37 Kono laatii Iisaa jabaano hay gooto dowta mo, si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on. 38 Bay be hewtii ka hooreejo juulirde nden, kanko Iisaa o yi'ii jii boldu ndun e ko yimbe ben wullata fesa ko tiidi kon. 39 O naati, o wi'i be: «Ko hondun woni nduu jii boldu e d'ii gondi? Ko fii jiwo on maayaali, o daani.» 40 Be jali mo.

Onsay o yaltini be fow, o yetti ben jiwo on e yumma jiwo on, wondude e d'owntooobe mo ben, be naati ka jiwo on woni don. 41 O nangi jungo jiwo on, o wi'i mo: «Talitaa kumi!» (ko woni firo d'un: «Mi wi'ii ma: <jiwo, immo!> ») 42 Don kisan jiwo on immii, o woni e jindugol, ko fii hari ko mo o duubi sappoo e didi. Kaawee mawfo hebi be. 43 Iisaa yamiri be, tentini, wota hay gooto andu d'un. O wi'i be yo be okkor jiwo on ko o jaama.

6

*Fii no be Naasirata ben Salori Gomdinde Iisaa**(Mat. 13.53-58; Luk. 4.16-30)*

¹ Onsay Iisaa iwi don, o yahi ka leydi makko. Taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ² Bay wonii *jnalaande fowteteende nden hewtii, don ko *aseweere nden, o woni e waajagol ka juulirde. Tawi duudufe no hedotonoo mo. Be njaldi, be wi'i: «Dun ko honto iwrani oo? Ko hongu woni nguu faamu ngu oo yedaa, e ko honno sifa dƙi kaawakeeji moyyi woni wadirde e juude makko?» ³ E hinaa minisiyeejo on nii? Hinaa kanko woni bid'ɗo Mariyama on? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Yuudu e Sim'uunu? E hinaa bandiraafe makko ben no wondi e men doo?» Dun haɗi be gomdingol mo.

⁴ Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka musidal mun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵ Laatii o waawaali wafude don kaawake woo, si hinaa *fawugol juude e hoore nawnufe goo, sellina be. ⁶ Kono o njaldi sabu angal gomɗinal maɓbe ngal. O jindi e kofooli hundudi don ɗin, o janni.

*Fii no Iisaa Nulirnoo Sahaabaabe mun ben Sappoo e Diɗo**(Mat. 10.2-20; Luk. 9.1-6)*

⁷ Onsay o noddi sappoo e ɗifoobe ben, o woni be e imminirgol ɗiɗo ɗiɗo e hoore jonnugol be bawgal raɗagol jinnaaji ɗin. ⁸ E hoore ɗun, himo yamiri be wota be yettu hay huunde ko be yooboo, si hinaa tuggordu wooturu tun: hinaa bireedi, hinaa bonfooji, hinaa yettugol dattol mbuufi. ⁹ Kono o wi'i be: «On wattoto pafe, kono wota on ɓorno dolokkaaji ɗiɗi.» ¹⁰ O wi'i be kadi: «Kala suudu ndu naatoyɗon e mun, weeree don haa nde hidon iwa e nden nokkuure woo. ¹¹ Kono si woodii e saare nde yimbe ben jabaali on, heɗii on, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo ɗun wonan be seedee ella maɓbe on.»

¹² Be yahi be waajoyii fii yo yimbe ben tuubu. ¹³ Tawi hiɓe raɗoo jinnaaji ɗuudufi, juura nebbe e pawbe ɗuudufe, sellina be.

*Fii Mayde Annabi Yaayaa nden**(Mat. 14.1-12; Luk. 9.7-9)*

¹⁴ Heroodu* lando on humpitii ɗun. E hoore ɗun tawi innde Iisaa nden lollii, hiɓe wi'a: «Yaayaa lootaynooɗo maande tuubuubuyee on immitike e hakkunde maybe ben! Ko ɗun wadi si himo mari bawgal wafugol kaawakeeji moyyi.»

¹⁵ Tawi wobbe ben no wi'a wondema ko Iiliya, beya ben kadi no wi'a ko annabaajo wa goɗɗo e annabaabe hiɓbe ben.

¹⁶ Kono bay Heroodu nanii ɗun, tawi himo wi'a: «Ko Yaayaa, on mo mi wadi haa daande mun tayaa. Ko on woni ko immitii!»

¹⁷ Ko fii hari kanko Heroodu tigi o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso, sabu oo debbo wi'eteɗo Heroodiyya mo kanko Heroodu o yetti, tawi-le on ko beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ¹⁸ sabu ko Yaayaa wi'unoo mo kon wonde daganaaki mo ka o yetta beyngu yumma-gooto makko on. ¹⁹ Tawi oo debbo wi'eteɗo Heroodiyya no haamanii mo kanko Yaayaa, no faalaa mo warude, kono o waawaali, ²⁰ ko fii hari Heroodu no huli Yaayaa, sabu ko o andi kon on ko neɗɗo feewuɗo laabuɗo, jaka himo hiwunoo mo. Tawi himo yiɗunoo heɗagol mo, fii kala si o nanii himo yewta, o jibotono fota.

²¹ Kono pande goo kanko Heroodiyya o hebi sabu weebando mo e nder ngal caatal, ngal Heroodu wadani be o lammini ben e hooreebe suufaabe makko ben e hooreebe ben Jaliilu fii anditugol jibineede makko kanko Heroodu ngol. ²² E nder dfun, jiwo Heroodiyya on naati, ami, o weli Heroodu e saatinaabe ben.

Onsay lando on wi'i jiwo on: «Toro lan kala ko faaladfaa, mi wadante.»

²³ O wadani mo ndee woondoore doo, o wi'i: «Kala ko toridfaa mi, mi wadante, hay si ko feccere laamateeri an ndin.»

²⁴ Kanko jiwo on o yalti, o landii yumma makko: «Ko hondun mi landotoo?»

Neene makko jaabii mo wi'i: «Ko hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on.»

²⁵ Kanko jiwo on o hawjiti kisan, o naati, o ari e lando on, o wi'i: «Mid'o faalaa yo a jonn'an doo hoore Yaayaa lootoowo on kisan, hara hinde tumbaa e miran!»

²⁶ Onsay lando on aani, kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, tawi o faalaaka mo salanaade. ²⁷ O immiini kisan suufaajo, o yamiri mo addoygol hoore Yaayaa nden. Suufaajo on yahi, tayoyi hoore Yaayaa nden ka kaso, ²⁸ o addi hoore nden e nder miran, o jonn'i jiwo on. Jiwo on kadi jonn'oyi nde yumma mun. ²⁹ Bay wonii dun andike, taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, be surroyi.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mat. 14.13-21; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

³⁰ Sahaabaabe* ben mottondiri takko Iisaa, be sifanii mo ko be wadi kon fow e ko be janni kon. ³¹ Onsay o wi'i be: «Aree ka weddii, hara ko ka wulfini, fowtodon seeda.» Ko fii hari yimbe buy no wada yaha ara, tawi Iisaa e taalibaabe mun ben alaa hay feere no be jaamira.

³² Onsay kambe tun be bakii e laana fii yahugol e nokkuure wulfinnde.

³³ Buy yi'i hibe yaha, anditi be. Yimbe ben ka ca'e fow dogi, aditoyii be ka be yahaynoo ton. ³⁴ Bay wonii kanko Iisaa o tippike ka laana, o yi'i jamaa duudufu, o yurmaa be, ko fii hari hibe wa'i wa baali di alaa ngaynaako. Onsay o woni be e jannugol piiji duudufu.

³⁵ Nde tawnoo pallal ngal poodike, taalibaabe makko ben badii mo wi'i: «Ndee nokkuure ko wulfinnde, awa kadi pallal ngal poodike. ³⁶ Accitee be, be yaha ka fulawaaji e ka kofooli kawtirdi e doo, be dafbboya ko be jaama.»

³⁷ Iisaa jaabii be wi'i: «Onon tigi okkoree be ko be jaama.»

Kono be wi'i mo: «E hara men yahay, men soodoya bireedi yeru *dinaruui teemed'e didi, men okkora be ko be jaama?»

³⁸ Onsay o jaabii be, o wi'i: «Ko bireediije jelu mardon? Yahee ndaaroyon.» Be yahi, be humpitoyii, be ari, be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi.»

³⁹ Onsay o yamiri be yo be joddinir be fow mojobe mojobe ka hoore hudo hecco. ⁴⁰ Be joddiniri be saffeeji saffeeji, di yimbe teemedere, e di yimbe cappande njowo. ⁴¹ O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu, o du'ii. Onsay o tayiti bireedi on, o woni e jonnugol taalibaabe ben ko hewtina jamaa on. O senditi kadi liyyi din e hakkunde fow. ⁴² Fow jaami haa haari. ⁴³ Be moobiti debeeje sappoo e didi tew kunte bireedi e liyyi. ⁴⁴ Ben jaamunoofo on bireedi hari ko be worbe guluuje njowo.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mat. 14.22-33; Yhn. 6.16-21)

⁴⁵ Bawto d'un kisan, o yamiri taalibaabe makko ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada, telen Bayti-Sa'iida, e nder ko o yiltata jamaa on kon. ⁴⁶ Bay o waynondirii e maɓbe, o yawi ka fello fii toragol Alla.

⁴⁷ Bay niɓɓii, tawi laana kan no ka tumbo weendu, kanko Iisaa tun himo ka leydi. ⁴⁸ O andi hife e nder sateende fota e nder awyingol laakun kun, ko fii hari hife tiindondiri e hendu ndun. Wa fewndo ka subaka, o sutori e maɓbe, himo seppa ka hoore ndiyan, tawi himo faalaa be feyyitaade. ⁴⁹ Bay taalibaabe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be sikki ko mbeelu, be sonki, ⁵⁰ ko fii hari be fow be yi'ii mo, be hulii.

Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!» ⁵¹ Onsay o yawi ka laana takko maɓbe, hendu ndun deyyiti. Be fow be ɗaldɗi fota, ⁵² ko fii hari be faamaali kaawake moyyo waɗuɗo on ka bireediije, bay hari berde maɓbe den no uddi.

⁵³ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewtii Jaani-Saarata, be saani laana kan. ⁵⁴ Bay be tippike ka laana, yimbe ben anditi kisan Iisaa. ⁵⁵ Be dogi e diiwal ngal fow, be woni e addangol mo nawnuɓe e hoore boggi-dimbordɗi, kala ka andanoo himo d'on. ⁵⁶ Kala ka o naatunoo, woni ka kodooli, woni ka ca'e maa ka fulawaaji, be addayno nawnuɓe ben ka fottirde, be jeeja mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on. Meemunooɓe ngol ben fow ndikki.

7

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun d'in

(Mat. 15.1-9)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e wobbe e jannoobe fii Sariya on, iwrunoobe Yerusalaa, moobii takko Iisaa. ² Be yi'i wobbe e taalibaabe makko ben no naamira juude tuunufe, e maanaa de soodaaka. ³ (Tawi-le Fariisiyaabe ben e *Yahuudiyankeebe ben fow naamataano si soodaaki haa laabi, ko fii hife jogitinoo naamuuji mawbe maɓbe ben. ⁴ Si be iwtiino ka fottirde, be naamiino woo nde be labbinii. Hife joginoo kadi naamuuji buy di be wadaynoo, wano lawuyugol jardukoy koy e payande den e miranji d'in.)

⁵ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on landii mo kanko Iisaa, be wi'i: «Ko hondun hadi taalibaabe maa ben jokka naamuuji mawbe ben? E ko fii hondun be naamata, hara be soodaaki?»

⁶ Iisaa jaabii be wi'i: «Isaaya* no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, yo faasiqiibe, wano windori non:

«Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,
kono berde maɓbe den no wodɗondiri e an fota.

⁷ Ko e nder meere be woni lan rewude,
janndeeji di be woni jannude d'in
ko di yimbe ben sinci.»^C

⁸ «Hidfon tertaade yamirooje Alla den, jogitoo naamuuji yimbe ben.»

⁹ O beyditi, o wi'i: «Hidfon bugitoo few yamirooje Alla den fii huutorgol naamuuji mon d'in, ¹⁰ ko fii Muusaa no wi'i: «Teddin yumma maa e ben maa», awa kadi: «on mo hudɗi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.» ¹¹ Kono onon hidfon wi'a godɗo no waawi wi'ude ben mun

maa yumma mun: <Mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon.> ¹² E nder wi'ugol mon d'un, on accataa ontigi wadana ben mun maa yumma mun hay huunde han kadi. ¹³ Ko nii wondon mehindirde daaluyee Alla on tippude e naamu mon mo sincanadon on. Hidon wada kadi piiji duudufi goo nandufi e mun!»

Fii ko Tuuninta Neddo kon
(Mat. 15.10-20)

¹⁴ Iisaa nodditi kadi jamaa on, o wi'i be: «Hedee lan on fow, faamon. ¹⁵ Hay huunde alaa e kene naataynde e neddo, tuunina mo, kono ko ko yaltata e neddo kon tuuninta mo. ¹⁶ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

¹⁷ Bay wonii o naatoyii e suudu ka wodditii jamaa on, taalibaabe makko ben landii mo fii ngal misal. ¹⁸ O wi'i be: «E jaka, onon kadi ko on be alaa faamu? E on andaa hay huunde alaa e kene naataynde e neddo, waawaynde tuuninde mo? ¹⁹ Ko fii d'un naatataa ka bernde makko, kono ko ka reedu makko yaarata, d'un yaltinoyee ka baawo.» (Tawi ko o wi'i don ko wonde jaameteeji din fow no laabi.)

²⁰ O wi'i kadi: «Ko ko yaltata e neddo kon woni ko tuuninta mo, ²¹ ko fii, ko e nder bernde neddo miijooji bondi yaltata, kapun e cagayaagal e nguyka e waru-hoore e ²² jeeno e miile e hunyeendi e janfa e jiibaare e nawliigu e hoyre e mawnintinaare e njofoyaagal. ²³ Dii piiji bondi fow ko yaltaydi e nder neddo, tuunina mo.»

Fii no Gomdinal Debbo Feniisiyankeejo Bangiri
(Mat. 15.21-28)

²⁴ Bay kanko Iisaa o iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ndee saare Tiiri. O naati don e suudu, tawi o yidaa hay gooto anda. Kono o waawaali suudaade, ²⁵ ko fii hari debbo mo tawata jinna no nangi biddo mun jiwo, naniino fii makko kanko Iisaa no wowlee, o ari, o yani e ley koyde makko. ²⁶ Tawi on debbo ko *Gereekiyankeejo, mo iwidi mun woni Fenisii, d'un ko e nder Sirii. O torii mo radanagol mo jinnawii wongii e jiwo makko on ngin.

²⁷ Iisaa wi'i mo: «Accu taho faybe ben haara, ko fii moyyaa ka bireediije paykoy koy yettee, buganee bareeji din.»

²⁸ Debbo on jaabii mo: «Hiiyii, Koohooyo, kono hay bareeji wondi ka ley taabal din jaamay ko paykoy koy samminta kon.»

²⁹ Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Sabu ngol kongol, yahu, jinnawii ngin yaltii e jiwo maa on.»

³⁰ Bay wonii kanko debbo on o naatoyii ka suudu makko, o tawi biddo makko jiwo on no waalii ka danki, awa kadi jinnawii ngin yaltii e makko.

Fii no Iisaa Selliniri Pahidufo-Mbobidi

³¹ Onsay Iisaa iwi e ndin leydi Tiiri, o tayiti leydi Siduuna ndin, o artiri *Dekapooli telen ka *Weendu Jaliilu. ³² Be addani mo pahidufo-mbobidi, be jeeji mo *fawugol juude den e hoore on, sellina mo. ³³ O nabi mo sera, ka wodditii jamaa on, o ukki kolli makko din ka nder noppi nawnudo on, o tutti, o meemini denngal on ngal. ³⁴ Onsay o banti gite makko den, o fewtini ka kammu, o tayiti foofaango, o wi'i: «Efataa!» (Dun no firi: «Uddito!») ³⁵ Tun kisan noppi makko din udditii, denngal makko ngal kadi bowri, o woni e wowlugol no feewiri.

³⁶ Iisaa yamiri be wota be wowlan d'un hay gooto, kono, ko no o hadirnoo be woo, be burtiraynoo lollinirde. ³⁷ Be woni e nder nalaw tiidufo, be

wi'i: «Ko o wafata kon fow ko ko moyyi. O naninay hay pahidufbe ben, o wowlina kadi mbobidufbe ben!»

8

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo (Mat. 15.32-39)

¹ E den balde don, nde tawnoo jamaa moolanaado kadi no don, awa kadi alaa ko be jaama, Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: ² «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hiibe wondi e an, be alaa ko be jaama. ³ Si mi yiltii be ka mabbe hiibe weelaa, be lo'ay ka laawol, ko fii wobbe e mabbe ko ka woddi iwi.»

⁴ Kono taalibaabe makko ben jaabii mo, wi'i: «Ko honto men hebata bireedi e ndee nokkuure wulfinnde ko haarata bee?»

⁵ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko de jeedidi.»

⁶ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi, o yetti bireediije den jeedidi. Bay o jarnii Alla, o tayiti, o jonni taalibaabe makko ben fii yo be hewtin jamaa on, kambe kadi be hewtini. ⁷ Tawi hiibe marnoo kadi liyyi seeda. Dun kadi, bay Iisaa gaynii du'aade, o wi'i yo be hewtin be. ⁸ Be jaami haa be haari, moofitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. ⁹ Tawi ben ko wa be worbe guluuje nayo. Bawto dun Iisaa yilti be. ¹⁰ Ontuma o bakodi e taalibaabe makko ben e laana ndiyan, o yahi e ndii leydi Dalmanuuta.^d

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande (Mat. 16.1-4)

¹¹ Onsay *Fariisiyaabe ben ari, fudfii yeddondirde e Iisaa. Be landii mo fii ndarndagol mo, yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ¹² Iisaa tayiti foofaango tiidungo, o wi'i: «Ko fii hondun nguu jamaanu landorta maande? Ka haqiiqa mi andinii on, nguu jamaanu jonnetaaake maande.»

¹³ Onsay o acci be don, o bakii kadi e laana fii lumbugol gada.

Fii <Lewen> Fariisiyaabe ben e mo Heroodu Lando on (Mat. 16.5-12)

¹⁴ Laatii taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi, tawi ko bireediwal gootal pet be mari ka nder laana. ¹⁵ Iisaa yamiri be dundoo, o wi'i: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e lewen *Heroodu on.»

¹⁶ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dun, ko fii en maraa bireedi.»

¹⁷ Iisaa andi ko be wi'i kon, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon ko bay on maraa bireedi? E on andaali, e on faamaali kadi? E hara berde mon den sattii? ¹⁸ Hidon jogii gite, e hara on yi'ataa? Hidon mari noppi, e hara on nanataa? ¹⁹ Fewndo mi tayiti bireediije den jowi fii yimbe ben guluuje njowo, e on anditaali ko debeeje jelu heewude tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii mo: «Ko de sappoo e didi.»

²⁰ «Bay kadi mi tayitii bireediije den jeedidi fii yimbe ben guluuje nayo, ko debeeje jelu tew kunte bireedi artirnodon?»

Be jaabii: «Ko de jeedidi.»

²¹ O wi'i be kadi: «Hara on faamaali haa jooni?»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundoo goo Bayti-Sa'iida

^d 8:10 8.10 «Dalmanuuta» no wi'ee kadi «Magaduuna».

²² Bawto d'un be yahi Bayti-Sa'iida. Be addani mo bundo, be jeeji mo yo o meemu mo fii yo o sellin mo. ²³ Onsay o jogii jungo bundo on, o nabi mo ka baawo hod'o. O wad'i tuuta ka gite on, o *fawi juude makko den e hoore makko, o landii mo, o wi'i: «Hida yi'ude god'dun?»

²⁴ O banti gite den, o wi'i: «Mid'o haccaade yimbe, kono mid'o yiirude be wa ledde wonde yahude.»

²⁵ Iisaa waditi kadi juude den ka gite makko. Bund'o on ndaari tenyini, o ndikki, o yi'i fow ko laabi. ²⁶ Onsay Iisaa immintini mo yo o hootu ka makko e hoore himo wi'a: «Wota a naatu ka hod'o.»

Fii Qirritande Petruusu nden
(Mat. 16.13-20; Luk. 9.18-21)

²⁷ Nde Iisaa naatunoo e kodooli Seezariiya-Filiipu din, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni lan min?»

²⁸ Be jaabii mo: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynood'o on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliiya, wobbe goo kadi no wi'a ko on god'o goo e annabaabe ben.»

²⁹ O landii be kadi, o wi'i: «Onon non wi'ufon ko hombo woni lan min?» Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on!»

³⁰ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan hay gooto ko hombo woni mo.

Fii Tampereji Iisaa din e Artugol makko ngol
(Mat. 16.21-28; Luk. 9.22-27)

³¹ Onsay o fuddii be jannude wonde bee *Bii-Aaden on tampa fota, awa kadi mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben haa nabani jannooebe fii Sariya on wikkoymo mo, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.

³² Tawi ko no laabiri o yewtata d'ii piiji. Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol.

³³ Kono Iisaa yeyyitii, o ndaari taalibaabe makko ben, o feli Petruusu, o wi'i mo: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, ko fii miijooji maa din hinaa di Alla, kono ko di yimbe ben!»

³⁴ Onsay o noddi jamaa on e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal,^d o jokkammi. ³⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min e Kibaaru Moyyo on, haray ontigi dandoyay dan. ³⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? ³⁷ Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ³⁸ Awa kadi, kala hersird'o lan, hersiri kongud'i an din e hakkunde oo jamaa jinoowo wada junuubi, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural Ben makko ngal wondude e malaa'ikaabe laabube ben.»

9

¹ O wi'i be kadi: «Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude *laamu Alla ngun no ardi e doole.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin
(Mat. 17.1-13; Luk. 9.28-36)

^d 8:34 8.34 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

² Balde jeegoo bawto d'un, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo. Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, ³ concii makko d'in jalbi. Hakkee ko di rawni alaa wuppoowo e hoore ndii leydi labbiniroowo non. ⁴ Iiliya e Muusaa feenjani be, be woni e yewtidugol e makko kanko Iisaa.

⁵ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen doo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliya kadi wonndu.» ⁶ (Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude, ko fii hari kambe tato kulol heewii e mabbe.)

⁷ Tun duulere ari buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Bid'fo an yidaafo. Heditee mo!»

⁸ Tun taalibaafe ben ndaari binde d'on, be yi'itaali hay gooto, si hinaa kambe tun e Iisaa.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be wota be wowlan hay gooto ko be yi'i kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo. ¹⁰ Be maanditii ngol kongol e nder yeddondirgol hakkunde mabbe, hiibe wi'a: «Ko hondun woni immitagol e hakkunde maybe ben?»

¹¹ Onsay taalibaafe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliya haani arude taho?»

¹² O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliya aray taho, wattitoo fow. Ko hondun windii fii Bii-Aaden on? Hinaa o tampay fota, o wikkee? ¹³ Kono mi andinii on Iiliya ariino, kono be wadiri mo no be faaliraa non, wano windori fii makko non.»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaafo goo
(Mat. 17.14-21; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay be hewtitii takko taalibaafe ben, be yi'i jamaa duudufdo e jannoobe fii Sariya on takko mabbe no yeddondira e mabbe. ¹⁵ No jamaa on yiirunoo Iisaa, be nald'i fota, be dogi fii hiwroyagol mo. ¹⁶ Kanko Iisaa o landii be, o wi'i: «Ko e hoore hondun wondon yeddondirde e mabbe?»

¹⁷ Onsay gorko goo e nder jamaa on jaabii mo wi'i: «Karamoko'en, mi addanii on oo bid'fo an gorko, mo jinnawii mbobindinaayngii nangi. ¹⁸ Tuma ngii nangi mo woo, ngii lifay mo ka leydi, o yaltina ngurda, o natindira jiiye den, o yooru ken. Mi torike taalibaafe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon ko on jamaanu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujjantoo on? Addanee lan mo doo.»

²⁰ Onsay be addani mo mo. No paykun kun yiirunoo Iisaa, jinnawii ngin iirini kun, kun yani ka leydi, kun woni e tallagol, yaltina ngurda. ²¹ Onsay Iisaa landii ben paykun kun: «Ko gila honde tuma d'un hewtitii kun?»

Ben makkun jaabii: «Ko gila e booboyaagal makko. ²² Awa kadi soono woo jinnawii ngin bugoto kun ka yiite e ka ndiyan fii mulugol kun. Kono si tawii hidon waawi godfun, yurmee men, wallon men!»

²³ Iisaa kadi wi'i mo: «Wi'udaa si mido waawi! Fow no newanii gomdindo!»

²⁴ Tun ben paykun kun ewnii, wi'i: «Mido gomdini! Kono wallitee lan ko fii gomdinal an ngal no njakkanimmi!»

²⁵ Bay Iisaa yi'ii jamaa on no dogu, ara e mabbe, onsay o tonjani jinnawii ngin, o wi'i: «Ko an, yo jinnawii mbobindinaayngii, mi wi'ii ma yo a yaltu e makko, wota a naafitu e makko hande kadi!»

²⁶ Onsay ngii haaci, e hoore iiringol kun ko tiidfi, ngii yalti e makkun. Paykun kun wa'i wa maykun, haa d'uudufu be wi'i: «Kun maayii!» ²⁷ Kono Iisaa jogii kun, immiini, kun darii.

²⁸ Bay wonii Iisaa naatii ka suudu, taalibaabe makko ben landii mo e gundoo, be wi'i: «Ko fii hondun menen men waawaali radfaade ngii jinnawii?»

²⁹ O wi'i be: «Sifa ngii jinnawii, ko toragol Alla tun waawata ngii yaltinde.»

³⁰ Onsay be iwi don, be tayitoyi Jaliilu. Tawi Iisaa faalaaka andee ko honto o woni, ³¹ ko fii hari himo jannude taalibaabe makko ben, o wi'a be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, be wara mo. Balde tati bawto maygol makko, o immitoo.» ³² Kono hari taalibaabe ben alaa faamude din kongudi, awa kadi be huli landitagol mo di.

Fii Burfo Teddude on e Hakkunde Mabbe
(Mat. 18.1-5; Luk. 9.46-48)

³³ Onsay be hewti Kafernahuum. Bay be naatii ka suudu, Iisaa landii be, wi'i: «Ko e hoore hondun wonnodon yeddondirdi ka laawol?» ³⁴ Kono be deyyi, ko fii hari ka laawol be yewtidii fii andugol ko hombo furi teddude.

³⁵ Onsay kanko Iisaa o joodii, o noddi sappoo e didoobe ben, o wi'i be: «Mo no faalaa wonude arano, o wonay sakkitoro e di fow, kurkaadu fow.»

³⁶ Onsay o yetti paykun, o jodfina kun hakkunde mabbe. Bay o hirbike kun, o wi'i be: ³⁷ «Kala jabufo paykun tosokun e innde an, haray ko min tigi o jabi. Awa-le kala jabufo lan, haray hinaa min tigi o jabi, kono ko Nuludo lan on.»

³⁸ Onsay Yuuhanna wi'i mo: «Karamoko'en, men yi'i godfo no radoo jinnaaji e innde mo'on. Men tojani mo dun bay o wondaa e amen fii jokkugol on.»

³⁹ Kono Iisaa wi'i: «Wota on tojan mo dun. Ko fii hay gooto waawataa wafude kaawake moyyo e innde an, yiltoo kisan bawto dun, wowlammi ko boni. ⁴⁰ Ko fii kala mo wonaa gapo men, haray ko gid'o men. ⁴¹ Awa kadi, kala okkordo on ndiyan yaretedan e innde an min, fii ko on be *Almasihu on, ka haqiiqa mi andinii on o fadfaata mbarjaari makko ndin few.

⁴² «Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko furi mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu. ⁴³⁻⁴⁴ Si tawii jungo maa ngon wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo, edii a jogaade juude didi yahaa ka jahannama, ka yiite nge daanotaako. ⁴⁵⁻⁴⁶ Si tawii-le koyngal maa ngal wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngal. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi, bugedaa ka jahannama. ⁴⁷ Si tawii-le yiitere maa nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka *laamateeri Alla hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka jahannama ⁴⁸ ka gildi mabbe din maayataa don e ka yiite ngen daanotaako don.

⁴⁹ «Ko fii kala nedfo lensinirte yiite. ⁵⁰ Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Wafee landan e mon onon tigi, wondon e hoore buttu.»

10

*Fii Sertigal Yettindirbe**(Mat. 19.1-12; Luk. 16.18)*

¹ Onsay Iisaa iwi d'on, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gafa Yurdayniwol, jamaa on moobii kadi takko makko. Wano o woowiri non, o woni e jannugol be kadi.

² Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godfdo accitugol beyngu mun?»

³ O jaabii be, o wi'i: «Ko hondun Muusaa yamiri on?»

⁴ Fariisiyaabe ben wi'i: «Muusaa no newnani ontigi wafangol beyngu mun kaydi sertigal, accita mo.»

⁵ Iisaa kadi wi'i be: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa windani on nden yamiroore. ⁶ Kono ka fudfdoode, Alla tagii be, o wadi be gorko e debbo.

⁷ «Ko d'un wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun,

⁸ onsay kambe dfido be wona gooto.»^e

Dun haray hinaa be dfido hande kadi, kono ko gooto. ⁹ Awa wota godfdo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

¹⁰ Bay wonii be naatoyii ka suudu, taalibaabe ben landii mo kadi fii d'un. ¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Kala accitudo beyngu mun, yetti godfdo goo, haray ontigi jeenii e telen-ma makko. ¹² Si debbo kadi seedii e moodi mun, yettoyaama ka godfdo, haray on debbo kadi jeenii.»

*Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy**(Mat. 19.13-15; Luk. 18.15-17)*

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy fii yo o meemu koy, kono taalibaabe ben tojani ben. ¹⁴ Bay wonii Iisaa yi'ii d'un, o tikki, o wi'i: «Accee paykoy koy ara e an, wota on hadu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.» ¹⁶ Bawto d'un o hirbii paykoy koy, o *fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy.

*Fii Hooreejo Alfd'oo on**(Mat. 19.16-30; Luk. 18.18-30)*

¹⁷ Bay wonii Iisaa fokkitii, onsay godfdo dogi, ari, jiccii yeeso makko. O landii mo, o wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wadude fii yo mi hebbo *ngurndan poomayankejan d'an?»

¹⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. ¹⁹ Hida andi yamirooje den: d'un ko wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a wujju, wota a seedito fenaande, wota a janfo hay gooto, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»^f

²⁰ O jaabii, o wi'i: «Karamoko'en, mido wadude d'un fow gila e cukankaaku an.»

²¹ Bay Iisaa ndaaririi mo giggol, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yahu yeeyitaa kala ko jeydaa, okkaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokka mi.» ²² Bay on nanii d'in kongudii, o jirbinii, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay kanko Iisaa o wi'i taalibaafe makko ben: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla.»

²⁴ Taalibaafe ben naldfi fii dɪn yewterejei. Kanko Iisaa o fillitii kadi, o wi'i be: «Faybe an, emba naatugol ka laamu Alla no satti. ²⁵ No furi weebande ngeleoba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Taalibaafe ben burti naldfude kadi, be woni e wi'indirgol: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁷ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako nedɖanke, kono Alla kan wonaa non, kala huunde no waawanoo mo.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu innde an nden e Kibaaru Moyyo on, ³⁰ o heboyay ko furi dɪn laabi teemedere: cuudfi e musibbe e bandiraabe e neeniraabe e bibbe e gese e cukkeede ka aduna doo. Ka aduna aroyoowo o heboyay ngurndan poomayankejan. ³¹ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mat. 20.17-19; Luk. 18.31-34)

³² Nde tawnoo hibe ka laawol fii yahugol Yerusalaam, Iisaa wonti yeeso maɖbe, taalibaafe ben naldfi, jokkunoobe ben kadi huli. Iisaa pottini sappoo e didoobe ben sera, o woni be e yewtugol ko heboya mo kon.

³³ O wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden* on wattete e juude hoorebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, ³⁴ ben jala mo, be tutta e hoore makko, be focca mo, onsay be wara mo. Balde tati ɖawto dɪn o immitoo.»

Fii ko Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon

(Mat. 20.20-28; Luk. 22.25-27)

³⁵ Onsay Yaaquuba e Yuuhanna, dɪn ko bibbe Zabadii ben, ɖadii Iisaa, be wi'i mo: «Karamoko'en meden faalaa yo on waɖan men ko men torotoo on kon.»

³⁶ O wi'i be: «Ko hondun faalaɖon yo mi waɖan on?»

³⁷ Be wi'i mo: «Ko yo on newnan men jooɖoyagol ka laamu mon darjinnu, goddo e amen wonira ka ɖaamo mon, oya on ka nano mon.»

³⁸ Kono Iisaa wi'i be: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun, maa looteede lootande tampere nde mi lootoytee nden?»

³⁹ Be jaabii: «Men waaway.»

Iisaa wi'i be kadi: «Ko goonga on yariray jardukun kun mi yarirta kun, e on lootete lootande tampere nde mi lootoytee nden. ⁴⁰ Kono fii jooɖoyagol ka ɖaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dɪn: dɪn no yedaa be fii mun eɖbanaa ben.»

⁴¹ Bay beya taalibaafe sappo nanii dɪn, be fudɖfii seytinande Yaaquuba e Yuuhanna. ⁴² Onsay Iisaa noddii be, o wi'i: «Hidon andi bee be jogitorden wa hoorebe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe maɖbe ben no feyyintini laamu ngun e hoore maɖbe. ⁴³ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduɖo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ⁴⁴ Awa kadi kala faalaado wonde yeesojo e hakkunde mon, yo

wonu maccudo fow, ⁴⁵ ko fii Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duudube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bund'o Yeerikoo

(Mat. 20.29-34; Luk. 18.35-43)

⁴⁶ Onsay be hewti Yeerikoo. Bay wonii kanko Iisaa e taalibaabe makko ben e jamaa duududo on be yaltii don, tawi bundo torotoodo no wi'ee Bartimaawu, on ko bid'oo oo wi'eteedo Timaawu, no joodii ka sera laawol.

⁴⁷ O nani wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. Onsay o woni e ewnagol, wi'a: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁸ Duudube feli mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁹ Onsay Iisaa dartii, o wi'i: «Noddee mo!»

Be noddi bundo on, e hoore hiibe wi'a mo: «Wakkilo, immoofaa, himo noddude ma!» ⁵⁰ Bund'o on kadi bugii dolokke mun on, immii tinna, o ari e Iisaa.

⁵¹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

Kanko bundo on o wi'i mo: «Karamoko'en, ko yo mi hettu giide an den.»

⁵² Iisaa wi'i mo kadi: «Yahu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» Don kisan o wunti, o woni e jokkugol Iisaa e yaadu ndun.

11

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mat. 21.1-11; Luk. 19.28-40; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be hadike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii e *Betanii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirdon e maggo on taway don mbabun kun goddo wadfaaki haa hande no humii don. Hunton kun, addon. ³ Si goddo aru on e landaade: «Ko hondun wadanton dun?», on wi'ay mo: «Ko haaju Koochojo on yani e makkun. O artiray kun ko neebaa.» »

⁴ Onsay be yahi, be tawi mbabun no humii ka yaasi e binde dambugal ka fatal, be hunti kun. ⁵ Wobbe e wonnoobe don ben wi'i be: «Ko hondun wadi si hidon huntude mbabun kun?» ⁶ Be jaabori no Iisaa wiirunoo be non. Onsay be acci be yahi. ⁷ Be addani Iisaa mbabun kun. Be ndadfdani mo concii maabe din e hoore makkun. Iisaa joodii e hoore makkun. ⁸ Yimbe buy ndadfdani mo concii mun din ka laawol, wobbe caldi di be saltii ka buruure din. ⁹ Tawi hikkornoobe yeeso makko ben e iwtirnoobe baawo ben no ewnaade wi'a:

«*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!

¹⁰ Barki wonanii nguu laamu wongu arude,
dun ko nguu laamu ben men Daawuuda!

Darja burdo toowude wonanii ma!»^g

¹¹ Bay Iisaa naatii Yerusalaam, o yahi ka *juulirde mawnde, o taskii fow. Nde tawnoo nibbii, o yahi Betanii kanko e sappoo e didoobe ben.

Fii no Iisaa Hufiri Yibbehi

(Mat. 21.18-19)

¹² Bimbi nden jande, ko be yaltata Betanii, kanko Iisaa o weelaa. ¹³ O haynii yibbehi maruki haako ka wodditii. O yahi ndaarugol si o taway ton goddun. Bay o badike o tawi ko haako tun, ko fii hari hinaa dabbunde yibbe. ¹⁴ Onsay o wi'i ki: «Wota goddo naamitu hande kadi bibbe maa ben.» Taalibaabe makko ben nani ko o wi'i kon.

Fii no Iisaa Ra'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde
(Mat. 21.12-17; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹⁵ Bay be hewtii Yerusalaam, Iisaa naatiri ka dingiral juulirde mawnde, o woni e radagol yeeyaynoobe ben e soodaynoobe ben ka juulirde. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben e julle yeeyaynoobe gabooji ben. ¹⁶ Tawi o jabataa hay gooto na'ora goddun ka nder dingiral juulirde, ¹⁷ e hoore himo jannaynoo be, wi'a: «Hinaa no windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu ndu leyyi din fow torotoo Alla e mun?>^h Kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»ⁱ

¹⁸ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on nanii dun, be woni e dabbugol feere no be sahinbinira mo. Kono tawi hiife huli mo, ko fii hari jamaa on fow no nal'fidi e ko o jannata kon. ¹⁹ Bay niibii, Iisaa e taalibaabe mun ben yalti ka saare.

Jannde fii Yibbehi kin
(Mat. 21.20-22)

²⁰ Wa ko be feyyata bimbi, taalibaabe ben yi'i kiya yibbehi no yoori haa ka dadi. ²¹ Onsay Petruusu anditi ko feyyi kon. O wi'i Iisaa: «Karamoko'en, ndaaree! Yibbehi ki hudunodon kin yoorii!»

²² Iisaa yetti haala kan, wi'i be: «Gomdinee Alla! ²³ Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, si goddo wi'u ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, hara o sikkitaaki ka bernde makko, hara himo gomdini ko o wi'i kon waday, dun wafante mo. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, kala ko landidon e nder toragol Alla, hoolee on hendike dun, dun wafante on. ²⁵ Nde hidon toroo Alla, hara hidon seytinani goddo, yaafee mo, fii no Ben mon Wondo ka kammu on yaafarana on onon kadi bonnereaji mon din. ²⁶ Kono si on yaafanaaki be, haray Ben mon Wondo ka kammu on kapun kadi yaafantaako on bonnereaji mon din.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mat. 21.23-27; Luk. 20.1-8)

²⁷ Be yiltitii kadi Yerusalaam. E nder ko Iisaa jindata kon ka nder juulirde mawnde, hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on wondude e mawbe ben ari e makko. ²⁸ Be wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude dun e ko e ley kongol hombo wondaa fii ko wondaa wadude koo?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun. ³⁰ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddanke? Jaabee lan.»

³¹ Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ³² Si en jaabike mo-le ko e neddanke dun iwri.» (E hin-le hiife huli jamaa on, ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo tigi.) ³³ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa.»

^h 11:17 11.17a Isa. 56.7   ⁱ 11:17 11.17b Yer. 7.11

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

12

Misal Yettaangal e Halfinaabe Tutateeri Wiiju (Mat. 21.33-46; Luk. 20.9-19)

¹ Bawto dun Iisaa woni kadi yewtirgol be mise, o wi'i be: «Godfo tutuno *wiiju, o howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooɓe wiiju ben, o yahi safaari. ² Bay saa'i sojitugol wiiju on hewtii, o immini kurkaadu makko haa e remooɓe wiiju ben fii yo ben jonna mo biɓɓe wiiju geɓal makko ngal. ³ Kono ben hendii mo piyi, be immintini mo juude mehe. ⁴ O immini kurkaadu makko goo kadi, be piyi onfon kadi e hoore, be hersini. ⁵ O immini kadi tammo, be wari on. E duuduɓe be o imminnoo piyaa, wobɓe waraa.

⁶ «Tawi ko biɗɗo makko yidaaɗo on tun o luttirnoo. Ka sakkitorun o immini mo haa e maɓɓe, himo wi'a: <Be teddinay biɗɗo an on.>

⁷ «Kono kamɓe remooɓe wiiju ben be haldi: <Bay ko oo woni ronoowo on, waren mo, dun ndondi ndin wontanay en!> ⁸ Onsay be nangi mo, be wari, be bugii ka ɓaawo tutateeri wiiju.»

⁹ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju wadata ben? On aray, re'a ben remooɓe wiiju, o jonna tutateeri ndin wobɓe goo.» ¹⁰ Onsay Iisaa wi'i be kadi: «E hara on jangaali ko bindi ɗin wi'i kon? Ko fii hidii wi'i wonde: <Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka sobɓundu.

¹¹ Dun ko e Joomiraado on iwri, dun no hawnii e gite men!> »]

¹² Bay be faamii wonde ko fii maɓɓe Iisaa wafani ngal misal, be woni e ɗaɓɓugol feere no be nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on. Onsay be acci mo ɗon, be yahi.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle (Mat. 22.15-22; Luk. 20.20-26)

¹³ Onsay be immini e Iisaa *Fariisiyaabe goo e yimɓe Heroodu goo fii ko nangira mo kongudii makko ɗin. ¹⁴ Ben ari, wi'i mo: «Karamoko'en meɗen andi ko on nundufe, awa kadi on ɗenyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimɓe ben, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga. E hara no haani ka men yoba lando mawɗo Roomu on sagalle, kaa haanaa? Meɗen haani yobude kaa men haanaa yobude?»

¹⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi faasiqiyaagal maɓɓe ngal, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi? Addanee lan *dinaruuru, mi ndaara.»

¹⁶ Be addi wooturu. Iisaa landii be wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

¹⁷ Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» Be njaldi e makko.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal (Mat. 22.23-33; Luk. 20.27-40)

18 Sadduusiyaabe*, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: 19 «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godfo maayii accii beyngu e baawo bidfo, haray minjiraawo on mayfo no haani yettude on keynguujoo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. 20 Tawa non ben bibbe ko be njeedifo. Arano on jombii, maayii, accaali jurriya. 21 Dimmo on kadi yettii on keynguujoo, maayii, accaali jurriya. Tammo on kadi wano non. 22 Tawii hay gooto e ben njeedifo accaali jurriya. Bay feyyii e mabbe be fow, debbo on kadi maayii. 23 Bay hari ben njeedifoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

24 Iisaa jaabii be, wi'i: «E hino ko wadi kon si hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi din, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. 25 Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. 26 E on jangaali ka deftere Muusaa fii maybe ben kan e ummutal mabbe ngal, ko Alla daalani mo kon ka binde pitahun, wonde: <Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba>?k 27 Awa Alla wonaa Alla maybe ben kono ko o Alla wurbe ben. Awa on faljii few!»

Fii Yamirooje Burde Mawnude den
(Mat. 22.34-40; Luk. 10.25-28)

28 Godfo e jannooŋe fii Sariya on ben, bay nanii ko be yewtidi kon, o ndaarii kadi o tawii Iisaa jaaborii no moyyiri, o badii, o landii mo: «E nder yamirooje den fow ko hondun adii?»

29 Iisaa jaabii, wi'i: «E hino ko adii kon: <Heditee yo *Banii-Isra'iila'en, Alla Joomiraado men on ko Joomiraado gooto, 30 awa kadi yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow e doole maa den fow.>m 31 E hino ko hikki fon kon: <Yo a yidir nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non. Yamirooje goo burde dee mawnude alaa.> n»

32 On jannoowo fii Sariya on wi'i mo: «Moyyii, yo karamoko'en, on wowlii goonga wi'ugol Alla ko Bajjo, godfo goo kadi alaa ko wonaa kanko, 33 yidira mo bernde mun nden fow e hakkil mun kin fow e doole mun den fow, e yidirgol nokondo mun wa hoore mun, dun no buri sadakaaji sunneteedi din fow e diya sadakaaji fow.»

34 Bay Iisaa ndaarii tawii o jaaborii hakkil, o wi'i mo: «A wofondiraa e *laamu Alla ngun.» Bawto dun hay gooto suusaali mo landaade.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
(Mat. 22.41-46; Luk. 20.41-44)

35 Wa fewndo ko Iisaa jannata ka *juulirde mawnde, o wi'i: «Ko honno jannooŋe fii Sariya on ben waawiri wi'ude wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? 36 E hin-le, immorde e *Ruuhu Seniifo on, Daawuuda tigi no wi'i:

<Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.>P

37 «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

Tawi jamaa duududo no hedii mo e nder weltaare.

³⁸ O wi'i be e nder ko o waajotoo kon: «Reenee e bee jannooŋe fii Sariya on, d'un ko bee yidufbe jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, ³⁹ yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndaɗɗfule arane den ka nafagol. ⁴⁰ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe junna julde maɓbe fii yiingo. Awa ben heboyya jaawooje burde sattude.»

Fii Sadaka mo Keynguujo on Itti on
(Luk. 21.1-4)

⁴¹ Onsay Iisaa joodii ka yeeso arkawal sadaka, o woni e ndaarugol waɗaynoobe ton kaalisi ben. Alɗube buy waɗi ton kaalisi d'uudufi. ⁴² O yi'i kadi keynguujo baaso no liba ton tammahoy d'ɗoy, fotaykoy e peccun gootun si mbuufu feccaama nay. ⁴³ Onsay kanko Iisaa o noddi taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, ko oo keynguujo baaso itti kon no furi ko beya fow itti kon waɗi ka arkawal sadaka. ⁴⁴ Ko fii beya fow ko ko burtani d'un kon be waɗi, kono kanko keynguujo on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o waɗoyi ton.»

13

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mat. 24.1-2; Luk. 21.5-6)

¹ Wa fewndo ko Iisaa iwata ka *juulirde mawnde, godɗo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Karamoko'en, ndaaree kaaye labaaɗe e darnoodi fotundi!»

² Iisaa jaabii mo, wi'i: «A yi'ii ndii darnoodi mawndi? Hay hayre e hoore hayre luttoytaa d'oo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni yeeso juulirde nden. Onsay Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna e Andaraawu landii mo e gundoo, ⁴ be wi'i: «Yeeto men ko honde tuma d'un waɗoyta, e ko hondun wonoyta maande laatagol d'un fow?»

⁵ Onsay Iisaa wi'i be: «Reenee fii wota hay gooto faljin on, ⁶ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duufube. ⁷ Awa kadi, nde nanoyɗon fii hareeji no wowlee woo, e haalaaɗi fii gereeji, haray wota on hulu, ko fii bee d'un waɗa, kono hinaa d'on wonata lannooɗe nden. ⁸ Hareeji kadi waɗoyay hakkunde leyyi d'in. Laamateerijii d'in kadi immondirana, dimbande leydi waɗira e nokkeeli goo, heegeeji kadi waɗa. Ko d'un wonata fudɗoode sattendeeji nanditayɗi e muuseendi n'ata d'in.

⁹ «Awa reenee hoore mon, ko fii be naboyay on ka naawirdi, be foccoya on ka juulirde, nabedon ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, fii ko wonana be seede. ¹⁰ Kono ko adii kon bee Kibaaru Moyyo on feppinane leyyi d'in fow. ¹¹ Kono tuma be nabi on fii wattugol on e joge, wota on jiboyo ko wi'on. Kono wowlee ko longinadon e on saa'i d'on kon tigi. Ko fii haray hinaa onon woni wowlude, kono ko *Ruuhu Seniido on. ¹² Ko fii godɗo yettoyay musidɗo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non bidɗo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ¹³ Fow aroyay on sabu innde an nden. Kono mo n'ajjrike d'un haa ka lannooɗe, o dandoyte.

¹⁴ «Nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nden daakike ka nde haanaa wonude d'on woo,]) (haray yo jangoowo on faamu), onsay yo

hoofube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁵ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano godfun ka nder suudu. ¹⁶ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁷ E nder den balde don, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ¹⁸ Awa toree fii wota dun ardu ndungu. ¹⁹ Ko fii satteende waday e den jalaade nde sifa mun wadaali haa hande, gila ka fuddoode aduna mo Alla tagi, e nde furi mun waditataa han kadi. ²⁰ Si tawno Joomiraado on rabbindinaano den jalaade, hay gooto dadataano, kono o rabbindinay de sabu subaabe be o subii ben.

²¹ «Awa si godfo aru on e wi'oyde wonde: <Almasiihu on no doo!> maa <himo daa!>, wota on hoolo mo. ²² Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feeyoyay, be wadfoya maandeeji e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²³ Awa reenee, ko fii mi *hiitanike on fii dun fow.»

Fii Ardu Bii-Aaden on, dun ko Iisaa

(Mat. 24.29-31; Luk. 21.25-28)

²⁴ «Kono e den jalaade, bawto nden satteende, <Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, ²⁵ koode den ka kammu kadi yana, ko tiifi kon ka kammu kadi dimboyoo.>

²⁶ «Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duule, hara himo arda e bawgal mawngal e mangural. ²⁷ Onsay o nuloya malaa'ikaabe makko ben, o mooba subaabe makko ben gila funnaange hefi hirmaange e gila nano hebi naamo, gila ka leydi haa ka kattudi kammuuli.

²⁸ «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki on heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ²⁹ Ko wano non kadi, no yiirufon dii piiji no wada woo, haray andee wonde *Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁰ Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude. ³¹ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.

³² «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. ³³ Awa reenee, wattanon yiila! Ko fii on andaa nde on saa'i wonata. ³⁴ Dun no wa'i wa neddo wondo yahude safaari, acca suudu mun, o halfina mo kala e kurkaaduube makko ben golle mun, o yamira wondo ka dambugal on ayngol. ³⁵ Awa, wattanee yiila, ko fii on andaa nde jom suudu ndun artata, si ko kiikiide, maa si ko tumbere jemma, maa si ko nde ndonto no yogga, maa si ko bimbi. ³⁶ Hulee wota o aru cuppet, o tawa hidon daanii. ³⁷ Ko mi wowlani on kon, ko fow mi wowlani: wattanee yiila!»

14

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mat. 26.1-5; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Tawi, si balde didi feyyii, *Juldeere Yawtaneede nden e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den waday.¶ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannooƙe fii Sariya on ben no dabbaynoo ko honno be nangirta Iisaa yoyre, be wara mo. ² Tawi hiƙe wi'a: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wafu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mat. 26.6-13; Yhn. 12.1-8)

³ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii ka suudu Sim'uunu oo nawnunoodo damajan, wa fewndo ko o joodii fii nafagol, debbo naati. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri laabundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>. On debbo fusi tindohun kun, o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁴ Wobbe e taalibaabe ben seytini, be wi'indiri: «Ko hondun woni nafa bonnugol ndii angiri? ⁵ Ko fii en waawayno ndi yeeyde furi *dinaruuji teemedde tati, okken miskinbe ben!» Onsay be feli debbo on.

⁶ Kono Iisaa wi': «Tertee mo! Ko fii hondun sattinanton mo? Ko kuugal moyyal o wadanimmi. ⁷ Miskinbe ben kan, hidon wondi e maβbe soono woo, on waaway be wadande ko moyyi nde faaladon woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ⁸ Kanko debbo on o wadfi ko o waawi kon: o urnii bandu an ndun ado ndu surreede. ⁹ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo feppinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadfi kadi sifete, o anditane.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mat. 26.14-16; Luk. 22.3-6)

¹⁰ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, d'un ko Yudaasi Iskariyyu, yahi tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben, fii no o wattira Iisaa e juude mabbe. ¹¹ Be hedii mo, be weltori d'un, be fodi mo yeenugol mo kaalisi. Onsay, kanko Yudaasi, o woni e dabbugol feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mat. 26.17-29; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹² Ka nallal aranal Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, d'un ko pande baalun kun hirsetee, taalibaabe Iisaa ben wi'i mo: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹³ Onsay o immini dido e taalibaabe makko ben, o wi'i be: «Yahee ka saare. On fottay e gorko rondiidoo loonde ndiyan, on jokkay mo. ¹⁴ Ka o naatiri woo, on wi'ay jom ndun suudu: <Karamoko'en wi'ii men yo men lando on ko honto be weerata, be nafoda e taalibaabe mabbe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» ¹⁵ Ontuma o hollay on konkooru njannu, weyyitaandu wertaa, ka koore dow. Ko don moyyinton.»

¹⁶ Bay taalibaabe ben yahii, be hewtoyii ka saare, be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁷ Bay niβbii, kanko Iisaa o ardi e sappoo e didoobe ben. ¹⁸ Wa fewndo ko be joodii, hiβe nafaade, kanko Iisaa o wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon, mo mi woni hawtidude, janfoto lan.»

¹⁹ Onsay be fudfdii aanude fota, mo bee e maβbe woni e wi'ugol mo: «E hara ko min?»

²⁰ O jaabii be, o wi'i: «Ko goddo e onon sappoo e didoobe ben, d'un ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto. ²¹ Awa *Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on! Ko burnoo moyyande on neddo ko si o jibinanooka!»

²² E nder ko be naamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni be, e hoore himo wi'a: «Jabee naamon, d'undoo ko bandu an ndun nii.»

²³ O yetti kadi jardukun waforkun njaram, o jarni Alla, o jonni be, be fow be yari. ²⁴ O wi'i be kadi: «Dundoo ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan fii duuduube. ²⁵ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram biɓbe *wiɓu haa pande mi yaritoyta njaram wiɓu kesan ka *laamateeri Alla.»

²⁶ Bay wonii be beytii beyti Zabuura, be yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddanne Petruusu nden

(Mat. 26.31-35; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

²⁷ Onsay Iisaa wi'i be: «On fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»^r ²⁸ Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

²⁹ Petruusu wi'i mo: «Hay si fow selay on, min dun wonantaa lan!»

³⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, hande e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude laabi dɗi, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³¹ Kono Petruusu tentini fota, o wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Beya fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mat. 26.36-46; Luk. 22.39-46)

³² Bawto dun be yahi e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani. Kanko Iisaa o wi'i taalibaabe makko ben: «Jooɗee doo haa mi toroyoo.» ³³ O nabori Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna. Onsay, o fuddii hebude annde e sokola, ³⁴ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁵ O yahi yeeso seeda, o sujji, o torii, o wi'i: «Si no gasa yo oo saa'i yawtan.» ³⁶ O wi'i kadi: «Abba*, Baaba an, hida waawi kala huunde. Yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wafu, kono yo faale maa on wafu.»

³⁷ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Sim'uunu, a daanike? Jaka a waawaali hiirude hay saa'i gooto? ³⁸ Hiiree torofon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wafugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

³⁹ O wofɗitii be kadi dɗimmun, o torii, o fillitii dɗiya konguɗi. ⁴⁰ O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. Tawi be andaa ko be wi'a mo.

⁴¹ O artoyi tammun, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Jooni yonii, saa'i on hewtii. Awa Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en.

⁴² Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴³ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didooɓe ben, hewtidii e jamaa jogiidɗo kaafaaje e bedi, immorde e hooreɓe yottinooɓe sadaka ben e jannooɓe fii Sariya on ben e mawbe ben.

⁴⁴ Tawi wondo mo janfaade on wafaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo, naɓon, aynon mo fota.»

⁴⁵ Tun o hewti, o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Karamoko'en!» Onsay o hirbii mo. ⁴⁶ Onsay ben yimbe fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁴⁷ Tun godɗo

e wonnoobe don ben sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun.

⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan wa si ko ngujo arandon? ⁴⁹ E hin-le mido wondi e mon jande woo ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. Kono dun wadiri fii ko windanoo kon yo laato.» ⁵⁰ Onsay be o wondunoo ben fow acci mo don, dogi.

⁵¹ Suka waaniido suddaare tun jokki mo, be nangi mo kanko kadi.

⁵² Kono o sortii, o acci don suddaare nden, o dogi, o bornaaki.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mat. 26.57-68; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 18.19-24)

⁵³ Onsay be nabi Iisaa ka yottinoowo mawdo sadaka on, ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannooebe fii Sariya on ben fow mottondiri don. ⁵⁴ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka woddfitii haa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, o joododi e aynooebe ben, tawi himo iwlaade ka binde yiite.

⁵⁵ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dafba seedeeji e hoore Iisaa fii no be warira mo, kono laatii be hebaali.

⁵⁶ Ko fii hari duudube no seeditoo penaale e hoore makko, kono tawi seedeeji mabbe din yaadaa.

⁵⁷ Kono wobbe immii, seeditii fenaande e hoore makko, tawi hibe wi'a: ⁵⁸ «Men nanii himo wi'a o lancay ndee juulirde mawnde darniraande juude yimbe, o darna wonnde goo e nder balde tati, nde tawata hinaa darniraande juude yimbe.» ⁵⁹ Tawi hay e hoore dun seedee mabbe on yaadaa.

⁶⁰ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii ka hakkunde dental, o landii Iisaa, o wi'i: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶¹ Kono Iisaa fanki, o jaabaaki hay huunde.

Yottinoowo mawdo sadaka on landii mo kadi, wi'i: «E hara ko an woni *Almasiihu on, dun ko *Bidfo Alla Jom Barki on?»

⁶² Iisaa jaabii, wi'i: «Ko min. On yi'ay kadi Bii-Aaden on no joodii ka sengo paamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwruke ka kammu.»

⁶³ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki conci mun din, wi'i: «Ko seedeeji hondii kadi faaladen? ⁶⁴ On nanii hoyre makko nden. Ko hondun fottandon e dun?»

Fow happirani mo foddugol e mayde. ⁶⁵ Wobbe woni e tuttugol mo, e buumugol mo yeeso ngon, e uttagol mo e hoore hibe wi'a mo: «Hotto!». Aynooebe ben kadi jabbori mo bante.

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Fewndo ko Petruusu joodii ley ka nder tata, godfo e rewbe kurkaaduube ka yottinoowo mawdo sadaka on ari. ⁶⁷ O yi'i Petruusu ka iwlotoo, o tenyini mo, o wi'i mo: «An kadi, hida wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁶⁸ O yeddi e hoore himo wi'a: «Mi andaa, mi faamaali ko hondun wondaa wi'ude.» O yalti, o yaari ka ley jimbe, tun ndontoori ndin yoggi.

⁶⁹ On debbo kurkaaduujoo ndaari mo, wi'i wonnoobe don ben kadi: «Oo ko tawdaado e mabbe.» ⁷⁰ O yeddi kadi.

Bay nettii seeda, wonnoobe don ben wi'i Petruusu: «Ko haqiiqa, an ko a godfo e mabbe. Ko fii ko mo a Jaliilu.»

⁷¹ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo nedfo mo wondon wowlude fii mun!» ⁷² Tun ka dimmun ndontoori ndin yoggi. Petruusu anditi kisan kongol ngol lisaa wi'unoo mo ngol: «Ado ndonto yoggude laabi didi, haray a yeddii fii an laabi tati.» Onsay o ugginii o wulli.

15

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mat. 27.1-2, 11-26; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe ben e jannoo be fii Sariya on ben e dental fewjoobe ben fow yewtidani. Be habbi Iisaa, be nabi mo, be watti e juude Pilaatu. ² Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»

³ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben no libi toope duudude e hoore makko. ⁴ Pilaatu landitii mo kadi, wi'i: «A jaabotaako hay huunde? A nani dee toope de be woni libude e hoore maa fow?»

⁵ Kono Iisaa jaabaaki hay huunde e mun. Dun njaldini Pilaatu.

⁶ Tawi juldeere kala, o accitanay be kasoojo gooto mo be torinoo mo fii mun woo. ⁷ Hari godfo no wi'ee Barabaasi no ka kaso, wondude e wadunoobe gere, e nder gere on be itti hoore. ⁸ Onsay jamaa on yawi tawoyi Pilaatu, be woni e toragol mo, wi'a yo o wadan be ko woowani be kon.

⁹ Pilaatu jaabii be, wi'i: «Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?» ¹⁰ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu wadi si hooreebe yottinoobe sadaka ben wadiri mo e joge. ¹¹ Kono hooreebe yottinoobe sadaka ben yuuni jamaa on fii yo Pilaatu accitan be Barabaasi.

¹² Pilaatu yettiti kadi haala kan, o wi'i be: «Ko hondun non faalafon yo mi wadu oo mo wi'oton lando Yahuudiyankeebe ben?»

¹³ Be ewnii kadi, be wi'i: «Fempee mo!»

¹⁴ Pilaatu wi'i be kadi: «E hara ko hondun oo bonni?»

Be burti kadi sonkude, ewnoo, wi'a: «Fempee mo!»

¹⁵ Nde tawnoo Pilaatu no faalaa weltinde jamaa on, o accitani be Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude maŋbe fii yo o fempee.

Fii no Suufaabe ben Wadiri Jalnori e hoore Iisaa

(Mat. 27.27-31; Yhn. 19.2-3)

¹⁶ Onsay suufaabe ben naadi Iisaa ka nder tata, e maanaa ka nder suudu laamu. Be nodditi dental suufaabe ben fow, ¹⁷ be borni mo dolokke bofeejo,^S be wadi ka hoore makko katanwol bulle saccaangol. ¹⁸ E hoore dun, be woni e hiwragol mo, wi'a: «Salminaango e maa, yaa an Lando Yahuudiyankeebe!» ¹⁹ Be tappiri mo kadi kalinwol ka hoore, be tutti mo, be jiccii, be sujinkinani mo. ²⁰ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke bofeejo on, be borni mo concii makko din, be nabi mo fii fempyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mat. 27.32-44; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

^S 15:17 15.17 Ko dolokke bofeejo lando on bornotonoo.

²¹ Tawi goddo no wi'ee Sim'uunu mo Sirenii no iwaynoo ngesa, rewí ñon. Tawi ko on woni ben Aleksander e Rufuusa. Be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ²² Onsay ñe nabi Iisaa e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo ñun ko <Nokkuure Laalagal Hoore>. ²³ Be okkori mo njaram jillaadán *mirri, kono laatii o jabaali ñan yarude. ²⁴ Onsay ñe fempi mo. Be sendiri concí makko ñin urba^t fii andugol mo kala ko gasata hendaade.

²⁵ Wa ko ñe fempata mo, tawi ko e walluhaa on. ²⁶ Hari ñundoo no windii fii ko o happiranaa kon: «Ko lando Yahuudiyanke'en.» ²⁷ Tawi wuybe ñido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ²⁸ Ko nii ko bindi ñin wi'unoo kon laatori, wonde: «O wattidete e bonfe ñen.»^u ²⁹ Tawi feyyoobe ñen no hoyna mo, hayla hoore, wi'a: «Hey, an oo wi'unooño lancay *juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, ³⁰ awa dandito an tigi, tippodaa ka leggal altindiraangal ñon!»

³¹ Tawi hooreeße yottinoobe sadaka ñen e jannoobe fii Sariya on ñen kadi no jalaynoo mo hakkunde maßbe, wi'a: «O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko! ³² Si ko o *Almasiihu on, ñun ko lando *Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, yi'en, ñun en gomñinay mo!» Tawi fempidaabe e makko ñen kadi no hoynaynoo mo.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.28-30)

³³ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka ñaawo fanaa. ³⁴ Wa fewndo ka ñaawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidí, o wi'i: «Iilooyi, iilooyi, lama sabaxtanii?»^w. (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii honñun tertaniðaa mi?)

³⁵ Wobbe e wonnoobe ñon ñen nani ko o wi'i kon, ñe wi'i: «On nanii, o noddii liliya!»

³⁶ Tun goddo e maßbe dogi, yettoyi linsere, o fubbbini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru, e hoore himo wi'a: «Accee, ndaaren si liliya aray, tippina mo.»

³⁷ Iisaa ewnii ko tiidí, onsay o timmi.

³⁸ Wirngallo* ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pece ñidi, gila dow haa ley. ³⁹ Bay hooreejo suufaabe wonnooño yeeso makko kanko Iisaa on yi'ii no o timmiri non, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neñdo ko *Biddo Alla!»

⁴⁰ Tawi rewbe kadi no ka wodditii, no ndaara. Tawi no tawdaa e maßbe Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba tosooko on e Yuusufu, e Saliimatu. ⁴¹ Tawi ko ñen jokkunoo mo kanko Iisaa, no kurkanoo mo wa fewndo ko o wonnoo Jaliilu, e ñuudufe goo kadi ñe o yaadunoo Yerusalaam.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁴² Hawrondiri nißbii, tawi ko hebulanagol *jalaande fowteteende nden. ⁴³ Onsay oo wi'eteedo Yuusufu hewti. On ko hooloraado goo e ngal dental maßbe, on ko jeyaado Raamati, tawi on kapun tigi ko *Iaamu Alla ngun o tijjii. O hebi cuucal yahugol ka Pilaatu, toroo mo hettugol furee Iisaa on. ⁴⁴ Pilaatu ñaldi ko tawi o maayii kon. O noddii hooreejo suufaabe ñen, o landii mo si tawii o maayiino. ⁴⁵ Bay hooreejo on humpitii mo ñun, o

jonniti Yuusufu furee Iisaa on. ⁴⁶ Kanko Yuusufu o soodoyi kasanngge, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasanngge, o belnoyi mo e qaburu asaado e feto. O talli hayre, o wadi ka dambugal qaburu. ⁴⁷ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yuusufu no ndaara ka o belniraa.

16

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on

(*Mat. 28.1-8; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10*)

¹ Bay *jalaande fowteteende nden feyyii, dun ko aseweere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama yumma Yaaquuba, e Saliimatu soodi tiiri fii ko be fulla e furee Iisaa on. ² E alat, dun ko jallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawu bimbi subaka ka yenaande, dun ko ka pudal naange. ³ Tawi hife wi'indira: «Taw ko hombo tallanta en hayre wonde nden ka dambugal yenaande nden?» ⁴ Tun be banti gite, be haynii, be tawi nden hayre njannde tallaama. ⁵ Be naati ka nder yenaande, be yi'i suka gorko, no bornii daneeji, no joodori ka sengo jaamo. Be njadi, be huli.

⁶ On wi'i be: «Wota on hulu! Iisaa oo jeyaado Naasirata, fempaado on, mo wondon dabbitude on, immitike, o alaa doo. E hino nokkuure ka o belnanao don. ⁷ Awa yahee andinoyon taalibaabe makko ben e Petruusu, o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo, wano o wiirunoo on non.»

⁸ Onsay be dogi be yalti ka yenaande ko fii hari diwnol e kaawee hebii be. Kono laatii be wowlanaali hay gooto huunde, ko fii hari hife huli.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben Sappoo e Go'o

(*Mat. 28.9-10; Yhn. 20.11-18*)

⁹ Bay Iisaa immitike e jalaande aranere nden e nder yontere nden bimbi, ko o adii hollitaade ko Mariyama jeyaado Magaduuna, on mo o yaltinoo jinnaaji jeedidi e mun. ¹⁰ On yahi, o banginanoyi dun be Iisaa wondunoo ben, tawi ben no yoomi, no wulla. ¹¹ Bay be nanii wonde himo wuuri, awa kadi kanko debbo on o yi'ii mo, laatii be hoolaaki mo.

¹² Bawto dun, tawi dido e mabbe no e hoore laawol, no yahaynoo e fulawaa, kanko Iisaa o feepirani be noone goo. ¹³ Ben kadi arti, holliti dun beya, laatii be hoolaaki ben kadi. ¹⁴ Ka sakkitorun o feepani sappoo e go'ooobe ben, wa fewndo ko be joodii fii naamugol, o feli be sabu angal gomdinal mabbe ngal e cattal berde mabbe den, fii ko be hoolaaki yi'unoobe mo ben kon bawto o immintineede.

¹⁵ E hoore dun o wi'i be: «Yahee e aduna on fow, feepinanon tageefo ngon fow Kibaaru Moyyo on. ¹⁶ Kala on gomdindo, *lootaa maande kisiyee, dandoyte, kono kala on mo gomdinaali, happante. ¹⁷ E hino maandeeji wondaydi e ben gomdinbe: e innde an be radoyto jinnaaji din, be wowla kadi e *haalaaji goo, ¹⁸ be nanga bolle, si be yaru kadi njaram waroojan, dun masinbintaa be. Si be *fawoyii kadi juude mabbe den e hoore nawnuu ben, ben ndikkay.»

¹⁹ Bay Iisaa Joomi on gaynii be yewtude, o yentinaa ka kammu, o joodori ka sengo jaamo Alla. ²⁰ Kambe kadi be yahi, be waajoyii hen fow, tawi Joomiraado on no gollidude e mabbe, o haqinqiniri daalol ngol maandeeji di ngol wondunoo din.

NO LUUKA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Hunorde

¹ Bay woodiino yimbe duudufe, nangannoobe wallifagol fillayeeji fii piiji feyyunoodi hakkunde men, ² wano bee tawanoobe gila ka fudfoode yottinirnoo non e men, ben seeditorbe gite mun, wonti kurkantoobe daaluyee on, ³ min kadi mi taw no hawranimmi, yo Tawaafiilu teddufo, tippude e koo ko mi tefi, mi fensiti gila ka fudfoode, weebitirangol on d'un bindudi rewruudi, ⁴ fii no andiron pellital wongal ngal e nder dii janndeeji di jannadon.

Fii Feppinannde Jibineede Yaayaa

⁵ Fewndo *Heroodu laaminoo diiwal *Yahuuda ngal, wooduno *yottinoowo sadaka wi'teedo Zakariyaa'u jeyaado e mojobere oo wi'teedo Abiyya. Sonna makko ko e lepol *Haaruuna jeyaa, on no wi'ee Elisabaatu. ⁶ Be did'oo non ko be feewube yeeso Alla, awa kadi hife jokkunoo yamirooje e sariyaaji Joomiraado on e baawo feloore. ⁷ Kono tawi be maraa bid'fo, bay hari Elisabaatu wonaa jiidotoofo, awa kadi mo kala e mabbe nawyii.

⁸ Tawi non e nder ko kanko Zakariyaa'u o gollaynoo golle yottingol sadakaaji ka Alla, d'un ko fewndo ko mojobere makko nden ardinaa yottingol sadakaaji, ⁹ o todf'orano urba tippude e naamuuji mabbe kambe yottinoobe sadaka ben naatugol ka nder juulirde Joomiraado on, fii ittugol sadaka urngallooji sunneteedi. ¹⁰ Fewndo on saa'i ittugol sadaka urngallooji, tawi jamaa on fow no juula ka yaasi.

¹¹ Ko fewndo on saa'i malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo, no darii ka naamo ittirde sadaka urngallooji. ¹² Bay Zakariyaa'u yi'ii on malaa'ikaajo, o denyii, o huli. ¹³ Kono malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu, yo Zakariyaa'u, ko fii toraare maa nden jabaama. Sonna maa Elisabaatu jibinante boobo gorko, a innay on Yaayaa. ¹⁴ O wonane welo-welo e weltaare, awa kadi yimbe buy weltoray jibinegol makko, ¹⁵ sabu o wonay aaden mawdo yeeso Joomiraado on. O yaroytaa njaram mandilinayfan e kala ko caakinta. *Ruuhu Seniido on wonoyay e makko gila ka teege yumma makko, ¹⁶ awa kadi o artiroyay *Bani-Isra'iilayankeebe buy e laawol Joomiraado on, on Alla mabbe. ¹⁷ O yaaray yeeso Joomiraado on e nder ruuhu e doole wa liliya, fii no o artira berde baabiraabe e telen-ma bibbe mun, o artira murtube ben e telen-ma faamu feewube ben, e fii no o ebbirana Joomiraado on jamaa hebulaniido mo.»

¹⁸ Zakariyaa'u wi'i malaa'ikaajo on: «Ko honno d'un henirantammi? Ko fii mi nawyii, awa beyngu an kadi wonii nayeejo.»

¹⁹ Malaa'ikaajo on jaabii mo: «Ko min woni Jibriilu, darotoodo takko Allaahu on. Ko mi imminaado fii yewtugol ma, humpite oo kibaaru moyyo. ²⁰ Jooni, a mbobiday, a waawataa wowlude d'oo e d'un laataade, sabu a hoolaaki dii kongudi an laatoytoodi e saa'i happaado on.»

²¹ Tawi non jamaa on no habbi Zakariyaa'u, hife jibii ko hondun neebini mo ka nder *juulirde mawnde ton. ²² Bay o yaltii, o waawaali be yewtude hay fus. Be ndaari, be tawi o feppinanaama ka nder juulirde mawnde ton. O woni e ebbirangol be juude, o lutti mbobidude.

²³ Bay jalaafde makko yottingol sadakaaji den timmii, o yiltitii ka suudu makko. ²⁴ Bay feyyii e d'un, sonna makko Elisabaatu yetti reedu. O suudfitii e nder lebbi jowi, himo wi'a:

²⁵ «E hino ko Joomiraado on wafanimmi kon,
o yeyyitike lan jooni,
o ittani lan kaa hersa
ka mi wondunoo e hakkunde bee yimbe.»

Fii Feppinannde Jibineede Iisaa

²⁶ Ka lewru jeegaburu, Allaahu on nuli oo malaa'ikaajo wi'eteedo Jibriilu e ndee saare Naasirata jeyaande e ngal diiwal Jaliilu ²⁷ haa e oo jiwo wi'eteedo Mariyama, mo gorko wi'eteedo Yuusufu jeyaado e bolondaa Daawuuda yami. ²⁸ Malaa'ikaajo on naati ka on jiwo, wi'i: «Mi salminii ma, an oo yedfaado sulfu. Joomiraado on no wondi e maa.»

²⁹ Ngol kongol jibi mo, o muijii ko hondun e salminaango nii. ³⁰ Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Wota a hulu yo Mariyama, sabu a hebii sulfu immorde ka Allaahu on. ³¹ Awa a yettay reedu, jibinaa boobo gorko, innoyaa mo Iisaa. ³² O wonay mawdo, o noddiree Gedal Jom Bural on. Allaahu Joomiraado on jonnoyay mo jullere laamu maama makko Daawuuda nden. ³³ O laamoyto suudu Yaaquuba ndun haa poomaa, awa kadi laamu makko ngun lannataa.»

³⁴ Mariyama wi'i malaa'ikaajo on: «E ko honno d'un laatora, bay mi andaali gorko?»

³⁵ Malaa'ikaajo on jaabii mo, wi'i: «Ruuhu Seniido on aray e maa, bawgal Jom Bural on d'uwirte^a dowdi mun ndin. Ko d'un si boobo *seniido hefoyteeo on noddiroyte *Bid'do Alla. ³⁶ Jooni non, Elisabaatu oo musid'do maa ko sowiido, o sowike kanko kadi e nder nayeewu makko boobo gorko. On wi'anoodo jiidotaako no e nder lewru jeegaburu mun ³⁷ sabu alaa ko Allaahu on ronki.»

³⁸ Onsay Mariyama wi'i: «Min ko mi kordo Joomiraado on. Yo woniranan wano wiirufon non.» Onsay malaa'ikaajo on yahi.

Fii no Mariyama Humpitoroyi Elisabaatu

³⁹ E nder den balde don, Mariyama immii no hepii yahugol e saare goo ka hoore pelle e nder ndii leydi bolondaa Yahuuda. ⁴⁰ O naati ka suudu Zakariyaa'u, o salmini Elisabaatu. ⁴¹ No Elisabaatu nanirnoo salminaango Mariyama ngon, bid'do makko on memminii ka nder reedu makko, kanko Elisabaatu o heewi Ruuhu Seniido on, ⁴² o ewnii ko tiidi, o wi'i: «An ko a barkinaado e hakkunde rewbe ben, awa kadi bid'do mo saawudaa on ko barkinaado! ⁴³ E ko honno mi newniranaa yo yumma Koohooyo an on seeno ka an. ⁴⁴ No hito salminaango maa ngon naatirnoo ka noppi an, boobo mo mi saawi on memminii weltaare ka reedu an. ⁴⁵ On hooliido ko Joomiraado on fodi d'un kon ko laatotoodun, haray ko malaado!»

Beytol Mariyama ngol

⁴⁶ Onsay Mariyama wi'i:
«Wonkii an kin no manta Joomiraado on.

⁴⁷ Ruuhu an on no weltanii Allaahu on,
on Dandoowo lan,

⁴⁸ bay o liiyii giide makko den e ndee lo'ere an
min oo kordo makko.

^a 1:35 1.35 Maa: «d'uhirte».

- Ko d'un waɗi, gila hande kala jamaanu aroyayngu
 wi'oyay ko mi barkinaaɗo,
 49 Bay Jom Bawgal on waɗanii lan piiji mawnuɗi,
 innde makko nden ko hormorteende.
 50 Awa kadi yurmeende makko nden no layude
 e hoore ben huloobe mo,
 gila e jamaanu hebi e jamaanu.
 51 O golliri doole jungo makko ngon golle mawɗe.
 O saakiti ben waɗube e berde mun miijooji townitaare.
 52 O jippini ben marbe doole ka julle mun laamu.
 O towni lo'ube ben.
 53 O harniri weelaabe ben piiji moyyi.
 O raɗii alɗube ben juude mehe.
 54 O faabii *Isra'iila'en, ben jiyaabe makko.
 O anditi fii yurmeende makko nden,
 55 wano o fodirnoo maamaabe men ben
 e Ibraahiima e jurriya mun on non haa poomaa.»
 56 Mariyama wondi d'on e Elisabaatu e nder lebbi tati. Onsay o yiltitii ka
 makko.

Fii Jibineede Yaayaa

57 Bay hewtii ka Elisabaatu jibinta, o jibini boobo gorko. 58 No
 kawtalbe makko ben e sibbe makko ben humpitornoo nden yurmeende
 nde Joomiraado on yedi mo, be weltodi e makko.

59 Ka nallal jeetabaɓal, be ari *sunningol boobo on, be faalaa mo innitirde
 ben makko Zakariyaa'u. 60 Kono yumma makko yetti haala kan, wi'i:
 «Oo'o, ko Yaayaa o innetee!»

61 Be wi'i mo: «Hay gooto e musibbe maa ben innaaka nden innde d'on!»

62 Be landori ben boobo on ebbirangol mo juude fii andugol ko honno
 o innata boobo on. 63 Zakariyaa'u torii alluwal, o windi d'on: «Ko Yaayaa
 o innetee.» Onsay be fow be naldii. 64 Don kisan, o hetti hunduko makko
 kon e denngal makko ngal, o wowli, o jarni Alla. 65 Onsay yimbe kawtal
 ngal fow huli, awa kadi koɗooli wondi ka hoore pelle Yahuuda d'in fow
 hollondiri fii kon ko waɗi d'on. 66 Kala nanuɗo d'un miiiji e bernde mun,
 wi'i: «Ko hondun oo boobo laatotoo?» Tawi bawgal Joomiraado on no
 wondi e makko.

Beytol Zakariyaa'u ngol

67 Bay Zakariyaa'u ben boobo on heewii Ruuhu Seniido on, o woni e
 haalugol ko o longinaa, o wi'i:

68 «Mantoore wonanii Joomiraado on, on Alla Isra'iila'en,
 e nder ko o faabii o sotti jamaa makko on kon.

69 O yedii en Dandoowo mawɗo
 e nder nduu suudu Daawuuda, on jiyaado makko

70 wano o daalirnoo e kundule annabaabe makko laabuɓe ben
 gila e duubi feyyunoodii,

71 hisingol en e juude aybe men e kala aɗube en.

72 Ko nii o yedirnoo maamiraabe men ben yurmeende,
 o anditi *ahadi makko seniindi ndin,

73 d'un ko woondoore nde o woondanno ben men Ibraahiima nden

74 fii jatingol en e juude aybe men ben
 e newnangol en rewugol mo e baawo kulol

- ⁷⁵ e nder laabal e peewal yeeso makko,
e nder ngurndan men dan fow.
- ⁷⁶ An-le oo boobo, a innete annabaajo Alla Jom Bural on,
sabu a hikkanto Joomiraado on yeeso
fii moyyinangol mo laawi makko din,
- ⁷⁷ fii no o andinira jamaa makko on wonde
ko yaafuyee junuubaaaji mabbe din o yedirta be kisiyee,
- ⁷⁸ ko fii Alla men on ko heewudo yurmeende,
dun ko nden nde o imminirani en ndaygu immorde ka dow
- ⁷⁹ fii ndayginangol wonbe ka niwre ben
e ben joodiibe ka dowdi mayde
e fii ardagol en e laawol buttu.»
- ⁸⁰ Paykun kun njandfi, ruuhu makko on kadi tiidfi. Ko ka wulaa o daakinoo
haa pande o feepannoo *Banii-Isra'ila'en.

2

Fii Jibineede Iisaa

(Mat. 1.18-25)

¹ E nder den balde don Awgustu lando mawdo Roomu on yamiri
winditagol laamateeri makko ndin fow. ² Fewndo nden winditannde
aranere, hari ko Kiriniyyu woni ko halfinaa ardagol leydi Sirii ndin. ³ Mo
kala winditorayno ka saare mun.

⁴ Yuusufu kapun kadi iwri ka diiwal Jaliilu e ndee saare Naasirata fii
yahugol ka diiwal Yahuuda, ka saare Daawuuda wi'eteende Bayti-Lahiimi,
bay hari ko o jeyado e nder beynguure Daawuuda nden, awa kadi ko e
ndun suudu o jeyaa, ⁵ fii no o winditodira e Mariyama on yamaado makko,
tawi on ko sowiido. ⁶ Fewndo be wonnoo don, saa'i ka Mariyama jibinta
hewti. ⁷ O firtii dikkuru makko ndun. O buumi mo e wudere, o wallini
e nder kunnawal jamminirgal daabeeji, bay hari be hebaali werde ka
suudu hobbe.

Fii Hakkunde Malaa'ikaabe ben e Ngaynaakoobe ben

⁸ Tawi e on jemma, no woodunoo e ngal diiwal don ngaynaakoobe
daakinoobe fii aynugol gureeli mun din. ⁹ Malaa'ikaajo Joomiraado on
feepani be, annoora Joomiraado on jalbini nokkuure ka be woni don. Be
huli fota. ¹⁰ Kono malaa'ikaajo on wi'i be: «Wota on hulu, sabu mido
feppinande on Kibaaru Moyyo mo welo-welo moolanaango wonanayngo
jamaa on fow. ¹¹ Hande e ndee saare Daawuuda, on dajanaama ton
Dandoowo, on-le ko *Almasihu on, ko kanko woni Joomi on. ¹² Awa seedee
mun, on taway boobo penu no buumaa e nder wudere, wallinaa e nder
kunnawal.»

¹³ No o gaynirnoo wowlude dun, don kisan konu malaa'ikaabe
moolanaangu tawti malaa'ikaajo on, no manta Allaahu on, hiibe wi'a:

¹⁴ «Mangural wonanii Allaahu on ka kammu,
buttu wonii e oo aduna,

hakkunde ben be o wadani sulfu makko on!»

¹⁵ Bay malaa'ikaabe ben yentii, ngaynaakoobe ben wi'indiri: «Mahen
Bayti-Lahiimi ndaaroyen ko wadi ton kon, dun ko koo ko Joomiraado on
andini en fii mun!»

¹⁶ Be yahi hepa, be tawoyi Mariyama e Yuusufu ton, tawi boobo penu
on kadi no wallinaa ka nder kunnawal. ¹⁷ Bay be yi'ii mo, be fillitii ko be

wowlananoo kon fii on boobo. ¹⁸ Kala nanunooḅe ko ben ngaynaakoobe yewtaynoo kon wontiri d'un ḅalaw. ¹⁹ Mariyama mari d'un fow ka ḅernde mun, maanditii fii miiḅitagol. ²⁰ Ontuma ngaynaakoobe ben yilititii, hiḅe manta mawnina Allaahu on fii kala ko ḅe nanunoo e ko ḅe yi'i wano ḅe wowlirananoo non tigi.

²¹ Bay balḅe jeetati d'en timmii, o sunninaa o innaa Iisaa, innde nde malaa'ikaajo on todfaninoo boobo on nden ado neene makko saawude mo.

Fii no Iisaa Weebitiraa Yeeso Joomiraado on

²² Bay palaade fii labbinagol maḅḅe ngol timmii, wano Sariya Muusaa on wiirunoo non, ḅe nabi boobo on *Yerusalaam fii weebitangol mo Joomiraado on, ²³ (wano windori non ka Sariya Joomiraado on: «Kala boobo gorko afo on ka neene mun ko Joomiraado on jeyi.»),^b ²⁴ e fii ittugol sadaka legeterejeji diḅi maa gabooji kecci diḅi wano wiiranoo non ka Sariya Joomiraado on.

²⁵ Tawi no woodunoo Yerusalaam gorko wi'eteedo Sim'uunu. On ko feewudo e kadi ko rewoowo Joomiraado on. Himo tijjaninoo *Isra'iila'en on Dandoowo, tawi kadi *Ruuhu Seniido on no e hoore makko. ²⁶ Ruuhu Seniido on feppinanno mo wonde o maayataa ado o yi'ude Almasiihu Joomiraado on. ²⁷ Ruuhu Seniido on ardii mo haa ka *juulirde mawnde. Fewndo ko mawḅe paykun kun addata kun, d'un ko Iisaa, fii laatinangol kun aadaaji maḅḅe tippude e Sariya Muusaa on, ²⁸ kanko Sim'uunu o tambii paykun kun ka juude makko, o jarni Alla, o wi'i:

²⁹ «Jooni non, yaa an Joomiraado,
a accay jiyaado maa on maaya e nder buttu
wano daalirannodaa mo non,

³⁰ sabu mi yi'irii gite an d'en kisiyee iwruḅo e maa on,

³¹ mo moyyindaa yeeso jamaaji d'in fow,

³² d'un-le ko ndaygu hentinanayngu leyyi aduna on fow
e darja wonanayḅo jamaa maa *Isra'iila on.»

³³ Ben makko e yumma makko ḅalḅi fii ko wowlanoo fii makko kon.

³⁴ Sim'uunu du'anii ḅe, wi'i Mariyama neene paykun kun: «Awa kun paykun wonoyay fii liḅugol wobḅe, ḅanta beya e nder leydi Isra'iila ndin e fii wonugol maande nde yimḅe ḅen yeddata, ³⁵ e fii no miiḅooji ḅerḅe buy feepira. An kadi a heḅay nguli ḅernde wa tufiraande kaafa.»

³⁶ Tawi no woodunoo d'on kadi debbo haaloowo ko Alla longini d'un wi'eteedo Hannatu, on ko geḅal Fanu'iila, jeyaado e bolondaa Asiira, duuḅindo fota. On ko yeru duuḅi jeeḅiḅi wondunoo e moodi mun gila curbayaagal makko. ³⁷ Ontuma o heynii haa o heḅi duuḅi cappande jeetati e nay. E nder d'un kadi, o iwataano ka juulirde mawnde, himo duuminoo ton e rewugol Alla, hoora, toroo jemma e ḅalorma. ³⁸ On debbo hewti e on saa'i tigi, himo jarna Alla, himo wowlana kala tijjinooḅo hisineede ndee saare Yerusalaam fii kun paykun.

³⁹ Bay Yuusufu e Mariyama wadii ko Sariya Joomiraado on yamiri kon fow, ḅe yilititii ka saare maḅḅe Naasirata, d'un ko e nder Jaliilu. ⁴⁰ Tawi paykun kun no njandude tun tiḅḅa e nder ko kun heewata faamu kon. Awa kadi sulfu Alla on no e hoore makkun.

^b **2:23** 2.23 Maa:«Kala boobo gorko afo on ka neene mun noddroyte laabuḅo Joomiraado on.» Egg. 13.2, 13.12 e Lew. 12.6

Fii Iisaa Paykun ka Juulirde Mawnde

⁴¹ Tawi mawbe Iisaa ben yahayno hitaande kala Yerusalaam fii *Juldeere Yawtaneede nden^c. ⁴² Bay kun hebii duubi sappoo e didi, be yaadi e makkun e nden juldeere wano woowiri non. ⁴³ Bay juldeere nden feyyii, mawbe paykun kun hooti, kono kapun paykun kun, dun ko Iisaa, luttiti Yerusalaam, tawi mawbe makkun ben andaali. ⁴⁴ Bay hife sikka paykun kun no wondi e be be ardunoo ben, be yahi yeru jallal. Onsay be woni e dabbitugol kun e hakkunde sibbe mabbe ben e andindiraabe mabbe ben. ⁴⁵ Bay be yiitaali kun, be yiltitii Yerusalaam fii dabbitoygol kun. ⁴⁶ Balde tati baawo dun, be tawoyi kun ka juulirde mawnde, hikun joodii hakkunde karamokoobe ben, hedfitii be, e kadi hikun landotonoo be lande. ⁴⁷ Nanunooobe hikun yewta ben fow njaldi sabu hakkille makkun den e ko kun jaabotonoo kon.

⁴⁸ Bay mawbe makkun ben yi'ii kun, be njaldi, neene makkun wi'i kun: «Boobo an, ko hondun wadandaa men dun? E hino dun fow min e ben maa meden dabbitude ma e nder sokola!»

⁴⁹ Kun wi'i be: «Ko fii hondun dabbitirton mi? Hari on andaa mido haani wonude ka suudu Ben an?» ⁵⁰ Kono kambe be faamaali ngol kongol ngol kun haalani be.

⁵¹ Ontuma kun yiltodi e mabbe Naasirata, kun yankinani be. Neene makkun mari din piiji fow ka bernde mun maanditii. ⁵² Tawi kun paykun, dun ko Iisaa, no mawnude tun, faamu makko on kadi ko yeeso tun woni jaarude, himo beydoo tun welude Allaahu on e yimbe ben.

3

Fii Waaju Yaayaa ngun

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Yhn. 1.19-28)

¹ Ka laamu Tibariiyu hebi duubi sappoo e jowi don, dun ko lando mawdo Roomu on, fewndo onsay hari ko Pilaatu Pontii woni lando diiwal Yahuuda ngal, tawi ko *Heroodu laamii diiwal Jaliilu ngal, tawi ko Filiipu mijniraawo makko on kadi laamii dee leyde doo, dun ko Ituuriya e Taraahuuniti, tawi ko Lisaaniyu laamii diiwal Abiliya ngal, ² fewndo Hannaana e Qayaafa wonnoo *yottinoobe mawbe sadaka, Allaahu on daalanno Yaayaa mo Zakariyaa'u ka wulaa. ³ Onsay Yaayaa yahi daande Yurdayniwol fow himo waajoo yimbe ben yo be aru be *lootee maande tuubuubuyee fii yo junuubaaji mabbe din yaafe ⁴ wano windori non ka deftere fii dii kongudi annabi *Isaaya:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraado on,
fewnon juri makko din.

⁵ Ayde den fow uddete,
pelle njane e tosooke den fow joltinee.
Date boyliide den fewnee,
laawi kaanufi din newdinee.

⁶ Kala neddanke yi'ay kisiyee iwrufo ka Alla on.»^d

⁷ O wi'ayno din jamaaji araydi e makko fii *lootegol maande tuubuubuyee: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima hollu maama mon, ko fii mi andinii on, Alla

no waawi wattude dee kaaye d'oo biɓɓe Ibraahiima. ⁹ Toode teenirde nden no waalii ka binde leɗɗe. Kala leggal ngal rimataa biɓɓe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!»

¹⁰ Onsay yimbe ben landii mo: «Ko hondun men wadata jooni?»

¹¹ O jaabii be: «Kala mardo dolokkaaji diɗi yo sendodu di e mo maraa. Kala jogiɗo kadi jaameteɗe yo o waru wano non.»

¹² Yantooɓe* sagalle ben ari e makko fii lootegol maande tuubuubuyee, be wi'i mo: «Karamoko, ko hondun men haani wadude?»

¹³ O wi'i be: «Wota on yantu toonin ko yamiraɗon kon.»

¹⁴ Suufaabe goo kadi landii mo: «Menen-le, ko hondun men haani wadude?»

O jaabii be: «Wota on jattu hay gooto kaalisi, wota on ittin hay gooto e hoore tooje, yo njoddi mon ndin yonu on.»

¹⁵ Tawi mo bee e maɓɓe no miijotonoo ka bernde mun si tawii wonaa Yaayaa woni *Almasiihu on, ko fii hari jamaa on no sabbinoo on. ¹⁶ Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min, ko ndiyan mi woni on lootirde, kono burɗo lan doole on, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun, no arude. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹⁷ Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo, ko o hentinira bete^d makko on, o mooba jaameteɗe on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

¹⁸ Tawi Yaayaa no fejninanaynoo jamaa on Kibaaru Moyyo wondude e waajuuji heewuɗi. ¹⁹ Kono bay Yaayaa felii *Heroodu lando diiwal ngal, sabu ko on resi sonnaajo yumma-gooto mun on kon, d'un ko debbo wi'eteedo Heroodiyya, wondude e kala bonnereji di o wadafaynoo, ²⁰ onsay Heroodu feyditiri d'un hendagol Yaayaa, soka mo.

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mat. 3.13-17; Mrk. 1.9-11)

²¹ Fewndo ko jamaa on fow ari fii lootegol maande tuubuubuyee, Iisaa kadi lootoraa. Fewndo ko o du'otoo, kammu ngun udditii, ²² Ruuhu Seniido on yetti mbaadi gaboru tippii e makko. Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko an woni Biɗɗo an yifaado on, mido welta-maa.»

Fii Iwɗi Iisaa ndin

(Mat. 1.1-17)

²³ Ko Iisaa fudɗii waajaade, ko wa mo duubi cappande tati. Ko o tuumanoodo wonugol geɗal Yuusufu, on biɗɗo Helii, ²⁴ mo Matsaata, mo Lewi, mo Malkii, mo Yanna, mo Yuusufu, ²⁵ mo Mataasiyaa, mo Amuusa, mo Naahuuma, mo Haslii, mo Najji, ²⁶ mo Maasa, mo Mataasiyaa, mo Sim'ii, mo Yuusuka, mo Yahuuza, ²⁷ mo Yuuhanna, mo Reesa, mo Zarubaabila, mo Sa'alti'iila, mo Neerii, ²⁸ mo Malkii, mo Addii, mo Qusaama, mo Almudaama, mo Iiri,

²⁹ mo Yuusii, mo Aliyaasaru, mo Yuriima, mo Matsaata, mo Lewi, ³⁰ mo Sim'uunu, mo Yahuuda, mo Yuusufa, mo Yuunaana, mo Alyaɗiima, ³¹ mo Malayaa, mo Maynaana, mo Mataasa, mo Naasaana, mo Daawuuda, ³² mo Yassaa'u, mo Obiida, mo Bo'aaza, mo Salmaana, mo Nahasuuna, ³³ mo Ammiina-Daaba, mo Adumiina, mo Arnii, mo Hasruunu, mo Faarisa, mo Yahuuda,

^d 3:17 3.17 Maa: «gete».

³⁴ mo Yaaquuba, mo Issaaqa, mo Ibraahiima, mo Taaraha, mo Naahuura,
³⁵ mo Seruuja, mo Ra'uwa, mo Faalaja, mo Aabira, mo Saalaha, ³⁶ mo
 Kiinaana, mo Arfaksaada, mo Saama, mo Nuuhu, mo Laamaka, ³⁷ mo
³⁸ Matuusaalaha, mo Hanuuka, mo Yaarada, mo Mahalaliila, mo Kiinaana,
³⁸ mo Anuusa, mo Siita, mo *Aadama, mo Allaahu on.

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa (Mat. 4.1-11; Mrk. 1.12-13)

¹ Iisaa iwi Yurdayniwol no heewi *Ruuhu Seniifo on. Ruuhu on nawri
 mo ka wulaa. ² Ko ton Ibuliisa ndarndii mo fodde balde cappande nay. O
 paamaali hay fus e nder den balde don fow. Bawto dun o weelaa.

³ Onsay Ibuliisa wi'i mo: «Si tawii ko a *Bid'fo Alla, yamir ndee hayre
 yo nde wontu jaametee.»

⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Ned'fo hinaa jaametee
 tun wuurirta.> »^e

⁵ Onsay Ibuliisa nabi mo ka buri toowude, o holli mo laamateeriiji aduna
 on fow yeru hinyaango yiitere. ⁶ O wi'i mo: «Mi jonnete laamu e hoore
 majji di fow wondude e darja majji on, bay mi jonnanooma di, awa-le mi
 okkay di mo mi faalanaa woo. ⁷ Si tawii a sujjanii lan, dii fow wontante.»

⁸ Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Ko Alla Joomiraado maa
 on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.> »^f

⁹ Ibuliisa nawri mo kadi Yerusalaam, jod'finoyi mo ka hoore warpakere
 *juulirde mawnde, o wi'i mo: «Si tawii ko a Bid'fo Alla, hocco don,
 cikkodaa ka leydi, ¹⁰ ko fii no windii wondema: <O yamiray malaa'ikaabe
 makko ben fii maa, yo be reene, ¹¹ awa kadi be tamborte juude mabbe
 den fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.> »^g

¹² Iisaa jaabii mo, wi'i: «No windii wondema: <Wota a ndarndo
 Joomiraado on, on Alla maa.> »^h

¹³ Bay Ibuliisa lannii mo ndarndaade e dii dfo fow, o pottitii mo haa o
 ebba feere goo.

Fii Golle Iisaa den Jaliilu (Mat. 4.12-17; Mrk. 1.14-15)

¹⁴ Iisaa yiltodi e bawgal Ruuhu Allaahu on ka diiwal Jaliilu. Fii makko
 andii e nokkeeli heedudi don din fow. ¹⁵ O jannayno ka juulirde mabbe.
 Yimbe ben fow manti mo.

¹⁶ O yahi Naasirata ka o ne'aa don. E *julaande fowteteende nden, dun
 ko asewe, o naati ka juulirde wano o woowiri non. O immii fii jangugol.
¹⁷ O jonnaa deftere annabi Isaaya nden, o udditi nde, o hawrondiri e
 cortewol ka dundoo windii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado on no e hoore an,
 sabu ko min woni Subaado on
 fii feyninangol miskinbe ben Kibaaru Moyyo on.
 O nelii lan
 fii hollitugol nangaabe ben hettugol hoore mun,
 hollita bumbe ben hettugol giide mun den,
 hollita njaggaabe ben kadi hettugol hoore mun,

19 e fii humpitugol on ndee hitaande nde Joomiraado on wadi moyyere mun nden e mun.»¹

20 Ontuma o nobbi deftere nden, o jonni nde wallitotoodo on, o jottii. Tawi yimbe ben fow ka nder juulirde no punnii mo. 21 Onsay o wi'i be: «Oo daaluyee mo nanirdon noppi mon din laatike hande.» 22 Fow seeditanii mo, njaldifi e din kongudii makko moyyi di o yewtaynoo, hiibe wi'a: «Wonaa bidfo Yuusufu on nii?»

23 Iisaa wi'i be: «Midfo andi on wowlanay lan ngol tindol doo: Nawndoowo, jawndu hoore maa tigi. Kala ko men nani wadii Kafer-nahuum, wadu dun kadi ka leydi maa doo.» 24 O wi'i be kadi: «Mi wowlanay on haqiiqa, annabaajo hay e gooto teddinaaka ka leydi mun. 25 E hino goonga ko mi woni on wowlande: E fewndo jamaanu liliya, hari keynguube buy no woodi e nder leydi Isra'iila. Ko fewndo onsay wonnoo duubi tati e lebbi jeegoo kammu ngun no uddii ndiyan dan tobbaali, heege tiidunge wadi e leydi ndin fow, 26 kono hari liliya nulaaka e hay gooto e ben keynguube, si hinaa e debbo keynguujoo mo Sarfati, dun ko e nder leydi Siduuna. 27 Tawi kadi e fewndo jamaanu annabi Iliyaasa, be damajan buy no leydi Isra'iila, kono hari hay gooto e mabbe sellinaaka, si hinaa oo Siriyankeejo wi'eteedo Na'amaana.»

28 Bay be nanii dii kongudii makko, wonnoobe ka nder juulirde ben fow tikki. 29 Be immii, be dupiri mo ka baawo saare, be nabi mo haa ka fello ngon yellitii don fii bugagol mo ley. Tawi nden saare ko e falo ngon fello darnaa. 30 Kono o ukkitii hakkunde mabbe, o feyyi, o yahi.

Fii no Iisaa Rad'ori Jinna, Nawndiri Nabbeeli Buy
(Mrk. 1.21-28)

31 Iisaa yahi Kafernahuum, nden saare ko jeyaande e diiwal Jaliilu, himo janna e palaande fowteteende nden, dun ko aseweere nden. 32 Ko o jannaynoo kon njaldini jamaa on, sabu himo wowliraynoo bawgal.

33 Tawi no ka nder juulirde ton neddo mo jinnawii bonngii nangi, on sonki, wi'i: 34 «Hey, ko hondun faalanadaa men, an Iisaa oo jeyaado Naasirata? Hara ko mulugol men arandaa? Min midfo andi ko hombo wonu-maa, ko a *Seniido mo Alla!»

35 Onsay Iisaa yamiri ngii, wi'i: «Fanku, yaltaa e oo neddo!» Jinnawii ngin libi mo hakkunde mabbe, ngii yalti e makko, ngii barminaali mo.

36 Fow njaldii, no wi'indiraa: «E ko hondun woni ngol kongol? Oo no yamira jinnaaji bondi din e hoore doole e bawgal, di yalta!» 37 Kibaaru fii makko lollu e nokkeeli heedudii don din fow.

38 Bay o iwii ka juulirde, o yahi ka galle Sim'uunu. Tawi esiraawo Sim'uunu suddiido on no nawni nawnaare nguli-bandu tiiduki. Be torii mo kanko Iisaa ballal. 39 O ugginii e hoore makko, o yamiri nawnaare nden, nde yalti e makko. Don kisan on immii, o woni e kurkanagol be.

40 Bay naange ngen mutii, kala marnooobe pawdo noone jaw fow, be addi be e makko. O *fawi juude makko den e hoore mo kala e mabbe, o sellini be. 41 Tawi kadi jinnaaji no yaltude e buy e mabbe, hara hidii sonka, wi'a: «Ko an woni Bidfo Alla on!» Kono o tonjani di, o salii di wowla, bay hari hidii andi ko kanko woni *Almasiihu on.

42 No weetirnoo bimbi, Iisaa yalti yaari e nokkuure wulfinnde. Jamaaji din woni e dabbitugol mo, be ari haa e makko. Be faalaa mo tongude don, hara o accaali be don. 43 Kono o wi'i be: «Bee mi feppinana deya ca'e kadi

Kibaaru Moyyo on, d'un ko kibaaru fii *laamu Alla ngun, sabu ko fii d'un mi neliraa.» ⁴⁴ Onsay o woni e waajagol ka juulirde diiwal Yahuuda.

5

Fii Taalibaabe be Iisaa Adii Noddude ben

(Mat. 4.18-22; Mrk. 1.16-20)

¹ Nande goo, tawi Iisaa no e daande nduu *Weendu Jaani-Saarata. Tawi jamaa no dupindira e fee makko fii hedagol daaluyee Allaahu on.

² O haynii laakoy d'fooy ka sera weendu, tawi yungoobe ben no jippii fii lootugol *jalaaji maɓɓe d'in. ³ O yawi e gokkun e koy laakoy, d'un hawrondiri e kun Sim'uunu kun, o yamiri on d'on wod'dintingol be penceen on seeda. Ontuma o joodii e nder makkun, o woni e jannugol jamaa on.

⁴ Bay o gaynii jannude, o wi'i Sim'uunu: «Nawru laakun kun ka luggi d'on, bugodon jalaaji mon d'in, nangun liyyi.»

⁵ Sim'uunu jaabii mo: «Jom amen, oo jemma feyyudo doo fow meden yungude, men hebaali hay fus. Kono sabu ko maakud'on kon, mi bugoto jalaaji d'in.»

⁶ Bay be wad'ii d'un, be nangi liyyi d'uudufi, benii jalaaji maɓɓe d'in fuddii tayude. ⁷ Onsay be baayi beya wondiɓɓe maɓɓe wonɓe e kuma laakun fii ko ara wallitoo be. Ben ari be hebbini laakoy koy d'fooy non, haa koy faalaa mutude.

⁸ Bay Sim'uunu Petruusu yi'ii d'un, o yani e ley koyde Iisaa, o wi'i: «Koohoojo an, wod'ditee lan, sabu min ko mi junuubankeejo!» ⁹ Nalaw hebi mo, hebidi mo e be o wondunoo ben fow, sabu ngol nangugol d'in liyyi. ¹⁰ Ko wano non kadi Yaaquuba e Yuuhanna bee fiɓɓe Zabadii wondiɓɓe Sim'uunu naldirnoo.

Onsay Iisaa wi'i Sim'uunu: «Wota a hulu, gila jooni a wonay yungoowo yimbe.» ¹¹ Onsay be artiri laakoy koy ka penceen, be acci fow d'on, be jokki mo.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mat. 8.1-4; Mrk. 1.40-45)

¹² Tawi Iisaa no e saare goo. Onsay mo d'amajan heewi e bandu mun yi'i mo, ari yani yeeso makko. O jeeji mo, o wi'i: «Koohoojo, si hid'on faalaa, hid'on waawi lan sellinde, mi laaba!»

¹³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mid'o faalaa, laato selludo laabaa.» Don kisan damajan d'an yalti e makko.

¹⁴ Onsay o wi'i mo: «Wota a wowlan d'un hay gooto. Kono non a yahay hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka fii ko labbinadaa kon wano Muusaa yamiri non fii yo d'un wonan be seedee.»

¹⁵ Kono tawi innde makko nden no burtude lollude, jamaaji buy moobii fii jentagol mo e fii jawndegol pabbeeli maɓɓe, ¹⁶ kono tawi Iisaa no woowunoo pottitaade ka weddii, toroo Alla.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujjo

(Mat. 9.1-8; Mrk. 2.1-12)

¹⁷ Nande goo tawi Iisaa no jannude. Hari *Fariisiyaabe e jannooɓe fii Sariya on no joodii d'on, hiɓe iwri e kofooli diiwal Jaliilu ngal fow e diiwal Yahuuda ngal e ka saare Yerusalaam. Tawi bawgal Joomiraado on no wondi e makko no o pawndira. ¹⁸ Tawi kadi wɓɓe arii no rondii jukkudo e boggi-dimbordi. Hiɓe d'abba fii no be naadira mo ka nder

suudu, be wallina mo yeeso Iisaa. ¹⁹ Bay be hebaali ka be naadira mo sabu duudugol jamaa on, be yawdi e makko ka hoore suudu, be tufi ton yolnde, be tippindini mo e boggi-dimbordi din e hakkunde jamaa on yeeso Iisaa.

²⁰ Bay Iisaa yi'i gomdinal mabbe ngal, o wi'i: «Musidfo, junuubaaji maa din yaafaama.»

²¹ Onsay Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on woni e wi'indirgol: «Ko hombo woni oo hoynoowo? Ko hombo waawi yaafaade junuubu ko wonaa Alla?»

²² Iisaa andi din miijooji mabbe, o wi'i: «Ko hondun miijantodon dun ka berde mon? ²³ Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa din yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dui doo buri weebude?» ²⁴ O wi'i kadi: «Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji, o wi'i jukkufo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa din, hootaa ka maa.» ²⁵ On immii don kisan e tawnde mabbe, o yetti boggi-dimbordi makko din, o hooti ka makko, himo manta Alla. ²⁶ Kaawee hefi be fow, be manti Alla, be huli fota, hife wi'a: «Hande men yi'i huunde hawniinde!»

Fii no Matta Jokkiri Iisaa
(Mat. 9.9-13; Mrk. 2.13-17)

²⁷ Bawto dun, Iisaa yalti. Ko o yahata, o yi'i yantoowo sagalle wi'eteedo Lewi no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i: «Aru jokkaa mi!» ²⁸ Lewi acci don ko o joginoo kon fow, o immii, o jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo caatal mawngal ka mun, yimbe buy yantooobe sagalle wondude e yimbe goo joododi e mabbe. ³⁰ Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya e jeyaabe e fedde mabbe nden nuni taalibaabe Iisaa ben, be wi'i be: «E ko fii hondun jaamidanton, yaridon e junuubankeefe ben e yantooobe sagalle ben?»

³¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko jawbe ben. ³² Min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeefe ben fii yo be tuubu.»

Landal fii Hoorugol
(Mat. 9.14-17; Mrk. 2.18-22)

³³ Onsay wobbe wi'i mo kanko Iisaa: «Taalibaabe Yaayaa ben e taalibaabe Fariisiyaabe ben kapun hooray, juula soono woo. An-le, be maa ben no jaamude, yara!»

³⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si on waaway hoorinde njaatigiife jom jomba nande peera on, hara himo wondi e mabbe? ³⁵ Aray e saa'i nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe, onsay e den balde don be hooray.»

³⁶ O haalani be ngal misal doo, o wi'i: «Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidfo. Si hinaa dun, haray ontigi bonnii kesun dun, walkere nden kadi yaadataa e kidfun dun. ³⁷ Hay gooto loowataa njaram *wiiji kusan e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa dun, dan njaram kesan wonay sabu ko feeri din guri, njaram dan hibba, bootooji guri din kadi bona. ³⁸ Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee. ³⁹ Kala yarudfo njaram kidfan faaletaake njaram kesan, ko fii o wi'ay: <Ko kidfan dan buri welude.> »

6

Landal fii Nalaande Fowteteende nden
(Mat. 12.1-8; Mrk. 2.23-28)

¹ E aseweere goo, dūn ko *jalaande fowteteende nden, hari Iisaa no rewude e gese ngawri, taalibaabe makko ben no woocora cawti d'en gese, wagsa dī, jaama. ² Fariisiyaabe* goo wi'i: «Ko hondun wadanton koo ko dagaaki e jalaande fowteteende nden?»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoobe e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, o yetti bireediije weebitaade fii sadaka d'en, o jaami ko daganinoo *yottinoobe sadaka ben tun kon, o okkori kadi wondube e makko ben.» ⁵ Onsay o wi'i: «Ko *Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.»

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo
(Mat. 12.9-14; Mrk. 3.1-6)

⁶ E aseweere goo, Iisaa naati ka juulirde, o woni e jannugol. Tawi godd'o no nder ton mo jungo mun jaamo maayi. ⁷ Nde tawnoo jannoobe fii Sariya on ben e Fariisiyaabe ben no faalaa hebude ko be lamitora, be tooja Iisaa, tawi hife ndaara si o jawnday e asewe, dūn ko jalaande fowteteende nden. ⁸ Kono tawi Iisaa no andunoo dīn miijooji maβbe. Onsay o wi'i maaya-jungoojo on: «Immo daroɗaa ka hakkunde d'oo.» On immii, darii.

⁹ Onsay Iisaa wi'i be: «Mi landike on, hara no dagii ka godd'o wada ko moyyi maa ko boni, danda wonkii maa wona sabu makki e aseweere?» ¹⁰ Onsay o ndaari be fow, o wi'i on nedd'o: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, jungo makko ngon selli. ¹¹ Dun tikkini Fariisiyaabe ben e jannoobe fii Sariya on ben fota, be woni e yeddondirgol ko hondun be wadata Iisaa.

Fii no Iisaa Subori Sahaabaabe mun ben
(Mat. 10.1-4; Mrk. 3.13-19)

¹² E nder d'en balde d'on, Iisaa yaari ka fello fii toragol Alla, o waali toraade. ¹³ Bay weetii, o noddi taalibaabe makko ben, o subii sappoo e d'ido e maβbe, o toɗd'ii be *sahaabaabe: ¹⁴ dūn ko Sim'uunu, on mo o jammi Petruusu, e Andaraawu neene-gooto Sim'uunu on, e Yaaquuba e Yuhanna e Filiipu e Bartolomaawu ¹⁵ e Matta e Tooma e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, ¹⁶ e Yahuuda mo Yaaquuba e Yudaasi Iskariiyu, janfoytod'o mo on.

Fii Waaju ngun ka hoore Fello
(Mat. 4.23-25; Mrk. 3.7-11)

¹⁷ Iisaa jippodi e ben taalibaabe be o subii, o darii e nokkuure ndeylere ka falo. Tawi taalibaabe makko d'uudube no e nden nokkuure, wondude e jamaa moolanaado iwruɗo e cende d'en fow e diiwal Yahuuda ngal e saare Yerusalaam nden e d'ii banjjeji Tiiri e Siduuna ka daande baharu. ¹⁸ Ben ko arnoobe hedagol mo e fii jawndegol jabweeli mun. Be jinna tampinnoo ben sellinaa. ¹⁹ Awa kadi mo kala e maβbe no faalanoo mo meemude, bay himo wondunoo e bawgal jawndaynoongal be fow.

²⁰ O banti gite makko d'en, o ndaari taalibaabe ben, o wi'i:
«On malii yo onon miskinbe,

bay *laamu Alla ngun ko onon wonani.

²¹ On malii yo onon weelaabe fewndo d'oo,

ƒay on harnoyte.

On malii yo onon wulloobe fewndo ɔoo,
ƒay on weltoyto.

²² On wonay malaabe nde yimbe ƒen api on
e nde ƒe radii on, ƒe yenni on,
ƒe piddini inde mon ɔen sabu Bii-Aaden on.

²³ Nden pande, weltee, jijon welo-welo,
ƒay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu,
ko fii ko nii kadi mawbe maɓbe ƒen warraynoo annabaabe ƒen.

²⁴ Kono bone wonanii on onon aldube ƒen,
ƒay on hendike neweende ko mon kon!

²⁵ Bone wonanii on onon ƒee haarube jooni,
ƒay on weeloyte.

Bone wonanii on onon ƒee jaloobe hande,
ƒay on yoomoyay wullon.

²⁶ Bone wonanii on nde yimbe ƒen fow wowli on ko moyyi,
ƒay ko non mawbe maɓbe ƒen wowliraynoo
fii ƒee waditiibe annabaabe.»

Fii Yidugol Aybe mun

²⁷ «Kono min mi wi'ay on yo onon ƒee hediiƒe lan: Yidƒe aybe mon ƒen, moyyodon e aƒube on ƒen, ²⁸ du'anodon huɔooƒe on ƒen, toranodon tampinoobe on ƒen. ²⁹ Mo bantike ma e waɓɓugo, tuɔan mo ngoya kadi. Mo jattii ma waramba, wota a haɔu mo yettude fokiya on kadi. ³⁰ Okkor kala toriido ma, hara kadi a yantaali ko maa kon e juude jattube ma ƒen. ³¹ Waɔanee yimbe ƒen wano faaliraɔon yo ƒe waɔan on non.

³² «Si on yidii yidube on ƒen, haray ko moyyere honde heɓoyton? Ko fii hay junuubankeeƒe ƒen no yidi yidube ƒe ƒen. ³³ Si on moyyike e moyyiibe e mo'on ƒen, haray ko moyyere honde heɓoyton? Hay junuubanke'en ko non warrata. ³⁴ Si on pawlii ƒe tanyinidon yobitay on ƒen, haray ko moyyere honde heɓoyton? Hay junuubanke'en pawlindiray fii yo ƒe yobitindir. ³⁵ Kono yidƒe aybe mon ƒen, waɔanon ƒe ko moyyi, pawlon ƒe hara on habbaaki yobiteede. Dun on heɓoyay njoddi mawndi, wonoyon kadi ƒiɓbe Jom Bural on, sabu himo moyyani dullube ƒen e bonƒe ƒen. ³⁶ Wonee yurmeteeƒe wano Baaba mon Jom Bural on woniri Yurmeteeɔon non.»

Fii Naawitagol (Mat. 7.1-5)

³⁷ «Wota on paawu, ɔun on paawetaake. Wota on felu, ɔun on feletaake. Yaafee, ɔun on yaafoyte. ³⁸ Okkee, ɔun on okkorte. On etirante sariyaare yedɔunde, timmunde, yeyaande haa juuri, waɔanedon ka jiifaaji mon. Ko fii ko sariyaare nde etirɔon nden etirantedon.»

³⁹ O wowlani ƒe ngal misal ɔoo, o wi'i: «Hara bundo no waawi ɔowude bundo? Hara ƒe ɔiɔoo non ƒe yanidaali e nder ngayka? ⁴⁰ Taalibaajo ɓuraa karamoko mun. Kono kala taalibaajo eltiido wa'ay wa karamoko mun.

⁴¹ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidɔo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴² Ko honno wawrataa wi'ude musidɔo maa: «Musidɔo, accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», hara an, a wattanaali yiila e falimawal wongal ka yiitere maa ngal? Ko an

yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musid'fo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun

(Mat. 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Leggal moyyal rimataa bibbe bonbe, wano non kadi leggal bongal rimataa bibbe moyyube. ⁴⁴ Leggal kala no anditiree bibbe mun: ko fii on ittataa yibbe e bulle-kopon, wano non kadi on ittataa sungalaj e bulle-bete. ⁴⁵ Ned'fo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki bernde mun, ned'fo bonfo on kadi yaltina bonki ka bonki mun, ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata.»

Fii Ninnugol Waajuuji d'in

(Mat. 7.24-27)

⁴⁶ «Ko fii hondun noddanton mi <Koohoojo, Koohoojo>, hara on wadataa ko mi wi'i on kon? ⁴⁷ Kala ned'fo ardo e an, nani waajuuji an d'in huutori di, mi hollay on no on wa'i. ⁴⁸ On no wa'i wa darnudo suudu. Hara o jasu gaawol luggungol haa e fetere, o fudfii don mahude. Nde waamere nden wadi, ndiyan dan ari e suudu ndun, dan waawataa ndu dillinde, ko fii daroodi mayru on no tiidfi. ⁴⁹ Kono kala nanudo kongudfi an d'in, huutoraali di, on no wa'i wa darnudo suudu ndu jasanaaka gaawol. Ilol ndiyan dan hawri e mayru tun, ndu yani kisan, fii mayru on mula few.»

7

Fii Kurkaadu Suufaajo on

(Mat. 8.5-13; Yhn. 4.46-54)

¹ Bay o gaynii waajaade jamaa heditiido mo on, o naati Kafernahuum. ² Tawi hooreejo suufaabe teemedere no mari kurkaadu ndu o yidunoo, hari ndun no nawni haa moggo mayde. ³ Bay o nanii fii Iisaa, o nuli mawbe *Yahuudiyankeebe goo e makko fii toragol mo arugol jawndana mo ndun kurkaadu makko. ⁴ Bay be arii be tawii Iisaa, be jeeji mo be multi, be wi'i: «Himo handi e wadaneede d'un, ⁵ ko fii himo yidi lepol men ngol, awa-le kadi ko kanko darni juulirde amen nden.» ⁶ Iisaa yaadi e mabbe.

Bay o battike suudu hooreejo suufaabe ben, on suufaajo nuli yibbe mun goo e Iisaa ko wi'a mo: «Koohoojo, wota on tampintino, sabu mi foddaa e mo'on ka suudu an. ⁷ Ko d'un wadi si min tigi mi foddaa e arugol haa ka mon. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁸ Ko fii min tigi ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii god'fo e ben <yahu>, o yahay. Si mi wi'ii oya on <aru>, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun <wadu d'un>, ndu waday.»

⁹ Bay Iisaa nanii d'in kongudfi makko, o njal'fi, o fewti e jamaa jokkudo mo on, o wi'i be: «Mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali ned'fo gomd'inirdo wa oo.» ¹⁰ Bay nulanoofbe ben yiltitike ka suudu, be tawti kurkaadu nawnunoendu ndun ndikkii.

Fii no Bid'fo Keynguujjo on Wurnitiraa

¹¹ E nder den balde don, Iisaa yahi e saare wi'eteende Naa'ina, taalibaabe makko ben wondude e jamaa d'uudufudo yaadi e makko. ¹² Ko

o hewtaynoo ka naatirgal saare, o fotti e rondiife furee, hari on furee ko biɗɗo bajjo ka neene mun, tawi kadi neene makko ko keynguujjo. Tawi jamaa d'uudufdo e nden saare no wondi e on debbo.

¹³ Bay Koohoojo on yi'ii on keynguujjo, o yurmaa mo, o wi'i mo: «Wota a wullu!» ¹⁴ O badii furee on, o *fawi jungo makko ngon e hoore goyki kin, rondiife furee on dartii, o wi'i: «Suka, mi yamirii ma yo a immo!»

¹⁵ Onsay mayɗo on immii joodii, o fuddii yewtude. Iisaa jonniti mo yumma makko.

¹⁶ Be fow be huli, be manti Alla, be wi'i: «Annabaajo keldufdo feepii e fewndo men. Allaahu on arii faabagol yimbe mun ben!» ¹⁷ Fii ngal kuugal makko lolli e diiwal Yahuuda ngal haa e banjjeji heedudɗi don din fow.

Fii Lande Yaayaa den

(Mat. 11.2-19)

¹⁸ Taalibaabe Yaayaa ben humpiti mo kanko Yaayaa kon ko wadi fow. ¹⁹ Yaayaa noddi dɗido e taalibaabe mun ben, o immini be e Koohoojo on yo be lando mo: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo godɗo goo?»

²⁰ Bay ben imminaafe hewtii, be wi'i Iisaa: «Ko Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on immini men haa e mon fii landagol on si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo godɗo goo?»

²¹ Ko e on saa'i mo be hewti e mun tigi, Iisaa sellini jawbe e jukkube buy e jinnaabe, o wuntini kadi bumbe buy. ²² Ontuma o jaabii ben be Yaayaa immini, o wi'i be: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon wonde, bumbe ben yi'ii, bofoofe ben yahii, be damajan ben sellinaama, be laabii, pahidufe ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no fejjinaneede miskinbe ben. ²³ Kala mo feggaaki e an ko malaadɗo.^k

²⁴ Bay ben be Yaayaa nelunoo yiltitike, onsay Iisaa fuddii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngal hendu ndun dimbata? ²⁵ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko nedɗo borniidɗo concii dimi? Ndaaree bee borniife concii dimi, wuurube ngurndan moyyan no e nder galleeji laamu. ²⁶ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko furi annabaajo. ²⁷ Ko oo doo woni mo fii mun windii on:

<Awa, mido imminde nulaadɗo an on yeeso maa,

fii ko fertano-maa laawol maa ngol.>^m

²⁸ «Mi andinii on, alaa mo suddiidɗo jibini burɗo Yaayaa. Kono non burɗo fandude on ka laamateeri Alla no furi mo teddude.»

²⁹ (Jamaa hedinoofɗo mo on e yantooɗe sagalle ben jabi laawol Alla feewungol ngol e nder ko be lootanoo maande tuubuubuyee ko Yaayaa lootaynoo kon. ³⁰ Kono Fariisiyaabe ben e waawube fii Sariya ben bugitii ko Allaahu on ebbannoo be kon, be salii Yaayaa loota be maande tuubuubuyee.)

³¹ «Hara ko e hondun mi ebbindirta bee yimbe nguu jamaanu? E ko hondun be nandi? ³² Hiife nandi e faybe joodiife e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a:

<Men wuttanii on ceri, on amaali,

^k 7:23 7.23 Maa: «Kala mo ronkaali gomɗinde lan ko malaadɗo.»

^m 7:27 7.27 Mal. 3.1

men yimani on gimdi yurmufi, on wullaali!»

³³ «Ko fii Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on arno, o paamataano ko defaa, o yarataano ko mandilinta, wi'udon: «On ko mo jinna!» ³⁴ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'udon: «On ko reeredufo, yaroowo, weldufo e yantoobe sagalle e junuubanke'en!» ³⁵ Kono jabufo faamu Allaahu on ben hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii no Debbo Junuubankeejo on Yaafora

³⁶ Fariisiyaajo goo wi'eteedo Sim'uunu torii Iisaa hawtidugol e makko. Iisaa naati ka suudu Fariisiyaajo on, o toolii fii nafagol. ³⁷ Tawi debbo junuubankeejo no e nden saare, on humpitii Iisaa no nafaade ka suudu Fariisiyaajo on. O ardi e tindohun hayre daneere tew angiri, ³⁸ o wontiri baawo Iisaa, o ugginii ka hoore koyde makko, o wulli haa gondi makko din bubbini koyde Iisaa den. Ontuma debbo on fittiri de sukundu mun ndun, o lunnii de, o wuji de angiri.

³⁹ Bay Fariisiyaajo noddunoodo Iisaa on yi'ii d'un, o wi'i e bernde makko: «Si tawno oo ko annabaajo, o andayno ko hombo woni oo debbo meemufo mo e ko honno on sifori, sabu oo ko junuubankeejo!»

⁴⁰ Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Sim'uunu, no woodi ko mi haalanay-maa.» On jaabii: «Maakee yo karamoko'en.»

⁴¹ O wi'i: «Godfo no pawlunoo yimbe dido. Gooto on no joganii mo *dinaruui teemefde jowi, oya on ko *dinaruui cappande jowi. ⁴² Bay ben hebaali ko yobitira mo, o yaafanii be didoo non ko be pawlii mo kon. Ko hombo e ben dido burata mo yidude?»

⁴³ Sim'uunu jaabii: «Haray ko burdo namaande tiidunde on.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaawirii no moyyiri.»

⁴⁴ O fewti e debbo on, o wi'i Sim'uunu: «A yi'ii oo debbo? An, mi naatii ka suudu maa, a okkoraali lan ndiyan ko mi sembara, kono oo doo bubbinirii koyde an den gondi mun din, o fittirii de sukundu makko ndun. ⁴⁵ A hirbanooki lan lunnidaa, kono kanko gila mi naati doo, himo lunnaade lan koyde den. ⁴⁶ A wadaali nebban ka hoore an, kono kanko o wadii angiri ka koyde an. ⁴⁷ Awa mi andinii ma, junuubaaji makko e duufude yaafaama, ko d'un wadi si giggol makko ngol no tiidi. Kono mo yaafaama seeda, ko seeda yidata.»

⁴⁸ Onsay o wi'i debbo on: «Junuubaaji maa din yaafaama.»

⁴⁹ Onsay paamidaynoobe e makko ben mijii e berde mun: «Ko hombo woni oo neddo yaafotoodo hay junuubaaji?»

⁵⁰ Ontuma o wi'i debbo on: «Gomdinal maa ngal dandii ma. Yahu e hoore buttu.»

8

Fii Downtoobe Iisaa ben

¹ Bawto d'un, Iisaa yahayno gila e saare hebi e saare, gila e hodo haa e kodolun wondude e *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, hara himo waajoo fejjina Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun. ² Himo wondunoo kadi e rewbe goo pawndaabe jinnaaji bondi e jabbeeeli, wano Mariyama oo jammaado Mariyama Magaduuna, mo jinnaaji jeedidi yaltinaa e mun, ³ e Yuuwanna on ko sonnaajo Kuusa oo mbatulaajo *Heroodu, e Suusanatu, e wobbe goo wallitoraynoobe be keyeeji mun.

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mat. 13.1-23; Mrk. 4.1-20)

⁴ Jamaa njano moobii, yimbe buy iwri e ca'e heewude, ari e makko. O wadani be ngal misal d'oo: ⁵ «Ko remoowo yaltunoo sankugol awdi mun ndin. E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka d'atal, feyyoobe ben yaabi, colli d'in kadi modi de. ⁶ Godde den yani e hoore fetere, no de fudirnoo, de yoori, bay de alaa e buubol. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fufidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fufi, de rimi cawti di gabbe teemedere.» Wa fewndo ko o yewtaynoo d'un, o ewnii, o wi'i: «Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

⁹ Onsay taalibaabe makko ben landii mo ko ngal misal d'oo firi. ¹⁰ O jaabii be: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu Alla ngun. Kono beya luttube, d'un wowlirante be mise, fii yo be ndaaru, hara be yi'ataa, yo be nanu, hara be faamataa.¹¹

¹¹ «E hino ko ngal misal firi: Awdi ndin ko daalol Alla ngol. ¹² Nde awdi sankaa ndin saami ka d'atal, d'un no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono lbuliisa ara itta ngol e berde mabbe fii wota be gomdin sakkoo be dandee. ¹³ Nde awdi sankaa ndin saami ka fetere, d'un no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, be jabira ngol weltaare. Kono be alaa d'adi. Be gomdinay haa e saa'i, kono si be ndarndaama, be tertoo. ¹⁴ Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, d'un no wa'i wa nde wobbe nani daalol ngol, kono hara be modiraama anndeeji aduna e jawle aduna e faaleeji ngurndan aduna e nder yaadu mabbe ndun, be ronka rimude moyya. ¹⁵ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, d'un no wa'i wa nde wobbe naniri daaluyee on bernde laabunde moyyunde, jogitoo mara. Ko ben woni rimooobe e nder wakkilaare.

Misal Yettaangal e Lampu

(Mrk. 4.21-25)

¹⁶ «Hay gooto hubbintaa lampu buuma mo maa sorna mo e ley danki. Kono o jodfdinay mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. ¹⁷ Ko fii alaa ko suudii ko feepataa, kala gundoo ko sakkitorra ko feepoygol. ¹⁸ Awa wattanee yiila e no hedorton non, ko fii ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay ko o sikki himo mari kon.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mat. 12.46-50; Mrk. 3.31-35)

¹⁹ Yumma Iisaa e yumma-gootoobe makko ben ari, kono be waawaali tumbondirde e makko hakkee yimbe. ²⁰ O humpitaa wonde: «Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hibe faalaa yiidude e mon.

²¹ Kono o jaabii be, o wi'i: «Yumma an e yumma-gootoobe an ben ko hedotoobe daaluyee Alla on, pinna mo.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mat. 8.23-27; Mrk. 4.35-41)

²² Nande goo Iisaa bakii e laakun wondude e taalibaabe mun ben. O wi'i be: «Lumbiten ka gada weendu.» Be yahi. ²³ E nder ko be lumbata kon, Iisaa d'aanii. Waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu, laakun kun fuddii heewude ndiyan, d'un wonani be nawaare hulbiniinde.

²⁴ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Karamoko'en, Karamoko'en, en mulay woni!»

O immii, o toɗani hendu ndun e morloofde ndiyan ɗen, ɗe deeyiti, onsay buttu wadi. ²⁵ Ontuma o wi'i be: «Ko honto gomɗinal mon ngal woni?»

Be huli, be ɗaldi, hiɓe wi'indira: «Ko hombo woni oo nedɗo yamiroowo hay hendu ndun e ndiyan ɗan, ɗun ɗoftoo mo?»

Fii no Iisaa Selliniri Jinnaaɗo

(Mat. 8.28-34; Mrk. 5.1-20)

²⁶ Be hewtoyi e ndii leydi bee Gadariyankooɓe tiindondirndi e ngal diiwal Jaliilu. ²⁷ Bay Iisaa jippike ka leydi, nedɗo jeyaaɗo e nden saare mo jinnaaji buy nangi, ari e makko. Tawi gila neebii o bornotaako concii, o naatataa e suudu, ko ka hakkunde genaale o hoɗunoo. ²⁸ No o yiirunoo Iisaa, o sonki, o yani e ley koyɗe makko, o ewnii, himo wi'a: «Ko hondun faalanadaa lan an Iisaa *Bidɗo Alla Jom Bural on? Mi torike ma wota a lettan!» ²⁹ Ngii jinnawii bonngii wi'i ɗun sabu ko Iisaa yamiraynoo ngin yaltugol e oo nedɗo kon. Tawi ngin jinnawii nangayno mo soono woo, o dumbree juuɗe e koyɗe fii aynugol mo, kono o bonnayno ɗen jolokooje fow, onsay jinnawii ngin nawra mo ka wulaaji.

³⁰ Onsay Iisaa landii mo: «Ko honno innetedaa?»

Tawde hari jinnaaji buy no e makko, o jaabii: «Ko Konu.» ³¹ Awa kadi hidii jeejaynoo Iisaa fii wota o yamir ɗi yahugol ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin.

³² Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka falo. Onsay jinnaaji ɗin jeeji Iisaa yo o accu ɗi naata e ɗin koseeji. O newnani ɗi ɗun. ³³ Jinnaaji ɗin yalti e on nedɗo, ɗi naati e nder ɗin koseeji. Onsay koseeji ɗin gidɗi ka falo, ɗi unoyii ka weendu, ɗi yoolii.

³⁴ Bay ornaynooɓe ɗi ɓen yi'i ɗun, ɓe dogi, ɓe fillitoyii ɗun ka saare e ka fulawaaji. ³⁵ Onsay yimbe ɓen ari yi'ugol kon ko wadi. Be ari e Iisaa, ɓe tawi on nedɗo mo jinnaaji ɗin yalti e mun no joodii ka ley koyɗe Iisaa, himo bornii, himo wondi e hakkille timmuɗe, ɓe huli. ³⁶ Yi'unooɓe ko wadi kon fillitani ɓe no jinnanooɗo on selliniraa. ³⁷ Onsay jeyaaɓe e diiwal Gadariyankooɓe ɓen fow torii mo yaltugol ka maɓɓe sabu kulol ngol ɓe hebi ɗon ngol. Ontuma Iisaa bakii ka laakun yiltitii.

³⁸ Onsay nedɗo mo jinnaaji ɗin yaltinaa e mun on torii Iisaa wondugol e makko. Kono Iisaa yilti mo, o wi'i mo: ³⁹ «Hootu ka mon, fillitoyooɗa ko Alla waɗan-maa kon.» Onsay o yahi, o ukkii ka saare, o fillitii kala ko Iisaa waɗani mo kon.

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, O Sellini Debbo

(Mat. 9.18-26; Mrk. 5.21-43)

⁴⁰ Bay Iisaa lumbitii, jamaa on jabbii mo, ko fii hari fow no sabbii mo. ⁴¹ Tun oo hooreejo juulirde maɓɓe wi'eteɗo Yaayirusu ari e makko. Onsay o yani e ley koyɗe Iisaa, o torii mo hewtugol ka suudu makko, ⁴² bay tawi jiwo makko bajo mo wa duubi sappoo e ɗiɗi no e daande mayde.

Wa fewndo kanko Iisaa o yahata ka oo nedɗo, tawi jamaa on no bittiri mo cende ɗen fow. ⁴³ Tawi kadi debbo no e nden nokkuure, heɓii duubi sappoo e ɗiɗi, himo soncaade. Awa kadi o ittii jawle makko fow o yobii pawndooɓe ɓen, kono hay gooto e maɓɓe waawaali mo sellinde. ⁴⁴ On debbo wontiri ɓaawo Iisaa. No o meemirnoo kombol dolokke makko on, ko o soncotonoo kon tayi.

⁴⁵ Onsay Iisaa wi'i: «Ko hombo meemimmi?»

Tun mo kala wi'i wonaa kapun. Onsay Petruusu wi'i: «Karamoko'en, jamaa on no hundi on, awa kadi hiɓe hiɓbii on!»

⁴⁶ Kono Iisaa jaabii, o wi'i: «Godfo meemii lan, ko fii mi andii wonde bawgal an ngal gollii godfun.»

⁴⁷ Nde debbo on tawnoo ko o wafi kon pulfitike, o ari himo diwna, o yani e ley koyde Iisaa, o furjiti yeeso jamaa on fow ko fii hondun o meemani mo e ko honno kadi o selliniraa don kisan. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Jiwo an, gomodinal maa ngal sellinii ma. Yahu e hoore buttu.»

⁴⁹ Wa fewndo ko Iisaa yewtata fun, gorko jeyaado ka hooreejo juulirde nden ari, wi'i mo: «Jiwo maa on maayii. Hay tertidaa sonjugol oo karamokoojo.»

⁵⁰ Kono bay Iisaa nanii fun, o wi'i hooreejo juulirde nden: «Wota a hulu, gomdin tun, jiwo maa on hisay.»

⁵¹ Bay Iisaa hewtii ka hooreejo juulirde nden, o jabaano naatidude hay e gooto ka suudu si hinaa Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna wondude e yumma jiwo on e ben jiwo on. ⁵² Tawi fow no wulla fesa fii on jiwo. Onsay Iisaa wi'i: «Wota on wullu mo, ko fii o maayaali, o daani.»

⁵³ Onsay be jali mo, ko fii hiibe andi jiwo on maayii. ⁵⁴ Onsay Iisaa nangi jungo jiwo on, o ewnii, o wi'i: «Jiwo, immo!» ⁵⁵ Tun wonkii jiwo on arti, o immii don kisan. Onsay Iisaa yamiri be okkorgol mo paamete. ⁵⁶ Kaawee hebi mawbe jiwo on. Kono o yamiri be wota be wowlan hay gooto kon ko wafi don.

9

Fii no Sahaabaabe ben Sappoo e Didfo Nuliraa (Mat. 10.2-20; Mrk. 6.7-13)

¹ O noddi be o subunoo ben sappoo e didfo, o okki be bawgal e doole e hoore jinnaaji din fow e fii sellingol jabbeeli. ² O immiini be waajoyagol fii *laamu Alla ngun e sellingol jawbe ben. ³ O wi'i be: «Wota on yoofo hay huunde e nder yaadu mon ndun, gila e tuggordu maa bonfo maa paamete. goo haa nabani e kaalisi. Awa kadi wota on yoofo dolokkaaji didi.»

⁴ O wi'i be kadi: «Kala suudu ka naatoydon, weeree don haa tuma fokkitudon woo, ⁵ e kala saare nde yimbe ben jabaali on e mun, nde hidon yalta don woo, honkee mbullaari teppe mon den fii yo fun wonan be seedee ella mabbe on.» ⁶ Onsay be yahi kodolun e kodolii, hiibe waajoo fii Kibaaru Moyyo on e kadi hiibe sellina hen fow jawbe ben.

Fii Nalaw Heroodu on (Mat. 14.1-12; Mrk. 6.14-16)

⁷ Heroodu* lando diiwal Jaliilu ngal humpitii fii ko woni wafude kon, fun jiihi mo bernde, sabu hari wobbe no wi'a ko Yaayaa immintinaa e hakkunde maybe ben, ⁸ wobbe ben no wi'a wondema ko Iliiya feepiti, wobbe goo no wi'a wondema ko godfo e annabaabe hiibe ben immitii.

⁹ Kono Heroodu wi'i: «Mi tayiino daande Yaayaa nden, e hara ko hombo woni oo mo mi nanata fii mun nii?» Gila fun himo etoo no o yi'ira mo.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo (Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Yhn. 6.1-14)

¹⁰ Bay be wafoyi kon fow. Onsay o yaadi e mabbe haa e takko ndee saare Bayti-Saiida, be bakitii fun. ¹¹ No yimbe ben humpitornoo fun, be jokki mo. Onsay Iisaa tolni be, o yewti be fii laamu Alla ngun, o jawndi kadi ben hatonjinbe e jawndeede.

¹² Tawi jallal ngal wofdfike. Onsay sappoo e dfoofbe ben ari e makko, be wi'i mo: «Accitee non jamaa on, be yaha ka kodooli e ka fulawaaji kawtirdi e dfoo, be d'abboya ko be jaama e ka be waaloo, ko fii ko e nokkuure wulfinnde wonden dfoo.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i be: «Onon tigi okkoree be ko be jaama.»

Kono be jaabii, be wi'i: «Ko birediije jowi e liyyi didi pet men mari dfoo, si hinaa hara menen tigi men yahay men soodoya ko oo jamaa dfoo fow jaama!» ¹⁴ Tawi worbe wonbe fon ben tun ko wa be guluuje njowo.

Onsay Iisaa yamiri taalibaabe mun ben, wi'i: «Jod'diniree be mojobe mojobe, mojobere kala cappande njowo.» ¹⁵ Be jod'diniri be no o wi'iri be non. ¹⁶ Onsay Iisaa yetti birediije fon jowi e liyyi din didi, o fanti gite makko fon, o fewti ka kammu, o du'ii. Ontuma o tayiti de, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben fii yo ben hewtin jamaa on. ¹⁷ Fow paami haa haari. Be moobiti debeeje sappoo e didi kunte ko lutti.

Fii Qirritande Petruusu nden (Mat. 16.13-19; Mrk. 8.27-30)

¹⁸ Nande goo tawi Iisaa no wondi e taalibaabe mun ben ka wirnii, himo toraade Alla. Ontuma o landii be dundoo, o wi'i: «E wi'i jamaa on, ko hombo woni lan min?»

¹⁹ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni liliya, wobbe goo kadi no wi'a ko on annabaajo kidfo goo immintinaa.»

²⁰ Onsay o landii be, o wi'i: «Onon non wi'ufon ko hombo woni lan min?»

Petruusu jaabii mo, wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu Alla on.»

²¹ Iisaa yamiri be, tentini, wota be wowlan dun hay gooto. ²² O beyditi e dun, o wi'i: «Maa *Bii-Aaden on tampa fota, mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben fow wikkoo mo, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.»

²³ Onsay o wi'i be fow wonde: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta pande woo pande *leggal makko altindiraangal ngal,ⁿ o jokkammi. ²⁴ Kala faalaado dandude ngurndan mun, fon hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, haray ontigi dandoyay dan. ²⁵ E ko nafa hondun woodani nedfo hebugol aduna on fow si o hayrintinike maa si o halkitike kanko tigi? ²⁶ Awa kadi, kala hersirdo lan, hersiri kongudi an fon, Bii-Aaden on kadi hersiroyay mo tuma o ardoyi e mangural makko ngal e mangural Baabaajo on wondude e malaa'ikaabe laabube ben. ²⁷ Midfo wowlande on goonga, no woodi wobbe e mon onon wonbe dfoo ben, be maayataa ado be yi'ude laamu Alla ngun.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin (Mat. 17.1-8; Mrk. 9.2-8)

²⁸ Bay wa balde jeetati feyyii bawto yewtugol mo be fon kongudi, onsay o noddi Petruusu e Yuuhanna e Yaaquuba, be yahi ka fello fii toragol Alla.

²⁹ Fewndo ko o torotoo, mbaadi yeeso makko ngon waylii, dolokke makko on wonti daneejo jalbufo. ³⁰ E nder fon, yimbe dido feepi no yewtida e makko, tawi ben-le ko Muusaa e Iiliya. ³¹ Ben no feepidi e annoora, hibe yewta fii yaadu makko sakkitordu ndun Yerusalaam. ³² Tawi Petruusu e wondibbe mun ben no soyyaade, kono be nonti, be yi'i annoora Iisaa

ⁿ 9:23 9.23 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

on e ben yimbe dɔdo be o wondunoo e mun. ³³ Fewndo bee yimbe dɔdo seedata e Iisaa, Petruusu wi'i mo: «Karamoko'en, no moyyi ka wonen d'oo. Darnen togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliyiya kadi wonndu.» Tawi kanko Petruusu o andaa ko o woni wowlude.

³⁴ Wa fewndo ko o wowlata d'un, duulere ari buumi be. Ko nden duulere buumata be, be huli. ³⁵ Onsay hawa yalti ka duulere, no wi'a: «Oo d'oo ko Bid'do an Subaado on. Heditee mo!» ³⁶ Bay ngol ewol wadii, be tawi ko Iisaa tun lutti d'on. Taalibaabe ben mari d'un fanki. Be fillitanaaki hay gooto kon ko be yi'i d'on e nder den balde d'on.

Fii no Iisaa Selliniri Paykun Jinnaakun

(Mat. 17.14-18; Mrk. 9.14-27)

³⁷ Bimbi nden jande ko be jippotoo ka ley fello, jamaa moolanaado ari fottugol e Iisaa. ³⁸ Onsay gorko goo ewnii ka hakkunde jamaa ton, o wi'i: «Karamoko'en, mi torike on tenyinee oo bid'do an, ko fii ko bajjo an on nii. ³⁹ Nde jinnawii ngin nangi mo woo, o sonkay, o iiroo, o yaltina ngurda. Ngii letta mo, awa kadi ko karahan ngii yaltirta e makko. ⁴⁰ Mi torike taalibaabe mon ben radagol ngii jinnawii, kono be waawaali.»

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko o jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon, mido muppanoo on? Awa addu d'oo bid'do maa on.»

⁴² Wa ko o bannata paykun kun, jinnawii ngin libi kun ka leydi, kun irrii. Kono Iisaa tojani ngii. Onsay o sellini paykun kun, o jonniti kun ben makkun. ⁴³ Fow njalɔɔ fii mangural Allaahu on.

Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden

(Mat. 17.22-23; Mrk. 9.30-32)

Wa fewndo ko fow njalɔɔɔdi e ko o wadaynoo kon kanko Iisaa, onsay o wi'i taalibaabe ben: ⁴⁴ «Onon heditee fota d'ii konguɔɔ d'oo: Bii-Aaden on janfoyte, watee e juude yimbe ben.» ⁴⁵ Kono hari taalibaabe ben alaa faamude d'in konguɔɔɔ, sabu hari hid'i wirnanii be fii wota be andu ko d'i firi. Awa kadi hari hiɔe huli landitagol mo d'i.

Fii Burɔdo Teddude on e Hakkunde Mabbe

(Mat. 18.1-5; Mrk. 9.33-37)

⁴⁶ Onsay yeddondiral wadi hakkunde mabbe fii andugol ko hombo e mabbe buri teddude. ⁴⁷ Nde tawnoo Iisaa kapun no andunoo d'in miijooji mabbe, o yetti paykun, o jodɔɔɔni takko makko. ⁴⁸ Onsay o wi'i be: «Kala jabuɔɔo kun paykun e innde an, haray ko min o jabi. Awa kadi kala jabuɔɔo lan, haray ko Nuluɔɔo lan on o jabi. Ko fii ko burɔdo fanɔɔɔde on e mon woni tedduɔɔo.»

⁴⁹ Yuuhanna yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, men yi'ii godɔɔo no raɔoo jinnaaji e innde mo'on. Men tojani mo d'un, bay o wonda e amen fii jokkugol on.»

⁵⁰ Onsay Iisaa wi'i mo: «Wota on tojan mo d'un. Ko fii kala mo wonaa gaɔo mon, haray ko gid'o mon.»

Fii no Samariyankeebe ben Salornoo Tolnude Iisaa

⁵¹ Bay wonii balde de Iisaa ittete e ka aduna d'oo den hewtii, o fiɔi anniye e yahugol Yerusalaam. ⁵² O immiini woɔɔe ko hikkoo yeeso makko, ben yahi haa e hoɔo Samariyankeebe goo fii ebbindanagol mo d'on kanko Iisaa. ⁵³ Kono ben yimbe jabaali mo tolnude, bay ko Yerusalaam o sutii.

⁵⁴ Bay be yi'ii d'un, Yaaquuba e Yuuhanna wi'i Iisaa: «Koohoojo amen,

hidon faalaa yo men wi'u yo yiite ngen iwu ka kammu ara mula bee?»
 55 Onsay Iisaa fewti e maɓɓe, feli ɓe fota. 56 Ontuma ɓe yaari e hoɗo goo.

Fii ben Faalaabe Jokkude Iisaa
 (Mat. 8.19-22)

57 E nder ko ɓe yahata kon, godɗo wi'i mo: «Mi jokkete kala ka yaarudaa.»

58 Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ndoni ɗin no mari gayɗe mun, awa kadi colli ɗin ka weeyo no mari j akkaaji mun, kono Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

59 Iisaa wi'i godɗo goo: «Jokkan!»

On jaabii mo: «Koohoojo, newnane lan taho, mi yaha mi wattinoya ben an en.»

60 Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Accu maybe ben wattina maybe mun ben, kono an yahaa feɗɗinoyaa fii laamu Alla ngun.»

61 Godɗo goo kadi wi'i mo: «Koohoojo, mi jokkay on, kono newnane lan taho, mi yaha mi waynoyoo ɓeynguure an nden.»

62 Iisaa wi'i onɗon kadi: «Kala fawuɗo jungo mun e hoore keri sarin, ontigi yeyyitii baawo, haray on nafataa laamu Alla ngun.»

10

Fii no Taalibaabe ben Cappande Njeedifo e Difo Nuliraa
 (Mat. 10.5-14)

1 Bay feyyii e ɗun, Koohoojo on toɗɗii fahin taalibaabe cappande njeedifo e difo. O imminiri ɓe difo difo ko yaha adoyoo mo e ca'e den fow e kala nokkeeli ɗi o rewoyta e mun. 2 O wi'i ɓe: «Baagol ngol no ɗuudɗi, kono wa'oobe ɓen ɗuudaa. Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko. 3 Jooni mido imminirde on wa baaloy e hakkunde caapaali, yahee. 4 Awa kadi wota on yoobo bonfohon kaalisi maa sasa maa paɗe goo, hara kadi on hiwraaki hay gooto ka hoore laawol. 5 Kala suudu ndu naatoton e mun, wi'ee taho: <Yo ɓuttu wonu e nduu suudu!> 6 Si ɓii-ɓuttu no e nder ndun suudu, ɓuttu mon on juuroto mo. Si ko liddu mun, on ɓuttu wontanay on. 7 Tabitee e ndun suudu ɗon, ɓaamon yaron ko ɓe okkiri on ɗon woo, ko fii golloowo no handi e njoddi mun, hara on wadaali naata e nduu yalta e nduu.

8 «Kala saare nde naatudon e mun tolnadon, ɓaamee ko ɓannanadon kon. 9 Sellinon ɓawɓe ɓe tawɗon ɗon ben, wi'on ɓe wonde *laamu Alla ngun ɓadike ɓe. 10 Kono kala saare nde naatudon e mun, ɓe salii on tolnude, yahee ka fottirde maɓɓe, wi'on: 11 <Men fidɗay e mon mbullaari saare mon nangundi men ndin e koyɗe! Kono andee tun wonde, laamu Alla ngun ɓadike!> 12 Mi andinii on, pande ɓaawoore nden ko ndee saare *Saduuma ɓuretee hoynaneede edii nden saare ɗon.

13 «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno ɗii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon, ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e ɓornii concii heynordii, ɓe wujitii ndoondi fii hollugol wonde ɓe tuubii. 14 Ko ɗun wadɗi, pande ɓaawoore nden ko Tiiri e Siduuna ɓuretee hoynaneede edii onon. 15 Onon non, ɓee ɓe Kafernahuum, hidon sikka fii mon ɓantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama.

¹⁶ «Kala heditiido on onon bee taalibaaŋe an, haray ko min o hediti. Kala bugitiido on, haray ko min o bugitii. Awa-le kala bugitiido lan, haray ko Nuludo lan on o bugitii.»

¹⁷ Ben cappandē njeediido e diido artidi e weltaare, ŋe wi'i: «Koohoojo amen, hay jinnaaji dīn yankinanike men e innde mon!»

¹⁸ Onsay o wi'i ŋe: «Mi yi'ayno Ibuliisa no iwa ka kammu yanira wa farpitere. ¹⁹ Awa mi okkii on bawgal tippugol e bolle dēn e jahe dēn e kala bawde gaŋo on, hara hay fus hebaali on. ²⁰ Wota on weltor ko jinnaaji dīn yankinanii on kon. Kono weltoree ko inde mon dēn windaa ka kammuuli kon.»

Fii Weltaare Iisaa nden

(Mat. 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Ko e on saa'i don tigi, Iisaa hebi weltaare fota immorde e *Ruuhu Seniido on, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dūn ŋen faamube e ŋee gandiduŋe, feŋŋinandaa dūn ŋee fayŋe. Hiiyii, ko fii ko dūn wonnoo yidi maa on yo Baaba.

²² «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa ko hombo woni Biddo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa ko hombo woni Baabaajo on si hinaa Biddo on e on mo Biddo on faalaa mo feŋŋinande.»

²³ Onsay o fewtiti taalibaaŋe ŋen o wi'i ŋe e qunuutu: «Gite yi'ude ko yi'udon kon malii! ²⁴ Ko fii mi andinii on, annabaabe e lambe buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono ŋe yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono ŋe nanaali.»

Misal Yettaangal e Samariyankeejo Moyyo on

²⁵ Onsay goddo e waawube fii Sariya ŋen immii landii mo fii ndarndagol mo, o wi'i mo: «Karamoko'en, ko hondun mi haani wafude fii yo mi hebu dan *ngurndan poomayankejan?»

²⁶ Onsay Iisaa wi'i mo: «Ko hondun windii ka defte Sariya? Ko honno faamirfaa dūn?»

²⁷ O jaabii mo, o wi'i: «Yo a yidiri Alla Joomiraado maa on ŋerde maa nden fow e wonkii maa kin fow e doole maa dēn fow e hakkil maa kin fow, yidira a jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^P

²⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «A jaaborii no moyyiri. Warru non, a hebay dan ngurndan.»

²⁹ Kono tawi on no faalaa hollude peewal mun ngal, o wi'i Iisaa: «Ko hombo non woni on jokondo an?»

³⁰ Iisaa jaabori mo nii, o wi'i: «Goddo no iwraynoo Yerusalem, no yaha Yeerikoo. O hawrondiri e wuyŋe, ŋen ŋoori mo, piyi mo haa moggo mayde, ŋe yahi, ŋe acci mo don. ³¹ Hawrondiri *yottinoowo sadaka no feyyaynoo don, o yi'i oo neddo, o takkii mo, o feyyi. ³² Fahin *Lewiyankeejo ari tawi mo don, on kadi yi'i mo, takkii mo, feyyi. ³³ Kono Samariyankeejo wondo e nder safaari mun, ari tawi mo, yurmaa mo. ³⁴ Onsay o badii, o juurani mo njaram e nebban ka barmeeji, o haŋbi. Onsay o wadi mo ka mbadateeri makko, o naŋi mo haa e suudu hoŋŋe, o dankii mo. ³⁵ Bimbi mun, o yetti *dinaruui didi, o jonnii jom suudu hoŋŋe ndun, o wi'i mo: «Dankor mo dīi doo. Kala ko fawoydaa e hoore dīi doo, mi yobitoyte tuma mi rewtoyi.» »

³⁶ Ontuma Iisaa wi'i: «Ko hombo e bee d'oo tato woni jokondo oo mo bee wuybe yani e mun?»

³⁷ On waawufo fii Sariya jaabii, wi'i: «Ko yurmaado mo on.»
Onsay Iisaa wi'i mo: «Yahu an kadi warraa non.»

Fii no Mariyatu e Mariyama Werniri Iisaa

³⁸ Fewndo Iisaa e taalibaabe mun ben wonnoo e hoore laawol, be naati don e hodo. Debbo wi'eteedo Mariyatu werni be ka mun. ³⁹ Tawi on no mari neene-gooto wi'eteedo Mariyama, on joodfi e ley koyde Koohoojo on no hedfitoo kongudi makko din. ⁴⁰ Tawi Mariyatu kapun no jindidude e muraadi nder suudu din. Onsay o ari, o wi'i: «Koohoojo an, on kippataa fii ko oo neene-gooto an accidimmi e dee golle d'oo kon fow? Wi'anee lan mo yo o wallito lan!»

⁴¹ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Mariyatu, Mariyatu! Hida maapii aani fii piiji duufudi. ⁴² Kono ko huunde wootere tun hitti. Mariyama kapun subike ko furi hittude kon, d'un-le o jabitantaake d'un.»

11

Fii no Taalibaabe ben Haani Tororde Alla (Mat. 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nande goo tawi Iisaa no toraade Alla nokku goo. Bay o gaynii toraade, goddo e taalibaabe makko ben wi'i mo: «Koohoojo, tindinee men no torortee wano Yaayaa tindiniirnoo non taalibaabe mun ben.»

² Onsay o wi'i be: «Nde hidon toroo, on wi'iray nii:
«Baaba,
yo innde maa nden hormore,
yo laamu maa ngun feenu.

³ Okkor men pande woo paametee haanando men on.

⁴ Yaafanodaa men junuubaaji amen din,
wano menen kadi men woni yaaforande kala bonnufo men.
Wota a naadu men e jarrabuyee.»

⁵ O wi'i kadi: «Si goddo e mon aru e immaade tumbere jemma, yaha ka njaatigi mun, o findina mo, o wi'a mo: «Njaatigi, jawlan bireediije tati,
⁶ ko fii mido hebi kodo ka jemma d'oo, mi alaa hay fus ko mi okkora mo.»

⁷ «Si on non mo o findinoyi wi'ii mo: «Mi torike ma wota a finnan, ko fii a taw mi falii baafal ngal, min e faybe an ben men waalike. Mi waawataa immaade fewndo d'oo, mi jonne bireedi!» ⁸ Mi andinii on, hay si o immaaki, o jonnira mo sabu njaatigiyaagal wongal hakkunde mabbe ngal, o jonniray mo kala ko o handi sabu ko on torotoodo habbitori ngal hersa kon.

⁹ «Min-le mi wi'ii on: Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ¹⁰ Ko fii kala toriido okkorte, kala dabbufo hebay, awa kadi kala on hoddiido udditante.

¹¹ «Ko hombo e mon, bidfo mun torotoo d'un bireedi, ontigi jonna mo hayre? Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹² Maa o toroo mo wofoonde, o jonna mo yaare? ¹³ Si tawii non hay onon bonbe ben, hidon waawi wafande bibbe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo *Ruuhu Seniido on!»

Fii no Iisaa Rafori Jinnaaji d'in (Mat. 12.22-30; Mrk. 3.22-27)

14 Nande goo Iisaa radii jinnawii mbobindinngii goddo. No ngii yaltirnoo e ontigi, o wowli, jamaa wonnoodo don on fow mugaa. 15 Wobbe e maŕbe wi'i: «Ko e immorde e *Balzabuula lando jinnaaji din o woni radorde jinnaaji din!» 16 Wobbe goo kadi fii ndarndagol mo torii mo hollorol be maande iwrunde ka kammu.

17 Nde tawnoo himo andi din mijooji maŕbe, o wi'i: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. Awa kadi si suudu liddondirii, ndu lancoto. 18 Onon hidon wi'a ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji din. Si tawii non Ibuliisa liddike hoore mun tigi, ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? 19 Si tawii non wonii min ko tippude e Balzabuula mi radorta jinnaaji din, dun haray onon be mon ben non ko tippude e hombo be radorta di? Ko dun wadi si kambe tigi be jaawoyay on. 20 Kono si tawii ko tippude e bawgal Alla ngal mi woni radorde jinnaaji din, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

21 «Nde neddo dolnudo jom aalaaji ayni galle mun woo, jawle mun den daday. 22 Kono si tawii burdo mo doole arii, yanii e makko, foolii mo, o jabitay din jogaaji di o hoolornoo, o sendita den jawle makko.

23 «Kala mo aldaa e an, haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude, haray ko saakoowo.

24 «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ngii wi'ay: <Yo mi yiltito ka suuda ka mi iwnoo don.> 25 Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. 26 Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray aranun dun bonude.»

27 Fewndo ko Iisaa yewtaynoo dun, debbo ewnii ka hakkunde jamaa ton, wi'i: «Maloore wonanii nduu reedu saawundu ma e din endi di muynudaa!»

28 Kono Iisaa jaabii, wi'i: «Maloore wonanii kan ben hedotoobe daaluyee Alla on, doftoo mo!»

Fii Maande Annabi Yuunusa nden (Mat. 12.38-42)

29 Nde tawnoo jamaa on no beydaade tun, onsay kanko Iisaa o wi'i: «Nguu jamaanu doo ko jamaanu bonngu, hingu dabba maande. Kono ngu jonnetaaqe maande si hinaa sifa ndee nde Yuunusa. 30 Ko fii ko wano Yuunusa wonirannoo yimbe ndee saare *Niinawa maande non, ko wano non *Bii-Aaden on kadi woniranta nguu jamaanu doo maande. 31 Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo. 32 Awa kadi nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu ko be hedinoo waaju Yuunusa ngun, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo.»

Misal Yettaangal e Lampu (Mat. 5.15, 6.22-23; Mrk. 4.21)

33 «Hay gooto hubbintaa lampu suuda mo maa hippa mo e ley siyonwal, kono o waday mo e kene fii no naatoobe ben yi'ira ndaygu ngun. 34 Ko yiitere maa nden woni ndaygu bandu ndun. Si tawii yiitere maa nden no selli, haray bandu maa ndun fow no ndaygi. Si tawii non yiitere nden no

pawi, haray bandu maa ndun no e nder niwre. ³⁵ Reenee wota ndaygu wongu e mon ngun wontan on niwre. ³⁶ Si tawii bandu mon ndun no ndaygi, hara teral mon hay gootal alaa ka niwre, d'un haray bandu mon ndun fow no ndaygiri wa nde ndaygu lampu jalbi e mon.»

Fii no Iisaa Hajori Fariisiyaabe ben

(Mat. 23.1-36; Mrk. 12.38-40)

³⁷ Wa fewndo ko Iisaa yewtaynoot d'un, *Fariisiyaajo goo torii mo yo be yaadu ka makko, be hirtodoya. Onsay o naati, o joodi fii jaamugol. ³⁸ Kono Fariisiyaajo on naldii ko Iisaa toolii fii jaamugol kon soodaaki. ³⁹ Onsay Koochojo on wi'i mo: «Onon bee Fariisiyaabe, ko baawo miranji d'in tun laabbinton, hara hidon heewi miile e bonki. ⁴⁰ Onon ko on faafa-hakkilbe, hara hinaa Tagudo baawo on tagi nder on kadi? ⁴¹ Okkoree waasube ben ko woni ka nder kon, onsay ko heddii kon fow laabanay on.

⁴² «Kono bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon ittana naana e suukooraan e kala tutateerijii wondi e naakoo farilla, hara hidon welsindanii peewal ngal Alla yefata ngal e giggol makko ngol. Hara-le ko d'un haanunodon jokkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon.

⁴³ «Bone wonanii on, onon bee Fariisiyaabe, bay hidon yidi saffawol aranol ngol ka juulirde e hiwreede ka fottirde.

⁴⁴ Bone wonanii on, bay hidon wa'i wa genaale de aldaa e maande, de goddo rewata e mun hara andaali!»¶

⁴⁵ Onsay goddo e hakkunde waawube fii Sariya ben yetti haala kan, wi'i mo: «Karamoko'en, si on maakirii nii, haray on aybinii men menen kadi!»

⁴⁶ Ontuma Iisaa jaabii mo, wi'i: «Bone wonanii on onon kadi bee waawube fii Sariya, bay hidon fawa yimbe ben dolla de be waawataa nabude, hara onon on fopportaa d'un hay hoore hondu fii wallugol be.

⁴⁷ «Bone wonanii on, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, hara-le ko baabiraabe mon ben sahinbini be. ⁴⁸ Dun no seedintini wonde hidon newni den kuude ben baabiraabe mon, bay ben sahinbini-ino annabaabe ben, onon kadi hidon mahude maandina genaale mabbe den. ⁴⁹ Ko d'un wadi si Alla, Jom faamu on, no daalunoo: «Mi nabanay be annabaabe e nulaabe, be wara wobbe e ben, be tampina beya ben», ⁵⁰ fii no nguu jamaanu doo yantirooyee yiyan annabaabe hibbanoodan dan gila ka fuddoode aduna, ⁵¹ d'un ko gila e yiyan Haabiilla dan haa addani e yiyan Zakariyaa dan, on waranoodo hakkunde *layyorde nden e *juulirde mawnde nden. Mi andinii on, pellet nguu jamaanu doo yantoyte fii d'un.

⁵² «Bone wonanii on, onon bee waawube fii Sariya, bay on suudii saabiwal gandal ngal, on naataali, awa kadi on jabaali faalanooobe naatude ben naata!»

⁵³ Bay o yaltii don, jannooobe fii Sariya on ben wondude e Fariisiyaabe ben fuddii mo monanaade, landoo mo lande duudude, ⁵⁴ wadana mo pirci, fii tun no be nangira mo immorde e kongudi makko d'in.

12

Fii Hajande e Waaju

(Mat. 10.26-28)

¶ 11:44 11.44 Tippude e Sariya Muusa on, si goddo meemi furee maa o rewii e yenaande, haray o wonii harmudo. Lew. 21.11, Ada. 19.11

¹ Wa fewndo onsay, tawi yimbe guluuje guluuje moobondirii haa hife yaabindira. Onsay Iisaa attii wi'i taalibaabe mun ben: «Reenee e lewen *Fariisiyaafe ben, d'un ko faasiqankaaku ngun. ² Alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ³ Ko d'un wadi, kala ko wowludon ka niwre feepay jalorma tedfan, e kala ko sowndifon ka cuudi ewnorte ka warpakke.

⁴ «Mi andinii on yo yibbe an, wota on hulu waroobe bandu ben, toonin d'un alaa ko be waawi. ⁵ Mi hollay on On mo gasoton hulude: hulee on Mardo bawgal warugol bugoo ka jahannama nde wari. Mi andinii on, ko on Mardo bawgal wadugol d'un haanudon hulude. ⁶ Hinaa seresereeeji jowi no yeeyee tammaaji didi? Kono Allaahu on kapun yejjitaa hay gootun e majji. ⁷ Hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. Wota on hulu, ko fii hidon buri seresereeeji buy hittude ka Alla.

⁸ «Mi andinii on, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, *Bii-Aaden on kadi qirritoyto fii makko yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ⁹ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, fii ontigi yeddoyte e yeeso malaa'ikaabe Alla ben. ¹⁰ Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala hoynudo *Ruuhu Seniido on yaafantaake.

¹¹ «Tuma noddafon ka juulirde e yeeso mawbe ben e laamiibe ben, wota on jiboyo ko jaabodon maa ko wi'on. ¹² Ko fii don kisan Ruuhu Seniido on tigi longinay on ko gasoton yewtude kon.»

Fii Galo Faada-Hakkiljo

¹³ Goddo e hakkunde on jamaa wi'i Iisaa: «Karamoko'en, maakanee ben-gooto an on yo men sendodu ndondi amen ndin.»

¹⁴ O jaabii on neddo, o wi'i: «Ko hombo wadimmi jaawoowo maa sendanoowo on?» ¹⁵ O watti e d'un: «Reenee wattanon yiila e kala miile, ko fii ko aaden aldi woo, ngurndan makko fan hinaa e d'un humii.»

¹⁶ Onsay o wadani be ngal misal doo, o wi'i: «No woodunoo neddo aldufo mo toore leydi mun moyyiri d'un fota. ¹⁷ Tawi on neddo no miijotonoo, wi'a: <Ko honno mi wadata, ko fii mi alaa ka mi wada ngal copal an?> ¹⁸ O wi'itii: <E hino ko mi wadata kon: Mi lancay tumusuuje an den, mi moyyina burde de njandude ka mi loowa nende an den e piiji an din fow. ¹⁹ Jooni yo wonkii an, bay mido mari jawle buy ko yonatammi e nder duubi buy, yo mi fowto, mi jaama, mi yara, mi weltoo!»

²⁰ «Kono Allaahu on wi'i mo: <Ko an yo faada-hakkiljo, e nder oo jemma doo tigi a yantete wonkii maa kin. E hara koo ko faandidaa, ko hombo d'un wontanta?»

²¹ «Awa ko nii woniranta kala on moobudo jawle e baawo alfangol Alla.»

Fii Hakkunde Anndeeji e Keyeeji (Mat. 6.25-34)

²² Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ko d'un wadi si mi wi'ay on wonde, wota on aanu fii ko jaamon e nder ngurndan mon fan maa fii ko bornon balli mon din. ²³ Ko fii ngurndan no buri neema, awa kadi bandu no buri koltu. ²⁴ Ndaaree kayakayaaji din: di sankataa, di wa'ataa, di alaa tumusuuje e caagaaje, kono Allaahu on no wurni di, hara-le hidon buri colli din hittude. ²⁵ Ko hombo e mon e nder annde mun waawata beydude ngurndan mun fan beru sogonal? ²⁶ Si tawii non on waawataa hay ko buri lo'ude kon, haray ko hondun aananton fii ko lutti kon?»

²⁷ «Ndaaree no dñi piindiiji fufirta njanda, hara-le dñi gollataa, dñi sappnataa. Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ²⁸ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hufo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wafande on ko furi d'un, onon bee fanda-gomdinalbe? ²⁹ Onon non wota on yango fii ko jaamon maa ko yaron, wota fii d'un maapin on. ³⁰ Ko fii d'un fow ko be gomdinaa ka aduna ben dabbbata d'un. Kono Ben mon Wondo ka kammu on no andi hidfon handi e d'un. ³¹ Kono dabbee tun laamu makko ngun, dñin piiji fow beydanoyte on.

³² «Ko onon yo wuro tosooko, wota on hulu fus, sabu Ben mon Wondo ka kammu on tawii no wela mo ka o yeda on laamu ngun. ³³ Yeeyee ko jeydon kon, okkoron miskinbe ben, moyyinee bonfooji dñi hiddataa, d'un wonanay on keyee mo lannataa ka kammuuli, don mooyataa, awa kadi ngujo meemataa. ³⁴ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.»

Fii Reenugol e dow Hebulaare

³⁵ «Wonee hebuliibe,^r hara lampuuji mon dñin no hubbi. ³⁶ Wa'on wa nde jiyaado tijjii jom mun, hara ko yahudo peera, hara no on hewtitiri hoddii, o udditanay mo. ³⁷ Ben jiyaabe malii nde jom maabe ari tawi hibe aynude. Ka haqiiqa mi andinii on, jom ben dadioto, o bannana be ko be jaama. ³⁸ Ben jiyaabe be jom mun tawi no ayna tumbere jemma maa ka tatabal jemma, haray ben malii. ³⁹ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol, haray o accataano galle makko d'en fusee. ⁴⁰ Awa onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Jiyaado Holniido e Jiyaado Bondo

(Mat. 24.45-51)

⁴¹ Onsay Petruusu wi'i mo kanko Iisaa: «Koohojo amen, hara ngal misal doo ko fii amen tun kaa ko fii yimbe ben fow?»

⁴² Koohojo on jaabii mo, wi'i: «Hara ko golloowo hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun dñin e saa'i haanudo? ⁴³ Maloore wonanii on jiyaado mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko d'en fow. ⁴⁵ Kono si on jiyaado wi'itike: <Jom an neebii araali>, onsay, o nangana tilfugol kurkaaduube ben worbe e rewbe e paamugol yara haa mandila, ⁴⁶ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo e saa'i mo o sogitaaki, o letta mo lette sattude, o wada mo ka be gomdinaa ben wadete ton.

⁴⁷ «Jiyaado andudo faaleeji jom mun dñin, kono o ebbindaaki, maa o wadaali faaleeji jom makko dñin, o piyete piggal duudungal. ⁴⁸ Kono si tawii non ontigi andaa faale jom mun on, o wadii kuude foddude e donkineede, o foccete ko hawri. On okkoraado ko duufi yantete ko duufi, awa kadi on halfinaado ko duufi landitoyte ko burti.»

Fii Liddondiral

(Mat. 10.34-36)

⁴⁹ «Mido ari bugagol yiite e oo aduna, mi faalete hara nge hubbiil! ⁵⁰ Kono no woodi loyegol ngol mi loyoytee, e maanaa d'un ko tampere, doo yo d'un sollitanan, haray mido sonjii. ⁵¹ E hara on sikku ko addugol

^r 12:35 12:35 Maa: «dadiitiibe».

buttu e oo aduna mi arani? Oo'o, hinaa d'fun, kono ko liddondiral mi addi. ⁵² Ko fii gila jooni njowo wondube e nder suudu be woncondiray, tato liddondiray e beya d'ifo, beya d'ifo kadi liddondira e beya tato. ⁵³ Baaba liddondiray e bid'fo, bid'fo liddondira e baaba, neene liddondira e jiwo mun, jiwo kadi liddondira e neene mun, debbo liddondira e esiraawo mun jiwo, jiwo on kadi liddondira e esiraawo mun debbo.»

Fii Faamugol Firo Saa'tiji
(Mat. 16.2-3)

⁵⁴ Iisaa wi'i kadi jamaa on: «No yiirudon duulere no immori ka hiraange, on wi'ay kisan <ndiyan dan aray>, d'fun wonira non. ⁵⁵ Awa kadi no yiirudon hendu ndun iwrii sengo jaamo woo, on wi'ay <nguleendi ndin arii>, d'fun kadi wafa. ⁵⁶ Ko onon yo faasiqii'be, on waawii faamude fii ko feepi ka leydi kon e ko feepi ka kammu kon. Ko fii hondun non on waawaali andude oo saa'i fewndiido d'oo?»

⁵⁷ «Hara ko fii hondun onon on waawataa faamande hoore mon ko feewi kon? ⁵⁸ Nde an e mo habidudaa hidon yaha ka yeesoojo on woo, wafu feere no faamondiriron ka laawol, fii wota o watte e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi watte e juude aynoobe kaso ngon, ben sokoye. ⁵⁹ Mi andinii ma, a yaltataa d'on fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.»

13

Ewol Tuubuubuyee

¹ Ko fewndo onsay, wobbe ari fillitanii Iisaa fii bee be Jaliilu be Pilaatu warnoo fewndo be hirsata daabeeji fii ittugol sadakaaji ma'bbe. ² O jaabii be kanko Iisaa, o wi'i: «Hara on sikku ben be Jaliilu no furi Jaliiluyankoo'be ben fow junuubu bay be lettorii non? ³ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay. ⁴ Kaa hara on sikku bee sappoo e njeetato, be nduu suudu aynirdu ka maadi Siluwaama yani e mun wari, no furi bee be Yerusalaam luttube fow bakkatu? ⁵ Min mi wi'ay on - oo'o! Kono si on tuubaali onon kadi, on fow on re'ay.»

⁶ Onsay o wafani be ngal misal d'oo: «Tawi god'fo no marnoo yibbehi ka tutateeri mun. O ari d'abbugol bi'bbe e makki, o hebaali. ⁷ Onsay o wi'i gollanoowo mo on ka tutateeri: «Hebii nii duubi tati mido arude d'abbugol bi'bbe e ngal legal, mi hebaali. Hara ko nafa hondun ngal wonani d'oo? Jooni soppu ngal!»

⁸ «Kono golloowo on jaabii mo, wi'i: «Jom an, accee ngal d'oo ndee hitaande d'oo. Doo e d'fun mi jasay binde maggal on fow mi wafana ngal polu. ⁹ No gasa ka ngal rima ko arata. Si ko liddu mun, onsay on soppoyay ngal.» »

Fii no Debbo Jukkunnaajo on Selliniraa e Aseweere

¹⁰ Tawi pande goo Iisaa no jannaynoo e juulirde goo e *jalaande fowteteende nden, d'fun ko asewe. ¹¹ Tawi no d'on debbo mo jinnawii jukkini hebii duubi sappoo e jeetati, himo turii, o waawataano bantaade few. ¹² Bay Iisaa yi'ii mo, o noddii mo, o wi'i: «Debbo, a sendaama e jukkere maa nden!» ¹³ Onsay Iisaa *fawi juude mun den e makko. Don kisan debbo on feewi e darnde, o manti Allaahu on.

¹⁴ Kono yeesoojo juulirde nden seyitini kon ko Iisaa pawndi pande asewe, o wi'i jamaa on: «No woodi balde jeegoo gaseteede golleede e mun. Aree pawndedon e den balde don, hara hinaa e jalaande asewe!»

¹⁵ Koohoojo on jaabii mo, wi'i: «Ko onon yo faasiqiibe! Hinaa mo kala e mo'on yaltinay nagge mun maa mbabba mun ka dingiraa mun jande asewe, naba yarnoya? ¹⁶ Hara oo debbo iwdi Ibraahiima mo Ibuliisa habbi gila duubi sappoo e jeetati, haanaa ka o firtanee d'in kabbi jande jalaande fowteteende nden?»

¹⁷ Bay o yewtirii non, d'un hersini aybe makko ben fow, kono jamaa luttudo on weltori d'ii piiji hittudi di o waɗaynoo.

Mise Yettaade e Abbere Bene e Lewen
(Mat. 13.31-33; Mrk. 4.30-32)

¹⁸ O wi'i fahin: «Hara ko hondun *laamu Alla ngun nandi, maa ko hondun mi eɓbindirta e maggu? ¹⁹ Hingu wa'i wa abbere bene nde godɗo yetti, bugii ka suntuure mun. Nden fud'i, wonti leggal ngal colli d'in ka weeyo arata hoda e caldi mun.»

²⁰ O wi'i kadi: «E ko hondun mi eɓbindirta e laamu Alla ngun? ²¹ Hingu wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya d'un, on lewen wona sabu d'un fow yura.»

Yewtere fii Damun Tosokun
(Mat. 7.13-14)

²² Ko Iisaa yahaynoo Yerusalaam, o rewayno kodolun e kodolii hara himo waajoo. ²³ Godɗo goo landii mo, wi'i: «Koohoojo, hara ko yimbe seedaabe tun dandoytee?»

Onsay o wi'i be: ²⁴ «Etee no naatiron ka dambugal faadungal, ko fii mi andinii on, buy d'abboyay no naatira d'on, kono be waawoytaa. ²⁵ Nde jom galle den immii ombi baafal ngal woo, hara hidon ka yaasi, onsay on fuddoto honkande mo baafal ngal, wi'a: «Koohoojo, udditaneen men!» O jaaboyto on, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto!»

²⁶ «Wi'on kadi: «Men jaamuno men yaridi e mon, awa kadi on waajotono ka date amen.» ²⁷ O jaaboo on kadi, o wi'a: «Min mi andaa ko on be honto. Onon bee waɗaynoobe ko boylili fow, pottitee lan!»

²⁸ «Tuma yi'uɗon Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba e beya annabaabe heddiibe fow ka nder laamateeri Alla, tawa onon ko on bugoyteebe ka yaasi, ka wullaandu e ɗatindiro piye woni ton. ²⁹ Iwroyte funnaange e hirnaange, nano e jaamo, be nafodoya ka laamateeri Alla. ³⁰ Awa andee wonde, no woodi baawoobe wontiroyaybe yeese, wano tawiri non kadi no woodi yeeseobe wontiroyaybe baawo.»

Fii no Iisaa Aanirani Yerusalaam
(Mat. 23.37-39)

³¹ Ko e on saa'i d'on *Fariisiyaabe goo ari wi'i mo kanko Iisaa: «Yahu iwaa doo, ko fii *Heroodu no faalaa sahinbinde ma!»

³² O wi'i be: «Yahee hollon ndun saafaandu: Miɗo raɗaade jinnaaji d'in, mi sellina pawbe ben hande e jango, ka palaande tammere haray timmanii lan. ³³ Kono bee mi seppa hande e jango e faɗɗi-jango, ko fii haanaa ka annabaajo waree ko wonaa Yerusalaam.

³⁴ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppo e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali d'un! ³⁵ Awa nokkuure mon nden eggaama. Kono mi

andinii on, on yitataa lan haa jande wi'oyton: <Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!> »^S

14

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnufo Goo

¹ E *aseweere goo, d'un ko *palaande fowteteende nden, Iisaa naati e suudu hooreejo Fariisiyaabe ben fii nafagol, tawi ben Fariisiyaabe no tenyina mo. ² Tawi aaden buutudo no yeeso makko don. ³ Onsay Iisaa landii waawube fii Sariya ben e Fariisiyaabe ben, o wi'i: «Hara no dagii ka pawndee e aseweere kaa dagaaki?» ⁴ Kono be fow be deyyi. Onsay o yetti on pawdo, o sellini, o acciti mo, on yahi.

⁵ Onsay o wi'i be: «Ko hombo e mon, si bidfo mun maa nagge mun aru e yanude e nder woyndu, salotoo nge yawwude maa yawna mo don kisan fii nden jande ko asewe?» ⁶ Laatii be waawaali jaabaade hay huunde e d'un.

Fii no Saatinirtee

⁷ Bay o yi'ii no ben saatinanoobe suboraynoo ndadfdule yeesooje den, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: ⁸ «Si on aru e saatineede e peera, wota on wonu ka ndadfdule yeesooje fii hita taw burdo on hittude no saatinanaa don ⁹ haa saatindo on on ara wi'a on: <Accanee oo d'oo ndadfdudi ndin.> Onsay on hersay ruttagol ka ndadfdudi baawoori. ¹⁰ Kono tuma saatinadon woo, wontiree baawo fii tuma nde saatindo on on ari woo, yo o wi'u on: <Gido an, aru wonaa yeeso gaa.> Onsay d'un wonanay on teddungal e tawnde ben be saatinadon fow. ¹¹ Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

¹² Onsay kanko Iisaa o wi'i saatindo mo on: «Nde hida soyyina maa hirtina woo, wota a saatin yibbe maa ben maa neene-gootoobe maa ben maa musibbe maa ben maa kawtalbe maa aldube ben, fii wota kambe kadi be saatine jande goo, d'un wonane njoddi. ¹³ Kono nde wadataa caatal woo, saatin miskinbe ben e jukkunnaabe ben, e maanaa bofoobe ben e bumbbe ben. ¹⁴ Dun a wonoyay malaado, ko fii ben alaa ko yofitire, a yobitoyte jande ummutal feewube ben.»

Misal Yettaangal e Saatinanoobe fii Nafagol

(Mat. 22.1-10)

¹⁵ Bay godfo e be o nafodaynoo ben nanii din kongudi makko kanko Iisaa, o wi'i mo: «Maloore wonanoyay on nafoytoodo ka *laamateeri Alla!»

¹⁶ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Nande goo godfo waduno caatal moolanaangal, o saatini yimbe buy. ¹⁷ Bay nafagol ngol fewndike, o nuli kurkaadu makko ndun yo on yahu wi'a be o saatinnoo ben yo ben aru, ko fii hebulaama.

¹⁸ «Kono be fow be kuylitidi. Arano on e mabbe wi'i ndun kurkaadu: <Midfo soodi ngesa, bee mi yaha mi ndaaroya mba. Mi torike mo yo o yaafo lan.> ¹⁹ Godfo on wi'i: <Midfo soodi kalali sappo, midfo yahude mi lasindoo di, mi torike mo yo o yaafo lan.> ²⁰ Godfo goo kadi wi'i: <Midfo jombi neebaali, ko d'un hadata mi yaha.>

²¹ «Bay kurkaadu ndun hewtitii, o yottintini e jom makko ko o nulaa kon fow. Onsay jom galle on tikki, o wi'i ndun kurkaadu makko: <Yahu kisan e

date den fow, njane e tosooke, addanoyaa mi misikinbe ben e jukkunnaabe ben e bumbe ben e boofooŋe ben fow.»

²² «Kurkaadu ndun wi': <Jom an, ko yamirdon kon wafaama, kono haa jooni ka jooŋee no lutti.>

²³ «Onsay jom galle den wi' kurkaadu ndun: <Yahu haa ka fulawaa, takkodaa kowle den fow, rewaa e datoy koy fow, etodaa no yimbe ben arda fii no ka an heewira. ²⁴ Ko fii mi andinii on, hay gooto e bee be mi saatinnoo aranun mettotaako oo nafakka an!> »

Fii no Iisaa Haanaa Jokkireede

(Mat. 10.37-38)

²⁵ Tawi jamaa moolanaado no jokkondirnoo e Iisaa. O fewtiti be, o wi': ²⁶ «Si godŋo arii e an, hara o woniraa selugol ben makko e yumma makko e beyngu makko e bibbe makko ben e neene-gootooŋe makko ben worŋe e rewbe haa nabani wonkii makko kin tigi, haray onŋon waawataa wonude taalibaajo an. ²⁷ Awa kadi kala mo yettaali *leggal mun altindiraangal ngal jokkimmi, haray ontigi waawataa wonude taalibaajo an.^t

²⁸ «Hara ko hombo e mon si no faalaa darnude koore, ronkata jooŋaade taho, taskoo fii ko o ebbi kon si ko ko yonata? ²⁹ Kulol wota ootigi fuŋŋo ronka gaynude, fii wota yi'ube mo e ŋun ben fow jalu mo, ³⁰ wi'a: <Oo neŋŋo fuŋŋo darnude, kono o waawaali lannitaade!>

³¹ «Maa hara ko lando hombo fokkitanta habidoŋgol e lando goo mo konu mun woni embere yimbe guluuje noogayo, hara kanko ngu makko ngun ko embere yimbe guluuje sappo, ronkata jooŋaade taho, taskoo si o heboyay kutu maŋbe? ³² Si o tawii non o heboytaa kutu maŋbe hay oya no wodŋitii mo taho, o nelay e on fii yo on wadan mo sartiiji no buttu on tabitira. ³³ Ko ŋun wadi, kala e mon mo woniraa seedugol e ko o jeyi kon, haray gasataa wonde taalibaajo an.

³⁴ «Landan ko huunde moyyere, kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? ³⁵ Haray ŋan alaa nafa ka leydi maa ka jolu, ko hawkoŋteedan ka yaasi.

«Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!»

15

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii

(Mat. 18.12-14)

¹ Yantooŋe sagalle ben fow wondude e junuubanke'en no badotonoo Iisaa fii hedagol mo. ² Fariisiyaaŋe* ben e jannooŋe fii Sariya on no ŋunaynoo hakkunde maŋbe, wi'a: «Oo ŋoo kapun bannitay junuubanke'en, naamida e maŋbe!»

³ Onsay kanko Iisaa o wadani ben ngal misal ŋoo, o wi': ⁴ «Ko hombo e mon si no mari baali teemedere, gootii e ŋin majja, ronkata accude cappande jeenay e jeenayji ŋin ka wulaa, yaha dabbitoŋa majjungii ngin haa nde o yiitoŋi ngii woo? ⁵ Nde o yiitoŋi ngii, o wakkoo ngii e hoore weltaare. ⁶ Nde o hewtiti ka makko, o nodditay yiŋbe makko ben e kawtalbe makko ben, o wi'a be: <Weltodee e an, ko fii mi yiitii baalii an majjunoongii ngin!> ⁷ Mi andinii on, ko wano non kadi weltaare burirta woodude ka kammu sabu junuubankeejo gooto tuubudo, edii feewuŋe cappande njeenayo e njeenayo be tuubuubuyee fawaaki ŋun.»

^t 14:27 14:27 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

Misal Yettaangal e Tammaaru Majjundu

⁸ «Maa ko debbo hombo mardo tammaaji sappo, si wooturu e din majjirii mo, ronkata hubbude lampu, fitta suudu mun ndun, dabbitira hakkil haa nde o yiiti ndu woo? ⁹ Nde o yiiti ndu, o nodditay yiibe makko ben wondude e kawtalbe makko ben, o wi'a be: <Weltodee e an, ko fii mi yiitii tammaaru an majjunoonda ndun!> ¹⁰ Mi andinii on, ko wano non kadi malaa'ikaabe Alla ben weltorta tuma nde junuubankeejo gooto tuubi.»

Misal Yettaangal e Bidfo Funsoowo

¹¹ O wi'i kadi: «Godfo no marnoo fiibe difo. ¹² Toolaajo makko on wi'i mo: <Baaba an, jonnee lan gefal an ngal mi haani hendoyaade ngal ka jawdi mon.> Onsay ben mabbe sendani be jawdi mun ndin.

¹³ «Bay balde feyyii, toolaajo on moofi ko o jeyi kon fow, o yahi e leydi woddfundi, o funsitoyi ton jawdi makko ndin fow e nder jiibaare. ¹⁴ Bay o lannii fewjande fow, heege tiidunge wadi e ndin leydi. Onsay o fudfaa njakkireede. ¹⁵ O halfinoyii e godfo goo jeyaado e ndin leydi, on nabi mo ka gese mun fii ko aynana dun koseeji mun din. ¹⁶ Himo faaletenoo jaamude neteeje de koseeji din jaamaynoo den, kono hay gooto okkoraali mo.

¹⁷ «O luggini miijo, o wi'i: <Ko golloobe njelo ben an mari jaamoobe haa luttina, hara min mido maaya doo heege! ¹⁸ Jooni non, mido yiltitaade ka ben an, mi wi'a be: Baaben, mi wadfi junuubu ka Alla, mi hebii hakkee mon, ¹⁹ mi foddaa e noddeede bidfo mon hande kadi. Jogoree lan wa golloowo mon.>

²⁰ «Onsay o yiltitii ka ben makko. Bay o badike, ben makko haynii mo, yurmaa mo. Tun ben makko dogi, hirmii mo, lunnii. ²¹ Onsay on bidfo makko wi'i mo: <Baaben, mi hebii junuubu ka Alla mi hebii hakkee mon, mi foddaa e noddeede bidfo mon hande kadi!>

²² «Kono ben makko yamiri kurkaaduube mun ben, o wi'i be: <Yahee tinna addanon mo kaftaane burdo fotude on bornon mo, wafanon mo hurundaare ka hondu e pafe ko o wattoo.> ²³ O wi'i be kadi: <Addoyee ga'un fayukun kun, hirson, jaamen, weltoden. ²⁴ Ko fii hari oo bidfo an doo ko maydo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama!> Onsay be woni e fijugol weltoda.

²⁵ «Dun hawrondiri afo makko on no ka ngesa. Bay on badike ka hodfo fewndo ko o artata, o nani hito gimi e gami. ²⁶ Tun o noddi golloowo mabbe goo fii ko humpita mo kon ko woni wafude ka mabbe. ²⁷ On golloowo wi'i mo: <Minan maa hewtitii. Bay non o hewtitii e jam, ko sabu dun ben maa en hirsiri ga'un fayukun kun.>

²⁸ «On seytini kisan, o salii naatude. Onsay ben makko yalti jeeji mo fii yo o naatu. ²⁹ Kono o wi'i ben makko: <E hino, wadfi nii duubi buy mido yanganaade on. Haa hande mi yeddaali on. Min-le hay nde wootere on okkaali lan hay be'un fii ko mi saatinira goreebe an ben. ³⁰ Kono bay oo bidfo mon doo dekkudo ndii jawdi mon dekkidi ndi e wadfoobe jinaa artii, ondon on hirsanii mo ga'un fayukun kun!>

³¹ «Ben makko wi'i mo: <An non boobo an, pande woo hiden wondi. Ko mi mari kon fow ko an jeyi. ³² Kono mi taw bee mi weltoo, mi wada welo-welo, bay hari oo mijjiraawo maa doo ko maydo, kono jooni o wuuritii, hari kadi o majjii, kono jooni o yiitaama.> »

16

Fii Mbatulaajo mo Feewaa

¹ Iisaa wi'i taalibaabe mun ben kadi: «No woodunoo aaden galo mardo mbatulaajo, tawi on mbatulaajo makko no jo'iraa funsugol jawdi on galo.

² O noddii on mbatulaajo, o wi'i mo: «Ko hondfun mi woni nanude e hoore maa? Jittanan no wondaa gollirde, ko fii a waawataa wonude mbatulaajo an hande kadi.»

³ «Onsay mbatulaajo on wi'itii: «Hara ko hondfun mi wadata jooni, bay jom an no ittude lan wonugol mbatulaajo makko? E hin-le mi maraa doole remugol, awa kadi toragol no hersinanii lan. ⁴ Mi andii ko mi wada fii yo mi heboy ko wernammi ka mun tuma mi ittaa e mbatulayaagal.»

⁵ «Onsay o nodditi kala joganiibe jom makko ben. O wi'i arano on: «Ko jelu joganidaa jom an?» ⁶ On jaabii: «Ko tankonje teemedere nebban.» Ontuma mbatulaajo on wi'i mo: «Joodo kisan, yettaa kaydi maa ndin, windaa ko cappande jowi joganidaa mo.»

⁷ «O wi'i goddo goo kadi: «An-le ko jelu joganidaa mo?» On jaabii: «Ko bootooji teemedere ngawri.» O wi'i ondon kadi: «Yettu kaydi maa ndin, windaa ko bootooji cappande jeetati joganidaa mo.»

⁸ «Onsay jom on mbatulaajo boyliido manti mo sabu kon ko on golliri yoyre. Ko fii faybe nguu jamaanu no yoyi telen jokondoobe mun ben buri faybe jeyaabe ben ka ndaygu. ⁹ Min-le mi wi'ay on: yo on dabbir dee jawle adunyankeeje yibbe, fii tuma nde den lanniroyi on, yo on wernoye ka galleeji poomayankeeji.

¹⁰ «Mo nundii e hoore ko fandii, o nunday e hoore ko mawni. Awa kadi mo nundaali e hoore ko fandii, o nundataa e hoore ko mawni. ¹¹ Si tawii non on nundaali e hoore jawle adunyankeeje den, haray ko hombo halfinoyta on jawle haqiiqaaje den? ¹² Awa kadi si on nundaali e hoore ngel goddo ngel, ko hombo jonnoyta on ko mon kon?

¹³ «Golloowo hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko fii o apay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla, rewon jawdi.»

¹⁴ Fariisiyaabe* ben e yidude mun kaalisi no hefotonoo dun fow lifa bote e Iisaa. ¹⁵ O wi'i be: «Onon hidon wadi hoore mon feewube e yeeso yimbe ben, kono Allaahu on kapun no andi ko woni ka berde mon. Ko fii ko yimbe ben banti fii mun kon ko jiddudun yeeso Alla.

¹⁶ «Awa ko Sariya on e defte annabaabe ben wonnoo haa fewndo Yaayaa. Kono gila e fewndo Yaayaa, Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun no feppineede, mo kala no huutorde doole fii naatugol don. ¹⁷ Kono mi andinii on: kammu ngun e leydi ndin mutude no buri newaade edii ciifun gootun wonkun ka Sariya monteede.

¹⁸ «Kala accitudo beyngu mun, yetti goddo goo, haray ontigi jeenii. Awa kadi kala yettudo debbo seedaado, haray ondon kadi jeenii.

Fii Galo Baaso e Baaso Galo

¹⁹ «Hari no woodunoo aaden galo bornotonoodo concii dimi firsiniraadi ko wojji, wadaynoodo nande woo welii e fotii. ²⁰ Tawi miskiino wi'eteedo Laazaru mo bandu mun fow temmaa no waalii ka dambugal makko. ²¹ On no faaletenoo hendaade naameteeki luttaynoodii din ka on galo. Tawi hay bareeji din arayno metta den temmeeje makko.

²² «Nande goo on miskiino maayi, malaa'ikaabe ben nabi mo tawtinoyi Ibraahiima. On galo kadi maayi, surraa. ²³ Ka jahannama, tawi on galo no e nder lette, o fanti gite, o haynii Laazaru takko Ibraahiima ka wodditii. ²⁴ O ewnii, o wi'i: «Baaba an Ibraahiima, yurme lan, yamiraa Laazaru yo o jullu hondu makko ndun ka ndiyan, o ara o buɓɓinanammi denngal an ngal. Ko fii mido tampi ka yiite gaa!»

²⁵ «Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Boobo an, anditu an a hendinoke moyyereejii maa ɗin ka aduna, wano non kadi Laazaru yedinoke ton tampereejii. Jooni non kanko bernde makko buttinaama ɗoo, an hida tampude. ²⁶ E hoore ɗun kadi, wimbo moolanaango no wadfaa hakkunde men fii wota faalaabe iwde gaa yaha ton ben waawu ɗun, wano non onon kadi wota on waawu lumbitirde gaa.»

²⁷ «Onsay on galo wi'i: «Awa mi torike ma yo baaba an, nelanan Laazaru ka galle ben an ²⁸ haa e bee neene-gootoobe an njowo, o hajoyoo ɓe ɗun fii wota kambe kadi ɓe aroy e ndee nokkuure lette.»

²⁹ «Onsay Ibraahiima jaabii mo, wi'i: «Hiɓe jogii ton deftere Muusaa nden e defte ɓeya annabaabe, yo ɓe hedo ɗen.»

³⁰ «O wi'i: «Oo'o, yo baaba an Ibraahiima, kono si godɗo e maybe ɓen yahii e maɓɓe, ɓe tuubay.»

³¹ «Kono Ibraahiima wi'i mo: «Si ɓe hedfaaki Muusaa e annabaabe heddiibe ɓen, haray ɓe jabataa wurteede hay si ɓe immintinanaama godɗo e maybe ɓen!» »

17

Fii Junuubu e Gomɗinal e Farilla (Mat. 18.6-7; Mrk. 9.42)

¹ Iisaa wi'i taalibaabe mun ɓen: «Alaa no peggal ronkirta arirde, kono bone wonanii on wondo sabu ɗun. ² Haray ko ɓuri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka baharu edii o wonude sabu gokkun e koy paykoy feggaade. ³ Reenee hoore mon!

«Si musidɗo mon oonike, waajee mo. Si o tuubii, yaafee mo. ⁴ Awa kadi si o bonnii on laabi jeedɗi e nder jallal, o yilitoyike e mon laabi jeedɗi hara himo wi'a: «mi tuubii», on yaafoto mo.»

⁵ Sahaabaabe* ɓen wi'i Koohooyo on: «Beydaneen men gomɗinal.»

⁶ Onsay Koohooyo on wi'i ɓe: «Hay si tawii gomɗinal mon ngal no fota e abbere bene, harayno on waaway yamirde kii ndologahi, wi'on: «Boro, iroyodaa ka tumbo baharu!», onsay ki doftoto on.

⁷ «Hara ko hombo e mon, si no mari kurkaaduuyo remoowo maa ngaynaako, wi'ata on no o iwtiri golle: «Aru jaamaa»? ⁸ Kono ka liddu ɗun, o wi'ay mo: «Moyyinanen ko mi jaama, bornodaa si bannanaa mi. Si mi gaynii jaamude yara, onsay an kadi a jaamay yaraa. ⁹ Hara o mantay on kurkaaduuyo fii o wadii ko o yamiraa kon? ¹⁰ Onon kadi wano non, si on wadii ko yamiraɗon kon fow, wi'ee: «Menen ko men kurkaaduube meereɓe, ko ko men haani wadude tun men wadi.» »

Fii Yimɓe Sappo ɓe Damajan Nangi

¹¹ E nder yaadu makko ndun Yerusalaam, kanko Iisaa o rewri hakkunde diiwal *Samariiya ngal e diiwal Jaliilu ngal. ¹² Wa fewndo ko o naataynoo e hodo, yimɓe sappo ɓe damajan nangi sutii fottugol e makko, ɓe dartii

ka wofdfi, ¹³ be ewnii, be wi'i: «Iisaa, ko onon yo Karamoko'en! Yurminee men!»

¹⁴ Bay o yi'ii be, o wi'i be: «Yahee hollitoyodon *yottinoobe sadaka ben.»

E nder yaadu maɓbe ndun be tawi be sellinaama, be laabii. ¹⁵ Bay godfo e maɓbe tawii sellinaama, o yiltitii e hoore himo ewnoo manta Alla. ¹⁶ Hawri on neddo ko Samariyankeejo. O ari, o yani e ley koyde Iisaa, o weltanii mo.

¹⁷ Onsay Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hinaa be sappoo non be sellinaama, be laabii? Awa ko honto njeenayooɓe luttube ben woni? ¹⁸ Hinaa hay gooto e maɓbe yiltitaaki fii mantugol Alla si wonaa oo janano doo tun?»

¹⁹ Onsay o wi'i on: «Immo yahaa, gomdfinal maa ngal hisinii ma.»

Maandeeji Fii Arugol Laamu Alla ngun

(Mat. 24.23-28, 37-41)

²⁰ Nande goo *Fariisiyaabe ben landii mo kanko Iisaa ko honde tuma *laamu Alla ngun arata. Iisaa jaabii be, wi'i: «Laamu Alla ngun ardataa no yi'orta. ²¹ Wi'etaake <hingu doo!> maa d'un <hingu daa!>, ko fii mi andinii on, laamu Alla ngun no e mon.»

²² Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Saa'i aroyay nde faaletedon yi'ude wootere e jalaade *Bii-Aaden on, kono on yi'oytaa nde. ²³ On wi'oyte <himo doo!> maa <himo daa!> Wota on hammir ton, wota on dogir ton. ²⁴ Awa ko wano mayannde mayirta non, jalba gila nano haa e paamo ka weeyo, ko wano non ardu Bii-Aaden on woniroyta ka jalaande mun. ²⁵ Kono doo e d'un, bee o tampa fota, nguu jamaanu doo hawka mo.

Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on

(Mat. 24.37-41)

²⁶ «Ko wad'unoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadofay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ²⁷ Ko fii fewndo Nuuhu, hari yimbe ben no paamaynoo yara, no jomba jombanee, haa pande Nuuhu naatunoo ka laana. Onsay waamere nden ari, muli luttube ben fow.

²⁸ «Ko wano non kadi e fewndo jamaanu Luutu, yimbe ben no paamaynoo yara, sooda soodita, tuta darnu. ²⁹ Kono nde Luutu yaltunoo *Saduuma, mbollan yiite iwrano ka kammu yani e maɓbe, muli be fow.

³⁰ «Ko wano non kadi woniroyta pande Bii-Aaden on feepiti. ³¹ Nden pande, on wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippaano piiji mun wondi d'in ka nder suudu. Wano non kadi on wondo ka ngesa wota yiltito ka mun. ³² Anditee fii sonnaajo Luutu on. ³³ Kala dabbudo no dandira ngurndan mun, d'an hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriinaa, o dandoyay d'an.

³⁴ «Mi andinii on kadi, e nden jemmaare d'on, yimbe dido waalodube e danki wooti, godfo e maɓbe yettete, oya on lotta. ³⁵ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, godfo e maɓbe yettete, oya on lotta. ³⁶ Awa kadi yimbe dido wondube e ngesa woota, gooto e maɓbe yettete, oya on lotta.»

³⁷ Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohooyo amen, hara ko honto d'un wadofyta?»

O jaabii be, o wi'i: «Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje d'en moobotoo.»

¹ Iisaa wafani taalibaafe mun ben ngal misal fii banginangol be nafa duumagol e toraare Alla, hara be haabaali. ² O wi'i be: «No woodunoo e saare aaden jaawoowo mo hulataa Alla, awa kadi o hersataa hay gooto. ³ Tawi kadi no e nden saare keynguujo araynoodo soono woo ka on paawoowo, wi'a mo: «Naawu hakkunde an e oo gaṇo an.» ⁴ Gila neebii harii on paawoowo anniyaaki. Kono bawto ḍun o wi'itii: «Fii kala mi hulataa Alla, awa kadi mi hersataa hay gooto, ⁵ bay oo keynguujo sonjirii lan nii, yo mi paawan mo fii wota o sonjan pande woo!» »

⁶ Kooḥoojo on wi'i: «On nanii ko on paawoowo boyliido wi'i kon? ⁷ E taw si hara Allaahu on jaawantaa ben be o subii, ḍun ko ben torotoofe mo jemma e jalorma? Hara o nennanay be ḍun? ⁸ Mi andinii on, o jaawanay be ko yaawi. Kono taw nde *Bii-Aaden on aroyi si o tawoyay gomḍinbe e hoore ndii leydi?»

Fii Hakkunde Fariisiyaajo on e Yantoowo Sagalle on

⁹ O wadi kadi ngal misal ḍoo e hoore ben yimbe fellitube ko feewube, hara hibe aybina beya, ¹⁰ o wi'i be: «Yimbe ḍifo yahuno ka *juulirde mawnde fii juulugol, tawi godḍo on ko *Fariisiyaajo, oya on ko yantoowo sagalle. ¹¹ Fariisiyaajo on immii darii, tawi himo tororanaynoo nii hoore makko, wi'a: «Eyoo-maa Alla, mi weltanike ma ko tawi kon mi wa'aa wa heddiibe ben, ḍun ko bee jattoofe maa bee boyliibe maa bee jeenoofe maa wano oo yantoowo sagalle ḍoo. ¹² Min-le mi hooray laabi ḍidi e nder yontere nden, awa kadi mi ittay sappabun e hoore kala ko mi hebi.»

¹³ «Tawi on yantoowo sagalle hay suusataano bantirde gite mun ḍen ka kammu, kono himo darii ka wodḍitii, himo tappitoo e bernde, wi'a: «Yaa an Alla, yurminan min oo junuubankeejo!»

¹⁴ «Mi andinii on, ko on yantoowo sagalle ḍon-le yiltitinoo ka galle mun e hoore ko o jogoraado wa feewudo edii Fariisiyaajo on. Ko fii kala mawnintiniido jippinoyte, awa kadi kala jippindo hoore mun mawninoyte.»

Fii Hakkunde Iisaa e Paykoy koy (Mat. 19.13-15; Mrk. 10.13-16)

¹⁵ Wobbe addanayno mo hay booboofe ben fii yo o meemu be. Nde taalibaafe ben yi'unoo ḍun, be tojani be. ¹⁶ Kono Iisaa nodditi paykoy koy e hoore himo wi'a: «Accee paykoy koy ara e an, wota on haḍu koy, ko fii *laamu Alla ngun ko sifa makkoy wonani. ¹⁷ Ka haḳiiqa mi andinii on, kala mo jabiraali laamu Alla ngun wa paykun, haray o naatataa ton few.»

Fii Hooreejo Alḍuḍo on (Mat. 19.16-30; Mrk. 10.17-31)

¹⁸ Hooreejo goo landii Iisaa, wi'i: «Karamokoojo moyyo, hara ko hondun mi haani wafude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan ḍan?»

¹⁹ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun wi'irtaa mi moyyo? Hay gooto moyyaa si hinaa Alla Bajjo on. ²⁰ Hida andi yamirooje ḍen, ḍun ko wota a jeenu, wota a ittu hoore, wota a wujju, wota a seedito fenaande, teddinaa kadi yumma maa e ben maa.»^u

²¹ On hooreejo jaabii, wi'i: «Miḍo wafude ḍun fow gila e cukankaaku an.»

^u 18:20 18.20 Egg. 20.12-16.

²² Bay Iisaa nanii ko on wi'i kon, o wi'i mo: «No njakkan-maa fahin huunde wootere: yeeyitu kala ko jeydaa, senditanaa miskinbe ben, d'un wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²³ Bay on nanii d'un, o aani, ko fii hari himo aldi fota. ²⁴ Bay Iisaa yi'ii d'un e makko, o wi'i: «Emba no sattani jom jawle en ka be naata ka laamu Alla. ²⁵ No furi weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle en naata ka laamu Alla.»

²⁶ Wonnoobe mo hedaade ben wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁷ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko waawantaako neddanke kon no waawanoo Alla.»

²⁸ Onsay Petruusu wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on.»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, kala accudo suudu mun ndun e beyngu mun e sibbe mun ben e mawbe mun ben e bibbe mun ben sabu laamu Alla ngun, ³⁰ o heboyay ko furi d'un ka aduna doo, awa kadi ka aduna aroyowo, o heboyay ngurndan poomayankejan dan.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon (Mat. 20.17-19; Mrk. 10.32-34)

³¹ Onsay Iisaa pottini *sahaabaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: «Awa hiden yahude Yerusalaam. Kala ko annabaabe ben windunoo kon e hoore Bii-Aaden on laatoyto. ³² O wattoyte e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, o jalee, o tiwee, tuttee e hoore makko, be piyira mo cabbi, be wara. ³³ Bawto d'un o immitoo ka palaande tammere.»

³⁴ Kono ben taalibaabe faamaali hay fus e d'un, din kongudi wirnanii be, be ronki faamude kon ko yewtaa.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bundu Yeerikoo (Mat. 20.29-34; Mrk. 10.46-52)

³⁵ Ko Iisaa badii Yeerikoo, tawi bundo no joodfii ka sera laawol no toroo. ³⁶ On nani hito jamaa on ko feyyata kon, o landii ko hondun wadi. ³⁷ O andinaa wonde ko Iisaa oo jeyaado Naasirata woni feyyude. ³⁸ Onsay o ewnii, o wi'i: «Ko an yo Iisaa, bii Daawuuda, yurminan!»

³⁹ Hikinoobe yeeso ben felii mo fii yo o fanku, kono o burti ewnaade, wi'a: «Ko an yo bii Daawuuda, yurminan!»

⁴⁰ Onsay Iisaa dartii, o yamiri yo be addan mo mo. Bay on badike, Iisaa landii mo: ⁴¹ «Ko hondun faaladaa yo mi wadane?»

On jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, ko yo mi hettu giide an den!»

⁴² Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Wuntu, gomdinal maa ngal hisinii ma.» ⁴³ O wunti don kisan, o jokki Iisaa, himo mawnina Alla. Bay jamaa on yi'ii d'un, be woni e mantugol Alla.

19

Fii Gomdinal Zaakaru ngal

¹ Iisaa naati Yeerikoo. Ko o tayitata saare nden, ² tawi aaden galo tawaado e hooreebe yantooobe sagalle ben wi'eteedo Zaakaru ³ no humpanoo yi'ugol mo kanko Iisaa. Kono o ronki feere mun sabu duudugol jamaa on, awa kadi himo rabbiidi. ⁴ Onsay o dogi o feyyi yeeso, o yawoyi e hoore yibbehi fii no o yi'ira Iisaa, bay hari on ko don rewata.

⁵ Nde Iisaa hewtunoo e ley kin yibbehi, o tiggittii, o wi'i: «Zaakaruu, tippo heja, ko fii bee mi weera hande ka galle maa.» ⁶ Zaakaruu tippii heja, jabbii mo e nder weltaare.

⁷ Bay fow yi'i d'un, be nuni, be wi'i: «Oo kodoyike junuubankeejo!»

⁸ Kono Zaakaruu immii darii, wi'i Koohoojo on: «Hedee yo Koohoojo an, mi okkay miskinbe ben feccere jawdi an ndin. Awa kadi si mido bonnani goddo godfun, mi yobitiray ontigi d'un cowalle nay.»

⁹ Onsay Iisaa wi'i: «Hande kisiyee naatii e d'ee galle d'oo. Ko fii oo d'oo kadi ko o iwdi Ibraahiima. ¹⁰ Awa ko addi *Bii-Aaden on ko d'abbitugol majjube ben, danda be.»

Misal Yettaangal e Manankun

(Mat. 25.14-30)

¹¹ Bay hari o badike Yerusalaam, o beyditani be ngal misal d'oo, ko fii hari hedinoobe mo ben no sikka *laamu Alla ngun feenay kisan. ¹² O wi'i be: «Aaden dimo yahuno e leydi wodfundu fii lamminoyegol, arta. ¹³ On noddii kurkaaduube mun sappo, o jonni be manankunji sappo. O wi'i be: <Gollitiree d'ii d'oo haa mi ara.>

¹⁴ Kono tawi yimbe leydi makko ndin no aji mo. Be nelti wobbe baawo makko fii andingol ben ton wonde be faalaaka onfon laamoo be.

¹⁵ «Bay o lamminoyaama, o artii, o nodditi kurkaaduube makko be o jonnunoo mbuud'i ben fii no o andira ko honno mo bee e mabbe gollitiriri di.

¹⁶ «Arano on e mabbe ari, wi'i: <Koohoojo an, di accirnodon mi d'in beydike cowalle sappo.> ¹⁷ O wi'i mo: <A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo! Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadii ma yeessoo e hoore ca'e sappo.>

¹⁸ «Dimmo on e mabbe ari, wi'i: <Koohoojo an, di accirnodon mi d'in beydike cowalle jowi.> ¹⁹ O wi'i onfon kadi: <Mi wadii ma e hoore ca'e jowi.>

²⁰ «Goddo e mabbe kadi ari, wi'i: <Koohoojo an, e hino di accirnodaa mi d'in, hari mido mari di e lincun. ²¹ Ko fii hari mido hulu maa, bay ko a paadudo. A yettay ko a wallinaa, awa kadi a sopitay ko a aawaa.>

²² «Onsay on lando wi'i mo: <Mi paawitirte kongud'i maa d'in, yo jiyaado bondo! Hida andunoo ko mi aaden paadudo? Maa mi yettay ko mi wallinaa, maa mi sopitay ko mi aawaa? ²³ Fii hondun non a wallinaali di e juude gollitiroobe di ben,^W d'un, nde mi artunoo woo, mi hettayno di e hoore tono.>

²⁴ «Ontuma kanko lando on o wi'i wonnoobe don ben: <Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido manankunji sappo.> ²⁵ Kono be wi'i mo: <Koohoojo amen, onfon no jogii manankunji sappo!> ²⁶ O jaabii be, o wi'i: <Mi andinii on, ko mardo beydantee, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ²⁷ Dun-le wurin addanee lan d'oo aybe an ben, ben be faalanooka mi laamoo d'un, waron be yeeso an d'oo.> »

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-10; Yhn. 12.12-19)

²⁸ Bay kanko Iisaa o gaynii yewtude d'un, o hikkii yeeso, o yaari Yerusalaam. ²⁹ Bay wonii o badike Bayti-Faazii e *Betanii, d'un ko takko Fello *Zaytuuni ngon, o nuli taalibaabe makko d'ido, ³⁰ o wi'i be: «Yahee

^W **19:23** 19.23 Wallingol mbuud'i e «juude gollitiroowo di on» no firi wallingol di ka «banki.»

e ngoo hodo wongo yeeso mon doo. No naatirfon e maggo, on taway mbabun kun godfo waddaaki haa hande no humii fon. Hunton kun, addon. ³¹ Si godfo aru on e landaade, wi'a: «Ko hondun huntandon kun?», on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»

³² Nelaabe ben yahi be tawroyi no be wiranoo non. ³³ Ko be huntata kun, jeybe mbabun kun ben wi'i be: «Ko hondun wondon kun huntande?»

³⁴ Be jaabii, be wi'i: «Ko haaju Koohoojo on yani e makkun.»

³⁵ Be addani kun Iisaa, be ndadfdani mo conci mabbe din e hoore makkun si be yawni mo. ³⁶ No o yaaraynoo non, yimbe ben no ndadfirande mo non conci mun din ka laawol.

³⁷ Nde tawnoo o badike Yerusalaam ka tippagol Fello Zaytuuni, dental taalibaabe ben fow sowti weltaare, be woni e ewnagol manta Alla, sabu dfi kaawakeeji moyyi di be yi'i. ³⁸ Tawi hibe wi'a:

«Yo barki wonan oo lando
wondo arude e innde Joomiraado on.Y
Yo buttu wonu ka kammu,
darja burdo toowude wonanii ma!»

³⁹ Wobbe e *Fariisiyaabe tawaabe e mbatu ngun ben wi'i mo kanko Iisaa: «Karamoko'en, yamiree taalibaabe mon ben yo be fanku!»

⁴⁰ O jaabii be, o wi'i: «Mi andinii on, si kambe be fankii, kaaye den sowtay!»

⁴¹ Bay be badike saare Yerusalaam nden, nde Iisaa haynornoo nde, o fesi fii mayre, ⁴² o wi'i: «Si an kadi hida andunoo hande ko wonanayno-maa buttu, kono jooni fon wirnanike ma. ⁴³ Aroyay e palaade nde aybe maa ben ari hunditu-maa hurgi, fittire cende fow. ⁴⁴ Be lancete, be lancide e kala hodudo e maa. Be accataa e maa hay kaayun e hoore hayre, sabu a anditaali saa'i mo Alla hoddiri faabagol ma on.»

Fii no Iisaa Radfori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde
(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Yhn. 2.13-16)

⁴⁵ O naati ka dingiral *juulirde mawnde, o woni e radagol wonnoobe yeeyude ton ben, ⁴⁶ hara himo wi'ora be: «No windii: «Suudu an ndun ko suudu torordu Alla»,Y kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»^Z

⁴⁷ Tawi kanko Iisaa pande woo o jannayno ka juulirde mawnde. Kono hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e lambe jamaa on no dababaynoo no sahinbinira mo. ⁴⁸ Kono hari be andaa ko honno be gerdata, sabu hari jamaa on fow no tufi noppi mun e makko.

20

Lande fii Bawgal Iisaa ngal
(Mat. 21.23-27; Mrk. 11.27-33)

¹ E nder den balde fon, tawi Iisaa no waajaade jamaa on ka *juulirde mawnde, dun-le ko feppinangol be Kibaaru Moyyo on. Onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben wondude e mawbe ben ari, ² wi'i mo: «Wowlan men ko e ley kongol hombo wondaa wadude fon e ko e ley kongol hombo wondaa?»

³ O jaabii be, o wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere, jaabofon mi. ⁴ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko ka arsi iwri kaa ko e nedfdanke?»

⁵ Kono ben woni e wi'indirgol: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ⁶ Si en jaabike mo-le ko e nedfanke d'un iwri, jamaa on fow fid'ay en kaaye, sabu hibe felliti Yaayaa ko annabaajo.» ⁷ Onsay be jaabii mo, be wi'i: «Men andaa ka ngol lootugol don iwri.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

Misal Yettaangal e Fariisiyaabe ben
(Mat. 21.33-46; Mrk. 12.1-12)

⁹ Ontuma o fewtiti jamaa on, o wadani be ngal misal doo, o wi'i be: «Goddo tutuno *wiiju, o halfini tutateeri ndin remooƙe wiiju ben, o yahi safaari ka o neeboyta. ¹⁰ Bay saa'i sojitugol wiiju on hewtii, o immiini kurkaadu makko haa e remooƙe wiiju ben fii yo ben jonnann mo fiɓɓe wiiju gebal makko ngal. Kono ben piyi on, be immintini mo juude mehe. ¹¹ O immiini kurkaadu makko goo kadi, be piyi onƙon kadi, be hersini, be immintini mo juude mehe. ¹² O immiini tammo kadi, be barmiini onƙon kadi, be radii.»

¹³ «Jom tutateeri ndin wi'i: «Ko hondun mi wadata jooni? Yo mi immiini fiɓɓo an yidaaƙo on, no gasa ka be teddinoya onƙon.» ¹⁴ Kono no ben remooƙe wiiju haynornoo mo, be wi'indir: «Ko oo woni ronoowo on, waren mo fii yo ndondi ndin wontan en!» ¹⁵ Onsay be nabi mo ka ɓaawo tutateeri, be wari.»

Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, hara ko hondun jom ndin tutateeri wiiju wadata ben? ¹⁶ On aray, re'a ben remooƙe wiiju, o halfina ndi wobbɓe goo.»

Bay ben heɗinooƙe mo kanko Iisaa nanii dun, be wi'i: «Wota dun wonir non!»

¹⁷ E nder ko o tenyinta be kon, kanko Iisaa, o wi'i: «Hara ko hondun koo ko windii firi:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden

wontii hittunde ka soɓɓundu?»^a

¹⁸ «Awa kala yanuƙo e nden hayre, o lancoto,

kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»^b

¹⁹ Bay hooreeƙe yottinooƙe sadaka ben e jannooƙe fii Sariya on ben faamii wonde ko e hoore maɓɓe Iisaa wadi ngal misal, tawi hibe ɗaɓɓude no be fawira juude e makko ɗon kisan, kono hari hibe huli jamaa on.

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle
(Mat. 22.15-22; Mrk. 12.13-17)

²⁰ Be woni e aynugol Iisaa, be immiini e makko tefooƙe bonɓe waditiibe ko feewuƙe fii ko nangira mo konguɗi makko ɗin, watta mo e juude laamu ngun e ley kongol lamminaaƙo diiwal ngal. ²¹ Ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, meɗen andi hidon jannude waajoo no feewiri, awa kadi on burdindinaa yimbe ben, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga. ²² E hara no haani ka men yoɓa lando mawɗo Roomu on sagalle kaa haanaa?»

²³ Kono bay Iisaa faamii janfa maɓɓe kan, o jaabii be, o wi'i: ²⁴ «Holle lan *dinaruuru. Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

Be jaabii: «Ko lando mawɗo Roomu on.»

²⁵ Onsay o jaabii be, o wi'i: «Jonnitee lando mawɗo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.»

²⁶ Be ronki hebude feere no be nangira mo e dfin kongudfi makko yeeso jamaa on, kono bay be naldidii e ngol jaabawol makko, be deyyi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal
(Mat. 22.23-33; Mrk. 12.18-27)

²⁷ Wobbe e bee *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, be wi'i mo: ²⁸ «Karamoko'en, e hino ko Muusaa wi'i men kon: Si godfo maayii accii beyngu e baawo bidfo, haray mijjiraawo on maydo no haani yettude on keynguujjo mo o acci fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁹ Tawa non no woodi bibbe njeedido. Arano on jombii, maayii, hebaali bidfo. ³⁰ Dimmo on kadi yettii mo, maayii. ³¹ Tammo on kadi wano non. Dun yaarii non haa ben njeedido non be timmi, be accaali jurriya. ³² Bawto d'un debbo on kadi maayii. ³³ Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

³⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Faybe nguu jamaanu doo tiggay tiggete. ³⁵ Kono ben yefoyaafe immintineede e hakkunde maybe ben e tawegol e nguu jamaanu aroyayngu, resooyta, resetaake. ³⁶ Awa kadi be maayitoytaa, ko fii haray hibe wa'i wa malaa'ikaabe. Ko be faybe Alla kadi, bay ko be bibbe ummutal ngal. ³⁷ Seede maybe ben immitoto, ko d'un Muusaa banginnoo ka o wowli don fii pitahun kun fewndo o noddi Joomiraado on, on Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba.^c ³⁸ Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben, bay fii makko kanko, ben fow ko wurbe.»

³⁹ Wobbe e jannoobe fii Sariya on ben wi'i mo: «Karamoko'en, on yewtii haqiiqa.» ⁴⁰ Bawto d'un be suusaali mo landaade hay huunde.

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
(Mat. 22.41-46; Mrk. 12.35-37)

⁴¹ Iisaa wi'i be: «Ko honno wi'iraa wonde *Almasiihu on ko jurriya Daawuuda? ⁴²⁻⁴³ Daawuuda tigi no holli ka Zabuura wonde: <Joomiraado on daalani Joomi an on: Joodfor ka sengo an jaamo

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.>^d

⁴⁴ «Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on <Joomi>, haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

⁴⁵ Fewndo ka yimbe ben fow hedii mo don, o wi'i taalibaabe makko ben: ⁴⁶ «Reenee e bee jannoobe fii Sariya on, d'un ko bee yidube jindidugol e dolokkaaji njani, yidi hiwreede ka fottirde, yidi saffawol aranol ngol ka juulirde, yidi ndadfdule arane den ka nafagol. ⁴⁷ Hibe jatta galleeji keynguube, hibe juutina julde mabbe fii yiingo, awa ben heboyay naawooje burde sattude.»

21

Fii Sadaka mo Keynguujjo on Itti on
(Mrk. 12.41-44)

¹ Onsay Iisaa banti gite mun den, o yi'i aldube no itta sadakaaji, watta ka nder arkawal sadaka. ² O yi'i kadi keynguujjo baaso no liba ton tammahoy didoy. ³ Onsay o wi'i: «Midfo haalande on goonga, oo keynguujjo baaso no furi beya fow ko ittaa. ⁴ Ko fii beya fow ko ko furtani d'un kon be

wadī, kono kanko keynguujō on e waasidude, ko ko o mari kon fow fii ko o wuurira o wadōyi ton.»

*Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mat. 24.1-2; Mrk. 13.1-2)*

⁵ Nde tawnoo wobbe no yewta fii *juulirde mawnde nden e kon ko nde fotiniraa kaaye labaafe e piiji ittaadi sadaka, onsay iisaa wi'i be: ⁶ «Nalaade no ara nde tawata koo ko yi'oton dōo fow lancaama, hay hayre e hoore hayre luttoytaa dōo.»

⁷ Onsay be landii mo, be wi'i: «Karamoko'en, ko honde tuma dūn wadōyta e ko hondūn wonoyta maande laatagol dūn?»

⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee e faljineede, ko fii buy aroyay baarora innde an nden hara no wi'a ko kaḅun woni *Almasiihu on, saa'i on badike. Wota on jokkoy ben. ⁹ Awa kadi nde nanoydōn fii hareeji e murtaldu woo, haray wota on hulu. Ko fii ko dūn haani adaade wadude, kono lannoode nden hinaa dōn kisan.»

¹⁰ O wi'i be kadi: «Hareeji wadōyay hakkunde leyyi dīn. Laamateeriiji dīn kadi immondīrana. ¹¹ Awa kadi dimbande leydi tiidude wada, heege e jabbeeli raabooji wada e nokkeeli goo, kaawakeeji hulbiniidi wada, maandeeji njani kadi wada ka kammu.»

¹² «Kono dōo e dūn, be faway on juude, be cukkoo on, be naḅoyay on ka juulirde, be bugoo on ka kaso, be ardoo on haa e lambe ben e yeesoobe diiwe dēn sabu innde an nden. ¹³ Kono dūn wonanoyay on sabu no seediton. ¹⁴ Fibeē ka berde mon wonde on hebulotaako jaabagol ko liddetedon kon. ¹⁵ Ko fii mi okkoyay on faamu, mi longina on kongudi haa ka tawata aybe mon ben waawataa dartaade on maa yedda. ¹⁶ Awa hay mawbe mon ben e neene-gootoobe mon ben e sibbe mon ben e yibbe mon ben wadōyay on e joge be wona sabu wobbe e mon waree. ¹⁷ Fow aḅoyay on sabu innde an nden. ¹⁸ Kono cukulol hoore mon hay gootol majjoytaa. ¹⁹ Kono si on ḅapnike, haray on hiwii wonkiiji mon dīn.»

²⁰ «Nde yi'udōn koneeli dīn daakanike saare Yerusalaam nden haa hunditii woo, haray andee lancagol mayre badike. ²¹ Onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle, yo wonbe ka nder saare Yerusalaam ben kadi yaltu. Wota wonbe ka fulawaa ben kadi aru ka saare. ²² Ko fii dēn wonoyay jalaafe yottande fii laatingol kala ko windinoo. ²³ E nder dēn balde dōn, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. Ko fii annde tiidunde wadāy e leydi ndin, tikkere yana e hoore oo jamaa. ²⁴ Be libiroyee mbelndi kaafa, be nabee, be maccindinanoyoy leyde dēn fow. Be wonaa Yahuudīyanke ben yaabita Yerusalaam haa saa'iji dī be happanaa dīn timma.»

²⁵ «Awa kadi maandeeji wadōyay ka naange e ka lewru e ka koode. Jamaaji dīn maapoo ka hoore leydi haa be jiboo ko be wada sabu uumaango ndiyan dān ka baharu e ko dān piyondirta kon. ²⁶ Yimbe ben faddee kulol e nder ko be miijotoo fii ko aroyta ka hoore leydi kon, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.» ²⁷ Ontuma non *Bii-Aaden on yi'oyte, no ara e duulere, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ²⁸ Nde dūn fuddii wadude woo, haray bantee townon ko'e mon dēn, ko fii haray kisiyee mon on badike.»

²⁹ Onsay o wadani be ngal misal dōo, o wi'i be: «Ndaaree kii yibbehi maa ledde goo. ³⁰ No de wilitiri, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³¹ Ko wano non kadi, no yiirudōn dīi piiji no wada woo,

haray andee wonde *laamu Alla ngun badike. ³² Ka haqiiqa mi andinii on, d'un fow waɗay ado nguu jamaanu feyyude. ³³ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min konguɗi an d'in feyyataa.

³⁴ «Reenee hoore mon fii wota berde mon den heewu anndeeji aduna maa faale jaamugol yara haa betoo, haa nde ndee jalaande mawnde juhirta on wa pircol. ³⁵ Ko fii nde hewtay e hoore kala wondo e ndelo oo aduna. ³⁶ Findinee hakkillaaji mon d'in saa'i woo saa'i, torodon fii no hebiron doole daɗugol d'in piiji waɗoyayɗi, e fii no daroroyodon yeeso Bii-Aaden on.»

³⁷ Tawi e nder jalle d'en, Iisaa waajotono ka juulirde mawnde, o waaloya jemma e hoore ngoo fello wi'eteengo *Zaytuuni. ³⁸ Jamaa on fow dawrayno ka juulirde mawnde fii hedagol mo kanko Iisaa.

22

Fii no Iisaa Janforaa

(*Mat. 26.1-5; Mrk. 14.1-2; Yhn. 11.45-53*)

¹ Hari *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden badike, nden no wi'ee kadi *Juldeere Yawtaneede.^d ² Tawi hoorebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben no d'abbaynoo feere no be mulira Iisaa, kono tawi hiɓe huli jamaa on. ³ Onsay Ibuliisa naati e bernde Yudaasi, d'un ko oo jammaado Iskariiyu, on ko tawaado e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e d'ifo. ⁴ On yahi yewtidoyi e hoorebe yottinoobe sadaka ben wondude e halfinaabe aynugol *juulirde mawnde nden fii no o wattira Iisaa e juude maɓɓe. ⁵ Ben weltori d'un, be haldi yeenugol mo kaalisi. ⁶ O jabi d'un, o woni e d'abbugol feere no o wattira Iisaa e juude maɓɓe, hara jamaa on hoyɗaali.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(*Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Yhn. 13.21-30*)

⁷ Bay jalaande Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden hewtii, d'un ko jalaande hirsanteende baalun nden, ⁸ onsay Iisaa immi Petruusu e Yuuhanna, o wi'i be: «Yahee moyyanon en nafakka fii ko nafoden ka juldeere.»

⁹ Ben wi'i mo: «Ko honto faalaɗon yo men moyyanoy en d'un?»

¹⁰ Onsay o wi'i be: «No naatirdon ka saare, on fottay e gorko rondiido loonde ndiyan. On jokkay mo haa e suudu ndu o naati e mun woo.

¹¹ Onsay on wi'ay jom suudu ndun: «Karamoko'en wi'ii men yo men lando on: Ko e suudu hondu be nafodata e taalibaabe maɓɓe ben nafakka Juldeere Yawtaneede nden?» ¹² Ontuma o hollay on konkooru njannu weyyitaandu ka koore dow. Ko d'on moyyinton.»

¹³ Be yahi be tawroyi no o haalirannoo be non, be moyyini nafakka juldeere nden.

¹⁴ Bay saa'i on hewtii, Iisaa badii fii nafagol wondude e sahaabaabe be o toɗɗinoo ben sappoo e d'ifo. ¹⁵ Onsay o wi'i be: «Mid'o faalanoo fota hawtidugol e mon oo nafakka ado mi tampude. ¹⁶ Ko fii mi andinii on, mi jaamitataa oo nafakka ndee juldeere hande kadi haa nde laatoyoo ka *laamateeri Alla.»

¹⁷ Onsay o yetti jardukun waɗorkun njaram, o jarni Alla, o wi'i: «Jabee kun jardukun njaram, senditon hakkunde mon. ¹⁸ Ko fii mi andinii on, mi

^d 22:1 22.1 Egg. 12

yaritataa hande kadi njaram biɓɓe wiiju haa tuma laamateeri Alla ndin ari.»

¹⁹ Bawto ɗun o yetti kadi bireedi, o jarni Alla, o tayiti, o jonni ɓe, o wi'i: «Dunɗoo ko ɓandu an ndu okkadon ndun nii, wadɛe ɗunɗoo maande ko anditiron fii an.»

²⁰ Ko wano non kadi, ɓay ɓe gaynii ɗaamude, o yetti jardukun wadorkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e ɗan yiyan an hibboyteedan fii non. ²¹ Kono non janfotooɗo lan on no ɗaamidude e an. ²² Bii-Aaden* on no yahude wano muuyiranoo non, kono bone wonanii on janfotooɗo mo!»

²³ Onsay ɓe woni e landondirgol, wi'a: «Hara ko hombo e men wadɗoyta ɗun?»

Fii Yefeteɛɓe Laamu ɓen ka Laamateeri Alla

(Mat. 20.25-28; Mrk. 10.42-45)

²⁴ Yeddondiral wadi hakkunde maɓɓe fii andugol ko hombo e maɓɓe gasata wonude mawɗo. ²⁵ Onsay Iisaa wi'i ɓe: «Lamɓe ɗiya leyyi no laamori ɗi doole, ɓen laamiɓe no wi'aa wadɗoɓe ko moyyi. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ɓen. Burɗo teddude on e mon, yo wa'u wa suka. Awa kadi lando on, yo wa'u wa kurkaadu. ²⁷ Hara ko hombo ɓuri teddude hakkunde wondo nafaade on e wondo ɓannude nafakka on? Hinaa wondo nafaade on? Min-le non, mido woniri hakkunde mon wa on ɓannoowo. ²⁸ Onon-le, ko onon wondunoo e an e nder ɗii tampereɛji an fow. ²⁹ Ko ɗun wadi si mi lamminiray on wano Baaba an lamminirimmi non, ³⁰ fii no ɗaamiroyon yaron ka ndaɗɗudi an, ɗun ko ka nder laamateeri an, jooɗoɗon kadi ka julle laamu fii laamoyagol *bolondaaji Isra'iila ɗin sappoo e ɗiɗi.»

³¹ Onsay Iisaa wi'i: «Sim'uunu, Sim'uunu! Ibuliisa torike hendagol on, wesira wa nendi. ³² Kono min mi toranike ma fii wota gomɗinal maa ngal hayru. An kadi tuma yiltitidaa e an eto tabintinaa wondibɓe maa ɓen.»

³³ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mido hebulanii yaadugol e maa haa e kaso maa haa e mayde.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Petruusu, mi andinii ma, ndonto yoggataa hande hara a yeddaali wonde hiɗa andimmi haa timma laabi tati.»

³⁵ O wi'i ɓe kadi: «Fewndo ko mi neli on e ɓaawo mbuudi e bonfo e paɗe, on ɗakkiroyano ton godɗun?»

Be jaabitii: «Hay huunde.»

³⁶ O wi'i ɓe kadi: «Jooni non ko nii: Kala jogiɗo mbuudi yo yettu, wano non kadi on mo no mari bonfo yo yettu, awa kadi mo maraa kaafa e mon yo yeeyitu waramba mun on sooda. ³⁷ Awa mi andinii on, bee ko windii fii an kon laatoow, wonde: <O wattidete e wadɗoɓe bone ɓen.>^e Wano non kadi, kala ko windanoo fii an kon ko e laataade woni.»

³⁸ Onsay ɓe wi'i mo: «Koohoojo, e hino ɗoo kaafaaje ɗiɗi.»

O wi'i ɓe: «Awa yonii.»

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee ɗon Jatsaymaani

(Mat. 26.36-46; Mrk. 14.32-42)

³⁹ Ontuma o yalti o yahi ka Fello *Zaytuuni wano o woowiri non. Taalibaabe makko ɓen kadi jokki mo. ⁴⁰ Bay ɓe hewtii e nden nokkuure, o wi'i ɓe: «Toree Alla fii wota on naatu e jarrabi.» ⁴¹ Onsay o wadɗitori ɓe

yeru bugannde hayre, o jiccii o torii, ⁴² o wi'i: «Baaba an, si hida faalaa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on wafu, kono yo faale maa on wafu.» ⁴³ Onsay malaa'ikaajo iwri ka kammu, ari e makko no tiidina mo. ⁴⁴ Bay sonjaa wonkii hefii mo, o furti toragol. Onsay lakkere makko nden wa'i wa cinte yiian de no sinta e leydi.

⁴⁵ Bay o gaynii toragol, o immii o yahi ka taalibaabe makko ben woni ton, o tawi hibe daanii sabu annde nde be wondi nden. ⁴⁶ Onsay o wi'i be: «Ko fii hondun daanantodfon? Immee torodfon fii wota on naatu e jarrabi.»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri jamaa yimbe hewtii. Tawi ko oo wi'eteedo Yudaasi tawdaado e sappoo e didoobe ben ardii ben. On badii Iisaa fii lunnagol mo. ⁴⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Yudaasi, hara ko lunnagol janfortaa Bii-Aaden on?»

⁴⁹ Bay wondibbe Iisaa ben sogitike ko saatii wafude kon, onsay be wi'i: «Koohoojo, hara yo men huutor kaafaaje amen den?» ⁵⁰ Tun goddo e maabe soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru naamuru ndun.

⁵¹ Kono Iisaa yetti haala kan, wi'i: «Hattinee doo!» Onsay o meemi nowru on ndun, ndu wattii.

⁵² Iisaa wi'i ben arbe hendagol mo kadi, dun ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e hooreebe aynoobe juulirde mawnde nden e mawbe ben: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi wa si ko ngujo arandon. ⁵³ Hara-le pande woo mido wondi e mon ka juulirde mawnde, kono on fawaali juude e an. Kono doo ko saa'i mon nii, e saa'i mbawdi nibe den.»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁵⁴ Bay wonii be nangii Iisaa, be nabi mo ka galle yottinoowo mawdo sadaka on. Petruusu iwtiri haawo maabe ka woddfitii. ⁵⁵ Onsay be hubbi yiite ka hakkunde tande, be joodii. Petruusu kadi ari joododi e maabe. ⁵⁶ No debbo kurkaaduugo goo yiirunoo mo kanko Petruusu himo joodii ka binde yiite, kanko debbo on o tenyini mo, o wi'i: «Oo doo ko wondidfo Iisaa!»

⁵⁷ Kono kanko Petruusu o yeddi, o wi'i: «Hey ko an yo debbo, min mi andaa oo.»

⁵⁸ Bay nettii seeda, goddo goo kadi yi'i mo, wi'i: «An ko a tawdaado e maabe.»

Petruusu wi'i onfon kadi: «Mi tawdaaka e maabe!»

⁵⁹ Bay wonii embere saa'i gooto feyyii, goddo goo kadi catii, wi'i: «Pellet, oo ko wondidfo makko nii, ko fi oo ko mo Jaliilu.»

⁶⁰ Petruusu jaabii onfon kadi, wi'i: «An mi andaa ko hondun wondaawowlude!» Wa fewndo o wowlata dun, ndontoori ndin yoggi. ⁶¹ Onsay Koohoojo on yeyyitii, cikki gite mun den e Petruusu. Tun Petruusu andifi fii ko Koohoojo on wowlannoo mo kon wondema: «Ado ndonto yoggude hande, haray a yeddii fii an haa timmii laabi tati!» ⁶² Onsay Petruusu yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

⁶³ Tawi yimbe joginoobe Iisaa ben no jalaynoo mo luuboo, ⁶⁴ awa kadi be buumayno mo yeeso ngon, be wa'a: «Hotto ko hombo luubi-maa!» ⁶⁵ E hoore dun be kongayno mo, be hoyna.

Fii no Iisaa Nabiraa Yeeso Mawbe Jamaa on
(*Mat. 26.59-68; Mrk. 14.55-64; Yhn. 18.19-24*)

⁶⁶ Bay weetii, mawbe jamaa on, d'un ko hooreefe yottinoofe sadaka ben e jannooße fii Sariya on ben, mottondiri. Be addi Iisaa ka yeeso dental mabbe, ⁶⁷ be wi'i mo: «Si tawii ko an woni *Almasiihu on, wowlan men.»

Iisaa jaabii be, wi'i: «Si mi haalanii on, on hoolotaako, ⁶⁸ awa kadi si mi landike on, on jaabotaako lan. ⁶⁹ Kono gila jooni Bii-Aaden on joodoto ka sengo jaamo Allaahu on, on Jom Bawgal.»

⁷⁰ Be fow be wi'i: «Kere ko an woni *Bidfo Alla on?»

Ontuma o wi'i be: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi d'un.»

⁷¹ Onsay be wi'i: «Ko seedee hombo faaladen kadi? Kanko tigi o wowlia, en nanii!»

23

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Lambe Diiwe den
(*Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Yhn. 18.28-40*)

¹ Onsay dental ngal fow immii nabi Iisaa ka Pilaatu. ² Be woni e toopugol mo, wi'a: «Men taw oo no murtinde jamaa on hada be yobugol lando mawdo Roomu on sagalle. Awa kadi himo wi'itii *Almasiihu, d'un ko lando.»

³ Pilaatu landii mo, wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko wano wi'irdaa non.»

⁴ Onsay Pilaatu wi'i hooreefe *yottinoofe sadaka ben e jamaa on: «Mi yi'aali hujja woo ko oo nedfo jogoree!»

⁵ Kono be catii e d'un, be wi'i: «Himo lowirde jamaa on jannugol be. O fuddii gila ka diiwal Jaliilu, o rewii e diiwal Yahuuda ngal fow haa o hewtii d'oo jooni.»

⁶ Bay Pilaatu nanii d'un, o landii si oo nedfo ko mo Jaliilu. ⁷ Bay kanko Pilaatu o andii wonde Iisaa ko e laamateeri *Heroodu ndin jeyaa, o feyyini mo ka Heroodu. Tawi e den balde don, on no Yerusalaam.

⁸ Bay Heroodu yi'ii Iisaa, d'un weltini mo fota. Tawi gila neebi himo faalano mo yi'ude sabu ko o nanaynoo no wowlee fii makko kon. Awa kadi himo faalano yi'ude himo wada kaawakeeji moyyi goo. ⁹ O landii mo haa juuti, kono Iisaa jaabaaki mo fus.

¹⁰ Tawi hooreefe yottinoofe sadaka ben wondude e jannooße fii Sariya on ben no don, ben no toopa mo toope sattude. ¹¹ Heroodu e suufaabe mun ben kadi jali mo aybini. Onsay o borni mo dolokke fotudo, o nattani mo Pilaatu. ¹² Nden pande tigi Pilaatu e Heroodu ben ayrunoofe welditi.

¹³ Ontuma Pilaatu nodditi hooreefe yottinoofe sadaka ben e yeesoofe ben wondude e jamaa on, ¹⁴ o wi'i be: «On addanii lan oo nedfo, on wi'ii ko kanko woni murtinde jamaa on. E hino mi landike mo e tawnde mon, mi yi'aali dalil woo e hoore oo nedfo ko toopiron mo. ¹⁵ Awa Heroodu kadi-le wano non, ko fii o artiranii en mo. Awa-le oo nedfo wadaa hay huunde ko foddi e wareede. ¹⁶ Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

¹⁷ Tawi no farlii mo kanko Pilaatu, juldeere bee accitangol be nangaado goo. ¹⁸ Onsay be fow be sonki, be wi'i: «Waree oo d'oo! Accitanon men Barabaasi!» (¹⁹ Tawi on-le ko sokiraa, ko sabu gere no wadunoo ka saare e waru hoore.)

²⁰ Pilaatu yewti be fahin, bay hari no e fondo makko accitugol Iisaa.

²¹ Kono hiße sonkaynoo, wi'a: «Fempee mo! Fempee mo!»

²² Pilaatu wi'i be tammun: «Hara ko hondun oo bonni? Min mi yi'aali dalil woo ko oo wariree. Jooni mi donkinay mo, mi accita.»

²³ Kono be catii e dun e hoore sonko njano, hiibe toroo yo o fempe. Ngon sonko mabbe fooli mo kanko Pilaatu. ²⁴ Pilaatu jabani be faale mabbe on. ²⁵ O acciti on mo be torii mo fii mun, dun ko oo sokiranoodo fii gere e waru hoore, o wadi Iisaa faale mabbe on.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Yhn. 19.17-27)

²⁶ Fewndo be nabaynoo Iisaa fii warugol mo, be hendii goddo mo Sireonii iwaynoodo ngesa, on no wi'ee Sim'uunu. Be rondi mo *leggal altindirangal ngal, o iwtiri baawo Iisaa. ²⁷ Tawi jamaa moolanaado no iwtiri baawo makko wondude e rewbe, ben no wulla fesa fii makko kanko Iisaa. ²⁸ Onsay Iisaa fewtiti be, wi'i: «Ko onon yo rewbe Yerusalaam, wota on wullu fii an, kono wullee fii mon e fii bibbe mon ben. ²⁹ Ko fii jalaade no aroya ka wi'oytee: «Maloore wonanii ben be jiidotaako e ben be hebaali bibbe e ben be muyninaali!» ³⁰ Onsay yimbe ben wi'oyay: «Pelle yanee e hoore amen! Cehe suumee men!» ³¹ Hara si ledde kecce den warraama nii, haray ko honno yorde den warroytee?»

³² Tawi bonbe dido no nabideede e Iisaa fii waridoyegol e makko. ³³ Bay be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore, be fempi mo don wondude e ben bonbe dido, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁴ Onsay Iisaa wi'i: «Baaba an, yaafu bee, ko fii be andaa koo ko be woni wadude.» Onsay ben suufaabe sendiri concii makko din urba^f.

³⁵ Tawi yimbe ben no darii don no ndaara. Yeesoobe ben kapun no awmotonoo mo, wi'a: «O dandii beya, awa yo o dandu hoore makko kadi si tawii ko kanko woni Almasihu Alla, Subaado on!»

³⁶ Suufaabe ben kapun kadi no jalaynoo mo, be badii bannangol mo ndiyan lammudan, ³⁷ hiibe wi'a: «Si tawii ko an woni Lando Yahuudiyanke'en, dandito an tigi!»

³⁸ Tawi no windii dow makko wonde: «Oo doo ko Lando Yahuudiyanke'en nii.»

³⁹ Tawi bondo mo o fempidaa wengaa goo no hoynaynoo mo, wi'a: «Wona an woni Almasihu on? Awa dandu goy hoore maa, dandaa men menen kadi!»

⁴⁰ Kono dimmo makko on feli mo, wi'i: «An a hulataa Alla? An oo yagginiraado wa makko, ⁴¹ enen dido-le hid'en foddi e dun, ko fii ko kuude men hettuden. Kono oo doo wadaali hay fus ko boni.»

⁴² Onsay o wi'iti kadi: «Iisaa, anditoyee fii an tuma artoydon ka laamu mon.»

⁴³ Iisaa jabii mo, wi'i: «Mi holnii ma wondema hande tigi a wonday e an ka aljanna.»

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Yhn. 19.25-30)

⁴⁴ Bay wonii naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁵ Naange ngen wepi, *wirngallo hormorde nden ka *juulirde mawnde feeri e hakkunde. ⁴⁶ Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Baaba an, mi wattii ruuhu an on e juude maa.» No o gayirnoo wi'ude dun, o timmi.

⁴⁷ Bay hooreejo suufaabe ben yi'ii kon ko wadi don, o mawnini Alla, o wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo neddo ko feewudo.»

⁴⁸ Bay jamaa arnoobe yi'ugol ko wadaynoo don kon yi'ii dun, be yiltitii hibe tappitoo e berde. ⁴⁹ Tawi kala andunoobe mo kanko Iisaa, wondude e rewbe iwtirnoobe baawo makko ben gila Jaliilu, no darii ka wodditii, no ndaara kon ko woni wafude.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mat. 27.57-61; Mrk. 15.42-47; Yhn. 19.38-42)

⁵⁰ Tawi neddo moyyo feewudo wi'eteedo Yuusufu no tawanoo e ngal dental mawbe *Banii-Isra'iila'en ben, ⁵¹ on kapun jabaano taweede e fewjoore mabbe nden e den kuude mabbe. Hari on ko jeyaado e ndee saare Yahuudiyankeebe wi'eteende Raamati, tawi on ko *laamu Alla ngun jijjii. ⁵² On yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. ⁵³ Bawto dun, o yahi, o tippini furee Iisaa on ka hoore leggal, o tumbi e kasanng'e, o belnoyi mo e qaburu asaado e fetu, mo hari hay gooto surraaka e mun. ⁵⁴ Dun hawri pande hebulanagol *palaande fowteteende nden, bay hari nden badike ka naata. ⁵⁵ Rewbe ardunoobe e Iisaa ben gila Jaliilu jokki Yuusufu, be yi'oyi yenaande nden e no furee on belniraa. ⁵⁶ Onsay rewbe ben yiltitii fii moyyinoygol tiiri e angiri. No asewe on naatirnoo, be fowtii wano Sariya on wi'iri non.

24

Fii Wurniteede Iisaa Almasiihu on

(Mat. 28.1-10; Mrk. 16.1-8; Yhn. 20.1-10)

¹ E alat, dun ko jallal aranal e nder yontere nden, ben rewbe dawi bimbi subaka ka yenaande, hibe yoobii tiiri ndi be moyyinnoo. ² Be tawi hayre ombiranoonde yenaande nden tallaama, ³ be naati, kono be tawaali ton furee Iisaa Koochojo on. ⁴ Wa fewndo ko be miijotoo fii dun, worbe dido borniibe concii jalbudii, feepani be. ⁵ Be fow be huli, be uggini ka leydi. Kono ben worbe dido wi'i be: «Ko fii hondun dabbitanton wurdoo on e hakkunde maybe ben? ⁶ O alaa doo, o immintinaama. Anditee ko o wowlanaynoo on kon fewndo o wonnoo Jaliilu, ⁷ himo wi'aynoo on: <Bee *Bii-Aaden on watee e juude junuubanke'en, o fempee, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.> » ⁸ Tun, ben anditii din kongudii Iisaa Almasiihu on.

⁹ Onsay be iwi ka yenaande don, be yahi yeetoyagol dun *sahaabaabe ben sappoo e go'o wondude e heddiibe ben fow. ¹⁰ Ben rewbe ko Mariyama Magaduuna e Yuuwanna e Mariyama yumma Yaaquuba wondude e wobbe goo, wowlanaynoo dun sahaabaabe ben sappoo e go'o. ¹¹ Kono be ronki hoolaade ben rewbe, tawi kongudii ben din no wa'ani be wa fuyanteeji. ¹² Kono Petruusu immii dogiri ton. Bay o hewtii, o uggini ka yenaande, ko kasanng'e on tun o yi'i ton. Onsay o hooti ka makko e hoore himo jaladi sabu kon ko wadi.

Fii Taalibaabe ben Didoo ka Laawol Emayyuusu

(Mrk. 16.12-13)

¹³ Tawi nden pande tigi didoo e mabbe no yahaynoo e hofo no wi'ee Emayyuusu wodditirngoo Yerusalaa embere kilomeeterji sappoo e didi.

¹⁴ Tawi ben no yewta fii ko wadunoo kon fow. ¹⁵ Wa fewndo ko be yewtata

ɗun be landondira, Iisaa ɓadii be, o waddi e maɓɓe laawol. ¹⁶ Kono tawi giide maɓɓe ɗen no wirnanaa anditugol mo.

¹⁷ Onsay o wi'i be: «Ko konguɗi hondɗi wondɗon bugondirde e nder nduu yaadu mon?»

Be dartii, be yoomi. ¹⁸ Onsay godɗo e maɓɓe wi'eteefo Keleyopaasu jaabii mo, wi'i: «Haray ko an tun woni kodɗo wondɗo Yerusalaam mo andaali ko wadɗi kon e ɗee balɗe ɗoo?»

¹⁹ Onsay o wi'i be: «Hondun?»

Be wi'i mo: «Koo ko wadɗi e hoore Iisaa oo jeyaadɗo Naasirata, ɗun ko oo annabaajo jom kuugal e kongol yeeso Alla e yeeso jamaa on fow, ²⁰ e ko honno kadi hooreeɓe *yottinoobe sadaka men ben e hooreeɓe men ben wattiri mo e juude ɓeya fii yo ben jaawu mo, be fempa mo e leggal, be wara. ²¹ Meden tanyininoo ko kanko yaltinayno *Banii-Isra'iila'en e njaggu. Kono e nder ɗun fow, e hino heɓii hande balɗe tati gila ɗun wadɗi. ²² Awa kadi rewɓe wondibɓe amen goo ɗalɗinii men fota, nde be dawunoo ka yenaande, ²³ be tawaali ton furee makko on. Be ari be wi'i men malaa'ikaabe feepanii be, ben wi'ii be wonde kanko Iisaa himo wuuri. ²⁴ Onsay wondibɓe amen goo kadi yahi ka yenaande, be tawaali furee Iisaa on ton, tawi ko no rewɓe ben wiirunoo men non tigi woniri!»

²⁵ Onsay kanko Iisaa o wi'i be: «Ko onon yo njoofoobe, hidɗon nennanii gomɗingol kala ko annabaabe ben *hiitinoo kon! ²⁶ Hara haananaa *Almasiihu on ka o tampira nii ado o naatude ka mangural makko?»

²⁷ Onsay o nangi sifanagol be ko windii fii makko kon fow ka defte, gila e Muusaa e ɓeya annabaabe fow.

²⁸ Bay wonii be ɓadike hodo ngo be yahaynoo e mun ngon, o faaminani be wonde ko toonin ton o sutii. ²⁹ Kono be jeeji mo, be wi'i: «Wonen, ko fii naange ngen yoroyii, niɓɓay woni.» Onsay o naatidi e maɓɓe.

³⁰ Fewndo o joododi e maɓɓe fii jaamugol, o yetti bireedi on, o du'ii, o tayiti, o jonni be. ³¹ Tun, giide maɓɓe ɗen udditii, be anditi mo, onsay o majjitori be. ³² Be woni e wi'indirgol: «Hinaa ɓerde men ɗen no amaynoo weltaare fewndo ko o yewtata en ka laawol, o sifanoo en ko windii kon ka defte?»

³³ Be immii kisan, be yilitii Yerusalaam, be ari be tawi sahaabaabe ben sappoo e go'o e wondibɓe mun ben no mottondiri ɗon. ³⁴ Tawi ben wonnoobe ɗon no wi'a: «Ka haqiiqa, Koohoojo on immintinaama, o feepanii Sim'uunu!»^g ³⁵ Onsay ɓeya ɗiɗo kadi sifanii be ko be yi'i kon ka laawol e ko honno be anditiri mo ka sendo bireedi.

Fii no Iisaa Feepirani Sahaabaabe Ben

(Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Yhn. 20.19-23)

³⁶ Wa fewndo ko be yewtaynoo ɗun, kanko tigi o ari hakkunde maɓɓe, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!»

³⁷ Tun be ɗenyii, be huli, be sikki ko mbeelu be yi'i. ³⁸ Kono o wi'i be: «Ko hondun jibiɗon? Ko fii hondun kadi ndee sikkitaare wonani ka ɓerde mon? ³⁹ Ndaaree ɗee juude an e ɗee koyɗe an. Ko min tigi nii! Meeme lan, ndaaron, ko fii mbeelu alaa teewu, alaa yi'e, on yi'ii-le min miɗo mari.»

⁴⁰ Bay wonii o wi'ii ɗun, onsay o holli be juude makko ɗen e koyɗe makko ɗen. ⁴¹ Bay tawii e nder weltaare maɓɓe nden haa jooni be hoolaaki, hiɓe e nder ɗalaw, onsay o wi'i be: «Hara hidɗon mari ɗoo

godfun ko jaametee?» ⁴² Onsay be bannani mo huntare lingii sa'aangii. ⁴³ O yetti ngii, o nafii yeeso maɓɓe.

⁴⁴ Onsay o wi'i be: «Ko dundoo mi wowlannoo on fewndo mi wondunoo e mon, wonde bee ko windii fii an kon fow ka Sariya Muusaa e ka Zabuura e ka defte beya annabaabe laato.»

⁴⁵ Ontuma o udditani be hakkille maɓɓe den fii no be faamira defte den.

⁴⁶ O wi'i be kadi: «Ko dundoo windii wondema Almasiihu on tampay, o immintinee e hakkunde maybe ben ka jallal tammal. ⁴⁷ Awa kadi leyyi din fow waajete e innde makko gila Yerusalaam fii yo be tuubu, be yaafanee junuubaaji maɓɓe din. ⁴⁸ Ko onon woni seedeefe dundun ben.

⁴⁹ Jooni non mi addanoyay on ko Baaba an fodunoo kon. Kono onon luttee ka nder saare, haa tuma yefadon bawgal iwrayngal ka dow ngal.»

*Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on
(Mrk. 16.19-20; Sah. 1.9-11)*

⁵⁰ Bawto dundun Iisaa nawri be telen *Betanii, o fonti juude makko den, o du'anii be. ⁵¹ Wa fewndo ko o du'antoo be, o acci be don, o yentinaa ka kammu. ⁵² Bay kambe be sujjanii mo, be yilitii Yerusalaam e hoore welo-welo mawngo. ⁵³ Onsay be tabiti ka *juulirde mawnde, hiife mawnina Alla.

NO YUUHANNA YOTTINIRI LINJILA ON NON

Fii Daaluyee on e Ngurndan dan

¹ Ka fudfoode, hari Daaluyee on no woodi, tawi Daaluyee on no wondi e Alla, tawi kadi Daaluyee on ko Alla, ² tawi himo wondi e Alla ka fudfoode. ³ Ko rewruude e Daaluyee on Alla tagiri kala huunde, hay huunde e ko tagaa kon alaa ko tagaa e baawo makko. ⁴ Awa kadi ko e makko ngurndan dan woni. Ko dan ngurndan kadi woni ndaygu yimbe ben. ⁵ Ndaygu ngun jalbi ka nder nibe, laatii nibe den foolaali ngu.

⁶ Woodii neddo mo Allaahu on nuli no wi'ee Yaayaa. ⁷ On ardi wa seedee fii seeditanagol ndaygu ngun, fii yo fow gomɗinir sabu makko. ⁸ Hinaa non kanko woni ndaygu ngun, kono ko o ardi ko fii seeditanagol ndaygu ngun, ⁹ dun ko nguu ndaygu haqiiqawu arngu e oo aduna, ndayginayngu kala neddo.

¹⁰ Hari daaluyee on no e oo aduna, awa kadi aduna on ko e makko tagiraa, kono aduna on andaali mo. ¹¹ O arii ka makko, kono be makko ben jabbaaki mo. ¹² Kono kala jabbiibe mo, gomɗini innde makko nden, ko ben o newnani wonugol biɓɓe Alla. ¹³ Dun ko ben hebaafe immorde e Alla, hara hinaa immorde e yiyan maa e mbeleede bandu maa e faale neddanke.

¹⁴ Daaluyee on wonti neddo, o hodfi hakkunde men, dun ko on heewudo moyyere e goonga. Awa-le en punnike mangu makko ngun, ngun mangu ngu Bidɗo bajjo on hebi e Baabaajo on.

¹⁵ Yaayaa seeditanii mo, ewnii, o wi'i: «Ko oo mi wowlunoo fii mun, mi wi'i: <Araynoodo baawo an on ko furɗo lan mawnude, ko fii hari himo woodaa ko adii lan!> »

¹⁶ Awa en fow en hefii moyyere e hoore moyyere immorde e ko woni e makko kon fow. ¹⁷ Ko fii Sariya on ko e Muusaa ardi, kono sulfu on e goonga on ko e Iisaa Almasiihu on ardi. ¹⁸ Haa hande hay gooto yi'aali Alla. Kono Bajjo on, on wondo Alla, wondudo e Baabaajo on, on bangananii en fii makko.

Fii Seeditoore Yaayaa nden

(Mat. 3.1-12; Mrk. 1.1-8; Luk. 3.15-17)

¹⁹ E hino seeditoore Yaayaa nden, fewndo ko hooreeɓe *Yahuudiyankeeɓe ben Yerusalaam immini *yottinoobe sadaka ben e Lewiyankeeɓe ben fii landagol mo, be wi'i: «An ko a hombo nii?». ²⁰ O qirritii e hoore o yeddaali, o wi'i: «Wonaa min woni *Almasiihu on.»

²¹ Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko a hombo non? Kaa ko an woni liliya?»

O jaabii be, o wi'i: «Hinaa mi on.»

Be landii mo kadi, be wi'i: «E hara ko an woni Annabaajo on?»

Dun kadi o jaabii: «Oo'o.»

²² Onsay be wi'i mo: «E hara ko a hombo non fii yo men jaabitoyo nulɓe men ben? Ko hondun wi'itidaa an tigi?»

²³ O jaabori be wano annabi *Isaaya wiirunoo non, o wi'i: «Ko min woni hawa ewnotoodo ka wulaa on, wi'a: <Fewnee laawol Joomiraado on!> » a

24 Tawi ben imminanoobe ko ka *Fariisiyaabe ben iwri. 25 Onsay be landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun non *lootantaa maande tuubuubuyee, si tawii wonaa an woni Almasiihu on maa liliya maa Annabaajo on?»

26 Kanko Yaayaa o jaabii be, o wi'i: «Min ko ndiyan mi woni *lootirde maande tuubuubuyee. Kono godfo no e hakkunde mon mo on andaa, 27 wondo arude baawo an, mo mi hewtaa hay firtugol boggi pade mun!»

28 Dun ko *Betanii funnaange Yurdayniwol wafi, ka Yaayaa lootaynoo maande tuubuubuyee don.

Fii Baalun Alla kun

29 Bimbi nden pande, Yaayaa haccii ka Iisaa arata e makko, o ewnii, o wi'i: «E hino *Baalun Alla booraykun junuubi aduna on kun. 30 Ko oo woni mo mi wowlannoo on fii mun fewndo ko mi wi'i: Godfo aroyay baawo an, on ko Burfo lan mawnude, ko fii hari himo woodanoo ko adii lan. 31 Min hari mi andaa mo, kono ko fii banginangol jamaa *Isra'iila on fii makko wafi si mi ari lootirgol ndiyan.»

32 Kanko Yaayaa o seeditii kadi dundoo, o wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu Allaahu on no iwra ka kammu tippora wa gabooru, wona e hoore makko. 33 Kono min hari mi andaa mo, kono Nuludo lan yo mi lootir ndiyan on daalanii lan: «On mo yi'udaa Ruuhu an on no tippoo wona e mun woo, haray on ko *Ruuhu Seniifo on lootir.» 34 Min non mi yi'ii, mi seeditike kadi, ko on woni *Bidfo Alla on.»

Fii no Iisaa Fudf'ori Hebirde Taalibaabe

35 Bimbi nden pande kadi tawi Yaayaa no don, himo wondi e taalibaabe makko dido. 36 O yi'i ka Iisaa feyyata, o wi'i: «E hino Baalun Alla kun!»

37 Ben taalibaabe makko dido nani din kongudfi makko, jokki Iisaa. 38 Onsay Iisaa yeyitii, o tawi hibe jokki mo, o wi'i be: «Ko hondun dabboton?»

Ben kadi jaabii: «Rabbi*», (dun no firi «Karamoko'en») «ko honto hodufon?»

39 O jaabii be, o wi'i: «Aree yi'on.»

Be yahi, be yi'i ka o hodi. Nden pande be woni takko makko don, tawi ko wa ka alansaraa. 40 Tawi oo wi'eteedo Andaraawu, dun ko oo music'fo Sim'uunu Petruusu, ko o godfo e ben dido nanufe kongudfi Yaayaa din e jokku be Iisaa ben. 41 Kanko Andaraawu o adii yiidude e Sim'uunu neene-gooto makko on, o wi'i mo: «Men yi'oyii Almasiihu on.» (Dun no firi «Tofdaado on.»)

42 Onsay o addi mo e Iisaa. Iisaa ndaari mo, wi'i: «Ko an woni Sim'uunu mo Yuunusa, jooni ko Petruusu noddetefaa.» (Ko woni firo dun ko «fetere.»)

Fii no Iisaa Noddiri Filiipu e Natanayiila

43 Bimbi nden pande, tawi kanko Iisaa himo faalaa yahude Jaliilu, o tawoyi Filiipu, o wi'i mo: «Jokkan.» 44 Tawi Filiipu ko mo Bayti-Sa'iida ka saare oo wi'eteedo Andaraawu e Petruusu.

45 Onsay Filiipu tawoyi oo wi'eteedo Natanayiila, o wi'i mo: «Men yi'ii on mo fii mun windii ka Sariya Muusaa e ka defte annabaabe ben, dun ko Iisaa oo jeyaado Naasirata, bidfo Yuusufu.»

46 Onsay Natanayiila wi'i mo: «Hara huunde moyyere no waawi yaltude Naasirata?»

Filiipu jaabii mo wi'i: «Aru ndaaraa!»

⁴⁷ Bay Iisaa yi'ii Natanayiila no ara e makko, o sifii fii makko, o wi'i: «E hino Isra'iilayankeejo haqiiqaajo mo aldaa e yoyre.»

⁴⁸ Kanko Natanayiila o jaabii: «Ko honno andirdaa mi?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ado Filiipu noddude ma, fewndo ko wonnofaa ka ley yibbehi, hari mi yi'ii ma.»

⁴⁹ Natanayiila wi'i: «Karamoko'en, ko onon woni Bid'fo Alla on e Lando Isra'iila on!»

⁵⁰ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii mi wi'ii mi yi'ii ma ka ley yibbehi gomdinirdaa? A yi'ay ko buri d'undoo mawnude. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on yi'ay kammu ngun no udditii, malaa'ikaabe Alla ben no wada yawa jippoo e hoore *Bii-Aaden on.»

2

Fii no Iisaa Wayliri Ndiyan dan Njaram Wiiju

¹ Balde tati bawto d'un, peera wadi ka wi'etee Kanaa, d'un ko e nder Jaliilu. Tawi yumma Iisaa no ton. ² Iisaa e taalibaabe mun ben kadi saatinaa e on peera. ³ Bay njaram *wiiju dan lellii, yumma makko kanko Iisaa wi'i mo: «Njaram dan lellirii be.»

⁴ Onsay Iisaa jaabii yumma mun, wi'i: «Neene, ko hondun faalanadon mi? Ko fii saa'i an on hewtaali taho!»

⁵ Yumma makko wi'i kurkaadi d'in: «Wadee kala ko o wi'i on.»

⁶ Tawi no don loode kaaye jeegoo ebbanaade fii ka Yahuudiyankeefe ben salligoo, tawi nde bee e majje no wada embere liitir teemedere. ⁷ Iisaa wi'i be yo be hebbin den loode ndiyan, kambe kadi be loowi e majje haa de heewi. ⁸ Onsay o wi'i be yo be jedu, be nabana ardotoodo fii jaameteeki on. Be jedi, be nabani mo. ⁹ Ardotoodo fii jaameteeki on kadi mettii dan ndiyan waylaadan njaram wiiju. Tawi o andaa ko honto dan njaram iwi, kono tawi kurkaaduube yoogube ndiyan dan ben kapun no andi. Onsay o noddi wondo tiggude, ¹⁰ o wi'i mo: «Mo kala ko njaram moyyan dan adotoo yefude, si yefooya jaasudan dan, tuma yaraa moyya. Kono an, hida mari njaram moyyan dan haa jooni!»

¹¹ Ko ndee maande hawniinde o attii wafude kanko Iisaa, d'un ko ka wi'etee don Kanaa e nder diiwal Jaliilu wadi. Ko nii o banginiri darja makko on, taalibaabe makko ben kadi gomdini mo.

Fii no Iisaa Ra'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mat. 21.12-17; Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48)

¹² Ko bawto d'un, o yaadi e yumma makko e neene-gootoobe makko ben e taalibaabe makko ben Kafernahuum. Be weeri don balde seeda.

¹³ Tawi juldeere Yahuudiyankeefe ben, d'un ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike. Onsay Iisaa yahi *Yerusalaam. ^b ¹⁴ O tawi yeeyoobe na'i e baali e gabooji e wadoobe sensa-sensita no joodii ka dingiral *juulirde mawnde. ¹⁵ Onsay o moyyini paatawol boggi, o radii be fow ka dingiral juulirde mawnde wondude e baali d'in e na'i d'in, o saakiti kaalisiji wafaynoobe sensa-sensita ben, o libi taabe den. ¹⁶ O wi'i yeeyaynoobe gabooji ben: «Ittee du'un doo! Wota on wadu suudu Baaba an ndun suudu yeeyirdu!»

¹⁷ Onsay taalibaabe ben anditi wonde d'undoo no windinoo: «Giggol ngol mi joganii suudu maa ndun no e an wa yiite wonge lan naamude.»^c

¹⁸ Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben yetti haala kan wi'i mo: «Ko maande hawniinde honde waawuɗaa men hollude fii bangingol hiɗa gasa warrude nii?»

¹⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Lancee ndee juulirde, mi immintinay nde e nder balde tati!»

²⁰ Onsay kambe Yahuudiyankeebe ben be wi'i: «E nder duubi cappande nay e jeegoo ndee juulirde no darneede, an non a immintinay nde e nder balde tati?» ²¹ Kono tawi kanko juulirde nde o wonnoo wowlude fii mun nden, ko bandu makko ndun. ²² Bay wonoyii non o immintinaama e hakkunde maybe ben, taalibaabe makko ben anditoyi wonde hari o wi'uno ɗun, onsay be gomɗini bindi ɗin e ngol kongol ngol Iisaa wi'unoo.

²³ E nder ko Iisaa wonnoo Yerusalaam kon, ɗun ko ka Juldeere Yawtaneede, buy gomɗini innde makko nden sabu maandeeji hawniidi ɗi o waɗaynoo ɗin. ²⁴ Kono Iisaa hoolanooki be, ko fii hari himo andunoo yimbe ben fow, ²⁵ awa kadi o hatonjinaa e humpiteede fii yimbe ben, ko fii himo andunoo ko woni ka nder bernde neddanke.

3

Fii Yewtere nden hakkunde Iisaa e Nikodiyuusu

¹ Tawi no e hakkunde fedde *Fariisiyaabe ben hooreejo Yahuudiyankeebe non wi'ee Nikodiyuusu. ² On ari jemma takko Iisaa, o wi'i: «Karamoko'en, meɗen andi ko a jannoowo iwruɗo ka Alla, ko fii hay gooto waawataa waɗude ɗii maandeeji hawniidi ɗi wondaɗa e waɗude, si tawii Alla aldaa e ontigi.»

³ Onsay Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedɗo jibintinaaka, o waawataa yi'uɗe *laamu Alla ngun.»

⁴ Nikodiyuusu kadi jaabii, wi'i: «Ko honno godɗo waawetee jibintineede e nder nayeewu mun? E hara himo waawa naatitute kadi ka dimdimol neene makko, o jibintinee?»

⁵ Iisaa jaabii kadi fahin, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, si nedɗo jibiniraaka ndiyan e Ruuhu Alla on, haray o waawataa naatude ka laamu Alla. ⁶ Ko jibiniraa bandu kon ko bandu, ko jibiniraa kadi Ruuhu Alla on kon ko ruuhu. ⁷ Wota a ɗalɗu fii mi wi'ii ma bee jibintineɗon kesun. ⁸ Ko fii hendu ndun no wifirde ka faaliraa woo, hiɗa nanude hawa kan, kono a andaa ko honto ndu iwri maa ko honto ndu fewri. Ko nii kadi fii kala hebiraado Ruuhu Alla on.»

⁹ Nikodiyuusu yettiti haala kan kadi, wi'i: «Dun ko honno gasirta wonirde?»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Ko a jannoowo *Isra'iilayankeebe ben e a andaa ɗun? ¹¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ko ko men andi men wowlata, awa kadi ko ko men yi'i men seeditotoo, kono onon on jabataa seeditoore amen nden. ¹² Si on gomɗinaali fii piiji adunayankeegi ɗi mi yewti on fii mun ɗin, haray ko honno gomɗinirton piiji kammuyankeegi ɗi mi yewtoyta on fii mun ɗin? ¹³ Hay gooto yawaali ka kammu si hinaa Iwruɗo ka kammu on, ɗun ko *Bii-Aaden on. ¹⁴ Wano Muusaa townirnoo mboddi ndin non ka wulaa, ko bee Bii-Aaden on kadi towniree non, ¹⁵ fii kala gomɗindo mo yo hebu *ngurndan poomayankejan.

¹⁶ «Ko fii hakkee ko Alla yiɗi aduna on, o yedii mo Bidɗo makko bajjo on, fii kala gomɗindo mo wota halko, kono yo ontigi hebu ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Ko fii Allaahu on addaali Bidɗo makko on e oo aduna fii ɗaawugol aduna on, kono ko fii yo aduna on dandire sabu makko. ¹⁸ On

gomdindo mo jaawetaake, kono on mo gomdinaali mo jaawaama wuren, bayru o gomdinaali innde Bid'fo Bajjo Alla on. ¹⁹ Awa e hino jaawoore nden: ndaygu ngun arii ka aduna, kono yimbe ben yidii niwre nden furi ndaygu ngun, bay kuude mabbe den ko bonde. ²⁰ Ko fii kala wadfoowo bone haray no api ndaygu ngun, ontigi arataa ka ndaygu fii wota kuude makko den feepu. ²¹ Kono on huutoroowo goonga on aray ka ndaygu fii yo weebite wonde kuude makko den ko e Alla huuwiraa.»

Fii Seeditoore Yaayaa Dimmere nden

²² Bawto d'un Iisaa e taalibaabe mun ben yahi e ngal diiwal *Yahuuda. O pallidi e mabbe d'on, tawi himo *loota maande kisiyee. ²³ Tawi Yaayaa kadi no *lootude maande tuubuubuyee ka wi'etee d'on Enuuna, d'un ko takko Saliima, bay tawi ndiyan buy no d'on. Yimbe no yahaynoo d'on fii yo o lootu be, ²⁴ ko fii tawi Yaayaa wadaaka taho e kaso. ²⁵ Kono yeddondiral immii hakkunde taalibaabe Yaayaa ben e Yahuudiyankeejo goo e telenma labbinegol ngol. ²⁶ Ben badii Yaayaa, be wi'i mo: «Karamoko'en, mo wondunodaa on gada Yurdayniwol, d'un ko on mo seeditidaa fii mun, himo lootude yimbe ben, awa kadi fow no yaarude e makko!»

²⁷ Onsay Yaayaa jaabii be, wi'i: «Ned'fo ko ko okkaa ka kammu kon tun waawi hendaade. ²⁸ Onon tigi ko on seedeefe an wonde mi wi'ii hinaa min woni *Almasihu on, kono ko mi imminaado yeeso makko. ²⁹ Ko hombo jeyi jomba? Ko jombudo mo on. Ko wonani njaatigi jom-jomba ko daragol takko makko, hedfoo mo, nana hito makko, heewa weltaare, nden weltaare an-le timmii. ³⁰ Bee on beydoo, min mi duytoo. ³¹ Ko fii on Iwrufo dow no e hoore fow. On mo ka leydi ko mo ka leydi, o wowliray kadi wa mo ka leydi. Kono Iwrufo ka kammu on no e hoore fow. ³² On non no seeditaade ko yi'i kon e ko nani kon, kono hay gooto jabataa nden seeditoore makko. ³³ Kala on jabudo nden seeditoore makko, haray banginii wonde Alla ko goonga. ³⁴ Ko fii on mo Allaahu on nuli, ko daaluyeeji Alla d'in o wowlata. Ko fii Allaahu on yefay mo Ruuhu mun on no heewiri. ³⁵ Baabaajo on no yidi Bid'fo on, awa kadi o wattii fow e juude makko. ³⁶ Kala gomdindo Bid'fo on, haray no mari ngurndan poomayankejan, kono on mo halfinaaki e Bid'fo on yi'ataa ngurndan, ko fii tikkere Alla nden wonay e hoore makko.

4

Fii no Iisaa Yewtidiri e Debbo Samariyankeejo on

¹ Fariisiyaabe* ben nani wonde Iisaa no burude Yaayaa hebude taalibaabe, o loota be, ² (kono tawi wonaa kanko Iisaa tigi wonnoo lootude, kono ko taalibaabe makko ben wonnoo lootude). ³ Bay Iisaa humpitike d'un, o iwi ka diiwal Yahuuda d'on, o yiltitii ka diiwal Jaliilu. ⁴ Tawi-le bee o tayitoya *Samariya.

⁵ E nder d'un, o hewti e saare jeyaande e Samariya no wi'ee Sikaara e binde ngesa mba Yaaquuba okkunoo bid'fo mun on, d'un ko Yuusufu.

⁶ Tawi woyndu Yaaquuba ndun no d'on. Iisaa joodii ka binde woyndu sabu ronkere yaadu ndun, d'un ko wa tumbere jalmaa.

⁷ Debbo Samariyankeejo ari yoogugol ndiyan. Iisaa wi'i mo: «Okkoran mi yara.» ⁸ (Ko fii hari taalibaabe makko ben no yahi ka saare fii soodugol paamete.)

9 On debbo Samariyankeejo wi'i mo: «Ko honno an a Yahuudiyankeejo torortaa mi ko yaraa, mi Samariyankeejo?» (Ko fii huuwondiral alaa hakkunde Yahuudiyankeefe ben e Samariyankeefe ben.)

10 Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si hid'a andunoo dokkal Alla ngal e Wi'ud'o ma <okkoran mi yara> on, hanno ko an torotonoo mo ko yaraa, o okkore ndiyan wurnaydan.»

11 Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, a alaa hay huunde ko yoogiraa, awa-le woyndu ndun no luggi. E hara ko honto hebaynofaa non dan ndiyan wurnaydan? 12 E hara a buru ben amen Yaaquuba mawnude, on okkud'o men nduu woyndu, kanko tigi o yari e mayru wondude e bibbe makko e jawle makko?»

13 Iisaa jaabii, wi'i: «Kala yarud'o dan ndiyan d'ondoyte kadi. 14 On yarud'o non ndiyan dan mi okkorta mo dan, d'ondetaake hande kadi. Kono ndiyan dan mi okkorta mo dan wontay e makko bundu ndiyan, buloojan fii yedugol *ngurndan poomayankejan.»

15 Debbo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, okkoran dan ndiyan, hara mi d'ondetaake hande kadi, e hara mi artaali doo hande kadi yoogugol.»

16 Onsay kanko Iisaa o wi'i mo: «Yahu noddoyaa moodi maa, araa.»

17 Debbo on jaabii mo, wi'i: «Mi alaa moodi.»

Iisaa wi'i mo: «A wowlii haqiiqa, ko wi'ud'aa kon wonde a alaa moodi.

18 Ko fii a hebii dewle jowi, awa kadi mo wondud'aa on fewndo doo wonaa moodi maa. E dun non a wowlii goonga.»

19 Debbo on wi'i mo: «Koohoojo, mi tawii ko a annabaajo. 20 Menen Samariyankeefe ben, baabiraabe amen ben non rewii Alla e ngoo fello. Kono onon Yahuudiyankeefe ben, hidon wi'i ko Yerusalaam woni nokkuure ka Alla rewetee don.»

21 Iisaa wi'i mo: «Hey ko an yo debbo, hoolo lan, saa'iiji goo no aroya hara hinaa e hoore ngoo fello, hinaa Yerusalaam rewoton Baabaajo on.

22 Ko fii onon hidon rewude ko on andaa, menen meden rewude ko men andi, ko fii kisiyee mo Alla yed'ata on ko e Yahuudiyankeefe ben ardi.^d

23 Kono saa'i on no arude, dun-le wuren o hewtii, ka rewoofe e haqiiqa ben rewira Baabaajo on Ruuhu e goonga, ko fii ko sifa ben rewiroofe mo non, Baabaajo on woni d'abbude. 24 Alla ko Ruuhu, bee rewoofe mo ben rewira mo Ruuhu e goonga.»

25 Debbo on wi'i mo kadi: «Mid'o andi wonde *Almasiihu on aroyay, dun ko Tod'faado on. Nde o aroyi, o yewtay men fow.»

26 Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko min oo Wond'o ma wowlande nii woni on.»

Fii Misal Yettaangal e Baagol

27 Onsay taalibaabe ben hewti, be naldi ko o wonnoo e yewtidude e debbo on kon. Kono hay gooto e mabbe landaaki mo, wi'i: «Ko hondun faaladaa?» maa «Ko hondun yewtidantaa e makko?».

28 Debbo on kadi acci don loonde nden, o yahi ka saare, o wi'i yimbe ben: 29 «Aree ndaaron ned'o wowland'o lan kala ko mi wadi. Taw si wonaa kanko woni Almasiihu on?» 30 Onsay ben yalti ka saare, be ari e makko.

31 Wa fewndo onsay, tawi taalibaabe ben no jeejude mo, wi'a: «Karamoko'en, nafee!»

32 Kono o jaabii be, o wi'i: «Mid'o mari jaametee ko mi jaama ko on andaa.»

^d 4:22 4.22 Dun no faamora kadi ko Yahuudiyankeefe ben yottini gandal fii kisiyee.

³³ Onsay taalibaafe ben wi'indiri: «E hara ko godfo addani mo ko o naama?»

³⁴ Iisaa wi'i be kadi: «Neema an on ko wafugol faale Nulufo lan on e timmingol golle makko d'en. ³⁵ E on wi'aali kadi: «Doo e baagol ngol no heddii lebbi nay?» Hey, mi wi'ii on, bantee gite d'en, ndaaron gese d'en, de wojjanii baagol! ³⁶ Jooni wa'oowo on hebay njoddi, o mooBa neema fii ngurndan poomayankejan d'an, fii yo sankoowo on e wa'oowo on weltodu. ³⁷ Ko fii ngal misal doo ko goonga wonde: «Ko godfo aawata, oya on sopita.» ³⁸ Mi nullii on sopitoygol ko on remaano. Wobbe remiino, ko e nder yangi ben kin naatudon.»

³⁹ Samariyankeefe duudufe e nder saare gomdini Iisaa sabu ngol kongol ngol oo debbo seeditanii mo, o wi'i: «O wowlanii lan kala ko mi wadi.» ⁴⁰ Bay Samariyankeefe ben arii e makko, be torii mo wonugol takko mabbe, laatii o woni don balde didi.

⁴¹ Gomdinbe ben burti duudufe kadi sabu kongol makko ngol, ⁴² tawi hibe wi'a on debbo: «Hinaa sabu kongol maa ngol hande kadi men gomdiniri, kono ko bay menen tigi men hedike mo. Meden andi wonde ko kanko woni Dandoowo aduna on.»

Fii Maande Dimmere Hawniinde Iisaa nden

⁴³ Bay d'en balde didi feyyii, Iisaa iwi don fii yahugol Jaliilu, ⁴⁴ fii kala o seeditike kanko tigi wonde annabaajo alaa teddungal ka leydi mun. ⁴⁵ Bay wonii o hewtii Jaliilu, be Jaliilu ben jabbii mo, sabu tawde hari be yi'ii ko wadi Yerusalaam kon fow ka fewndo juldeere, bay kambe kadi be yahuno juldeere nden. ⁴⁶ O yiltitii kadi Kanaa, d'un ko e nder Jaliilu, ka o waylunoo ndiyan d'an njaram *wiiju don.

Tawi bidfo yeesoojo laamateeri ndin, wondo Kafernahuum, no nawni. ⁴⁷ Bay o nanii wonde Iisaa iwii ka diiwal Yahuuda arii Jaliilu, on ari tawi mo, o torii mo yahugol ndikkinoya on bidfo makko wondo e daande mayde.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo: «Onon si on yi'aali maandeeji e kaawakeeji, on gomdintaa few!»

⁴⁹ Kono on yeesoojo laamateeri ndin wi'i mo: «Koohoojo, seenee ado paykun an kun maayude!»

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Yahu, bidfo maa on ndikkii.»

On nedfo hoolii kongol ngol Iisaa wi'i mo ngol, o yahi. ⁵¹ E nder ko o yiltitotoo kon, o fotti e kurkaadi makko d'in, ben wi'i mo wonde bidfo makko on ndikkii. ⁵² O landii be ko e saa'i hombo hayfani paykun kun. Ben jaabii mo: «Ko hanki tumbere jalorma nguli bandu kin yalti e makko.»

⁵³ Onsay kanko baabaajo on o anditi ko e on saa'i tigi Iisaa wi'i mo «bidfo maa on ndikkii.» Onsay o gomdini, kanko e yimbe suudu makko ndun fow.

⁵⁴ Ko ndee maande hawniinde doo woni dimmere nde o wadi bay o iwii ka diiwal Yahuuda, o arii Jaliilu.

5

Fii no Iisaa Selliniri Jukkunnaajo

¹ Bawto d'un, juldeere Yahuudiyankeefe wadi. Iisaa yahi Yerusalaam.

² Tawi beelun no Yerusalaam d'on ka binde dambugal wi'eteengal Dambugal Baali. Kun beelun no wi'ee e haala Yahuudiyanke Betesada, caaliiji jowi no hundi kun. ³⁻⁴ NawnuBe duudufe no waalii e ley d'in caaliiji, d'un

ko gila e bumbe e boofooɓe e maaya-ɓanduube, ^d ⁵ Tawi godɗo no ɗon, jawɗo gila duubi cappande tati e jeetati. ⁶ Iisaa yi'i on no waalii, o andi on no ɗon gila neɓii. Kanko Iisaa o wi'i on: «Hidfa faalaa hettude cellal?»

⁷ Nawɗo on jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, mi alaa hay gooto ko yollammi ka nder beelun si ndiyan ɗan memminike. Doo yo wonu mi hewtii, haray godɗo atike lan yollaade.»

⁸ Onsay Iisaa wi'i mo: «Immo, yettaa dankun maa kun, yahaa.» ⁹ Don kisan on nedɗo hetti cellal, o yetti dankun makko kun, o woni e jindugol.

Dun hawrondiri e *aseweere, ɗun ko *jalaande fowteteende e mun nden. ¹⁰ Hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen wi'i on sellinaaɗo: «Ko jalaande fowteteende nii! Hande daganaaki ma yettugol danki maa kin!»

¹¹ Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «Ko sellindo lan on wi'immi: <Yettu dankun maa kun, yahaa.> »

¹² Onsay ɓen landii mo: «Ko nedɗo hombo wi'u-maa: <Yettu, yahaa?>»

¹³ Kono tawi on sellinaaɗo andaa ko hombo, ko fii hari Iisaa majjitorii mo e hakkunde yimɓe wonnooɓe e nden nokkuure ɓen.

¹⁴ Bawto ɗun Iisaa tawti mo ka *juulirde mawnde, o wi'i mo: «E hino a hettii cellal. Wota a waɗitu junuubu hande kadi, fii wota godɗun goo heɓe ko ɓuri ɗunɗoo bonde.» ¹⁵ Onsay on nedɗo yiltitii, wi'i hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen wonde ko Iisaa sellini mo.

Fii hakkunde Bid'ɗo on e Baabaajo on

¹⁶ Ko waɗi si hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen cukkii Iisaa, ko sabu tawde o waɗii ɗun e aseweere. ¹⁷ Kono Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ben an no gollude haa jooni. Min kadi miɗo gollude.» ¹⁸ Sabu ɗun hooreeɓe Yahuudiyankeeɓe ɓen ɓurti ɗaɓɓude no warira mo, ɗun non hinaa fii tun himo bonni Sariya on e asewe, ɗun ko jalaande fowteteende nden, kono ko fii himo inni kadi Alla ko Ben makko, ko nii o waɗitori himo fota e Alla.

¹⁹ Kono Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, Bid'ɗo on waawataa waɗude hay huunde immorde e makko kanko tigi, si hinaa ko o yi'i Baabaajo on no waɗa kon. E kala ko Baabaajo on waɗi, Bid'ɗo on kadi waɗiray wano non. ²⁰ Ko fii Baabaajo on no yiɗi Bid'ɗo on, o hollay mo kadi kala ko o waɗata. Awa kadi o hollay mo kuude furɗe dee ɗoo, fii no woniron e nder ɗalaw. ²¹ Ko ɗun waɗi, wano Baabaajo on immintinirta maybe ɓen non, o wurnita ɓe, ko wano non kadi Bid'ɗo on wurnirta on mo o faalaa wurnitude. ²² Ko wattii e ɗun, Baabaajo on ɗaawataa hay gooto, kono o wattii kala ɗaawoore e juude Bid'ɗo on, ²³ fii yo fow teddin Bid'ɗo on wano ɓe teddiniri Baabaajo on non. On mo teddinaali Bid'ɗo on haray teddinaali Baabaajo on, on Nuludo mo.

²⁴ «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on heɗiɗo kongol an ngol, gomɗini Nuludo lan on, haray on no e *ngurndan poomayankejan. Awa kadi o aretaake e ɗaaweede, ko fii haray o iwii e mayde, o arii e ngurndan. ²⁵ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, saa'i araynooɗo on ko fewndo ɗoo, nde maybe ɓen nani hawa *Bid'ɗo Alla on, ɓen nanuɓe wuura. ²⁶ Ko wano non, nde tawnoo ko Baabaajo on woni ɓundu ngurndan, ko wano non kadi o yediri Bid'ɗo on wonugol ɓundu ngurndan, ²⁷ o yedi mo kadi bawgal

^d 5:3-4 5.4 Bindi goo no Beyditi ɗun ka lannoode aaya on: *habbiɓe memminagol ndiyan beelun kun. Ko fii hari malaa'ikaajo no woowi tippaade e kun beelun e saa'iiji goo, o yeya ndiyan ɗan. Kala non on adinooɗo yollaade bawto memminagol ndiyan ɗan, o ndikkay, ɗun non nawnaare nde o wondunoo woo.*

wadugol jaawoore nden, bay ko kanko woni *Bii-Aaden on. ²⁸ Wota dun naldin on, ko fii saa'i no arude mo tawata wonbe ka genaale ben fow nanay hawa makko kan, be immitoo. ²⁹ Wadunoobe ko moyyi ben immitoo ummutal ngurndan, wadunoobe ko boni ben immitoo ummutal jaawoore. ³⁰ Min non, mi waawataa wadufe hay huunde immerde e an min tigi, ko ko mi naniri Alla kon mi jaawirta. Jaawoore an nden-le ko feewunde, ko fii hinaa faale an on mi woni wadufe, kono ko faale Nuludo lan on.»

Fii Seeditooje Bidfo on

³¹ «Si ko min woni seeditanaade hoore an, haray seeditoore an nden wonaa goonga. ³² Ko goddo goo seeditanii lan. Midfo andi non kon ko o seeditii fii an ko goonga. ³³ Onon on neli wobbe e Yaayaa, o seeditanii goonga on. ³⁴ Min non mi hatonjinaa yo neddo seeditano lan. Ko mi wowliri fii seeditoore Yaayaa nden, ko fii yo on dande. ³⁵ Yaayaa hari ko lampu hubbudfo ndaygudfo, faaladon weltorde ndaygu makko ngun e nder saa'ihun.

³⁶ «Min midfo mari seedee burdfo mo Yaayaa on mawnude, ko fii kuude de Baabaajo on jonna lan fii laatingol den, ko den kuude tigi woni seeditanaade lan wonde ko Baabaajo on nuli lan. ³⁷ On non Baabaajo Nuludo lan, kanko tigi o seeditike fii an. Haa hande on nanaali hito makko, maa yi'on mbaadi makko, ³⁸ awa kadi daaluyee makko on tabitaa e mon, ko fii on gomdinaali mo o nuli on. ³⁹ Hidon taskoo bindi din, bay hidon sikka ko kanji hebirtan ngurndan poomayankejan, e hin-le ko din seeditii fii an. ⁴⁰ E hara-le on faalaaka arude e an fii hebogol ngurndan dan.

⁴¹ «Min-le, mi alaa dabfude no yimbe ben mantirammi. ⁴² Kono midfo andi on, on joganaaki Alla giggol. ⁴³ Min ko e innde Ben an mi ari, kono on wernaali lan. Kono si goddo ari e innde mun, on wernay mo. ⁴⁴ Ko honno gomdindirton onon, si tawii ko mantindirgol yidufon, hara hinaa dabbugol mantoore iwrunde ka Allaahu Bajjo on nden?

⁴⁵ «Wota on sikku min mi felay on yeeso Ben an. Ko Muusaa woni feloowo on on, on mo hoolordon. ⁴⁶ Ko fii si on gomdinno Muusaa, on gomdinayno lan min kadi, bay himo windi fii an. ⁴⁷ Kono si on gomdinaa bindi makko din, haray ko honno gomdindirton kongudi an din?»

6

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo (Mat. 14.13-21; Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17)

¹ Bawto dun Iisaa yahi, wontiri gada *Weendu Jaliilu ndun. (Ndun weendu no wi'ee kadi Tiberiyaada.) ² Tawi jamaa duudufdo no jokki mo sabu maandeeji hawniidi di be yi'aynoo himo wada din e hoore nawnuube ben. ³ Kanko Iisaa o yawi don e hoore fello, o joododi don e taalibaabe makko ben. ⁴ Tawi juldeere Yahuudiyankeebe ben, dun ko *Juldeere Yawtaneede nden, badike.

⁵ Onsay Iisaa banti gite den, yi'i on jamaa duudufdo no ara e makko. O wi'i Filiipu: «Ko honto soodeten doo jaamete fii ko bee yimbe jaama?» ⁶ (Ko o wiirunoo dun ko fii ndarndagol mo, ko fii hari himo andunoo ko hondun o wadata.)

⁷ Filiipu jaabii mo, wi'i: «Hay *dinaruujii teemedde didi yonataa ko soodee bireedi haa dun yona fii yo mo kala hebu seeda!»

⁸ Godfo e taalibaabe makko ben no wi'ee Andaraawu, d'un ko oo miŋpiraawo Sim'uunu Petruusu, wi'i mo: ⁹ «Suka no d'oo mardo bireediije jowi e liyyi didi. Kono ko hondun d'un nafata oo jamaa d'oo fow?»

¹⁰ Onsay Iisaa wi'i: «Jod'dinee yimbe ben.» Tawi hufo buy no e nden nokkuure. Ben joodii, tawi ko wa be worbe guluuje njowo. ¹¹ Bawto d'un Iisaa yetti bireedi on, o jarni Alla, o senditani wonbe don ben. O wadiri liyyi din kadi wano non haa mo bee hebi yeru faale mun on.

¹² Bay wonii be haarii, o wi'i taalibaabe makko ben: «Moobitee kunte luttube d'en fii wota hay huunde bonu.» ¹³ Ben hocci de, be hebbini debeeje sappoo e didi ko jaamaa luttinaa ko iwi e d'en bireediije jowi.

¹⁴ Bay ben yimbe yi'ii nden maande hawniinde nde Iisaa wadi, be wi'i: «Ko oo tigi woni Annabaajo haanudo arude ka aduna on!» ¹⁵ Bay Iisaa andii wonde be faandanike yettugol mo lammina, o sortii e hakkunde mabbe, o woni feere ka fello ton.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mat. 14.22-33; Mrk. 6.45-52)

¹⁶ Bay wonii niŋbii, taalibaabe makko ben tippori ka weendu. ¹⁷ Be bakii e laakun fii yahugol e ngoya sengo weendu ndun, d'un ko Kafernahuum, tawi niwre nden wadii, be yiitidaali e Iisaa taho. ¹⁸ Onsay hendu dolnundu wifi, ndiyan weendu ndun yeyii. ¹⁹ Bay wonii be awyinii laakun kun wa kilomeeterji jowi maa jeegoo, be haccii Iisaa no seppa ara ka hoore ndiyan, himo badaade laakun kun, onsay be huli. ²⁰ Kono Iisaa wi'i be: «Ko min nii! Wota on hulu!» ²¹ Tawi hiŋbe faalaa mo yettude tumba ka nder laakun, tun laakun kun hewti leydi ka be yahaynoo don.

²² Bimbi nden pande, jamaa wonnoodo e ngoya sengo weendu ndun ndaari tawi ko laakun gootun wonnoo don, awa kadi Iisaa bakodaano e taalibaabe mun ben e kun laakun, kono ko taalibaabe ben tun yahi. ²³ Onsay laakoy goo iwroyi Tiberiyaada, be ari e binde ndee nokkuure nde ben jaamunoo bireedi e mun bawto Koochojo on jarnude. ²⁴ Bay ben yimbe ndaarii tawii Iisaa woo, taalibaabe mun ben woo alaa don, be bakii kambe tigi e koy laakoy, be yahi Kafernahuum fii dabbitoygol Iisaa.

Fii no Iisaa Woniri Bireedi Wurnoowo

²⁵ Ben yimbe tawtiroyi Iisaa ka gaɗa weendu, be wi'i mo: «Karamoko'en, nde hewtudon d'oo?»

²⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa fii on yi'ii maandeeji hawniidfi wonɗon mi dabbitirde, kono ko fii on jaamii haa on haarii. ²⁷ Wota on yangano jaamete e lannoowo on, kono yanganee jaamete luttoowo fii *ngurndan poomayankejan dan on, d'un ko on mo *Bii-Aaden on yedata on, ko fii ko e makko Alla Baabaajo on noti maande mun nden.»

²⁸ Ben kadi wi'i mo: «Ko hondun men wadata fii yo men huuwu kuude de Alla faalaa d'en?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko woni kuugal ngal Alla faalaa ngal, ko yo on gomɗin on mo o nuli.»

³⁰ Be wi'i mo kadi: «Ko maande hawniinde honde wadataa jooni, men yi'a, men gomɗine? Ko kuugal hongal wadataa? ³¹ Baabiraabe men ben jaamuno <*manna> ka wulaa, wano windori non: <O okkori be bireedi immorde ka kammu.> » e

³² Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, hinaa Muusaa okkori on bireedi immorde ka kammu, kono ko Ben an okkori on bireedi tigi-tigiijo iwrude ka kammu. ³³ Ko fii bireedi Alla on ko on Iwroowo ka kammu, yeda yimbe ben ngurndan.»

³⁴ Onsay be wi'i mo: «Koohoojo, awa okkor men saa'i kala on bireedi.»

³⁵ Iisaa wi'i be kadi: «Ko min woni Bireedi Wurnoowo on: kala ardo e an weeletaake hande kadi, e kala on gomdindo lan dondetaake hande kadi. ³⁶ Kono mi andinii on, on yi'ii lan, kono on gomdinaali. ³⁷ Kono be Baabaajo on yedi lan ben fow aray e an, kala non on ardo e an mi radotaako mo. ³⁸ Ko fii hinaa wadugol faale an on tippinimmi iwrude ka kammu, kono ko wadugol faale Nuludo lan on. ³⁹ Ko fii e hino faale on Nuludo lan: ko wota hay gooto e be o yedimmi ben hayru, kono ko yo mi immintin be ka palaande sakkitorde. ⁴⁰ Ko woni faale Ben an on kon, ko kala yi'udo Bidfo on, gomdini mo, yo hebu ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintina mo ka palaande sakkitorde.»

⁴¹ Onsay Yahuudiyankeefe ben fudfii njunude fii makko, bay hari o wi'i ko kanko woni Bireedi Iwrudo ka kammu on. ⁴² Tawi hiife wi'a: «E hara hinaa oo woni Iisaa, bidfo Yuusufu on, on mo andufen yumma mun e ben mun? Ko honno non on wi'irta ko ka kammu o iwri?»

⁴³ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Wota on njunu hakkunde mon. ⁴⁴ Hay gooto waawataa arude e an si hinaa hara ko Baabaajo Nuludo lan on poodi mo, mi immintinoya mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁵ No windii ka defte annabaabe ben wonde: «Alla jannay be fow.»^f Kala on nanando Baabaajo on, jabi gandal iwrungal ka makko ngal, aray e an. ⁴⁶ Hay gooto yi'aali Baabaajo on, si hinaa on Iwrudo ka Alla, on kapun yi'ii Baabaajo on. ⁴⁷ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala gomdindo haray hebii ngurndan poomayankejan dan. ⁴⁸ Ko min woni Bireedi Wurnoowo on. ⁴⁹ Baabiraabe mon ben jaamuno «manna» ka wulaa, kono be maayuno. ⁵⁰ E hino doo Bireedi tippiido iwrude ka kammu on, fii kala jaamudo mo wota maayu. ⁵¹ Ko min woni Bireedi Wurdo tippiido iwrudo ka kammu on, kala jaamudo oo bireedi, ontigi wuuray haa poomaa. Ko bandu an ndun woni on bireedi mo mi okkitirta, fii no aduna on wuurira.»

⁵² Onsay Yahuudiyankeefe ben sonki hakkunde maβbe, be wi'i: «Ko honno oo waawirta okkude en teewu mun ngun, yo en jaamu?»

⁵³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si on paamaali teewu Bii-Aaden on, yaron yi'yan makko dan, haray on hebataa ngurndan. ⁵⁴ Ko fii kala jaamudo teewu an ngun, yari yi'yan an dan, haray hebii ngurndan poomayankejan, awa kadi mi immintinay mo ka palaande sakkitorde. ⁵⁵ Ko fii teewu an ngun ko neema tigi, awa kadi yi'yan an dan ko njaram tigi. ⁵⁶ Ko fii kala jaamudo teewu an ngun, yari yi'yan an dan, haray o humondirii e an, min kadi mi humondirii e makko. ⁵⁷ Bay Baabaajo Wurdo on nului lan, awa kadi mido wuuriri Baabaajo on, ko non kadi kala on jaamudo lan wuurirta sabu an. ⁵⁸ Ko oo doo woni Bireedi tippiido iwri ka kammu on. O wa'aa wa mo baabiraabe mon ben jaami on, be maayi. Kala on jaamudo oo bireedi doo wuuray haa poomaa.» ⁵⁹ Ko dun Iisaa wi'unoo wa fewndo ko o jannaynoo ka juulirde Kafernahuum.

⁶⁰ Bay be nanii dun, buy e hakkunde taalibaabe makko ben wi'i: «Ngol kongol no satti. Ko hombo waawi jabude ngol?»

^f 6:45 6.45 Isa. 54.13

⁶¹ Bay Iisaa andanii hoore mun wonde taalibaabe makko ben no njunude fii d'un, o wi'i be: «E hara d'un feggin on? ⁶² E si on yi'ii non Bii-Aaden on no yenta ka wonnoo ton? ⁶³ Awa, ko Ruuhu Alla on wurnata, bandu ndun nafataa huunde. Dii konguɗi, ɗi mi yewtata on, ko iwruɗi e Ruuhu Allaahu yefoowo ngurndan on. ⁶⁴ Kono wobbe no e hakkunde mon be gomɗinaa.» (Ko Iisaa wi'irnoo d'un, ko fii hari himo andi gila ka fuɗɗoode ko hombo woni mo gomɗinaa, e ko hombo janfoyto mo.)

⁶⁵ O beyditi kadi, o wi'i: «Ko d'un waɗi si mi wi'ii on: Hay gooto waawataa arude e an si hinaa taw hara ko Baabaajo on yedi ontigi.»

⁶⁶ Gila nden jande buy e taalibaabe makko ben yiltii, be acciti yaadugol e makko. ⁶⁷ Onsay Iisaa wi'i sappoo e ɗiɗoobe ben: «E onon-le, on faalaaka yahude?»

⁶⁸ Onsay Sim'uunu Petruusu jaabii mo, wi'i: «Koohoojo, men jokka hombo? Ko onon jogii konguɗi ngurndan poomayankejan ɗan. ⁶⁹ Awa men gomɗinii, men andii kadi wonde ko onon woni *Seniɗo mo Alla!»

⁷⁰ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «E wonaa ko min subii on, onon sappoo e ɗiɗoobe ben? Kono goɗɗo e mon ko mo Ibuliisa.» ⁷¹ Tawi ko Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu o woni wowlude fii mun, ko fii ko on janfoyto mo, on ko goɗɗo e sappoo e ɗiɗoobe ben.

7

Fii Angal Gomɗinal Musibbe Iisaa ben

¹ Bawto d'un Iisaa woni e jindugol e nder diiwal Jaliilu ngal, tawi o yiɗaa jindude few e nder diiwal Yahuuda ngal, ko fii hari hooreebe Yahuudiyankeebe ben no ɗabbude no warira mo. ² Hawrondiri juldeere Yahuudiyankeebe, wi'eteende nden *Juldeere Togooji, ɗadike. ³ Onsay neene-gootoobe makko ben wi'i mo: «Iwu ɗoo, yahaa ka diiwal Yahuuda, fii yo taalibaabe maa ben yi'u kuude ɗe wonɗaa waɗude ɗen. ⁴ Ko fii hay gooto waɗataa huunde e nder gundoo si tawii himo ɗabbude andeede e kene. Si a waɗay ɗii piiji, hollito e aduna on.» ⁵ Tawi ben neene-gootoobe makko tigi gomɗinaa mo kanko Iisaa.

⁶ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Saa'i on hewtanaali lan taho, kono onon saa'i kala no moyyani on. ⁷ Ko fii aduna on waawataa on aɗude, min non, himo joganii lan ngayngu, bay miɗo seeditaade e hoore makko wonde kuude makko ɗen ko bonɗe. ⁸ Onon yahee ka juldeere. Min mi alaa yahude taho e nden juldeere, ko fii saa'i an on hewtaali taho.» ⁹ Bay wonii o wi'ii be d'un, o wonti Jaliilu ɗon.

Fii Yewtere nde Iisaa Yewti nden ka Juldeere

¹⁰ Bay wonii neene-gootoobe makko ben yahii ka juldeere, kanko kadi o yahi, kono e nder gundoo e ɗaawo hollitagol. ¹¹ Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben no ɗabɓa mo, wi'a: «Ko honto o woni?»

¹² Tawi njunu-nunu fii makko on no ɗuudi e hakkunde yimbe ben. Wobbe e maɓbe no wi'a: «Ko o neɗɗo moyyo», beya ben kadi no wi'a: «Oo'o, o majjinay woni jamaa on.» ¹³ Kono tawi hay gooto alaa wowlude fii makko e kene sabu kulol hooreebe Yahuudiyankeebe ben.

¹⁴ Wa fewndo ko juldeere nden feccii e hakkunde, Iisaa yahi ka *juulirde mawnde woni e jannugol. ¹⁵ Onsay Yahuudiyankeebe ben njalɗi, be wi'i: «Ko honno oo andiri bindi ɗin, o jangaali!»

16 Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Gandal an ngal hinaa e an iwi, kono ko e Nuludo lan on. 17 Kala faalaado wadude faale Alla on anday si ko e makko ndee jannde iwri, e si tawii dui kongudi an ko e immorde e an min. 18 On mo no wowlude kongudi iwru'di e mun, haray ko hoore mun woni dabbande darja, kono on mo no dabbande darja nuludo d'un on, haray on ko goongaajo, haray angal peewal alaa e makko. 19 E hara Muusaa jonnaano on Sariya on? Kono hay gooto e mon jokkaali on Sariya. E ko fii hondun non ebbanton warugol lan?»

20 Yimbe ben jaabii mo, wi'i: «An, jinnaaru no e maa! Ko hombo woni dabbande no warire?»

21 Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Mi wadii kuugal gootal, on fow on njaldii. 22 Muusaa yamirii on *sunningol, hay si tawii non d'un wonaa e makko iwri, kono ko e maamaabe mon ben. Kono onon hidon wadude d'un e *jalaande fowteteende nden. 23 Si goddo sunninaama e asewe, fii tun wota Sariya Muusaa on bonne, haray ko fii hondun seyintanton mi fii mido sellini goddo o fow makko e asewe, d'un ko jalaande fowteteende e mun nden? 24 Awa accee paawirgol ko sikkudon kon tun, kono jaawee jaawoore feewunde.»

Fii Landal si ko Iisaa Woni Almasiihu on

25 Tun, wobb'e e hodufe Yerusalaam ben woni e wi'ugol: «E hara hinaa oo wonaa dabbeede fii waregol? 26 E hino ka o woni wowlude e kene, o alaaka wi'eede hay huunde. E taw si hara yeesoobe ben fottii wonde ko oo woni *Almasiihu on? 27 E hin-le hidon andi oo doo ko mo o honto, kono nde Almasiihu on ari, hay gooto andataa ko mo o honto.»

28 Onsay Iisaa ewnii fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde, o wi'i: «Hidon andi lan, hidon andi kadi ko mo mi honto. E hara-le wonaa hoore an mi arani, kono Immindo lan on ko o goonga, onon-le on andaa mo. 29 Min non mido andi mo, bay ko ka makko mi iwri, ko kanko nulimmi.»

30 Onsay be woni e dabbugol no be nangira mo, kono laatii hay gooto fawaali mo jungo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali. 31 Buy e hakkunde jamaa on gomdini mo, be wi'i: «E hara, nde Almasiihu on aroyi, taw si o wadofay maandeeji hawniidi burdi di oo doo wadi din?»

32 Bay *Fariisiyaabe ben nanii ko jamaa on woni sowndaade fii makko kon, onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e Fariisiyaabe ben immiini suufaabe ko nanga mo.

33 Kono Iisaa wi'i: «Mido wondi e mon taho seeda si mi yilitoo ka Nuludo lan on. 34 Onsay on dabbitay lan, on yi'ataa lan, e ka mi wonoyta don, on waawoytaa yahoyde don.»

35 Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara ko honto o yahoyta fii wota en tawoy mo? E hara o yahay e jamaa men saakitiido e hakkunde *Gereekiyankeebe ben, o janna ben Gereekiyankeebe? 36 Ko hondun woni ngol kongol ngol o wi'i wonde: «On dabbay lan, on yi'ataa lan, e ka mi yahata don on waawataa hewtoyde don?» »

37 Jalaande sakkitorde juldeere nden, d'un ko jalaande burnde mawnude nden, Iisaa immii, o ewnii, o wi'i: «On mo no dondaa yo aru e an, o yara! 38 Ko fii kala on gomdindo lan, candi ndiyan wurnaydan bulay e ontigi, wano bindi din wi'iri non.» 39 Tawi ko Iisaa woni wowlude fii mun ko Ruuhu Allaahu mo gomdinbe mo ben yedoytee on, ko fii hari Ruuhu Allaahu on yedaaka taho, bay hari kanko Iisaa o yentinaaka taho ka mangural.

⁴⁰ Bay wobb'e goo e hakkunde jamaa on nanii d'fin kongudfi, be wi'i: «Sikke woo alaa, ko oo woni Annabaajo habbanoodo on!»

⁴¹ Tawi beya no wi'a: «Ko oo woni Almasiihu on!» Beya kadi no wi'a: «E hara ko diiwal Jaliilu Almasiihu on feepirta? ⁴² E hara defte den wi'aali wonde Almasiihu on ko e jurriya Daawuuda on iwata, e hoore d'un ko e kodolun no wi'ee Bayti-Lahiimi, d'un ko ka Daawuuda wonnoo d'on, o feepata?» ⁴³ Dun wadfi haa jamaa on yeddondiri sabu makko. ⁴⁴ Wobb'e e hakkunde mabb'e faalaa mo nangude, kono hay gooto fawaali mo juufe.

Fii ko Suufaabe ben Jaabii Nulnoobe be ben kon

⁴⁵ Onsay suufaabe ben yiltitii ka hooree'be yottinoobe sadaka ben e ka Fariisiyaabe ben, ben wi'i suufaabe ben: «Fii hondun on addaali mo?»

⁴⁶ Suufaabe ben jaabii be, wi'i: «Hay gooto yewtiraaali wano oo ned'fo yewtirta nii!»

⁴⁷ Fariisiyaabe ben jaabii be kapun kadi, wi'i: «E hara onon kadi, d'un faljinii on? ⁴⁸ Kaa hara no woodi god'fo e yeesoobe ben maa god'fo e Fariisiyaabe ben gom'dindo mo? ⁴⁹ Kono oo jamaa mo andaa Sariya ko hud'aafo!» ⁵⁰ Onsay Nikodiyuusu jeyda'fo e mabb'e kambe Fariisiyaabe ben, d'un ko yiidoynoodo e Iisaa e saa'i goo, wi'i be: ⁵¹ «E hara Sariya men on no waawi jaawude sifa oo ned'fo ado jentaade mo, anden ko hondun o wadfi?»

⁵² Kambe kadi be jaabii mo, be wi'i: «E hara an kadi, ko mo a Jaliilu? Tasko moyya, a taway annabaajo feepirtaa Jaliilu.» ⁵³ Onsay mo kala e mabb'e yiltitii ka suudu mun.

8

Fii Debbo Nangida'fo e Jinaa on

¹ Iisaa kapun yaari ka Fello *Zaytuuni. ² Kono no weetirnoo, o arti kadi ka *juulirde mawnde. Jamaa on fow kadi ari e makko, o joodii, o woni e jannugol be. ³ Onsay jannoobe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben addi debbo mo be nangi no wada jinaa, be jod'fina mo hakkunde. ⁴ Be wi'i Iisaa: «Karamoko, oo debbo nanga no wada jinaa. ⁵ Ko fii ka Sariya, Muusaa no yamiri fidugol sifa oo kaaye. An non, ko hondun wi'ud'aa?» ⁶ Tawi ko be wonnoo wi'irde d'un, ko fii ndarndagol mo fii no be hebira feere no be toopira mo.

Kono Iisaa ugginii, o nangi windirgol hondu makko ndun ka leydi. ⁷ Nde tawnoo hibe ca'ii e landagol mo tun, o bantii, o wi'i be: «On mo aldaa e junuubu hakkunde mon yo ado fidude mo hayre.» ⁸ O ugginii kadi, o woni e windugol ka leydi.

⁹ Bay wonii ben nanii d'un, be sortori gooto gooto, gila e bur'be mawnude ben, luttu d'on Iisaa tun e debbo wonnoodo on ka hakkunde. ¹⁰ Bawto d'un Iisaa bantii, wi'i mo: «Debbo, honto toopube ma ben woni? E hay gooto fawaali ma jaawoore?»

¹¹ Debbo on jaabii, wi'i: «Koohojo, hay gooto.»

Iisaa kadi wi'i mo: «Min kadi men, mi faawaali ma jaawoore. Yahu, wota a wadfitu junuubu hande kadi.»

Fii no Iisaa Woniri Ndaygu Aduna on

¹² Bawto d'un Iisaa yewti yimbe ben, o wi'i: «Ko min woni Ndaygu aduna on. Kala on jokkudo lan yahataa han kadi ka nder nibe, e hoore d'un, ontigi hebay ndaygu gurndan dan.»

¹³ Sabu d'un Fariisiyaabe ben wi'i mo: «Hida seeditanaade hoore maa, awa seeditoore maa nden wonaa goonga.»

¹⁴ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Hay si mi seeditani hoore an, haray nden seeditoore an ko goonga, ko fii mido andi ko honto mi iwi e ko honto mi yahata. Kono onon on andaa ko honto mi iwi e ko honto mi yahata.

¹⁵ Onon, ko no yimbe ben naawirta non naawirton, min non, mi paawataa hay gooto. ¹⁶ Min si mi jaaway, haray naawoore an nden ko nde goonga, ko fii haray wonaa min tun, mido wondi e Baabaajo on, d'un ko on Nuludo lan.

¹⁷ No windii ka Sariya mon wonde seeditoore dido ko goonga. ¹⁸ Min mido seeditanaade hoore an, awa kadi Baabaajo, Nuludo lan on, no seeditaade fii an.»

¹⁹ Onsay ben wi'i mo: «Ko honto non ben maa woni?»

Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa lan, min woo, Ben an woo. Si hid'on andunoo lan, harayno hid'on andi Ben an.» ²⁰ Ko ka nder nokkuure ka arkawal sadaka ngal woni d'on, Iisaa wowli dii kongudi, fewndo ko o jannata ka juulirde mawnde. Laatii hay gooto nangaali mo, ko fii hari saa'i makko on hewtaali taho.

²¹ Iisaa wi'i be fahin: «Mi yahay, kono on d'abbitay lan, maayon e nder junuubu. Onon on waawataa hewtoyde ka min mi yahata ton.»

²² Onsay hooreebe Yahuudiyankeebe ben wi'indiri: «E hara o wartoto, bay o wi'ii: «On waawataa hewtoyde ka mi yahata ton?»»

²³ O wi'i be kadi: «Onon ko on be ley gaa, min ko mo mi ka dow. Ko fii onon, ko on be oo aduna, min non wonaa mo mi oo aduna. ²⁴ Ko d'un wadi si mi wi'ay on, on maayay e nder junuubi mon. Ko fii, si on gomdinaali wonde ko min woni Wondo on, on maayay e nder junuubu mon.»g

²⁵ Onsay ben landii mo: «Ko hombo wonu-maa an?»

Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Ko ko mi wi'i on kon gila ka fudfoode. ²⁶ E telen-ma mon, mido mari buy ko mi wowla e ko mi jaawa. Kono Nuludo lan on ko o goonga, awa kadi ko mi naniri mo kon, mi hollay d'un aduna on.»

²⁷ Laatii be faamaali ko fii Baabaajo on o yewti be. ²⁸ Iisaa wi'i be fahin: «Nde yowud'on *Bii-Aaden on, onsay on anday ko min woni Wondo on, awa kadi mi alaa wadude hay huunde immorde e an min, kono ko wano Baabaajo on jannirimmi non mi woni yewtirde. ²⁹ Nuludo lan on no wondi e an, o accitaali lan min tun, ko fii min mido wadude soono woo ko welata mo kon.» ³⁰ Bay o wowlirii nii, duudufe gomdini mo.

Fii Ndimankaaku e fii Jurriya Ibraahiima on

³¹ Onsay Iisaa wi'i Yahuudiyankeebe gomdinbe mo ben: «Si on duumike e wuurigol kongol an ngol, haray ka haqiiqa, ko on taalibaafe an.

³² Onsay on anday goonga on, goonga on watta on rindinaabe.»

³³ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Menen ko men jurriya Ibraahiima, haa hande men wonaali maccube hay gooto. Ko honno non wi'irtaa men wonay rindinaabe?»

³⁴ Iisaa jaabii, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala wadfoowo junuubu haray ko o maccudo junuubu. ³⁵ Maccudo wontataa beynguure jeydo d'un haa poomaa, kono bid'do on ko don jeyaa haa poomaa. ³⁶ Ko d'un wadi si Bid'do on non rindinii on, haray on wonii rimbe tigi. ³⁷ Mid'o andi wonde ko on jurriya Ibraahiima, kono hid'on d'abbude no wariron

mi, ko fii kongol an ngol hebaali werde e mon. ³⁸ Min non mido wowlude ko mi yi'i ka Ben an kon. Kono onon hidon wadude ko nanirdon baaba mon kon.»

³⁹ Onsay ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Ibraahiima woni ben amen.»

Iisaa kadi wi'i be: «Si tawii ko on iwdi Ibraahiima, haray wadee kuude Ibraahiima den. ⁴⁰ Kono jooni onon, hidon dabude no wariron mi, min oo nedfo wowlando on goonga mo mi naniri Alla, kono Ibraahiima kan wadaali ko nandi e dun. ⁴¹ Ko kuude baaba mon den wondon wadude!»

Ben kadi wi'i mo: «Menen hinaa men bibbe hebiraabe nii, ko gooto men mari baaba, on-le ko Alla!»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «Si tawii ko Alla wonnoo Ben mon, on yidayno lan, ko fii ko ka Alla mi iwri, mi ari. Mi aranaa hoore an, kono ko kanko nulimmi. ⁴³ E ko fii hondun on alaa faamude ko mi woni on wowlande kon? Ko bay on waawataa hefaade kongudi an din. ⁴⁴ Ko fii, ko Ibulliisa woni baaba mon, e hin-le hidon faalaa wadude faaleeji baaba mon din. On-le o woniino waroowo gila ka fufufoode, o jabaali daraade e goonga, bay goonga on alaa e makko. Nde o wowli fenaande nden woo, haray dun ko e jikku makko on iwri, ko fii ko o fenoowo, awa kadi ko o baaba penaale. ⁴⁵ Min non, bay mido wowlude goonga, on hoolotaako lan. ⁴⁶ Ko hombo e mon waawi hollude wonde mi wadii junuubu? Si mi wowlii goonga, ko hondun hadata hoolodon mi? ⁴⁷ Ko fii, mo Alla on hedfota daaluyeeji Alla din. Kono onon, on hedfotaako, bay hinaa on be Alla.»

⁴⁸ Onsay Yahuudiyankeebe ben jaabii mo, wi'i: «Kere men alaa goonga si men wi'i ko a Samariyankeejo, awa kadi jinna no e maa?»

⁴⁹ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Min, jinna alaa e an, kono mi teddinay woni Ben an, kono onon hidon hayfinde lan. ⁵⁰ Min mi alaa dabbande hoore an darja. No woodi Wondo lan dabbande, jaawa kadi. ⁵¹ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, mo doftike kongol an ngol, o maayataa few.»

⁵² Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Jooni non men andii jinna no e maa. Ko fii Ibraahiima maayiino, annabaabe ben kadi wano non, an non hida wi'ude: mo doftike kongol an ngol, o maayataa few. ⁵³ E hara a buru Ibraahiima baaba amen mawnude? On-le maayii, annabaabe ben kadi maayii. Ko hombo wadufaa hoore maa?»

⁵⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «Si mi mawninii hoore an, haray darja an on ko fus. Ko Ben an darjintammi, on mo wi'udon ko Alla mon. ⁵⁵ E hara-le on andaa mo, min non mido andi mo. Si mi wi'iino mi andaa mo, harayno mi wonii fenoowo, mi wa'ii wa mon. Kono-le mido andi mo, mido doftii kongol makko ngol. ⁵⁶ Ben mon Ibraahiima weltorno yi'ugol jalaande arugol an, bay o yi'ii nde, o weltii.»

⁵⁷ Hooreebe Yahuudiyankeebe ben kadi wi'i mo: «Hay a hebaali duubi cappande jowi, a yi'ii Ibraahiima?»

⁵⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ado Ibraahiima woodeede, hari min mido woodaa.»^h ⁵⁹ Ko sabu din kongudi be hocciri kaaye fii fidugol mo, kono Iisaa suudii, yalti ka juulirde mawnde.

9

Fii Hebidaado e Mbundan on

^h 8:58 8.58 «Mido woodaa» no yaadi e «Ko min woni Wondo on», ndaaree Eggudu ndun ka Tawreeta 3.14.

1 E nder ko Iisaa feyyata kon, o yi'i nedfdo hebidaafdo e mbundan.
 2 Taalibaabe makko ben landii mo, wi'i: «Karamoko'en, e hara oo e mawbe mun ben, ko hombo e maβbe wadi junuubu haa si o hebidaa e mbundan?»

3 Iisaa jaabii be, wi'i: «Hinaa kanko, hinaa mawbe makko ben wadi junuubu, kono ko fii no kuufde Alla den fejjira e makko. 4 Ko jalorma haanuden gollirde golle Nuludo lan on. Ko fii jemma no ara mo tawata hay gooto waawataa gollude e mun. 5 Fannii midfo ka aduna, ko min woni Ndaygu aduna on.»

6 Bay o gaynii wi'ude dun, onsay o tutti ka leydi, o wadiri tuutaade den loopun, o yetti kun loopun, o wuji ka gite bundo on. 7 O wi'i mo: «Yahu sulmoyodaa ka beelun Siluwaama.» (Siluwaama no firi «nulaafdo».) O yahi, o sulmoyii fon, tawi ko o artata ko o wuntufo.

8 Onsay kawtalbe makko ben e woowunoobe yi'ude himo toroo ben nangi e wi'ugol: «E hara hinaa oo joodinoo no toroo?»

9 Wobbe e maβbe wi'i: «Ko kanko.»

Beya kadi wi'i: «Wonaa, be nandu tun.»

Onsay kanko tigi o wi'i: «Ko min tigi.»

10 Be wi'i mo: «Ko honno wuntirfaa?»

11 O jaabii be, o wi'i: «Ko godfo no wi'ee Iisaa wadi loopun, wuji ka gite an, wi'immi: «Yahu sulmoyodaa Siluwaama.» Min kadi mi yahi, mi sulmoyii. Awa e hino mi wuntii.»

12 Be wi'i mo: «Ko honto on nedfdo woni?»

O jaabii be: «Mi andaa.»

13 Onsay be nabi on wumunoodfo ka *Fariisiyaabe ben. 14 (Tawi ko e *jalaande fowteteende e mun, dun ko asewe, woni ko Iisaa wadi loope den ka gite makko, o wuntini mo.) 15 Ko dun wadi si Fariisiyaabe ben kadi landii mo, be wi'i ko honno o hettiri gite makko den. O jaabii be: «Ko loope o wadi ka gite an, mi sulmii tun, mi yi'ii!»

16 Ko e hoore dun Fariisiyaabe goo wi'i: «Oo nedfdo hinaa iwrufo ka Alla, ko fii o alaa teddinde jalaande fowteteende nden.»

Tawi wobbe no wi'a: «Ko honno nedfdo wadfoowo junuubu waawirta wadufe sifa dui maandeeji hawniidi?» Onsay yeddondiral wadi hakkunde maβbe.

17 Be wi'i fahin wumunoodfo on: «An ko hondun wi'udaa fii on wuntindo ma?»

O jaabii: «Ko o annabaajo.»

18 Tawi hooreebe Yahuudiyankeebe ben hoolanooki wonde ko wumunoodfo wunti, ado fe noddude mawbe makko ben, be landoo, 19 be wi'a: «Oo mo wi'oton hebida e mbundan, ko bidfo mon? Ko honno oo woni yiirude jooni?»

20 Mawbe makko ben jaabii, wi'i: «Menen, meden andi oo ko bidfo amen, awa kadi o hebida e mbundan. 21 Kono men andaa ko honno o yiiri jooni. Men andaa kadi ko hombo wuntini mo. Landee mo kanko, o hebii duubi fii yewtangol hoore makko.» 22 Tawi ko mawbe makko ben wi'iri dun ko fii hari hiβe huli hooreebe Yahuudiyankeebe ben, ko fii hari ben nanondirii wonde mo qirritike Iisaa ko *Almasiihu, ontigi yaltinte ka juulirde. 23 Ko dun wadi si mawbe makko ben wi'i: «O hebii duubi, landee mo.»

²⁴ Onsay Fariisiyaabe ben nodditi fahin on neddo wumunoodo, be wi'i mo: «Woondirii Alla! Ko fii menen meden andi oo neddo ko junuubankeejo.»

²⁵ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Si tawii on ko junuubankeejo, min mi andaa. Mido andi tun huunde wootere: hari ko mi bundo, jooni mi wuntii.»

²⁶ Ben wi'i mo fahin: «Ko hondun on wadan-maa? Ko honno o wuntinir-maa?»

²⁷ Kanko kadi o jaabii be, o wi'i: «Hari mi wowlanii on, kono on hefaaki. Ko honno faaliradon nanirde kadi? E hara onon kadi on faalaa wonude taalibaafe makko?»

²⁸ Onsay be yenni mo, be wi'i: «Ko an woni taalibaaajo makko on, menen ko men taalibaafe Muusaa. ²⁹ Ko men andi, Alla yewtiino Muusaa, kono oo doo, men andaa ko mo o honto.»

³⁰ Onsay on neddo jaabii be, wi'i: «E hino ko njaldini kon, ko ko tawi kon o wuntinii lan, e hin-le on andaa ko mo o honto. ³¹ Kono hiden andi Alla jaabinantaa junuubankeejo, kono si goddo ko dewo Alla, o wadfi faale makko on, haray o jaabinanay mo. ³² Awa kadi haa hande en nanaali no wi'ee goddo wuntinii hebidaado e mbundan. ³³ Si tawiino oo neddo wonaa mo Alla, o waawataano wafude hay fus.»

³⁴ Onsay ben jaabii mo, wi'i: «An, oo hebidaado a fow maa e junuubu, ko an jannata men?» Onsay be bugii mo ka yaasi.

³⁵ Iisaa humpitii wonde be ferike on wumunoodo ka yaasi. Onsay kanko Iisaa o ari, o tawi mo, o wi'i mo: «Hida gomdini *Bii-Aaden on?»

³⁶ On jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni on, yaa an Koohoojo, fii yo mi gomdin mo?»

³⁷ Iisaa wi'i mo: «A yi'ii ontigi. Oo wondo ma wowlande ko kanko.»

³⁸ Kanko kadi o wi'i: «Koohoojo, mi gomdini.» Onsay o sujyani mo.

³⁹ Iisaa wi'i fahin: «Ko fii jaawoore addimmi ka aduna doo, fii yo be yi'ataa ben yi'u, e yo yi'ooobe ben wumu.»

⁴⁰ Bay wobbe e Fariisiyaabe wondunoobe e makko ben nanii din kongudi, be wi'i mo: «Kere menen kadi, ko men bumbe?»

⁴¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Si tawno hara ko on bumbe, on hebataano junuubi, kono bay jooni hidon wi'ude hidon yi'a, ko non luttidirton e junuubi mon.»

10

Fii Ngaynaako Moyyo on

¹ «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, on mo yawi nokku goo, naati ka kula baali, hara hinaa ka dambugal o rewri, haray on neddo ko ngujo, jattoowo. ² Kono on naatirde ka dambugal kula, ko on woni ngaynaako baali din. ³ Aynoowo dambugal kula on udditanay mo, baali din nana hawa makko, o noddira baali di o jeyi din inde majji, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di makko din fow woo, o wontay yeeso majji, di jokka mo, ko fii hidi andi hawa makko kan. ⁵ Di jokkataa janano few, kono di dogay mo, di wodditoo, ko fii di andaa hawa janabe ben.» ⁶ Bay Iisaa wadani be ngal misal, laatii be faamaali ko o wi'i be.

⁷ Iisaa wi'i be kadi: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, ko min woni dambugal baali din. ⁸ Adinoobe lan arude ben fow ko wuybe e jattoobe, kono baali din hefanooki be. ⁹ Ko min woni dambugal ngal. Mo naatirii

lan o dandete, o naatay, o yalta, o heba faggorde. ¹⁰ Ngujjo on kan ko aranta ko fii wujjugol, wara, hayrina. Min non ko mi arani ko fii yo baali dɪn hebu ngurndan, hara ko ngurndan heewudan.

¹¹ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on, ko fii ngaynaako moyyo on okkitiray ngurndan mun dɪn fii baali mun dɪn. ¹² Kono wonaa faggiroowo fii njoddi on woni ngaynaako on, wonaa on jeyi baali dɪn. No onfon yi'iri saafaandu no ara, o accay don baali dɪn, o doga, saafaandu ndun ukkoo e majji, saakita dɪ. ¹³ Ko on neddo wadirta dɪn ko fii ko njoddi wonani mo e den golle, o haajetaake e dɪn baali.

¹⁴ «Ko min woni Ngaynaako Moyyo on. Mido andi baali an dɪn, awa kadi baali an dɪn no andimmi, ¹⁵ wano Baabaajo on andirimmi non e wano mi andiri Baabaajo on non, awa kadi mi okkitiray ngurndan an dɪn fii baali an dɪn. ¹⁶ Mido mari baali goo kadi dɪ tawaaka e oo kula doo. Dɪn kadi bee si mi addu dɪ, dɪ nana hawa an kan, dɪ wona wuro wooto, dɪ wona e ngaynaako gooto. ¹⁷ Baabaajo on no yidi lan, ko fii mi okkitiray ngurndan an dɪn, mi hettitoya dɪn kadi. ¹⁸ Hay gooto sortataa dɪn e an, kono ko min tigi okkitirta dɪn. Mido mari bawgal okkitiray dɪn e bawgal hettugol dɪn. Dun ko yamiroore nde mi hebiri Ben an non.»

¹⁹ Sabu dɪn kongudɪ, yeddondiral wadɪ hakkunde Yahuudiyankeefe ben kadi. ²⁰ Buy e mabbe tawi no wi'a: «Jinna no e oo. Oo ko feetudo. Ko fii hondun hefantodon mo?»

²¹ Tawi beya ben kadi no wi'a: «Dii kongudɪ hinaa dɪ mo jinna. E hara jinnawii no waawi wuntinde bumbe?»

Fii no Iisaa Apiraa

²² Tawi juldeere fii anditugol labɓintineede *juulirde mawnde nden no wadude Yerusalaam, dɪn hawrondiri ko dabbunde. ²³ Tawi Iisaa no jinda ka *Tungarru Sulaymaana, dɪn ko ka juulirde mawnde. ²⁴ Onsay Yahuudiyankeefe ben hundi mo, be wi'i mo: «Ko haa honde tuma humpintaa men? Si tawii ko an woni *Almasiihu on, laaban men!»

²⁵ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «Mi yeetike on, kono on hoolaaki. Kuude de mi woni wadude den e innde Ben an no seeditii fii an. ²⁶ Kono on hoolotaako, bay wonaa on baali an. ²⁷ Kono baali an dɪn kan hefoto lan, min mido andi dɪ, dɪ jokkay lan kadi. ²⁸ Mi yeday dɪ *ngurndan poomayankejan dɪn, hara dɪ mulataa han kadi, awa kadi hay gooto ittataa dɪ e juude an. ²⁹ Ben an, on Yedudo lan dɪ, no mawni furi fow, awa hay gooto waawataa ittude dɪ e juude Baabaajo on. ³⁰ Min e Baabaajo on ko men Gooto.»

³¹ Yahuudiyankeefe ben hoci kadi kaaye fii fidugol mo. ³² Iisaa wi'i be kadi: «Mi hollii on kuude moyye buy iwrude ka Baabaajo on. E hara ko hongal e den kuude wondon mi fidirde kaaye?»

³³ Onsay Yahuudiyankeefe ben jaabii mo, wi'i: «Men fidirtaa ma fii kuugal moyyal, kono ko fii ko hoynuda kon, e tawde kadi an, ko a neddo, hida waditii Alla.»

³⁴ Iisaa jaabii be kadi, wi'i: «E hara windaaki ka Sariya mon: <Allaahu on daali: ko on allaabe.>? ³⁵ Bay non Alla noddirii bee be daaluyee makko on tuggaa e mun: <allaabe>, e hin-le bindi dɪn montotaako, ³⁶ haray ko honno wi'irton on mo Baabaajo on subii, nuli ka aduna no hoynude, fii tun mi wi'ii ko mi *Biddo Alla? ³⁷ Si mi wadaali kuude Ben an den, haray wota on hoolo lan. ³⁸ Kono si mi wadɪ de, hay si on hoolotaako lan, hoollee de

kanje kuude den, fii no andiron faamon wonde Baabaajo on no e an, min kadi mido e makko.» ³⁹ Be dabbii kadi no be nangira mo, kono o laawii be.

⁴⁰ Bay Iisaa iwii don, o yiltitii gada Yurdayniwol ka Yaayaa *lootaynoo maande tuubuubuyee don aranun, o daakii don. ⁴¹ Yimbe buy ari e makko, tawi hibe wi'a: «Yaayaa kapun wadaali maande hawniinde woo, kono ko Yaayaa wi'i e hoore oo neddo kon fow ko goonga.» ⁴² Buy gomdini mo don.

11

Fii no Laazaru Nawniri haa o Maayi

¹ Gorko wi'eteedo Laazaru nawnuno ka saare *Betanii, ka Mariyatu e mijan mun Mariyama hodunoo don. ² Ko Mariyama on juurunoo angiri ka koyde Koohoojo on, o fittiri de sukundu makko ndun. Tawi ko Laazaru oo nawnunoodo woni bandiraawo makko on. ³ Onsay ben bandiraabe Laazaru dido immini goddo haa e Iisaa ko andinoya mo, wi'a: «Koohoojo, gido maa on no nawni.»

⁴ Bay Iisaa humpitike dun, o wi'i: «Wonaa ndee nawnaare doo warata mo, kono nde hollay mangural Alla ngal, fii no *Biddo Alla on mawniniree sabu mayre.» ⁵ Ko fii hari Iisaa no yidi Mariyatu e Mariyama mijiraawo mun on, kapun e Laazaru bandiraawo mabbe on. ⁶ Bay wonii o andii on no nawni, o wonti e nden nokkuure ka o wonnoo don balde didi.

⁷ Onsay o wi'i taalibaabe ben: «Yiltitoden ka diiwal Yahuuda.»

⁸ Taalibaabe ben wi'i mo: «Karamoko'en, ko neebaali koo, Yahuudiyanksee be on etaa de fidira on kaaye. E on yiltitoto don?»

⁹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «E nder jallal ngal hinaa saa'iiji sappoo e didi? Awa si goddo yaarii jalorma, o feggotaako, bay haray himo yi'irde ndaygu oo aduna. ¹⁰ Kono si goddo yaarii jemma, o feggoto, ko fii haray ndayganaa mo.»

¹¹ Bawto din kongudi o wi'i be: «Laazaru, gido men on, daanike, kono mido yahude fii findingol mo.»

¹² Taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, si tawii o daani, o ndikkay.»

¹³ Tawi Iisaa ko yewti ko fii mayde Laazaru nden, kono kambe be sikki ko fii doyingol tun o wowli.

¹⁴ Onsay Iisaa laabani be, o wi'i be: «Laazaru maayii. ¹⁵ Kono mido weltii fii mon tawde hari mi alaa ton fii no gomdiniron. Jooni yahen ka o woni ton.»

¹⁶ Onsay Tooma, jammaado Siwtaado on, wi'i taalibaabe heddiibe ben: «Mahen enen kadi, maayiden e makko!»

Fii no Iisaa Woniri Ummutal ngal e Ngurndan dan

¹⁷ Bay wonii Iisaa hewtii, o tawi Laazaru hebii balde nay ka yenaande.

¹⁸ Tawi hakkunde Betanii don e Yerusalaam yonaa kilomeeterji tati leydi.

¹⁹ Tawi Yahuudiyanksee buy no ari ka Mariyatu e Mariyama fii yarlingol be mayde bandiraawo mabbe on. ²⁰ Bay wonii Mariyatu humpitike wonde Iisaa no arude, o yahi fottugol e makko, Mariyama kapun lutti joodaade ka suudu.

²¹ Mariyatu wi'i Iisaa: «Koohoojo, si tawno hidon doo, bandiraawo an on maayataano. ²² Kono haa jooni mido andi kala ko toridon Alla, Alla wadanay on.»

²³ Onsay Iisaa wi'i mo: «Bandiraawo maa on immitoto.»

²⁴ Mariyatu jaabii mo, wi'i: «Mid'o andi o immitoyto ka ummutal, d'un ko ka jalaande sakkitorde.»

²⁵ Iisaa kadi wi'i mo: «Ko min woni Ummutal ngal e Ngurndan dan. Kala gomdindo lan wuuray, hay si o maayii non. ²⁶ Kala wurdo gomdindo lan maayataa han kadi. Hida hoolii d'un?»

²⁷ Mariyatu wi'i mo: «Eyyo, yaa an Koohooyo, mid'o gomdini ko an woni Almasiihu on, Bid'do Alla, haanudo arude ka aduna on.» ²⁸ Bay kanko Mariyatu o wi'ii d'un, o yiltitii, o noddoyi Mariyama mijjiraawo makko on, o wi'i mo e gundo: «Karamoko'en no doo, hibe noddude ma.» ²⁹ Nde Mariyama nanirnoo d'un, o hawtii nde wootere, o yahi e makko. ³⁰ Tawi hari Iisaa naataali taho ka nder hodo, himo e nden nokkuure ka Mariyatu fottunoo e makko d'on. ³¹ Yahuudiyankeefe wondunoofe e Mariyama ka suudu ben fii yarlingol mo yi'i himo hawtoo tun yalta, ben kadi jokki mo, ko fii hari hibe sikka himo yahude wulloygol ka yenaande.

³² Bay wonii Mariyama hewtii ka Iisaa woni d'on, o yi'ii mo, o yani e ley koyde makko, o wi'i: «Koohooyo, si tawno hid'on doo, bandiraawo an on maayataano!»

³³ Bay Iisaa yi'ii himo wulla, awa kadi Yahuudiyankeefe be o ardi ben kapun kadi no wullude, d'un yurmi mo ka wonkii haa bernde makko jibii.

³⁴ Onsay kanko Iisaa o wi'i: «Ko honto surru'don mo?»

Be jaabii mo: «Koohooyo, seenee tinon!»

³⁵ Iisaa mbojji. ³⁶ Onsay Yahuudiyankeefe ben wi'i: «Ndaaree no be yidirnoo mo!»

³⁷ Wobbe e hakkunde ma'bbe wi'i: «Kanko, oo wuntinnoodo bumbe, e hara o waawataano wafude kadi hara oo ned'do maayaali?»

Fii no Iisaa Immintiniri Laazaru

³⁸ Dun yurmi Iisaa kadi, o ari ka yenaande, tawi ko fammeere ombiraande hayre. ³⁹ Iisaa wi'i: «Pottinee hayre nden.»

Mariyatu bandiraawo maydo on wi'i mo: «Koohooyo, o luubii jooni, ko fii ko balde nay on nii.»

⁴⁰ Kono Iisaa wi'i mo: «E hinaa mi wi'iino ma, si tawii hida gomdini, a yi'ay mangural Alla ngal?»

⁴¹ Onsay be pottini hayre nden. Iisaa banti gite mun d'en, fewtini dow, wi'i: «Baaba, mi weltanike ma fii ko jaabinandaa mi kon. ⁴² Min mid'o andi hida jaabinande lan saa'i kala, kono ko sabu bee yimbe dariibe doo mi wowliri, fii yo be gomdin wonde ko an nulimmi.»

⁴³ Bay wonii o wi'ii d'un, o ewnii ko tiid'i, o wi'i: «Laazaru, yaltu!»

⁴⁴ Onsay maydo on yalti, tawi koyde d'en e juude d'en no hab'biraa lincoy, himo buumiraa kasanne on.

Onsay Iisaa wi'i be: «Firtee mo, accon o yaha.»

⁴⁵ Onsay bay buy e Yahuudiyankeefe arnoofe ka Mariyama ben yi'ii ko Iisaa wadi kon, be gomdini mo. ⁴⁶ Kono wobbe e ma'bbe yahi tawoyi *Fariisiyaabe ben, andini ben ko Iisaa wadi kon. ⁴⁷ Onsay hooreefe *yottinoofe sadaka ben e Fariisiyaabe ben mottindiridental fewjoofe ben, be wi'i: «Ko hondun wadeten? Ko fii oo ned'do no wafude maandeeji hawniid'i buy. ⁴⁸ Si en accii o jokkirii nii, fow gomdinay mo, awa kadi Roomiyankooofe ben aroyay jatta nokkuure men hormorde nden e jamaa men on.»

⁴⁹ Onsay godɔo e maɓɓe no wi'ee Qayaafa, tawi ko on wonnoo yottinoowo mawɔo sadaka e nden hitaande ɗon, o wi'i be: «Onon on faamaali huunde. ⁵⁰ Onon on andaa wonde no moyyani yimbe ɓen ka aaden gooto maaya fii jamaa on, hara jamaa on fow mulaali.»

⁵¹ Tawi ngol kongol hinaa e makko kanko tigi iwri, kono ko ɓay ko kanko wonnoo yottinoowo mawɔo sadaka e nder nden hitaande ɗon, o hiitii* wonde Iisaa no haani maayude fii jamaa *Isra'iila on. ⁵² Dun non hinaa fii oo jamaa tun, kono ko fii no fayɓe Alla saakitiibe ɓen mottindiriree, wona *mofтал gootal. ⁵³ Gila nden pande ɓe fottani fii warugol mo.

⁵⁴ Laatii tawi Iisaa jindataa han kadi e kene hakkunde Yahuudiyankeefe ɓen. O iwi ɗon, o yahi e leydi kawtirndi e ɗon ndin ka wulaa e saare no wi'ee Efrayiiima, o wondi ɗon e taalibaabe makko ɓen.

⁵⁵ Tawi juldeere Yahuudiyankeefe, ɗun ko *Juldeere Yawtaneede nden, ɓadike. Buy e yimbe leydi ndin yahi Yerusalaam fii yo ɓe laɓɓino ado Juldeere Yawtaneede nden hewtude. ⁵⁶ Tawi mo bee e maɓɓe no ɗaɓɓa Iisaa ka *juulirde mawnde, wi'a: «Ko sikkudon? E hara o arataa ka juldeere few?» ⁵⁷ Tawi non hooreefe yottinoobe sadaka ɓen e Fariisiyaabe ɓen yamiriino wonde, si tawii godɔo no andi ka o woni, yo o wowlu fii no ɓe nangira mo.

12

Fii no Debbo Juuriri Angiri ka Koyɗe Iisaa (Mat. 26.6-13; Mrk. 14.3-9)

¹ Balde jeegoo ado *Juldeere Yawtaneede nden, Iisaa ari ka wi'ete ɗon *Betanii ka Laazaru, oo mo o immintinoo e hakkunde mayɓe ɓen. ² Be moyyanin mo ɗon nafakka. Tawi ko Mariyatu wonnoo ɓannude, awa kadi Laazaru ko godɔo e wonnoobe naamidude e makko ɓen. ³ Mariyama kadi yetti wa feccere liitir angiri laaɓundi, satta-cogguuri, no wi'ee <naar>, o juuri ka koyɗe Iisaa, o fittiri koyɗe on ɗen sukundu makko ndun, suudu ndun heewi urngol angiri ndin.

⁴ Onsay godɔo e taalibaabe makko ɓen, ɗun ko Yudaasi Iskariiyu, ɗun ko oo janfoytodo mo, wi'i: ⁵ «Ko fii hondun en yeeyaali ndii angiri yeru *dinaruujji teemedɗe tati, okken miskinɓe ɓen?» ⁶ Tawi o wiiraali ɗun wa si tawii himo aanannoo miskinɓe ɓen, kono ko ɓay hari ko o ngujjo, awa kadi ko kanko joginoo bonfo on, o yettayno ko wadaa ton woo.

⁷ Kono Iisaa wi'i: «Terto mo, ko fii pande mi surrete o marirnoo ndii angiri. ⁸ Miskinɓe ɓen kan, hiɗon wondi e maɓɓe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo.

⁹ Tawi jamaa Yahuudiyankeefe ɗuudɗo humpitike wonde himo ɗoo. Be ari, tawi hinaa sabu Iisaa tun, kono ko fii yi'ugol Laazaru kadi, on mo o immintini e hakkunde mayɓe ɓen. ¹⁰ Hooreefe *yottinoobe sadaka ɓen aadii warugol Laazaru kadi, ¹¹ ɓay hari ko sabu makko wadi si Yahuudiyankeefe buy no sortaade e hakkunde maɓɓe, gomɗina Iisaa.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam (Mat. 21.1-11; Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-40)

¹² Bimbi nden pande jamaa ɗuudɗo ari fii juldeere nden, ɓe humpitii kadi wonde Iisaa aray Yerusalaam. ¹³ Onsay ɓe yetti baape tugi, ɓe yalti fii jabɓagol mo, ɓe woni e ewnagol, wi'a: «*Hosannaa!

Yo barki wonan oo wondo arude
e innde Joomiraado on,

dun ko oo lando *Isra'iilayanke'en!»^j

¹⁴ Iisaa kadi tawi mbabun, o yawi e hoore makkun, o joodfii wano windori non:

¹⁵ «Wota a hulu, yo jamaa *Siyuuna!

E hino lando maa on ka arata,

himo joodfii e hoore bikkun mbabba!»^k

¹⁶ Tawi taalibaafe makko ben faamaali fii dun fow taho, kono bay wonii Iisaa yentinaama ka mangural, onsay be anditi wonde dfii piiji no windinoo fii makko, awa ko dun tigi laatinanaa mo.

¹⁷ Tawi yimbe wondunoobe e Iisaa ben fewndo ko o noddata Laazaru ka qaburu, o immintina mo e hakkunde maybe ben, no seeditaade fii ko be yi'i kon. ¹⁸ Ko sabu dun wadi si jamaa on ari, jabbbii mo, ko fii hari be nanii wonde o wadfi nden maande hawniinde. ¹⁹ Tawi *Fariisiyaabe ben no wi'indirde: «On yi'i en alaa waawude hay huunde, bay fow jokkii mo!»

Fii no Iisaa Hiitori fii Mayde mun nden

²⁰ Tawi *Gereekiyankeefe goo no e hakkunde yimbe yahunoobe rewugol Alla ben pande juldeere nden. ²¹ Be badii oo wi'eteedo Filiipu mo Bayti-Sa'iida, dun ko e nder Jaliilu, be landii mo, be wi': «Moodibbo, meden faalaa yiidude e Iisaa!» ²² Filiipu kadi yahi, wowlani Andaraawu, onsay Andaraawu e Filiipu yahi, wowlani Iisaa.

²³ Onsay Iisaa jaabii be, wi': «Saa'i mo *Bii-Aaden on mawnintee e mun on hewtii. ²⁴ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, si abbere yanii e leydi, nde maayaali, nde wonay kayre tun, kono si nde maayii, nde rimay fiibbe buy. ²⁵ Kala yidudoo ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kono kala non ajudoo ngurndan mun dan ka aduna doo, haray ko fii *ngurndan poomayankejan o marani dan. ²⁶ Awa kala on kurkantoodo lan yo jokkan, ko fii ko ka mi woni don, ko don kurkaadu an ndun wonata. Kala non on kurkaniido lan, Baabaajo on teddinay mo.

²⁷ «Jooni bernde an nden jibike. E ko hondun mi wi'ata? Hara mi wi'ay: Baaba an, dandan oo saa'i? Oo'o, bay ko fii dun mi arani haa e oo saa'i. ²⁸ Baaba an, mawnin innde maa nden!»

Onsay hawa iwri ka kammu no wi'a: «Mi mawninii nde, mi mawninay nde kadi!» ²⁹ Jamaa wonnoodo don nani dun on wi'i ko riggannde, wobbe wi'i ko malaa'ikaajo wowlani mo.

³⁰ Iisaa wi'i kadi: «Hinaa fii an kaa hawa nanori, kono ko fii mon. ³¹ Ko jooni non aduna on paawetee, bay ko jooni non lando aduna on bugetee ka yaasi. ³² Min non tuma mi townaa ka hoore leydi, mi poofitay yimbe ben fow e an.» ³³ Tawi ko o wowliri dun, ko fii hollugol ko honno o maayirta.

³⁴ Onsay jamaa on jaabii mo, wi': «Sariya on no wi'i men wonde *Almasihu on woodete haa poomaa. Haray ko honno non wi'irdaa bee Bii-Aaden on townee? Ko hombo non woni on Bii-Aaden?»

³⁵ Iisaa jaabii be kadi, wi': «Ndaygu no e hakkunde mon taho seeda. Yahee fewndo ka mardon ndaygu don, fii wota niwre nden juhu on. Ko fii on yahoowo e niwre andaa ka yahata. ³⁶ Awa fewndo ka mardon ndaygu

d'on, hoolee ngu, fii no woniron faybe ndaygu ngun.» Bay Iisaa wi'ii d'un, onsay o yahi, o suudfii be.

Fii no Yahuudiyankeebe ben Salori Gomdinde

³⁷ Fii kala o wadii wa d'ii maandeeji hawniidi yeeso maɓbe, kono be gomdinaano mo. ³⁸ Ko nii kongol ngol annabi Isaaya wowlunoo ngol laatori, d'un ko ka o wi'unoo d'on:

«Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?
E ko hombo sookewo Joomiraado on feɓpinanaa?» ^m

³⁹ Be waawataano hoolaade, ɓay wano Isaaya wi'irnoo non kadi:

⁴⁰ «Allaahu on wuminii be,
o uddii berɗe maɓbe d'en,
fii wota be yiiru gite maɓbe d'en,
e hita be faamir berɗe maɓbe d'en,
haa be tuuba, o sellina be.» ⁿ

⁴¹ Ko d'un woni ko *Isaaya yewti, ɓay wonii o yi'ii darja Iisaa Almasiihu on, o yewti fii makko. ⁴² Kono e nder d'un, hay e hakkunde yeesoobe ben, buy e maɓbe gomdini mo, kono sabu Fariisiyaabe ben be suusaali qirritaade, fii wota be pottine ka juulirde, ⁴³ ko fii hari hiɓe yiɗi weltingol yimbe ben ɓuri weltingol Alla.

⁴⁴ Onsay Iisaa ewnii, wi'i: «Kala on gomdindo lan, haray wonaa min o gomdini, kono ko Nuludo lan on! ⁴⁵ E kala yi'udo lan, haray o yi'ii Nuludo lan on. ⁴⁶ Ko fii wonugol Ndaygu addimmi e oo aduna, hara kala gomdindo lan wonaali e nder niwre nden. ⁴⁷ Kala nanudo kongudɗi an d'in kadi, ronki d'i huutorde, hinaa min ɓaawoyta mo. Ko fii mi ariraali fii ɓaawugol aduna on, kono ko fii dandugol aduna on. ⁴⁸ Kala non bugitiido lan, salii jabude kongudɗi an d'in, no mari ɓaawoowo. Ko fii ko kongudɗi d'i mi yewti d'in ɓaawoyta mo ka palaande sakkitorde. ⁴⁹ Bay kongudɗi an d'in wonaa e an iwri, kono ko Baabaajo immindo lan on tigi yamirimmi ko mi haala e ko mi wi'a. ⁵⁰ Awa-le mido andi yamiroore makko nden ko nde ngurndan poomayankejan. E hin-le, ko mi wi'i kon, ko no Baabaajo on wi'irimmi non mi wowliri.»

13

Fii no Iisaa Sembiri Taalibaabe mun ben

¹ Bay *Juldeere Yawtaneede nden ɓadike, tawi kanko Iisaa o andii saa'i makko iwugol e oo aduna, yaha ka Baabaajo on, hewtii. Kanko Iisaa himo yiɗunoo be makko ben e oo aduna d'oo haa ka rawnoode. ² E nder ko be nafotoo kon, tawi Ibuliisa wadii e ɓernde Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu janfagol mo. ³ Nde tawnoo Iisaa no andi wonde Baabaajo on wattii fow e juude makko, awa kadi ko ka Alla o iwi, ko ka Alla kadi o ruttotoo, ⁴ o immii ka be ɓaamaynoo d'on, o ɓortii burmusu makko on, o yetti lefol bagi, o daditii. ⁵ Onsay o wancini ndiyan e miran, o woni e sembugol taalibaabe ben, o fittira koyɗe maɓbe d'en bagi mo o daditinoo on.

⁶ Bay wonii o hewtii Sim'uunu Petruusu, on wi'i mo: «Koohoojo, ko an sembatammi?»

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mi woni wafude kon a faamataa d'un fewndo d'oo, kono a faamoyay d'un onsay.»

⁸ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Oo'o, a sembataa lan few!»

Iisaa kadi jaabii mo, wi'i: «Si mi sembaali ma, haray a alaa geʼbal e an few.»

⁹ Onsay kanko Sim'uunu Petruusu o wi'i: «Koohoojo, awa hinaa koyde an den tun, kono hay juude den e hoore nden!»

¹⁰ Iisaa wi'i mo kadi: «Lootiido hatonjinaa e lootagol si wonaa sembagol, ko fi o fow ko o laabufo. E hin-le ko on laabufo, kono non hinaa on fow.»

¹¹ Ko fii hari himo andi janfotoofo mo on. Ko dʼun wadi si o wi'i: «Hinaa on fow woni laabufo.»

¹² Bay wonii o gaynii be sembude, o bornii burmusu makko on, o jottii, o wi'i be: «On faamii fii koo ko mi wadani on? ¹³ Hiḍon noddirammi Karamoko e Koohoojo. On wowlii goonga, ko fi ko mi dʼun. ¹⁴ Si tawii non min Koohoojo on, min Karamoko mon, mi sembii on, haray onon kadi hiḍon haani sembindirde. ¹⁵ Ko fii, mi wadani on misal, fii no onon kadi wadiron wano mi wadironi on non. ¹⁶ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kurkaadu buraa jom mun teddude, nulaado kadi buraa nulufo dʼun on teddude. ¹⁷ Jooni non, bay on andii dʼun, si on huutorii, haray on malii.

¹⁸ «Hinaa non fii mon on fow mi wi'i dʼun, mido andi be mi subii ben. Kono bee ko windii kon laato:

<On mo mi hawtidi bireedi dartike lan.>»

¹⁹ «Ko dʼun wadi, gila jooni mi yeetoto on ado nden huunde hewtude, fii tuma nde hewtoyi yo on hooloyo ko min woni Wondo on. ²⁰ Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala jabufo mo mi nuloyta on, haray jabii lan, awa kadi kala jabufo lan, haray jabii Nulufo lan on.»

Fii no Iisaa Feppiniri fii Janfotoofo mo on

(*Mat. 26.17-29; Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23*)

²¹ Bay wonii kanko Iisaa o yewtii dʼun, bernde makko nden aani, o holli dundoo, o wi'i: «Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, godfo e mon janfoto lan.»

²² Onsay taalibaabe ben ndaarindiri, be jibii ko hombo o wi'i. ²³ Tawi godfo e taalibaabe ben, mo Iisaa yidunoo, no joodii ka sera taabal takko Iisaa. ²⁴ Onsay Sim'uunu Petruusu sowndii on, wi'i: «Lando ko hombo o woni wowlude fii mun.»

²⁵ On taalibaajo kadi ugginii ka fewndo bernde Iisaa, o wi'i: «Koohoojo, ko hombo woni on?»

²⁶ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko mo mi jullani kuntun bireedi ka mi paamata don, mi jonni woo.» Onsay o julli bireedi on, o jonni Yudaasi mo Sim'uunu Iskariiyu. ²⁷ No Yudaasi hendornoo kun kuntun bireedi, Ibuliisa naati e bernde makko.

Iisaa wi'i mo: «Wadu ko wadataa kon hepa.» ²⁸ Kono hay gooto e be o paamidaynoo ben faamaali ko fii hondun o wi'irani mo dʼun. ²⁹ Nde tawnoo ko Yudaasi jogii bonfo on, wobbe ben sikki ko Iisaa wi'i mo wonde ko yo o soodu ko be handi e mun fii juldeere nden, maa okkorgol miskinbe ben godfun. ³⁰ Onsay Yudaasi yetti kuntun bireedi kun, yalti hepa, hari nibbii.

Fii Yamiroore Heyre nden

³¹ Bay wonii Yudaasi yaltii, Iisaa wi'i: «Jooni non *Bii-Aaden on mawninaama, awa kadi Alla mawniniraama mo. ³² Si tawii non Alla mawniniraama mo, Alla kadi mawninay mo immorde e mun, o mawnina mo kisan.»

³³ O wi'i kadi: «Ko onon yo faybe an, mido wondi e mon kadi seeda. On d'abb'oyay lan, kono jooni mido yeetaade on onon kadi wano mi wiirunoo non hooreebe Yahuudiyankeebe ben: «Ka mi yahata ton on waawataa hewtude.»

³⁴ «Mido yamirde on yamiroore heyre: Yidindiree. Wano mi yidiri on non, onon kadi yidindiree. ³⁵ Si on yidindirii, fow anday ko on taalibaabe an.»

³⁶ Onsay Sim'uunu Petruusu wi'i mo: «Koohoojo, ko honto yahataa?»

Iisaa jaabii, wi'i: «Ka mi woni yahude ton a waawataa lan jokkude fewndo d'oo, kono a jokkitoyay lan si neebii.»

³⁷ Petruusu wi'i mo fahin: «Koohoojo, ko hondun hafata mi waawe jokkude fewndo d'oo? Mi okkitiray ngurndan an d'an fii maa!»

³⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A okkitiray ngurndan maa d'an fii an? Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, ndonto yoggataa few hara a yeddaali fii an haa timma laabi tati.»

14

Fii Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan d'an

¹ «Wota berde mon den aanu. Gomdinee Alla, gomdinin lan, min kadi.

² Wonundeeji buy no woodi ka galle Ben an. Si hinaano d'un, harayno mi yeetike on, ko fii mido yahude parangol on wonunde. ³ Jooni si mi yahii, mi paranoyii on wonunde nden, mi aranoyay on, fii yo on wonoy onon kadi ka mi woni ton. ⁴ Ka mi woni yahude d'on, hid'on andi ngol laawol.»

⁵ Kono Tooma wi'i mo: «Koohoojo, men andaa ka seenotod'on ton. Ko honno non men andirta laawol ngol?»

⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko min woni Laawol ngol e Goonga on e Ngurndan d'an. Hay gooto waawataa yahude ka Baabaajo on si wonaa e an o rewri. ⁷ Si hid'on andi lan, on andoyay kadi Ben an. Kono gila jooni hid'on andi mo, awa kadi on yi'ii mo.»

⁸ Onsay Filiipu wi'i mo: «Koohoojo, hollu men Baabaajo on, d'un haray yonii men.»

⁹ Iisaa wi'i mo: «Filiipu, koo ko mi neebi wondude e mon fow, e a andaali lan? Kala yi'ud'o lan, haray yi'ii Baabaajo on. An non, ko honno wi'irtaa: «Hollu men Baabaajo on?» ¹⁰ A hoolaaki wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an? Dii kongufi di mi woni on wowlande, wonaa e an di iwri. Ko Baabaajo Wondo e an on woni wafude kuufe mun den. ¹¹ Gomdinee lan wonde mido humondiri e Baabaajo on, kanko Baabaajo on kadi himo humondiri e an. Si hinaa d'un, gomdiniiron bete sabu dee kuufe de mi woni wafude. ¹² Ka haqiiqa haqiiqa mi andinii on, kala on gomdindo lan, kapun kadi wafay kuufe de mi wadata den, o wafa ko buri mawnude, ko fii mido jaarude ka Baabaajo on. ¹³ Awa kala ko torid'on e innde an, mi wafay, fii no Baabaajo on mawniniree immorde e Bid'fo on. ¹⁴ Si on torike godfun e innde an, mi wafay d'un.»

Fodaari fii Arugol Ruuhu Seniifo on

¹⁵ «Si hid'on yidi lan, on doftoto yamirooje an den. ¹⁶ Min kadi mi toroto Baabaajo on, o yeda on Ballo goo, hara ko Wondoowo e mon haa poomaa: ¹⁷ on non ko Ruuhu Wondudo e Goonga mo aduna on waawataa jabude, bay be yi'ataa mo, be andataa mo. Kono onon hid'on andi mo, bay himo humondiri e mon, awa kadi o hod'ay e mon. ¹⁸ Mi accataa wonon

aliyatiimaabe, mi aray e mon. ¹⁹ E nder seeɗa nii aduna on yiitataa lan han kadi, kono onon on yi'ay lan. Bay mido wuuri, awa onon kadi on wuuray. ²⁰ Nden pande on andoyay wonde mido humondiri e Baaba an, onon kadi hidon humondiri e an, min kadi mido humondiri e mon. ²¹ Yidufdo lan on ko jabudoy yamirooje an den, doftii. Kala yidufdo lan, Ben an yiday mo, min kadi mi yiday mo, mi hollitoo mo.»

²² Onsay oo wi'eteedo Yahuuda, (hara hinaa Yudaasi Iskariiyu), wi'i mo: «Koohojo, ko honno hollitortaa e amen menen tun, hara hinaa e aduna on?»

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i : «Kala yidufdo lan doftoto kongol an ngol, Ben an yida mo, men ara e makko, men daakoo ka makko. ²⁴ Kala non on mo yidaa lan doftotaako kongudi an din. Ngol kongol ngol wondon e nanude hinaa e an iwri, kono ko e Baabaajo Nulufdo lan on.

²⁵ «Mi yewtii on dun wa fewndo ko mi wondi e mon. ²⁶ Kono on Ballo, dun ko *Ruuhu Seniido mo Baabaajo on addoyta e innde an on, ko on jannoyta on kala huunde, andintina on kala ko mi wi'unoo on. ²⁷ Mido accande on buttu, ko buttu an ngun mi woni on okkude. Mi alaa on non okkirde wano aduna on okkirta non. Wota berde mon den jibo, wota de hulu kadi.

²⁸ «On nanii ko mi wi'i on kon wonde mido yahude, kono mi artoyay e mon. Si hidon yidunoomi, on weltorayno ko mi woni jaarude ka Baabaajo on kon, bay Baabaajo on no bure lan mawnude. ²⁹ Ko mi woni on wowlirande dii piiji jooni, ado di hewtude, ko fii nde di hewtoyi ko yo on gomdin. ³⁰ Mi yewtidoytaa e mon buy han kadi, ko fii lando aduna on no arude, kono o maraa bawgal woo e hoore an. ³¹ Kono aduna on no haani andude wonde mido yidi Baabaajo on, ko dun wadi si mido wadirde wano Baabaajo on yamirimmi non. Immee, iwen doo!»

15

Fii Dayyere e Caldi mun

¹ O wi'i be kadi: «Ko min woni dayyere tigi-tigiire nden, ko Baaba an woni Tutufdo on. ² O tayay kala salndu wonndu e an ndu rimataa, o feppita rimooji din fow haa di laaba fii yo di burto rimude. ³ Dun-le wuren on wonii laabube sabu kongol ngol mi feppinani on ngol. ⁴ Awa duumee e humagol e an, wano min kadi mi duumori e humagol e mon non. Ko fii salndu tun waawataa rimude, hara ndu sijaaki e dayyere nden. Onon kadi wano non, si on humaaki e an, haray on waawataa rimude.

⁵ «Ko min woni dayyere nden, ko onon woni caldi din. Kala on humondirdo e an, wano min kadi mi humondiri e makko non, o rimay buy. Ko fii on waawataa wadude hay huunde e baawo an. ⁶ Kala mo humaaki e an, ko bugorteedo wa salndu tayaandu yoori, sifa din caldi ko moobeteedi, bugee ka yiite, sunnee. ⁷ Si on humike e an, kongudi an din kadi wonii e mon, haray toree kala ko faaladon, dun newnante on. ⁸ E hino no Baaba an mawninirtee: ko yo on rimu ko duudi, wonon taalibaabe an.

⁹ «Wano Baabaajo on yidirimmi non, ko non min kadi mi yidiri on. Tabitee e giggol an ngol. ¹⁰ Si on doftike yamirooje an den, wano mi doftori yamirooje Ben an den non, haray on tabitay e giggol an ngol, wano mi tabitiri e giggol makko ngol non. ¹¹ Ko mi yewtirani on nii ko fii yo weltaare an nden wonu e mon, e fii yo weltaare mon nden onon kadi wonu timmunde. ¹² E hino yamiroore nde mi yamiri on nden: Yifindiree wano

mi yidiri on non. ¹³ Hay gooto alaa giggol burngol mawnude wa okkitirgol ngurndan mun dan fii yibbe mu'un ben. ¹⁴ Si on wadii ko mi yamiri on kon, haray ko on yibbe an. ¹⁵ Mi innataa on hande kadi kurkaadi, ko fii kurkaadu andaa ko jom mun wafata. Mi wi'ii on yibbe, ko fii ko mi andiri Ben an kon fow mi andinii on. ¹⁶ Awa kadi hinaa onon subii lan, kono ko min subii on, todfii on kadi, fii yo on yahu rimoyon, kon ko rimudon lutta, e yo Baabaajo on yefu on kala ko torifon mo e innde an. ¹⁷ Ko mi yamiri on, ko yo on yidindir.»

Fii no Taalibaabe ben Apirtee ka Aduna

¹⁸ «Si aduna on non apii on, andee o apiino lan ko adii on. ¹⁹ Si tawiino ko on be oo aduna, aduna on yidayno on, bay ko on be makko, kono nde tawnoo hinaa on be oo aduna, awa kadi mi subike on e hakkunde oo aduna, ko dun wadi si aduna on no joganii on ngayngu. ²⁰ Anditee ngol kongol ngol mi wi'unoo on wonde kurkaadu buraa jom mun teddude. Si be cukkike lan, be cukkoyto on onon kadi. Si be doftike kongol an ngol, be doftoyto kongudi mon din kadi. ²¹ Kono be waday on dun fow sabu innde an nden, bay be andaa Nuludo lan on. ²² Si tawno mi aaraali, maa mi wowlanaano be, harayno be felnaaki. Kono jooni non be alaa lamitorgal fii junuubaaji mabbe din. ²³ Ko fii kala apudo lan, haray apii Ben an. ²⁴ Si tawno mi wadaali e hakkunde mabbe dee kuude de hay gooto wadaali, harayno be felnaaki, kono jooni non be yi'ii, be apii lan, be apii Ben an. ²⁵ Kono bee ngol kongol windiingol ka Sariya mabbe laato, dun ko ngol wi'ungol: <Be apii lan e baawo hujja.>»

²⁶ «Kono tuma Ballo on ari, dun ko on mo mi nulata e mon immorde e Baabaajo on, dun ko Ruuhu Wondudo e Goonga, on Ruuhu mo tawata ko iwrufo ka Baabaajo on, o seeditanto lan. ²⁷ Awa onon kadi, on seeditanoyto lan, ko fii hidon wondunoo e an gila ka fuddoode.»

16

¹ «Ko mi wowlirani on dun ko fii wota on faljinoe. ² Ko fii be yaltinoyay on ka juulirde, hay saa'i kadi aroyay nde tawata kala wardo on sikkay o wadii ko Alla yidi. ³ Ko be wadiroyta dun, ko bay be andaali Baabaajo on, be andaali lan kadi. ⁴ Ko mi wowlirani on dun, ko fii nde saa'i on hewtoyi, yo on anditoy wonde mi wowlaniino on dun. Ko hadi mi wowlana on dun gila ka fuddoode, ko fii hari mido wondi e mon.»

Fii Golle Ruuhu Seniifo on

⁵ «Jooni non mido yiltitorde ka Nuludo lan on, kono hay gooto e mon landaaki lan ko honto mi yahata. ⁶ Bay mi wowlirii nii annde heewii e berde mon. ⁷ E hin-le mido wowlande on goonga, no moyyani on ka mi yaha. Ko fii si mi yahaali, Ballo on arataa e mon. Kono si mi yahii, mi nulay mo e mon. ⁸ Tuma o aroyi, o weebitanay aduna on fii junuubu e peewal e naawoore: ⁹ ka banne junuubu, ko bay hari be hoolaaki lan, ¹⁰ ka banne peewal, ko bay mido jaarude ka Baabaajo on, awa kadi on yitataa lan han kadi, ¹¹ ka banne naawoore, ko bay lando oo aduna naawaama.

¹² «Mido mari fahin piiji buy ko mi yewta on, kono on waawataa faamude di fewndo doo. ¹³ Tuma on Ruuhu Wondudo e Goonga ari, o ardoyto on e kala goonga, ko fii kongudi makko din wonaa e makko iwroyta, kono o yewtoyay kala ko o nani, o yewta on kadi fii piiji aroyaydi.

¹⁴ O mawninoyay lan, ko fii o yettoyay e ko wonanimmi kon, o feɣɣinana on. ¹⁵ Ko fii, kala ko Baabaajo on jeyi ko min wonani. Ko dʉn wadɪ si mi wi'i wonde, o yettay e ko an kon, o feɣɣinana on.

Fii no Iisaa Wakkiliniri Taalibaabe mun ben

¹⁶ «Si burii nii seeda, on yitataa lan han kadi, onsay si nettii seeda, on yettoyay lan kadi.»

¹⁷ Onsay wobbe e taalibaabe ben wi'indiri: «Ko hondun oo woni en wi'ude: si burii nii seeda, en yitataa mo hande kadi, e hoore dʉn si nettii seeda en yitay mo, e himo jaarude kadi ka Baabaajo on.» ¹⁸ Tawi ko be woni wi'ude: «Ko hondun o wi'i dʉo: <Si burii nii seeda>? En andaa ko hondun o woni wowlude.»

¹⁹ Bay Iisaa andii wonde hiɓe faalaa mo landaade, onsay o wi'i be: «Hidon landondira fii koo ko mi wi'i: <Si burii nii seeda on yitataa lan han kadi, awa kadi si nettii seeda on yitay lan.> ²⁰ Ka haɣiiɣa haɣiiɣa mi andinii on, on wulloyay feson, aduna on kapun weltoo, wonoyon e nder annde, kono annde mon nden wattoyte weltaare. ²¹ Nde debbo no jibina, haray himo e annde, ko fii haray saa'i muuseendi hewtanii mo. Kono si o jibinii, haray o anditoytaa hande kadi fii ndin muuseendi makko, sabu weltaare ko o jibini boobo on kon. ²² Onon kadi hidon mari annde jooni, kono mi yitidoyay e mon kadi, berde mon den weltoyto. Onsay hay gooto ittoytaa weltaare mon nden. ²³ E nden jalaande, on landotaako lan fii hay huunde hande kadi, ko fii, ka haɣiiɣa haɣiiɣa mi andinii on, Baabaajo on okkay on kala ko toridon e innde an. ²⁴ Ko fii haa jooni on toraaki hay huunde e innde an. Toree, on heɓay, fii no weltaare mon nden timmira.

²⁵ «Ko mise mi yewtiri on dʉn fow. Saa'i no aroya mo tawata mi yewtirtaa on mise hande kadi, kono hara ko no laabiri poy mi yewtirta on fii Baabaajo on. ²⁶ Nden jande on toroyto e innde an, kono mi wi'aali on wonde mi toranoyto on Baabaajo on, ²⁷ ko fii haray Baabaajo on tigi no yidi on. Ko wadɪ si kanko tigi o yidi on, ko bay hari on yidiino lan, awa kadi on gomɗiniino wonde ko ka makko kanko Alla mi iwi. ²⁸ Ko ka Baabaajo on mi iwi, mi ari e oo aduna. Jooni non mido iwude e oo aduna, mi yaha ka Baabaajo on.»

²⁹ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «E hino jooni non hidon wowlude no laabiri, e on alaa wowlirde mise woo. ³⁰ Jooni non meɗen andi wonde hidon andi kala huunde, awa kadi jaraa ka godɗo landoo on. Ko dʉn wadɪ si meɗen gomɗini wonde ko ka Alla iwrudon.»

³¹ Iisaa kadi jaabii be, wi'i: «On gomɗinii jooni? ³² Awa e hino saa'i no arude, dʉn-le wuren o hewtii, ka tawata on saakitete, mo kala yaara sengo, accon mi min tun. Kono haray mi weddaaki ko fii Baabaajo on no wondi e an.

³³ «Ko mi wowlirani on nii, ko fii yo on heɓu buttu e an. On heɓoyay satteendejei e oo aduna, kono wakkilee, ko fii min mi foolii aduna on!»

17

Fii no Iisaa Tororani Taalibaabe mun ben

¹ Bay wonii o wowlirii nii, onsay Iisaa banti gite den, o fewti ka dow, o wi'i:

«Baaba an, saa'i on hewtii. Mawnin Bidɗo maa on, fii no Bidɗo maa on mawninira fii maa, ² wano yedirdaa mo bawgal e hoore kala nedɗo non, fii no o yedira kala mo okkudaa mo *ngurndan poomayankejan. ³ Ngurndan

poomayankejan ðan ko yo be ande an Alla Bajjo Goongaajo on, e Iisaa Almasiihu, mo nuludaa on. ⁴ Mi mawninii ma ka hoore leydi, mi timminii kuufde ðe yamirdaa mi wadugol ðen. ⁵ Jooni non an kadi, yo Baaba an, mawninan takko maa tigi, hara ko mangu ngu mi joginoo takko maa ngun ado aduna on woodeede.

⁶ «Mi feppinii innde maa nden e hakkunde yimbe be okkudaa mi ka aduna ðoo ðen. Ko an be wonannoo, a okkii lan be, awa be doftike daaluyee maa on. ⁷ Jooni be andii wonde ko yedudaa mi kon fow ko e maa iwri. ⁸ Ko fii, mi hewtinii be daaluyeeji ði jonnudaa mi ðin, be jabii ði, awa be andii ka haqiiqa wonde ko ka maa mi iwi, awa kadi be gomdiniii wonde ko an nulimmi. ⁹ Ko ðen mi woni toranaade. Hinaa aduna on mi woni toranaade, kono ko be yedudaa mi ðen, ðay ko be maa. ¹⁰ Wano tawiri non kala ko mi jeyi ko an jeyi, awa kadi kala ko jeyudaa ko min jeyi, e hoore ðun ko e mabbe mangu an ngun feppiri. ¹¹ Hande kadi mi alaa e oo aduna. Kambe hiße ka aduna, min mido yahude ka maa. Yaa Baabaajo *Seniifo, hiwir be innde maa nde okkudaa mi nden, fii no be wonira gooto wano wonirden gooto non. ¹² Fewndo mi wondi e mabbe, mi marirno be innde maa nde okkudaa mi nden, mi hiwi be. Hay gooto e mabbe majjaali, si hinaa muuyanaafo hayrugol on, fii no ko *hiitanoo ka ðefte kon laatora.

¹³ «Jooni non mido yahude ka maa. Ko mi yewtiri ðun ka aduna ðoo, ko fii no weltaare an nden timmira e mabbe. ¹⁴ Mi hewtinii be kongol maa ngol. Aduna on apii be, ðay be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁵ Mi toraaki ma yo a suutu be e oo aduna, kono ko yo a dandu be Bondo on. ¹⁶ Be jeyaaka e oo aduna, wano tawiri non min kadi mi jeyaaka e oo aduna. ¹⁷ Ko daaluyee maa on woni goonga on, wadu be be maa rewruude e goonga on. ¹⁸ Wano nulirdaa mi non ka aduna, min kadi mi nulirii be non e oo aduna. ¹⁹ Min kadi non mi waditike mo maa fii mabbe, fii yo kambe kadi be wadito be maa rewruude e goonga on.

²⁰ «Hinaa non kambe tun mi woni toranaade, kono hay gomdinooyoobe lan ðen sabu kongufo mabbe ðin, ²¹ fii no be fow, be wonira gooto wano an Baabaajo on wonirdaa e an non, min kadi mi woniri e maa non. Kambe kadi, yo be wonir non e men fii no aduna on gomdinira wonde ko an nulimmi. ²² Min non mi okkii be mangu ngu yedudaa mi ngun, fii no be wonira gooto, wano wonirden gooto non. ²³ Mi wona e mabbe, an kadi, wonaa e an, fii no be wonira gooto few, e no aduna on andira wonde a nuli lan, awa kadi a yidii be wano yidirdaa mi non.

²⁴ «Baaba an, mido yidi yo be okkudaa mi ðen wonu ka mi woni ðon, fii no be yi'ira mangu an ngu yedudaa mi ngun, ðay a yidiino lan ado aduna on woodeede.

²⁵ «Baaba an Feewufo, aduna on andaali ma, kono min, mi andii ma, awa ðee ðoo kadi andii ko an nulimmi. ²⁶ Mi andinii be innde maa nden, awa kadi mi andinay be, fii no giggol ngol yidudaa mi ngol wonira e mabbe, min kadi mi wona e mabbe.»

18

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mat. 26.47-56; Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53)

¹ Bay Iisaa gaynii toraade, o yaltidi e taalibaabe makko ðen, be yahi e gafo joolol no wi'ee Kidruuna ka tutateeri woni, o naatidi ðon e taalibaabe

makko ben. ² Tawi Yudaasi, d'un ko janfotoofo mo on, no andunoo nden nokkuure, ko fii hari Iisaa e taalibaabe mun ben no moobondiraynoo d'on soono woo. ³ Yudaasi ardi e dental suufaabe e yeesoobe goo, be tawata ko hooreebe *yottinoobe sadaka e *Fariisiyaabe ben immiini, be yahi ka o woni d'on, tawi hiibe jogii lampuuji e jowli e jogaaji. ⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi ko arata mo e hebude kon fow, o badii be, o wi'i: «Ko hombo dabbiton?»

⁵ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

O wi'i be kadi: «E hino lan.» Tawi Yudaasi, janfido mo on, no wondi e maɓbe. ⁶ Fewndo ko Iisaa wi'i be «e hino lan», be yiltitori ɓawre-ɓawre, be yani ka leydi.

⁷ O landitii be, o wi'i: «Ko hombo wondon dabbitude?»

Be wi'i fahin: «Ko Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁸ Iisaa jaabii be fahin, wi'i: «Mi innii on: e hino lan. Si tawii ko min wondon dabbitude, accitee bee doo, be yaha.» ⁹ Ko nii kongol ngol o wi'unoo ngol laatori wonde: «Hay gooto e be jonnudaa mi ben hayriraali lan.»^P

¹⁰ Tawi Sim'uunu Petruusu no jogii kaafa. Onsay o sorti ka, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru jaamuru ndun. Tawi ndun kurkaadu no wi'ee Malkuusa.

¹¹ Tun Iisaa wi'i mo kanko Petruusu: «Wattu kaafa maa kan ka holgo! A sikku mi yarirtaa jardukun tampere kun Baaba an yedimmi kun?»

*Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben
(Mat. 26.57-58; Mrk. 14.53-54; Luk. 22.54)*

¹² Onsay ngal dental suufaabe e hooreejo mun e yeesoobe Yahuudiyankeebe ben nangi mo kanko Iisaa, be habbi. ¹³ Be nabiri mo taho ka Hannaana, on ko esiraawo Qayaafa, yottinoowo mawdo sadaka on e nden hitaande. ¹⁴ Awa kadi ko Qayaafa on waajinoo Yahuudiyankeebe ben wonde no buri ka aaden gooto maaya fii jamaa on.

*Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa
(Mat. 26.69-75; Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62)*

¹⁵ Sim'uunu Petruusu e taalibaajo goo jokkiti Iisaa. Tawi yottinoowo mawdo sadaka on no andi on taalibaajo, o naatidi e Iisaa ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on. ¹⁶ Kono Petruusu kapun wontiri ka binde baafal ka ɓaawo. Oya taalibaajo, mo yottinoowo mawdo sadaka on andunoo on, yalti, yewti debbo aynoowo dambugal ngal, o naadi Petruusu. ¹⁷ On kurkaadu aynudo dambugal ngal wi'i Petruusu: «E hara an kadi, hinaa a tawdaado e bee taalibaabe oo neddo?»

O jaabii: «Wonaa mi tawdaado e maɓbe.»

¹⁸ Tawi kurkaadi din e aynoobe ben, d'un ko darinoobe d'on ben, no huɓɓi yiite, ko fii hari jaangol ngol no woodi, be woni e iwlagol. Tawi Petruusu kadi no wondi e maɓbe, no iwloo.

¹⁹ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on landii Iisaa fii taalibaabe mun ben e fii ko o jannaynoo kon. ²⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Mi yewtayno aduna on e kene. Ko mi jannaynoo kon fow ko ka juulirde e ka *juulirde mawnde ka Yahuudiyankeebe ben fow fottaynoo d'on. E hoore d'un mi wowlaali hay fus e gundoo. ²¹ Ko hondun non landortaa mi? Lando nanirfe lan ben ko hondun mi wowlani d'un. E hino hiibe andi ko mi wi'i kon.»

²² Bay Iisaa wi'ii d'un, godfdo e ben aynoobe wonnoobe d'on bantii Iisaa, e hoore himo wi'a: «Ko nii jaabortaa yottinoowo mawdo sadaka on?»

²³ Iisaa jaabii, wi'i: «Si mi wowlia ko boni, hollu ko hondun e ko boni. Si tawii non ko ko moyyi mi wowli, haray ko hondun piyirtaa mi?» ²⁴ Onsay Hannaana feyyini mo ka Qayaafa, d'un ko ka yottinoowo mawdo sadaka on, e hoore himo habbi.

²⁵ Tawi kapun Sim'uunu Petruusu no darii d'on, no iwloo. Onsay be wi'i mo: «An kadi, hinaa a godfdo e taalibaabe makko ben?»

O yeddi, o wi'i: «Hinaa mi taalibaajo makko few!»

²⁶ Onsay godfdo e kurkaadi yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko musidfo oo mo Petruusu itunoo nowru mun, wi'i: «Taw si hinaa an e makko mi yi'idi ka tutateeri?»

²⁷ Petruusu yeddi d'un kadi. Tun ndontoori ndin yoggi.

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mat. 27.1-2, 11-26; Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25)

²⁸ Bay be iwii ka Qayaafa, be nabi Iisaa ka suudu laamu. Tawi ko ka subaka, laatii kambe tigi be naataali ka suudu laamu fii wota be tuunintino, fii no be paamira ka *Juldeere Yawtaneede. ²⁹ Onsay Pilaatu lando on yalti, tawoyi be, o wi'i be: «Ko feloore honde wondon fawude oo nedfo?»

³⁰ Ben jaabii, wi'i: «Si tawno o wadaano bone, men addantaano ma mo.»

³¹ Ko e hoore d'un Pilaatu wi'i be: «Yettee mo, onon tigi, jaawiron mo sariya mon on.»

Kono Yahuudiyankeebe ben wi'i mo: «Men newnanaaka warugol godfdo.» ³² (Tawi ko nii kongol ngol Iisaa wi'unoo ngol laatorta fii bangingol ko mayde honde o maayata.)

³³ Onsay Pilaatu naatiti ka suudu laamu, o noddi Iisaa, o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i: «E ko an wowlani d'un hoore maa, kaa ko wobbe wowlan-maa d'un fii an?»

³⁵ Pilaatu kadi jaabii mo, wi'i: «E hara ko mi Yahuudiyankeejo? Ko jamaa maa on e hooreebe yottinoobe sadaka ben wattu-maa e juude an. Ko hondun wadudaa?»

³⁶ Iisaa jaabii mo fahin, wi'i: «Laamateeri an ndin hinaa jeyaandi e oo aduna. Si tawno laamateeri an ndin ko jeyaandi e oo aduna, kurkaadi an d'in habanayno lan fii wota mi watte nun e juude Yahuudiyankeebe ben. Kono laamateeri an ndin hinaa jeyaandi ley gaa.»

³⁷ Onsay Pilaatu wi'i mo: «Ko a lando-le?»

Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko ko wowludon kon onon tigi, ko mi lando. Ko sabu d'un mi hebiraa e ko fii d'un mi arani ka aduna: ko fii seeditanagol goonga on. Kala jeyaado e goonga hedoto kongol an ngol.»

³⁸ Pilaatu wi'i mo fahin: «Ko hondun woni goonga?»

Bay wonii o wi'ii d'un, o yalti kadi, o tawi Yahuudiyankeebe ben, o wi'i be: «Min mi yi'aali hujja woo fawudo mo donkineede. ³⁹ Kono Juldeere Yawtaneede kala, no woowi ka mi accitana on kasoojo gooto. Hara hidon yidi yo mi accitan on lando Yahuudiyanke'en?»

⁴⁰ Onsay be ewnii, be wi'i: «Kono hinaa non oo d'oo, ko Barabaasi!» Tawi-le Barabaasi ko murtunoodo.

1 Onsay Pilaatu yamiri yo be nabu Iisaa, be focca. 2 Suufaabe ben kadi sacci katanwol bulle, be wadi ngol ka hoore Iisaa, be borni mo kadi dolokke bofeejo. 3 Be hadii mo kadi kanko Iisaa, be wi'i: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeefe!» Be helloo mo bante kadi.

4 Pilaatu yaltiti fahin, wi'i hooreefe Yahuudiyankeefe ben: «Awa mido yaltinande on mo fii no andiron wonde mi yi'aali hujja woo fawudo oo donkineede.» 5 Onsay Iisaa yalti, tawi katanwol bulle ngol no ka hoore makko, himo bornii kadi dolokke bofeejo. Pilaatu wi'i be: «E hino aaden on!»

6 Bay hooreefe *yottinoofe sadaka ben e suufaabe ben yi'ii mo, be ewnii, be wi'i: «Fempee mo! Fempee mo!»

Pilaatu kadi wi'i be: «Yettee mo onon tigi, fempon. Ko fii min mi yi'aali hujja fawudo mo donkineede.»

7 Yahuudiyankeefe ben jaabii fahin, wi'i: «Meden mari Sariya, tippude e on Sariya himo haani wareede, ko fii himo waditii *Bid'do Alla!»

8 Bay Pilaatu nanii ngol kongol, o burti hulude. 9 Onsay o naatii ka nder suudu laamu, o wi'i Iisaa: «Ko honto iwudaa?» Kono laatii Iisaa jaabaaki mo. 10 Pilaatu wi'i mo kadi fahin: «A wowlantaa lan? E a andaa mido mari feere accitugol ma, maa fempugol ma?»

11 Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «A hebataa feere woo e hoore an si hinaa taw hara a yeda immorde ka dow. Ko dun wadi, on wattudo lan e juude maa fawtike junuubu burdo mawnude.»

12 Gila e on saa'i don, tawi Pilaatu no dab'bude no accitira mo, kono Yahuudiyankeefe ben woni e ewnagol wi'a: «Si a accitii mo, haray hinaa a gido lando mawdo Roomu on! Ko fii kala waditiido lando, haray hollitike ko o gajo lando mawdo Roomu on!»

13 Bay Pilaatu nanii din kongudi, o yaltini Iisaa ka yaasi, kanko Pilaatu o joodii ka naawirde e nokkuure no wi'ee <Meltaande>, nden no wi'ee kadi e haala Yahuudiyanke <Gabbata>. 14 Tawi ko pande hebulanagol *Juldeere Yawtaneede nden, wa ka tumbere jalorma, o wi'i Yahuudiyankeefe ben: «E hino Lando mon on!»

15 Kono be ewnii, be wi'i: «Yo o ware! Yo o ware! Fempee mo!»

Pilaatu kadi landii be: «Yo mi fempu Lando mon on?»

Onsay hooreefe yottinoofe sadaka ben jaabii mo, wi'i: «Menen men maraa lando goo si wonaa lando mawdo Roomu on!»

16 Onsay o watti mo e juude ma'bbe fii yo o fempe. Kambe kadi be yetti Iisaa, be nabi.

Fii no Iisaa Fempiraa

(Mat. 27.32-44; Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43)

17 Iisaa yalti e nden saare, himo rondanii hoore makko *leggal altindiraangal ngal. O sutanii nokkuure wi'eteende Golgotaa e haala Yahuudiyanke, ko woni firo d'un ko <Nokkuure Laalagal Hoore>. 18 Ko don be fempi mo wondude e yimbe dido goo, mo bee e ma'bbe sengo goo, kanko Iisaa o woni ka hakkunde.

19 Pilaatu windi, wadi ka dow leggal altindiraangal: «Iisaa oo jeyaado Naasirata, Lando Yahuudiyanke'en.» 20 Buy e Yahuudiyankeefe ben jangi kon ko windii, ko fii nden nokkuure nde Iisaa fempaa e mun no battinoo saare nden, tawi din bindi ko e haala Yahuudiyanke e haala Roomiyanke e haala Gereekiyanke windii. 21 Onsay hooreefe diina Yahuudiyankeefe

ben wi'i Pilaatu: «Wota a windu ko o lando Yahuudiyankeefe ben, kono windu: O wi'ii wonde ko kanko woni lando Yahuudiyankeefe ben.»

²² Kono Pilaatu jaabii be, wi'i: «Ko mi windi kon mi windii.»

²³ Bay wonii suufaabe ben fempii Iisaa, be yetti conci makko din, be wadi di pece nay, suufaajo kala hebi feccere. Be yetti kadi fokiya makko on, tawi on hinaa po'aado, ko o alluwal gootal gila dow haa ley. ²⁴ Onsay be wi'indiri: «Wota en seeku mo. Waden urba, dun hollay ko hombo o wonanta.» Tawi dun ko fii ko bindi din *hiitinoo kon no laatora, dun ko: «Be senditii concii an din, be wadii fokiya an on urba.»^r Ko dun suufaabe ben wadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁵ Tawi yumma makko e minniraawo yumma makko, dun ko Mariyama sonna oo wi'eteedo Kulopaasi, e Mariyama Magaduuna no darii ka binde leggal altindiraangal ngal Iisaa fempaa e mun ngal. ²⁶ Bay Iisaa yi'ii yumma mun, awa kadi oo taalibaajo mo o yidi no darii takko yumma makko, onsay o wi'ii yumma makko: «Neene, ko on don woni bid'do mon on.» ²⁷ O wi'ii taalibaajo on kadi: «E hino don yumma maa.» Gila e on saa'i don, taalibaajo on nabi Mariyama neene Iisaa ka mun.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mat. 27.45-56; Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49)

²⁸ Bawto dun, nde tawnoo Iisaa no andi wonde fow huufbii, o wi'i: «Mid'o d'ond'aa!» fii ko bindi din wi'i kon no laatora. ²⁹ Tawi loonde tew njaram lammudan no don. Be wadi linsere e salndu leggal no wi'ee *hisooopu, be yollii nde ka ndiyan, be banni ka hunduko makko. ³⁰ Bay wonii o yettii dan njaram, o wi'i: «Fow laatike!» Bawto dun o liiyi hoore nden, o timmi.

³¹ Nde tawnoo nden pande ko hebulanagol fii *nalaande fowteteende nden e tawde kadi nden jalaande ko mawnde. Tawi Yahuudiyankeefe ben faalaaka yo fureeji din acce ka ledde altindiraade. Onsay be torii Pilaatu yo koyde fureeji din hele si di ittee don. ³² Onsay suufaabe ben ari heli koyde arano on e oya kadi mo o fempidanoo e mun. ³³ Bay wonii be hewtii Iisaa, be tawi o maayiino, laatii be helaali mo koyde den. ³⁴ Kono goddo e suufaabe ben tufiri mo konenwal ka beccal, tun ndiyan e yiiyan yalti. ³⁵ Yi'ud'o mo on seeditike, awa seedee makko on ko goonga. Kanko non himo andi ko goonga o wowli, fii onon kadi no gomdiniron. ³⁶ Dun wadiri fii ko bindi din wi'i kon no laatora wonde: «Yi'al makko woo heletaake.»^s ³⁷ Nokku goo bindi din no wi'i kadi: «Be ndaaray mo be tufi on.»^t

Fii no Iisaa Surriraa

³⁸ Bawto dun goddo no wi'ee Yuusufu jeyaado Raamati, tawi on ko taalibaajo Iisaa nun, kono ko e nder gundoo sabu tawde himo hulunoo hooreefe Yahuudiyankeefe ben, o torii Pilaatu yo o newnan mo o yetta furee Iisaa on. Pilaatu newnani mo. Onsay o ari, o yetti furee on. ³⁹ Nikodiyuusu oo yahunoodo ka Iisaa pande goo jemma, o ari kadi, o addori wa kiloo cappande tati tiiri jillaandi *mirri. ⁴⁰ Onsay be yetti furee Iisaa on, be tumbi e kasannge wondude e urngallooji, bay tawi ko dun woni namu Yahuudiyankeefe ben fii surrugol. ⁴¹ Tawi tutateeri no e nden nokkuure nde o fempaa e mun, e nder ndin tutateeri kadi tawi

^r 19:24 19.24 Zab. 22.19   ^s 19:36 19.36 Egg. 12.46, Ada. 9.12, Zab. 34.21   ^t 19:37 19.37 Zak. 12.10

no ton qaburu keso mo hay gooto surraaka e mun taho. ⁴² Nde tawnoo nden pande ko palaande nde Yahuudiyankeefe ben woni hebulanaade fii aseweere nden, awa kadi ko on qaburu furi badaade, fe surroyi Iisaa e on qaburu.

20

Fii Immitagol Iisaa Almasiihu on (Mat. 28.1-8; Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12)

¹ E alat, d'fun ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna dawi bimbi law ka yenaande, tawi hentaaki taho. O tawi hayre nden ittaama ka yenaande. ² Onsay o dogi, o tawoyi Sim'uunu Petruusu e oya taalibaajo mo Iisaa yidunoo, o wi'i be: «Be ittii Koohoojo on ka yenaande, men andaa ko honto be wadi mo!»

³ Onsay Petruusu e oya taalibaajo yalti, yaari ka yenaande. ⁴ Be d'f'oo non be dogi, kono oya taalibaajo dogi furi Petruusu, o adii hewtude ka yenaande. ⁵ O uggini, o yi'i kasannge on ka waalii, kono o naataali. ⁶ Sim'uunu Petruusu iw'tirnoodo faawo makko on kapun kadi hewti, o naati ka nder yenaande, o haynii kasannge on no waalii d'on ⁷ e lefol wadanoongol ka hoore Iisaa ngol, tawi ngol wondaa e kasannge on, kono tawi hingol taggaa, hingol feere. ⁸ Onsay oya taalibaajo, adinoofo hewtude ka yenaande kapun kadi naati, o yi'i, o hoolii. ⁹ Tawi hari be faamaali taho ko bindi d'in wi'i kon wonde himo haani immitaade e hakkunde maybe ben. ¹⁰ Onsay kamb'e taalibaabe ben be yiltitii ka maffe.

Fii no Iisaa Feejirani Mariyama Magaduuna (Mrk. 16.9-11)

¹¹ Tawi Mariyama Magaduuna no darii ka faawo yenaande no wulla. E nder ko o wullata kon, himo uggini, himo ndaara nder yenaande nden. ¹² O yi'i malaa'ikaabe d'ifo borniibe daneeji no joodii ka furee Iisaa on waalinoo d'on, godfo on telen ka hoore, oya on telen ka koyde.

¹³ Ben wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa?»

Kanko debbo on o jaabii be, o wi'i: «Ko fii be ittii d'oo Koohoojo an on, mi andaa ka o wad'iraa.» ¹⁴ E nder ko o wi'ata d'fun kon, o yeyyitii, o yi'i Iisaa no darii, kono tawi o andaa wonde ko Iisaa non.

¹⁵ Onsay Iisaa wi'i mo: «Debbo ko hondun wullataa e ko hombo dabbitataa?»

Nde tawnoo himo sikka ko golloowo ka tutateeri, o wi'i mo: «Koohoojo si tawii ko an nabi mo, haray yeeto lan ko honto wad'udaa mo, mi yahana mo.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi fahin: «Mariyama!»

Debbo on fewti mo, wi'i e haala Yahuudiyanke: «Rabbunii!» (Ko woni d'un ko «Karamoko'en».)

¹⁷ Kono Iisaa wi'i mo: «Wota a jogito lan, ko fii mi yentaali taho ka Ben an. Kono yahu ka musibbe an ben, wi'aa be wonde mido yentude ka Ben an e ka Ben mon, ka Alla an e ka Alla mon.» ¹⁸ Onsay kanko Mariyama Magaduuna o yahi, o wi'i taalibaabe ben wonde o yi'i Koohoojo on, awa kadi kanko Iisaa o yewtii mo d'un.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe Ben (Mat. 28.16-20; Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49)

¹⁹ E alat kiikiide, d'fun ko palaande aranere e nder yontere nden, tawi taalibaabe ben sokii baafe den ka be woni d'on sabu kulol ngol be huli Yahuudiyankeefe ben ngol. Onsay Iisaa ari darii hakkunde maffe, o wi'i

be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁰ Bay wonii o wi'i d'un, onsay o holli be juude makko den e beccal makko ngal. Taalibaabe ben weltii fii ko be yi'i Koohooyo on kon.

²¹ Iisaa wi'i be kadi fahin: «Yo jam wonu e mon! Min kadi mi nulirii on wano Baabaajo on nulirimmi non!» ²² Bawto d'in kongudi, o wutti e hoore mabbe, o wi'i be: «Jabee *Ruuhu Seniido on. ²³ Be yaafanid'on junuubaaji mun woo, di yaafante be. Be on yaafanaaki junuubaaji mun woo, haray di yaafaaka.»

Fii Sikkitannde Tooma nden

²⁴ Tawi Tooma jammaado Siwtaado tawdaado e sappoo e didoobe ben wondaa e mabbe fewndo ko Iisaa ari. ²⁵ Onsay taalibaabe heddiibe ben wi'i mo: «Men yi'i Koohooyo on!»

Kono o wi'i be: «Si mi yi'aali batte peje den ka juude makko, mi fawa hondu an ndun e batte den peje, mi fawa kadi jungo an ngon ka beccal makko, haray mi hoolotaako few.»

²⁶ Bay yontii, tawi taalibaabe Iisaa ben no ka suudu kadi, tawi hibe wondi e Tooma. Onsay Iisaa ari darii hakkunde mabbe, tawi baafe den no sokii, o wi'i be: «Yo jam wonu e mon!» ²⁷ E hoore d'un o wi'i Tooma: «Bannu doo hondu maa ndun, ndaaraa juude an den, bannaa kadi jungo maa ngon, meemaa beccal an ngal. Wota a wonu mo hoolotaako, kono gomdin!»

²⁸ Onsay Tooma jaabii mo, wi'i: «Joomi an e Alla an!»

²⁹ Iisaa wi'i mo kadi: «Ko fay a yi'i lan si hoolidaa. Kono maloore wonanii ben hooliibe be yi'aali!»

³⁰ Iisaa wadii kadi maandeeji hawniidi goo duudufi e tawnde taalibaabe makko ben, di windaaki e ndee deftere. ³¹ Kono dundoo ko windanaa ko fii no gomdiniron wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on e *Bidfo Alla on, e fii no hebiron ngurndan e nder gomdingol innde makko nden.

21

Fii no Iisaa Feepirani Taalibaabe mun ben ka Daande Weendu

¹ Bawto d'un Iisaa feepitani kadi taalibaabe mun ben e daande nduu *Weendu Tiberiyaada. E hino no o feepirani be. ² Tawi Sim'uunu Petruusu e Tooma jammaado Siwtaado e Natanayiila oo mo Kanaa, d'un ko e nder Jaliuli, e fiibe oo wi'eteedo Zabadii e taalibaabe makko dido goo no wondi. ³ Sim'uunu Petruusu wi'i be: «Mido yaade yungul.»

Kambe kadi be wi'i mo: «Menen kadi men yaaday e maa.» Be yalti, be yahi, be bakoyii ka laakun. Laatii e on jemma don be nangaali hay huunde.

⁴ Bay weetii, tawi Iisaa no darii ka daande weendu, kono tawi taalibaabe ben andaa wonde ko Iisaa. ⁵ Kanko Iisaa o wi'i be: «Faybe on hebaali hay lingii?»

Be jaabii mo: «Hay gootii!»

⁶ Onsay o wi'i be: «Bugoree *jalaaji d'in ka sengo jaamo laakun kun, on hebay!» Be bugii fi, tawi hakkee ko liyyi d'in duufi, be alaa feere poodugol jalaaji d'in.

⁷ Onsay taalibaajo mo Iisaa yidunoo on wi'i Petruusu: «Ko Joomi on nii!» Nde Sim'uunu Petruusu nanirnoo wonde ko Joomi on nii, o bornii dolokke makko on, ko fii hari himo bortii, onsay o iwi ka laana o cikii ka nder

ndiyan. ⁸ Beya taalibaabe ardi e laakun kun e nder poodforgol jalaaji dɪn e hoore hidɪ heewi tew liyyi, ko fii hari hiɓe wodɗitori pencen on wa sogone teemedɗe didi. ⁹ Bay wonii ɓe tippike ka leydi, ɓe yi'i dɔn liyyi no fawii e hoore yiite, wondude e bireedi.

¹⁰ Iisaa wi'i ɓe: «Addee godɗi e liyyi dɪ nangudɔn jooni dɪn.»

¹¹ Onsaiy Sim'uunu Petruusu yawi ka laakun, o poodɪ jalaaji dɪn, o tippini ka leydi. Tawi dɪn jalaaji no heewi liyyi njani yonudɪ teemedere e cappande jowi e tati. Fii kala non hidɪ dɹuudɹunoo, kono jalaaji dɪn seekaaki. ¹² Iisaa wi'i ɓe: «Aree paamon.» Laatii hay gooto e taalibaabe ɓen suusaali mo landaade wi'a: «Ko an hombo nii?» Ko fii hari hiɓe andi ko Joomi on. ¹³ Onsaiy Iisaa badii, o yetti bireedi on e liyyi dɪn, o jonnɪ ɓe. ¹⁴ Tawi ko tammun dɹun non Iisaa no feejana taalibaabe mun ɓen gila o immintinaa e hakkunde mayɓe ɓen.

Fii Kaliifu mo Iisaa Halfini Petruusu on

¹⁵ Bay ɓe gaynii paamude, Iisaa wi'i Sim'uunu Petruusu: «Ko an yo Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hidɪ yidɪ lan ɓuri ɓee dɹoo?»

O jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hidɪ andi mido yidɹ-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa danko baaloy an koy.»^u

¹⁶ Iisaa wi'i mo kadi: «Enee Sim'uunu mo Yuunusa, hidɪ yidɹimmi?»

Kanko Sim'uunu o jaabii mo, o wi'i: «Hiiyii Joomi an, hidɪ andi mido yidɹ-maa.»

Onsay Iisaa wi'i mo: «Awa aynu baali an dɹin.»

¹⁷ O wi'i mo kadi tammun: «Sim'uunu mo Yuunusa, e hara hidɪ yidɪ lan?»

Dun aanini Petruusu fii ko o wi'i mo kon tammun si himo yidɪ mo. O jaabii mo, o wi'i: «Joomi an, hidɪ andi kala huunde. Hidɪ andi mido yidɹ-maa.»

Iisaa wi'i mo kadi: «Awa danko baali an dɹin. ¹⁸ Ko fii ka haqiiqa haqiiqa mi andinii ma, wa fewndo ko wonnoɗaa suka, a daditantono hoore maa dolokke maa on, yahaa ka faaladɹaa. Kono si a nawyoyii, a fontay juude maa dɹen, godɗo dade, o nabe ka a faalanooka.» ¹⁹ Tawi ko o wi'iri dɹun, ko fii hollugol ko mayde honde Petruusu maayata fii mawningol Alla. Bay o gaynii yewtude mo dɹun, o wi'i mo: «Jokkan!»

²⁰ Kanko Petruusu o yeyyitii, o yi'i oo taalibaajo mo Iisaa yidɪ ka jokkata ɓe, dɹun ko oo liiyinooɗo ka ɓernde Iisaa fewndo ko ɓe paamaynoo, o wi'i: «Koohooyo ko hombo woni wattooowo on e joge.» ²¹ Bay o yi'ii mo, kanko Petruusu, o wi'i Iisaa: «Oo dɹoo non Joomi an, ko hondɹun heboyta mo?»

²² Iisaa jaabii mo, wi'i: «Si mido faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dɹun? An jokkan tun!» ²³ E hoore dɹun, kan haala jonnondiraa e hakkunde musibɓe ɓen wonde on taalibaajo maayataa. E hara-le Iisaa wi'aali mo wonde on maayataa, kono ko o wi'i ko: «Si mido faalaa o wona haa nde mi artoyi, haaju maa e dɹun?»

²⁴ Ko on taalibaajo seeditii fii dɹin piiji windi dɹi. Awa hidɹen andi nden seeditooore makko ko goonga. ²⁵ Iisaa waduno piiji goo kadi buy. Si men winduno dɹun men fensiti, mi sikkaano si dɹen defte dɹe men windaynoo heyayno e aduna on.

^u **21:15** 21.15-17 Ko wonaa wi'eede «baaloy» dɹoo ko jokkɹe Iisaa ɓen.

DEFTERE KUUDE SAHAABAABE BEN

Fii Yentineede Iisaa Almasiihu on

¹ Ko an yo Tawaafiilu, mi yewtuno ka deftere an aranere fii kala ko Iisaa nangannoo wadugol e jannugol, ² haa e palaande yentineede makko, bawto o yamirde *sahaabaabe be o subinoo ben immorde e *Ruuhu Seniido on, ³ d'un ko ben be o hollitii himo wuuri bawto o wareede, be o wadani seedeeji duudufdi fii ummutal makko ngal. O feepani be e nder balde cappande nay, himo haalana be fii *laamu Alla ngun.

⁴ Nande goo, ko o wondi e mabbe, o yamirno be wota be woddito *Yerusalaam, kono yo be habbo fodaari Baabaajo on, o wi'i be: «Dun ko ndin ndi mi wowlani on fii mun. ⁵ Ko fii Yaayaa kapun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon e nder balde nii ko Ruuhu Seniido on lootirtedon.»

⁶ Nde tawnoo hiibe mottondiri takko makko, be landii mo, be wi'i: «Joomi, hara ko e on saa'i jodfintintaa laamu *Isra'iila ngun?»

⁷ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa onon haani andude fewndooji e saa'iiji di Baabaajo on todfori bawgal mun ngal e mun din. ⁸ Kono onon on hebay bawgal nde Ruuhu Seniido on ari e mon, wonon seedeebe an Yerusalaam e diiwal *Yahuuda ngal fow e diiwal *Samariya ngal fow haa ka kattude leyde.»

⁹ Bay o gaynii be wowlande d'un, wa fewndo ko be ndaarata mo, o yentinaa, onsay duulere wirni mo e gite mabbe.

¹⁰ Ko be tiggiti ka kammu, fewndo ko o yentata, worbe d'ido forniibe daneeki feepani be, wi'i be: ¹¹ «Ko onon yo be Jaliilu, ko hondun daridon, hidon ndaara nguu kammu? Iisaa oo yentinaado ka kammu e hakkunde mon artiroyay wano yiirufon o yentiniraama ka kammu nii.»

¹² Onsay be yiltitii Yerusalaam be iwi e ngon fello wi'eteengo Fello *Zaytuuni wodditorngo Yerusalaam yeru sagara yaadu happaandu e *jalaande fowteteende nden.^a ¹³ Bay wonii be hewtitii, be naatiroyi ka suudu dow-dowru ndu be woni weerude e mun ndun. Tawi ben ko Petruusu, e Yuuhanna e Yaaquuba e Andaraawu, kapun e Filiipu e Tooma e Bartolomaawu e Matta e Yaaquuba mo Alfaa e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ben, e Yahuuda mo Yaaquuba. ¹⁴ Be fow e nder nanondiral mabbe, be duumii e toragol Alla, toroda e rewbe ben wondude e Mariyama yumma Iisaa e neene-gootoobe makko ben kanko Iisaa.

Fii no Matiyaasa Suboraa

¹⁵ E d'en balde don, Petruusu immii, o darii hakkunde musibbe ben. Tawi ben moobinoobe don ko wa be teemedere e noogayo. O wi'i ben: ¹⁶ «Musibbe, bee ko windanoo kon wada, d'un-le ko ko Ruuhu Seniido on longinnoo Daawuuda kon, o *hiitii fii oo wi'teedo Yudaasi ardinoodo bee nangunoobe Iisaa. ¹⁷ On no tawdanoo e men, awa kadi himo marnoo gebal e dee golle men.»

¹⁸ (Yudaasi hendorii ngesa mban njoddi janfa mun kan, ko don fii makko lanniri hippagol, fecco e hakkunde, nder reedu makko ndun fow lancitii.

^a **1:12** 1.12 Ko woni «sagara yaadu happaandu e jalaande fowteteende nden» ko wa kiloo gooto leydi, yaaretedo wa minitaaji sappoo e jowi.

19 Hakkee ko jeyaabe Yerusalaam ben fow andunoo fii d'un, be inni mban ngesa e haala maβbe <Hakel-Dama>, ko woni firo d'un ko Ngesa Yiiyan.)^b

²⁰ «E hin-le no windii ka deftere Zabuura:

<Yo galle on d'en caabu,
hara hay gooto hodataa d'on.>^c

«No windii kadi:

<Yo godd'o lonto mo ka ardagol.>^d

21 Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko d'un wad'i, bee godd'o e bee wondunooβe e men fewndo ko jindideten e Iisaa Joomi on, ²² gila ko Yaayaa lootunoo mo haa jande o yentinaa hakkunde men, heboo ko wonda e men seeditoo fii ummutal makko ngal.»

²³ Onsay be banni yimbe dido: godd'o on no wi'ee Yuusufu, d'un ko Barsabaa jammaado Yustuusa, oya on no wi'ee Matiyaasa. ²⁴ Onsay be torii, be wi'i: «Yaa an Joomiraado Andudo berde yimbe fow, banganan men ko hombo e bee dido subidaa ²⁵ fii ko lonto Yudaasi e golle e sahaabankaaku mun, bay kanko Yudaasi o sortike, o yahii ka o muuyanaa d'on.» ²⁶ Be wad'i urba hakkunde ben dido, urba on hawri e Matiyaasa, on tawtinaa sahaabaabe ben sappoo e go'o.

2

Fii Arugol Ruuhu Seniido on

¹ Nde palaande juldeere wi'eteende *Pentakosta hewtunoo, tawi be fow hiβe wondi nokkun gootun. ² Tun nde wootere, hawa wa hendu tiid'undu iwri ka kammu ari, hebbini suudu ka be woni d'on. ³ Onsay wa d'ende yiite feenani be, d'e sendondiri, d'e woni e hoore mo kala e maβbe. ⁴ Be fow be heewi *Ruuhu Seniido on, be nangani wowlugol e *haalaaji goo, mo bee e ko Ruuhu on longini d'un.

⁵ Tawi wa nden jande *Yahuudiyankeebe rewoobe Alla iwruβe e leyde aduna on fow no Yerusalaam. ⁶ E nder ko hawa kan wad'ata kon, jamaa moobinoodo d'on on jiiβii sabu ko mo kala e maβbe nanaynoo ben no wowla e haala mun kan tigi kon. ⁷ Dun ηaldini be haa feyyiti, e hoore hiβe wi'a: «Hara bee yimbe wonbe wowlude doo fow hinaa be diiwal Jaliilu? ⁸ Ko honno nanirden bee no wowla e haala ka muynudfen kan tigi? ⁹ Dun ko enen bee Fartiyankooβe e Maadiyankooβe e Elaamiyankooβe e bee hodube Mesopotamii e ka diiwal Yahuuda e be Kapadoosi ben e be Pontii ben e be *Aazii ben, ¹⁰ e be Firgii ben e be Pamfilii ben e be Misira ben e bee jeyaabe e ndii leydi Libii kawtirbe e Sireni e iwruβe Roomu ben, ¹¹ d'un ko Yahuudiyankeebe ben e naatube e diina Yahuudiyanke ben e jeyaabe Kereeti ben e Aarabeeβe ben, enen doo fow en nani hiβe wowla e haala mo kala e men fii kuufe Alla mawde d'en!» ¹² Tawi d'un no ηaldini be fota be fow haa hiβe jibii, be nangi wi'indirgol: «Ko hondun du'un holli?»

¹³ Kono wobbe no awmotonoo be, wi'a: «Bee ko yarube haa mandili!»

Fii Waaju Petruusu Aranu ngun

¹⁴ Ontuma Petruusu immodi e *sahaabaabe ben sappoo e go'o, o ewnii jamaa on, o wi'i be: «Ko onon yo Yahuudiyankeebe e kala hodudo Yerusalaam, hefitee kongudi an d'in, andon d'undoo. ¹⁵ Ko fii hinaa ko

sikkuɗon kon, bee wonaa mandilube nii, ko walluhaa on nii. ¹⁶ E hino ko annabi Yuu'iila wi'unoo kon, himo wi'i: ¹⁷ <Alla daalii:

Ka balde sakkitore

mi tippinay Ruuhu an on e hoore kala tagaado haa heewa.

Onsay biɓbe mon worbe e rewbe haaloyay ko Alla longini ɗun,

sukaabe mon ben yi'oya feppinande,

mawbe mon ben hoydoya koyɗi.>

¹⁸ <Kanko Alla o daalii kadi:

Ko non woniri e ɗen jalaade ɗon,

mi tippinay Ruuhu an on e hoore

jiyaabe an ben worbe e rewbe,

be haala ko be longinaa.

¹⁹ Mi wafa kadi kaawakeeji ka kammu dow,

e maandeeji ka hoore leydi,

ɗun hara ko yiiyan e yiite e duggal curki.

²⁰ Naange ngen wayloo nibe,

lewru ndun kadi wayloo yiiyan,

ɗun ko ado jalaande Joomiraado on hewtude,

ɗun ko nden jalaande mawnde teddunde.

²¹ Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.>^d

²² Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Ko onon yo *Isra'iilayankeefe, heditee

ɗii konguɗi an! Oo gorko wi'eteedo Iisaa, oo jeyaado Naasirata, on mo

Allaahu on ɓanginiri yeeso mon kaawakeeji moyyi e kuufe e maandeeji,

kon ko Alla warri e makko e hakkunde mon, wano andirdon non tigi,

²³ ɗun ko on wadaado e joge tippude e eɓboore Alla nden e gandal makko

adiingal ngal kanko Alla, warirdon mo wattugol mo e juufe heeferbe ben,

ben wariri mo fempugol wenga. ²⁴ Allaahu on immintinii mo, o sortii mo e

nder ndin muuseendi mayde, ko fii hari gasataa ka nguli mayde kin jogoo

mo ton. ²⁵ Ko fii hari Daawuuda wi'irii nii fii makko, woo:

<Mi yi'ay Joomiraado on saa'i woo yeeso an,

ko fii hari himo ka sengo jaamo an

fii wota mi diwnu.

²⁶ Ko ɗun wadi si bernde an nden no heewi weltaare,

ɗenngal an ngal no e nder welo-welo,

hay bandu an ndun fowtoto e nder tanyinaare.

²⁷ Ko fii a accoytaa wonkii an kin ka wonunde maybe,

awa kadi a jabataa *Seniido maa on laatoo joldo.

²⁸ A andinii lan laawi ngurndan ɗin,

a hebbinay lan weltaare yeeso maa.>^e

²⁹ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Musibbe, newnanee lan mi yewta on

no laabiri fii Daawuuda oo baabiraawo meeden, on maynoodo surraa,

mo tawata yenaande mun no woodaa haa jooni hakkunde men. ³⁰ Nde

tawnoo ko o annabaajo, himo andi kadi wonde Allaahu on woondanii mo

woondoore wonde o joddinay goddo e jurriya makko on ka jullere laamu

makko. ³¹ O *hiitino fii immintinegol *Almasiihu on, on mo accoytaake ka

wonunde maybe ben, ɗun ko on mo bandu mun laatoytaako jolayndu.

³² Iisaa on non, Allaahu on immintinii mo, men fow ko men seedee ɗun.

³³ Alla ɓantirii mo ka sengo mun jaamo, o hendike e juufe Baabaajo on

ko fodanoo kon, ɗun ko Ruuhu Seniido on, kanko kadi o tippinii ɗun,

wano wondon yiirude nii, e no wondon nanirde nii. ³⁴ Fii kala Daawuuda yahaali ka kammu, kono kanko tigi o wi':
<Joomiraado on daalanii Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

³⁵ haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»^f

³⁶ Kanko Petruusu o wi' i kadi: «Awa yo *bolondaaji Isra'iila dfin fow andu e nder pellital wonde Allaahu on wadii Iisaa, oo mo fempunodfon, Almasiihu e Joomi.»

Fii Moftal Aranal ngal

³⁷ Bay be nanii dun, dun naati e berde mabbe den. Onsay be wi' i Petruusu e beya sahaabaabe: «Musibbe, ko hondun men haani wadufe?»

³⁸ Petruusu wi' be: «Tuubee, mo kala e mon kadi *lootoo maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on, fii yaafuyee junuubaaji mon din. Onsay on hebay dokkal Ruuhu Seniido on. ³⁹ Ko fii fodaari ndin ko fii mon e fii bibbe mon ben e fii kala wodfditiido, dun ko kala ben be Alla Joomiraado men on noddoyta.»

⁴⁰ Awa ko kongudi dnuufudi goo kadi o seeditorani be, e himo waajotonoo be kadi, wi'a: «Dandee hoore mon e nguu jamaanu boyliingu.»

⁴¹ Ben jafube kongol makko ngol, lootaa maande kisiyee. Nden pande ko wa guluuje tato yimbe beyditii e mabbe.

⁴² Onsay be duumii e janndeeji ben sahaabaabe, e mottondirgol fii jokkere endan e jaamidugol e toragol Alla. ⁴³ Nalaw hebi mo kala e mabbe. Tawi sahaabaabe ben no wadaynoo kaawakeeji moyyi e maandeeji heewufi. ⁴⁴ Onsay gomdinnoo be fow wontidi, be hawti piiji dfin fow. ⁴⁵ Be yeeyi keyeeji mabbe din e ko wonani be kon, be senditi dun hakkunde mabbe, mo kala e ko hatonjini kon. ⁴⁶ Tawi pande woo e nder wakkilaare mabbe e nanondiral hiibe wontidi, hiibe ka *juulirde mawnde, awa kadi be jaamidayno ka nder cuudi, be jaamida e nder welo-welo e bernde laabunde, ⁴⁷ be manta Alla, be hebayno kadi sulfu jamaa on fow. Joomiraado on kadi no beydiraynoo *moftal mabbe ngal pande woo ben wonaabe dandeede.

3

Fii no Jukkunnaajo Nawndiraa ka Dambugal Juulirde Mawnde

¹ Nande goo, tawi Petruusu e Yuuhanna no yahude ka *juulirde mawnde ka waqutu juuleteedo e saa'i sappoo e jowabo on. ² Dun hawrondiri aaden jibindinaado e bofoyaagal no addeede jodfdinee ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Dambugal Fotungal, fii toragol naatoobe ben ka juulirde, wano woowirannoo mo non kanko jukkunnaajo on pande woo. ³ No o yiirunoo Petruusu e Yuuhanna no e fii naatugol, o torii yo be okkor mo. ⁴ Kono Petruusu e Yuuhanna tenyini mo, be wi': «Ndaarii men!» ⁵ Kanko kadi o tenyini be, himo tanyininoo hebirgol be goddun.

⁶ Kono Petruusu wi' mo: «Mi maraa kaalisi maa kanje, kono non mi okkorte ko mi jogii kon. Immo, waawaa yahude e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata!» ⁷ Onsay kanko Petruusu o jogori mo jungo makko jaamo ngon, o immi. Tun koyde on den e kolbule mun den sattiti. ⁸ O hawtii kisan, o nangani yaadu, o naatidi e mabbe ka juulirde mawnde e hoore himo yaha hoccoo, manta Alla. ⁹ Jamaa on fow yi' i himo

yaha manta Alla. ¹⁰ Bay be anditii wonde ko kanko joodotonoo toroo ka dambugal juulirde mawnde wi'eteengal Fotungal, be njaldi d'un, be haawii fii kon ko o wafanaa.

Fii Waaju Petruusu Dimmu ngun

¹¹ Kono tawi on jukkunnaajo alaa seedude e Petruusu e Yuuhanna. Jamaa on fow dogiri ka be woniri ton, d'un ko ka tungarru wi'eteendu *Tungarru Sulaymaana, e hoore hibe njaldi. ¹² Bay Petruusu yi'ii d'un, o wi'i jamaa on: «Ko onon yo *Isra'ilayankeebe, ko fii hondun njaldandon fii d'un? E ko fii hondun ndaarirton men nii, wa si ko doole amen maa dewal amen men imminiri oo neddo, o waawi yahude? ¹³ Awa kadi on Alla Ibraahiima e Issaaga e Yaaguuba, d'un ko on Alla baabiraabe men ben, o mawniniino on Jiyaado makko, d'un ko Iisaa, on mo hendinnofon Pilaatu lando on, yeddudon, d'un ko on mo o aadiino accitgol. ¹⁴ Kono onon yeddudon on *Seniido Feewudo, toridon sulfu fii yo on accitane warnoodo yimbe goo, ¹⁵ wardon on wondo dayyere ngurndan dan. Kono Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben. Ko men seedee d'un. ¹⁶ Ko tippude e gomdingol innde makko nden kanko Iisaa, wadi si oo neddo sattiti. Ko e immorde e innde Iisaa nden e gomdingol e mayre on wadi si oo neddo yedaa cellal timmungal yeeso mon on fow.

¹⁷ «Jooni non yo musibbe, mido andi, onon e hooreebe mon ben, ko angal andude warrunodon d'un. ¹⁸ Kono ko non Allaahu on laatiniri kon ko o longinnoo annabaabe ben fow ko adii d'un, d'un ko wonde *Almasiihu makko on no haanunoo tampude. ¹⁹ Jooni non, tuubee, ruttodon fii yo junuubaaji mon din monte, ²⁰ fii no Joomiraado on yedira on saa'ijji fowtere immorde e makko, e fii no o additirana on on Almasiihu mo fodanodon, d'un ko Iisaa. ²¹ Himo haani wonude ka kammu ton haa tuma Allaahu on heydintini ko o daalirnoo annabaabe makko laafube ben kon fow gila law. ²² Muusaa wi'uno: «Alla Joomiraado mon on yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben. Ko yo on hedoya kala ko o wi'oyi on. ²³ Kono kala on mo hedoyaaki on annabaajo, o suutete e hakkunde jamaa on.»

²⁴ Kanko Petruusu o wi'i kadi: «Annabaabe *hiitinoobe ben fow, gila e Samu'iila haa e hikkiibe e makko ben, hari hiitinoke fii dee palaade doo. ²⁵ Ko onon woni bibbe annabaabe ben e *ahadi ndi Allaahu on yettannoo baabiraabe men ben, ka o daalannoo Ibraahiima wonde: «Beynguureeji aduna on fow barkinte sabu jurriya maa on.»g ²⁶ Ko fii mon onon taho Allaahu on addirnoo oo Jiyaado makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, fii ko barkinira on, sendugol mo kala e mon e wadugol ko boni.»

4

Fii no Petruusu e Yuuhanna Addiraa yeeso Mawbe ben

¹ Wa fewndo ko Petruusu e Yuuhanna yewtata d'un jamaa on, *yotinoobe sadaka ben e hooreejo aynoobe *juulirde mawnde nden e *Sadduusiyaabe ben ari. ² Ko fii hari be haabii ko ben woni waajaade jamaa on kon e ko ben woni banginde kon wonde ko e Iisaa ummutal maybe ben woni. ³ Be fawi be juufe. Bay hari nibbii, be soki be haa bimbi nden jande. ⁴ Kono buy e nanunooobe din kongudi maŋbe gomdini, adadu ben yimbe gomdinbe ko wa be guluuje njowo.

⁵ Bimbi nden jande yeesoobe Yahuudiyankeefe ben e mawbe mabbe ben e jannooße fii Sariya ben mottondiri Yerusalaam, ⁶ wondude e Hannaana, dʼun ko yottinoowo mawdo sadaka on, e Qayaafa e Yaayaa e Iskandar, e beya jeyaabe e gorol yottinoowo mawdo sadaka on. ⁷ Be addi Petruusu e Yuuhanna hakkunde mabbe, be landii be, be wi'i: «Hara ko mbawdi hondi maa innde honde wadirdon dʼun?»

⁸ Onsay Petruusu heewudo *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Ko onon yo yeesoobe jamaa e mawbe, ⁹ bay hande meden landiteede fii moyyere nde men wadani aaden jukkunnaajo, e noone no o ndikkiniiraa, ¹⁰ awa andee fota, jamaa *Isra'iila on fow kadi anda, ko e innde Iisaa Almasiihu on, oo jeyaado Naasirata, dʼun ko on mo fempunodon, Alla immintini mo e hakkunde maybe ben, ko sabu on oo neddo selliniiraa, o darii yeeso mon doo. ¹¹ Ko Iisaa on woni: «Hayre nde onon mahoobe ben hawkunodon nden wontii hittunde ka sobbundu.»^h ¹² Ko fii kisiyee hebortaa goddo goo si wonaa Iisaa Almasiihu on, sabu hay gooto okkaaka innde goo ka ley kammu doo, nde waaweten dadirde sabu mun si wonaa nde makko nden.»

¹³ Bay be yi'i pellital Petruusu e Yuuhanna ngal, dʼun ɲaldini be. Be ndaari be tawi bee ko be yinkoy koy jangaa, be anditiri be ko be wondaynoo e Iisaa kon. ¹⁴ Nde tawnoo jawndaado on no darii takko mabbe, be tawi alaa fus ko be jaaboo. ¹⁵ Be yamiri yo ben yaltine, be accana be mbatirdu ndun. Onsay be diisondiri hakkunde mabbe, be wi'i: ¹⁶ «Ko hondun wadeten bee? Ko fii no henani kala hodudo Yerusalaam wonde bee wadii kaawake moyyo tiidudo, en waawataa-le yeddude dʼun. ¹⁷ Jooni non, fii wota dʼun lollu buri nii e hakkunde jamaa on, haden be, sattinanen be wota be wowlan hay gooto nden innde hande kadi.»

¹⁸ Onsay be nulitani Petruusu e Yuuhanna, be tojani be few waajagol maa janna e innde Iisaa. ¹⁹ Kono Petruusu e Yuuhanna jaabii be, wi'i: «Hara no feewi yeeso Alla ka men doftoo on, men acca Alla? ²⁰ Naawanee hoore mon dʼundon, ko fii men waawataa ronkude wowlude ko men yi'irnoo gite amen den kon e ko men nanirnoo noppi amen dʼin kon.»

²¹ Be beydi be sattinande fii dʼun, kono bay be hebaali feere no be donkinira be, sabu ko jamaa on fow wonnoo mawninde Alla fii kon ko wadi don, be acciti be. ²² Tawi on neddo sellinaado, mo kaawake moyyo on wadaa e hoore mun, burnii duubi cappande nay.

Fii no Gomdinbe ben Torori Alla

²³ Bay Petruusu e Yuuhanna accitaama, be yaari ka dimmoobe mabbe ben, be fillitanii ben kala ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben wi'i be kon. ²⁴ Bay ben nanii ko be wi'i kon, be hawtiti, be ewnii Alla, be wi'i: «Ko an yo Joomiraado Tagudo leydi e kammu e baharu e kala ko woni e mun, ²⁵ ko an daalirnoo Ruuhu Seniido on, longindaa oo jiyaado maa, dʼun ko Daawuuda oo baabiraawo amen dʼundoo:

<Ko fii hondun leyyi dʼin monondiranta,
e ko hondun jamaaji dʼin joganii dʼii miijooji mehi?

²⁶ Lambe aduna on no dartodi,
hikkondirbe e mabbe ben no wontidi,
darii Joomiraado on e *Almasiihu makko on.»ⁱ

²⁷ «Awa yaa an Alla, ka haqiiqa, e nder ndee saare d'oo, oo wi'eteedo *Heroodu e oo wi'eteedo Pilaatu Pontii, be wontiduno e be wonaa Yahu-udiyanke ben, wondude e Isra'ilayankeebe ben, be dartii oo Kurkantoodo ma Seniido, d'un ko Iisaa, on mo subidaa. ²⁸ Be wadiri d'un faale maa on e bawgal maa ngal, fii timmingol kodduruyee maa on. ²⁹ Jooni non, yaa an Joomiraado, wattan yiili fii bee jokku be men, newnanaa kadi jiyaabe maa ben feppinirgol daaluyeeji maa d'in pellital timmungal. ³⁰ Fontu sookewo maa ngon fii no pawndule e maandeeji e kaawakeeji moyyi wadira e innde Kurkantoodo ma Seniido on, d'un ko Iisaa.»

³¹ Bay be gaynii toraade, nokkuure nde be wonnoo e mun nden dimbii, be fow be heewi Ruuhu Seniido on, be woni e feppinirgol daaluyee Alla on pellital.

Fii Moftal Gomdinbe ben

³² Gomdinbe ben fow wonti bernde wooter e miijo wooto, tawi hay gooto e mabbe wi'ataa ko jeyi kon ko halal mun, tawi ko be kafu e fow.

³³ Tawi *sahaabaabe ben no seeditora bawgal tiidungal fii ummutal Iisaa Joomi on, moyyere tiidunde kadi woni e hoore mabbe be fow. ³⁴ Tawi baaso alaa hakkunde mabbe, ko fii kala marnoodo ngesa maa suudu yeeyitayno d'un, adda coggu ko yeeyi kon, ³⁵ watta e juude sahaabaabe ben. Tun senditee, mo kala hendoo ko handi kon.

³⁶ Yuusufu kadi, d'un ko on mo sahaabaabe ben jammi Barnabaasi (ko woni firo d'un ko «wakkilinoowo»), on ko *Lewiyankeejo mo Siipuru, ³⁷ o yeeyi ngesa himo marnoo, o addi mbuudi d'in, o watti e juude sahaabaabe ben.

5

Fii ko Hebi Hanaaniya e Safirata kon

¹ Onsay gorko goo kadi wi'eteedo Hanaaniya e beyngu mun Safirata yeeyi ngesa hibe marnoo. ² E nder haldigal makko e beyngu makko, o mari feccere coggu ko yeeyaa kon, o yetti ndeya feccere o watti e juude *sahaabaabe ben.

³ Onsay Petruusu wi'i mo: «Hanaaniya, ko honno Ibuliisa naatiri ka bernde maa haa ka fenanaa *Ruuhu Seniido on, maraa feccere coggu ngesa mban. ⁴ Ado a yeeyude mba, wonaa an jeyunoo mba? E bay a yeeyii mba, wonaa an jeyunoo coggu mabba on? Ko fii hondun non wadandaa ka bernde maa sifa ngal kuugal? Awa hinaa yimbe ben fenandaa, kono ko Alla.»

⁵ Nde Hanaaniya nanirnoo d'in kongudi, o yani, o maayi. Tun kulol njanol hebi ben hedfinoobe don fow. ⁶ Onsay sukaa be ben immii wadi kasanng e makko, be nabi mo, be surroyi.

⁷ Bawto d'un, bay wa saa'iiji tati feyyii, beyngu makko ari e hoore o andaali kon ko wadi. ⁸ Onsay Petruusu wi'i mo kanko debbo on: «Yeeto lan si tawii ko nguu coggu d'oo yeeyudon ngesa mban.»

Debbo on jaabii mo, wi'i: «Eyyo, ko nguu coggu d'oo.»

⁹ Petruusu wi'i mo fahin: «Ko fii hondun haldandon ndarndagol Ruuhu Joomiraado on? Awa e hino surroye moodi maa ben ka dambugal daa. Be nabete an kadi.»

¹⁰ Don kisan o yani e ley koyde Petruusu, o maayi. Wa ko sukaa be ben naatata, be tawi kanko debbo on kadi o maayii. Be nabi mo, be surroyi

takko moodi makko. ¹¹ Kulul moolanaangol kadi hebi *moftal ngal fow e kala nanunoobe fii d'un.

Fii Kaawakeeji Moyyi di Sahaabaabe ben Wadfi

¹² Tawi sahaabaabe ben no wadude maandeeji e kaawakeeji moyyi duudufi hakkunde jamaa on. Hari kambe gomdinbe ben fow hiibe mottondiri e nder nanondiral mabbe ka *Tungarru Sulaymaana. ¹³ Tawi jamaa on no mantude be fota, kono hay gooto e mabbe suusataano be badaade. ¹⁴ Tawi pande woo wonbe gomdinde Joomi on no beydaade fota, hara ko worbe e rewbe. ¹⁵ Awa kadi nawnube no addetenoo ka sera ballaje, wallinee e buutuui maa e gate, fii nde Petruusu no feyya, hay si ko yo dowdi makko ndin hawru e godfo e mabbe. ¹⁶ Lappi lappi yimbe no wuggotonoo iwa e deya ca'e heedude e Yerusalaam, be addora nawnube ben e be jinna tampini, ben fow sellinaa.

Fii no Sahaabaabe ben Naawiraa

¹⁷ Onsay *yottinoowo mawdo sadaka on e kala wondunoobe e makko, d'un ko ndee fedde bee *Sadduusiyaabe, be hawtodi e nawliigu timmungu. ¹⁸ Be fawi sahaabaabe ben juufe, be soki be. ¹⁹ Kono e nder on jemma, malaa'ikaajo Joomiraado on udditi baafe kaso ngon, o yaltini be, o wi'i be: ²⁰ «Yahee wonoyon ka *juulirde mawnde, fejjinanon jamaa on kala kongufi fii dan ngurndan kesan.»

²¹ Bay be nanii d'un, no weetirnoo, be naatoyi ka juulirde mawnde be woni e waajagol.

Onsay yottinoowo mawdo sadaka on e wondiibe mun ben hewti, be nodditi dental fewjoobe ben, e dental mawbe *Banii-Isra'iila'en ben fow, be immiini ko yahana sahaabaabe ben ka kaso. ²² Bay ben suufaabe hewtii, laatii be tawaali beya ka kaso. Be yiltitii be huntitii be, be wi'i: ²³ «Men yahuno, men tawi kaso ngon no sokiraa no holnori, ayninaabe dame den kadi mo bee e ka woni. Kono bay men udditii, men tawaali hay gooto nder ton!» ²⁴ Nde hooreejo aynooobe juulirde nden e hooreeibe yottinoobe sadaka ben nanirnoo din kongufi, be jibii fii ben e ko honno fii d'un sakkitoroyta.

²⁵ Tun godfo ari, wi'i be: «E hino yimbe be sokunodon ka kaso ben ka waajotoo jamaa on ka juulirde mawnde too!»

²⁶ Onsay hooreejo aynooobe ben e suufaabe mun ben yahani be, addi e baawo doolugol be, sabu hiibe hulunoo wota jamaa on fidir be kaaye. ²⁷ Bay be addii be, be darni be yeeso dental fewjoobe ben. Onsay yottinoowo mawdo sadaka on landori be nii, wi'i: ²⁸ «Hidon andi hari men hadiino on few waajorgol ndee innde! Jooni non e hino on lannii lollinde waajuuji mon din Yerusalaam. E hoore d'un hidon faalaa fawude kii wonkii oo neddo e hoore amen!»

²⁹ Onsay Petruusu e sahaabaabe ben jaabii be, wi'i: «Ko Alla doftetee edii yimbe ben. ³⁰ On Alla baabiraabe men ben immintinii Iisaa, on mo warirdon fempugol e leggal, wenga. ³¹ Allaahu on bantirii mo ka sengo mun jaamo, wadfi mo Ardotoodo e Dandoowo fii okkugol *Isra'iila'en feeri no be tuubira e no be yaaforanee junuubaaji. ³² Menen e Ruuhu Seeniido mo Allaahu on yefi ben doftiibe mo, ko men seedee d'un.»

³³ Bay ben nanii ko ben sahaabaabe wi'i kon, be hibbi haa be faalaa be warude. ³⁴ Kono Fariisiyaajo jannoowo fii Sariya on, wi'eteedo Gamaliyiila, mo jamaa on fow hoolii, hawtii ka nder dental, yamiri

yo ben sahaabaabe yaltine ton taho. ³⁵ Onsay o wi'i: «Ko onon yo Isra'iilayankeebe, wattanee yiila e ko miijid'on wadugol bee kon. ³⁶ Ko fii hid'on andi neebaali ko Teyodaasu, waditiido ko teddufo, immii, mo wa yimbe teemedde nayo iwtirnoo baawo mun. Kanko Teyodaasu o waraa, doftinoobe mo ben fow lancaa. E hoore d'un hay huunde nantaaka. ³⁷ Bay feyyii e on, wi'eteedo Yudaasi, jeyaado Jaliilu, immii ka fewndo windito. O d'abbi yimbe ko iwtira baawo makko, on kadi mulaa, doftinoobe mo ben fow kadi saakitaa. ³⁸ Jooni min mi wi'ay on, tertee bee yimbe, acciton be, be yaha. Si tawii dee ebbooje maa dee kuufe ko e neddanke'en iwi, de bonoyay. ³⁹ Si tawii non ko e Alla iwri, haray on waawataa de bonnude. Reenee fii wota on wonu habidoobe e Alla!»

⁴⁰ Be fow be iwtiri e baawo ko o wi'i kon. Onsay be nodditi sahaabaabe ben, be focci be, be hadi be wowlugol innde Iisaa, be acciti be. ⁴¹ Kambe kadi be yalti ka hakkunde dental e hoore hibe weltii ko tawi kon hibe foddi e aybineede fii innde Iisaa nden. ⁴² Tawi be haabataano waajagol janna ka juulirde mawnde e ka cuudi fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on.

6

Fii no Taalibaabe ben Todfornoo Yeesoobe ko Wallitoo be

¹ Nde tawnoo taalibaabe ben no beydaade tun e den balde don, Yahuudiyankeebe wowloobe haala Gereeki wonbe hakkunde mabbe ben woni e nurnjurtugol beya Yahuudiyankeebe, sabu ko be welsindii wadangol keynguube mabbe ben ko ben handi jande woo kon. ² Onsay *sahaabaabe ben sappoo e dido nodditi taalibaabe ben no be fotata fodde, be wi'i ben: «Haanaa ka acciten daaluyee Alla on fii sendugol jaameteerii tun. ³ Ko d'un wadi, yo musibbe, subee hakkunde mon yimbe njeedifo, hara ko holniibe, heewuube Ruuhu Allaahu on e faamu, ko halfinen dee golle. ⁴ Dun, menen men duumoto e toragol e kurkanagol daaluyee on.»

⁵ Din kongudi weli be no be fotata fodde. Onsay be subii oo wi'eteedo Astefaana, on ko neddo heewudo gomdinal e *Ruuhu Seniido on, e Filiipu e Porokoor e Nikanuura e Timuuna e Parmeena e Nikolaasi mo ka wi'etee don Antiyoosi-Sirii, on ko naatunoodo e diina Yahuudiyanke. ⁶ Onsay be weebitani be sahaabaabe ben, ben *fawi juufe mun den e hoore mabbe, du'anii be.

⁷ Tawi daaluyee Alla on no layude tun, adadu taalibaabe ben no beydaade fota e nder Yerusalaam. E hoore d'un jamaa *yottinoobe sadaka duududo no doftaade gomdinal ngal.

Fii no Astefaana Nangiraa

⁸ Tawi Astefaana, on heewudo sulfu e bawde, no wadaynoo kaawakeeji moyyi mawdi e maandeeji e hakkunde jamaa on. ⁹ Onsay wobbe be Sireni e be Aleksandiri e bee be Silisii e be *Aazii, wonnoobe ka juulirde wi'eteende Juulirde Rindinaabe, be woni e yeddondirgol e Astefaana. ¹⁰ Kono tawi be alaa kutu dartagol faamu makko ngun e kongudi di Ruuhu Allaahu on longinaynoo mo din.

¹¹ Onsay be yeeni wobbe yo wi'u: «Men nanirii mo kongudi hoynudi Muusaa e Alla!» ¹² Ko nii be yuuniri jamaa on e mawbe ben e jannoobe fii Sariya on, ben ari nangiri Astefaana doole, be nabi mo ka dental fewjoobe ben. ¹³ Tawi hibe ebfi wobbe ko seeditoo fenaande, ben wi'i: «Oo neddo no jokki aybingol nokkuure hormorde nden e Sariya on. ¹⁴ Ko fii men nanii

himo wi'a wonde, Iisaa, oo jeyaafo Naasirata, lancay ndee nokkuure, o wayla kadi naamuuji di Muusaa wadani en din.»

¹⁵ Onsay ben wonnoofbe ka dental fon ndaari mo kanko Astefaana, tawi yeeso makko ngon wa'itii wa yeeso malaa'ikaajo.

7

Fii Yewtere Astefaana nden

¹ Onsay *yottinoowo mawfo sadaka on landii mo, wi'i: «Hara fun ko non woniri?»

² Astefaana jaabii, wi'i: «Ko onon yo musibbe an e baabiraabe an, heditee! Alla Jom Mangural on feepanno Ibraahiima ben men fewndo ko o wonno Mesopotamii, fun ko ado o hodoyde Haraana. ³ O daalanno mo, o wi'i: «Yaltu ka leydi maa e ka bolondaa maa, yahaa haa e leydi ndi mi holloyte.»]

⁴ Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Onsay o yalti e ndin leydi ben Kaldiyankeebe, o hodoyi Haraana. Bay ben makko faatike, Allaahu on addi mo kanko Ibraahiima haa e ndii leydi ndi wondon e mun jooni. ⁵ E hoore fun o yedaali mo ndondi woo e ndii leydi, hay non yeru ka o tippa koynal. Kono o fodi mo okkugol mo ndi, ndi wona halal makko kanko e jurriya makko aroyoowo baawo makko on. Wa fewndo ko Alla daalani mo fun, hari o maraa bidfo. ⁶ Allaahu on daalani mo kadi wondema jurriya makko on aroyay nde daakoyii e leydi jananiri, wonbe e ndin leydi kurkoya be, tampina e nder duubi teemedfe nay. ⁷ Kono o daalani mo kadi, o wi'i: «Ko min naawata on jamaa kurkoyfo be. Bawto fun, be yaltoya ton, be rewowammi e ndee nokkuure doo.»^k ⁸ E hoore fun Allaahu on yettodi e makko *ahadi ndi maande mun woni *sunninegol. Ko e nder fun Ibraahiima daji Issaaga, o sunnini mo ka jalaande jeetatabere. Issaaga wadiri non Yaaquuba, Yaaquuba kadi wadiri non e maamiraabe men ben, fun ko bibbe makko ben sappoo e difo.

⁹ «Ben maamiraabe men nawli Yuusufu, be yeeyi mo fii nabegol *Misira. ¹⁰ Kono tawi Alla no wondi e makko, o sorti mo e nder din tampereejii makko fow, Alla okki mo sulfu e faamu yeeso Fir'awna. On lando Misira wadi mo ardotoodo leydi Misira ndin, e ka galle makko kanko lando on. ¹¹ Bawto fun, heege wadi e nder leydi Misira ndin fow haa hewtoyi *Kanaana, tampere nden tiidi, tawi ben maamiraabe men alaa hebude ko jaama. ¹² Yaaquuba nani wonde jaametee no woodi Misira. Ka laawol aranol, o immini faybe makko ben, fun ko maamiraabe men ben. ¹³ Ka laawol dimmol, Yuusufu andintinii ben-gootoobe mun ben, ko onsay Fir'awna andi iwdi Yuusufu ndin. ¹⁴ Onsay Yuusufu immini ko yahana ben makko Yaaquuba e beynguure mun nden fow, tawi ben no yonunoo cappande njeediro e njowo. ¹⁵ Kanko Yaaquuba o yahi Misira. Ko fon kanko e ben maamiraabe men be faatii. ¹⁶ Be nabaa Sakiima, be wattinoyaa ka berde de Ibraahiima ittunoo kaalisi soodi Sakiima fon e juude bibbe Hamuura ben.

¹⁷ «Nde tawnoo saa'i on badike ka Allaahu on hunna ko o fodunoo Ibraahiima kon, tawi jamaa makko wondo Misira on, no burtude tun duufude, ¹⁸ haa nde godfo mo andaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ On lando fayni lepol men ngol, o tampini maamiraabe men ben haa o

hawkini be biɓbe maɓbe ben fii wota ben wuuru. ²⁰ Ko fewndo on saai' don Muusaa jibinaa, tawi himo labaa yeeso Alla. O muyninaa lebbi tati ka galle ben makko. ²¹ Bay o accaama ka yaasi, jiwo Fir'awna on hocci mo, ne'iri mo wa biɓdo mun. ²² Onsay Muusaa jannaa gande Misirayankooɓe ben fow, o woni tiida-kongudi e kuude.

²³ «Bay wonii o timminii duubi cappande nay, o miiɗii e bernde makko fii yewtoyagol musibbe makko ben, don ko *Banii-Isra'iila'en. ²⁴ O yi'i goddo e ben musibbe makko no tampinee. O ari dandugol mo, o yottanii mo, o wari Misirayankoojo on. ²⁵ Tawi himo sikka musibbe makko ben faamay wonde Allaahu on yedii be kisiyee tippude e sookeeje makko don, kono kambe be faamaali don. ²⁶ Bimbi nden pande, o yaltiti e hakkunde wofbe e ben musibbe makko ka piirata, o woni e moyyintingol hakkunde maɓbe, o wi'i be: «Ko onon woni musibbe, ko fii hondun mo kala e mon no tampina oya?»

²⁷ «Kono wonnoodo tampinde jokondo mun on wiggii Muusaa, wi'i: «Ko hombo wadu-maa lando e jaawoowo e hoore amen? ²⁸ Kaa a faalaa lan warude, wano warir'ɗaa Misirayankoojo on non hanki?» ²⁹ Sabu ngol kongol, Muusaa dogi, yahi daakoyii e ndii leydi wi'eteendi Midiyaani, o daji don biɓbe dido.

³⁰ «Duubi cappande nay ɓawto don, malaa'ikaajo feɓnani mo e loyngol yiite ka pitahun woni sumude ka wulaa fello *Sinaayi. ³¹ Bay o yi'ii don, kanko Muusaa o ɗaldi fii kon ko o yi'i. Nde tawnoo himo ɓaadaade fii tenyngol, o nani Joomiraado on no wi'a: ³² «Ko min woni Alla Joomiraado baabiraabe maa ben, Alla Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba.» Onsay Muusaa diwani, tawi suusataa ndaarirde ton.

³³ «Joomiraado on daalani mo kadi, wi'i: «Solu pade maa don, ko fii ndee nokkuure nde wondaa e mun ko nokkuure hormorde.» ³⁴ O daalani mo kadi, o wi'i: «Mi yi'ii tampere jamaa maa wondo Misira on, mi nanii woytaango maɓbe ngon, mi jippike fii jatingol be.» O daalani mo kanko Muusaa, o wi'i: «Mido imminde ma Misira.»

³⁵ Kanko Astefaana o wi'i kadi: «Ko Muusaa on mo be hayfinnoo be wi'i: «ko hombo wadu-maa lando maa jaawoowo?», ko on Alla immini tippude e ballal malaa'ikaajo feɓannoodo mo ka pitahun on fii wonugol lando e sottoowo. ³⁶ Ko on yaltini be e hoore wadugol kaawakeeji e maandeeji e nder leydi Misira, haa nabani ka *Baharu Bocfeeje e ka wulaa e nder duubi cappande nay.

³⁷ Ko Muusaa wi'unoo Banii-Isra'iila'en wonde: «Alla yaltinanoyay on annabaajo wa'udo wa an min e hakkunde musibbe mon ben.»^m ³⁸ Fewndo ko jamaa on mottondirnoo ka wulaa, ko kanko wondunoo e malaa'ikaajo yewtaynoodo mo on ka fello Sinaayi, wondude kadi e maamiraabe men ben. Ko kanko kadi Alla yedi daaluyeeji ngurndan din fii hewtingol en di. ³⁹ Kono tawi maamiraabe men ben faalaaka mo doftaade, be bugitii mo, tawi berde maɓbe ko Misira fewti. ⁴⁰ Be wi'i *Haaruuna: «Moyyinan men allaaji ko ardo men. Ko fii men andaa ko heɓi Muusaa o yaltindo men leydi Misira.» ⁴¹ E nder don balde don be moyyini nandolla ga'un nagge, be addani ndun nandollaa ru sadaka, be weltori kon ko be moyyiniri juude maɓbe. ⁴² Onsay Allaahu on hucchi be, o accidi be e rewugol kooɗe don ka kammu, wano windori non ka deftere annabaabe ben, ka o daali don: «Ko onon yo bolondaa *Isra'iila,

fewndo hirsaynofon wafon sadakaaji ka wulaa
e nder duubi cappande nay,
hara ko min wafanaynofon dun?

43 Kono bay on rewii oo allaajo wi'eteedo Muluuka,
on rewii kadi ndee hoodere oo allaajo mon wi'eteedo Ronfa,
din nandollaaji di moyyindon fii ko rewon,
min kadi mi bugoto on toonin *Baabiila.>ⁿ

44 «Tawi maamiraabe men ben no wondi e *rewirdu ndu seeditoore nden
woni e mun ndun ka wulaa ton, wano yewtidaynoodo e Muusaa on
yamirirnoo mo yo ndu moyyinire non, e sifa no o hollirnoo mo non
kadi. 45 Bay maamiraabe men hikiiibe e bendon ben yettitii ndu, be
yaadi e mayru, tippude e yamiroore Yaasuwa, e ndii leydi dii leyyi di
Alla bugitinoo yeeso mabbe, ndu lutti don haa hewti e Daawuuda, 46 on
mo Allaahu on yedi sulfu, o torii ka o darnana Alla Yaaquuba on suudu,
47 kono ko Sulaymaana wonnoo ko darnani mo suudu.

48 E hin-le Jom Bural on hodataa e ko goddo mahiri juufe, wano
annabaajo on holliri non wonde, Alla daali:

49 «Ko kammu ngun woni jullere laamu an nden,
leydi ndin wonanimmi ka mi tippa.»

Joomiraado on daaluno:

«Ko suudu hondu darnanton mi,
maa ko nokkuure honde wonantammi fowtorde?»

50 E hara hinaa bawgal an mi warri dun fow?>^p

51 «Ko onon yo yimbe yoorahoreebe, be berde mun e be noppi mun
uddi, onon non ko on dartotoobe soono woo *Ruuhu Seniido on, wano
baabiraabe mon ben dartoaynoo non! 52 E hara, ko hombo e annabaabe
ben wonnoo mo baabiraabe mon ben bittinaano? Hay be warno ben
adinooobe *hiitaade fii arugol Feewudo on, on mo janfidon wardon, 53 dun
ko onon be huutoraali Sariya mo malaa'ikaabe ben hewtinnoo on on!»

Fii Piyeede Astefaana

54 Bay ben nani dun, berde mabbe den sokii, be natindiri piye mabbe
den, monee makko kanko Astefaana. 55 Kono kanko Astefaana o burti
heewude Ruuhu Seniido on, o tiggiti ka kammu, o yi' annoora Alla on,
o yi' kadi Iisaa no darii ka sengo naamo Alla. 56 Kanko Astefaana, o wi':
«Mi yi'ii kammu ngun no udditi. E hino ka *Bii-Aaden on darii ka sengo
naamo Alla!»

57 Onsay be fow be uddi noppi, be sonki e makko, be wubbani mo. 58 Be
radii mo haa ka haawo saare, be wariri mo kaaye. Seedeefe ben acci
conci mun din e ley koyde suka no wi'ee Saawulu.

59 Wa fewndo ko be fidata mo kanko Astefaana kaaye, tawi himo tororde
nii, wi'a: «Ko an yo Joomi an Iisaa, jabbo wonkii an kin!» 60 Onsay o jicci
kadi, o gawnii ko tiidi, o wi': «Joomi, wota a faw oo junuubu e hoore bee!»
No o gawnirnoo wowlude dun, o timmi.

8

¹ Tawi Saawulu no wonani fii mayde Astefaana nden.

Fii no Saawulu cukkori Moftal ngal

Nden jande jukkere mawnde hebi dental gomdinbe wongal ngal
Yerusalaaam haa be fow be saakiti be yaari e ngal diiwal Yahuuda e

Samariiya, si wonaa *sahaabaabe ben. ² Onsay yimbe be dewal ben surri Astefaana, be fesi mo kadi fota. ³ Tawi Saawulu kapun ko lancaynoodo *mofal gomdınbe ben, ko fii himo naataynoo e cuudi fii wippitugol gomdınbe ben, worbe e rewbe, o feroo ka kaso. ⁴ Ko ben saakitanoobe yahaynoo nokkeeli fow waajoo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Kibaaru Moyyo on Lolliri Samariiya

⁵ Filiipu kadi yahi e saare jeyaande e diwal *Samariiya, o waajii don fii *Almasiihu on. ⁶ Bay jamaa on nanii ko Filiipu yewtata kon, be yi'ii kadi maandeeji di o woni wadude din, be habbitii e kongudi di o woni yewtude din. ⁷ Sabu tawde jinnaaji no yaltaynoo e yimbe duudufe be di wonnoo e mun, e hoore hidfi haaca ko tiidi, awa kadi maaya-banduube buy e bofoobe sellinaama. ⁸ Onsay welo-welo moolanaango wadi e nden saare.

⁹ Kono tawi ado dun, gorko wi'eteedo Sim'uunu no e nden saare, wadaynoodo mbilankaaku naldina jamaa Samariiya on, waditiido ko teddufo. ¹⁰ Hari be fow, gila e tosooko on haa e burdo mawnude on, hibe habbii e makko, hibe wi'a: «Oo ko bawgal Alla wi'eteengal Mawngal ngal!» ¹¹ Tawi hibe habbinoo e makko sabu tawde gila neebii himo naldiniraynoo be mbilankaakuuji makko. ¹² Kono bay be hoolike Filiipu on feppinando be innde Iisaa Almasiihu on e Kibaaru Moyyo fii *laamu Alla ngun, onsay worbe e rewbe *lootaa maande kisiyee. ¹³ Sim'uunu kadi gomdini. Bay o lootama maande kisiyee, tawi o seedataa e Filiipu. O watti yi'ude maandeeji mawdi e kaawakeeji moyyi ka wadata, o naldfi fii dun.

¹⁴ Nde bee sahaabaabe wonbe Yerusalaam nanirnoo wonde hofube Samariiya ben jabii daaluyee Alla on, be imminani be Petruusu e Yuuhanna. ¹⁵ Ben ari ka mabbe, be toranii be fii yo be hebu *Ruuhu Seniifo on. ¹⁶ Ko fii hari Ruuhu Allaahu on jippaaki e hoore hay gooto e mabbe taho, hari ko maande kisiyee tun be lootaa e innde Iisaa Joomi on. ¹⁷ Onsay Petruusu e Yuuhanna *fawi juude mun den e hoore mabbe, ben hefi Ruuhu Seniifo on.

¹⁸ Bay Sim'uunu ndarii tawii ko nde sahaabaabe ben fawunoo juude mun den e hoore mabbe si be okkaa Ruuhu Allaahu on, onsay o addani be mbuudi, o wi'i be: ¹⁹ «Yedee lan min kadi ngal bawgal, fii yo tawu kala mo mi fawi juude an den e hoore mun hebay Ruuhu Seniifo on!»

²⁰ Kono Petruusu wi'i mo: «Yo kaalisiji maa din halkodu e maa, bay hida sikka dokkal Alla ngal ko kaalisi heforta! ²¹ Ko fii a alaa gefal, a alaa ndondi e nder dun, bay bernde maa nden laabaa yeeso Alla. ²² Tuubu fii dfi miijoji bondi wondi ka bernde maa, torodaa Joomiraado on no di yaaforee si no gasa. ²³ Ko fii mi yi'ii hida tumbii e nder hahhannde, hida humondiri e angal peewal.»

²⁴ Onsay Sim'uunu jaabii, wi'i: «Onon tigi toranee lan Joomiraado on fii kon ko wi'ufon wota hewtan.»

²⁵ Bay ben dido be sahaabaabe ben imminnoo gaynii feppinde daaluyee Joomiraado on e seeditanagol mo, be yiltitii Yerusalaam. E nder yiltitagol mabbe ton, be waajii fii Kibaaru Moyyo on e nder kofooli Samariyankeebe duudufi.

Fii ko Wadi kon hakkunde Filiipu e Nuunaado mo Ecopii on

²⁶ Malaa'ikaajo Joomiraado on feppani Filiipu, wi'i mo: «Immo jokkaa laawol iwungol Yerusalaam yaari Gaaza, dun ko ngol ka sengo ley,

yaarungol ngol ka wulaa.» ²⁷ Onsay o immii o yahi, o haccii gorko *nuunaado mo Ecopii toowa ndarndeejo e nder laamateeri ndi debbo wi'eteedo Kandaas laamii e mun Ecopii. Tawi ko on gorko halfinaa ngaluuji on debbo fow, tawi on no arnoo Yerusalaam fii rewugol Alla. ²⁸ Ko on yiltitotoo Ecopii, tawi himo joodii e hoore *giri-giriwal makko ngal pucci poodata, himo jangora deftere annabi Isaaya nden. ²⁹ Onsay Ruuhu Allaahu on yamiri Filiipu, wi'i: «Wuggo, hewtitodaa oo mo giri-giriwal.»

³⁰ Onsay Filiipu dogi. Bay o badike on mo Ecopii, o nani on no janga deftere annabi Isaaya nden. O landii mo, o wi'i: «Hara hida faamude koo ko wonda jangude?»

³¹ On gorko jaabii, wi'i: «Ko honno mi faamirta si godfo sifanaaki lan?» Onsay o noddii Filiipu yo o yawu, o joodoo takko makko.

³² Tawi ko oo aaya doo o wonnoo jangude:

«Himo dowiraa wa baalii hirsoyteengii,
hara o udditaali hunduko,
wa baalun mbobidankun tayoowo kun leefi.

³³ E nder ko o hayfinaa kon, be fanni mo goonga.

Hara non ko hombo fillitotoo fii jamaanu makko ngun?

Ko fii ngurndan makko dan tayaama ka hoore leydi.»¹

³⁴ Bay kanko nuunaado on o gaynii jangude dun, onsay o wi'i Filiipu: «Mi torike ma, andinan ko hombo oo annabaajo wowli fii mun, si ko kanko tigi maa si ko godfo goo?» ³⁵ Onsay Filiipu yetti haala kan, o fudforani mo on aaya mo o jangi, o fejjinani mo Kibaaru Moyyo Iisaa on.

³⁶⁻³⁷ E nder yaadu mafbe ndun, be yi'oyi ka ndiyan woni. Onsay nuunaado on wi'i: «E hino ndiyan, ko hondun hadatammi *looteede maande kisiyee?»^P

³⁸ Onsay on nuunaado yamiri yo giri-giriwal ngal darne, o ukkodi e Filiipu ka ndiyan, on looti mo don maande kisiyee. ³⁹ Bay be yawii ka ndiyan, Ruuhu Joomiraado on jilii Filiipu, nuunaado on yiitaali mo hande kadi. O jokkiti laawol makko e hoore himo weltii. ⁴⁰ Filiipu kapun taw tun no Asduuda. Gila don o waajii fii Kibaaru Moyyo on e ca'e de o rewii e mun den fow haa o hewti Seezariya.

9

Fii no Saawulu Gomd'iniri (Sah. 22.6-16, 26.12-18)

¹ Kono tawi Saawulu kapun no wadi ka wonkii mun kambirangol taalibaabe Joomi on mayde. Kanko Saawulu o yahi ka *yottinoowo mawdo sadaka on, ² o wi'i on yo o windu bataake haa e dee juulirde Yahuudiyankeefe wonde Damaasi, fii no o andira si tawii no woodi ton worbe maa rewbe jokkufe laawol Iisaa ngol, o yaha o habboya be, o adda Yerusalaam.

³ Bawto dun, bay o yahii haa o badike Damaasi, tun nde wootere ndaygu iwri ka kammu ari, hundi mo. ⁴ O yani kisan ka leydi, o nani hawa no wi'a mo: «Saawulu, Saawulu, ko fii hondun wonda mi cukkanaade?»

⁵ On jaabii, o wi'i: «Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?»

1] 8:33 8.33 Isa. 53.7-8 P 8:36-37 8.37 Bindi goo no beyditi dun ka lannoode aaya on: *Onsay Filiipu wi'i mo: «Si tawii hida gomdini ittiri bernde maa nden fow, haray no gasa.» Onsay nuunaado on wi'i: «Mid'o gomdini wonde Iisaa Almasiihu on ko *Bid'fo Alla.»*

Onsay kanko Joomi on o jaabii mo, o wi'i: «Ko min woni Iisaa on mo wondaawu kukkaade. ⁶ Immo naataa e ndee saare d'oo, ben yeetoto ma ko haanudaa wadude.»

⁷ Tawi ben be o yaadaynoo no darii mbobidfi hakkee kulol. Hife nanaynoo kadi kan hawa, kono be alaa yi'ude hay gooto. ⁸ Onsay Saawulu immii ka leydi. Fii kala gite makko den no udditinoo, kono tawi o alaano yi'ude hay huunde. Be d'owiri mo juude makko den haa Damaasi. ⁹ O woniri non balde tati o yi'aali, e hoore d'un o jaamaa, o yaraa.

¹⁰ Kono tawi taalibaajo no Damaasi don wi'eteedo Hanaaniya. Joomi on feppinani mo, wi'i: «Hanaaniya!»

O jaabii: «Naamu, yaa an Joomi!»

¹¹ Kanko Joomi on o wi'i mo: «Immo yahaa e ngal datal wi'eteengal Feewungal, landodaa fii oo wi'eteedo Saawulu mo Tarsiisu wondo ka galle Yahuuda, himo toraade don. ¹² E nder ko o torotoo kon, o feppinanaa, o yi'i goddo no wi'ee Hanaaniya, on no naata *fawa juude mun den e hoore makko fii yo o wuntu.»

¹³ Hanaaniya jaabii, wi'i: «Joomi an, mi nanirii buy no wi'a wonde on neddo wadfi boneji duudufdi e hoore laabufe maa ben Yerusalaam.

¹⁴ Awa d'oo kadi hooreebe yottinoobe sadaka ben no newnani mo habbugol kala jantotoodo innde maa nden.»

¹⁵ Kono Joomi on wi'i mo: «Yahu, ko fii on neddo ko aala mo mi subii fii ko lollina innde an nden yeeso be wonaa Yahuudiyanke ben e lambe ben e yeeso *Bani-Isra'ila'en. ¹⁶ Awa kadi mi hollay mo ko ittiri haa honto o tampirta innde an nden.»

¹⁷ Onsay Hanaaniya yahi. Bay o hewtii e ndun suudu ka on woni don, o fawi juude makko den e hoore Saawulu, o wi'i: «Ko an yo Saawulu musiddo an, ko Joomi Iisaa, on feppando ma ka laawol fewndo arataa, woni ko imminimmi fii yo a wuntu, awa kadi fii yo a heewu *Ruuhu Seniido on.» ¹⁸ Don kisan ko wa'itata wa kobolle iwi ka gite makko, saami, o wunti, o immii, o *lootaa maande kisiyee. ¹⁹ Bawto dun bay o jaamii, o hetti doole makko den.

Fii no Saawulu Seeditorani Iisaa Almasiihu on

O wontidi e taalibaabe wonnoobe Damaasi don ben e nder balde. ²⁰ O fuddii kisan waaajaade fii Iisaa ka juulirde, o wi'a jaka ko oo nun woni *Biddo Alla on. ²¹ Nanunoobe dun ben fow njaldfi fota, be wi'i: «Hinaa oo giddanaynoo mulugol ben jantotoobe ndee innde Yerusalaam? Hinaa ko addunoo mo kadi ko fii nangugol ben wonnoobe jantaade nde, naba be yeeso hooreebe yottinoobe sadaka ben?»

²² Tawi kanko Saawulu himo burtude tun beydaade, himo njaldiniraynoo Yahuudiyankeebe wonnoobe Damaasi ben e dow banginirangol be pellital wunde ko Iisaa woni *Almasiihu on. ²³ Bay wontii don haa neebii, Yahuudiyankeebe ben diisondiri fii warugol mo. ²⁴ Kono Saawulu humpitii fii kan janfa maaffe. Tawi ben no aynunoo dame den jemma e jalorma fii no be warira mo. ²⁵ Onsay taalibaabe ben yettiri mo jemma, tumbi e nder debeere, be yawtini mo maadi ndin.

²⁶ Bay kanko Saawulu o hewtii Yerusalaam, o dafbi no o wontidira e taalibaabe ben, kono tawi fow no hulunoo mo, awa kadi hari be hoolaaki o wontii taalibaajo. ²⁷ Onsay Barnabaasi yetti mo, nabi takko *sahaabaabe ben. O sifanii be ko honno kanko Saawulu o yiidiri e Joomi on fewndo o yahata Damaasi e ko hondun Joomi on yewti mo e ko pellital

hongal o waajori Damaasi e innde Iisaa. ²⁸ Gila d'un, tawi o hayloday e maŕbe Yerusalem, o yewtira kadi pellital e innde Joomi on. ²⁹ Tawi himo yewtidaynoo kadi, yeddondira e Yahuudiyankeebe wowloofbe haala Gereeki ben, kono tawi ben kadi no d'abbude no warira mo. ³⁰ Bay kambe sibbe wonbe e laawol gootol ben be humpitike d'un, be nawri mo Seezariiya, be itti mo d'on kadi, be nabi mo Tarsiisu.

³¹ Tawi buttu no wonani *moftal ngal e nder dee leyde doo fow, d'un ko dee d'iiwe Yahuuda e Jaliilu e Samariiya. Tawi hiŕbe mawnude e nder gomdinal ngal, awa kadi hiŕbe wuuri e nder yankinaare Joomiraado on, hiŕbe beydorde kadi ballal Ruuhu Seniido on.

Fii no Iiniya Ndikkiri e fii Wurniteede Taabiita

³² E nder ko Petruusu jindata e nokkeeli d'in fow kon, o yahi ka bee gomd'ibe hodufe Lidaa. ³³ O tawi d'on goddo, maaya-banduujo, no waalii e danki gila duufi jeetati, on no wi'ee Iiniya. ³⁴ Kanko Petruusu o wi'i mo: «Iiniya, Iisaa Almasihu on sellinii ma! Immo an tigi, weyyitaa danki maa kin!» O immii kisan. ³⁵ Bay hodufe Lidaa ben e bee ka hollaande Saruuna fow yi'ii d'un, be gomd'ini Joomi on.

³⁶ Tawi kadi debbo okkaynoodo fota, wada kuufde moyye, no hodunoo Jaffaa, on no wi'ee Taabiita. (Ko woni firo d'un e haala Gereeki ko Dorkaas.)

³⁷ On debbo nawni e den balde d'on, o maayi. Bay be gaynii fewnude mo, be nabi mo, be wallinoyi e nder suudu goo ka koore dow. ³⁸ Nde tawnoo Lidaa e Jaffaa wod'ondiraa, awa kadi hari taalibaabe ben andii wonde Petruusu no Lidaa d'on, be immini yimbe dido ko yahana mo, wi'a: «Yandi men torike ma arugol tinna, hara a neebaali.»

³⁹ Onsay Petruusu immii, yaadi e maŕbe. Bay o hewtii, be yawni mo ka koore e ndun suudu. Rewbe keynguube ben fow badii mo no wulla, e hoore hiŕbe holla mo dolokkaaji e burmusuuji d'i kanko Dorkaas o moyyinaynoo wa fewndo ko o wondi e maŕbe.

⁴⁰ Onsay kanko Petruusu o yaltini be fow ka yaasi, o jiccii, o torii. Bawto d'un o fewtiti furee on, o wi'i: «Taabiita, immo!» Onsay kanko Taabiita o udditi gite den, o yi'i Petruusu, o immii, o joodii. ⁴¹ Kanko Petruusu o nangi mo jungo ngon, o immini, o noddi gomd'ibe ben e keynguube ben, o watti mo e juufde maŕbe e hoore ko o wurdo. ⁴² Dun andii e nder Jaffaa fow, buy gomd'ini Joomi on. ⁴³ Kanko Petruusu o weeri Jaffaa d'on seeda ka garankeejo no wi'ee Sim'uunu.

10

Fii no Korneliyuusu Gomd'iniri

¹ Tawi goddo no Seezariiya d'on kadi wi'eteedo Korneliyuusu, on ko yeesoojo goo e nder dental sufaabe wi'eteengal dental be Itali. ² Tawi on ko dewo, kanko e yimbe suudu makko ndun fow hiŕbe hulaynoo Alla, awa kadi himo wallaynoo miskinbe fota, duumoo e toragol Alla. ³ Fewndo ka baawo fanaa, o feppinanaa, o yi'i ko laabi poy, malaa'ikaajo Alla no naata ka makko. On malaa'ikaajo noddi mo, wi'i: «Korneliyuusu!»

⁴ Kanko Korneliyuusu o punnii mo e hoore himo huli. O wi'i malaa'ikaajo on: «Ko hondun wadi Koohoojo?»

Kapun malaa'ikaajo on wi'i mo: «Torndeeji maa d'in e dokke de okkordaa miskinbe ben yentinaama fii ko anditee yeeso Alla. ⁵ Jooni immin wobbe ko yaha Jaffaa addanoye goddo no ton no wi'ee Sim'uunu

jammaafo Petruusu. ⁶ Himo weeri ka garankeejo wi'eteedo kadi Sim'uunu, on no hodi ka daande baharu.»

⁷ Nde on malaa'ikaajo yewtufo mo d'un yahirnoo, kanko Korneliyuusu o noddi kisan kurkaaduube makko dido e suufaajo dewo Alla goo tawanoodo e ben be o halfinaa. ⁸ Bay o gaynii be sifanaade d'un fow, o immini be Jaffaa.

Fii ko Petruusu Fejninanaa kon

⁹ Bimbi nden jande nde tawnoo hibe ka laawol, awa kadi be badike saare nden, Petruusu kadi yawi ka fowtorde hoore suudu tumbere jalorma fii toragol Alla. ¹⁰ O weelaa, o faalaa ko o jaama. Wa fewndo ko o defantee, o fejninanaa god'dun, ¹¹ o yi'i kammu ngun no udditii, o haynii huunde nanditaynde e sollewol fontingol njanol jogaangol e cobbi d'in nay no tippoo waaloo ka hoore leydi. ¹² Tawi no e maggol kulle yaarayde koyde nay den fow e kala kulle daasotoode ka hoore leydi e colli wiirooji d'in fow. ¹³ O nani hawa no wi'a mo: «Petruusu! Immo waraa, jaamaa!»

¹⁴ Kono kanko Petruusu o wi'i: «O'o Joomiraado! Ko fii mi jaamaali haa hande ko tuuni maa ko laabaa!»

¹⁵ Ka dimmun o nani hawa kan no wi'a mo: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» ¹⁶ Dun wadiri non haa laabi tati. Bawto d'un, nden huunde yentinaa kisan ka kammu.

¹⁷ Wa fewndo ko kanko Petruusu o jibii fii ko o fejninanaa kon, tawi e hino yimbe ka dambugal, d'un ko bee be Korneliyuusu immini, humpitiibe fii nduu suudu Sim'uunu. ¹⁸ Be noddi, be landii si ko doo oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu weeri.

¹⁹ Fewndo ko Petruusu mijotoo fii ko o fejninanaa kon, Ruuhu Allaahu on wi'i mo: «E hino yimbe tato ka landotoo fii maa. ²⁰ Immo tippodaa, yaadaa e mabbe, hara a sikkitaaki, ko fii ko min immini be.»

²¹ Onsay kanko Petruusu o tippii, o wi'i be: «E hino lan. Ko min wondon landaade fii mun. Ko fii hondun addi on doo?»

²² Be jaabii mo, be wi'i: «Ko hooreejo dental suufaabe wi'eteedo Korneliyuusu, aaden feewufo, huloowo Alla, mo jamaa Yahuudiyanke fow joganii kongol moyyol, woni ko malaa'ikaajo laabufo andini wonde yo o adde ka suudu makko fii hedagol kongudi maa d'in.» ²³ Onsay kanko Petruusu o werni be.

Bimbi nden jande, o immii, o yaadi e mabbe. Sibbe goo be Jaffaa dowti mo. ²⁴ Bimbiti nden jande o hewtoyi Seezariya, tawi kanko Korneliyuusu himo habbii be, tawi himo nodditi sibbe makko ben e yibbe makko hibbuube ben ka makko. ²⁵ Bay kanko Petruusu o hewtii, Korneliyuusu yahi jabbagol mo, yani ka ley koyde makko, o sujyani mo. ²⁶ Kono kanko Petruusu o banti mo, o wi'i: «Immo, min kadi ko mi neddfo!»

²⁷ E nder ko o yewtidata e makko kon, bay be naatii, be tawi yimbe buy no moobii ton. ²⁸ Onsay kanko Petruusu o wi'i be: «Hidon andi Yahuudiyankeejo no toranaa ka takkondira e mo wonaa Yahuudiyanke maa ka on naata ka makko. Kono min, Alla hollii lan, haanaa ka goddfo wi'a hay gooto no tuuni maa laabaa. ²⁹ Ko d'un wadi, bay on imminii ko yahanammi, mi arii e hoore mi sattinaali. Jooni non mi landike on, ko fii hondun addirdon mi?»

³⁰ Korneliyuusu wi'i mo: «Hari mido toroo Alla ka suudu an ka baawo fanaa, mi yi'i gorko borniido concii jalbudii no darii yeeso an, gila d'un wadii nii balde nay. ³¹ On wi'immi: «Korneliyuusu, torndeeji maa d'in

jaɓaama, Alla kadi maanditike dokke de okkordaa miskinbe ben. ³² Jooni immiin ko yaha Jaffaa, addane oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu. On no weeri e suudu garankeejo no wi'ee kadi Sim'uunu ka daande baharu.» ³³ Don kisan mi immini ko yahane, an kadi a moyyini ko arɗaa kon. Jooni non, men fow meɗen doo yeeso Alla fii heɗagol ko Joomiraado on yamir-maa kon fow.»

³⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Ka haqiiqa mi faamii ɗun, fow no fota yeeso Alla. ³⁵ E nder leyyi ɗin fow, kala huludo mo, jokki peewal, o jabanay ontigi. ³⁶ O tippinani *Banii-Isra'iila'en daaluyee on, fii ko feppinana be Kibaaru Moyyo wondudo e buttu on, rewruɗe e Iisaa Almasiihu on, on Joomi yimbe ben fow. ³⁷ Onon tigi hiɗon andi ko feyyunoo kon Jaliilu, haa hewtoyi diiwal Yahuuda ngal fow, bawto *lootagol maande tuubuubuyee ko Yaayaa waajinoo fii mun kon. ³⁸ E ko honno Allaahu on yediri Iisaa, oo jeyaado Naasirata, *Ruuhu Seniido on wondude e bawgal, ɗun ko on yahaynooɗo hen fow, wada moyyere, sellina be jinna nangunoo fow, sabu tawde Alla no wondunoo e makko.

³⁹ «Ko men seedee kadi ko o wadi kon fow e nder ndii leydi Yahuudiyankeefe haa nabani Yerusalaam. Be wariri mo fempugol mo e legal, wenga. ⁴⁰ Allaahu on immintini mo ka palaande tammere, o newnani mo kadi hollitagol, ⁴¹ hinaa non e yimbe ben fow, kono e seedeebe be Allaahu on subinoo aranun ben, ɗun ko menen bee naamidube e makko, yaridi bawto immintineede makko e hakkunde maybe ben. ⁴² Kanko Iisaa o yamiri men waajagol jamaa on, fellintinana be wonde Allaahu on toɗɗike mo kanko tigi jaawoowo wurbe e maybe. ⁴³ Awa kadi annabaabe ben fow seeditaninke mo wonde kala gomɗinɗo mo heɓay yaafuyee junuubaaji e innde makko.»

⁴⁴ Nde tawnoo Petruusu no waajaade fii ɗun, Ruuhu Seniido on tippii e ben wonnoobe heɗaade ngol kongol ɗon fow. ⁴⁵ Gomɗinnoobe sunninaa ben fow, ɗun ko bee be Petruusu arɗii, ɗalɗi fii ko be wonaa Yahuudiyanke ben okkaa kon Ruuhu Seniido on. ⁴⁶ Ko fii hari hiɓe nanaynoo hiɓe wowla e *haalaaji janani, manta Alla.

Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i: ⁴⁷ «E hara en salanto bee heɓube Ruuhu Seniido on ndiyan ko be loitora maande kisiyee wano heɓirɗen non enen kadi?» ⁴⁸ Onsay o yamiri yo be loote maande kisiyee e innde Iisaa Almasiihu on. Kambe kadi be torii mo wondugol e maɓbe e nder balɗe.

11

Fii no Petruusu Siforani Gomɗinbe ben Yerusalaam

¹ Sahaabaabe* wonbe ka diiwal Yahuuda ben e be ɓe wondi e laawol gootol ben, nani wonde be wonaa Yahuudiyanke ben jabii daaluyee Alla on. ² Bay kanko Petruusu o yahii Yerusalaam, gomɗinbe sunninaa ben ɓanniti mo, feli, ɓe wi'i: ³ «A naatii ka ɓe *sunninaaka ben, awa kadi a naamidii e maɓbe!»

⁴ Onsay Petruusu nangi ɓe sifanagol fii ɗun, ⁵ o wi'i: «Fewndo ko mi woni ka saare Jaffaa, hari miɗo toroo Alla, mi feppinanaa godɗun. E nder ɗun, mi yi'i huunde nanditaynde e sollewol fontiingol njanol jogaangol e cobbi ɗin nay no tippoo tawammi. ⁶ Bay mi ndaarii ɗun, mi tenyini, mi yi'i ton kulle yaarayɗe koyɗe nay ɗen ka hoore leydi e kulle buruure ɗen e kulle daasotooɗe ɗen e colli wiirooji ɗin. ⁷ Mi nani hawa no wi'ammi:

«Petruusu, immo waraa, jaamaa!» ⁸ Kono mi wi'i: «Oo'o Joomiraado! Ko fii haa hande ko tuuni maa ko laabaa naataali ka hunduko an!» ⁹ Ka dīmmun hawa kan fillitii ka kammu, wi'immi: «Wota a jogor ko Allaahu on labbini kon wa ko tuuni.» ¹⁰ Dun warri non haa laabi tati, onsay fow yentinaa ka kammu.

¹¹ «Tun mi yi'i yimbe tato imminaabe e an iwruḫe Seezariya on ara ka suudu ka men woni don. ¹² Ruuhu Allaahu on yamirimmi yaadugol e maḫḫe, hara mi sikkitaaki. Ko ḫee musibbe d'oo njeegoo d'owtimmi haa men naatoyi ka galle Korneliyuusu. ¹³ On sifanii men ko honno o yiiri malaa'ikaajo on no darii ka suudu makko, e ko o wi'i mo: «Immin ko yahana oo wi'eteedo Sim'uunu jammaado Petruusu wondo on Jaffaa. ¹⁴ On yeetoto ma konguḫi dī dadirtaa dīn, an e ḫeynguure maa nden fow.»

¹⁵ «Bay min kadi mi nanganii yewtugol, *Ruuhu Seniido on tippii e wonḫe don ḫen wano o tippornoo non e men ka fud'doode. ¹⁶ Onsay mi anditi ngol daalol ngol Joomi on wi'unoo wonde: «Yaayaa kaḫun ko ndiyan lootiraynoo, kono onon ko Ruuhu Seniido on lootirteḫon.» ¹⁷ Bay Allaahu on yedii ḫe kambe kadi ko o yed'unoo en kon, enen ḫee gomdīnḫe Iisaa Almasiihu Joomi on, hari ko mi hombo haa ka mi dartoo Alla?»

¹⁸ Bay gomdīnḫe sunninaa ḫen nanii d'un, ḫe fanki, ḫe manti Alla, e hoore ḫiḫe wi'a: «Allaahu on yedii ḫe wonaa Yahuudiyanke ḫen tuubuubuyee fii no ḫe ḫebira ngurndan!»

Fii no Moftal ngal Sinciraa ka saare Antiyoosi-Sirii

¹⁹ Saakitinoobe ḫen sabu ḫittineede ḫawto waregol Astefaana, ḫe yahi haa Fenisii e ka suriire Siipuru e haa Antiyoosi-Sirii. Tawi ḫe alaa ḫanginande hay gooto daaluyee on si wonaa Yahuudiyankeḫe ḫen. ²⁰ ḫebii ton e hakkunde ḫen saakitinoobe, ḫe Siipuru e ḫe Sirenii, arḫe Antiyoosi-Sirii, yewti ḫee *Gereekiyankeḫe, feḫḫinani ḫe fii Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi on. ²¹ Tawi jungo Joomiraado on no e hoore maḫḫe, yimbe buy gomdini, jabi Joomi on.

²² Nde *moftal ngal Yerusalaaḫ humpitinoo d'un, ḫen kadi immiini Barnabaasi ko yaha Antiyoosi-Sirii. ²³ Bay o ḫewtii, o yi'ii moyyere Alla nden, o weltii, o wakkilini ḫe fow catorgol e Joomi on ḫernde tabitunde, ²⁴ ko fii hari on ko aaden moyyo ḫeewudo gomdinal e Ruuhu Seniido on. Konu yimbe duudungu jokki Joomi on.

²⁵ Onsay Barnabaasi yaari Tarsiisu fii yahangol Saawulu. ²⁶ Bay o tawii mo, o ardi e makko Antiyoosi-Sirii. E nder hitaande fow ḫiḫe tawdeede e tumbondire moftal ngal, e hoore d'un ḫiḫe jannude jamaa yimbe duudube. (Ko Antiyoosi-Sirii d'on taalibaabe ḫen ataa noddeede *Almasiiyaabe.)

²⁷ E nder den balde d'on, haaloobe ko Alla longini d'un iwi Yerusalaaḫ, ari Antiyoosi-Sirii. ²⁸ Goddo e ḫen no wi'ee Agabuusi, on immii *hiitii tippude e Ruuhu Allaahu on, o wi'i wonde ḫeege moolanaange wad'ay e aduna on fow. (Dun wadi-le e fewndo laamu Kuloodiyuuusu.) ²⁹ Taalibaabe ḫen anniyii wonde mo ḫee e maḫḫe wallitoto musibbe maḫḫe wonḫe ḫen ka diiwal Yahuuda embere taaqa maḫḫe on. ³⁰ Be wadi d'un, ḫe watti e juude Barnabaasi e Saawulu yo ḫen nabu, jonna ardotoobe moftal ngal ḫen.

¹ Ko e fewndo on saa'i, oo lando wi'teedo *Heroodu nangi wobbe e *moftal ngal fii lettugol be. ² O wariri Yaaquuba kaafa, d'un ko oo kotiraawo Yuuhanna. ³ Nde o ndaarunoo o tawi d'un no wela Yahuudiyankeebe ben, o nangi Petruusu kadi. Dun hawrondiri e *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen nden. ⁴ Bay o nangii mo, o ferii mo ka kaso, o itti mojobe nay ko ayna mo, mojobere kala suufaabe nayo. Hari e miijo makko ko si *Juldeere Yawtaneede nden feyyii o jaawa mo yeeso jamaa on. ⁵ Ko kanko Petruusu o woni ka kaso, moftal ngal duumii e toranagol mo Alla.

⁶ Weetaynoo Heroodu jaawa mo, e on jemma mun, tawi kanko Petruusu himo jolkaa jolokooje didi, daanii hakkunde suufaabe dido, tawi aynoofo kaso ngon no dartori ka dambugal. ⁷ Onsay malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo, ka o wonnoo don ndaygi. O findiniri mo kanko Petruusu mbaabbugol mo ka becce, o wi'i mo, «Immo tinna!» Jolokooje wonnoode ka juude makko den yani.

⁸ Malaa'ikaajo on wi'i mo kadi: «Habbu duhol maa ngol, wattodaa padde maa den.» O wadi d'un. Malaa'ikaajo on wi'i mo: «Waano burmusu maa on, jokkaa mi.» ⁹ Petruusu yalti, jokki mo, tawi o andaa si ballal malaa'ikaajo on ko goonga, tawi himo sikka ko feppinannde tun o hebi. ¹⁰ Bay be feyyii ayninaafe yeeso ben e hikkufe don ben, haa be hewtii ka baafal njandi feyyeteengal si yahee ka saare, onsay ngal udditanii hoore maggal yeeso mabbe, be yalti, be yaadi haa e laawol. Tun malaa'ikaajo on seedi e makko.

¹¹ Kanko Petruusu o hetti non hakkil, o wi'i: «Jooni non, ka haqiiqa, mi andii wonde Joomiraado on imminii malaa'ikaajo mun on, o sortii lan e juude Heroodu e kala ko jamaa Yahuudiyankeebe ben tijjinoo e hoore an.»

¹² Bay o faamii ko wadi kon, o yahi ka galle Mariyama yumma Yuuhanna jammaado Markuusa, ka wobbe moobinoo no toroo. ¹³ Bay o hodfike baafal ngal ka naatirgal, jiwo kurkaaduujo no wi'ee Rodaasi badoyii fii andugol ko hombo. ¹⁴ Bay o anditii hawa Petruusu kan, hakkee ko o weltii, doo yo o udditu baafal ngal, o yahi taho, o andinoyi beya wonde Petruusu no ka naatirgal.

¹⁵ Ben wi'i mo: «A feetii!» Kono o wi'i ko goonga. Ben wi'i: «Awa ko malaa'ikaajo makko on!»

¹⁶ Kono tawi Petruusu no jokki tun hodfagol. Bay be udditoyii, be yi'ii mo, be ndadi fota. ¹⁷ O fankiniri be yeyangol be juude makko den, o sifanii be ko honno Joomiraado on yaltiniri mo ka kaso. O yamiri be, o wi'i: «Andinee d'un Yaaquuba e musidal ngal.» Onsay o yalti don, o yaari nokku goo.

¹⁸ Bay weetii, jii boldu tiifunduu wadi e hakkunde suufaabe ben, be woni e landondirgol ko honto Petruusu woni. ¹⁹ Heroodu kadi dabbiti mo, kono o yi'aali mo. O landii suufaabe ben, o yamiri yo be ware. Onsay kanko Heroodu o iwi ka diiwal Yahuuda don, o yaari Seezariya fii wonugol ton.

Fii no Heroodu Maayiri

²⁰ Tawi kanko Heroodu himo habidi e Tiiriyankoofo ben e Siduunayankoofo ben. Be ari be tawi mo e nder nanondiral mabbe. Bay be hettii Balatuusa oo dankotoodo kaybonru lando on, be torii buttu, sabu tawde ko leydi on lando tambitinoo leydi mabbe ndin. ²¹ Bay palaande nde be haldunoo nden hewtii, kanko Heroodu o bornii concii makko laamu din, o joodii ka jullere makko laamu, o yewti be kambe jamaa on. ²² Jamaa

on nangi ewnagol wi'a: «Kaa hawa ko hito allaaajo nii, hinaa hawa nefdo!»
 23 Don kisan malaa'ikaajo Joomiraado on libi nawnaare e makko, sabu tawde o jonnitaali Alla mangural ngal, o yilmi, o maayi.

24 Kono daaluyee Alla on furti yaajude.

25 Bay Barnabaasi e Saawulu gaynii golle mun den Yerusalaam, be yiltitii Antiyoosi-Sirii, be nabori Yuuhanna oo jammaado Markuusa.

13

Fii no Ruuhu Seniido on Subori Barnabaasi e Saawulu

1 Tawi haaloobe ko Alla longini dun e jannoobe no e nder *moftal wongal ngal Antiyoosi-Sirii, ben-le ko Barnabaasi e Sim'uunu jammaado Baleejo, e Lukiyuusi, oo mo Sirenii, e Saawulu e Manayiina, dun ko oo ne'idaado e *Heroodu lando diiwal ngal. 2 E nder ko be rewaynoo Joomiraado on kon, be hoora, *Ruuhu Seniido on wi'i be: «Wadane lan Barnabaasi e Saawulu feere fii golle de mi noddiri be den.» 3 Bay be gaynii hoorude tooo, be *fawi juude mabbe den e hoore Barnabaasi e Saawulu, be nuli be.

Fii no Barnabaasi e Saawulu Yaari ka Surtire Siipuru

4 Ben be Ruuhu Seniido on immiini, dun ko Barnabaasi e Saawulu, be yahi Seluusi, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. 5 Bay be hewtii Saalamini, be feppini daaluyee Alla on ka juulirde Yahuudiyankeefe ben. Tawi hibe wondi e oo wi'eteedo Yuuhanna jammaado Markuusa fii ko wallitoo be.

6 Bawto dun, bay be tayitoyii ndee suriire fow haa be hewtoyii Paafuusa, be tawi don mbileejo goo, tawi on ko Yahuudiyankeejo waditiido annabaajo, tawi on no wi'ee Bar-Iisaa. 7 Tawi himo wondi e on addaado lamminaa ngal diiwal, dun ko oo wi'eteedo Sargiisu Puulusa, tawi on lando ko jooma-hakkiljo. On lando noddii Barnabaasi e Saawulu bay himo faalanoo nanude daaluyee Alla on. 8 Kono oo wi'eteedo Elimaasi, dun ko mbileejo on, (ko fii ko non innde makko nden firiraa), o dartii be, tawi himo dabbe fii no o bonnira gomdinal lando on. 9 Onsay Saawulu, himo wi'ee kadi Puulusa, heewudo Ruuhu Seniido on, tenyini on mbileejo, o wi'i: 10 «Ko an yo heewudo kala noone yoyre e bonki, bidfo Ibuliisa, gajo kala peewal, a accataa bonnugol laawi feewudi Joomiraado on? 11 Jooni non hedo! Joomiraado on fawete jungo, wumaa, wona e saa'i mo a yi'ataa naange ngen.» Don kisan nibbitani mo, niwre tiidunde yani e makko, o woni e memugol, tawi himo dabba wobbe ko dowa mo. 12 Bay on lando yi'ii kon ko wadi, o njaldi fii jannde Joomi on, o gomdini.

Fii no Puulusa e Barnabaasi Waajori ka Saare Antiyoosi-Pisidii

13 Bay kanko Puulusa e wondiibe makko ben be iwii Paafuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Pergii, dun ko e nder ndii leydi wi'eteendi Pamfili. Bay be hewtii don, Yuuhanna jammaado Markuusa on seedi don e mabbe, o yiltitii Yerusalaam. 14 Bay be iwii Pergii, be jokitii laawol mabbe haa be hewti ka saare Antiyoosi-Pisidii. Be naati don e nder juulirde, be joodii, dun hawri e *nalaande fowteteende, dun ko e *aseweere nden. 15 Bay fii Sariya on e fii annabaabe ben gaynaama jangeede, yeesoobe juulirde nden immiini wobbe e mabbe ko wi'a be: «Musibbe, si tawii hidon mari kongudi wakkilnaydi jamaa on, haray yewtee.»

16 Onsay kanko Puulusa o immii, o townani be jungo, o wi'i: «Ko onon yo *Banii-Isra'iila'en e onon bee huloobe Alla, heditee! 17 Alla oo jamaa Isra'iilayankeebe subike baabiraabe men ben, on Yajrudfo kadi oo jamaa fewndo ko be woni tujarankeebe e nder ndii leydi *Misira, o yaltiniri be ton kadi sookewo makko dolnungo ngon. 18 O muppanii be kadi wa telen duubi cappandf nay ka wulaa. 19 Onsay bay o mulii leyyi jeedidfi e nder ndii leydi *Kanaana, o yedi baabiraabe men ben laral leydi ben ndin. 20 Dun fow wadi e nder duubi teemedfde nay e cappandf jowi.

«Bawto d'un o addani be hooreebe, haa e fewndo annabi Samu'iila. 21 Bawto d'un be torii hebugol lando. Onsay Alla addani be Saawulu bidfo Kiisi on, jeyaafdo e oo bolondaa *Buniyamunu, ko laamoo be e nder duubi cappandf nay. 22 Bay o follii ondon, o lamminani be Daawuuda, d'un ko on mo o seeditornoo d'undoo, o daali: <Mi taw Daawuuda mo Yassaa'u ko nedfo waalaniidfo lan e bernde, timminoowo faaleeji an din fow.>¶

23 Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko tippude e fodoore makko nden kanko Alla wadi si Iisaa jibinaa e nder bolondaa Daawuuda on, fii ko wonana Isra'iila'en dandoo. 24 Ado o arude, hari Yaayaa waajike jamaa Isra'iilayankeebe ben fow fii *lootagol maande tuubuubuyee. 25 Fewndo kanko Yaayaa o timminaynoo golle makko d'en, o wi'uno: <Hinaa min woni on mo sikkudon, kono on no ara baawo an d'oo, on mo mi hewtaa hay firtugol boggi padf mun!>

26 Kanko Puulusa o wi'i kadi: «Ko onon yo musibbe an, bibbe bolondaa Ibraahiima, e huloobe Alla wonbe hakkunde mon, ko haa e men enen ngol daalol kisiyee addaa. 27 Ko fii yimbe Yerusalaam ben e lambe mun ben andaali ko hombo woni Iisaa, awa kadi be faamaali kongudfi annabaabe wonaadi jangeede din asewe kala, be laatiniri di jaawugol mo. 28 E hoore be hebaali hujja happandfo mo wareede, kono be torii Pilaatu yo o waru mo. 29 Be laatiniri nii ko windinoo kon fii makko. Onsay be tippini mo ka *leggal altindiraangal, be wallini mo e nder qaburu. 30 Kono Allaahu on immintini mo e hakkunde maybe ben. 31 Ben yaadaynoobe e makko gila Jaliilu haa Yerusalaam, yi'itike mo e nder balde buy, ben ko seedeefe makko jooni yeeso jamaa on.

32-33 «Menen, meden feppinande on wonde: Alla hunnii ko o fodunoo baabiraabe men ben kon e faybe mabbe ben, d'un ko enen. O hunniri d'un immintingol Iisaa, tippude e ko windii kon ka beytol dimmol Zabuura, ka o wi'i don:

<Ko an woni Bidfo an on,
hande a wonii mo an.>¶

34 «Kon ko Alla immintini Iisaa e hakkunde maybe ben, hara o luttaali ka polu, ko d'un o daalunoo, o wi'i:

<Mi yeday on barkiiji laafudfi holniidfi
di mi fodunoo Daawuuda din.>§

35 Kanko Puulusa o wi'i: «E hoore d'un, no wi'aa nokku goo kadi:

<Yaa an Alla, a jabataa Seniidfo maa on laatoo joldfo.>†

36 Puulusa wi'i fahin: «Kono nde Daawuuda wafunoo faaleeji Alla din e nder jamaanu makko ngon, o maayuno, o tawtinaa baabiraabe makko ben, o poli. 37 Kono on mo Allaahu on immintini laataaki joldfo.

38 «Ko onon non, yo musibbe amen, andee dey ko sabu makko kanko Iisaa feppiniranadon yaafuyee junuubaaji din. 39 Kala on hooliidfo mo

jogorte feewuɗo e hoore kala ko on waawetanooke jogoreede feewuɗo e nder Sariya Muusaa on. ⁴⁰ Ko ɗun waɗi si men wi'ay on, reenee fii wota ko wi'aa kon ka defte annabaabe ben hawru e mon, ɗun-le ko ɗundoo:

⁴¹ <Ndaaree onon bee yawitiibe,
wonee naɗfube, mulon!

Ko fii e fewndo mon,
mi waɗay kuugal ngal on sikkataano
hay si on sifanaama!> »^u

⁴² Bay Puulusa e Barnabaasi fokkitii yaltude ka juulirde ɗon, be saatinaa e aseweere aroore nden, ɗun ko jalaande fowteteende nden, fii yewtugol fii ɗun. ⁴³ Bay mottondiral ngal lannii, Yahuudiyankeefe buy e naatube e diina Yahuudiyanke buy jokki Puulusa e Barnabaasi, be yewtidi e maɓbe. Onsay Puulusa e Barnabaasi wakkilini be fii tabitugol, habbitoo e moyyere Alla nden.

⁴⁴ E aseweere hikkunde ɗon nden, fayda saare nden fow mottondiri fii heɗagol daaluyee Joomiraado on. ⁴⁵ Bay Yahuudiyankeefe ben yi'ii on jamaa, be nawli, be yeddi ko Puulusa yewtaynoo kon, be hoyni mo.

⁴⁶ Onsay Puulusa e Barnabaasi yewtiri pellital, wi'i be: «Hari ko e mon taho daaluyee Allaahu on haananoo yottineede. Kono bay on bugitike, awa kadi on waɗaali hoore mon handube e *ngurndan poomayankejan ɗan, men jaaray ka be wonaa Yahuudiyanke ben. ⁴⁷ Ko fii, ko nii Joomiraado on yamiriri men, o daali:

<Mi subike on fii yo on wonan leyyi ɗin ndaygu,
e nabugol kisiyee on haa ka kattudi leyɗe.> »^w

⁴⁸ Bay be wonaa Yahuudiyanke ben nanii ɗun, be weltii, be manti daaluyee Joomiraado on, tawnoobe no muuyanaa ngurndan poomayankejan ɗan ben fow gomɗini.

⁴⁹ Tawi daaluyee Joomiraado on no layude e nder leydi ndin fow. ⁵⁰ Kono Yahuudiyankeefe ben yuuni e maɓbe rewbe teddinaabe rewoobe Alla, e mokobaabe saare nden, ben waɗi jokke e hoore Puulusa e Barnabaasi, be raɗii be ka diiwal maɓbe. ⁵¹ Ko ɗun waɗi si Puulusa e Barnabaasi honki mbullaari paɗe mun den e Yahuudiyankeefe wonbe ton ben, be yaari Ikoniim. ⁵² Fii kala ɗun waɗii, tawi taalibaabe wonbe Antiyoosi-Pisidii ben kan no heewi weltaare e Ruuhu Seniido on.

14

Fii Yaadu Puulusa e Barnabaasi ndun Ikoniim

¹ Bay Puulusa e Barnabaasi hewtii Ikoniim, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeefe ben. Noone no be yewtiri non waɗi haa Yahuudiyankeefe ɗuudube e *Gereekiyankeefe gomɗini. ² Kono Yahuudiyankeefe be gomɗinaali ɗun ben yuuni be wonaa Yahuudiyanke ben fii yo ben waɗu gomɗinbe ben bone. ³ Kono laatii, be woni Ikoniim ko neebi, tawi hiɓe yewtiraynoo pellital fii Joomiraado on, on Seeditantoodo daaluyee mun sulfu on, himo newnanno be waɗirgol juude maɓbe ɗen maandeeji e kaawakeeji moyyi yi'otoodi. ⁴ Onsay yimbe saare nden senditii, wobbe wontidi e Yahuudiyankeefe ben, wobbe kadi wontidi e *sahaabaabe ben.

⁵⁻⁶ Bay Puulusa e Barnabaasi humpitike wonde Yahuudiyankeefe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben wondude e yeesoobe maɓbe ben immanike be e feragol be kaaye, be tawi yo be yahu, be fattoyoo e dee ca'e jeyaade e

ndii leydi wi'eteendi Likayonii, d'un ko Listaara e Derbata, e ca'e heedufoe don den, ⁷ be woni e waajagol ton fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Puulusa Imminiri Maaya-Koydeeejo on Listaara

⁸ Tawi maaya-koydeeejo no Listaara don, hebidaafo e boofoyaagal, mo yahaali haa hande, ⁹ tawi on no hedii ko Puulusa yewtaynoo kon. Puulusa tenyini mo, ndaari tawi himo mari gomdinal sellinayngal mo. ¹⁰ Onsay kanko Puulusa o ewnii, o wi'i: «Immo daroodaa e hoore koyde maa den!» Tun o hawtii nde wootere, o nangi jindugol.

¹¹ Bay be yi'i kon ko Puulusa wadi, jamaa on ewnii e haala Likayonii, be wi'i: «Allaabe be mbaadi neddanke tippike e men!» ¹² Be inni Barnabaasi Zafsa, Puulusa kapun Hermiisi, bay ko kanko joginoo kongol ngol. ¹³ Onsay oo wadfoowo sadakaaji fii nduu allaaru maaffe wi'eteendu Zafsa, wonda ka yeeso saare, addi ga'i e *meetelli telen ka dambufoe saare, tawi kanko e jamaa on hiibe woniri wad'angol Puulusa e Barnabaasi sadaka.

¹⁴ Bay sahaabaabe ben nani d'un, d'un ko Barnabaasi e Puulusa, be seeki dolokkaaji maaffe din, be wubbi, be ukkitoyii e hakkunde jamaa on e hoore hiibe sonkana yimbe ben, wi'a: ¹⁵ «Ko hondun wadanton d'un? Menen kadi ko men yimbe wano mo'on! Meden waajorde on wa Kibaaru Moyyo fii ittugol on e d'ii piiji mehi, ruttodon e Alla Wuurudo on, on Tagudo kammu e leydi e baharu e kala ko woni e mun. ¹⁶ E d'ii jamaanuui feyyudi, o accuno leyyi din fow jokki faaleeji mun, ¹⁷ e hoore o accaali seeditorgol moyyere nde o wadata nden, d'un ko yedugol on ndiyan saayoojan iwrude ka kammu e saa'iiji moyyooji fii demal, e timminangol on neemaaji e hebbingol berde mon den welo-welo.» ¹⁸ Fii kala be yewtirii non, ko karahan be waawiri hadirde ben yimbe wad'angol be sadakaaji.

¹⁹ Onsay Yahuudiyankeefe iwri Antiyoosi-Pisidii e Ikoniim, be murtini jamaa on, be hawtiti, be fidi Puulusa kaaye haa be sikki o maayii, be daasi mo, be nabi ka baawo saare. ²⁰ Kono taalibaabe ben hundi mo, o immii, o naatiti ka saare. Bimbi nden jande kanko Puulusa e Barnabaasi be yahi Derbata.

Fii Yiltitagol Puulusa e Barnabaasi Antiyoosi-Sirii

²¹ Bay Puulusa e Barnabaasi waajike fii Kibaaru Moyyo on e nden saare haa be hebii taalibaabe duudufoe, onsay be yiltitii e dee ca'e doo, d'un ko Listaara e Ikoniim e Antiyoosi-Pisidii. ²² Be wallitii taalibaabe ben fii tiidingol berde maaffe den, be wakkilini be e duumagol e gomdinal ngal, be wi'i be: «Ko e nder tampereeeji buy naateten ka *laamu Alla!» ²³ Be todfanii *mofital kala ko wonana d'un ardotoofe. Bay be gaynii hoorude toroo, be halfini be Joomiraado mo be gomdini on.

²⁴ Bawto d'un, be tayitoyi ngal diiwal Pisidii, be yahi Pamfilii. ²⁵ Bay be waajike fii daaluyee Alla on ka saare Pergii, onsay be yahi Atalii. ²⁶ Be bakii don e laana fii yiltitagol Antiyoosi-Sirii, ka be yettanoo don be halfinaa sulfu Alla on fii dee golle de be ari e laatinde doo. ²⁷ Bay be hewtii, be mottindiri mofital ngal, be fillitanii be ko Alla wad'ini be kon fow, e ko honno o additirani be wonaa Yahuudiyanke ben dambugal gomdinal ngal. ²⁸ Onsay be wontidi e taalibaabe ben don ko neebi.

Y 14:12 14.12 Ndee innde wi'eteende «Zafsa» e haala Gereeki ko innde allaajo maaffe. «Hermiisi» on kadi ko yewtoowo kongudi on allaajo maaffe.

15

Fii Yewtere nden Yerusalaam

¹ Onsay wobbe iwri ka diiwal Yahuuda ari e jannugol musibbe ben, wi'a: «Si on sunninaaka tippude e aada Muusaa on, haray on waawetaake dandeede.» ² Bay yeddondiral njanal e yewtere tiifunde wonii hakkunde mabbe e Puulusa e Barnabaasi fii dun, onsay musibbe ben aadii yo Puulusa e Barnabaasi e wobbe goo hakkunde mabbe yaadu Yerusalaam, be tawoya *sahaabaabe ben e ardotoobe *moftal ngal fii nden huunde. ³ Bay moftal ngal wattii be e laawol, be yahi be tayitoyi Fenisii e Samariiya, e hoore hibe fillitanoo ben musibbe wonbe e den ca'e, be fensita ko honno be wonaa Yahuudiyanke ben jabiri laawol ngol. Dun wonani musibbe ben fow weltaare njande. ⁴ Bay be hewtii Yerusalaam, moftal ngal e sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal tolni be, kambe kadi be fillitanii ben ko Allaahu on wadini be kon fow.

⁵ Onsay wobbe e fedde *Fariisiyaabe gomdɪnbe ben hawtii, wi'i: «No haani ka be wonaa Yahuudiyanke ben sunninee, be yamiree doftagol Sariya Muusaa on.»

⁶ Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal yitidi fii ndaarangol ndun muraadu. ⁷ Bay yeddondiral ngal tiidii hakkunde mabbe, onsay Petruusu hawtii, wi'i be: «Musibbe, hidon andi wonde, gila ka palaade arane, Allaahu on subino lan e hakkunde mon fii no be wonaa Yahuudiyanke ben nanira daaluyee Kibaaru Moyyo on, be gomdina. ⁸ Alla, on Andufo ko woni e berde, o seeditoranike be yedugol be *Ruuhu Seniifo on wano men non. ⁹ O wadaali hay fus ko serti hakkunde men e mabbe, ko fii ko gomdinal mabbe ngal o labbiniri berde mabbe den. ¹⁰ Jooni non, ko hondun ndarndoranton Alla rondugol taalibaaabe ben dongal ngal enen tigi e baabiraabe men ben en waawaali townude? ¹¹ Kono ko moyyere lisaa Joomi on tanyinorden dandeede, kambe kadi-le wano non.»

¹² Onsay mbatu ngun fow deyyiti, be hedii Barnabaasi e Puulusa, ben fillitanii be kala maandeeji e kaawakeeji moyyi di Allaahu on wadini be e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹³ Bay be gaynii yewtude, Yaaquuba kadi yetti haala kan, wi'i: «Hedee lan yo musibbe an! ¹⁴ En nanii ko Sim'uunu Petruusu fillitanii en kon, ko honno Allaahu on haajiraa e be wonaa Yahuudiyanke ben gila ka fudfoode, o yetti jamaa e hakkunde mabbe ko wona e innde makko. ¹⁵ Kongudi annabaabe ben no fotti e dunle, ko fii no windii:

¹⁶ <Bawto dun mi artoyay,
mi banta suudu laamu Daawuuda yanunoonda ndun,
mi banta kadi ko yirbi kon, mi fewna,

¹⁷ fii no yimbe heddiibe ben d'abbira Joomiraado on,
e kala leyyi di innde an nden jantaa e mun.

¹⁸ Ko Joomiraado on daali dun,
on Wadunoodo dii piiji andanoodi gila ko booyi.» >Y

¹⁹ Yaaquuba wi'i kadi: «Ko dun wadi si mi mijii wonde moyyaa ka sincanen ben be wonaa Yahuudiyanke tuubanbe Alla sateende. ²⁰ Kono windanen be tun, wi'en be yo be tertu tuunintinorgol sanamuuji e jinaa e naamugol jiibe e yiiyan. ²¹ Ko fii, gila e diya jamaanuuji feyyudi, Muusaa no mari yimbe e saare kala ko waajoo fii makko, bay hiden jangude fii dun e aseweere kala ka juulirde.»

Batakuru Nabanaandu Gomdɪnbe ben Antiyoosi-Sirii

²² Onsay sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal e moftal ngal fow ndaari tawi no moyyi ka be suba wobbe e hakkunde maɓbe, be wattida be e Puulusa e Barnabaasi fii ko yaha Antiyoosi-Sirii. Onsay be subii Yahuuda, jammaado Barsabaa, e Silaasi, tawi ben dido ko be be musibbe ben teddini fota. ²³ Be wattidi be e batakuru ndu tawata ko dɔndoo windii ton:

«Menen bee musibbe mon, dɔn ko sahaabaabe ben e ardotoobe moftal ngal, men salminii on onon bee musibbe amen wonbe e hakkunde bee be wonaa Yahuudiyanke, hodube Antiyoosi-Sirii e Sirii e Silisii.

²⁴ «Men nanii wonde wobbe e amen jiiɓroyii on kongudi maɓbe haa be aaninii wonkiiji mon dɪn, ben-le wonaa menen yamiri be dɔn. ²⁵ Men taw no moyyi, e nder nanondiral amen, ka men suboo wobbe, men immindinana on be e bee yibbe amen, dɔn ko Barnabaasi e Puulusa, ²⁶ dɔn ko bee weefitube ngurndan mun dan fii innde Iisaa Almasiihu Joomi men on haa takko mayde. ²⁷ Ko men imminiri Yahuuda e Silaasi, ko ko yewta on e hunduko fii ko woni kon ka batakuru. ²⁸ Ko fii menen e Ruuhu Seniido on men taw no moyyi ka men ronka on fawude dongal goo, si hinaa dɪi haanudi dɔo: ²⁹ dɔn non ko yo on tertoo tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiiyan e mummunteeji jiiɓudi e jinaa. Si on reenike e dɔn, haray on wadii ko moyyi. Yo jam wonu e mon!»

³⁰ Onsay kambe imminaabe ben be waynii, be yahi Antiyoosi-Sirii, be wattoyi batakuru ndun e juufe mbatu moofiingu don ngun. ³¹ Bay batakuru ndun jangaama, be weltori kon ko be wakkilinaa. ³² Nde tawnoo Yahuuda e Silaasi ko haaloobe ko Alla longini dɔn, be beydi wakkilinde musibbe ben, be tiidiniiri be kadi kongudi buy. ³³ Bay be neefidii e maɓbe seeda, musibbe ben newnitani be ruttagol ka imminnoobe be ben e dow buttu. ³⁴ Kono Silaasi kapun tawi luttugol mo ton no moyyi. ³⁵ Puulusa kadi e Barnabaasi lutti kodaade Antiyoosi-Sirii don e jannugol feppindina e yimbe buy fii daaluyee Joomiraado on.

Fii Datal Puulusa Dimmal ngal Aazii

³⁶ Balde seeda bawto dɔn, Puulusa wi'i Barnabaasi: «Yiltitoden, ndartoyen musibbe ben e nder ca'e de waajiden fii daaluyee Joomiraado on e mun den fow, fii andugol ko honno be fewndori.» ³⁷ Tawi Barnabaasi no faalaa yo be yaadu e Yuuhanna jammaado Markuusa. ³⁸ Kono Puulusa ndaari tawi haanaa ka be yaada e on yiltinooɗo baawo maɓbe gila Pamfilii, salii be dɔwtude ka gollleeji maɓbe. ³⁹ Hakkee yeddondiral ngal tiidii hakkunde maɓbe, be sakkitori seedugol. Onsay Barnabaasi yetti Markuusa, be bakii don e laana ndiyan fii yahugol Siipuru. ⁴⁰ Puulusa kapun subii Silaasi ko o yaada, bawto musibbe ben halfinde mo kanko Puulusa sulfu Joomiraado on. ⁴¹ Onsay be yahi, be tayitoyi Sirii e Silisii, e hoore hibe tiidina mofta den.

16

Fii Ruttagol Puulusa ngol Derbata e Listaara

¹ Kanko Puulusa o hewtoyi kadi Derbata e Listaara, o tawi no don taalibaajo wi'eteedo Timotee. Tawi on yumma mun ko Yahuudiyankejo gomdɪndo, kono ben makko ko *Gereekiyankeejo. ² Tawi musibbe be Listaara e be Ikonii ben no joganii mo kanko Timotee kongol moyyol. ³ Tawi Puulusa no faalaa naborde mo. Onsay o yetti mo, o sunnini sabu Yahuudiyankeebe wonbe e dɪn nokkeeli don ben, ko fii hari fow no andi

wonde ben makko kanko Timotee ko Gereekiyankeejo. ⁴ Tawi kanko Puulusa e Timotee, hiibe hollitude e nder ca'e de be rewu e mun den, pehe de *sahaabaabe ben e ardotoobe *moftal ngal Yerusalaam yetti den fii yo de huutore. ⁵ Tawi mofte den no tiidude tun e nder gomdinal ngal, awa kadi hiibe beydaade duudugol jande woo jande.

Fii Ruttagol Puulusa ngol Firgii e Galaasi

⁶ Nde tawnoo *Ruuhu Seniido on newnanaali be feppinoygol daaluyee on e nder *Aazii on, be yahi be tayitoyi Firgii wondude e leydi Galaasi ndin. ⁷ Bay be hewtii takko Misii, be etii fii yahugol Bitinii, kono laatii Ruuhu Iisaa on newnanaali be. ⁸ Onsay be tayitiri Misii don, be yahi Turuwaasi. ⁹ E nder jemma on, kanko Puulusa o yi'i e nder koydol, goddo mo Masedonii no darii no jeeja mo, wi'a: «Rewu Masedonii gaa, faabodaa men!» ¹⁰ Bawto ngol koydol Puulusa, men dabbi kisan feere no men hewtira Masedonii, sabu meden felliti ko Alla noddii men ton, fii yo men waajo fii Kibaaru Moyyo on.

Fii no Linda Gomd'iniri ka Saare Filipii

¹¹ Bawto dun, men bakii Turuwaasi don e laana ndiyan, men sutori Samotiraasi. Bimbi nden jande kadi men sutori Neyapolii. ¹² Bay men iwii don, men yahi Filipii, dun ko saare wonde e diiwal aranal ngal ka leydi Masedonii, jeyaande e ley laamu Roomu, men woni Filipii don e nder balde.

¹³ Nande *jalaande fowteteende nden, dun ko *aseweere nden, men yahi e binde caangol, dun ko ka baawo saare, ka men tanyininoo ko don wonnoo ka juuletee. Bay men joodike, men yewti rewbe moobinoobe don ben. ¹⁴ Tawi no e ben debbo rewoowo Alla, on no wi'ee Linda, jeyaado e ndee saare wi'eteende Saayatiira, yeeyoowo gaara baka. Tawi himo hed'inoo, Joomiraado on kadi udditi bernde makko nden fii yo o wonan ko Puulusa yewtaynoo kon. ¹⁵ Bay o *lootidaama e beynguure makko nden maande kisiyee, o saatini men e hoore himo wi'a: «Si tawii hidon jogori lan wa gomdindo Joomi on, haray naatee ka suudu an, weeron ka beynguure an doo.» O jeeji men e dun haa men jabi.

Fii no Puulusa e Silaasi Jogoraa ka Kaso

¹⁶ Bawto dun, ko men yahata ka juuletee don, kordo mo jinnawii *hiitinoowii nangi, ari fotti e amen, tawi kon ko o hiitotonoo no okkoraynoo jeybe mo ben jawle buy. ¹⁷ O woni e jokkugol men, menen e Puulusa, e hoore himo ewnoo, wi'a: «Bee yimbe ko kurkaadi Alla Jom Bural on, awa hiibe feppinande on laawol kisiyee on!»

¹⁸ O wadi dun e nder balde buy. Bay Puulusa haabii dun, o yeyyitii, o wi'i ngin jinnawii: «Mi yamirii ma e innde Iisaa Almasiihu on, yaltu e oo debbo!» Jinnawii ngin yalti e makko e on saa'i tigi.

¹⁹ Bay jeybe kurkaadu ndun tawii ka be tanyininoo hebugol don bonii, be nangi Puulusa e Silaasi, be poodi be, be addi yeeso hooreebe ben ka nokkuure fottirde. ²⁰ Onsay be addi be ka jaawoobe ben, be wi'i: «Bee yimbe ko Yahuudiyankeebe, hiibe jii'bude saare men nden, ²¹ be janna naamuuji di en newnanaaka jabugol maa wadugol, enen bee jeyaabe e laamateeri Roomu!»

²² Jamaa on kadi immanii be kambe dido. Bay jaawoobe ben wadii haa be bortii be dolokkaaji din, be yamiri yo be luubor be bedi. ²³ Bay be gaynii be luubaade, be bugii be ka kaso. Be yamiri aynudo kaso on

yo o jogo be, o ayna fota. ²⁴ On yamiraado d'un bugii be ka nder kaso nder-nderwo, o dumbi be ka koyde.

²⁵ Bay wonii tumbere jemma, Puulusa e Silaasi woni e toragol Alla, beytana mo. Tawi kasoobe ben no hedii be. ²⁶ Tun, nde wootere leydi ndin dimbii ko tiidi, didoodi kaso ngon yergi. E on saa'i tigi baafe kaso ngon fow udditii, jolokooje de kasoobe ben jolkanoo den kadi jolkatii. ²⁷ Aynudo kaso ngon fini. Bay o yi'ii baafe kaso ngon udditike, o sorti kaafa makko kan fii wartagol, ko fii hari himo sikka kasoobe ben dogii. ²⁸ Kono Puulusa ewnii mo e hawa tiiduka, wi'i: «Wota a wadito bone woo! Men fow meden foo!»

²⁹ Onsay kanko aynudo kaso ngon o torii ndaygu, o wubbi o naati, o yani yeeso Puulusa e Silaasi e hoore himo diwna. ³⁰ Onsay o yaltini be ka yaasi, o wi'i: «Koohoobe, ko hondun mi wadata fii yo mi dande?»

³¹ Be jaabii mo, be wi'i: «Gomdin lisaa Joomi on, d'un a dandete, an e beynguure maa nden.» ³² Onsay be feppindinani mo e kala wondo ka suudu makko daaluyee Joomiraado on. ³³ Kanko kadi o yetti be e on saa'i tigi e nder on jemma, o lootani be barmeeji mabbe din. E on saa'i tigi kanko kadi o *lootaa maande kisiyee, kanko e yimbe suudu makko ndun fow. ³⁴ O werni be ka suudu makko, o fannani be paamete, o weltodi e beynguure makko nden fow fii ko be gomdini Alla kon.

³⁵ Bay weetii, naawoobe ben immini mbatulaabe mun ben ko yaha wi'a aynudo kaso on: «Accitu ben yimbe.»

³⁶ Onsay aynudo kaso on fillitani Puulusa kon ko be wi'i, o wi'i mo: «Naawoobe ben imminii wobbe ko wi'ammii yo mi accitu on. Jooni yaltee, yahon e hoore buttu.»

³⁷ Kono Puulusa wi'i ben mbatulaabe: «Bay be foccii men ka tumbere mbatu e baawo naawugol men, menen bee jeyaabe e laamateeri Roomu, e hoore d'un be bugike men ka kaso, e hara jooni be yaltinay men ka kene e dow gundoo? Waawaa wonude! Kambe tigi yo be aru, be yaltina men!»

³⁸ Onsay ben mbatulaabe yahi hollitoyi d'un naawoobe ben. Ben huli bay be andii ben ko jeyaabe e laamateeri Roomu. ³⁹ Onsay ben ari, be jeeji be, be acciti be, be torii be kadi yaltugol saare nden. ⁴⁰ Bay be yaltii ka kaso, be naatiri ka oo debbo w'eteedo Linda, be yiidi e musibbe ben, be wakkilini be. Onsay be yahi.

17

Fii Yaadu Puulusa ndun Tesalonii

¹ Be rewoyi Amfipolii e Apolonii, be hewti Tesalonii ka Yahuudiyankeefe ben mari juulirde don. ² Puulusa naati don wano woowirani mo non, o wondi e mabbe e nder aseweeje tati, himo yewtidude e mabbe fii ko bindi din wi'i kon. ³ O sifii, o weebiti wonde *Almasiihu on no haanunoo tampude e immintineede kadi e hakkunde maybe ben, o wi'i be: «Isaa oo mo mi woni on wowlande fii mun, ko on woni Almasiihu on.» ⁴ Wobbe e mabbe hoolii d'un, be tawti Puulusa e Silaasi, e hoore d'un *Gereekiyankeefe duudube rewoobe Alla, e rewbe buy jeyaabe e burbe teddude ben kadi hoolii.

⁵ Kono Yahuudiyankeefe ben nawli d'un, be yetti wobbe e bonbe wonbe ka fottirde ben, be wattidi e mabbe, be wadi haa sonko wadi e nder saare nden e haa yimbe ben dilliri hen fow. Be yahi ka suudu oo w'eteedo Yaasuunu fii dabbitugol Puulusa e Silaasi be adda be e yeeso jamaa on.

⁶ Laatii be tawaali be ton. Onsay be poofdi Yaasuunu e musibbe goo, be addi be yeeso hooreebe saare nden, e hoore hibe sonka, wi'a: «Bee jiiube aduna on fow arii doo kadi, ⁷ Yaasuunu wernii be! Be fow hibe dartaade yamirooje lando mawdo Roomu on, e hoore hibe wi'a lando goo no woodi wi'eteedo Iisaa.» ⁸ Din kongudfi jibi jamaa on e naawooe ben. ⁹ Laatii be accitude Yaasuunu e beya woo nde be yobunoo alamaani.

Fii Yaadu Puulusa ndun Biriyaata

¹⁰ E on jemma kisan musibbe ben watti Puulusa e Silaasi e laawol Biriyaata. Bay ben hewtoyii, be naatiri ka juulirde Yahuudiyankeebe ben. ¹¹ Tawi berde ben den no buri be Tesalonii ben udditaade. Be jabiri daaluyee on hepaare tiidunde e hoore hibe taskotonoo jande woo bindi din fii andugol ko be wi'aa kon si ko non woniri. ¹² Onsay buy e hakkunde mabbe gomdini, be gomdindini e rewbe Gereekiyankeebe teddube e worbe Gereekiyankeebe duuduube.

¹³ Kono nde Yahuudiyankeebe be Tesalonii ben andunoo wonde Puulusa no feppinde kadi daaluyee Alla on Biriyaata, ben kadi ari, be memmini jamaa on, be jiibindiri. ¹⁴ Kisan, musibbe gomdinde ben wadi feere no Puulusa yaara ka daande baharu, kono Silaasi e Timotee kapun lutti don. ¹⁵ Ben wonnoobe dowtude Puulusa, be ardi mo haa Atiina. Onsay ben yiltitii, bay be yamiraama wi'ugol Silaasi e Timotee wonde yo ben tawtoy mo ko yaawi.

Fii Arugol Puulusa ngol Atiina

¹⁶ Nde tawnoo Puulusa no habbi beya Atiina, tawi bernde makko nden no aani fota kon ko o yi'aynoo saare nden no jokki sanamuuji. ¹⁷ Onsay o yewtidi e Yahuudiyankeebe ben e rewoobe Alla ben ka juulirde e yimbe fettaynoobe ben ka nokkuure fottirde nden, dun non tawi ko jande woo. ¹⁸ Faamuube goo e nder fedde Epikuriibe ben e fedde Sitoyikiibe ben nangi e yewtidugol e makko. Onsay wobbe e mabbe wi'i: «Ko hondun oo wowloowo faalaa wowlude?» Tawi wobbe e mabbe no wi'a: «Himo wa'i wa waajotoodo fii allaa be jananbe goo.» Tawi dun fow ko fii himo waajaade fii Iisaa e kibaaru mun moyyo on e fii ummutal ngal. ¹⁹ Onsay be yetti mo, be nabi ka mbatirde wi'eteende Areyopaasi, be wi'i mo: «A waaway men andinde ko hondun woni ndee jannde heyre nde wonda wowlude fii mun?» ²⁰ Ko fii hida wadude e noppi amen piiji di men woowaa nanude, meden faalaa andude ko hondun woni dun.» ²¹ Tawi be Atiina ben fow e hobbe wondunooe e mabbe ben ko jokkunoo woo ko wowlugol maa hedagol piiji hesi.

²² Onsay Puulusa darii ka tumbo mbatirde, o wi'i: «Ko onon yo be Atiina, mi ndaarii e cende den fow, mi tawii ko on be diina fota. ²³ Awa kadi e nder ko mi feyyata kon, mi yi'ii kala ko rewoton, e hay mi yi'ii *layyorde ka dundoo windii: «Ko ko allaa mo andaaka.» Dun ko on mo wondon teddinde, mo tawata on andaa, mi woni on feppinande. ²⁴ Dun ko on Alla tagudo aduna on e kala ko woni e mun, on wondo Joomiraado kammuuli din e leydeele den, on ko mo hodataa e nder juulirde de yimbe moyyiniri juude mun. ²⁵ Hinaa neddanke wadanta mo, wa si tawii himo hatonjini e godfun, ko on woni Yedoowo mo kala ngurndan e poopaali e kala huunde. ²⁶ Ko immoralde e aaden gooto o tagiri leyyi neddanke din fow, yo ben hodu e hoore ndelo leydi ndin fow. Awa o happiino saa'iiji mabbe din e ittiri ko be hodata e mun kon, ²⁷ fii no be dabbara Alla, be yi'a mo si no hawri e nder memugol, fii kala o woddaaki hay gooto e men. ²⁸ Ko fii ko kanko hebirde

ngurndan, waawirfen memminaade, ko e makko kadi woodafen. Ko d'un yubboobe gimdi mon goo no wi'i: «Ko en faybe makko kadi.»

²⁹ «Bay non ko en faybe Alla, haanaa ka miijoden wonde Alla no nandi e kanje e kaalisi maa e kaaye lesaade fotinaa, hara ko e immorde e miijo nedfanke. ³⁰ Hari Allaahu on jogoraano yimbe ben ko be andaano mo kon, kono jooni o daalanii yimbe ben fow e nder nokkeeli d'in fow yo be tuubu. ³¹ Ko fii o happii jalaande nde o jaawirta aduna on peewal, rewruude e on nedfo mo o todfii, d'un ko on mo o wadirani fow seedee timmufo immintingol mo e hakkunde maybe ben.»

³² Nde be nanunoo himo wowla fii ummutal maybe ben, wobbe e mabbe jali mo, wobbe ben wi'i: «Men hedoto ma jande goo fii d'un.» ³³ Onsay kanko Puulusa o sortii hakkunde mabbe. ³⁴ Kono fow e mun, d'un hadaali wobbe humoo e makko, gomdina. Tawi no tawaa e ben oo wi'eteedo Denuusi, tawdaado e dental fewjoobe Areyopaasi ben, e debbo no wi'ee Damaari, kapun e wobbe goo kadi.

18

Fii Yaadu Puulusa ndun Korenti

¹ Bawto d'un, Puulusa iwii Atiina, o yahi Korenti. ² O tawi d'on Yahuudiyankeejo wi'eteedo Akiila, mo iwidi mun woni Pontii, tawi neebaali ko on yaltidi e sonna mun Piriskiila leydi Itali, sabu ko Kuloodiyuusu lando Roomu on yamiri Yahuudiyankeebe ben fow yaltugol Roomu kon. Onsay Puulusa yahi yiidoyi e mabbe, ³ bay tawii ko mecce goote be mari, o weeri ka mabbe, be woni e gollidugol. Tawi ko wonnoo mecce mabbe ko moyyingol cuudi bagi. ⁴ Tawi kanko Puulusa himo yewtaynoo yewtereji e aseweere kala ka juulirde fii fellintingol Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben.

⁵ Kono bay Silaasi e Timotee iwii Masedonii hewtii, Puulusa jokkii e daaluyee on tun e seeditanagol Yahuudiyankeebe ben wonde ko lisaawoni *Almasiihu on. ⁶ Kono nde tawnoo Yahuudiyankeebe ben no liddaade mo, hoyna, o fiddi conci makko d'in, o wi'i be: «Yo yiyan mon dan yantu e hoore mon, min mi laabii. Kono gila jooni ko ka be wonaa Yahuudiyanke ben mi yaarata.»

⁷ O iwii d'on, o yahi e suudu aaden rewoowo Alla no wi'ee Titiyuusu Yustuusa, tawi kadi suudu makko ndun no badondiri e juulirde nden. ⁸ Onsay oo wi'eteedo Kirispuusa, d'un ko ardiido juulirde nden, kapun e beyngure mun nden fow gomdini Joomi on. Korentiyankoobe duuduube kadi hedotonooobe Puulusa gomdini, *lootaa maande kisiyee.

⁹ Bawto d'un, Joomiraado on daalani Puulusa e nder jemmaare goo e nder koydol, o wi'i mo: «Wota a hulu, yewtu, wota a fanku. ¹⁰ Ko fii min mido wondi e maa, gooto fawataa ma jungo fii wadugol ma ko boni, ko fii mido mari jamaa duudufo e nder ndee saare doo.» ¹¹ Onsay kanko Puulusa o daakii hakkunde mabbe e nder hitaande e lebbi jeegoo, himo janna daaluyee Alla on.

¹² Wa fewndo on saa'i tawi ko Galiyuunu lamminaa Akaaya. Onsay Yahuudiyankeebe ben immanii Puulusa e nder nanondiral mabbe, be addi mo ka yeeso jaawirdu, ¹³ e hoore hibe wi'a: «Oo neddo no fellintinde yimbe ben no be rewira Alla e noone no woopondiriri e Sariya on!»

¹⁴ Fewndo ko Puulusa udditata hunduko mun kon, tawi Galiyuunu wi'ii Yahuudiyankeebe ben: «Ko onon yo Yahuudiyankeebe, si tawiino ko angal

peewal goo maa bonnere goo, mi hedotono on e hoore no newori. ¹⁵ Kono bay ko yeddondiral fii haalaaji e fii inde e sariyaaji mon onon tigi, yo d'un wonu haaju mon. Mi faaletaake wonande on jaawoowo d'un.» ¹⁶ Onsay o yaltini be ka jaawirdu. ¹⁷ Tun, be fow be nangi Sosteene, d'un ko ardiido juulirde nden, be woni e piyugol mo ka yeeso jaawirdu. Tawi Galiyuunu haajaaka e d'un.

Fii Yiltitagol Puulusa Antiyoosi-Sirii

¹⁸ Laatii Puulusa daakii Korenti d'on kadi ko neebi. Bawto d'un, o waynitii musibbe ben. Onsay o fembii ka wi'etee d'on Kenkere, sabu himo woondunoo woondoore. Ontuma o bakodi e Piriskiila e Akiila e laana ndiyan fii Sirii. ¹⁹ Be hewti Efeesi. Puulusa acci d'on be o wondunoo ben, o naatoyi ka juulirde, o yewtidi e Yahuudiyankeefe ben. ²⁰ Ben torii mo wonugol d'on seeda, kono laatii o jabaali. ²¹ O waynitii be, o wi'i: «Mi aroyay ka mon si Allaahu on jabii.» Bay o iwii Efeesi d'on e laana ndiyan, ²² o tippoyii Seezariiya. O yahi, o hiwroyii *moftal ngal, onsay o yahi Antiyoosi-Sirii.

Fii no Apoloosi Waajori ka saare Efeesi e Korenti

²³ Bay o wonii d'on seeda, o yiltitii, o jindi e ca'e Galaasi e Firgii d'en, o wakkilini taalibaabe ben fow. ²⁴ Bawto d'un, Yahuudiyankeejo waawudo haala, andudo kadi bindi daaluyee on, wi'eteedo Apoloosi jeyaado Aleksandiri hewti Efeesi. ²⁵ Tawi on no jangi fii laawol Joomi on, himo wowliraynoo jipo tiidungo, himo feppinaynoo kadi janna no feewiri fii Iisaa, tawi e hoore d'un fow ko ko Yaayaa lootaynoo kon tun o andi. ²⁶ Onsay o yewtiri pellital ka nder juulirde. Bay Piriskiila e Akiila hedike mo, be yaadi e makko, be feppinanoyi mo no woniri non tigi fii laawol Alla ngol.

²⁷ Kono bay tawii Apoloosi no faalanoo yahugol Akaaya, musibbe ben wakkilini mo, be windani kadi taalibaabe ben wonde yo be wernu mo no moyyiri. Bay o hewtii d'on, o nafi ben gomd'inirbe sabu sulfu Alla on, ²⁸ e hoore himo yeddondiraynoo e Yahuudiyankeefe ben ka tumbondiral no tiidiri, e himo banginira bindi d'in wonde ko Iisaa woni Almasiihu on.

19

Fii no Puulusa Janniroyi ka saare Efeesi

¹ Fewndo ko Apoloosi on woni Korenti, tawi Puulusa kapun tayitoyii leyde dowje d'en, haa o hewtoyii Efeesi, o fotti d'on e taalibaabe goo. ² O wi'i ben: «Hara on hebii Ruuhu Seniido on wa ko gomd'ind'on?»

Ben jaabii mo, be wi'i: «Menen hari hay men nanaali wonde Ruuhu Seniido no woodi.»

³ Onsay o wi'i be: «Awa ko honno lootiranod'on?»

Ben kadi jaabii mo, wi'i: «Ko no Yaayaa lootiraynoo non.»

⁴ Puulusa wi'i: «Yaayaa ko fii tuubuubuyee lootii, e hoore d'un himo wi'aynoo yimbe ben yo be gomd'in aroyoowo faawo makko on, d'un ko Iisaa.» ⁵ Bay be nanii d'in kongudi makko, be *lootaa maande kisiyee e inde Iisaa Joomi on. ⁶ Onsay Puulusa *fawi juude mun d'en e hoore mabbe, Ruuhu Seniido on ari e mabbe, be woni e wowlugol e *haalaaji janani, wowla ko Alla longini be. ⁷ Tawi ben yimbe ko wa be sappoo e dido.

⁸ Onsay Puulusa naati ka juulirde, o yewtiri d'fon pellital. E nder lebbi tati himo yewtidude e mabbe o fellintinana be ko yowitii e fii *laamu Alla ngun. ⁹ Kono bay wobbe wonii e sattinkinagol e angal gomdingol e aybingol laawol Joomi on e hakkunde jamaa on, o sortii hakkunde mabbe, o yetti taalibaabe ben o wadi be feere, o woni e yewtidugol e mabbe pande woo ka dufal oo wi'eteedo Tiranuusuu. ¹⁰ Dun neebi yeru duubi didi, haa kala hodufo *Aazii humpitii fii daaluyee Joomiraado on, d'un ko Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben fow.

¹¹ Tawi Allaahu on no wadaynoo kaawakeeji moyyi hawniidi rewruude e Puulusa, ¹² haa ka tawata hibe yahaynoo be yetta disaaje maa lince de Puulusa meemaynoo den, be adda, be wada e nawnuube ben, ben ndikka, jinnaaji bondi din kadi yalta e mabbe.

¹³ Yahuudiyankeebe goo, jindaynoobe wi'a no rafoo jinna, woni e jantagol e hoore ben be jinnaaji woni e mun innde Iisaa Joomi on, hara hibe wi'a: «Mi yamirii on yaltugol e innde Iisaa, on mo Puulusa woni waajaade fii mun!» ¹⁴ Tawi ben wadaynoobe d'un ko be njeedifo, benle ko be hibbe oo wi'eteedo Sekubaa, tawaado e hooreebe *yottinoobe sadaka Yahuudiyankeebe ben.

¹⁵ Ngin jinnawii jaabii be, wi'i: «Mid'o andi Iisaa, mid'o andi kadi ko hombo woni Puulusa, kono onon ko on hombe?» ¹⁶ Onsay on nedfo mo ngin jinnawii woni e mun yani e mabbe, o waawi be fow e hoore doole tiidufe, haa ben dogi yalti e ndun suudu be bornaaki, e hoore hibe barminaa.

¹⁷ Kala Yahuudiyankeejo e Gereekiyankeejo hodufo Efeesi andi fii d'un, kulol nangi be be fow, onsay innde Iisaa Joomi on mawninaa. ¹⁸ Onsay buy e arube e gomdinde ari qirritii, weebiti boneeji di be wadunoo. ¹⁹ Bawto d'un, yimbe buy wadaynoobe mbilankaaku, addi defte mun, be sunni de yeeso fow. Coggu majje on jittaa, tawaa ko tammaaji kaalisi guluuji cappande jowi. ²⁰ Ko nii, daaluyee Joomiraado on woni layirde semba e hoore doole.

²¹ Bawto d'un Puulusa ebbani fii yahugol Yerusalaam, hara ko Masedonii e Akaaya o rewri. O wi'i: «Si mi iwii d'on, bee mi hewtoya Roomu.»

²² Onsay o immiini wallindirteebe makko dido Masedonii, d'un ko Timotee e Arastuusa, kanko o luttiti Aazii d'on seeda.

Fii no oo Siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusuu Imminiri Gere

²³ Onsay jii boldu tiidundu wadi sabu laawol Joomi on. ²⁴ Tawi no e nden saare siyaakeejo wi'eteedo Dimitiriyuusuu, tafaynoodo rewirkoy toso koy tafiraakoy kaalisi, hara ko nandintinaakoy e rewirdu allaajo mabbe debbo wi'eteedo *Artemiisi on. Tawi d'un no wondannoo e be o tafidaynoo ben tono tiidufo. ²⁵ On moobindiri be o tafidaynoo ben, kambe e be be kafidunoo mece goote ben, o wi'i be: «On fow hidon andi, fii men on ko e dee golle doo humii, ²⁶ awa kadi hidon yi'ude, hidon nanude ko woni feyyude kon, hara hinaa Efeesi doo tun, fayda ko e nder Aazii on fow wonde, oo wi'eteedo Puulusa no murtinde jamaa duudufo, fellintinira be wi'ugol wonde allaaji moyyiniraadi juude neddanke wonaa allaaji.

²⁷ Dun non hinaa fii hayfingol mece men den tun, kono ko libugol fii nduu rewirdu oo allaajo debbo mawfo wi'eteedo Artemiisi e boorugol teddungal makko ngal, on mo Aazii fow e aduna on fow woni rewude.»

²⁸ Bay be nanii din kongudi, be heewi tikkere, be nangi e ewnagol, wi'a: «Artemiisi Efeesiyankoobe ben ko mawfo!» ²⁹ Onsay saare nden

fow jiiɓondiri, ɓe wubbidi, ɓe saalori ɓee Masedoniyankooɓe ɓe Puulusa jindidaynoo, ɗun ko Gayuusi e Aristarke, ɓe naɓori ɓe ka fijirde mawnde. ³⁰ Puulusa kadi faalaa hollitaade jamaa on, kono laatii taalibaaɓe ɓen jabaali. ³¹ Hay wobɓe e hooreɓe Aazii ɓen, ɓe tawata ko yibɓe makko kanko Puulusa, ɓe nuli wobɓe e makko ko jeeja mo fii wota o yahu ka fijirde mawnde. ³² Tawi wobɓe no ewnoo godɗun goo, ɓeya kadi no ewnoo godɗun goo, ko fii jiiɓaare nden no woni hakkunde dental ngal, e hoore ɗun ɓurɓe ɓen andaa wuren ko hondun moobindiri ɓe. ³³ Onsay wobɓe e hakkunde jamaa on lowi oo wi'eteedo Aleksander mo Yahuudiyankeɓe ɓen feyyini yeeso dental ngal. Kanko Aleksander o towni jungo, tawi himo faalaa sifanaade jamaa on. ³⁴ Bay ɓeya andii ko o Yahuudiyankeɓo, fow ewndi wa saa'iiji ɗiɗi, hiɓe wi'a: «Artemiisi Efeesiyankeɓe ɓen ko mawɗo!»

³⁵ Onsay hoore kaydi on ɗahi yimɓe ɓen, o wi'i ɓe: «Ko onon yo Efeesiyankeɓe, hara ko hombo woni andaa wonde saare Efeesi nden ko ngaynaakoore rewirdu oo allaaɓo debbo mawɗo wi'eteedo Artemiisi, awa kadi ko nde ngaynaakoore nandolla makko iwruɗo ka kammu on? ³⁶ Bay ɗun hinaa ko yeddinii, wonee deeyube, hara on wadiraali huunde hawjere. ³⁷ Ko fii on addii ɓee yimɓe, ɓe tawata bonnaa ka hormorde, ɓe hoynaa kadi allaaɓo men debbo on. ³⁸ Si tawii non Dimitiriyuuu oo, e siyaakeɓe ɓe o kafidi mecce ɓen no galdidi e godɗo, haray no woodi naawirdi e naawooɓe lamminaabe fii mun, yo ɓe wullito e ɓen. ³⁹ Si tawii non hidon mari godɗun ko feyditii e ɗun, haray ko ka dental ardinaangal ngal ɗundon moyyintee. ⁴⁰⁻⁴¹ Ko fii hiden waawi heɓude feloore fii nduu murtaldu wadundu hande, bay dalil woo alaa mo holloyen ko hondun wadirden nduu jiiɓoldu.» Bay o gaynii wowlude ɗun, o yilti jamaa on.

20

Fii Yaadu Puulusa Masedonii e Gereesi

¹ Bay murtaldu ndun accii, Puulusa ɓanniti taalibaaɓe ɓen. Bay o gaynii ɓe wakkilinde, o waynii ɓe, o immii, o fokkitani yahugol Masedonii. ² O tayitoyi ɗen leyɗe e hoore himo yewta yimɓe ɓen nooneɓi no ɓe wakkilora, onsay o hewtoyi Gereesi. ³ Onsay o kodii ɗon lebbi tati, hari himo woniri yettugol ɗon laana ndiyan, yaara Sirii. Kono nde tawnoo Yahuudiyankeɓe ɓen no eɓbani mo janfa, o aadii yiltitagol Masedonii. ⁴ Hari ko o wondi ko ɗowta mo, ko oo ɓiɗɗo Piruusi mo Biriyata wi'eteedo Sopateere, e Aristarke e Sekondiisu, on ko mo Tesalonii, e Gayuusi, on kadi ko mo Derbata, e Timotee e Tikiiki e Torofiimi, ɓee fow ko ɓe iwɗi *Aazii. ⁵ Ben woni yeeso, ɓe habboyii men Turuwaasi. ⁶ Menen kadi, bay *Juldeere Bireedi ɗe Aldaa e Lewen nden feyyii, men bakii e laana ndiyan Filippii. E nder balɗe jowi men tawoyi ɓe Turuwaasi, men wadi ɗon balɗe jeediɗi.

Fii Wurniteede oo wi'eteedo Etikuusi

⁷ E asewe kiikiide, men moobondiri fii jaamidugol. Nde tawnoo Puulusa ruttoto bimbi nden pande, o yewtidi e tawanoobe ɓen, o junni yewtere makko nden haa tumbere jemma. ⁸ Tawi lampuuji ɗuudufɗi no ka suudu dow-dowru ka men mottondirnoo ɗon. ⁹ Tawi kadi suka no wi'ee Etikuusi no joodfinoo e damun tosokun^Z e on koore tammo. O yetti ɗoyngol

^Z 20:9 20:9 «Damun tosokun» ko ko wi'etee «fineeter» kon fewndo ɗoo.

luggungol e nder ko Puulusa juutini yewtere nden kon, o accitii ka koore ton sabu doyngol ngol, o yani. O imminaa, tawi o maayii. ¹⁰ Onsay Puulusa tippii, o ugginii e hoore makko, o yetti mo, o tambii, o wi'i: «Wota on aanu, ko fii himo wuuri.» ¹¹ Bay kanko Puulusa o yawitoyii, o tayiti bireedi on, o jaami. Bawto d'un, o yewti kadi ko juuti haa wa ka peeral fajiri. Onsay o yahi. ¹² Bawto d'un, suka on nattaa ko o wurdo, d'un wonani be welo-welo mawngo.

Fii Iwugol Puulusa Efeesi Yaha Miletii

¹³ Onsay menen men hikkani men yeeso, men bakii d'on e laana ndiyan fii yahugol Asoosi ka men haanunoo yiitidude e Puulusa d'on, bay hari kanko o aadike wonde o seppay. ¹⁴ Bay o tawoyii men Asoosi, men yawni mo ka laana fii yaadugol e makko Mitileeni. ¹⁵ Bay men iwii d'on, men jokki baharu on haa men hewtoyi bimbi nden pande yeeso Kiyoo. E pallal hikkungol d'on ngal kadi, men meemoyi ka wi'etee d'on Samoosi. Bawto ngal pallal d'on kadi, men hewtoyi Miletii. ¹⁶ Tawi Puulusa no miijinoo feyyugol Efeesi tun hara daraaki, fii wota o tongo e nder Aazii on. Ko fii hari himo hawji hewtoyngol Yerusalem fii Juldeere *Pentakosta nden, si tawii d'un no waawi mo gasande. ¹⁷ Ko onsay, ko o woni Miletii d'on, kanko Puulusa o immiini ko yahana ardotoobe *moftal ngal Efeesi. ¹⁸ Bay ben arii, o wi'i be: «Hid'on andi ko honno mi wondiri e mo'on yeru ko mi woni doo kon, gila jande mi tippi Aazii. ¹⁹ E hoore d'un mi kurkanike Joomiraado on, e hoore yankinaare fow, e nder gondi, e hakkunde ndarndeede wonandun lan janfaaji immorde e Yahuudiyanke'en. ²⁰ E baawo suudugol on hay huunde, mido feppinande on, janna on e hakkunde fow e ka cuudi kala ko wondani on e nafa, ²¹ e seedintinangol Yahuudiyankeebe ben e *Gereekiyankeebe ben fii tuubangol Alla e gomdingol Iisaa Joomi men on.

²² «Jooni yo mi yahu Yerusalem, bay Ruuhu Allaahu on no habbitii e d'un, e hoore mi andaa ko heboytammi ton. ²³ Ko woni tun, gila saare hebi e saare, *Ruuhu Seniido on no seedintinande lan wi'ammi wonde, kabfi e satteendeeji no sabbii lan. ²⁴ Kono mi wadaa ngurndan an dan ko god'dun, wa si tawii hid'on hitti e an, fii tun yo mi timmin jinduruuji an dan e golle de mi hebiri Iisaa Joomi on dan, d'un ko seeditagol fii Kibaaru Moyyo fii moyyere Alla nden.

²⁵ «Jooni mido andi, on yi'itataa lan hande kadi, d'un ko onon bee be mi rewi hakkunde mun, mi waajii fii *laamu Alla ngun. ²⁶ Ko d'un wadi, mido seedaade hande wonde si god'do e mon halkike, haray wonaa min wadi. ²⁷ Ko fii mi suudaali on hay huunde, mi bangananii on ebb'oore Alla nden fow. ²⁸ Jooni reenee, reenidon hoore mon e wuro ngo Ruuhu Seniido on wadi on e hoore mun ngon, fii no ayniron moftal Alla ngal e hebiri yiayan bid'do makko on tigi. ²⁹ Mid'o andi si mi iwoyii doo, caapaali hunyudi aroyay hakkunde mon di tawata accoytaa wuro ngon. ³⁰ Awa kadi wobbe hawtoyto e hakkunde mon, hara hibe wowla haalaaji boyliidi fii poofugol taalibaabe ben e mabbe. ³¹ Awa on wattanoyay yiila, anditon, e nder duubi tati jemma e jalorma mi accaali waajagol mo kala e mon e hoore gondi.

³² «Jooni mi yettii on, mi halfinii Alla e daaluyee moyyere makko nden, ko on mari bawgal fii mawngol on e yedugol on ndondi wondude e yimbe Alla ben fow. ³³ Mi himmanaali kaalisi e kanje e concii hay gooto.

³⁴ Onon tigi hid'on andi ko juude an dan mi golliri fii ko mi hatonjini e mun

kon e ko wondibbe an ben hatonjini e mun kon. ³⁵ E nder d'un fow, mi hollii on yo on gollir nii fii yo on wallito lo'ube ben, anditon kadi konguɗi lisaa Joomi on ko o wi'i kon kanko tigi wonde: <Ko okkugol furi moyyude edii okkoreede.> »

³⁶ Bay o gaynii yewtude d'un, onsay o jiccii fii du'ondirgol e maɓbe be fow. ³⁷ Onsay be fow be hirbii mo kanko Puulusa, be lunnii e hoore gonɗi tiidufi. ³⁸ Ko burnoo be sokolinde kon, ko ko o wi'unoo be kon wonde be yi'tataa mo hande kadi. Onsay be dowtiti mo haa ka laana ndiyan.

21

Fii Yaadu Puulusa ndun Tiiri e Seezariiya

¹ Bay men sertii e maɓbe, men bakii don e laana ndiyan, men fewni haa Koosi. Bimbi nden jande men yahi Rodeesi. Bay men iwii don kadi, men yahi Patara. ² Bay men tawii don laana lumbooha yaara Fenisii, men bakii don, men yahi. ³ Bay men battike Siipuru, onsay men acciri don ka nano, men yaari telen Sirii fii tippinooygol ko laana kan rondii kon Tiiri. ⁴ Bay men tawii taalibaabe ben don, men woni balde jeedidi. Immorde e Ruuhu Allaahu on be wi'i Puulusa: «Wota yahu Yerusalaam.» ⁵ Bay den balde jeedidi timmii, men yahi. Onsay kambe fow e rewbe maɓbe ben e fiɓbe maɓbe ben, be dowtiti men, men yaadi haa men yalti saare nden, d'un ko ka sera ndiyan, men jiccii, men du'ondiri. ⁶ Onsay men waynondiri e maɓbe, men bakii ka laana, kambe be yiltitii ka maɓbe.

⁷ Bay men gaynii ko yaaretee laana ndiyan kon, d'un ko gila Tiiri haa Potolemaayi, men hiwrondiri e musibbe gomɗinbe wonbe don ben, men wondi e maɓbe jallal.

⁸ Bimbi nden jande, men yahi men hewtoyi Seezariiya, men naatiri ka suudu Filiipu oo waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, tawdaado e njeedifoobe ben, men weeri ka makko.^a ⁹ Tawi himo mari jiwbe nayo haaloobe ko Alla longini d'un be andaali gorko. ¹⁰ Nde tawnoo men wadii don balde buy, haaloowo ko Alla longini d'un wi'eteedo Agabuusi, iwruɗo ka diiwal Yahuuda, ari tawi men. ¹¹ O yetti dattol Puulusa ngol, o habbitii juude e koyde, o wi'i: «E hino ko *Ruuhu Seniido on wi'i kon: <Oo neddo jeydo ngol dattol, Yahuudiyankebe ben habbiray mo nii Yerusalaam, be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben.> »

¹² Bay menen e ben yimbe hodube e nden nokkuure men nanii d'un, men jeeji Puulusa fii wota o yahu Yerusalaam. ¹³ Kono Puulusa jaabii men, wi'i: «Ko hondun wulloton, bonnon mi bernde? Ko fii min hinaa fii habbegol tun mi hebulanii, kono ko hay maayugol Yerusalaam fii innde lisaa Joomi on.»

¹⁴ Nde tawnoo o jabaali yilteede e ko o anniyii kon, men habbitaaki hande kadi, kono men wi'i: «Yo kodduruyee Joomiraado on wadu!»

¹⁵ Bay den balde don feyyii, men ebbindii, men yahi Yerusalaam.

¹⁶ Taalibaabe goo be Seezariiya dowti men ka goddo no wi'ee Manasuuna mo Siipuru, on ko taalibaajo gila ko neefi, fii ko werna men.

Fii Hewtugol Puulusa Yerusalaam

¹⁷ Bay men hewtii Yerusalaam, musibbe ben jabbori men weltaare.

¹⁸ Bimbi nden jande menen e Puulusa men ari ka Yaaquuba, ardotoobe *moftal ngal kadi fow ari don. ¹⁹ Bay Puulusa gaynii be hiwraade, o

nangi e fillitanagol be, fensita ko Allaahu on wadi e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben e nder golle makko den. ²⁰ E nder ko be hedii mo kon, be mawnini Alla, e hoore dun be wi'i mo: «Musidfo, a yi'ii ittiri guluuje guluuje Yahuudiyankebe ko gomdini, e hoore be fow hiibe habbitii e Sariya on. ²¹ E hoore be yeetaama wonde hidfa jannude Yahuudiyankebe wonbe e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben fow wota be jokku Sariya Muusaa on, dun ko wi'ugol be wota be sunnin faybe maβbe ben e wota be jokku naamuuji din. ²² Hara ko hondun wadeten? Ko fii pellet be anday wonde a arii. ²³ Ko dun wadi si men wi'ete yo a wadu ko men wi'u-maa kon. No e hakkunde amen yimbe nayo woondube woondoore. ²⁴ Yettu ben, labbindinodaa e maβbe, fawtodaa njoddi fembagol maβbe ngol, dun fow anday goonga alaa e ko be wowlanaa kon fii maa, kono an kadi hidfa doftii Sariya on. ²⁵ Kono fii be wonaa Yahuudiyanke, gomdinbe ben, men tawi no moyyi ka men windana be, yo be reeno e tebbeeli sakkanaadi sanamuuji e yiyan e mummunteeji jibudi e jinaa.»

²⁶ Bimbi nden pande, Puulusa yetti ben yimbe nayo, o labbindinodi e maβbe, o naati ka *juulirde mawnde. O feppini ko honde tuma e jalaade den labbinagol maβbe ngol timmata, sadaka mo bee e maβbe wadee.

Fii no Puulusa Nangiraa

²⁷ Ka balde jeedifi den timmata fon, bay Yahuudiyankebe be *Aazii ben yi'ii mo ka juulirde mawnde, be yuuni jamaa on fow, be fawi mo juude, ²⁸ e hoore hiibe ewnoo, wi'a: «Isra'iilayankeebe*, wallee men! E hino nedfo wonfo jannude fow on nokku woo nokku fii liddagol jamaa on, liddoo Sariya on, liddoo kadi ndee nokkuure. E hay o naadii *Gereekiyankebe ka juulirde mawnde, o tuuninii ndee nokkuure hormorde!» ²⁹ (Ko woni sabu dun ko tawde hari be yiidiino mo e oo Efeesiyankoojo wi'eteedo Torofiimi ka saare, haa be sikki wonde Puulusa naadii mo ka juulirde mawnde.)

³⁰ Onsay saare nden fow memminii, yimbe ben dogi iwri e cende den fow, be nangi Puulusa, be poodi mo, be itti ka juulirde mawnde, baafe den ombaa kisan. ³¹ Wa ko be ebbata fii warugol mo, tawi hooreejo dental suufaabe Roomu ben nanii wonde jii boldu wadii e nder Yerusalaaam fow. ³² Don kisan, o yetti suufaabe e yeesoobe mun, be wubbani ben ebbunoobe warugol Puulusa. No be yiirunoo on hooreejo e ben suufaabe, be acciti piyugol mo.

³³ Onsay on hooreejo hadii mo kanko Puulusa, o nangi mo, o yamiri yo be jolku mo jolokooje difi. O landii non ko hombo woni oo e ko hondun o wadi. ³⁴ Kono tawi e nder jamaa on, wobbe no ewnoo wi'a godfun, beya kadi no wi'a godfun goo, tawi kanko hooreejo on o waawaali andude ko woni haqiiqa fii murtaldu ndun. Onsay o yamiri yo be nabu mo ka daaka suufaabe ben. ³⁵ Wa ko Puulusa yawata bordi din, suufaabe ben kutii mo tambii sabu hunyeendi jamaa on. ³⁶ Ko fii hari konu yimbe ben no jokki mo, no ewnoo, wi'a: «Waree mo!»

Fii Yewtere nde Puulusa Yewti Jamaa Yerusalaaam on

³⁷ Wa ko kanko Puulusa o naadete ka daaka suufaabe ben, o landii hooreejo dental suufaabe ben, o wi'i: «E hara a newnanay lan yeetagol ma godfun?»

On jaabii mo, wi'i: «Hida waawi haala Gereeki? ³⁸ E hara hinaa an woni oo Misirayankoojo, wonuɗo sabu nduu murtaldu ko feyyi koo, dogidi e bee ittoobe ko'e guluuje nayo ka wulaa?»

³⁹ Kanko Puulusa o wi'i mo: «Min, ko mi Yahuudiyankeejo mo Tarsiisu, ɗun ko e nder Silisii, jeyaado e saare nde tawata wonaa hayfunde. Mi jeejii ma newnanan yewtugol jamaa on.»

⁴⁰ Onsay on hooreejo newnani mo. Kanko Puulusa o immii, o darii ka hoore ɓordi, o yeyani jamaa on jungo, deeyaango tiidungo wadi. Onsay o hewtini be yewtere nden e haala Yahuudiyanke, o wi'i:

22

¹ «Ko onon yo musibbe an e baabiraafe an, jooni hedee mi yewta on fii jaabannde an nden.» ² Nde be nanunoo ko e haala Yahuudiyanke o woni be yewtude, deeyaango ngon furti kadi.

Onsay Puulusa wi'i: ³ «Min ko mi Yahuudiyankeejo hebaado Tarsiisu, ɗun ko e nder Silisii, kono ko e nder ndee saare ɗoo mi ne'aa. Ko e fee Gamaliyiila kadi mi jangi fii jokkugol Sariya baabiraafe men ben tigi. Hari mido huminoo e Alla fota wano wonirɗon non on fow hande.

⁴ Mido cukkotonoo ben jokkufe laawol Iisaa haa wobbbe maayori, mi haɓɓa, mi soka worbe e rewbe. ⁵ Yottinoowo* mawɗo sadaka on e dental mawbe ben fow ko seede an e ɗun. Mi hendorii be hay bataake fii musibbe Yahuudiyankeebe wonbe Damaasi ben. Onsay mi yahi fii haɓɓugol jokkufe ngol laawol wonbe ton ben, mi adda Yerusalaam fii donkingol be.

⁶ «Wa fewndo ko mi woni ka ɗatal, ɓay mi ɓadike Damaasi, ɗun ko wa naange e hoore, tun ndaygu moolanaangu iwri ka kammu, hunditi lan. ⁷ Mi yani ka leydi, onsay mi nani hawa no wi'ammi: <Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wondaa mi cukkanaade?»

⁸ «Mi jaabii: <Ko an hombo nii Joomi an?»

«O wi'immi: <Ko min woni Iisaa jeyaado Naasirata, on mo wondaa cukkaade.» ⁹ Ben wondunooɓe e an yi'uno ngun ndaygu, kono be alaano nanude hawa on Wondo lan wowlande.

¹⁰ «Onsay mi wi'i: <Ko hondun mi wadata, yaa an Joomi?»

«Joomi on jaabii lan, wi'i: <Immo yahaa Damaasi, ko ɗon be yeetoto-maa kala ko haanudaa wadude.»

¹¹ «Tawi mi alaa yi'ude han kadi, ko fii hari jalbeendi ngun ndaygu wuminii lan. Onsay wondunooɓe e an ben ɗowimmi haa mi hewti Damaasi.

¹² «Tawi godɗo no ɗon no wi'ee Hanaaniya, on ko gorko dewo doftotoodo Sariya on, mo Yahuudiyankeebe wonbe Damaasi ben fow joganii kongol moyyol. ¹³ On ari darii takko an, wi'immi: <Ko an yo Saawulu musidɗo an, wuntu!» E on saa'i tigi mi wunti, mi yi'i mo.

¹⁴ «O wi'immi kadi: <Alla baabiraafe men ben subike ma fii yo a andu faale makko on e fii yo a yi'u Feewuɗo on, nanaa kongudi iwruɗi ka hunduko makko ɗin. ¹⁵ Ko fii a wonay seeditantooɗo mo e yeeso yimbe ben fow fii ko yi'udaa kon e ko nanudaa kon. ¹⁶ Jooni non ko hondun wondaa nennanaade? Immo *lootedaa maande kisiyee, labbinedaa junuubaaji maa ɗin e nder jantagol innde makko nden.»

¹⁷ Puulusa wi'i kadi: «Bay mi yiltitike Yerusalaam, e nder ko mi torotoo Alla kon ka *juulirde mawnde, mi feppinanaa godɗun. ¹⁸ Onsay mi yi'i Joomi on, o wi'immi: <Hittin yaltugol Yerusalaam, ko fii be jabataa

seeditoore maa nden fii an.» ¹⁹ Kono mi wi'i: «Joomi an, hiife andi kambe tigi wonde mi yahayno gila e juulirde hebi e juulirde fii piyugol soka ben gomdinbe ma. ²⁰ Awa fewndo kadi be hibbi yiiyan Astefaana d'an, d'un ko on seeditantonoodo ma, hari min tigi mido don e mido jabi d'un. Awa kadi hari mido joganii ben wonbe mo warude conci mun d'in.» ²¹ Kono o wi'immi, «Yahu, ko fii mi imminte ka wodd'i, d'un ko haa e be wonaa Yahuudiyanke ben.» »

²² Laatii be hedii mo kanko Puulusa haa e ngol kongol don, onsay be ewnii, be wi'i: «Yo sifa oo neddo itte aduna! O haanaa wuurude!» ²³ Be beydi sonko, be ferii kadi conci maaffe d'in, e hoore hiife bugoo kadi mbullaari dow.

²⁴ Onsay hooreejo dental suufaabe ben yamiri yo be naadu Puulusa ka nder daaka suufaabe ben, be landora mo cabbi fii andugol ko hondun wonaa sonkireede nii fii makko. ²⁵ E nder ko be habbata mo kon fii foccugol mo, kanko Puulusa o wi'i yeesoojo sufaabe wonnoodo don on: «E hara hidon newnanaa foccugol jeyaado e laamateeri Roomu, mo on paawaali toode?»

²⁶ Bay on yeesoojo nanii ngol kongol, o yahi, o wi'oyi hooreejo dental ngal: «Ko honno gerdataa, ko fii oo neddo ko jeyaado e laamateeri Roomu.» ²⁷ Onsay on hooreejo ari wi'i mo kanko Puulusa: «Yeeto lan, e hara ko a jeyaado e laamateeri Roomu?»

O jaabii: «Hiiyii, ko mi d'un.»

²⁸ Kanko hooreejo on o wi'i mo: «Min ko kaalisi buy mi itti fii yo mi wonu jeyaado e laamateeri Roomu.»

Puulusa kadi wi'i mo: «Min non mi jibina ko mi d'un.» ²⁹ Onsay kisan landotonoofo be mo ben diri, hooreejo dental ngal kadi huli, bay o andii Puulusa ko jeyaado e laamateeri Roomu, awa kadi o wadfi haa o habbaama.

Fii Yewtere Puulusa nden yeeso Dental Mawbe ben

³⁰ Jango mun, nde tawnoo kanko hooreejo dental suufaabe Roomu ben himo faalaa andude e haqiiqa ko hondun Yahuudiyankeefe ben wonnoo mo toopirde, o hoynitani mo, o yamiri kadi hooreefe yottinoofe sadaka ben e dental fewjoofo ben fow mottondirgol. Onsay o addi Puulusa, o joddini mo yeeso maaffe.

23

¹ Bay Puulusa tenyini dental fewjoofo ben, o wi'i: «Musifbe, ko e hoore bernde laabunde mi wonirani Alla haa handeere ndee.» ² Tun *yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Hanaaniya, yamiri wonbe takko makko ben bantagol mo.

³ Puulusa kadi wi'i mo: «An kadi, Allaahu on bantoto ma yo maadi rawninaandi! Hida joodii naawirgol lan Sariya on, e hin-le a bonnirii Sariya on ko yamirdaa yo be banto lan kon!»

⁴ Wonnoofe don ben wi'i: «A hoynii yottinoowo mawdo sadaka fii Alla on!»

⁵ Onsay Puulusa jaabii, wi'i: «Musifbe, hari mi andaa wonde ko yottinoowo mawdo sadaka on nii, ko fii no windii: Wota mo wowla yeesoojo jamaa mun on ko boni.» b

⁶ Bay kanko Puulusa o faamii wonde feccere e wonnoobe don ben ko fedde *Sadduusiyaabe e ndeya feccere kadi ko fedde *Fariisiyaabe, onsay kanko Puulusa o ewnii ka hakkunde dental fewjooŋe ben, o wi'i: «Musibbe, min ko mi Fariisiyaajo bii Fariisiyaajo kadi. Ko sabu tanyinaare ummutal maybe ben wadi si mido jaaweede.» ⁷ Bay kanko Puulusa o wi'ii dun, yeddondiral wadi hakkunde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, onsay mbatu ngun senditii. ⁸ (Tawi Sadduusiyaabe ben no wi'a ummutal alaa, malaa'ika alaa, awa kadi ruuhu alaa. Fariisiyaabe ben kapun no wi'a dun fow no woodi.)

⁹ Sonko njano wadi, wobb'e e yeesoobe dental Fariisiyaabe ben hawtii, be immi yewtoore tiidunde, be wi'i: «Men yi'aali bone woo e hoore oo neddo. No gasa non hara ko ruuhu maa malaa'ika wowlani mo.» ¹⁰ Nde tawnoo yeddondiral ngal no tiidunde tun, hooreejo dental suufaabe ben huli wota be seekitu Puulusa. O yamiri suufaabe ben tippagol, ittoya mo hakkunde mabbe, be naba mo ka daaka suufaabe ben.

¹¹ E on jemma hikkiido don, Joomi on badii Puulusa, wi'i mo: «Wakkilo, ko fii wano seeditordaa non fii an Yerusalaam, bee seeditoroyaa non kadi Roomu.»

Fii Janfa Yahuudiyankeebe ben e hoore Puulusa

¹² Bay weetii, Yahuudiyankeebe ben wadi janfa, be woondi wota be jaamu hay huunde maa be yara, doo e be warude Puulusa. ¹³ Ben ebbunoobe kan janfa no burnoo cappande nayo. ¹⁴ Be yahi, be tawoyi hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben, be wi'i be: «Men aadike e hoore woondoore tiidunde wonde, men jaamataa men yarataa hay huunde fannin men waraali Puulusa. ¹⁵ Jooni nanondiree e dental fewjooŋe ben, yiidon e hooreejo suufaabe ben, faaminanon mo wonde on ndaaray fii nduu muraadu Puulusa hara ko no woniri non, fii no o addira mo yeeso mon. Menen haray meden hebullii warugol mo doo yo o hewtu.»

¹⁶ Kono laatii biddo bandiraawo Puulusa on nani hibe yewta fii kan janfa, o yahi o naatoyi ka daaka suufaabe ben, o humpiti dun Puulusa. ¹⁷ Puulusa kadi noddii goddo e yeesoobe suufaabe ben, o wi'i on: «Dowtu oo ka hooreejo dental suufaabe ben, ko fii himo jogii ko o hollita mo.»

¹⁸ On yeesoojo kadi yetti mo, dowti mo ka on hooreejo, o wi'i mo: «Ko oo kasoojo wi'eteedo Puulusa noddimmi wi'immi yo mi dowtu oo suka ka mon, himo mari godfun ko o yeeto on.»

¹⁹ On hooreejo kadi jogii mo jungo ngon, be pottitii sera, o wi'i mo: «Ko hondun jogidaa ko yeetodaa mi?»

²⁰ On suka jaabii mo, wi'i: «Yahuudiyankeebe ben nanondirii fii toragol on yo on naban be Puulusa jango ka yeeso dental fewjooŋe ben, wa si tawii hibe faalaa humpitaade ko laabi fii nduu muraadu makko. ²¹ Awa wota on jabu ko be toroytoo on kon, ko fii buri yimbe cappande nayo hakkunde mabbe no ebbi janfa e hoore makko. Hibe aadii e nder woondoore wonde be jaamataa be yarataa doo e be warude mo. Hibe hebulanii non dun. Jooni ko newnugol mon ngon tun be hedii.»

²² Onsay hooreejo dental suufaabe ben newnitani suka on, e hoore o wi'i mo wota o wowlan hay gooto kon ko o humpiti mo don.

Fii no Puulusa Feyyiniraa Seezariya

²³ Kanko hooreejo on o noddii kadi dido e hakkunde yeesoobe suufaabe ben, o wi'i be: «Hebulinee suufaabe teemedde dido e doginoobe pucci

cappande njeedifo e be conkenje teemedfe difo fii ko yaha Seezariiya hande jemma ka saa'i jeenayabo. ²⁴ Ebbon kadi pucci ka Puulusa yawa, naβon mo lawnon haa ka Felikiisa yeesoojo diiwal ngal.» ²⁵ O windirani nii kadi lando on batakuru, o wi'i:

²⁶ «Salminaango an min Kuloodu Lisiyaasi, haa e mo'on onon Felikiisa, yo yeesoojo teddufo.

²⁷ «Awa oo nedfo mo mi naβani on, ko Yahuudiyankeebe ben wonnoo ko nangi mo fii warugol. Nde mi humpitinoo wonde ko o jeyaado e laamateeri Roomu, mi ardi e mojobere suufaabe, mi jattini mo be. ²⁸ Nde tawnoo mido faalaa andude ko e hoore hondun be wonnoo mo toopirde, mi naβi mo e yeeso dental fewjoobe maβbe ben. ²⁹ Mi tawi toope maβbe den ko e baŋŋe yeddondire fii Sariya maβbe on. Kono tawi ella woo fawaaki mo foddudo e wareede maa sokeede. ³⁰ Bay mi andinaama janfa no eβbaa e hoore oo nedfo, mi imminani on mo kisan, mi yamiri ben toopube mo yo be wullito e hoore makko ka mon.»

³¹ Onsay, suufaabe ben wadi ko be yamiraa kon, be yetti Puulusa, be nawri mo jemma haa Antipatiri. ³² Bimbi nden pande be yiltitii ka daaka suufaabe ben e hoore be accu be pucci ben yaadii e makko. ³³ Bay ben hewtii Seezariiya, be jonni yeesoojo diiwal ngal batakuru ndun, be watti Puulusa e juufe makko. ³⁴ Bay kanko yeesoojo on o jangii batakuru ndun, o landii Puulusa ko mo o diiwal hongal. Bay o andii ko mo o Silisii, ³⁵ o wi'i: «Nde toopube ma ben aroyi woo mi hedoyto ma.» Onsay o yamiri yo be maroy Puulusa ka suudu laamu *Heroodu lando on.

24

Fii no Puulusa Nabiraa ka Yeesoojo Diiwal ngal

¹ Balde jowi βawto dŋun, *yottinoowo mawdo sadaka on, dŋun ko Hanaaniiya, ardi e mawbe seedaabe e yewtoowo^c no wi'ee Tertuula. Be wullitii e hoore Puulusa ka yeesoojo on. ²⁻³ Bay kanko Puulusa o noddaama, oo wi'eteedo Tertuula nangi toopirde mo nii, wi'a: «Yaa an Felikiisa lando teddufo, ko sabu mon men hebiri oo buttu timmudo, ko faamu mon ngun kadi woni sabu si dee waylande fii nafa oo jamaa wadi. Medfen jabidi di, di fow ka woni woo e hoore anditangol on fota. ⁴ Kono fow e mun, men faalaaka on tongude haa neeba, mi torike on tun, tippude e newaare mon nden, yo on newnan men heditodon men seeda.

⁵ «Men taw oo nedfo ko gerenteejo, memminoowo yeddondire e hakkunde Yahuudiyankeebe aduna on fow. Ko o yeesoojo fedde Naasir-ayaabe ben kadi. ⁶⁻⁷ O etike hay no o tuuninira *juulirde mawnde nden. Onsay men nangi mo.^d ⁸ Onon tigi Felikiisa hidon waawi mo landaade kanko Puulusa, andon fii ko men toopiri mo kon fow.»

⁹ Yahuudiyankeebe ben bambani mo kanko Tertuula, be wi'i: «Ko nii tigi woniri!»

¹⁰ Onsay Puulusa yetti haala kan, bay yeesoojo on jonnirii mo haala kan baayugol mo, o wi'i:

«Mido andi wadii nii duubi buy ko onon woni naawoowo e hoore oo jamaa. Awa ko e nder hoolaare mi weebitirta jaabannde an nden.

¹¹ Wadfaali nii βuri balde sappoo e didi gila mi yahi Yerusalaam fii

^c 24:1 24.1 Oo «yewtoowo» doo ko andudo sariya Roomiyankooβe ben. ^d 24:6-7 24.7 Bindi goo no beyditi dŋun ka lannoode aaya on: *Kono tawi Lisiyaasi hoorejo sufaabe ben naatii o jattiri mo e juufe amen doole.*

rewoygot Alla, hidon waawi tefude d'un non onon tigi. ¹² E hoore d'un be tawaali mido yeddondira e goddo maa mido yuuna yimbe, d'un non woni ka juulirde mawnde, maa e defya juulirde, maa ka nder saare. ¹³ Be waawataa kadi hollude ko hondun be tognirimmi. ¹⁴ Mido qirritaade yeeso mon wonde ko Alla baabiraabe an ben mi woni rewude, e hoore jokkugol laawol ngol be wi'i ko fedde ngol. Mido gomdini kadi kala ko windii ka Sariya e ka defte annabaabe ben. ¹⁵ Awa kadi mido mari on tama'u e fee Alla, wano kambe kadi be tijjori non: on-le ko fii ummutal feewube ben e boyliibe ben. ¹⁶ Ko d'un wadi si min kadi mi etoto fii hefugol bernde nde aldaa e feloore yeeso Alla e yeeso yimbe ben.

¹⁷ «Bay wadii duubi buy mi artaali ka leydi an, mi arti fii addangol yimbe an ben kaalisi fii ko be wallitora, e fii weebitangol Alla dokke. ¹⁸ Ko onsay be tawimmi ka juulirde mawnde e hoore ko mi labbiniido. Mi wondaa kadi e yimbe maa murtaldu. ¹⁹ Kono ko Yahuudiyankeefe be *Aazii goo haanunoo arude hollitoo yeeso mon, be liba haala e an, si tawii hife jogii goddun ko be fawa e an. ²⁰ Si hinaa d'un, yo bee doo wowlu ko ella hombo be tawi mido wadi wa fewndo ko mi addaa yeeso dental fewjoobe ben. ²¹ Si hinaa taw hara ko fii ngol kongol ngol mi ewninoo e hakkunde maɓɓe tun, mi wi'i: Ko sabu ummutal maybe ben wadi si mi wadaa naaweteedo yeeso mon hande!»

²² Nde tawnoo Felikiisa no humpitii fii laawol ngol moyya, o yamiri be yiltagol taho, o wi'i: «Nde hooreejo dental suufaabe ben ari woo, d'un ko Lisiyaasi, mi ndartay muraadu mon ndun.»

²³ O yamiri kadi yeesojo suufaabe ben yo o maroy Puulusa e hoore hoyngol mo seeda, hara o salaaki kadi be Puulusa ben kurkanoo mo.

²⁴ Bay balde seeda feyyii, kanko Felikiisa o ardi e beyngu makko, d'un ko Duruusiila, tawi on debbo ko Yahuudiyankeejo. Kanko Felikiisa, o immini ko yahana Puulusa, o hedii mo fii ko yowitii e gomdingol Iisaa Almasiihu on. ²⁵ Nde tawnoo Puulusa ko fii peawal e waawugol hoore mun e fii paawoore aroyaynde nden wonnoo yewtude, kulol hefi Felikiisa, o wi'i: «Hida waawi yahude taho! Nde mi hettindoyii woo, mi noddete.»

²⁶ E himo tanyininoo kadi wonde Puulusa yeenay mo, ko d'un wadi si himo imminaynoo ko yahana mo soono woo fii yo be yewtidu. ²⁷ Duubi didi feyyiri nii. Bawto d'un Felikiisa lontaniraa Perkuusi Festuusa. Nde tawnoo kanko Felikiisa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankeefe ben, o acci Puulusa ka kaso.

25

Fii Yewtere nden hakkunde Puulusa e Festuusa

¹ Bay kanko Festuusa o hewtii e ngal diiwal Seezariya, o woni don balde tati si o yahi Yerusalaam. ² Onsay hooreefe *yottinoofe sadaka ben e mokobaabe Yahuudiyankeefe ben yahi ka makko, wullitii e hoore Puulusa. ³ Be torii mo, be jeji yo o sulfinan be, o addana be Puulusa Yerusalaam, tawi hife eɓɓunoo janfa no be warira mo ka laawol. ⁴ Kono Festuusa jaabii be, wi'i: «Puulusa no sokii Seezariya, awa min kadi mi yiltoto ton ko neɓɓaa.» ⁵ O wi'i kadi: «Mido waawi yaadude e wofɓe e hooreefe mon ben, si on neddo no wadi bone, be wullitoo e hoore makko!»

⁶ Laatii kanko Festuusa o wondaali e maɓɓe ɓuri balde jeetati haa sappo, onsay o yiltitii Seezariya. Bimbi nden pande bay o joodike ka naawirdu,

o yamiri yo Puulusa adde. ⁷ Bay on addaama, Yahuudiyankeefe iwrufe Yerusalaam ben hundi mo, be libi e hoore makko tooje duufufe tiidufe, de be waawataa fensitude fii mun. ⁸ Puulusa jaabori nii, wi'i: «Mi wadaali ella liddiido Sariya Yahuudiyankeefe ben, maa *juulirde mawnde nden, maa lando mawdo Roomu on.»

⁹ Nde tawnoo kanko Festuusa himo faalaa sulfinande Yahuudiyankeefe ben, o jaabii Puulusa, o wi'i mo: «Hida faalaa yahude Yerusalaam paawedaa ton e tawnde an?»

¹⁰ Puulusa jaabii mo, wi'i: «Mido ka yeeso naawirdu lando mawdo Roomu on, ko ton mi haanaa naaweede. Mi wadaali Yahuudiyankeefe ben ella woo, wano gelordon non onon tigi fota. ¹¹ Kono si mido mari ellaaji, e si mi wadii kuufe foddufe e mayde, haray mi salotaako wareede. Kono si tawii goonga woo alaa e tooje de be toopimmi den, haray hay gooto waawataa lan wattude e juufe mabbe. Dun haray yo mi feyyu ka *Seezar lando mawdo Roomu on.»

¹² Bay Festuusa yewtidii e be o fewjodata ben, o jaabii Puulusa, o wi'i: «Bay a feyyinii hoore maa ka Seezar, a yahay yeeso Seezar.»

Fii no Puulusa Addiraa yeeso Agiriipa

¹³ Balde seeda bawto dun, Agiriipa lando on e Bereniise hewti Seezariiya fii hiwragol Festuusa. ¹⁴ Nde tawnoo be wonay don balde buy, Festuusa weebitani on lando muraadu Puulusa ndun, o wi'i: «Felikiisa no accunoo doo goddo ka kaso. ¹⁵ Fewndo non ko mi yahi Yerusalaam, hooreefe yottinoobe sadaka ben e dental mawbe Yahuudiyankeefe ben wullitino e hoore makko kanko Puulusa, tawi hibe landii happangol mo. ¹⁶ Kono mi jaabii be, mi wi'i: «Roomiyankoobe ben woowaa warirgol nii tun, ado be tumbindirde tojube ben e tojpaado on, e newngol on tojpaado fii no o jaabora den tooje mabbe.» ¹⁷ Onsay mi ardi e mabbe doo, tawi mi faalaaka juutinde muraadu ndun. Bimbi nden pande kisan mi jodfdini naawoore nden, mi yamiri yo on neddo adde. ¹⁸ Bay tojube mo ben hewtii, laatii be fawaali mo kuufe bonde woo, wano mi sikkirnoo non. ¹⁹ Tawi yeddondiral wongal hakkunde mabbe e makko ngal ko yubbondirngal e fii diina mabbe kan tun, e aaden maydo goo kadi no wi'ee Iisaa, mo Puulusa kapun wi'i no wuuri. ²⁰ Tawi min mido jibii fii sifa nden yewtere. Onsay mi landii mo si tawii himo faalaa yahude Yerusalaam, o paawoyee ton fii dun. ²¹ Kono Puulusa feyyini nden yewtere yeeso fii yo muraadu makko ndun wonu e andal lando mawdo Roomu on. Onsay mi yamiri yo be maru mo haa nde mido feyyina mo ka lando mawdo Roomu on woo.»

²² Onsay Agiriipa wi'i Festuusa: «Min kadi mido faalaa hedaade on neddo.»

Festuusa kadi jaabii mo: «A hedoto mo jango.»

²³ Bimbi nden pande Agiriipa e Bereniise ardi e hollitaare mawnde, be naatidi e hooreefe suufaabe toowube ben e mokobaabe saare nden ka suudu tolnirdu. E yamiroore Festuusa, Puulusa addaa. ²⁴ Onsay Festuusa wi'i: «Ko an yo Agiriipa lando, e onon fow yo wondube e amen, on yi'ii oo neddo mo fii mun wadi haa jamaa Yahuudiyanke on Yerusalaam fow e doo kadi ari toriimi, hara hibe wi'a wonde o haanaa hande kadi wuurugol. ²⁵ Kono min mi faamii o wadaali hay huunde ko foddi e wareede, kono laatii kanko tigi o feyyini hoore makko ka laamu dow-dowwu, mi tawi no moyyi nabugol mo. ²⁶ Kono mi tawi, mi alaa hay huunde ko mi windana hooreejo dow-dowjo on, hara ko ko haqinqini fii makko. Ko dun wadi si

mi weebiti mo yeeso mon, tentinii yeeso mon onon Agiriipa yo lando on, fii hebugol goddun ko mi winda nde lande den lanni. ²⁷ Ko fii mi taw wa si tawii no boylii ka naba kasoojo, hara hollaali ko ella hondun woni e hoore makko.»

26

¹ Onsay Agiriipa wi'i Puulusa: «Hida newnanaa yewtangol hoore maa.»

Ontuma Puulusa towni jungo, o fuddii jaabaade, o wi'i: ² «Hande mido weltori hebugol feere weebitangol on jaabannde an nden, yo onon Agiriipa Lando, fii dee toojne de Yahuudiyankeefe ben libi e hoore an fow. ³ Ko fii hidon andi haa yaltoyti naamuuji Yahuudiyankeefe ben fow e yeddondire mabbe den fow. Ko dun wadi si mi torike on, jebbilagol hedoo lan.

⁴ «Yahuudiyankeefe ben fow no andi ko honno mi wuurirnoo Yerusalaam e ka leydi an gila ka fuddoode cukaaku an. ⁵ Hibe andunoo lan gila ko neefi, hibe waawi non seeditaade. Mido wuurirnoo wa *Fariisiyaajo, no fedde mun burnoo cataade e diina amen kan. ⁶ Jooni non, mido naaweede sabu tama'u fodaari ndi Allaahu on fodi baabiraabe amen ben ndin. ⁷ Bolondaaji* amen din sappoo e didi, din duumiidi e rewugol Alla jemma e jalorma, no tanyinii yi'ugol laatagol ndin fodaari. Yaa an Lando, ko fii nden tanyinaare Yahuudiyankeefe ben toonirimmii.

⁸ Ko honno waawudon miijorde wonde Alla immintintaa maybe ben?

⁹ «Min tigi hari mido miijoo wonde mido haani rewude pehe den fow fii liddagol ndee innde Iisaa, oo jeyaado Naasirata. ¹⁰ Ko dun mi wadi Yerusalaam. Min tigi mi sokii gomdinbe mo buy ka kasooji, wano hooreefe *yottinoobe sadaka ben newniranimmii non. Nde be naawetenoo fii wareede woo, min kadi tawayno mido wonani nden fewjoore. ¹¹ Awa kadi mi jokkayno be soono woo e juulirde den fow fii donkingol be, mido bittinaynoo be fii no be yeddira gomdinal mabbe ngal. E nder ko mi monantoo be haa feyyita kon kadi, mi cukkotono be haa ka ca'e janane.

¹² «Ko e nder dun mi yahi Damaasi e hoore nelal e yamiroore hooreefe yottinoobe sadaka ben. ¹³ E nder yaadu ndun tumbere jalorma, mi yi'i jalbeendi no hundi lan, min e be mi yaadaynoo ben ka fatal, dun ko ndaygu iwrungu ka kammu, burngu naange ngen jalbude, yo Lando on. ¹⁴ Men fow men yani ka leydi. Onsay mi nani hawa no wi'ammii e haala Yahuudiyanke: <Saawulu! Saawulu! Ko fii hondun wonda mi cukkanaade? Ko fii no mettan-maa fii dartorgol wa ngaari dartotoondi soggirdu jom mun.>

¹⁵ «Mi jaabii mo: <Ko an hombo nii, yaa an Joomi an?>

«Joomi on jaabii lan, wi'i: <Ko min woni Iisaa, on mo wonda cuckkaade. ¹⁶ Kono immo daroada e hoore koyde maa den. Ko fii e hino ko mi feepiran-maa kon: Mido subaade ma fii yo a wonu kurkaadu an, e yo a wonu seedee piiji di yi'udaa din e hoore an, e di mi hollay-maa din. ¹⁷ Mi jattinooye e hakkunde oo jamaa Yahuudiyanke, e be wonaa Yahuudiyanke, be mi imminoyay maa haa e mun, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben, ¹⁸ fii additugol gite mabbe den, be yiltoo ka nibe, be arda ka ndaygu, be iwa e laamu Ibuliisa, be fewta Alla, be hefa yaafuyee junuubaaji, be tawdee e yimbe Alla ben, bay be gomdini lan.>

¹⁹ «Ko dun wadi yo Agiriipa Lando on, si mi salaaki doftaade ko mi feppinanaa iwrude ka kammu kon. ²⁰ Mi fuddorani feppinangol bee be

Damaasi taho, si mi arani bee be Yerusalaam, haa naʔani e diiwal Yahuuda ngal fow, e be wonaa Yahuudiyanke ben, fii yo be tuubu, be ruttoo e Alla, be wada kuufde hollufde wonde be tuubii. ²¹ Awa ko fii dʔundʔoo Yahuudiyankeeʔe ben yaniri e an ka *juulirde mawnde, haa be etii no be mulirammi.

²² «Kono haa hande Alla no wallimmi, ko dʔun wadʔi si mido darii, mido seeditaade e yeeso sewʔe ben e mawʔe ben, e hoore mi alaa wowlude hay huunde ko wonaa ko Muusaa e annabaabe ben wiʔunoo waday kon ²³ wonde *Almasiihu on tampoyay, awa kadi o attee immintineede e hakkunde mayʔe ben, o ʔanginana jamaa Yahuudiyankeeʔe ben e be wonaa Yahuudiyanke ben, ndaygu ngun.»

²⁴ Nde tawnoo ko nii o wonnoo jaaborde, Festuusa ewnii no tiidiri, o wiʔi: «Puulusa a feetii! Gandal maa tiidungal ngal feetinii ma!»

²⁵ Puulusa jaabii mo, wiʔi: «Yaa an Festuusa tedduɔ, mi feetaa. Ko kongufdi goongaaji holniidʔi mi yewti. ²⁶ Lando on no humpitii fii koo ko wadʔi, mi yewtiray mo woni pellital. Ko fii mido hoolii o majjaaka huunde, ʔay dʔun wonaa e qunuutu wadʔi. ²⁷ Agiriipa Lando on, wonaa hidʔon gomdʔini annabaabe ben? Mido andi pellet hidʔon gomdʔini be.»

²⁸ Onsay Agiriipa wiʔi Puulusa: «Hida sikka ko e nder saaʔihun nii wawataami wattude *Almasiiyaajo?»

²⁹ Puulusa kadi jaabii mo, wiʔi: «Woni ko jooni ko onsay, ko mi torii Alla, ko yo onon e hedʔiibe lan ben fow hande, on waʔu wano mi waʔi nii, hara hinaa e sifa dee jolkande dʔoo.»

³⁰ Onsay lando on e yeesoojo diiwal ngal e Bereniise e joododunoobe e maʔʔe ben immii. ³¹ Ko be pottitotoo, be woni e wiʔindirgol: «Oo nedʔo wadaali hay huunde ko foddi e wareede maa jolkeede.»

³² Agiriipa kadi wiʔi Festuusa: «Si oo nedʔo feyyinaano hoore mun ka lando mawdʔo Roomu on, hanno himo haanaa acciteede.»

27

Fii no Puulusa Fokkitiri Yahugol Roomu

¹ Bay wonii aadaama men bakoto dʔon e laana ndiyan fii yahugol Italii, be yetti Puulusa e kasoobe goo, be watti e juufde Yuliyuusu, dʔun ko yeesoojo dental suufaabe jeyaangal ka lando mawdʔo Roomu on. ² Men bakii dʔon e laana iwruka Adiramiiyuuna rewoyayka Aazii. Men yahi, tawi meden wondi e Masedoniyankoojo wiʔeteedo Aristarke mo Tesalonii.

³ Bimbi nden pande, men hewti Siduuna. Sabu ko Yuliyuusu jogornoo Puulusa no moyyiri non, o newnani mo kanko Puulusa yahugol ka yibʔe makko ben, ben wadana mo faale makko on. ⁴ Bay men iwii dʔon, men takkii suriire Siipuru nden, ko fii hari hendu ndun no alindaade men. ⁵ Bay men takkike daande baharu hundudʔo Silisii e Pamfilii on, men hewti Miira, dʔun ko e nder Lisii. ⁶ Yeesoojo konu on tawi dʔon laana iwruka Aleksandiri, yahayka Italii, o yawni men dʔon.

⁷ Tawi e nder balde buy ko doy men woni jaarude, men battori ndee saare Kinidii karahan. Kono nde tawnoo hendu ndun jabaali men jokka ngol laawol, onsay men takkii sobʔundu Salamonee ndun, men acciri Kereeti ka ʔaamo. ⁸ Bay men serindorii dʔon karahan, men hewti e nokkuure no wiʔee Darorde Labaade, dʔun ko takko ndee saare wiʔeteende Lasaayata.

Fii no Kenii ngin Sorori be e no Laana kan Lancori

⁹ Bay saa'i juutufo feyyii, tawi yaadu amen ndun ka nder ndiyan wondii e nawaare, ko fii hari saa'i korka kan feyyii. Ko d'un wadi si Puulusa hajii be, ¹⁰ wi'i: «Mi yi'i wonde nduu yaadu nder ndiyan gasataa e baawo masiibo e kasaara, d'un non hinaa fii laana kan e dolle d'en tun, kono fii wonkijji men d'in kadi.» ¹¹ Kono yeesojo dental suufaabe ben hoolori doginoowo laana kan e yeesojo makka on edii o hedaade yewtereeji Puulusa d'in. ¹² Nde tawnoo ngal dingiral laade ndiyan moyyaa ndungu, burbe ben e mabbe aadii yo be yahu be hettoya si tawii no gasa, ka wi'ete d'on Feniika, e ngal dingiral laade wongal Kereeti hikkorngal hiraange naamo e hiraange nano, fii yo be feyyin d'on ndungu ngun.

¹³ Onsay kenun wifi iwri ka sengo naamo, be sikki wonde be hebii ko be faandinoo kon. Onsay be towni darnirdun laana kan, be serindii binde Kereeti. ¹⁴ Kono bawto d'un seeda, kenii moolanaangii wifi sortori ka suriire, ngin no wi'ee kenii funnaange nano. ¹⁵ Laatii laana kan waawaali tiindaade hendu ndun, ndu nabi ka, menen kadi men acci ka nabi men. ¹⁶ Men yaari non haa men bakitori ka sengo naamo wirnitorngo surihun tosokun no wi'ee Kawda, ka men wawtii laakun danditorkun kun d'on e hoore karahan. ¹⁷ Bay kun yawnaama, men hebi feere yettugol boggi d'in, habba laana kan. Nde tawnoo kadi meden hulnoo saggoygol ka njaareendi Sirtisi, onsay men tippini darnirdun laana kan ka nder ndiyan, ko nii men yaari. ¹⁸ Nde tawnoo kenii ngin no yeyude men fota, bimbi nden pande men woni e bugagol dolle d'en ka ndiyan. ¹⁹ Nande timmunoo nden balde tati, golloobe ben yettani hoore mun aalaaji gollirdi ka laana d'in, be bugii ka ndiyan. ²⁰ Tawi e nder balde buy, hinaa naange hinaa kooe woni ko yalti. Tawi kenii ngin burtu tabitude tiida haa men tayii hisugol few.

²¹ E hoore d'un, tawi neebii men jaamaali. Onsay Puulusa hawtii darii e hakkunde yimbe ben, o wi'i:

«On jabanayno lan, hara en iwaali Kereeti, d'un on daɗayno oo masiibo e oo kasaara. ²² Jooni mi beydii on wakkilinde, ko fii on fow wonkijji mon d'in daɗay, ko laana kan tun woni daɗataa. ²³ Ko fii oo Alla Jeydo lan, on mo mi rewata, malaa'ikaajo mun on arii e an e oo jemma, ²⁴ o wi'immi: <Wota a hulu yo Puulusa, ko fii bee darodaa yeeso lando mawdo Roomu on. Awa kadi Alla yefete sulfu fii be wondudaa ka ndiyan ben fow.> ²⁵ Ko d'un wadi, si mi wi'ay on wakkilee, ko fii mido hoolii ko Alla wi'immi kon wadiray non. ²⁶ Kono fow e mun, bee saggoyen e suriire.»

²⁷ Ka jemmaare sappoo e nayaɓere gila hendu ndun woni men bugundirde e on baharu Adriyatiika, golloobe ka laana ben sogitii badagol amen leydi ndin tumbere jemma. ²⁸ Onsay be yolli sawru ebbirdu ndun, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeetati. Bay men wodditike d'on seeda, be yolliti ndu kadi, be tawi luggeendi ndin ko sogone cappande jeegoo. ²⁹ Nde tawnoo hiibe hulunoo yi'ugol ka laana kan lancotoo e kaaye, onsay be bugori darnirde nay laana kan baawo, tawi ko be habbii woo ko weetugol ngol. ³⁰ Tawi golloobe ka laana ben no d'abbude no seedira e makka. Onsay be tippini laakun danditorkun kun ka nder ndiyan, wa si tawii hiibe yahude wadoya darnirde laana kan yeeso makka. ³¹ Onsay Puulusa wi'i yeesojo suufaabe ben e suufaabe ben: «Wattanee yiila, ko fii si bee yimbe wonaali ka nder laana gaa, haray on waawataa daɗude hande kadi.» ³² Onsay suufaabe ben tayi boggi laakun danditorkun kun, be acci kun yoolii.

³³ Ado weetude, Puulusa wakkilini fow fii jaamugol e hoore himo wi'a be: «Ko hande woni palaande sappoo e nayaɓere nden hidon habbii

e hoore on jaamaali hay huunde haa jooni. ³⁴ Mi wakkilini on jooni naamugol, ko fii d'un no haani fii no dadiron, awa kadi hay gooto e mon cukulol hoore mun hayrataa.» ³⁵ Bay o gaynii wi'ude d'un, o yetti bireedi on, o jarni Alla yeeso mabbe be fow. Onsay o senditi, o nangani naamugol. ³⁶ Bay be wakkilinaama, be fow be naami. ³⁷ Tawi wonnoobe ka laana ben fow ko be yimbe teemedfe dido e cappande njeedfido e njeegoo. ³⁸ Bay wonii be naamii haa, be hayfiniri laana kan bugagol naametee on ka baharu.

³⁹ Bay weetii, laatii be anditaali leydi ndin, kono be haccii salndu baharu on e pencen mun, be fottani nawrugol ton laana kan si no hawri. ⁴⁰ Onsay be tayi boggi darnirde laana kan d'in, be acci de ka ndiyan, be acciti kadi kabbi ardorde laana kan. Onsay be fonti bagi wondo on ka leggal laana kan, be fewtini e hendu ndun, be yaari ka pencen salndu baharu on. ⁴¹ Kono be hawroyi e mowre njaare e hakkunde waameeji didi, be acci laana kan saggi don. Hakkee ko yeeso laana kan irii, tawi ka waawataa dillude, awa kadi hakkee ko morloofde ndiyan den tiifunoo baawo laana kan lancii. ⁴² Tawi kadi sufaafe ben no miijinoo warugol kasoobe ben, fii wota hay gooto e mabbe fubbo laawoo. ⁴³ Kono tawi yeesojo sufaafe ben no aadii dandugol Puulusa, o falli be wadugol kon ko be ebfi. O yamiri yo wawbe fubbaade ben atto ukkaade fii hettoygol gada, ⁴⁴ heddiibe ben kadi huutora pecce maa god'dun e kunte laana kan. Ko nii fow hewtiroyi gada e hoore jam.

28

Fii no Puulusa Hewtiri ka Suriire Malta

¹ Bay men dadii, men andi wonde suriire nde men woni e mun nden ko Malta wi'etee. ² Yimbe hodufe don ben holli men teddungal mawngal, be banniti men fow, be hubbi yiite sabu ndiyan dan e jaangol ngol. ³ Onsay Puulusa yetti donkun ledfe, ukki ka yiite. Kono sabu nguleendi yiite ngen, kuuraari sortii ton sinji jungo makko ngon. ⁴ Bay ben yimbe nden suriire yi'ii ngin kullii no sinji mo jungo ngon, be wi'indiri: «Wa jooni oo nedfo ko ittoowo hoore, ko fii ko karahan o dadiri ka baharu, kono jaawoore nden accataa o wuura.» ⁵ Kono laatii Puulusa pidfdii kullii ngin ka nder yiite e hoore o hebaali bone woo. ⁶ Tawi ben yimbe ko habbi woo ko yi'ugol ka o buuti maa ka o yanata, o maaya kisan. Kono bay be habbika haa, be yi'aali hay huunde ko hebi mo, be yilititii, be wi'i ko o allaja.

⁷ Tawi nokkuure no moggo don, nde burdo teddude e suriire nden no wi'ee Pubiliyuusa jeyi. On jabbi men, o werni men don e hoore giggol e nder balde tati. ⁸ Tawi ben Pubiliyuusa no nawni, waalii nguli-bandu e dogu-reedu. Onsay Puulusa naati ka makko, *fawi juude den e hoore makko, o toranii mo Alla, o ndikkini mo. ⁹ Bawto d'un nawnu be ben ka suriire fow ari e makko, o ndikkini ben kadi. ¹⁰ Onsay be wafani men teddungal njanal. Bay wonii men fokkitii kadi, be wafani men dokke de men handi e mun.

Fii no Puulusa Hewtiri Roomu

¹¹ Bawto kodagol amen e nder lebbi tati, men yawi don e laana iwruka Aleksandiri, ruumunooka e nden suriire, maandiniranooka sanamuuji funeeji d'in. ¹² Bay men hewtoyii Sirakuusa, men woni don balde tati. ¹³ Bay men iwii don, e nder ko men takkotoo kon, men hewti Regiyuuna. Bimbi nden pande hendu ndun immori ka naamo baawo amen, e nder

balde didi tawi men hewtii Pusolii. ¹⁴ Men tawi don musibbe goo, ben torii men wondugol e mabbe don balde jeedidi, ko nii men yaari Roomu. ¹⁵ Musibbe wonbe e nden saare, humpitinoobe fii amen ben, ari haa e ndee nokkuure fottirre wonde Apiyuusu e haa e ngoo hodo wi'eteengo Cuudi Tati Hobbe, fii fottugol e amen. Bay Puulusa yi'ii be, o jarni Alla, o beydi wakkilaare. ¹⁶ Bay men hewtii Roomu, Puulusa newnanaa wonugol feere wondude e suufaajo goo ko ayna mo.

Fii no Puulusa Waajori Roomu

¹⁷ Balde tati hawto dun, kanko Puulusa o nodditi mokobaafe Yahu-udiyankeebe ben. Bay wonii be moobondirii, onsay o hewtini be ndee yewtere doo, o wi': «Musibbe, e baawo wadugol an jamaa on hay huunde maa dartagol aadaaji maamiraabe men ben, mi wattaama e juude Roomiyankeebe ben, mi sokaa gila Yerusalaam. ¹⁸ Bay ben gaynii landaade lan, be faalaa lan accitude, bay be yi'aali e an huunde ko foddi e mayde. ¹⁹ Kono Yahuudiyankeebe ben dartii. Mi tawi min kadi bee mi hewta lando mawdo Roomu on e hoore mi miijaaki toopude jamaa an on. ²⁰ Ko fii dun mi faaliranoo on yiirude, mi yewta on, ko fii ko sabu tanyinaare *Isra'iilayankeebe ben mi jolkiraa ngal jolokowal.»

²¹ Ben kadi jaabii mo, wi': «Men hendaaki bataake woo iwrufe ka diiwal Yahuuda fii maa, awa kadi hay gooto e musibbe ben araali hewtini men godfun maa wowlu-maa ko boni. ²² Kono meden faalaa andirde ma ko miijidaa. Ko fii meden andi ndee fedde ko liddondirteende ka woni woo.»

²³ Onsay be bugitii e palaande goo. Bay wonii nden palaande nde be haldi hewtii, duuduube ari ka makko furi aranun. E nder ko o sifotoo kon, tawi himo seeditaade fii *laamu Alla ngun, awa kadi himo rewruude e Sariya Muusaa on e defte annabaabe ben fii holnugol be fii Iisaa, dun wadi gila bimbi haa kiikiide. ²⁴ Wobbe felliti sabu ko o wowli kon, wobbe ronki hoolaade. ²⁵ Bay wonii be fokkitii e baawo nanondiral mabbe, Puulusa beyditi dui konguudi doo, o wi': «Ruuhu Seniido on yewtiri baabiraabe mon ben haqiiqa, rewruude e annabi Isaaya, o wi':

²⁶ «Yahu e oo jamaa, wi'aa:

On nanay, kono on faamataa,
on ndaaray kadi, kono on yi'ataa.

²⁷ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude,
be uddii noppi mabbe din,
awa kadi be ombii gite den,
sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe din,
maa be faamira berde mabbe den
haa be tuuba, mi sellina be.»^d

²⁸⁻²⁹ Kanko Puulusa o beyditi, o wi': «Andee, oo kisiyee Alla addanaama be wonaa Yahuudiyanke ben, awa-le kambe be hedoto mo.»^e

³⁰ Bawto dun, Puulusa daakii ka o woni don e nder duubi didi timmudi, e hoore himo tolna kala araynoodo ka makko. ³¹ O waajoo fii laamu Alla ngun, o jannira kadi fii Iisaa Almasihu Joomi on pellital timmungal e baawo hadeede woo kadi.

^d **28:27** 28.27. Isa. 6.9-10   ^e **28:28-29** 28.29 Bindi goo no beyditi dun ka lannoode aaya on: *Bay o wi'ii be dun, kambe Yahuudiyankeebe ben be yiltitii e hoore hiibe yeddondira ko tiifi hakkunde mabbe.*

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE ROOMU 'BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, noddaado wonugol *sahaabaajo, wadaado feere fii yottingol Kibaaru Moyyo Alla on. ² Hari Allaahu on fodiriino oo Kibaaru immorde e annabaabe ben e nder bindi seniifdi dfin. ³ Tawi ko on Kibaaru sifii ko fii Bid'fo makko on: ka banje bandu ko e bolondaa Daawuuda o jibinaa, ⁴ ka banje *Ruuhu Seniifdo on, immintineede makko e hakkunde maybe ben banginirii bawgal ko o *Bid'fo Alla, d'un ko Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁵ Ko kanko men hebiri moyyere e sahaabankaaku fii ardagol yimbe e nder leyyi dfin fow e innde makko fii gomdingol mo e doftagol mo. ⁶ Onon kadi hidon tawdaa e ma'bbe, onon bee be Alla noddi yo wonu be Iisaa Almasiihu on. ⁷ Onon wonbe Roomu ben fow, noddaabe wonugol be Alla yidfi e jeyaabe Alla: yo buttu e moyyere wonan on immorde e Alla, on Baabaajo men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Yela Puulusa on Yahugol Roomu

⁸ Midfo jarnude taho on Alla an, immorde e Iisaa Almasiihu on, fii mon on fow, ko fii gomdfinal mon ngal ko lollungal e aduna on fow. ⁹ Alla, on mo mi rewirta ruuhu an on e nder yottingol Kibaaru Moyyo Bid'fo makko on, ko seede an wonde mido maandinde fii mon pande woo ka toraaje an. ¹⁰ Awa kadi mido toraade Alla soono woo, si tawii ko faale makko hefugol feere no mi yaara ka mon jooni. ¹¹ Ko fii mido faalaa yi'ude on fota fii hewtingol on dokkal goo iwrungal e Ruuhu Alla on fii no tabitiron, ¹² maadun fii no wakkilindiriren ka mon, mo kala e men wakkilora gomdfinal oya ngal.

¹³ Mi faalaaka yo on ronku andude, yo musibbe an, wonde soono woo mi ebbay yahugol yi'a on, fii no mi sopitira battane moyye hakkunde mon, onon kadi, wano beya be wonaa Yahuudiyanke heddiibe non. Kono haa jooni mi hebaali feere. ¹⁴ Ko fii no farlii mi andingol *Gereekiyankeebe ben e leyyi di finaa dfin, e faamu be ben e njoofoobe ben. ¹⁵ Ko d'un wadi si mido faalaa yottingol e mon Kibaaru Moyyo on, onon wonbe Roomu ben kadi.

¹⁶ Ko fii mi hersiraa Kibaaru Moyyo on, d'un ko bawgal Alla fii kisiyee wonannde kala gomdfindo, ko adii kon taho ko *Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹⁷ Ko d'un wadi, peewal Alla ngal no banginireede Kibaaru Moyyo on, gila ka gomdfinal fuddi haa ka ngal hatti, wano windori non: «Feewudo on wuuriray gomdfinal ngal.»^a

Fii Tikkere Alla nden e hoore Yeddube mo ben

¹⁸ Tikkere Alla nden no bangi iwrude ka kammu e hoore kala junuubu e kala bone ko yimbe suudiraybe goonga on kuude mun bonde wadata. ¹⁹ Ko fii ko waawaa andeede e Alla kon no feepani be kambe, bay Alla feppinanii be d'un. ²⁰ Bay, ko yi'otaako kon e Alla, d'un ko bawgal makko poomayankewal ngal e allankaaku makko ngun, kuude makko den no bangini d'un fota gila ka fudfoode aduna. Be alaa lamitorgal. ²¹ Ko fii nde be andunoo Alla, be ronki mo mawninirde wa Alla, awa kadi be jarnaali

^a 1:17 1.17 Hab. 2.4

mo, kono be majjiri haalaaji mehi, berde mabbe de alaa faamu den kadi yollii ka nder nibe. ²² E nder ko be mantorta ko be faamu kon, be laatii njoofoobe. ²³ Be lontaniri mangu Alla, mo maayataa on, mbaadiiji lontiidi nedfanke maayaydo e colli e kulle jaarooje koyde nay e kulle daasotoode.

²⁴ Ko dun wadi si Alla accidi be e himmeeji berde mabbe e angal laabal, fii no be hayfinira balli mabbe din kambe tigi. ²⁵ Dun ko ben lontanirbe goonga Alla on fenaande, yanganiibe rewi ko tagaa kon, doo e be yanganaade rewa Tagudo on, on mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

²⁶ Ko dun si Alla accidi be e himmeeji mabbe hersiniidi din. Ko fii rewbe mabbe ben lontanirii dewle mun den e kuude harmude. ²⁷ Worbe ben kadi wano non, be seli yiidugol e rewbe ben, hibe hubbani faaleeji hakkunde mabbe kambe worbe ben, hibe yiida hakkunde mabbe e mbalndi, hibe hettude njoddi handundi e majjere mabbe nden. ²⁸ Bay be sikkii moyyaa ka be anda Alla, Alla accidi be e ngun faamu boyliingu, fii wadugol piiji di haanaa. ²⁹ Ko be heewube nooneeji di feewaa e bonkiiji e miile e bone e nawliigu e warugol e yeddondiral e kippugu e hunyeendi e baddi. ³⁰ Ko be no'ooobe, ariibe Alla, yennoobe. Ko be mawnintiniibe e mantiibe e sincoobe ko boni e murtanbe mawbe mun, ³¹ be aldaa e faamu, be sellaa kongol, be aldaa e giggol, be aldaa e yurmeende. ³² Fii kala hibe andi yamiroore Alla feewunde nden ko wi'i kon wonde ben wadaybe din piiji ko foddube e mayde, hibe wadude dun, hibe jabani kadi ben wonbe wadude dun.

2

Fii Naawoore Alla Feewunde nden

¹ An kadi non, oo feloowo, a maraa lamitorgal woo. Ko fii nde hida fela beya, haray hida fawude hoore maa naawoore an tigi. Ko fii an, wondo felude on, hida wadirde wa mabbe. ² Hiden andi, ben warroobe non, Alla naawiray be goonga on. ³ An oo feloowo ben wadiroobe non, hara hida wadira non tigi, a sikku a daday naawoore Alla nden? ⁴ Kaa a yawiti ngaluuji moyyere makko nden e mujal makko ngal e yondinaare makko nden, e baawo andugol wonde moyyere Alla nden no poodude ma e tuubuubuyee?

⁵ Kono sabu sattere maa fii nden e bernde maa yoorunde nden, hida moofa tikkere fii jalaande tikkere nden, dun ko fii pande feepugol naawoore Alla feewunde nden, ⁶ on Jonnitoyoowo mo kala njoddi kuude mun den. ⁷ Ngurndan poomayankejan* dan wonanay nanniibe e wadugol ko moyyi, dafba darja on e teddungal e ngurndan dan lannataa dan, ⁸ kono wondube e haasidi ben, salii doftaade goonga on fii doftagol angal peewal ngal: tikkere e monee no maranaa be. ⁹ Satteende e annde wonanii kala wadoowo ko boni, ko adii kon ko Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹⁰ Kono darja e teddungal e buttu wonanii kala on wadoowo ko moyyi, ko adii kon ko Yahuudiyankeebe ben, hikki don be wonaa Yahuudiyanke ben. ¹¹ Ko fii gidaale alaa ka Alla.

¹² Kala ben wadube junuubu e baawo andugol Sariya on, mulay e baawo Sariya on. E kala non kadi wadudo junuubu e hoore andugol Sariya on, naawirte Sariya on. ¹³ Ko dun wadi, hinaa hedotoobe Sariya on woni feewube yeeso Alla, kono ko doftotoobe Sariya on jogortee feewube. ¹⁴ Si tawii non be wonaa Yahuudiyanke ben, ben be maraa Sariya, wadii ko

Sariya on wi'i kon tigi, d'un ko ben be maraa Sariya, haray hibe mari sariya fii maβbe kambe tigi. ¹⁵ Dun haray be banginii wonde kuugal Sariya on no windii ka berde maβbe, fondo maβbe ngon no seeditaade d'un, miijooji maβbe d'in kadi no felude be e saa'i goo, e saa'i goo no dandude be. ¹⁶ Ko d'un fow feepoyta pande Alla paawoyta miijooji berde yimbe suudfiidi d'in, o paawiroya di Iisaa Almasihu on, wano Kibaaru Moyyo mo mi yottini on holliri non.

Fii Yahuudiyankeebe ben e Sariya on

¹⁷ An oo wi'itiido Yahuudiyanke, hoolordfo Sariya on, wondo mantorde Alla, ¹⁸ andufo faale makko on, waawufo sendindirde ko buri moyyude kon, bay ko a jangirdfo Sariya on, ¹⁹ an oo hooliido wonay ardotoofo bumbe, hoolii kadi wonanay ben wonbe ka niwre ndaygu, ²⁰ andinoowo ben be alaa faamu, karamokoojo faybe, bay hida mari gandal timmungal e goonga sellufo ka nder Sariya: ²¹ awa an, oo wondo jannude beya, e hara a alaa jannitaade an tigi? An, oo waajotoofo wota wujje, hinaa hida wujjude? ²² An, oo wondo wi'ude wota jeene, hinaa hida jeenude? An, oo apufo sanamu, hinaa hida wujjude di, huutoraa? ²³ An, oo darjinordfo Sariya on, hinaa hida hayfinirde Alla bonnugol Sariya on? ²⁴ Ko fii no windii: «Sabu mon innde Alla nden no hoyneede e hakkunde be wonaa Yahuudiyanke ben.»^b

²⁵ No fellitaa wonde *sunninegol no hitti, si tawii a huutorii Sariya on, kono si a bonnii Sariya on, haray ko sunninadaa kon wonii meere. ²⁶ Si tawii non mo sunninaaka on doftike yamirooje Sariya on, hara angal sunninegol makko ngol jabirtaake wa sunninaado? ²⁷ Awa, on neddo mo sunninaaka e bandu, timmindfo Sariya on, paawete an oo mo doftaaki Sariya on, fii kala hida wondi e bindi d'in e sunninannde nden. ²⁸ Yahuudiyankeyaagal wonaa ka kene, sunninande kadi hinaa feepunde e bandu nden. ²⁹ Kono Yahuudiyankeejo, ko wondo d'un ka nder. Sunninande haqiiqaare nden ko nde ka bernde, yaadunde e Ruuhu Allaahu on, hara hinaa yaadunde e bindi nden. Mantoore sifa on Yahuudiyankeejo wonaa e yimbe ben iwrata, kono ko e Alla.

3

Fii Angal Peewal Yimbe ben

¹ Ko bural hongal Yahuudiyanke mari? E ko hondun woni nafa *sunninegol? ² No mari nafa e di fow. Ko adii kon, daaluyeeji Alla d'in ko Yahuudiyankeebe ben halfinaa. ³ E ko hondun si wobbe e maβbe wonaali sella-findeebef? E hara ngal angal sella-findeyaagal maβbe d'uytay goddun e sella-findeyaagal Alla ngal? ⁴ Pellet hinaa non! Hay si yimbe ben fow ko fenoobe, Alla kan ko goongaajo, wano windori non wonde: «Peewal maa ngal no feepira kongudi maa d'in, nde paawadaa woo wonaa foolufo.»^c

⁵ Si tawii non angal peewal men ngal feppinii wonde Alla ko feewufo, haray ko hondun wi'eten? Kere si Alla tippinii tikkere makko nden, haray hinaa o Feewufo? (Dun ko haala neddanke non!) ⁶ Pellet hinaa non! Si hinaa d'un, ko honno Alla paawirta aduna on? ⁷ E si tawii fenaande an nden no burtude banginde goonga Alla on fii darja makko on, haray ko fii hondun min tigi mi paawirtee wa junuubankeejo haa jooni? ⁸ Awa

ko hondfun hadi wi'en, wano aybinoobe goo wi'irta wonde hiden wi'a: «Waden ko boni, fii ko moyyi yo yaltu.»? Donkineede ben yimbe ko ko feewi!

Fii no Fow Woniri e nder Junuubi

⁹ Awa, enen Yahuudiyankeebe, ko hondfun burden beya? Hay fus! Ko fii en banginii wonde kala Yahuudiyankeejo e mo wonaa Yahuudiyanke no e nder junuubu, ¹⁰ wano windori non: «Feewudo alaa, hay e gooto non!

¹¹ Hay gooto alaa faamu,
hay gooto alaa dabbude Alla.

¹² Fow ko huccube Alla,
awa kadi be fow ko be boyliibe,
hay gooto alaa wondo wafude ko moyyi,
hinaa non hay e gooto!

¹³ Konondi mabbe din ko genaale udditiide,
hibe huutora dende mabbe den fii janfagol,
tuutaade toni mabbe din ko tooke mboddi.

¹⁴ Kundule mabbe den no heewi kuddi e hahhannde,

¹⁵ koyde mabbe den no hawjani hibbugol yiayan,

¹⁶ yeebaare e tampere no ka date mabbe.

¹⁷ Be andaali fatal buttu ngal,

¹⁸ awa kadi kulol Alla alaa e gite mabbe.»^d

¹⁹ Hiden andi wonde ko Sariya on wi'i kon fow ko wonbe e ley Sariya on wi'aa, fii no kala hunduko ombiree, e no Alla jaawira yimbe aduna on fow. ²⁰ Ko fii hay gooto jogortaake feewudo yeeso Alla fii ko o doftii Sariya on kon, ko fii ko immorde e Sariya on junuubu andori.

Fii Peewal Immorde e Gomdinal

²¹ Kono jooni, Alla feppinii ko honno goddo waawetee jogoreede feewudo yeeso Alla e baawo Sariya on, wano Sariya on e annabaabe ben seeditori non. ²² Alla jogoray yimbe ben feewube sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon, dun ko gomdinbe ben fow. Ko fii sendondiral alaa: ²³ fow wafii junuubu, be waawataa hewtude mangu Alla ngun. ²⁴ Awa ko tippude e dokkal moyyuki makko kin be jogoraa feewube rewruude e cottudi wondi e Iisaa Almasiihu on ndin, ²⁵ on mo Alla todfii wonugol sadaka fii, rewruude e yiayan makko dan, no gomdinbe mo ben hebira yaafuyee junuubaaji. Alla wadi dun fii bangingol peewal mun ngal, ko fii o donkinaali bee wadunoobe junuubi feyyunoodi din fewndo mupal makko ngal. ²⁶ O faalaama bangleinde peewal makko ngal e oo saa'i fewndiido, dun fow ko fii no andiree ko o Feewudo, o jogitora on gomdindo Iisaa wa feewudo.

²⁷ Ko dalil hondfun non mantortee? Dalil woo alaa! Maa ko sabu hondfun? Hara ko kuude den? Oo'o, kono ko gomdinal ngal. ²⁸ Ko fii hiden wi'a wonde ko sabu gomdinal ngal neddo jogoraa feewudo, e baawo doftagol Sariya on. ²⁹ Kaa hara Alla ko Alla Yahuudiyankeebe ben tun? E hinaa o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi? Hiiyii, ko o Alla be wonaa Yahuudiyanke ben kadi! ³⁰ Bay ko Alla gooto woni jogordo sunninaabe ben feewube sabu gomdinal mabbe ngal, o jogora be sunninaaka ben

^d 3:18 3.10-18 Zab. 5.9, 10.7, 14.1-3, 36.2, 53.2-4, 140.3, e Isa. 59.7-8

kadi feewuƒe sabu gomdɔnal mun ngal. ³¹ E hara dɔn no firi wonde en bonnitirii Sariya on gomdɔnal ngal? Pellet wonaa non! Ka liddle dɔn, hidɛn tambitaade Sariya on!

4

Misal Yettaangal e Ibraahiima

¹ Awa ko hondɔn wi'eten fii Ibraahiima, oo maamiraawo amen iwruƒe ka yiiyan? Ko hondɔn o hebi? ² Si tawno ko sabu kuuƒe dɛn Ibraahiima jogoranoo feewuƒo, harayno himo mari feere mantagol. Kono hinaa non woniri yeeso Alla! ³ Ko hondɔn bindi dɔn wi'i e dɔn? «Ibraahiima gomdɔni Alla, ngal gomdɔnal makko jogoranaa mo peewal.»^d ⁴ E hin-le, on mo golli, njoddi makko ndin jogitoranaaka mo wa dokkal, kono ko ko haani. ⁵ On mo gollaali non, kono gomdɔni Alla on Jogoroowo ƒe feewaa ƒen feewuƒe, haray gomdɔnal makko ngal no jogoranaa mo peewal. ⁶ Daawuuda kadi no haali fii maloore nedɔo mo Allaahu on jogitori feewuƒo e ƒaawo kuugal:

⁷ «Maloore wonanii ƒen ƒe bonkiiji mun dɔn yaafaa,
ƒe tawata junuubaaji mun dɔn montaama.

⁸ Maloore wonanii on nedɔo,
mo Joomiraado on jogoraali junuubu mun.»^e

⁹ E hara nden maloore ko fii sunninaaƒe ƒen tun, kaa ko fii ƒe sunninaaka ƒen kadi? Ko fii hidɛn wi'a: «Ibraahiima gomdɔni Alla, ngal gomdɔnal makko jogoranaa mo peewal.» ¹⁰ Ko honno o wa'unoo kanko Ibraahiima fewndo ngal ƒabanaa mo? Hari o teddinaama, kaa o teddinaaka? Hari o teddinaaka taho, ko mo o teddinaaka wonoo ¹¹ fewndo o hendii maande *sunninegol ngol, wa battatere peewal ngal o heɓiri gomdɔnal ngal, fewndo ko o teddinanooka. Ko non o woniri ƒen kala gomdɔndo, hay ƒe sunninanooka ƒen, fii no ƒe jogoree feewuƒe. ¹² O laatii kadi ƒen sunninaaƒe ƒen, hinaa non sunninaaƒe ƒen tun, kono kadi ko o ƒen ƒen jokkuƒe laawi gomdɔnal ngal kanko ƒen men Ibraahiima o heɓunoo ngal wa fewndo ko o teddinanooka taho.

¹³ Ko dɔn wadɔ, hinaa tippude e Sariya on Ibraahiima e jurriya mun on fodiraa ronugol aduna on, kono ko tippude e peewal iwrungal e gomdɔnal ngal. ¹⁴ Si tawno ko tippude e Sariya on ronirten, harayno gomdɔnal ngal ko fus, awa kadi harayno fodaari ndin firtaama. ¹⁵ Ko fii Sariya on ko tikkere rimata. Ka Sariya on non alaa dɔn, haray bonnugol Sariya on alaa.

¹⁶ Awa, ko dɔn wadɔ ko gomdɔnal ngal fodaari ndin ronirtee, fii no laatora dokkal moyyere, fii no jurriya on fow hendora fodaari ndin, wonaa non jogiibe Sariya on tun, kono ko hay jogiibe gomdɔnal Ibraahiima maama men ngal en fow, ¹⁷ wano windori non: «Mi wadɔ ma maamaajo leyyi dɔudɔdi.»^f Ko o maama men en fow yeeso Alla, on mo o gomdɔni, on Yedoowo maye ƒen ngurndan, on Woodinoowo ko woodanooka. ¹⁸ O tanyinii ka tama'u alaa, o gomdɔni. Ko nii o woniri maamaajo leyyi dɔudɔdi, wano daaliranoo non: «Ko nii jurriya maa on dɔudiroyta!»^g ¹⁹ E ƒaawo lo'angol gomdɔnal ngal, o tawi ƒandu makko ndun fayda ko mayndu, ko fii hari moggo o teemini, awa kadi hari dimdimol Saarata ngol ko mayngol. ²⁰ Awa o hutitoraali fodaari Alla ndin sabu angal gomdɔnal, kono o wonti tiida-gomdɔnaljo, o mawnini Alla. ²¹ O felliti wonde Alla no

^d 4:3 4.3 Fud. 15.6   ^e 4:8 4.8 Zab. 32.1-2   ^f 4:17 4.17 Fud. 17.5   ^g 4:18 4.18 Fud. 15.5

mari bawgal hunnugol ko o fodi kon. ²² Ko d'un wadfi si gomdinal makko ngal jogoranaa mo peewal. ²³ Hinaa fii makko kanko tun d'un windiraa, ²⁴ kono ko fii men, enen kadi, enen bee jogorteebe feewube, gomdinfbe on Immintindo Joomi men on Iisaa e hakkunde maybe ben, ²⁵ ittaado sadaka fii bonnereji men d'in, e immintinaado fii yo en jogoree wa feewube.

5

Fii Humondiral e Alla

¹ Nde tawnoo en jogoraama feewube sabu gomdinal men ngal, hiden mari buttu e Alla rewruude e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ² Ko sabu makko hebirden, iwrude e gomdinal ngal, naatirgal e oo sulfu, mo wonden e mun, tabituden. Hiden mantorde on tama'u mo marden fii mangural Alla ngal. ³ Ko beyditii e d'un, hiden mantorde hay e nder tampereji d'in, e hoore andugol wonde tampereji d'in rimay jajngol, ⁴ jajngol ngol kadi ardo haa e jikku timmufo, jikku timmufo on kadi adda tama'u. ⁵ E hin-le tama'u on hersinoytaa, ko fii Alla juuriri giggol makko ngol ka berde men *Ruuhu Seniifo mo yedafen on.

⁶ Ko fii fewndo tawnoo en maraa doole, e saa'i todfaado on *Almasiihu on mayno fii be rewataa Alla ben. ⁷ Ko karahan godfo jabirta maayande aaden feewudo, kono no gasa ka godfo wakkiloo maayangol nedfo moyyo. ⁸ Kono e nder d'un, Alla banginii giggol mun ngol fii men: wa fewndo wonnoden junuubankeebe, Iisaa Almasiihu on mayno fii men.

⁹ Jooni, bay en jogoraama feewube sabu yiiyan makko d'an, haray ko honno ronkirten dandireede tikkere nden sabu makko? ¹⁰ Si tawii fewndo wonnoden aybe makko kanko Alla, o moyyintinirii hakkunde men e makko sabu mayde Bidfo makko on, haray ko haa honto non dandirteden ngurndan makko d'an, enen moyyintinidaabe e makko kanko Alla ben!

¹¹ Ko beyditii e d'un, hiden mantorde Alla sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on, on wondo sabu moyyintingol hakkunde men e Alla.

Fii Ebbindirgol Aadama e Iisaa Almasiihu on

¹² Ko d'un wadfi, ko wano non, sabu aaden gooto, junuubu naatiri e aduna on, e sabu on junuubu kadi mayde nden ari, ko wano non kadi mayde nden rewiri e hoore yimbe ben fow, ko fii fow wadii junuubu.

¹³ Ko fii, haa fewndo addegol Sariya on, hari junuubu on no e nder aduna on, kono junuubu ndaaretaake si sariya alaa. ¹⁴ Kono mayde nden laamii gila e *Aadama haa e Muusaa, hay e hoore be wadaano junuubu ben wa bonnere Aadama nden, on mo tawata ko mbaadi Aroyoowo on. ¹⁵ Kono bonnere Aadama nden e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Si tawii buy maayii sabu bonnere aaden gooto, d'un ko Aadama, haray ko haa honto non moyyere Alla nden, e dokkal iwrungal e moyyere on aaden gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on, layirta haa heewa e hoore duudube! ¹⁶ Ko wano non, battane junuubu aaden gooto e dokkal Alla ngal wonaa gootun. Ko fii jaawoore nden bawto junuubu gooto ko addi ko donkineede, e hin-le dokkal ngal bawto bonnereji duudufi ko addi ko jogoreede wa feewube. ¹⁷ Si tawii, sabu bonnere aaden gooto, d'un ko Aadama, maybe nden laamorii immorde e makko kanko tun, haray ko haa honto hebube moyyere heewunde e dokkal peewal ben laamotoo ka ngurndan, sabu oo gooto, d'un ko Iisaa Almasiihu on! ¹⁸ Ko d'un wadfi, si tawii donkinande bonnere aaden gooto hewtii yimbe ben fow, ko wano non kadi, ko sabu

kuugal feewungal gootal, peewal yedayngal ngurndan ngal hewtiri yimbe ben fow. ¹⁹ Nde tawnoo duuduube laatike junuubankeebe sabu angal doftaare aaden gooto, dun ko Aadama, ko wano non kadi duuduube laatortoo feewube sabu doftaare aaden gooto, dun ko Iisaa Almasiihu on. ²⁰ E hin-le ko Sariya on arani, ko fii yo bonnereeeji din beydo. Kono ka junuubu on beydii don, ko don sulfu on beydii beydaadee. ²¹ Ko wano junuubu on banginiri bawgal mun mayde non, ko wano non kadi sulfu Alla on banginiri bawgal mun ngal peewal nawrayngal e *ngurndan poomayankejan dan immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

6

Fii Maayugol e telen-ma Junuubu, Wuurana Alla e Almasiihu on

¹ Awa ko hondun wi'eten? En duumoto e wadugol junuubu on fii yo sulfu on beydo? ² Pellet hinaa non! Enen, bee maybe e telen-ma junuubu, ko honno non wuurirten e nder junuubu kadi? ³ E on andaa wonde, enen bee *lootaafe maande kisiyee e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on fow, ko e mayde makko nden tawdadfen? ⁴ Awa, en surridaama e makko ka nder mayde rewruude e looteede maande kisiyee nden, fii, wano *Almasiihu on imminiraa non e hakkunde maybe ben rewruude e mangu Baabaajo on, enen kadi, yo en wuuru ngurndan kesan. ⁵ Ko dun wadi, si en yubbondirii e makko ka mayde makko, pellet en woniray kadi wano non ka immintineede makko. ⁶ Ko fii hiden andi ngurndan men kidfan dan fempidaama e makko, fii no ndun bandu junuubankeeru muliree, fii wota en laato hande kadi maccube junuubu. ⁷ Ko fii kala maydo fuutike bawgal junuubu. ⁸ Si tawii en maayidii e Almasiihu on, haray hiden gomdini wonde en wuuriday e makko. ⁹ Ko fii hiden andi wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, o maayataa hande kadi, mayde nden maraa doole hande kadi e hoore makko. ¹⁰ Nden mayde nde o maayi, ko e telen-ma junuubu o maayi, nde wootere ko yoni haa poomaa. Jooni non himo wuuri, ko Alla o wuurani. ¹¹ Onon kadi wano non, jogoree hoore mon wa maybe e telen-ma junuubu, e wa wuuranbe Alla e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on.

¹² Awa, wota junuubu laamo balli mon maayaydi din, e wota on dofto himmeeji majji din. ¹³ Wota on weebitan tere mon den junuubu, wa aala fii angal peewal, kono watee hoore mon onon tigi e Alla, wa wuuruube iwbe e mayde, sakkanodon Alla tere mon den wa aalaaji fii peewal ngal. ¹⁴ Dun, junuubu foolataa on, ko fii hinaa e ley Sariya on wondon, kono ko e ley sulfu on.

Fii Maccube Peewal ngal

¹⁵ Jooni non, ko honno? E hara en jokkay wadugol junuubu, bay hinaa e ley Sariya on wonden, kono ko e ley sulfu Alla on? Pellet waawataa wonde! ¹⁶ E on andaa, si on wadii hoore mon maccudo godfo fii doftagol mo, haray on wonii maccudo on mo doftidon? Ko si on wonu maccube junuubu nawroowo e mayde, maa si on wonu maccube doftaare nawraynde e peewal. ¹⁷ Kono ko yettude Alla, bawto on wonude maccube junuubu on, on doftorii bernde noone jannde nde hewtinadon nden. ¹⁸ Bay on jattinaama junuubu on, on wontii maccube peewal ngal. ¹⁹ (Ko wano nedfanke'en nii mi woni yewtirde, sabu lo'ere balli mon din.) Wano wadirnodon tere mon den wa kurkantoofo angal laabal e angal peewal,

fii sakkitorgol ka angal peewal, jooni kadi wadfiree wano non tere mon den wa kurkantoođe peewal ngal fii sakkitorgol laabal ngal.

²⁰ Ko fii, fewndo wonnofon maccuđe junuubu, hari on alaa kurkanaade peewal ngal. ²¹ Ko hondun hebunofon e den kuude de wadunofon, den de tawata hidon hersiri jooni? Ko fii sakkitoode majje on ko mayde. ²² Jooni non, onon jattinaađe junuubu ben, ko on maccuđe Alla, ko marfon tono ko laabal, sakkitoode nden kadi ko *ngurndan poomayankejan. ²³ Ko fii, njoddi junuubu ko mayde, kono dokkal Alla ngal ko ngurndan poomayankejan e nder humondiral e Iisaa Almasihu joomi men on.

7

Misal Yettaangal e Dewgal

¹ E on andaa yo musibbe wonde Sariya on ardoto godfo fannin himo wuuri? (Mido yewtude on wano mi yewtirta yimbe anduđe Sariya on.)

² Ko sariya on humindiri debbo yettaado e moodi mun, yeru on no wuuri. Kono si moodi makko maayii, haray on debbo seedii e on sariya humindirnoofo mo e moodi makko. ³ Si tawii non e nder ngurndan moodi makko, o wonii beyngu gorko goo, haray o wontii jeenoowo. Kono si tawii moodibbo on maayii, haray o sendaama e sariya on. Dun, si godfo goo yettii mo, haray hinaa o jeenoowo.

⁴ Onon kadi ko wano non, yo musibbe an, on maayii e telen-ma Sariya on wondude e bandu Iisaa Almasihu on, fii no jeyiredon e godfo goo, on immintinaado e hakkunde maybe ben, fii no wadiren kuude welayde Alla. ⁵ Ko fii, fewndo jokkunoden mbeleede bandu men ndun, hari faaleeji bondi yaadufi e junuubu immorde e Sariya on no ardotonoo tere men den, fawa en kadi kuude nawrayde e mayde. ⁶ Kono jooni, en seedii e Sariya on, ko fii en maayii e telen-ma kon ko wadunoo en maccuđe. Ko dun wadi, jooni hiden kurkorande Alla noone keso tippude e Ruuhu makko on, hara hinaa e oya noone kidfo mo Sariya.

Hakkunde Sariya on e Junuubu

⁷ Awa ko hondun wi'eten jooni: Sariya on ko junuubu? Pellet hinaa dun! Kono ko sabu Sariya on mi andiri junuubu. Ko fii mi andataano ko woni himme si Sariya on wi'aano «wota mo himma!» ⁸ Onsay junuubu on baarori yamiroore nden, o wadi e an kala noone himme. Ko fii, si Sariya on araano, hanno junuubu on ko mayfo. ⁹ E telen-ma an min, si Sariya on alaano, hanno mido wuuri. Kono bay yamiroore nden arii, junuubu on wuuri, min mi maayi. ¹⁰ Onsay yamiroore nawraynde e ngurndan nden nawrimmi ka mayde. ¹¹ Ko fii junuubu on daynimmi baarori yamiroore nden, warimmi. ¹² Dun non, Sariya on ko *seniido, yamiroore nden kadi ko seniinde, feewunde moyyere. ¹³ Awa hara ko moyyi kon wonanii lan mayde? Pellet oo'o! Kono ko junuubu on, fii yo o feepu junuubu, o wadirii e an mayde rewruude e ko moyyi kon, fii yo junuubu on feepir no laabiri poy junuubu sabu yamiroore nden.

¹⁴ E hoore dun, hiden andi wonde Sariya on ko e Alla iwri, kono min, ko mi nedfanke maccinaniido junuubu. ¹⁵ Ko fii mi faamaa ko mi woni wadufe kon. Ko mi yidfi kon kadi mi alaa wadufe dun, kono ko ko mi api kon mi woni wadufe. ¹⁶ Si tawii mido wadufe ko mi faalaaka kon, haray mido jabi wonde Sariya on ko moyyo. ¹⁷ Jooni non, hinaa min han kadi woni wadufe dun, kono ko junuubu wondo e an on. ¹⁸ Ko fii mido andi

wonde ko moyyi kon alaa e an, e maanaa ka bandu an. Ko fii min tigi mido wondi e faale wadugol ko moyyi, kono mi alaa wadude dun. ¹⁹ Mi alaa wadude moyyere nde mi faalaa nden, kono mido wadude bone mo mi faalaaka on. ²⁰ Si tawii mido wadude ko mi faalaaka, haray hinaa min tigi hande kadi woni wadude dun, kono ko junuubu wondo e an on.

²¹ Awa e hino sariya mo mi tawi on: tuma mi faalaa wadude ko moyyi woo, haray bone on no e an. ²² Ko fii Sariya Alla on no welammi ka bernde, ²³ kono mido yi'ude ka tere an sariya goo, wondo dartaade sariya faamu an ngun, wondo lan e wattude maccudo sariya junuubu, wondo e tere an den. ²⁴ Min e tampere an! Hara ko hombo jattintammi e nduu bandu maayooru? ²⁵ Ko yettude Alla, immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on! Ko dun wadi, si ka bernde an ko mi maccudo Sariya Alla on, fii kala ka bandu an ko mi maccudo sariya junuubu on.

8

Fii Wuuringol Ruuhu Allaahu on

¹ Jooni donkinannde woo alanaa ben humondirbe e Iisaa Almasiihu on. ² Ko fii sariya Ruuhu ngurndan wondo e Iisaa Almasiihu on jattinii lan sariya junuubu e mayde on. ³ Ko fii Alla timminii ko Sariya on ronki kon, bay lo'ere neddanke nden mehindinii mo. Alla muncii bawgal junuubu on ka bandu e nder addirgol Bidfo makko on bandu nanditayndu e junuubankeeru neddanke ndun. ⁴ Alla wadiri dun fii no peewal Sariya on timmira e men, enen wonbe jokkude Ruuhu Allaahu on, hara hinaa e mbeleede bandu.

⁵ Ko dun wadi, wuurirbe mbeleede bandu ben ko fii mayru miijotoo, kono wuurirbe Ruuhu Allaahu on no miijoo fii faale Ruuhu Allaahu on. ⁶ Jokkugol mbeleede bandu ko mayde, jokkugol non faaleeji Ruuhu Allaahu on ko ngurndan e buttu. ⁷ Ko fii mbeleede bandu no api Alla, bay bandu ndun yankinantaako Sariya Alla on, ko bay non ndu waawataa! ⁸ Ko fii wonbe e ley mbeleede bandu ndun waawataa welude Alla.

⁹ Onon non, on alaa e ley mbeleede bandu han kadi, kono ko e ley faale Ruuhu on, bay Ruuhu Allaahu on no e mon. Ko fii on mo Ruuhu *Almasiihu on alaa e mun, haray hinaa mo makko. ¹⁰ Si tawii Almasiihu on no e mon, haray bandu ndun maayii sabu junuubu on, kono haray ruuhu on no wuri sabu peewal ngal. ¹¹ E si tawii Ruuhu makko kanko Immintindo Iisaa e hakkunde maybe ben no e mon, haray on Immintindo Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben yeday balli mon mayooji din ngurndan immorde e Ruuhu makko Wondo e mon on.

¹² Dun haray, yo musibbe, no woodi ko fawii en, hara hinaa wuurirgol mbeleede bandu. ¹³ Si tawii ko mbeleede bandu wuurirfon, on maayay. Kono si tawii ko Ruuhu Allaahu on warirfon mbeleede bandu den, on wuuray. ¹⁴ Ko fii kala be Ruuhu Alla on ardii, ko bibbe Alla. ¹⁵ Awa Ruuhu mo hebudon on hinaa ruuhu maccangaaku fii wonugol fahin e nder kulol, kono ko Ruuhu Wadudo on bibbe Alla. Immorde e makko kanko Ruuhu on en ewnoto Alla «Abba!», dun ko «Baaba!» ¹⁶ Ruuhu Allaahu on tigi no seeditanaade ruuhu men on wonde ko en bibbe Alla. ¹⁷ Ko dun wadi, si tawii ko en bibbe makko, haray kadi ko en ronoobe mo kanko Alla, ronidooobe e Almasiihu on, si tawii e nder haqiiqa hiden tampidude e makko fii no tawireden e mangural makko ngal.

Fii Mangu Aroyoowu ngun

18 Midfo felliti tampereaji oo saa'i fewndiido foddaa ebbindireede e mangu aroyoowu feppinanoyteengu en ngun. 19 Awa kadi tageefo ngon no habbori no tiidiri fii feppineede bibbe Alla ben. 20 Ko fii tageefo ngon ko e ley bitteende wadaa, hinaa tippude e yidi maggo, kono ko tippude e yidi Wadufo ngo e ley bitteende on, e hoore tanyinagol wonde 21 ngon tageefo tigi jattinte maccangaaku mayde e polugol, ngo heba gebal ka ndimu bibbe Alla darjinngu ngun. 22 Ko fii hiden andi tageefo ngon fow no woytaade tampere haa hande wa muuseendi nata. 23 Ko beyditii e d'un, enen kadi, bee adibe hendaade Ruuhu Allaahu on, hiden woytaade ka berde men e nder ko habbiden haa Alla wada en bibbe makko, o sotta balli men d'in. 24 Ko fii ko e nder ndee tanyinaare dandaafen. E hin-le si en yi'ii ko tanyiniden kon, haray d'un wonaa tama'u hande kadi. E hara ko hombo tanyinortoo ko yi'i kon? 25 Kono si hiden tanyinii ko en yi'aali, haray hiden habbori d'un nappaare.

26 Ko wano non kadi Ruuhu Allaahu on wallitorta en tuma lo'ufen. Ko fii en andaa ko haanufen toraade Alla e nder torndeeji men d'in, kono on Ruuhu tigi faaboto en e fee woytaangooji di waawotaako sifaade. 27 Ko fii Lipoowo berde on no andi ko hondun woni miijo Ruuhu mun on, bay ko e yidi Alla, on Ruuhu fattoranta gomdinbe ben.

Fii Burbe Foolude ben

28 Hid'en andi wonde piiji d'in fow no yaadude fii moyyere ben yidube Alla, noddiraabe sabu ebbore makko nden. 29 Ko fii, ko ben be o andunoo, ko ben o muuyani nandugol e mbaadi Bidfo makko on, fii no on Bidfo wonira Afo e hakkunde musibbe duudube. 30 Ben be o muuyannoo, o noddi be. Ben be o noddi, o jogori be kadi feewube. Ben be o jogori feewube non, o darjini be kadi.

31 Ko hondun non wi'eten e d'un? Si tawii Alla no wonani en, haray ko hombo dartotoo en? 32 On mo salanaaki en Bidfo mun Bajjo on, kono o itti mo sadaka fii men en fow, ko honno o ronkirta en okkirde piiji d'in fow wondude e Bidfo on, sabu moyyere makko nden! 33 Ko hombo toojata subaabe Alla ben? Hay gooto, bay ko Alla woni Jogoroowo wa feewudo. 34 Ko hombo donkinta be? Hay gooto, bay ko Iisaa Almasiihu on woni maayunoodo on, e hoore d'un o immintinaama, himo ka sengo jaamo Alla, himo tefande en. 35 Ko hombo sendindirta en e giggol Almasiihu on? Hara ko tampereaji d'in, kaa ko annde nden, kaa ko jokkereaji d'in, kaa ko heege ngen, kaa ko kolngal ngal,^h kaa ko masiibo ngon, kaa ko kaafa kan? 36 Wano windori non:

«Nallal ngal fow meden weebitanii mayde fii maa, men jogoree wa baali hirseteedi!»ⁱ

37 Kono e nder d'un fow, ko en foolube, hid'en furi foolube kadi, sabu Yidufu en on. 38 Ko fii midfo felliti, hinaa mayde nden, hinaa ngurndan d'an, hinaa malaa'ikaabe ben, hinaa mbawdiiji d'in, hinaa ko fewndii kon, hinaa ko aroyta kon, hinaa doole d'en, 39 hinaa tagoore nden ka dow, hinaa tagoore nden ka ley, hinaa tagu goo kadi woo waawata en sendude e giggol Alla wongol e Iisaa Almasiihu Joomi men on!

9

Fii no Alla Subori Jamaa Mun on

^h 8:35 8.35 Maa: «kolndan dan». ⁱ 8:36 8.36 Zab. 44.23

¹ Midfo wowlude goonga e nder humondiral an e *Almasiihu on, mi fenataa, fondo an ngon no seeditorande lan *Ruuhu Seniido on: ² midfo wondi e sokola tiidufdo e muuseendi duumiindi ka bernde. ³ Ko fii mi yeloyto wonugol min tigi malkisaado, sendee e Almasiihu on fii musibbe an ben, dun ko musidal an ngal ka yiiyan, ⁴ ben be tawata ko *Isra'iilayankeebe. Ko kambe Alla jogori wa bibbe. Ko ben mangu ngun e *ahadiiji din e Sariya on e dewal ngal e fodaariiji din, ⁵ e maamankaaku Isra'iila'en ngun wonani. Awa kadi Almasiihu on ko yiiyan mabbe, on Wonfo Alla e dow kala huunde, mo mantoore wonani haa poomaa. Aamiina!

⁶ Hinaa fii daaluyee Alla on ko meereejo. Ko fii hinaa jurriya Isra'iila ndin fow woni Isra'iilayanko. ⁷ Wonaa jurriya Ibraahiima on fow woni bibbe makko, kono no windii: «Ko e *Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» j ⁸ E maanaa, hinaa bibbe ben ka yiiyan woni faybe Alla, kono ko bibbe fodaari ndin tofdaa wonugol jurriya. ⁹ Awa e hino kongol fodaari ndin: «E oo saa'i tigi mi aray, Saarata heba bidfo.»^k

¹⁰ Ko beyditii e dun, Rifqatu siwti dido, be tawata ko oo maamiraawo men wi'teedo Issaaqa woni ben mabbe. ¹¹⁻¹² Hay fewndo tawnoo faybe ben hebaaka taho, sakko be wada ko boni maa ko moyyi, Alla daalanno Rifqatu wonde: «Ko mawfo on kurkanoytoo tosooko on»,^m fii no ebboore Alla nden fii subagol tabitira, dun non wonaa e kuude mabbe den tippi, kono ko e kanko Alla, Noddoowo on, ¹³ wano no windori non: «Mi yidii Yaaquuba, mi apii Iisu.»ⁿ

¹⁴ Ko hondun wi'eten jooni? Hara angal peewal no e Alla? Pellet oo'ol! ¹⁵ Ko fii himo daalani Muusaa wonde: «Mi yurmete on mo mi faalaa yurminde, mi moyyoo e on mo mi faalaa moyyaade e mun.» p ¹⁶ Ko dun wadi, dun hinaa immorde e faale neddanke, maa e wakkilaare makko, kono ko immorde e Alla, on Yurmeteefo. ¹⁷ Ko fii bindi din no wi'i Fir'awna: «Mi bantii ma tun fii batingol bawgal an ngal e hoore maa, e fii no innde an nden lolliniree e hoore leydi ndin fow.» j

¹⁸ Awa dun no holli wonde himo yurmina on mo o faalaa, o sattina bernde on mo o faalaa.

¹⁹ Midfo andi a wi'ay lan: «Bay ko nii, ko hondun Alla feliranta yimbe ben? Ko fii ko homba waawi dartaade faale makko on?» ²⁰ An non taho, ko homba wonu-maa ka yeddondiraa e Alla? E hara loonde wi'ay moyyindo nde on: «Ko hondun moyyinirandaa mi nii?» ²¹ E hara daaloyankeejo waawataa mahirgol loopal no o faaliraa woo, o moyyina ngal loopal gootal loofe: wonde nden fii haaju hittufdo, ndeya fii haajuhoy tosokoy?

²² E si tawii, e nder ko Alla faalaa hollude tikkere mun nden e batingol bawgal makko ngal kon, o muɲɲanike den loofe handunoofo e tikkere makko nden e nder mupal tiidungal, dun ko den ebbananoofo fii hayrannde nden? ²³ E si tawii non o faalaama andinde den loofe de o yurmaa ngalu darja makko on, den de o ebbannoo fii darja makko on, ²⁴ e maanaa dun ko enen be o noddii ben, hinaa non tun e hakkunde Yahuudiyankeebe ben, kono kadi e be wonaa Yahuudiyanke ben? ²⁵ Wano o daaliri non ka deftere oo wi'teedo Husaa'a:

«On mo wonaano jamaa an, mi nodday mo jamaa an,

on mo wonaano kadi gido an, mi nodday mo gido an»,

²⁶ e: «Ka be wi'anoo don tigi: <hinaa on jamaa an!»

ko don be noddoytee bibbe Alla Wuurudo on.» P

²⁷ Isaaya* kadi no wi'i fii Isra'iilayankeebe ben:

«Nde adadu Isra'iilayankeebe ben duudiroyi wa njaareendi ndin ka baharu,

ko heddiibe seedaabe tun dandete,

²⁸ ko fii Joomiraado on laatinaay kongol naawoore mun nden ka hoore leydi no yaawiri haa timma!» Q

²⁹ Wano Isaaya wiirunoo non:

«Si tawno Joomiraado Jom Bawde on accanaano en jurriya,

hanno en wa'iino wa dee ca'e didi, dun ko *Saduuma e Amuura!» R

Fii Angal Gomdinal Isra'iilayankeebe ben

³⁰ Ko hondun non wi'eten jooni? Be wonaa Yahuudiyanke, be dabbaataano peewal ngal ben, be hebii peewal, ngal peewal iwrungal e gomdinal ngal. ³¹ E hin-le Isra'iilayankeebe, dabbaynoobe peewal iwrungal e Sariya on ben, be laatinaano wadugol ko Sariya on yamiri kon fow. ³² Fii hondun? Ko fii Isra'iilayankeebe ben hinaa gomdinal dabbaraynoo peewal ngal, kono ko wa si tawii ko kuude den peewal heborta. Be bubii e hayre fegginaynde nden, ³³ wano windori non:

«Midfo tippinde ka hoore Fello *Siyuuna hayre fegginaynde,

e fetere libaynde.

Kala gomdindo e makko hersinoytaake.» S

10

¹ Musibbe an, faale bernde an nden, e ko mi woni toraade Alla fii *Isra'iilayankeebe ben, ko yo be dande. ² Kono midfo seeditanaade be dundoo: hiibe himmani fii Alla, kono hinaa tippude e gandal. ³ Bay be andaali peewal iwrungal e Alla ngal, e bay be dabii no be tabintinira peewal mabbe ngal kambe tigi, be ronki yankinanaade peewal Alla ngal.

⁴ Ko fii, ko *Almasiihu on woni timmoode Sariya on fii no kala gomdindo hebira peewal.

⁵ Ko dun wadi, Muusaa no windi fii peewal iwrungal e Sariya on ngal, o wi'i: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.»^t ⁶ Kono e hino ko peewal iwrungal e gomdinal ngal wi'i kon: «Wota a miijo ka bernde maa: <ko hombo yawata ka kammu?» » (dun haray ko tippingol Almasiihu on), ⁷ «maa: <ko hombo tippotoo ka *gaygii ngii alaa kattudi ngin?» » (dun haray ko suutugol Almasiihu on e hakkunde maybe ben).

⁸ Awa ko hondun bindi din wi'i? Ko: «Daaluyee on no takko maa, dun ko ka nder hunduko maa e ka bernde maa.»^u On-le ko daaluyee gomdinal ngal, on mo men woni yottinde ⁹ wonde: si a qirritorii hunduko maa kon ko Iisaa woni Joomi on, e si a gomdini ka bernde maa wonde Allaahu on immintinii mo e hakkunde maybe ben, a dandete. ¹⁰ Ko fii ko bernde nden gomdindirtee, ontigi jogoree wa feewudo, ko hunduko kon qirritortee, ontigi dandee.

¹¹ Wano bindi din wi'iri non: «Kala gomdindo e makko hersinoytaake.»^w

¹² Awa, alaa ko sendindiri Yahuudiyanke e be wonaa Yahuudiyanke, be

fow ko Joomiraado gooto be mari, on Aldando kala jantiido mo. ¹³ Ko fii: «Onsay kala jantotoodo innde Joomiraado on dandoyte.»^Y

¹⁴ Ko honno non be jantoroyta innde on mo be gomdinaali? E ko honno be gomdindirta on mo be nanaali fii mun no wowlee? E ko honno be nanirta fii makko no wowlee e baawo waajotoodo? ¹⁵ E ko honno be waajorta si be imminaaka? Ko fii no windii: «Emba teppe yottinoofe Kibaaru Moyyo on no labaa!»^Y

¹⁶ Kono hinaa fow doftii Kibaaru Moyyo on. Bay Isaaya wi'uno: «Joomiraado, ko hombo gomdini waaju amen ngun?»^Z ¹⁷ Ko d'un wadi, gomdinal ko e nanugol iwata, ko nanetee kon kadi ko e kongol Almasiihu

«on iwi. ¹⁸ Kono mi wi'i: hara be nanaali? Oo'o:

«Hito kammuuli d'in yahii e leydi ndin fow, e kongudi majji d'in yottoyike haa ka kattudi leydi.»^a

¹⁹ Kono mi wi'i: e hara Isra'iilayankeebe ben faamaali d'un? Ko Muusaa adii wi'ude wonde Allaahu on daalii:

«Mi nawliniray on be wonaa jamaa tigi, mi moninira on jamaa mo alaa faamu.»^b

²⁰ Awa Isaaya hebuno cuucal haa o wi'i wonde Allaahu on daalii:

«Be alaa lan d'abbude ben hebii lan, mi feepanii be alaano landaade fii an ben.»^c

²¹ Kono e telen-ma Isra'iilayankeebe ben, o daali:

«Nallal ngal fow mido fontande juude an d'en jamaa murtudo yeddi.»^d

11

Seedee fii Allaahu on Bugitaaki Jamaa Isra'iila on

¹ Awa mido landoo: e hara Alla bugitike jamaa mun on? Pellet oo'o! Ko fii min kadi ko mi *Isra'iilayankeeje, jurriya Ibraahiima, ko mi jeyaado e oo bolondaa *Buniyamiinu. ² Alla bugitaaki jamaa makko mo o andunoo ko adii fow. E on andaa ko bindi d'in wi'i kon ka cortewol ka liliya wullitii e Alla don e hoore Isra'iilayankeebe ben? ³ O wi'i: «Joomiraado, be warii annabaabe maa ben, be waylitii layyorde maa den! Jooni ko min tun luttii, awa kadi hiibe d'abba no be ittirammi e oo aduna!»^d ⁴ Ko hondun woni jaabannde Alla nden? O daali: «Mid'o maritori yimbe guluuje njeedido, be sujjanaali sanamuuru wi'eteendu *Baaluu ndun.»^e ⁵ Ko wano non kadi e oo saa'i fewndiido, no woodi heddiibe be Alla subori sulfu mun on. ⁶ Si tawii non ko sulfu on o subori be, haray hinaa rewrude e kuude d'en hande kadi. Si hinaa d'un, haray sulfu on wonaa sulfu. ⁷ Awa ko hondun? Ko Isra'iilayankeebe ben d'abbaynoo kon be hebaali, kono subaabe ben hendike d'un. Beya, berde mun d'en sattinaa, ⁸ wano windori non:

«Alla yedii be hakkillaaji daaniidi,

e gite de yi'ataa,

e noppi di nanataa,

haa weetaango hande ngoo.»^f

⁹ Daawuuda kadi wi'i:

«Yo ndaddule ka be paamata don wonan be pircol e ngantan,

^Y 10:13 10.13 Yul. 3.5   ^Y 10:15 10.15 Isa. 52.7   ^Z 10:16 10.16 Isa. 53.1   ^a 10:18 10.18

Zab. 19.5   ^b 10:19 10.19 Yaj. 32.21   ^c 10:20 10.20 Isa. 65.1   ^d 10:21 10.21 Isa. 65.2

^d 11:3 11.3 1Lam. 19.10   ^e 11:4 11.4 1Lam 19.18   ^f 11:8 11.8 Yaj. 29.3 e Isa. 29.10

e peggal e njoddi kuufe!

¹⁰ Yo gite maɓɓe ɗen niɓɓitu haa tawa ɓe yi'ataa, e yo ɓe laato saa'i kala turiiɓe!»g

Misal Yettaangal e Caldi Tokkaafi

¹¹ Awa miɗo landoo: 'Bay ɓe feggike, ɓe yanuno, ngal ɓe immotaako? Pellet oo'o! Kono ko sabu bonnere maɓɓe nden kisiyee on yedira'a ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen fii memmingol nawliigu Isra'iilayankeeɓe ɓen.

¹² E hin-le, si tawii bonnere maɓɓe nden ko ngalu oo aduna, e si tawii faɗannde maɓɓe nden ko ngalu ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen, haray ko ittiri ngalu hongu ɓeydotoo ka tawdegol maɓɓe e kisiyee on. ¹³ Awa mi andinii on, onon ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen, min oo *sahaabaajo fii ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen, min miɗo teddini fii golle an ɗen, ¹⁴ fii, si tawii no gasa, memmingol nawliigu e hakkunde leɗol an ngol, e dandugol wobbe ɓen. ¹⁵ Si tawii wadeede maɓɓe sera addii moyyintingol hakkunde aduna on e Alla, ko hondun artireede maɓɓe nden wonoyta si hinaa immintineede ka mayde? ¹⁶ E hin-le, si tawii bireediije arane ɗen ko Alla wonani, haray farin piyaado on men. Si tawii kadi ɗaɗol ngol ko Alla wonani, haray caldi ɗin men.

¹⁷ Si tawii non godɗi e caldi ɗin saltaama, e an non, ki *zaytuunihi buruurehi, a tokkaama batte majji, haa tawii a tawdaama e ɗaɗol ngol e endan zaytuuni ɗan, ¹⁸ wota a mantor caldi ɗin. Si tawii a mantoray, andu tun wonde hinaa an jogii ɗaɗol ngol, kono ko ɗaɗol ngol jogi-maa.

¹⁹ Haray ko wi'ataa: «Caldi saltaama fii min yo mi tokke.» ²⁰ Andaa fota wonde ko ɗi tayiraa ko angal gomɗinal majji on. An, a siɗorii ɗon sabu gomɗinal maa ngal. Awa wota a mawnintino, kono hulu. ²¹ Ko fii, si Allaahu on accaali caldi ko ngal wondunoo kon, an kadi o accataa ma.

²² Awa anditu fii moyyere Alla nden e yagginannde makko nden, yagginannde makko nden e hoore yanube ɓen, e moyyere Alla nden e hoore maa, si a duumike e nder nden moyyere. Si hinaa ɗun, an kadi, a soppete. ²³ Kamɓe kadi wano non. Si ɓe duumaaki e angal gomɗinal ngal, ɓe tokkete, ko fii Alla no mari bawgal tokkugol ɓe kadi. ²⁴ Si tawii an a soppaama e zaytuunihi buruurehi, a tokkaama e zaytuunihi tutaaki, woopondirki e mbaadi maa ndin, ittii e sikke si kamɓe ɓe tokkete e mbaadi maɓɓe ndin, e zaytuunihi maɓɓe kin tigi.

Fii no Jamaa Isra'iilayanko on fow Dandirtee

²⁵ Ko fii, yo musibbe an, mi yiɗaa yo on ronku andude oo gundoo ɗoo fii wota on sikku hidon mari faamu feyyitungu: sattere ɓernde no e hoore wobbe e jamaa Isra'iilayankeeɓe ɓen haa yeru ko timmi e ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen naata. ²⁶ Ontuma non Isra'iilayanko fow wonay dandaabe, wano windori non:

«Jattinoowo on iwway *Siyuuna,

o pottina e bolondaa Yaaquuba on kala ko yaadaa e faale Alla on.

²⁷ Ko ɗun wonoyta *ahadi an ndin hakkunde an e maɓɓe

nde mi booroyi junuubaaji maɓɓe ɗin.»h

²⁸ E telen-ma Kibaaru Moyyo on, ko ɓe ayɓe sabu mon, kono e telen-ma suɓeede nden, ko ɓe yiɓɓe Allaahu on sabu baabiraabe maɓɓe ɓen. ²⁹ Ko fii, dokke Alla ɗen e noddaandu makko ndun hinaa ko jabitotoo. ³⁰ Hari

on doftanooki Alla, kono jooni on hebirii yurmeende sabu angal doftaare Yahuudiyankeebe ben. ³¹ Ko wano non jooni, kambe kadi be wontiri be doftotaako Alla fii no be hebiroya yurmeende nden kambe kadi, sabu yurmeende nde wafanafon nden. ³² Ko fii Alla dumbii yimbe ben fow e nder geddi fii no o yurmiree fow.

Mantoore fii Alla

³³ Ko haa honto ngalu Alla ngun e faamu makko ngun e gandal makko ngal luggi! Hay gooto waawataa sifaade paawooje makko den, hay gooto waawataa andude ebbooje makko den!

³⁴ Ko fii ko hombo andi miijo Joomiraado on, maa ko hombo woni waajotoodo mo on,

³⁵ ko hombo adii mo okkorde, si o yobita mo?

³⁶ Ko fii fow ko immorde e makko, tippude e makko, e fii makko. Ko kanko mangu wonani haa poomaa. Aamiina!

12

Fii Sadaka Wuurufo

¹ Awa mi wakkilini on, yo musibbe an, sabu yurmeende Alla nden, okkitirgol balli mon din wa sadaka wurfo laafufo, weloowo mo, ko dun wonanoyta on dewal haanungal. ² Wota on nembu aduna fewndiido on, kono wonee waylaabe, be hakkillaaji mun heydintinaa, fii no andiron ko hondun woni faale Alla on: dun ko ko moyyi kon e ko welata mo kon e ko timmi kon.

³ Tippude e moyyere nde o yedimmi nden, mi wi'ay kala e mon wota o miijo himo hitti haa feyyiti, kono yo o miijo fii hoore makko wano haaniri non, mo kala embere gomdinal ngal Alla yedi dun ngal. ⁴ Wano tawiri non hiden mari tere buy e nder bandu wooturu, awa kadi tere den fow hinaa golle goote mari, ⁵ dun non, fii kala hiden duudi, en fow ko en bandu wooturu e nder humondiral e *Almasiihu on, en fow ko en tere jogondirde. ⁶ Kono hiden mari dokke seedufe, wano Alla yediri mo kala e men moyyere non. Si tawii ko dokkal haalugol ko Alla longini dun, yo taw ko ko yaadi e gomdinal. ⁷ Si ko dokkal fii wallugol, yo o wallu, si ko dokkal jannugol, yo o jannu. ⁸ Mo no mari kadi dokkal wakkilingol, yo o wakkilin. On mardo kadi dokkal okkugol, yo o okkir no yaajiri. On mardo dokkal ardagol kadi, yo o ardor no keldiri. On mardo dokkal yurmeende kadi, yo o wadir dun weltaare.

Fii Giggol Sellungol ngol

⁹ Yo giggol ngol wonu sellungol. Apon ko boni kon, humodon no tiidiri e ko moyyi kon. ¹⁰ Yidindiron giggol sidfankaaku, mo kala e mon jogitora oya wa burfo dun teddude. ¹¹ Wakkilodon hara on aamaali, kurkoranon Joomiraado on berde mon den fow. ¹² Weltee e hoore tanyinagol, najjnodon tampereeeji din, duumodon e toraare Alla. ¹³ Faaboron gomdinbe ben ko be handi kon, newanodon wernugol.

¹⁴ Du'anodon cukkotoobe on ben, du'ee, wota on hufo. ¹⁵ Weltodee e ben wonbe weltaade, wullidon e wonbe wullude ben. ¹⁶ Mijondiranee miijo wooto, wota on mawnintino, kono jabon jippinde hoore mon. Wota on wadu hoore mon faamufo. ¹⁷ Wota on yobitir gooto bone bone. Wafee

ko yimbe ben fow ndaarata tawa no moyyi. ¹⁸ Si tawii no gasa, yeru hidfon waawi, wondee e yimbe ben fow e nder buttu. ¹⁹ Wota on yottano hoore mon onon tigi, yo yidaabe an, kono accee tikkere Alla nden yottoo, ko fii no windii: «Joomiraado on wi'i: Ko min yottannde wonani, ko min woni Yoboowo.»ⁱ ²⁰ Ko fii no windii kadi:

«Si gajo maa no weelaa, okkor mo, o jaama,
si himo d'ondaa, okkor mo, o yara.

Ko fii warrugol non,

haray no wa'i wa si ko yulbe yiite moobudaa ka hoore makko.»^j

²¹ Wota bone foolu on, kono fooliree bone on moyyere.

13

Fii Yankinanagol Laamu ngun

¹ Yo kala neddo yankinano laamuuji din, ko fii alaa laamu ngu tawata hinaa e Alla iwri, ko fii laamuuji woodudi din, ko Alla jod'dini di. ² Ko dun wadi, kala on dartiido laamu ngun, haray dartike yamiroore Alla nden, ben dartiibe non, haray fawii hoore mun jaawoore. ³ Laamiibe ben hulbinaaki si tawii ko ko moyyi wonaa wafeede, kono ko si tawii ko ko boni. Si a faalaaka hulude laamu ngun, wadu ko moyyi, dun a hebay kuluujaa maggu on. ⁴ Ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii nafa maa kan. Kono si hida wadude ko boni, haray wonu e nder kulol, bay hinaa meere ngu jogori kaafa, ko fii ko kangu woni kurkaadu Alla fii yottingol tikkere makko nden e hoore on wadoowo ko boni. ⁵ Awa jaka yankinanagol laamu ngun no hitti, hinaa fii nden tikkere tun non, kono kadi ko sabu bernde ontigi nden. ⁶ Ko sabu dun kadi hidfon yoba sagalle, ko fii laamiibe ben ko liggantooe Alla, duumiibe e wadugol den golle no moyyiri. ⁷ Jonnitee mo kala ko handi kon, jonniton sagalle den on mo haanufon jonnude, hulon on mo haanufon hulude, teddinon on mo haanufon teddinde.

Fii Yidindirgol

⁸ Wota jamaande woo wonu hakkunde mon e goddo si wonaa yidindirgol, ko fii kala yidudo wondibbe mun ben, haray timminii Sariya on. ⁹ Ko fii yamirooje den, dun ko «wota mo jeena», «wota mo itta hoore», «wota mo wujja», «wota mo seeditoo fenaande», «wota mo himmana ko goddo jeyi», e deya yamirooje fow^k no joggaa e nder ngol daalol doo: «Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^m ¹⁰ Giggol wadataa pokondo mun ko boni, awa jaka ko giggol woni timmoode Sariya on.

¹¹ Bay hidfon andi ko e saa'i hombo wonden, awa immee, hinaa saa'i daanagol nii! Ko fii jooni kisiyee on burtii en battaade edii fewndo arden e gomdinde. ¹² Jemma on muutike, badike weetude, awa bortoden kuude niwre nden, bornoden aalaaji ndaygu ngun. ¹³ Wuuriren no feewiri, wa tumbere jalorma, e baawo *fasaadu e mandilugol e jinaa e jiibaare e yeddondiral e nawliigu. ¹⁴ Kono bornofon Iisaa Almasiihu Joomi men on, hara on d'abbaali mbeleede bandu fii weltingol himmeeji.

ⁱ 12:19 12.19 Yap. 32.35   ^j 12:20 12.20 Tin. 25.21-22   ^k 13:9 13.9a Egg. 20.13-17   ^m 13:9 13.9b Lew. 19.18

14

Fii Hakkunde Tiidube e be Tiidaa Gomdinal ben

¹ Jabee on mo tiidaa gomdinal e baawo feloore. ² Godfo on no sikka no waawi naamude ko woni woo, oya mo tiidaa gomdinal kadi ko bibbe naakoo tun naamata. ³ On jaamoowo ko woni woo, wota piddin few mo naamataa ko woni woo on. On mo naamataa kadi, wota felu jaamoowo on, ko fii Alla no jabi mo kala. ⁴ Ko hombo wonu-maa an, oo feloowo kurkaadu godfo goo? Si tawii himo darii maa si himo yani, dun ko jeydo mo on wonani. Kono o daroto, ko fii Joomiraado on no mari bawgal tambitagol mo.

⁵ Wobbe no wi'i wonde jalaade den no burdi, wobbe ben no jogitii de fow hide fota. Awa yo mo kala hoolor ko miiiji kon. ⁶ On mo burdindini jalaade den, haray ko fii teddingol Joomiraado on o wadiri dun. On mo no jaama kadi, haray ko fii teddingol Joomiraado on o woni jaamande, ko fii himo jarnude Alla. On mo alaa jaamude, haray ko fii teddingol Joomiraado on hadi o jaama, ko fii kanko kadi himo jarnude Alla. ⁷ Ko dun wadi, hay gooto e men alaa wuurande hoore mun tigi, e hay gooto alaa maayande hoore mun tigi. ⁸ Ko fii si en wuuru, haray ko Joomiraado on wuuranden, si en maayu, haray ko Joomiraado on maayanden. Woni en wuuru maa en maayu, ko Joomiraado on jeyi en. ⁹ Ko dun wadi si *Almasihu on maayi, o immitii, fii wonugol Jom maybe ben e wurbe ben. ¹⁰ Kono an, ko hondun felantaa musiddo maa on? Maa an, ko hondun piddinantaa musiddo maa on? Ko fii en fow en daroyto yeeso jaawoore Alla nden. ¹¹ Ko fii no windii wonde, Joomiraado on no daali: «Fodde ko goonga mido wuuri, kala howru jiccoto yeeso an, kala denngal mantay Alla.»ⁿ

¹² Ko dun wadi, mo kala e men qirritoto yeeso Alla fii hoore mun tigi. ¹³ Awa, wota en paawindir hande kadi, dun-le wuren ardinee hakkil, fii wota on wadu yeeso musiddo mon on hayre fegginaynde maa wonon sabu yanal. ¹⁴ Mido andi, mido felliti e nder humondiral an ngal e lisa Joomi on, huunde alaa ko tuunani hoore mun, kono si godfo no miiiji wonde godfun laabaa, haray dun laabanaa mo. ¹⁵ Si tawii musiddo maa aanii sabu ko jaamataa kon, haray a woniraa giggol hande kadi. Wota ko jaamataa kon wonu sabu hayrannde on mo Almasihu on maayi fii mun. ¹⁶ Wota ko moyyani on kon wowlire wa ko boni. ¹⁷ Ko fii *laamu Alla ngun hinaa jaamete e maa njaram, kono ko peewal e futtu e weltaare ko *Ruuhu Seniido on yefata kon. ¹⁸ On mo kurkorani nii Almasihu on, haray no wela Alla, no mari kadi teddungal yimbe ben.

¹⁹ Awa dabben ko beydata futtu e ko tiidinta hakkundeeji men e nder gomdinal ngal. ²⁰ Wota a bonnir golle Alla den jaamete e. Ka haqiiqa, jaamete eji din fow no laabi, kono moyyanaa neddo ka o jaama godfun ko wonata sabu feggingol godfo. ²¹ No moyyani godfo hara o jaamaali teewu, o yaraali njaram mandilinaydan, maa wadugol kala ko fegginta musiddo mun. ²² Ngal gomdinal ngal mardaa, maru ngal fii maa yeeso Alla. Maloore wonanii on mo fawaali hoore mun jaawoore e nder anniye eji mun. ²³ Kono on jaamufo ko sikkittii, haray fawtike jaawoore, ko fii dun hinaa e gomdinal ngal iwri. Ko fii kala ko iwraa e gomdinal ngal, haray ko junuubu.

15

¹ Enen tiidube e gomdinal ben, hidfen haani tambitaade lo'ereeeji ben be tiidfaa ka gomdinal, e wota en dafbbu ko welata en kon. ² Yo mo kala e men weltinir nokondo mun on ko moyyi fii tiidingol mo ka gomdinal. ³ Ko fii *Almasiihu on dafbaano ko welata mo kon, kono wano bindi dfin holliri non: «Hoyreeji wonbe ma hoynude ben yanii e hoore an.»ⁿ ⁴ E hin-le ko adanoo windeede kon fow wonanii en jannde, fii no hebiren tama'u on sabu nappaare nden e wakkilaare iwrunde e bindi dfin.

⁵ Yo Alla, Jom nappaare nden e Jom wakkilaare nden, yefu on wonugol miijo wooto, e nder jokkugol misal Iisaa Almasiihu on, ⁶ fii no mawniniron Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder nanondiral e kongol gootol.

⁷ Jabbondiree no moyyiri, wano Almasiihu on jabbori on non, fii mangu Alla ngun. ⁸ Ko mi woni wi'ude, ko Almasiihu on wonii kurkaadu Yahuudiyankeebe ben fii bangingol goonga Alla on, e nder haqinqingol fodaariiji wafanaadi baabiraabe ben, ⁹ fii no be wonaa Yahuudiyanke ben mawninira Alla fii yurmeende makko nden, wano windori ka Zabuura non:

«Mi mantete e hakkunde leyyi dfin,
mi beyta fii teddingol innde maa nden.»^q

¹⁰ No windii ton kadi:

«Ko onon, yo leyyi, weltodee e jamaa makko on!»^p

¹¹ No windii ton kadi fahin:

«Onon leyyi dfin fow, jarnee Joomiraado on,
awa kadi yo jamaaji dfin fow mantu mo!»^q

¹² Isaaya kadi no wi'i:

«Geeyol Yassaa'u ngol feepoyay,
ko ngol immoytoo fii ardagol leyyi dfin,
leyyi dfin tanyinora ngol.»^r

¹³ Yo Alla, Jom tama'u on, hebbin on weltaare e buttu fow e nder gomdinal ngal, fii no heewiron tanyinaare immorde e bawgal *Ruuhu Seniido on.

Fii Golle Puulusa d'en

¹⁴ E telen-ma mon, yo musibbe an, min tigi mido felliti hidfon heewi moyyere e faamu timmangu, e hidfon waawi waajondirde. ¹⁵ Ko d'un wadi, e nooneeji goo mi windiranii on cuocal, fii andintingol on tobbe goo de jangunodon, sabu moyyere nde Alla wafanimmi nden ¹⁶ wonangol Iisaa Almasiihu on kurkaadu fii be wonaa Yahuudiyanke ben, e nder ko Alla todfii mi kon fii Kibaaru Moyyo makko on, fii no be wonaa Yahuudiyanke ben wonirana mo sadaka weloowo mo, labbiniraado* Ruuhu Seniido on.

¹⁷ Sabu humondiral an e Iisaa Almasiihu on, mido waawi mantorde golle d'e mi woni gollande Alla d'en. ¹⁸ Ko fii mi suasataa wowlude si wonaa ko Almasiihu on wadiri e an kon fii addugol be wonaa Yahuudiyanke ben doftorgol Alla kongol e kuugal, ¹⁹ tippude e doole maandeeji e kaawakeeji moyyi e bawgal Ruuhu Alla on. Ko wano non, gila *Yerusalaam mi taarori non haa hewti Iliriiya, mi yottini Kibaaru Moyyo Almasiihu on fow. ²⁰ Awa anniyee an on ko feppingol Kibaaru Moyyo on nokku ka tawata Almasiihu

^p 15:3 15.3 Zab. 69.9   ^q 15:9 15.9 2Sam. 22.50 e Zab. 18.50   ^p 15:10 15.10 Yap. 32.43

^q 15:11 15.11 Zab. 117. 1   ^r 15:12 15.12 Ko Yassaa'u woni ben Daawuuda. Isa. 11.10

on andaaka, fii wota mi darnu e hoore didol godfo. ²¹ Kono wano windori non:

«Ben be feppinananooka yi'oyay,
e ben be nanaano kadi faamoyay.»^S

²² Ko dun wonnoo mi ha'dude soono woo yahugol ka mon.

Ebbooje Puulusa den fii Yahugol Roomu

²³ Kono jooni mi gaynii golle an den e d'ii nokkeeli. Gila duubi buy mido faalanoo yahude ka mon. ²⁴ Nde mido yaha Espaaipi, mido tanyinii yiidugol e mon e nder ko mi rewata don kon, mi weltora wondugol e mon seeda. Onsay, wallon mi no yahugol e ndin leydi neworanammi.

²⁵ Fewndo doo mido yahude Yerusalaam fii kurkanagol yimbe Alla ben.

²⁶ Ko fii be Masedonii ben e be Akaaya ben no faalaa moobindirde godfun e nder jawle ma'bbe den fii miskinbe wonbe e hakkunde yimbe Alla ben Yerusalaam. ²⁷ Awa, hi'be weltori wadugol dun, bay hi'be haani be wafande. Ko fii, si be wonaa Yahuudiyanke ben hebirii barkiiji Alla din sabu Yahuudiyanke'be ben, kambe be wonaa Yahuudiyanke ben kadi hi'be haani be wallirde keyeeji aduna. ²⁸ Si mi gaynii jonnude ko moobindiraa kon haanube hendaade ben, mi rewoyay ka mon, nde mido yaha Espaaipi. ²⁹ Mido andi, nde mido yaha ka mon, mi yaaday e barki timmuki Almasiihu on.

³⁰ Mi wakkilini on sabu Iisaa Almasiihu Joomi men on yo musibbe an, e sabu giggol Ruuhu Alla on, dartodugol e an e nder fewtingol Alla toraaje fii an, ³¹ fii no mi hettora e juude yeddube wonbe ka diiwal *Yahuuda ben, e fii no gomdinbe ben jabira dokke, de mi nabata Yerusalaam den, no moyyiri. ³² Dun, mi hewtiday ka mon e weltaare, si tawii ko dun woni faale Alla on, hara en fow en heydintinoday. ³³ Yo Alla Jom buttu on wonda e mon on fow. Aamiina!

16

Fii Salminand'e den ka Rawnoode

¹ Mi halfinii on oo bandiraawo men wi'eteedo Fibii, wallitotoodo ka *moftal wongal Kenkere, ² fii no jabboron mo e innde Joomiraado on, e noone no haanirani gomdinbe ben. Wattitod'on e juude makko fii kala huunde nde haaju makko yanoyi e mon, ko fii o wallitike duudufe, min kadi men o wallitike lan.

³ Hiwranee lan Piriskiila e Akiila, ben wondibbe an e golle e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, ⁴ ben weebitube ngurndan mun fii hiwugol ngurndan an dan. Hinaa min tun non weltanii be, kono ko mofte be wonaa Yahuudiyanke ben fow kadi. ⁵ Salminanee lan kadi moftal wongal ka suudu ma'bbe ngal. Salminanon mi kadi oo gido an wi'eteedo Apayniiti, on adiid'o gomdinde *Almasiihu on e hakkunde be *Aazii ben.

⁶ Salminanon mi Mariyama, on gollannoodo on fota. ⁷ Salminanon mi kadi Andoroniiki e Yuniyaasi, dun ko bee musibbe an e wondibbe an ka kaso, dun ko ben be *sahaabaabe ben hoolii fota, adii'be lan jeyeede e Almasiihu on. ⁸ Salminanon mi kadi Ampiliyaasi, on gido an e nder humondiral e Joomiraado on. ⁹ Salminanon mi kadi Urbaanu, dun ko oo wondid'do men e golle e nder humondiral e Almasiihu on, e oo gido an wi'eteedo Astakiisi. ¹⁰ Salminanon mi kadi Apeliisi, on mo gomdinal mun e Almasiihu on seeditaa fii mun. Salminanon mi bee jeyaa'be e nduu suudu

oo wi'eteedo Aristobuulu. ¹¹ Salminanon mi oo musid'fo an wi'eteedo Herodiyuuna.

Salminanon mi kadi bee jeyaa'be e nduu suudu oo wi'eteedo Narkiiisu, humondir'be e Joomiraado on. ¹² Salminanon mi kadi Tarifayna e Tarifuusa, d'un ko bee rew'be gollanoobe Joomiraado on. Salminanon mi kadi Persiisa, gid'o an on, on kadi gollanii Joomiraado on fota. ¹³ Salminanon mi kadi Rufuusa, oo subaado Joomiraado on. Salminanon mi kadi yumma makko, on mo tawata kadi ko yumma an. ¹⁴ Salminanon mi kadi Asinkiriiti e Filiguuna e Hermiisi e Patrobaasi e Hermasa e musib'be wondube e mab'be ben fow. ¹⁵ Salminanon mi kadi Filooge e Yuliyaa e Niriyuusa, wondude e bandiraawo makko on, e Olimpaasi e wondib'be mab'be gomdin'be ben fow. ¹⁶ Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Mofte* Almasiihu on den fow salminii on.

¹⁷ Mi wakkilinii on, yo musib'be an, e reenagol ko wonata sabu sendondire e pegge ko luutondiri e jannde nde hendid'on nden. Wod'fitee ben wonay'be sabu d'un. ¹⁸ Ko fii sifa ben yim'be kurkantaako Almasiihu on, on Joomi men, kono ko deedi mab'be din tun be kurkantoo. Be faljinira berde ben be bonnaa, kongud'i mab'be weld'i e wacooje. ¹⁹ Onon non, doftaare mon nden ko nde yim'be ben fow andi. Awa mid'o weltori fii mon on, e mid'o yid'i yo on wonu faamu'be e telen-ma ko moyyi kon, e day'be e telen-ma ko boni kon. ²⁰ Alla Jom buttu on muncay Ibuliisa ka ley koyde mon ko neebaa. Yo moyyere Iisaa Joomi men on wonu e mon. ²¹ Timotee, oo wondid'fo an e golle, salminii on, wondude e Lukiyuusi e Yaasuunu e Sosipaate, bee musib'be an. ²² E innde Joomiraado on, min oo wi'eteedo Tertiyuusi, mi salminii on, d'un ko min oo windu'fo nduu batakuru. ²³ Gayuusi wernu'fo lan on, werni moftal ngal fow kadi, salminii on.

Arastuusa kadi, d'un ko halfinaado jawdi saare nden, salminii on, wondude e oo musid'fo wi'eteedo Kawartuusu.

²⁴ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow. Aamiina!

Jaaroore Rawnorde nden

²⁵ Mangu wonanii Alla, on Waawu'fo tabintinde on, immorde e Kibaaru Moyyo an on e waajuuji fii Iisaa Almasiihu on, ko yaadi e fejjinannde gundoo suud'noodo on gila ka fud'foode saa'iiji din, ²⁶ kono o fejjiniraama jooni defte annabaabe ben, wano Alla poomayankeejo on yamiri non, o fejjinanaama leyyi din fow fii yo be gomdin mo, be doftoo mo.

²⁷ Mangu wonanii on Alla Bajjo, Jom Faamu, immorde e Iisaa Almasiihu on haa poomaa. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E BE KORENTI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla noddiri kodduruyee mun on fii wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e oo musid'ɔ w'i'eteedɔ Sosteene, ² haa e ngal *moftal Alla wongal Korenti, subiraaɓe humondiral e Iisaa Almasiihu on, noddaaɓe wonugol yimɓe Alla, wondude e kala jantotoobe innde Iisaa Almasiihu Joomi men on nokku kala ka ɓe woniri, ɗun ko on Joomi maɓɓe e Joomi men.

³ Yo moyyere e ɓuttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Alla fii ɓe Korenti ɓen

⁴ Midɔ duumii e jarnugol Alla fii mon, fii moyyere nde Alla yedi on nden sabu Iisaa Almasiihu on, ⁵ ɗun ko e nder humondiral e makko alɗirɗon kala huunde e kala kongol e kala gandal. ⁶ Ko fii seeditoore *Almasiihu on tabintinaama few e mon. ⁷ Ko ɗun wadi joomi, dokkal woo njakkanaa on e nder ndee habbannde nde wondɗon e mun fii feɓɓoygol Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁸ O tiidɗinay on kadi haa ka rawnoode, fii wota on laatoyo felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁹ Alla ko Sella-Findeejo, ɗun ko on Nodduɗo on fii yuɓɓondirgol e Bid'ɔ makko on, Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Sendondiral Mofte Korenti ɗen

¹⁰ Mi wakkilini on, yo musibɓe, e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, on fow jogee kongol gootol fii wota sendondiral wonu hakkunde mon, e maanaa fedde-fedde, kono wonee e nder nanondiral tiidɗungal e nder miijo wooto e hakkille goote. ¹¹ Ko fii, yo musibɓe an, ɓee yimɓe oo debbo w'i'eteedɔ Kuluyee humpitii lan fii mon wonde, yeddondire no hakkunde mon. ¹² Mi nanii wonde mo kala e mon no wi'a «min, ko mo mi Puulusa», oya kadi wi'a «ko mo mi Apoloosi», god'ɔ on kadi wi'a «ko mo mi Petruusu», oya on wi'a «ko mo mi Almasiihu on!»

¹³ E hara Almasiihu on senditino? Kaa Puulusa fempano fii mon? Kaa ko e innde Puulusa *lootiraɗon maande kisiyee? ¹⁴ Awa mi weltanike Alla ko tawi kon mi lootaali hay gooto e mon maande kisiyee, si hinaa Kirispuusa e Gayuusi. ¹⁵ Ko ɗun wadi, hay gooto waawataa wi'ude ko e innde an lootiraɗon maande kisiyee. ¹⁶ Mi lootii kadi ɓeynguure Astefaana nden, ko heddi kon, mi andaa si mi lootii god'ɔ goo. ¹⁷ Ko fii Almasiihu on nulaali lan fii lootugol maande kisiyee, kono ko fii feɓɓingol Kibaaru Moyyo on. Dun non, hinaa immorde e konguɗi faamu neɗɗanke, fii wota *leggal altindiraangal Almasiihu on meerine.

Fii Faamu Aduna on e Faamu Allaahu on

¹⁸ Ko fii kibaaru leggal altindiraangal ngal no wa'ani wonɓe mulude ɓen wa feetere. Kono enen, wonaɓe dandeede ɓen, ko o bawgal Alla. ¹⁹ Ko fii no windii:

«Mi mulay faamu faamuɓe ɓen,
mi mehindina hakkillaaji jooma-hakkil en.»^a

^a 1:19 1:19 Isa. 29:14

²⁰ Awa ko honto woni faamudo on, maa fensitoowo on, maa lid-dondirteedo e nguu jamaanu on woni? E hara Alla waylaali faamu aduna on, watti feetere? ²¹ Ko fii, bay aduna on e faamu mun ngun andaali Alla e nder faamu Alla ngun, tawi no wela Alla ka o dandira gomdinbe ben waaju men wa'ungu wa feetere ngun. ²² Tawi *Yahuudiyankeebe ben no landoo fii maandeeji hawniidi, *Gereekiyankeebe ben kapun no dafba faamu ngun, ²³ kono enen hiden waajaade fii Almasiihu fempaado on. Dun no wonani Yahuudiyankeebe ben peggal, wa'ani be wonaa Yahuudiyankeebe ben wa feetere, ²⁴ kono noddaabe ben, woni ko Yahuudiyanke, woni ko Gereekiyanke, Almasiihu on ko bawgal Alla e faamu makko kanko Alla. ²⁵ Ko wa'i wa feetere iwrunde ka Alla nden no buri faamu yimbe ben. Awa kadi, ko wa'i wa lo'ere iwrunde ka Alla nden no buri doole yimbe ben.

²⁶ Miijitee, yo musibbe, no wonirnodon fewndo noddafon. E yeeso neddfanke, tawi buy e hakkunde mon wonaa faamube, maa marbe doole, maa rimbe. ²⁷ Kono Alla subike piiji wa'udi wa feetudi e nder oo aduna fii hersingol faamube ben, Alla subii kadi piiji wa'udi wa lo'udi e nder oo aduna fii hersingol dolnudi din. ²⁸ Alla subii kadi piiji kaanudi din e oo aduna, din apaadi, din di wonaano huunde, fii mehindingol woodaadi din, ²⁹ fii wota hay gooto mawrintino yeeso Alla. ³⁰ E hin-le, ko kanko humindiri on e Iisaa Almasiihu on, on mo tawata ko e immorde e Alla wadira fii men faamu e peewal e *senaare e cottudi, ³¹ fii, wano windori non:

«On mo no mantoo,
yo mantor Joomiraado on.»^b

2

¹ Min non, yo musibbe an, fewndo mi yahunoo ka mon fii fejjinangol on goonga Alla wirninoodo on, hinaa burnonndiro kongudi maa faamu mi yaari. ² Ko fii mi taw moyyaa ka mi ndaara godfun goo hakkunde mon, si hinaa Iisaa Almasiihu, fempaado on. ³ Min tigi mido wonirnoo takko mon e noone no lo'iri e kulol e diwnol tiidungol. ⁴ Kongol an ngol e waaju an ngun aldaano e kongudi weldi e faamu neddfanke, kono ko wondunoodi e maandeeji bangindi bawgal Ruuhu Alla on, ⁵ fii wota gomfinal mon ngal iwru e faamuuji yimbe ben, kono e bawgal Alla ngal.

Fii Faamu Haqiiqawu ngun

⁶ Kono fow e mun, ko faamu men waajotoo mokobaabe ben, hara ko faamu ngu tawata hinaa ngu oo aduna, hinaa ngu laamuuji oo aduna kadi muloyteedi. ⁷ Ko faamu Alla wonden waajaade, dun ko ngun wirninoongu e nder gundoo, ngu Alla ebbannoo fii darja men on ado aduna on tageede. ⁸ Laamu woo e dii laamuuji oo aduna andaano d'un. Ko fii si be anduno, be fempataano on Jom mangural. ⁹ Kono ko wano windori non:
«Ko Alla ebbani yidube mo ben kon,
ko d'un woni yiitere yi'aali, nowru nanaali,
e ko bernde neddfanke miijaaki.»^c

¹⁰ Ko e men Alla banginiri d'un Ruuhu mun on.

Ko fii Ruuhu on hollay ko woni woo, hay piiji Alla luggudi din. ¹¹ Ko hombo e hakkunde yimbe ben andi ko woni e nedf'o, si hinaa ruuhu

wondo e makko on. Ko wano non kadi, gooto waawataa andude ko woni e Alla, si wonaa Ruuhu Allaahu on. ¹² E hin-le enen, hinaa ruuhu oo aduna hendiden, kono ko Ruuhu iwrudo e Alla, fii no andiren ko Alla yediri en sulfu makko on kon. ¹³ En alaa wowlirde dun yewtereeri di faamu neddanke jannata, kono ko di Ruuhu Allaahu on jannata din, e nder sifanagol yimbe be on Ruuhu woni e mun ben haqiiqaaji iwrudi e on Ruuhu. ¹⁴ Kono neddo mo aldaa e Ruuhu Allaahu on jabataa piiji Ruuhu Alla din, ko fii ko di feetere e makko, o waawataa di andude, ko fii ko Ruuhu Allaahu on di taskortee. ¹⁵ Kono neddo mo Ruuhu Allaahu on woni e mun on taskoto ko woni woo, kono kanko hay gooto hewtaa taskagol mo. ¹⁶ E hoore dun:

«Ko hombo andi miijo Joomiraado on fii jannugol mo?»^d
E hin-le enen ko miijo *Almasiihu on jogiden.

3

Fii no Kurkaadi Alla din Haani Wonirde

¹ Kono min non, yo musibbe, mi waawaali on yewtirde wa yimbe be Ruuhu Allaahu on woni e mun, kono ko wa jokkuibe mbeleede bandu, e booboobe e telen-ma gomdinal *Almasiihu on. ² Ko biraadan mi jonnunoo on, hinaa jaametee teddufo, ko fii on waawataano mo townude. Hay fewndo doo non on waawataa mo townude. ³ Ko fii haa jooni ko on jokkuibe mbeleede bandu. Bay nawliigu e yeddondiral no hakkunde mon, taw si hinaa on jokkuibe mbeleede bandu? Kaa hinaa non neddanke fow wonirta non wonirdon? ⁴ Si godfo e mon wi'ii: «min ko mo mi Puulusa», oya on wi'a: «ko mo mi Apoloosi», taw si hara on gerdaali wa yimbe aduna?

⁵ Awa ko hondun woni Apoloosi? E ko hondun woni Puulusa? Ko kurkaaduube be gomdinirdon sabu mun. Mo kala e mabbe kurkorani Joomiraado on golle de o halfini mo den. ⁶ Min mi tutu, Apoloosi yarni, kono ko Allaahu on mawnini. ⁷ Ko dun wadi hinaa tutudo on woni godfdun, hinaa kadi yarufo on, kono ko Alla mawndon on. ⁸ Tutudo on e yarufo on no fota, mo kala e mabbe hendoto njoddi mun ndin tigi tippude e golle de ontigi wadi den. ⁹ Ko fii, ko men gollidoobe fii Alla, onon ko on ngesa Alla, ko on darnoodi makko kadi. ¹⁰ Wano Alla yedirimmi moyyere non, mi golliri wa faamufo fii darnugol, mi wadi ndelo ngon. Godfo kadi darnii e hoore mun, kono yo mo kala reeno e noone no darnirta e hoore mun non. ¹¹ Fii ndelo ngon kan, hay gooto waawataa moyyinde ndelo goo si wonaa wongo don ngon, e maanaa dun ko Iisaa Almasiihu on. ¹² E hin-le, si godfo aru e darnirde e hoore ngon ndelo don maadi kanje maa kaalisi maa kaaye hittude maa ledde maa hudo kalin maa foron foppe, ¹³ haray kuugal mo kala feenay. Nalaande nden banginay dun, ko fii yiite ngen feenninoyay ngal, nge ndarndoo kadi noone kuugal mo kala. ¹⁴ Si tawii kuugal ngal godfo darni e hoore ndelo ngon tabiti, ontigi hebay njoddi. ¹⁵ Si tawii kuugal godfo sumii, haray o fadii, kono kanko tigi o dadiray wa fuutiido yiite.

¹⁶ E on andaa ko onon woni suudu Alla ndun, awa kadi Ruuhu Allaahu on no hodi e mon? ¹⁷ Kala bonnufo suudu Alla ndun, Alla bonnay fii makko, ko fii suudu Alla ndun ko hormordu. Awa ko onon woni ndun. ¹⁸ Wota gooto daynito. Si godfo e mon miijike wonde ko o faamufo e oo

aduna fewndiido, haray yo o laato <feetudo> fii yo o wonu faamudo. ¹⁹ Ko fii faamu oo aduna ko <feetere> yeeso Alla. Ko fii no windii:

«O nangiray faamuɓe ben yoyreeji maɓɓe dɪn.»^d

²⁰ No windii kadi:

«Joomiraado on no andi miijooji faamuɓe ben, himo andi kadi ko dɪ meere.»^e

²¹ Awa wota hay gooto mantor yimɓe ben. Ko fii fow ko onon jeyi: ²² woni ko Puulusa, woni ko Apoloosi, woni ko Petruusu, woni aduna on, woni ngurndan dɪn, woni mayde nden, woni piiji fewndiidi dɪn, woni piiji aroyooji dɪn, fow ko onon wonani. ²³ Awa kadi, ko on ɓe Almasiihu on, Almasiihu on kadi ko mo Alla.

4

¹ Ko dɪn wadi, yo men jogore wa kurkaadi *Almasiihu on e halfinaabe goongaaji Alla wirniidi dɪn. ² Awa halfinaabe ben non no toraa wonugol sella-findeeɓe. ³ Min non jaawoore nde jaawotommi nden e nde yimɓe ben jaawatammi nden hittaa e an, min tigi toode mi jaawitotaako. ⁴ Ko fii fondo an ngon ko laabungo, fii kala hinaa dɪn hollata ko mi feewudo, jaawoowo lan on ko Joomiraado on. ⁵ Ko dɪn wadi, wota on jaawu huunde dɔo e saa'i on, maa dɔo e ardu Joomi on, on Weefitoowo ka ndaygu ko suudii kon ka niɓe, feppina eɓɓooje ɓerde dɪn. Ko fii mantoore mo kala aroyay immorde e Alla.

Fii Mawnintinaare ɓe Korenti ben

⁶ Musiɓɓe, mi huutorii dɪi nooneji dɔo fii wadɱngol on misal e hoore an min e Apoloosi. Ko nii andirton e amen wota mo yawtu ko windii kon, e wota gooto e mon mantor bambindirangol. ⁷ Ko fii ko hombo burnu-maa? E ko hondun jogidɱaa ko a okkaaka? E si a okkaama, ko fii hondun mantantodaa, wa si tawii hinaa a okkaado?

⁸ Dun-le wuren on haarii, awa kadi on alɱii, on fudɱdike laamaade e ɓaawo amen! Pellet mi faaleteno hara nun ko on lamɓe fii menen kadi no men laamodira e mon! ⁹ Ko fii no wa'animmi wa si tawii Alla wattirii men, menen *sahaabaabe ben ɓaawo, wa jaawaabe happanaa wareede e yeeso dental ngal fow, ko fii men wonanii aduna on fow e malaa'ikaabe ben e yimɓe ben jalnori. ¹⁰ Ko men jogoraabe wa feetuɓe sabu Almasiihu on, kono onon ko on faamuɓe sabu Almasiihu on! Ko men jogoraabe wa lo'ube, kono onon ko on dolnuɓe. Ko on teddinaabe, kono menen ko men hayfinaabe! ¹¹ Haa jooni meden tampiri heege e dɱnka e kolngal^f e piggal e yiilagol. ¹² Meden golliri juude amen dɱn tigi haa meden ronki. Tuma men hoynaa woo, men du'anoo. Tuma men cukkaa woo, men wakkiloo. ¹³ Tuma men jo'aa woo, men jaabora no newori. Men woni tuundi oo aduna, men hawkaa e dɱ fow, haa weetaango hande ngoo.

¹⁴ Hinaa fii hersingol on mi windiri dɱn, kono mido hajorde on wa fayɓe an ɓe mi yidi. ¹⁵ Ko dɱn wadi, hay si on heboyii guluuje sappo ardotooɓe on fii no jokkiron laawol Almasiihu on, haray on alaa baabaabe buy. Ko fii, e telen-ma humondiral mon e Iisaa Almasiihu on, ko min wonti baaba mon e nder ko mi feppinani on Kibaaru Moyyo on kon. ¹⁶ Awa mi wakkilini on yo on wonu jembooɓe lan. ¹⁷ Ko dɱn wadi si mi immidanii on Timotee, on mo tawata ko paykun an mo mi yidi, e sella-findeejo e

^d 3:19 3.19 Ayb. 5.13   ^e 3:20 3.20 Zab. 94.11   ^f 4:11 4.11 Maa: «kolndan».

telen-ma Joomiraado on. O andintinay on laawi an din fow e telen-ma Almasiihu on, wano mi janniri di non hen fow e nder *mofte den fow kadi.

¹⁸ Wobbe e mon mawnintinike wa si tawii mi yiltitotaako ka mon. ¹⁹ Kono mi yahay ka mon ko neefaa, si Joomiraado on jabii. Hinaa kongudfi mawnintiniibe ben tun mi andoyta, kono ko bawgal mabbe ngal kadi. ²⁰ Ko fii *laamu Alla ngun wonaa haalaaji, kono ko bawgal. ²¹ Ko hondun faaladon? Ko yo mi yaadu ka mon e sawru, kaa ko giggol e newaare?

5

Fii Hiwugol Mofтал ngal

¹ Awa saa'i woo jiiibaare goo no naneede hakkunde mon, hara ko jiiibaare nde yi'etaake hay ka be gomdinaa ben, hay goddo e mon no murtini beyngu ben mun! ² Onon e ndee mawnintinaare mon! Hidon haanunoo yoomude! Suuton on wadudo ngal kuugal e hakkunde mon. ³ Min oo mo wondaa e mon ka bandu, kono wondudo e mon ka bernde, mi jaawirii wadudo sifa ngal kuugal on toode wa si mido wondi e mon. ⁴ Awa fewndo mottondirdon e innde Iisaa Joomi on, tawi mido wondi e mon ka bernde, wondude e bawgal Iisaa Joomi men on, ⁵ yo on neddo accide e Ibuliisa fii no jikku makko junuubankeejo on halkiree, e fii no ruuhu makko on dandiree pande ardu Joomi men on.

⁶ Nden mawnintinaare mon moyyaa. E hara on andaa lewen seeda nii no yurina farin jiiibaado fow? ⁷ Seedee e lewen kiddo on, fii no laatoron farin jiiibaado keso, bay ko on be aldaa e lewen. Ko fii *Almasiihu on, ngin baalii men layya fii *Juldeere Yawtaneede nden, hirsama. ⁸ Awa wota en wadir juldeere nden lewen kiddo, maa lewen bonki e bone, kono wadiren nde bireedi laabal e goonga, de aldaa e lewen.

⁹ Mi windanii on ka nder batakuru an wonde, wota on humondir e jeenoobe ben. ¹⁰ Kono hinaa fii mido faalaa wi'ude bee tun selon bee yimbe oo aduna, jeenoobe, maa reeredube, maa jattooobe, maa rewoobe sanamuuji. Si hinaa dun, haray bee yalton e oo aduna. ¹¹ Ko mi windani on kon jooni, ko wota on humondir e goddo wi'udo ko musiddo mon e gomdinal, hara ko jeenoowo, maa ndeereero, maa rewoowo sanamu, maa hoynoowo, maa mandiloowo, maa jattoowo, e hay wota on jaamidu toode e sifa on neddo.

¹² Ko fii hondun mi jaawanta be gomdinaa ben? Hinaa onon woni jaawoobe gomdinbe ben? ¹³ Be gomdinaa ben kan, Alla jaaway be. Awa yaltinee bondo on hakkunde mon.g

6

Fii Yaafondiral Gomdinbe ben

¹ Si goddo e mon lurriddi e goddo, e hara o suusay wullitaade e be feewaa ben, o acca yimbe Alla ben? ² E on andaa yimbe Alla ben jaawoyay oo aduna? Si tawii ko onon haani jaawude aduna on, hara on waawataa jaawugol haajuuji di hittaa din? ³ E on andaa en jaawoyay malaa'ikaabe ben? E ko hondun non hadata jaawen haajuuji oo aduna? ⁴ Awa si tawii hidon mari lural hakkunde mon fii haajuuji aduna din, hara ko yimbe be *mofтал ngal hayfina ben wadoton jaawoobe? ⁵ Ko fii hersingol on mi wowliri dun. Taw si hay gooto faamudo, waawudo jaawude hakkunde

musibbe mun alaa hakkunde mon? ⁶ E hin-le godfo no wullitaade e hoore musidfo mun yeeso be gomdinaa ben!

⁷ Onon non, ko ko wadi haa jaawindirfon kon holli wonde on footaama few. Sitta nde wadafon bone, maa hippafon. ⁸ Kono ko onon woni wadufe angal peewal ngal, jatta beya, e hin-le ko musibbe mon.

⁹ Wota on daynito! E on andaa boyliibe ben maraa gebal ka *laamu Alla? Hinaa jiiibiibe ben, hinaa kadi rewoobe sanamu ben e jeenoobe ben e worbe waditiibe rewbe ben e worbe jinoobe worbe ben ¹⁰ e wuybe ben e himmube ben e mandiloobe ben e hoynoobe ben e jattoobe ben, woni ko mari gebal ka laamu Alla. ¹¹ Awa ko dun wobbe e mon wonnoo. Kono Ruuhu Alla men on lootii on, *labbinii on, o jogorii on feewube e innde Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Wodfitagol Jinaa

¹² Midfo newnanaa fow, kono hinaa fow nafata. Midfo newnanaa fow, kono mi accataa ko woni woo waawammii. ¹³ Neemaaji din ko fii reedu, reedu ndun kadi fii neemaaji din, Alla kadi mulay di fow. Awa kadi bandu ndun hinaa fii jinaa, kono ko ndu fii Joomiraado on, Joomiraado on kadi fii bandu ndun. ¹⁴ Awa kadi Alla, on Immintindo Joomi on, immintiniray en bawgal makko ngal. ¹⁵ E hara on andaa wonde ko balli mon din woni tere *Almasiihu on? E hara mi yettay tere Almasiihu on, mi yubbindira e cagaajo? Pellet oo'o! ¹⁶ E on andaa kadi, mo yubbindiri hoore mun e cagaajo, haray kanko e makko ko be bandu wooturu? Bay no windii: «Kambe dido be wonay gooto.»^h ¹⁷ Kono, on humondirfo e Joomiraado on, haray kanko e makko ko be ruuhu gooto.

¹⁸ Wodfitee jinaa on! E junuubu goo mo nedfo wadata, hara on junuubu hinaa tabitoowo ka bandu. Kono on jokkudo jinaa, haray ko bandu makko ndun tigi o woni wadande junuubu. ¹⁹ E hari on andaa dundoo? Ko bandu mon ndun woni suudu *Ruuhu Seniifo wondo e mon on, on mo Alla okki on. Hinaa onon jeyi hoore mon, ²⁰ ko fii on sooditaama cogu sattungu. Awa teddiniree Alla balli mon din.

7

Fii Desal e Sunningol

¹ Jooni feyyen e ko windandon mi kon. No moyyani gorko hara o meemaali debbo. ² Kono non fii reenagol e jinaa, yo mo kala hebu beyngu, debbo kala heba moodi. ³ Gorko on jonnita beyngu mun ko handi kon, debbo on kadi wano non e telen-ma moodi mun. ⁴ Ko fii debbo on jeyaa bandu mun ndun, kono ko moodibbo on, gorko on kadi wano non, o jeyaa bandu makko ndun, kono ko beyngu makko jeyi ndu. ⁵ Wota on salondir, si hinaa e saa'i nanondiral mon, fii no hebiron saa'i no tororon Alla. Bawto dun yitidon, fii wota Ibuliisa foolir on angal waawugol hoore mun. ⁶ Kono mi wowliraali dun wa si ko yamiroore, kono ko ko newnaa. ⁷ Midfo yelii yo nedfo fow wa'u wa an min, kono mo kala no mari dokkal feerewal, ngal Alla yedi dun, mo kala e noone goo.

⁸ Be resaa ben non e keynguube ben, mi wi'ay no moyyani be no be wa'ira wa an min. ⁹ Kono si be waawataa hoore mabbe, ko yo be resu, ko fii ko resugol buri bittorgol faale feyyitudo. ¹⁰ E telen-ma yettindirbe ben non, e hino ko mi wi'ata kon, (hinaa non min yamiri, kono ko Joomiraado

on), wota debbo sertu e moodi mun. ¹¹ Si kanko debbo on non o aru e serteede, yo o joodo hara o yettaaka, maa o moyyintinida e moodi makko. Awa kadi wota gorko jonntu beyngu mun.

¹² Fii beya, (dundoo ko min wowli, hinaa Joomiraado on), si musidfo goo no mari debbo mo gomdinaa, hara on debbo no yidi wondugol e makko, wota o seedu e makko. ¹³ Si tawii kadi debbo no mari moodibbo mo gomdinaa, hara on gorko no yidi wondude e on debbo, wota o seedu e moodi makko. ¹⁴ Ko fii moodibbo mo gomdinaa ko jeyaado Alla sabu debbo makko gomdindo on, debbo mo gomdinaa on kadi ko jeyaado Alla sabu moodibbo makko gomdindo on. Si hinaa dun, bibbe mon ben wonay wofdondirbe e Alla, e hara-le wurin ko be badondirbe e Alla. ¹⁵ Si tawii mo gomdinaa on no catii e seedugol, yo gomdindo on newnan mo dun. Ko fii hay huunde wadfaaki musidfo gomdindo e dun, Alla ko noddiri en ko wuurugol e nder buttu. ¹⁶ E hoore dun, ko honno debbo andirta si o danday moodi makko? Maa si gorko danday beyngu mun?

¹⁷ Ko woni tun, yo mo kala jokkir no Joomiraado on wafirani dun non, e noone noddaandu ndu o hebiri Alla ndun. Ko nii mi yamiriri e nder *mofte den fow. ¹⁸ On mo noddeede mun tawi sunninaama, yo o wonir no o sunniraa non. On mo noddeede mun tawi sunninaaka, wota o eto sunnineede. ¹⁹ Sunninegol* ngol wonaa huunde, angal sunninegol kadi wonaa huunde, kono ko doftagol yamirooje Alla den woni godfun. ²⁰ Yo mo kala wonir no wonirnoo non fewndo o noddaa. ²¹ Si tawii fewndo noddadaa ko a jiyaado, wota a aanu, kono si tawii hida waawi rindude, haray eto. ²² Ko fii jiyaado mo Joomiraado on noddii, haray o wonii mo Joomiraado on rindini. Ko wano non kadi, dimo mo Joomiraado on noddii, haray o wonii jiyaado *Almasiihu on. ²³ Awa on sottiraama coggu sattungu, wota on wontu maccube yimbe ben. ²⁴ Yo mo kala, yo musibbe, woniran Alla noone no wonirnoo non wa fewndo ko o noddaa.

²⁵ E telen-ma be yettaali yettaaka ben, wonaa yamiroore Joomiraado on mi hendii. Kono ko fewjoore an nden mi woni on jonnde, wa nedfo sellafindeejo sabu yurmeende Joomiraado on. ²⁶ E hino ko mi miijii no moyyi kon, sabu sateendeegi fewndiidi din: no moyyani nedfo ka o wonira no o woniri non. ²⁷ Si hida tiggunoo, wota a dabbu seedigal. Si a tiggaa, wota a dabbu tiggugol. ²⁸ Kono, si a resii, haray a wadaali junuubu. Si jiwo kadi resaama, haray o wadaali junuubu. Kono non yimbe resindirbe ben fottay e tampereegi, mi faalaa on dandude di.

²⁹ E hino ko mi wi'ata kon, yo musibbe an: saa'i on ko rabbidufu. Jooni, on mo no mari suudiifo, yo wa'u wa mo alaa. ³⁰ Ben wonbe wullude, yo wa'u wa si be alaano wullude. Ben wonbe kadi weltaade, yo wa'u kadi wa si be alaano weltaade. Soodoobe ben kadi, yo wa'u wa si be maraano, ³¹ e ben wonbe huutorde oo aduna, ka haqiiqa, yo wa'u wa si tawii be alaano huutorde. Ko fii mbaadi oo aduna feyyay.

³² E hin-le mi faalaaka yo on wundu e annde. On mo tiggaali, ko fii haajuuji Joomiraado on hittini, no o weltinira Joomiraado on. ³³ On resudo non, ko fii haajuuji aduna hittini, no o weltinira beyngu makko. ³⁴ Haray himo senditii. Wano non, debbo mo resaaka maa jiwo, ko fii Joomiraado on hittini, fii no o laatora laafufo ka bandu e ka ruuhu. Debbo resaado on non ko fii haajuuji oo aduna hittini, no o weltinira moodi makko. ³⁵ Ko nafa mon mi wowliri dun, hinaa fii faadinangol on, kono ko fii addugol on e ko haani kon e ko laabi kon, e no humoron e Joomiraado on, hara on dillaali.

³⁶ On mo no tanyinii ko lo'udo e fee jiwo mo o yami, feyyudo duubi kellefuyee, o tawi yettindirgol e makko no moyyi, yo o wadu ko o faalaa kon, haray o wadaali junuubu si fe resindirii. ³⁷ Kono on anniyiido ka bernde mun haa tabiti wonde o tiggataa on jiwo, hara ko e yidi makko kanko tigi, e hoore himo wawti faaleeji makko, haray o wadii ko moyyi. ³⁸ Awa ko nii woniri: on tiggudo jiwo mo o yami on, haray o wadii ko moyyi, on mo tiggaali jiwo mo o yamaynoo on kadi, burtu moyyinde.

³⁹ Debbo no humondiri e moodi mun fannin moodi makko no wuuri. Kono si gorko on maayii, haray no newanii mo reseede ka o faalaa woo, ko woni tun, ko yo taw ko no yaadiri e faale Joomiraado on. ⁴⁰ E miijo an, ka o furata hettaade, ko si o wonirii wano o woniri non, bay min kadi mido tanyinii Ruuhu Allaahu on no e an.

8

Fii Naamugol Tebbeeli Sakkanaadi Sanamuuji

¹ E telen-ma tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, hiden andi wonde en fow hiden mari gandal, e hin-le gandal adday mawnintinaare, kono giggol tiidinay. ² On mo no sikki no andi godfun, haray fahin o andaali ko honno haanaa andireede. ³ Kono si godfo yidii Alla, haray Alla no andi mo. ⁴ Fii telen-ma huutorgol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji din, hiden andi wonde sanamu wonaa godfun tigi e oo aduna, ko Alla gooto tun woodi. ⁵ Pellet no woodi piiji reweteedi duufudufi ka kammu e ka leydi, jogoraadi wa si tawii ko allaabe maa joomiraabe. ⁶ Kono enen ko Alla gooto marden, on Baabaajo, on mo kala huunde iwri e mun, e on mo wonanden, e Joomi gooto, dun ko Iisaa Almasiihu on, on mo piiji din fow woniri, e on mo wonirden.

⁷ Kono fow alaa ngal gandal. Ko dun wadi, ben wowntube sanamuuji, haa jooi si no naamude ngun teewu anditay fii ko sakkaa kon. Nde tawnoo bernde mabbe nden no lo'i, dun tuuninay be. ⁸ Hinaa neema bannataa en e Alla. Si en naamaaali, dun d'uytataa en huunde, si en naamii kadi, dun beydataa en huunde.

⁹ Ko woni tun, reenee fii wota ko newnanadon wadugol kon wonan lo'ube ben peggal. ¹⁰ Ko fii si godfo aru e yi'ude ma, an oo jooma gandal, hida nafoo e nder juulirde ka sanamuuji rewete, taw si nden bernde makko lo'unde poodataa mo naamugol tebbeeli sakkanaadi sanamuuji? ¹¹ Dun haray on lo'udo mulirii sabu <gandal> maa ngal, dun ko on musidfo mo *Almasiihu on maayi fii mun! ¹² Si on wadirii non junuubu e telen-ma musibbe ben, e nder barmingol bernde mabbe lo'unde nden, haray on wadii junuubu e telen-ma Almasiihu on. ¹³ Ko dun wadi, si tawii paamete wonay sabu peggal musidfo an, haray mi naamataa teewu hande kadi, fii wota mi libu musidfo an on.

9

Fii ko Haanani Sahaabaajo

¹ E hara hinaa mi dimo? Kaa hinaa mi *sahaabaajo? Kaa mi yi'aali Iisaa Joomi men on? Kaa hinaa on kuugal an e telen-ma Joomi on? ² Hay si tawii hinaa mi sahaabaajo fii wobbe ben, onon bete ko mi sahaabaajo fii mon. Ko fii ko on maande sahaabankaaku an ngun e telen-ma Joomi on.

³ E hino doo ko mi jaaborta paawooŋe lan ben kon: ⁴ E hara haananaa men ka men paama men yara? ⁵ Kaa haananaa men ka men yaada e debbo

amen mo men kafidi diina, wano beya sahaabaabe woni warrude non, e musibbe Joomi men on, e Petruusu? ⁶ Kaa ko min tun e Barnabaasi haani gollude fii no men wuurira? ⁷ Ko suufaajo hombo fawtotoo hoore mun e nder suufayaagal mun? Ko hombo tutata leggal *wiiju, hara jaamataa bibe maggal on? Ko ngaynaako hombo aynata wuro, ronka yarude biraafan din daabeeji?

⁸ Ko mi wowlata kon wonaa ko iwri e mijooji nedanke, ko fii Sariya on kadi ko dun wi'i. ⁹ Ko fii no windii ka Sariya Muusaa: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana dun maaro.»¹ E hara Alla no aanidi e ga'i din? ¹⁰ Kaa ko fii men o wowlirani nii? Hiyyii, ko sabu men enen dun windiraa. Mo no remude yo remir tama'u, e on mo no yaabude yo yaabir tama'u hebugol gebal. ¹¹ Si tawii men aawii ko iwri e Alla hakkunde mon, taw si haanaa ka men sopita e mon piiji aduna? ¹² Si tawii dun no haanani wobbe goo e hoore mon, haray menen ittii e sikke.

Kono men huutoraali kon ko haanani men. Kono meden ronditii fow, fii wota men fallu Kibaaru Moyyo *Almasiihu on. ¹³ E on andaa wonde ben wadfoobe golle *juulirde mawnde nden ko e dun jaamata, e wonde golloobe ka *layyorde ben kadi no mari gebal ka layyorde? ¹⁴ Ko wano non kadi Joomi on no yamiri wonde fejjinoobe Kibaaru Moyyo on ko e makko wuurata.

¹⁵ Min non mi huutoraali hay huunde e din haanandi lan, awa mi windiraali dun kadi fii yo mi newnane. Ko fii mayde nden no buranimmi edii godfo ittude lan e ndee huunde nde mi mawninorta. ¹⁶ Ko fii hewtaa ka mi mantora yottingol Kibaaru Moyyo on, bay dun ko ko wadfi mi. Si mi fejjinaali Kibaaru Moyyo on, bone wonanay lan. ¹⁷ Si tawii ko e hoore anniyee mi woni wadfirde, haray mido mari njoddi. Si tawii non mi fawa wadugol dun, haray mi waday woni golle de mi halfinaa. ¹⁸ Awa ko hondun non jooni woni njoddi an ndin? Ko waajagol fii Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol njoddi e tortagol ko haanani waajotoodo kon.

¹⁹ Ko fii, fii kala mido rindi e hoore wondo woo, mi waditii maccudo fow fii no adadu burdo mawnude on hehora. ²⁰ E telen-ma Yahuudiyankeebe ben, mi wa'a wa Yahuudiyankeejo, fii no mi hebira Yahuudiyankeebe ben. E telen-ma wonbe e ley Sariya on kadi, mi wa'a wa wondo e ley Sariya on, fii no mi hebira wonbe e ley Sariya on ben, fii kala min tigi hinaa mi wondo e ley Sariya on. ²¹ E telen-ma be alaa e ley Sariya on ben kadi, mi wa'a wa mo alaa e ley Sariya on, fii no mi hebira be alaa e ley Sariya on ben, e hin-le min tigi wonaa wonde mi alaa e ley Sariya Alla on, kono mido e ley Sariya Almasiihu on. ²² Mi lo'ida e lo'ube ben fii no mi hebira lo'ube ben. Mi wonii fow e telen-ma yimbe ben fow, fii no gasirta woo mi wona sabu dandugol wobbe. ²³ Mi wadiri fow sabu Kibaaru Moyyo on, fii no mi hebiroya gebal.

²⁴ E on andaa? Wonbe foolotirde e dogudu ben fow no dogude, kono ko gooto foolata heba njoddi. Awa dogiree wano non, fii no hebiron njoddi. ²⁵ Kala foolotirteedo waday kala noone eltal bandu, fii no e hebira *meetelol ngol luttataa, kono enen ko meetelol luttoowol. ²⁶ Min non mido dogude, kono hinaa dogudu meereeru. Mido uttaade, kono hinaa fii uttagol hendu ndun. ²⁷ Liddu dun on non, mido yangude bandu an ndun, mido waawi ndu, fii nde mi gaynoyi waajaade beya, min tigi wota mi pottine.

10

Mise Yettaafe e Taariika Isra'iilayankeebe ben

¹ Musibbe an, mi faalaaka yo on yejjitu wonde baabiraabe men ben fow wonno e ley duulere, be fow be tayitiri ka baharu. ² Be fow be lootaa maande gomdinal ka duulere e ka baharu e nder humondiral e Muusaa. ³ Be fow be jaami jaametee gooto iwrufo e Alla. ⁴ Be fow be yari njaram gootan iwruɗan e Alla, ko fii ko e fetere iwrunde e Alla jokkoonoode ben nden be yaraynoo. Ko Almasiihu on wonnoo nden fetere. ⁵ Kono burbe ben e maɓbe weltinaano Alla, ko ɗun waɗi si be maayi ka wulaa.

⁶ Awa ɗun fow ko waɗiri ko fii hollugol en mise, fii wota en hebu faaleeji bondi wano be hebirnoo non. ⁷ Wota on wonu rewoobe sanamu, wano wobbe wonirnoo e hakkunde maɓbe, wano windori non: «Jamaa on joodii fii jaamugol e fii yarugol, ɓawto ɗun be immii fii fijirgol jiibaare.» ⁸ Awa wota en jokku jinaa, wano wobbe e maɓbe waɗirnoo non, haa guluuje noogay e tato maayi jande wootere. ⁹ Wota en ndarndo *Almasiihu on, wano wobbe e maɓbe ndarndornoo non, ben be bolle mulunoo. ¹⁰ Wota on ɗermu, wano beya ɗermirnoo non, ben be malaa'ikaajo muloowo on warunoo.

¹¹ Dun, ko hehiri be ko fii yo wonan en misal, windiraa kadi fii hajagol en, enen bee tawaabe ka lannooɗe aduna. ¹² Ko ɗun waɗi, on mo no sikki no darii, yo o reeno wota o yanu. ¹³ Ndarndannde woo hebaali on nde godɗo goo hebaali. Alla ko Sella-Findeejo, o newnataa ndarndedon toonin doole mon ɗen, kono e nder ndarndannde nden o adday feere no sortoron e mun, e no waawiron nde dartoore.

¹⁴ Ko ɗun waɗi, yo yibbe an, dogee rewugol sanamu. ¹⁵ Ko wa yimbe faamuɓe mi woni on yewtirde, onon tigi jaawee ko mi wi'i kon. ¹⁶ Jarɗukun du'aa kun wonden du'orde kun ko yuɓɓondirkun e yiiyan Almasiihu on. Bireedi mo wonden tayitude on, ko yuɓɓondirɗo e bandu Almasiihu on. ¹⁷ Bay ko bireediwal gootal woodi, enen e ɗuudude men ko en bandu wooturu. Ko fii en fow hiden hawti bireediwal gootal.

¹⁸ Ndaaree bee *Isra'iilayankeebe wonbe jaamude daabeeji sakkaafi ɗin. Hinaa yuɓɓondirbe e *layyorde nden? ¹⁹ Awa ko hondun mi woni wi'ude? Wonde tebbeeli sakkaafi fii sanamuuji ɗin ko godɗun? Kaa sanamuuru ko godɗun? Oo'o! ²⁰ Kono kon ko rewoobe sanamuuji ben woni sakkaade, ko jinnaaji ɗin be woni sakkanaade, hinaa Alla. E hin-le mi faalaaka yo on humondir e jinnaaji ɗin. ²¹ On waawataa yarirde jarɗukun Joomi on, yariron kadi jarɗukun jinnaaji ɗin. On waawataa heɓude ka jaametee Joomi on, heɓon kadi ka jaametee jinnaaji ɗin. ²² En faalaa memminde nawliigu Joomiraafɗo on? Kaa en buru mo dolnude?

Fii Hettaare Wonannde Gomɗinɗo on

²³ Fow no newnaa, kono hinaa fow wondi e nafa. Fow no newnaa, kono hinaa fow tiidinta. ²⁴ Wota gooto ɗaɓɓu nafa mun on, kono yo ɗaɓɓu fii heddiibe ben.

²⁵ Naamee kala teewu ko yeeyete ka luumo, hara on sikkitaaki ka ɓernde mon. ²⁶ Ko fii: «Leydi ndin e kala ko ndi wondi ko Joomiraafɗo on wonani.»^k

²⁷ Si tawii mo gomɗinaa saatinii on, e hin-le hidon faalaa yahude, jaamee kala ko weebitanoyadon, hara on sikkitaaki ka ɓernde mon.

²⁸ Kono si godɔo wi'i on: «Dundoo ko ko ittaa sadaka», haray wota on paamu sabu on andindo on e sabu bernde nden. ²⁹ Hinaa fii bernde mon nden mi woni yewtude doo, kono ko fii bernde oya nden. Awa ko fii hondun ndimankaaku an ngun naawirtee bernde oya nden? ³⁰ Si mi jarnii Alla e nder ko mi naamata kon, haray ko hondun mi felirtee fii on naamete mo mi jarni Alla fii mun?

³¹ Woni on naamay, woni on yaray, woni kala ko wadoton, wadfiree piiji dɛn fow fii mangu Alla ngun. ³² Wota on wonan hay gooto peggal, woni *Gereekiyankeebe ben, woni Yahuudiyankeebe ben, woni *moftal Alla ngal. ³³ Wano mi woniri weloowo wondo woo e dɛ fow non, mi alaa dabbude nafa an on, kono ko nafa burbe duudude ben fii no be dandiree.

11

¹ Awa jembee lan, wano min kadi mi woni jembirde *Almasiihu on non.

Fii no Godɔo Haani Wonirde e nder Rewugol Alla

² Mi mantii on fii ko on yejjitaali fii an kon e dɛ fow, e ko maanditidɛn jandeeji dɛn kon, wano mi hewtiniri on dɛ non. ³ Ko dɛn wadɛ si mido faalaa yo on andu wonde Almasiihu on ko hooreejo kala nedɛanke, gorko kadi ko hooreejo e fee beyngu mun, Alla kadi ko hooreejo e fee Almasiihu on. ⁴ Kala gorko hippiidɛ kufune, nde no toroo Alla, maa no haala ko Alla longini dɛn, haray o yawike hoore makko^m. ⁵ Ko wano non kadi, kala debbo wondo toraade Alla maa haalude ko Alla longini dɛn, hara o taaraa, haray o yawike hoore makkoⁿ. Haray no wa'i wa si tawii kanko debbo on himo fembii. ⁶ Ko fii, si debbo taaraa, haray yo o tayu sukundu makko ndun. Ko fii, si no hersinanii debbo ka sukundu makko ndun tayee, maa o femboo, haray yo o tiggio. ⁷ Kono duhiidɛ haanaa ka hippoo, ko fii ko o mbaadi e darja Alla, debbo non ko darja gorko. ⁸ Ko dɛn wadɛ, gorko hinaa e debbo suutaa, kono ko debbo suutaa e gorko. ⁹ Awa kadi gorko hinaa sabu debbo tagiraa, kono debbo ko sabu gorko tagiraa. ¹⁰ Ko dɛn wadɛ, sabu malaa'ikaabe ben, debbo no haani hebude ka hoore mun maande laamu ngu o woni e ley mun ngun. ¹¹ Kono e telen-ma humondiral men e Joomiraado on, debbo gasataa e baawo gorko, gorko kadi gasataa e baawo debbo. ¹² Ko fii, ko wano debbo suutiraa e gorko non, ko wano non kadi tawi ko debbo dɛn gorko, dɛn fow non ko immorde e Alla.

¹³ Naawee dɛn onon tigi. E hara no hawri ka debbo toroo Alla, hara o taaraa? ¹⁴ E hara aduna on tigi faaminaali on wonde no hersinanii gorko ka o accita saayannde? ¹⁵ Kono hebugol sukundu ko darja debbo, ko fii sukundu ndu o yedaa ndun ko ko o buumora. ¹⁶ Si tawii godɔo no faalaa warrude noone goo, enen en alaa on naamu, *mofta Alla dɛn kadi alaa on naamu.

Fii Nafakkaari Joomi on

(Mat. 26.26-29; Mrk. 14.22-25; Luk. 22.15-20)

¹⁷ E nder wadugol non dee yamirooje yeeso doo, alaa ko mi mantira on e nder ko mottondirton kon, hara hinaa fii ko furi moyyude, kono ko fii ko furi bonude. ¹⁸ Ko adii kon non, mi nanii nde mottondirdɛn woo sendondiral wadɛy hakkunde mon. E banje goo, dɛn no henanimmi.

^m 11:4 11.4 Maa: «o yawike hooreejo makko on». ⁿ 11:5 11.5 Maa: «o yawike hooreejo makko on».

¹⁹ Bee yeddondire wona hakkunde mon, fii no holniibe ben feepira e hakkunde mon. ²⁰ Jaka nde mottondirdon woo, hinaa fii jaamugol *nafakkaari Joomi on. ²¹ Bay nde hidon jaama, mo kala kutoto nafakka mun on, jaama, hara goddo goo no weelaa, oya kapun no mandili. ²² E hara on alaa cuudi ka jaamon e ka yaron? Kaa on hayfinay woni moftal Alla ngal, hersinon be alaa huunde ben? Ko hondun mi wi'ata on? Mi mantay on? Mi mantataa on e dun!

²³ Ko fii, ko ko mi hebiri Joomi on kon mi hewtini on. E nder jemma mo Isaa Joomi on janfaa e mun on, o yettuno bireedi, ²⁴ o jarni Alla, o tayiti, o wi'i: «Dundoo ko bandu an, wonandu on ndun nii, wadee dundoo maande ko anditiron fii an.» ²⁵ Ko wano non kadi, bay be gaynii jaamude, o yetti jardukun wadforkun njaram, o wi'i: «Kun jardukun ko maande fii *ahadi heyri tippundi e yiiyan an dan, wadee dundoo maande ko anditiron fii an, saa'i nde yaroton e mun woo.» ²⁶ Ko fii nde jaamoton oo bireedi woo, yaron e kun jardukun, on wowlay fii mayde Joomi on haa pande o artoyi.

²⁷ Ko dun wadi, kala on jaamufo on bireedi, yari e kun jardukun Joomi on, hara ko no haaniraa, o wonay felniido e telen-ma bandu e yiiyan Joomi on. ²⁸ Awa, yo mo kala miijitano hoore mun si o jaama on bireedi, maa o yarira kun jardukun. ²⁹ Ko fii kala on jaamufo yari e baawo anditugol bandu Joomi on, haray ontigi naamii yarii jaawoore jaawaynde dun kapun tigi. ³⁰ Ko dun wadi si no e hakkunde mon nawnuibe buy e kitasooloobe buy, e on mayraama wobbe. ³¹ Si enen tigi en jaawitike, en jaawoytaake. ³² Kono Joomiraado on no jaawude en donkina, fii wota en jaawidoye e aduna on. ³³ Ko dun wadi, yo musibbe an, nde mottondirdon fii nafakkaari ndin woo, habbondiree. ³⁴ On mo tawi no weelaa, yo jaamu ka mun, fii wota on mottondir fawon jaawoore e hoore mon.

Mi jaaboyto deya lande, nde mi hewtoyi.

12

Fii Dokke Ruuhu Seniifo on

¹ E telen-ma dokke iwrufe e Ruuhu Alla den, yo musibbe an, mi faalaaka yo on ronku andude dun. ² Hidon andi fewndo ko on gomdinaa, hidon selnaa, nawraa e sanamuuji mbobooji. ³ Ko dun wadi si mi wi'ay on: kala mo Ruuhu Allaahu on ardii e nder ko o wowlata kon, wi'ataa: «Iisaa ko huudaado.» Hay gooto kadi waawataa wi'ude: «Iisaa ko Joomi», si hinaa *Ruuhu Seniifo on ardii mo.

⁴ Dokke den no serti, kono Ruuhu Allaahu on ko gooto. ⁵ Balle den kadi no serti, kono Joomiraado on ko gooto. ⁶ Golleeji din kadi no serti, kono ko Alla gooto on woni wadude di fow e yimbe ben fow.

⁷ E hin-le, mo kala ko Ruuhu Allaahu on fejpini e mun kon ko dokkal fii nafa fow. ⁸ Ko dun wadi, Ruuhu on yeday goddo on kongol faamu, on Ruuhu gooto yeda oya on kongol gandal, ⁹ on Ruuhu gooto yeda goddo goo gomfinal, on Ruuhu tigi yeda goddo goo jawndugol, ¹⁰ goddo goo dokkal fii wadugol kaawakeeji moyyi, goddo goo haalugol ko Alla longini dun, goddo goo gandal fii sendindirgol noone ruuhuuji, goddo goo noone *haalaaji janani, goddo goo nantingol din haalaaji. ¹¹ Ko on Ruuhu gooto bajo wadata dui piiji fow, senditana mo kala e ko mun, wano o yidiri non.

¹² Ko dun wadi, wano tawiri non bandu ndun ko wooturu, hindu mari tere buy. Tere bandu ndun non kadi e duufude, ko bandu wooturu de

mari. Ko wano non wonirani *Almasiihu on. ¹³ Ko fii ko Ruuhu gooto *lootiraden fii wonugol bandu wooturu. En fow yarnaden Ruuhu Alla gooto on, woni non Yahuudiyankeebe ben, woni *Gereekiyankeebe ben, woni jiyaabe ben, woni rimbe ben.

¹⁴ Ko fii bandu ndun wonaali teral gootal, kono tere buy. ¹⁵ Si koyngal ngal wi'i wonde: «Bay hinaa mi jungo, mi tawdaaka e bandu ndun», dun ittataa ko ngal teral e bandu ndun. ¹⁶ Si nowru ndun kadi wi'i wonde: «Bay hinaa mi yiitere, mi tawdaaka e bandu ndun», dun ittataa ko ndu teral e bandu ndun. ¹⁷ Si tawno bandu ndun fow wonno yiitere, ko honno ndu naniraynoo? Maa si bandu ndun fow wadano nowru, ko honno ndu faamiraynoo barngol? ¹⁸ Kono Alla wadi teral kala e bandu ndun no o faaliraa non. ¹⁹ Si fow wonno teral gootal, ko honto bandu ndun wonaynoo? ²⁰ Jooni non, tere buy no woodi, kono bandu ndun ko wooturu.

²¹ Yiitere nden waawataa wi'ude jungo ngon: «Mi hatonjinaa e maa.» Hoore nden kadi waawataa wi'ude koyde den: «Mi hatonjinaa e mon.» ²² Dun-le toode, tere bandu wa'ude wa si no furi lo'ude den, ko den woni hittude, ²³ e de tanyiniden no furi hayfude den e bandu ndun, hiden hundiri de teddungal burngal tiidude. E hin-le tere men burde hersinaade den, ko den burden surruude, ²⁴ de hersinaaki den kan hatonjinaa e dun. Alla wadiri bandu ndun e noone mo bureten teddirde njakkiraade den, ²⁵ fii wota liddondiral wadu e nder bandu ndun, kono yo de nafindir. ²⁶ Si teral tampii, deya tere fow tampiday e maggal. Si teral gootal teddinaama, deya tere fow weltoday e maggal.

²⁷ Ko on bandu Almasiihu on, mo kala e mon ko teral e mayru. ²⁸ Awa, ko Alla adii wadude e nder *moftal ngal, ko *sahaabaabe, dimmun dun ko haaloobe ko Alla longini dun, tammun dun ko jannoobe, bawto dun dokkal fii kaawakeeji moyyi, e dokke fii pawndugol, e wallugol, e ardagol, e wowlugol e noone haalaaji janani. ²⁹ Hara fow ko sahaabaabe? Kaa hara fow ko haaloobe ko Alla longini dun? Kaa hara fow ko jannoobe? Kaa hara fow waday kaawakeeji moyyi? ³⁰ Kaa hara fow yedfa dokke pawndugol? Kaa ko fow yedfa wowlugol e haalaaji janani? Kaa hara fow ko nantinoobe din haalaaji? ³¹ Kono himmanee dokke burde moyyude den. Awa mi hollay on kadi laawol burngol moyyude ngol.

13

Fii Giggol

¹ Hay si mi wowlu e haalaaji yimbe ben e di malaa'ikaabe ben, si tawii mi alaa giggol, haray ko mi talenhun sila senyoohun, maa foolifen wondo e iidude. ² Hay si mi yedfaama dokkal haalugol ko Alla longinimmi kon e faamu fii gundooji din fow e gande den fow, e hay si mi hebii gomdinal haa ka tawata mi dillinay pelle den, si tawii mi alaa giggol, haray hinaa mi fus. ³ Hay si mi okkitirii keyeeji an din fow fii pammingol miskinbe ben, e hay si mi okkitirii bandu an ndun fii yo ndu sunne, si mi alaa giggol, dun nafataa lan huunde.

⁴ Giggol ko mupal, giggol ko moyyuki, giggol nawlataa, giggol mantotaako, hinaa heewungol mawnintinaare. ⁵ Ngol waasaa needi, ngol dabbaataa nafa maggol, ngol yaawataa seytinde, ngol marataa bone. ⁶ Ngol weltortaa angal peewal, kono ko goonga ngol weltorta. ⁷ Giggol hepnay

ko woni woo, hingol hoolii ko woni woo, hingol tanyinii e ko woni woo, hingol wakkilii ko woni woo.

⁸ Giggol ngol lannataa haa poomaa. Haalugol ko Alla longini d'un feyyay, *haalaaji janani kadi feyyay, gandal kadi feyyay. ⁹ Ko fii gandal men ngal hinaa timmungal, ko haaleten kon e nder ko Alla longini en kon kadi hinaa ko timmi. ¹⁰ Ko fii, nde ko laatii kon aroyi woo, ko timmaa kon feyyay. ¹¹ Wa fewndo ko mi wonnoo paykun, mi wowlirayno wa paykun, mi miijorayno wa paykun, mi jaawirayno kadi wa paykun. Bay mi wonii mokobaa, mi feyyani paykunyaagal. ¹² Hande hiden tintora ndaarorgal e noone no nibbitiri, kono en yi'oyay kene e kene. Ko mi andi kon hande timmaa, kono mi androyay wano Alla andirimmi non. ¹³ Jooni non ko d'ii piiji d'oo tati luttata: ko gomdinal e tama'u e giggol. Kono ko furi mawnude kon, ko giggol.

14

Fii Dokke e Longineede noone Haalaaji

¹ Awa dabbee giggol ngol, himmanon dokke iwrufe e Ruuhu Alla d'en, tentinii haalugol ko Alla longini d'un. ² Dun, on wowludo e *haala janana, haray hinaa yimbe ben o wowlani, ko Alla. Ko fii hay gooto alaa mo faamude, awa kadi ko ruuhu o woni wowlirde d'in gundooji. ³ Kono haaloowo ko Alla longini d'un kon ko yimbe ben o woni yewtude, o tiidina be, o wakkilina be, o yarlina be. ⁴ On wowlowo e haala janana non ko hoore mun tun o woni tiidinde, kono wondo haalude ko Alla longini d'un kon kapun ko *moftal ngal o woni tiidinde. ⁵ Mid'o yidi on fow yo on wowlu e haala janana, kono ko mi furi faaleede kon ko yo on wonu haaloobe ko Alla longini d'un. Ko fii on haaloowo ko Alla longini d'un no furi wowlowo e haalaaji janani on mawnude, si hinaa hara on neddo nantin d'un fii no moftal ngal tiidiniiree.

⁶ Jooni non, yo musibbe an, si mi arii ka mon e yewtugol on e haalaaji janani, haray ko hondun mi nafi on, si wonaa hara ko kongol gandal maa jannde maa haalugol ko Alla longini d'un maa fejninannde mi woni wowlude? ⁷ Si tawii aalaaji di wuuraa no wafude hito, wano serdu maa hoddu, si hito majji on laabaali, haray ko honno andirton galli majji on? ⁸ E si tawii hito *liital ngal laabaali, ko hombo efbindantoo hare nden? ⁹ Onon kadi wano non, si tawii on alaa yewtude haala faamotooka e nder ko wowloton e haalaaji janani kon, ko honno be andirta ko wondon wi'ude kon? Ko fii haray ko hendu ndun wondon wowlande. ¹⁰ Noone haalaaji buy no woodi e oo aduna, kono alaa e majji ngol alaa firo. ¹¹ Si tawii non mi faamataa haala ka goddo woni yewtude lan kan, mi wonanay mo janano, kanko kadi o wonanammi janano. ¹² Onon kadi non, bay hidon himmande dokke iwrufe e Ruuhu Alla d'en, yo taw ko fii tiidingol moftal ngal wondon himmirande d'en dokke haa feyyita.

¹³ Ko d'un wadi, on wondo yewtude e *haala janana longinaaka, yo toro fii no waawira nantindirde. ¹⁴ Ko fii si mid'o toraade Alla e haala janana longinaaka, haray ruuhu an on no toraade, kono haray mi alaa faamude. ¹⁵ Awa ko hondun mi wadata? Haray yo mi toror ruuhu, kono yo mi toror kadi faamu, mi beytira ruuhu, kono mi beytira kadi faamu. ¹⁶ Si hinaa d'un, si a mantirii Alla ruuhu on, ko honno joodiido tun e hakkunde hedotoofe ben jabirta «aamiina» e nder ko wondaa jarnude kon, bay o andaa ko

hondfun wondfaa wi'ude? ¹⁷ Ko goonga, hidfa jarnirde no moyyiri, kono a tiidinaali oya.

¹⁸ Mi jarnii Alla ko tawi kon mido wowlude e haalaaji janani furi on on fow. ¹⁹ Kono ka nder moftal, ko haalirgol hakkille on den kongudfi jowi jannaydi beya buranimmi haalugol kongudfi guluuji sappo e haala janana. ²⁰ Musibbe an, wota on miijor wa paykoy. E telen-ma ka bone, wonee paykoy tosokoy, kono miijoron wa mokobaabe. ²¹ Ko fii no windii ka Sariya, Joomiraado on no daali:

«Ko yimbe be haalaaji janani
e be kundule janane
mi wowliranoyta oo jamaa.

Hay d'un be hedoytaako lan.»^p

²² Awa, haalaaji janani d'in ko maande fii be gomdinaa ben, hinaa fii gomdinbe ben. Kono haalugol ko longinaa kon ko maande fii gomdinbe ben, hinaa fii be gomdinaa ben.

²³ Si tawii moftal ngal fow mottondirii, mo kala no wowlude e haalaaji janani, hedotoofe nii tun arii, maa be gomdinaa, e hara be wi'ataa ko on feetube? ²⁴ Kono si tawii fow no haalude ko Alla longini d'un, mo gomdinaa maa hedotoodo nii tun aru e taweede, d'un fow faaminay mo fii junuubaaji makko, jaawa ma kadi, ²⁵ gundooji bernde makko nden kadi feppinte, onsay o sujjay ka leydi, o rewa Alla, o qirritoo wonde ko goonga Alla no hakkunde mon.

Fii no Moftal ngal Haani Wonirde

²⁶ Musibbe an, ko honno non warreten jooni? Nde mottondirdon woo, mo kala e mon no mari beytol, maa jannde, maa ko feppinanaa, maa haala janana, maa noone nantingol. Yo fow wadire fii tiidingol. ²⁷ Si no wowleede e haala janana, wota buru dido maa tato, e yo be lontondir, tawa kadi no woodi nantinoowo. ²⁸ Si nantinoowo alaa, haray yo wowloowo on deyyu ka mottondiral, o yewtitoo ka bernde makko, o yewa Alla kadi.

²⁹ Fii haaloobe ko Alla longini d'un ben kapun, yo dido maa tato yewtu, beya taskoo ko yewtaa kon. ³⁰ Si godfo goo feppinanaama godfdun, yo oya on fanku. ³¹ Ko fii on fow hidon waawi lontondirde haalon ko Alla longini on kon, fii no fow jangira wakkiloo. ³² Ruuhuuji haaloobe ko Alla longini d'un ben no yankinani ben haaloobe ko Alla longini d'un. ³³ Ko fii Alla hinaa Alla jiboldu, kono ko mo o buttu.

³⁴ Ko yo rewbe ben deyyu ka hakkunde mbatu, wano woniri non e nder mofte gomdinbe ben fow, bay newnanaaka be ka be wowla, kono ko yo be wonu yankiniibe wano Sariya on kadi wi'iri non. ³⁵ Si tawii kambe rewbe ben hibe faalaa andude e tobbe goo, yo be lando moodiibe mabbe ben tigi ka cuudi. Ko fii no hersinani debbo yewtugol ka hakkunde mbatu.

³⁶ Kaa ko e mon daaluyee Alla on iwri? Kaa ko haa e mon onon tun o ari? ³⁷ On mo sikki ko haaloowo ko Alla longini d'un, maa yedaado dokkal iyrungal e Ruuhu Alla on, yo o jabu wonde ko mi windani on kon ko yamiroore Joomiraado on. ³⁸ On mo itti yiila e d'un, wattantaake yiila e makko.

³⁹ Ko d'un wadi, yo musibbe an, himmanee haalugol ko Alla longini on kon, e wota on hadu wowlee e haalaaji janani. ⁴⁰ Kono yo fow warru no haaniri non, hara ko no yaadiri.

15

Fii Ummutal Almasiihu on

¹ Mi andinii on, yo musibbe, fii oo Kibaaru Moyyo mo mi feppinani on, mo jabuɗon, on mo catiɗon e mun, tabituɗon, ² ɗun ko on mo dandiraɗon kadi, si tawii hiɗon jogori mo no mi feppinirani on mo non, si tawii non hinaa non, haray on gomɗinii mo meere.

³ Ko adii kon, ko ko mi hendii kon mi feppinani on: Almasiihu on ko fii junuubaaji men ɗin maayiri, wano windori non ka defte annabaabe ben, ⁴ o surraa, o immintinaa ka jalaande tammere, wano windori non ka defte annabaabe ben. ⁵ Oo wi'eteedo Petruusu yi'ii mo. E hoore ɗun kadi sappoo e ɗiɗooɓe ben yi'ii mo. ⁶ Bawto ɗun, furi musibbe teemedde njowo yiidi mo nde wootere, be tawata burbe ben e hakkunde maɓbe no wuuri fewndo ɗoo, woɓbe ben maayiino. ⁷ Bawto ɗun kadi Yaaquuba yi'ii mo. E hoore ɗun, *sahaabaabe ben fow yi'ii mo.

⁸ Bawto bendon fow, o hollitii e an min kadi oo wa'udɗo wa jibinaaɗo hewtaali. ⁹ Ko fii hari min mi hewtaa sahaabaabe ben, mi handaa kadi e noddeede sahaabaajo, ko fii miɗo cukkotonoo *moftal Alla ngal. ¹⁰ Ko sabu moyyere Alla nden waɗi si mi woni ko mi woni kon. Awa kadi moyyere makko nden e telen-ma an wonaali meere. Ka liddu ɗun, mi gollii furi be be fow. Kono fow e mun hinaa min, kono ko moyyere Alla wonde e an nden. ¹¹ Ko ɗun waɗi, woni ko min, woni ko kambe, ko ɗundoo men waajii, ko ɗun kadi gomɗinɗon.

Fii Ummutal Maybe ben

¹² E hin-le, si men waajike wonde Almasiihu on immitike e hakkunde maybe ben, haray ko honno woɓbe e mon wi'irta wonde ummutal maybe alaa? ¹³ Si tawno ummutal maybe alaa, harayno Almasiihu on tigi immitaaki. ¹⁴ Awa si tawii Almasiihu on immitaaki, haray waaju amen ngun ko meere, gomɗinal mon ngal kadi ko meere. ¹⁵ Haray kadi ko men seeditotoobe fenaande e fee Alla, ko fii men seeditanike Alla wonde o immintinii Almasiihu on, hara-le o immintinaali mo si tawno maybe ben immitotaako. ¹⁶ Ko fii si tawno maybe ben immitotaako, harayno Almasiihu on kadi immitaaki. ¹⁷ E si tawii Almasiihu on immitaaki, haray gomɗinal mon ngal ko meere, haray haa jooni hiɗon e nder junuubaaji mon ɗin. ¹⁸ Harayno mayduɓe e gomɗinal Almasiihu on ben ko hayruɓe. ¹⁹ Si tawii ko e nder oo aduna tun tanyinorden Almasiihu on, haray e hakkunde yimbe ben fow ko enen furi yurmude.

²⁰ Kono jooni non pellet Almasiihu on immintinaama e hakkunde maybe ben, ko kanko woni arano e ɗun e nder maybe ben. ²¹ Bay mayde nden ko sabu nedɗo gooto ardi, ummutal maybe ben kadi ko sabu nedɗo gooto ardi. ²² Wano fow maayiri sabu *Aadama non, ko wano non kadi fow wuurirta sabu Almasiihu on. ²³ Kono mo kala e saffewol mun. Ko Almasiihu on woni arano on, si hikka ɗon jeyaabe Almasiihu on ben, pande ardu makko ndun. ²⁴ Ontuma, dargal daroo, ka o jonnitata ɗon laamu ngun Alla Baabaajo on, bawto bonnugol kala laamu e kala bawgal e kala doole. ²⁵ Ko fii bee Almasiihu on laamoo haa tuma o watti aybe makko ben fow ka ley koyɗe makko. ²⁶ Gajo sakkiteede mulede on, ko mayde nden. ²⁷ Ko ɗun waɗi si Alla waɗii fow ka ley koyɗe makko. Kono si wi'aama fow yankinanaama mo, ka haqiiqa, haray on Yankinandɗo mo kala huunde tawaaka. ²⁸ E nde pijji ɗin fow yankinanoyaa mo, onsay Bidɗo on

tigi yankinanto on Yankinando mo kala huunde, fii no Alla wonira fow e di fow.

²⁹ Awa ko hondun wonbe lootanaade maybe ben maande kisiyee wadata? Si tawii maybe ben immitotaako few, haray ko fii hondun be lootantoo maande kisiyee fii mabbe? ³⁰ Enen non fii hondun saa'i kala hid'en e masiibo? ³¹ Nande woo mido weebitanii mayde nden. Mid'o seedintini d'un, yo musibbe an, wano mi mantori on non e nder humondiral e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ³² Si tawii ko e faale ned'danke mi habiri kulle den ka saare Efeesi, haray ko nafa hondun mi heboyta? Si tawii maybe ben immitoytaako: «Haray naamen, yaren, bay jango en maayay.»³³ Awa wota on daynito, ko fii wondibbe bonbe bonnay jikkuuji mooyi.

³⁴ Awa artee e ko feewi kon, wota on wadu junuubu. Ko fii wobbe ben maraa gandal fii andugol Alla, ko fii hersingol on mi wowliri d'un.

Fii Balli Waylaadi din ka Ummutal

³⁵ Kono goddo no gasa wi'ude: «Ko honno maybe ben immitoroyta e ko bandu hondu be ardoyta?» ³⁶ Ko an yo njofoojo, ko sankataa kon fudataa si maayaali. ³⁷ Ko sankataa kon hinaa bandu aroyooru ndun, kono ko abbere nii tun, no gasa ngawri maa awdi goo. ³⁸ E hoore d'un, Alla yeda nden abbere bandu no o faaliraa, awdi kala o yeda d'un bandu ko hawrani d'un. ³⁹ Bandu fow wonaa gootun: wonndu ko ndu ned'danke, wonndu goo ko ndu kulle, wonndu goo kadi ko ndu colli, wonndu goo kadi ko ndu liyyi. ⁴⁰ No woodi kadi tagooje kammuyankeeje e tagooje adunayankeeje, kono nari tagooje kammuyankeeje den no serti e nari tagooje adunayankeeje den. ⁴¹ Naange ngen no mari nari mun feere, lewru ndun no mari nari mun feere, koode den kadi no mari noone nariiji mun sertudi.

⁴² Awa ko nii kadi wonirani ummutal maybe ben: si bandu polayndu sankama, ko ndu polataa immitoytoo. ⁴³ Si bandu piddundu sankama, ndu immitodoyto e darja. Si bandu lo'undu sankama, ndu immitodoyto e doole. ⁴⁴ Si bandu adunayankeeru sankama, ndu immitoyto ruuhuyankeeru.

Si bandu adunayankeeru no woodi, haray bandu ruuhuyankeeru no woodi. ⁴⁵ Ko d'un wadi si no windii: «Aaden arano on, d'un ko Aadama, hebi ngurndan, o wuuri.»^P Kono Aadama sakkitoro on ko ruuhuyankeejo yedoowo ngurndan. ⁴⁶ Hinaa arano on woni ruuhuyankeejo on, kono ko banduyankeejo, ko ko hikkii don kon woni ruuhuyankejun d'un. ⁴⁷ Neddo arano on ko e leydi ndin suutaa, ko mo ka leydi, neddo dimmo on kapun ko ka kammu iwri. ⁴⁸ Ben be ka leydi no wa'i wa mo ka leydi on, ben be ka kammu kadi no wa'i wa on mo ka kammu. ⁴⁹ Ko wano nanditirden e mo ka leydi on non, ko wano non kadi nanditroyten e oo mo ka kammu.

⁵⁰ E hino ko mi woni wi'ude kon yo musibbe an. Ka bandu ndun e yiyan dan waawaali hebude gebal ka *laamu Alla don, ko don kadi woni ko polata hebataa gebal e ko polataa kon. ⁵¹ Awa e hino, mido wowlande on gundoo: en fow en maayataa, kono en fow en waylete, ⁵² e nder saa'ihun nii, yeru mayaango yiitere, ka wuttaandu *liital sakkitoral. Ko fii ngal wuttete, maybe ben immitoo ko bontataa, onsay enen non en waylete. ⁵³ Onsay bee nduu bandu polayndu lontiniree ndu polataa, awa kadi bandu maayayndu ndun lontiniree ndu maayataa. ⁵⁴ Nde ndun

bandu nolayndu lontiniraa ndu polataa, e nde bandu maayayndu ndun lontiniraa ndu maayataa, onsay daalol windiingol ngol laatoto, wonde:

«Mayde nden modaama e nder polgal.»[¶]

⁵⁵ «Ee mayde, ko honto polgal maa ngal woni?

Ee mayde, ko honto ndagawal maa ngal woni?»[¶]

⁵⁶ Kono ndagawal mayde ko junuubu, awa kadi doole junuubu ko Sariya.

⁵⁷ Yo mantoore wonan Alla, on Yedufo en polgal immorde e Iisaa Almasiihu Joomi men on.

⁵⁸ Awa yo musibbe an yidfaabe, wonee tabituube be dillintaako, burtee beydaade e golle Joomiraado on, e hoore andugol wonde, golle mon den e telen-ma Joomiraado on hinaa meere.

16

Fii ko Faaboraa kon Gomdɪnbe ben Yerusalaam

¹ E telen-ma mottindirgol fii wallitagol yimbe Alla ben, wadiree onon kadi wano mi yamiriri *mofte wonde Galaasi den non. ² Yo mo kala e mon hefu ko anniyii, wallini feere beru maral makko ngal ka jallal aranal e nder yontere nden, dun ko alattiire nden, fii wota on habbo haa tuma mi ari fii mottindirgol dun. ³ Dun, nde mi aroyi, mi wattiday e be subidon ben dokke mon den, wondude e bataake, be naba *Yerusalaam. ⁴ Si tawoyii non bee mi yaha min tigi, mi yaadoyay e mabbe.

Fii Ebbooje Puulusa den

⁵ Mi yahoyay ka mon nde mi tayitoyi Masedonii, ko fii mi rewoyay Masedonii. ⁶ No gasa mi jallidoyay e mon, maa toode mi ruumida e mon, fii no ardoron mi ka mi yahata ton. ⁷ E ngol laawol doo mi faalaaka rewude ka mon e hoore hawjere, kono mido tanyinii wondugol e mon seeda, si Joomiraado on newnii. ⁸ Kono fow e mun, mi wonay Efesi haa ka Juldeere *Pentakosta. ⁹ Ko fii dambugal njanal udditanike golle an nden, awa kadi aybe ben no duudi.

¹⁰ Awa si Timotee hewtii, wadiree noone no o hulirtaa hakkunde mon, ko fii himo gollira wa an min e nder golle Joomiraado on. ¹¹ Awa wota gooto aybin mo. Neltee mo e jam fii no o hewtira ka an. Ko fii mido habbodi mo e musibbe ben.

¹² Telen-ma oo musidfo an Apoloosi, mi wakkilini mo fota fii yaadugol e musibbe ben ka mon, hinaa non dun woni faale makko on fewndo doo. Kono o yahoyay nde o hebi fajuhun.

¹³ Wattanee yiila tabiton e nder gomdinal ngal, wakkilodon, tiidon. ¹⁴ Ko wadoton woo wadiree giggol.

¹⁵ Mi yamirii on kadi yamiroore goo, yo musibbe an. Hidon andi ko beynguure Astefaana nden adii gomdinde e nder Akaaya, be woni kadi e kurkanagol yimbe Alla ben. ¹⁶ Awa onon kadi yankinanee ben yimbe e kala gollidoobe e mabbe. ¹⁷ Awa mido weltori arugol Astefaana ngol, e Fortunaatusa e Akayuuka, bay be wadanii lan ko on waawataano wadande lan. ¹⁸ Ko fii be wallintinii wonkii an kin wano be wallintiniri wonkijji mon din non. Awa manee sifa ben yimbe.

Fii Salminaango ngon ka Waynondiral

¹⁹ Moftal ngal *Aazii salminii on. Akiila kadi e Piriskiila, wondude e moftal wongal ka suudu maɓɓe ngal, salminii on fota e innde Joomiraado on. ²⁰ Musiɓɓe ɓen fow salminii on. Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal.

²¹ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. ²² On mo yidfaa Joomi on, yo o laato huɗaado. Yo Joomi on aru! ²³ Yo moyyere Iisaa Joomi on wonu e mon. ²⁴ Mido yidfi on on fow sabu Iisaa Almasiihu on. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E BE KORENTI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musid'ɔo wi'eteɔo Timotee, haa e ngal *mofɔal Alla wongal Korenti, e gomɔinɔe wonɔe Akaaya ben fow. ² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Jarniri Allaahu, Wakkilinoowo on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Baabaajo yurmeteeɔo e on Alla Jom wakkilaare fow, ⁴ on wakkilinoowo en e nder kala tampereeeji men, fii no enen kadi waawiren wakkilindirde ben wonɔe e nder kala noone tampereeeji wakkilaare nde hebirden Alla nden enen tigi. ⁵ Ko fii, ko wano tampereeeji *Almasiihu on layirɔta e hoore men non, ko wano non wakkilaare men nden layirɔta immorde e Almasiihu on. ⁶ Si tawii men tampii, ko fii wakkilaare mon nden e fii kisiyee mon on. Si tawii men wakkilinaama, ko fii no wakkiliniɔeɔon, no wawniɔeɔon ɲaɲaade tampereeeji gooti e ɔi men woni naɔude ɔin. ⁷ Tama'u amen on e telen-ma mon ko selluɔo, ko fii meɔen andi, wano tawdiraɔon non e tampereeeji amen ɔin, ko wano non tawdiraɔon e wakkilaare amen nden.

⁸ Men faalaaka yo on ronku andude, yo musibɔe amen, tampereeeji heɔuɔi men ɔin *Aazii ɔi men sonjiraa, haa ka tawata alaa hattoode toonin doole amen ɔen, haa men tayii hay wuurugol. ⁹ Kono menen e hoore amen tigi, meɔen felliti men fawaama mayde, fii wota men fawu hoolaare amen nden e hoore amen menen tigi, kono e Alla on Immintinoowo mayɔe ben. ¹⁰ Ko on jattini men, jattinoyta men kadi e sifa nden mayde. Hiiyii, meɔen tanyinii, o jattinoyta men ¹¹ e nder ko faaborton men torndeeji kon. Ko non Alla jaabinirɔta torndeeji ɔi ɔuudube torantoo men ɔin. Ko ɔun waɔi si yimbe ɔuudube jarnay Alla fii amen.

Fii no Puulusa Banginiri ko Haɔi o Yiltitoo Korenti

¹² Ko men woni mantorde kon, ko ko bernde amen nden banginani men kon, wonde men wuuririi e oo aduna, tentinii telen-ma mon, nundal e haɔiɔa ko iwri ka Alla, hara hinaa ko iwri e faamu neɔɔanke, kono ko e sulfu Alla on. ¹³ Ko fii ko men woni on windande kon fow, ko ko waawoton jangude faamon. E miɔo tanyinii on faamay ɔun fota, ¹⁴ wano fuɔɔɔon faamude non wonde ko men ɔe mantorton. Onon kadi ko on ɔe men mantorta pande ardu Iisaa Joomi men on.

¹⁵ E nder nden hoolaare, hari miɔo faalanoo yahude ka mon, fii no heɔiron faabo Alla goo kadi. ¹⁶ Si mi iwriino ka mon, mi feyya Masedonii. Nde miɔo iwta Masedonii, mi artira ka mon kadi fii no walliron mi no mi hewtira ka diiwal Yahuuda. ¹⁷ E nder anniyagol an ɔun, taw si hara mi miiɔitaaki? Kaa hara on sikku ɔen eɔɔooje an ko eɔɔooje neɔɔanke, haa ka tawata no e an «hiiyii» e «oo'o»? ¹⁸ No Alla woniri sella-findeeejo non, ko non tawiri kongol ngol men hewtini on ngol wonaa ngol «hiiyii» e «oo'o». ¹⁹ Ko fii *Biɔɔo Alla on, ɔun ko Iisaa Almasiihu on, mo min e Silaasi e Timotee men waajii on fii mun on, hinaa mo «hiiyii» e «oo'o», kono ko «hiiyii» woni e makko. ²⁰ Fodooje Alla ɔen fow ko «hiiyii» e makko, awa kadi ko kanko wi'irten Alla «aamiina» fii mangu makko ngun. ²¹ Ko

Alla woni fellintinanoowo en fow wonde hid'en humondiri e Almasiihu on. Ko kanko kadi subii en, ²² o maandiniri en maande makko nden, d'un ko tolmugol Ruuhu makko on ka berde men.

²³ Alla ko seedee an: ko fii wota mi aanin on hadi mi yiltitoo Korenti. ²⁴ Hinaa fii meden laamii on e hoore gomdinal mon ngal, kono ko men gollidoobe e mon fii weltaare mon nden, bay hid'on tabiti e nder gomdinal ngal.

2

¹ Min tigi mi aadii wota mi yiltitodu ka mon e sokola. ² Ko fii min, si mi sokolinii on, haray ko hombo waawi lan weltinde, si hinaa onon hebirbe lan sokola ben? ³ Mi windiranii on nii fii wota mi hebir haanube weltinde lan ben sokola nde mi aroyi. Mid'o joganii on fow ndee hoolaare wonde, weltaare an nden ko nde mon on fow. ⁴ Ko e nder annde tiidunde e mettu bernde e gondi tiidudi mi windani on, hinaa non fii sokolingol on, kono ko fii no andiron giggol tiidungol ngol mi joganii on ngol.

Fii Yaafagol Bonnudo

⁵ Si tawii goddo e mon wonii sabu annde, haray hinaa min o aanini, kono ko on fow, maa wobbe e mon, (fii wota mi wowlu haa feyyita).

⁶ Felooore nde burbe ben e hakkunde mon fawi mo nden, yonay on neddo.

⁷ Haray jooni hid'on haani mo yaafaade wakkilina, fii wota o sonjor sokola feyyitudo. ⁸ Awa mi torike on hollugol mo giggol. ⁹ Ko fii, ko mi windirannoo on, ko fii ndarndagol on annda si hid'on doftii ko woni woo.

¹⁰ Ko fii kala mo yaafanidon, mi yaafanto mo min kadi. Telen-ma an min, si no woodi ko mi yaafoo, ko fii mon mi yaafari, e yeeso *Almasiihu on,

¹¹ fii wota en accu lbuliisa foola en, ko fii wonaa wa si en andaa ebbooje makko den.

Fii Annde Puulusa nden Turuwaasi

¹² Fewndo ko mi hewti Turuwaasi fii feppingol Kibaaru Moyyo Almasiihu on, mi tawi Joomiraado on no udditanimmi dambugal. ¹³ Kono tawi bernde an nden waalanooki, bay mi tawaali don oo musiddo an wi'eteedo Tiituusa. Onsay mi waynitii be, mi fokkitani Masedonii.

¹⁴ Yo mantoore wonan Alla, on Wondo en okkude polgal soono woo e nder humondiral men e Almasiihu on, on Wondo en huutorde fii feppingol nokku kala urngol andugol Almasiihu on. ¹⁵ Awa e hakkunde wonaabe dandeede ben, e hakkunde wonbe mulude ben, hid'en wa'ani Alla wa angiri uurundi ndi Almasiihu on weebitani mo: ¹⁶ hid'en wonani wobbe ben barngol mayde nawrayngol e mayde, hid'en wonani beya ben urngol ngurndan nawrayngol e ngurndan. Ko neddo hombo gaynata sifa den golle? ¹⁷ Ko fii men wa'aa wa wobbe, baanorbe daaluyee Alla on, kono ko e nder haqiiqa men yewtirta e innde Alla, e yeeso Alla e nder humondiral amen e Almasiihu on.

3

Fii YangantooBe Ahadi Heyri ndin

¹ E hara men fudditoto fahin kuljude hoore amen? Kaa men hatonjinay e bataake kuljude fii amen wano wobbe goo? Kaa ko onon haani wadangol men dun? ² Ko onon tigi woni batakuru amen, windiindu ka berde amen, ndu yimbe ben fow jangi, faami. ³ No laabi, ko on batakuru *Almasiihu on,

ndu menen tigi men yottini, ndu tawata hinaa ndaha windiraa, kono ko windiraandu Ruuhu Alla Wuurudo on, ndu tawata hinaa e hoore alluuje kaaye windaa, kono ko ka berde mon.

⁴ Ko d'un woni hoolaare nde men jogii immorde e Almasiihu on yeeso Alla. ⁵ Hinaa wonde meden mari feere wadugol god'dun menen tigi, wa ko iwrata e mbawdi amen menen tigi. Kono mbawdi amen ndin ko e Alla iwri. ⁶ O wawnii men kadi wonugol yangantooŋe *ahadi heyri ndin, hara hinaa tippude e bindol sariya on, kono ko tippude e Ruuhu Allaahu on. Ko fii bindol ngol waray, kono Ruuhu on wurnay.

Fii Mangu Ahadi Heyri ndin

⁷ Sariya Muusaa windiranooŋo kalfe e hoore alluuje kaaye on arduno e ngun mangu haa ka tawata *Isra'iilayankeeŋe ŋen waawataa ndaarude yeeso Muusaa ngon sabu on annoora feyyoowo wonnooŋo ka yeeso makko. Si tawii golle on Sariya nawroowo e mayde ardii e sifa ngun mangu, ⁸ haray ko haa honto non golle Ruuhu Allaahu on furi mawnude! ⁹ Si tawii ko nawrata en e jaawoore kon mawninaama, haray ittii e sikke ko haa honto ko wadata en feewuŋe yeeso Alla kon furi mawnude! ¹⁰ Hiden waawi hay wi'ude wonde ngun mangu feyyungu fuutoraama mangu mun ngun fow, si ngu ebbindiraama e burngu mawnude ngu hande ngun. ¹¹ Si tawii ko feyyata kon hebii mangu, haray ko haa honto ko luttata kon mawnata!

¹² Awa oo tama'u doo no okki en hoolaare tiid'unde. ¹³ En wadirtaa wano Muusaa non, on wadaynoodo tiggaare ka yeeso mun, fii wota Isra'iilayankeeŋe ŋen yi'u rawnoode annoora makko feyyoowo on. ¹⁴ Kono, e nder miiŋooŋi maŋŋe d'in, berde maŋŋe d'en yoorii. Ko fii, haa weetaango hande ngoo, si *ahadi hinndi ndin janga, taway haa hande nden tiggaare no woodaa. Nde ittaaka, ko fii ko e Almasiihu on tun nde muti. ¹⁵ Haa weetaango hande ngoo, si Sariya Muusaa on janga, taway tiggaare no wirni berde maŋŋe d'en. ¹⁶ Kono si fewta e Joomiraado on, taway tiggaare nden ittaama ka berde maŋŋe. ¹⁷ E hin-le Joomiraado on ko Ruuhu, awa kadi ko ka Ruuhu Joomiraado on woni d'on, ko d'on ndimu ngun woni. ¹⁸ Enen, ŋe geece mun buumaaki ŋen fow, jalbirŋe mangu Joomiraado on wa ndaarorgal, hiden e nder wategol mbaadi makko, mangu e hoore mangu, immorde e Joomiraado on, d'un ko on Ruuhu.

4

Fii Ngalu Mariingu e nder Looŋe Leydi

¹ Ko d'un wadi, ŋay Alla yedii men d'en golle e nder yurmeende makko nden, maayu bernde hebataa men. ² Men sali kala ko suudii hersinii, men wuurirtaa kadi yoyre, men boylataa kadi daaluyee Alla on, kono ko e nder ko men feŋpinta goonga on kon, d'un holnay kala bernde ned'danke fii amen yeeso Alla. ³ Si tawii haa jooni Kibaaru Moyyo mo men waajotoo on no niŋŋitii, haray ko wonŋe mulude ŋen o niŋŋitani, ⁴ d'un ko ŋen ŋe gomdinaa, ŋe tawata alla nguu jamaanu wumini miiŋooŋi mun, fii wota ŋe yi'u jalbeendi Kibaaru Moyyo ŋangindo mangu *Almasiihu on, on wondo mbaadi Alla. ⁵ Hinaa fii amen tigi men woni waajaade, kono ko fii Iisaa Almasiihu Joomi on men woni waajaade, menen non ko men kurkaadi mon sabu Iisaa. ⁶ Ko fii ko on Alla daaludo: «Yo ndaygu ngun jalbu ka

nder niwre»,^a ko kanko kadi jalbini berde amen den, fii ndayinggol e amen andal mangu Alla wongu e yeeso Almasiihu on ngon.

⁷ Enen jogiibe ngun ngalu, hiden wa'i wa loode leydi, fii no andiree wonde ngal bawgal mawngal ko e Alla iwi, hinaa e amen. ⁸ Men bittiraama nooneji din fow, kono men muncaaki. Men jibii, kono men tayaaki. ⁹ Men cukkaa, kono men hawkaaka. Men libaa, kono men hayraali. ¹⁰ Meden wondi e mayde Iisaa nden saa'i kala ka balli amen, fii no ngurndan Iisaa dan feepira ka balli amen. ¹¹ Ko fii enen wurbe ben soono woo, hiden weebitanaa mayde nden sabu Iisaa, fii no ngurndan Iisaa dan kadi feepira e balli men maayooji din. ¹² Ko non men weebitorani mayde nden fii no hebiron ngurndan.

¹³ Wano windori non: «Mi gomdini, ko dun wadi si mi wowl.»^b Menen kadi bay ko noone gomdinal gootal men mari, meden gomdini, ko dun wadi si meden wowlude, ¹⁴ e nder andugol wonde, on Immintindo Iisaa Joomi on, o immintiniday en kadi e Iisaa, o weebitida men e mon yeeso makko. ¹⁵ Ko fii, dun fow ko woni ardude ko fii mon, fii yo sulfu on burtu hewtude yimbe duuduube, fii no yettooje den ka mangu Alla laatora duuduube. ¹⁶ Ko dun wadi si maayu bernde hebataa men. Hay si bandu amen ndun jolii, kono haray nder amen on no heyditude jande woo jande. ¹⁷ Ko fii oo saa'i satteende e fandude mun, o rimanay en darja teddufo poomayankeejo burfo oo saa'i satteende. ¹⁸ Ko fii menen, wonaa ko yi'otoo kon men wadi hakkilaaji amen din e mun, kono ko ko yi'otaako kon men wadi hakkilaaji amen e mun. Ko fii ko yi'otoo kon, ko ko feyyata, ko yi'otaako kon, ko ko luttata haa poomaa.

5

Fii Wonunde Kammuyankeere nden

¹ Hiden andi wonde, si tawii dii togooji di hodufen e mun ka leydi doo, (e maanaa balli men din), aru e bonneede, haray hiden mari suudu ndu Alla ebhani en, dun ko wonunde poomayankeere, nde tawata hinaa juude nedfanke moyyiniraa. ² Awa kadi e nder din togooji, hiden woytaade fii faale bornagol wonunde kammuyankeere nden, ³ tawa ko en borniibe, hara tawetaake ko en darorbe nii. ⁴ Ko dun wadi, enen wonbe e nder din togooji, hiden woytaade, hiden sonjii, bay en faalaaka laataade bortiibe, kono hara ko borniibe, fii no ngurndan dan modira mayde nden. ⁵ Awa on Hebulindo en fii nden ebbore ko Alla, on Tolmufo Ruuhu mun on e men.

⁶ Awa hiden heewi soono woo wakkilaare. Hiden andi kadi fodde hiden wondi e nduu bandu, haray hiden wodfondiri e Joomiraado on. ⁷ Ko fii, ko gomdinal ngal wani en ardaade, hinaa giide den. ⁸ Hiden heewi wakkilaare, ko burden faaleede ko seedugol e nduu bandu hoda moggo Joomiraado on. ⁹ Ko dun wadi, wondufen e nduu bandu maa seedufen e mayru, himme men den ko welegol Joomiraado on. ¹⁰ Ko fii en fow en darnete ka yeeso naawirde *Almasiihu on, fii no o jonnitira mo kala njoddi kuude mun de o wadunoo ka aduna, woni ko ko moyyi, woni ko ko boni.

Fii Moyyintingol hakkunde Yimbe ben e Alla

¹¹ Awa, bay men andii ko woni hulugol Joomiraado on, meden dabude no men fellintinira yimbe ben. Alla no andi ko men hombe, awa mido

tanyinii onon kadi ka nder berde mon hidfon andi men. ¹² Men alaa kuljude hoore amen kadi, kono ko dalil men woni on jonnude fii no mantoron men, fii no waawiron jaaborde ben wonbe mantorde ko woni e kene kon edii be mantorde ko woni e bernde kon. ¹³ Si tawii ko men wiliibe, haray andee wonde ko fii Alla men wilanii. Si tawii kadi non meden selli, haray andee wonde ko fii mon men sellani. ¹⁴ Ko fii giggol Almasiihu on no laamii men, menen bee fellituibe d'undoo: aaden gooto maayanii fow, awa fow maayii. ¹⁵ O maayanii fow, fii wota wurbe ben wuuran hoore mun hande kadi, kono yo wuuran Maydo immintinaa fii mabbe on.

¹⁶ Dun haray gila jooni men jogoraa hay gooto e noone no yimbe oo aduna jogorta godfo non. Hay si tawiino hari men jogoriino Almasiihu on wano non, jooni men jogoraa mo non hande kadi. ¹⁷ Si tawii godfo no humondiri e Almasiihu on, haray ko o tagudi heyri, haray piiji kidfi din feyyirii mo, haray piiji din fow wontii kesi. ¹⁸ Dun fow ko immorde e Alla woni, on Moyyintindo hakkunde men e makko rewrude e Almasiihu on. O yedi men menen kadi golle moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko kanko Alla. ¹⁹ Ko fii Alla moyyintinii hakkunde makko e aduna on rewrude e Almasiihu on, e baawo joganagol yimbe ben bonnereji mabbe din, o halfinii men menen kadi kongol moyyintingol hakkunde yimbe ben e makko. ²⁰ Awa ko men be Almasiihu on immini^c wa si tawii Alla no rewrude e amen fii waajagol. Awa men jeeji on e innde Almasiihu on: wonee weldituibe e Alla. ²¹ On mo junuubu alaa e mun, dun ko Iisaa Almasiihu on, Alla wadfi mo junuubu fii men, fii, sabu humondiral men e Almasiihu on, no woniren feewuibe Alla.

6

¹ Bay ko men gollidoobe, men wakkilinii on wota on jabir sulfu Alla on meere. ² Ko fii himo daali:
«Mi jaabinanii ma ka saa'i sulfu,
ka jalaande kisiyee mi faabike ma.»^d
Awa mi andinii on ko fewndo doo woni saa'i sulfu on, awa kadi ko jalaande kisiyee nden nii.

Fii Tampereji Puulusa din

³ Awa men wonataa sabu peggal woo e hoore hay gooto, fii wota golle amen den wonu huunde felniinde. ⁴ E kala huunde men banginay ko men kurkantooibe Alla, e nder nappande buy, e nder tampereji din e njakkireede, e nder anndeeji, ⁵ e nder pigge e kaseede e murtaneede, e gollleeji sattudi e angal doyngol e heege. ⁶ Meden feppinira dun laabal e gandal e mupal e moyyuki e *Ruuhu Seniido on e giggol ngol alaa faasiqankaaku, ⁷ wondude e daaluyee goongaajo on e bawde Alla den, peewal ngal wona aala amen habirde e hiwitorfo. ⁸ E hoore meden teddinee e meden hoynee, meden wowlee ko boni e meden wowlee ko moyyi. Meden jogoree wa fenooibe, hara-le ko men wowloobe goonga. ⁹ Men jogoree wa be andaaka fii kala meden andaa, wa wonbe maayude e hin-le meden wuuri, maa wa wonaabe letteede fii kala men waraaka, ¹⁰ wa sokolnaabe e hin-le saa'i kala meden weltii, wa billiibe hara-le meden aldinde duuduibe, wa be alaa huunde e hin-le meden mari fow.

^c 5:20 5.20 «Ko men be Almasiihu on immini» no firi «ambassadeurs» e haala Gereeki. ^d 6:2 6.2 Isa. 49.8

¹¹ Ko onon yo be Korenti, men haalanii on ko woni e amen kon, medfen yannani on berde amen den. ¹² Men faadinanaali on berde amen den, kono ko onon tigi faadinani men berde mon den. ¹³ Awa mido yewtira on wa faybe an: onon kadi wadiranee men wano men wadirani on non, additanon men berde mon den!

Fii Wodfitagol ko Boni

¹⁴ Wota on humondir e be gomdinaa ben. Ko fii ko humondiral hongal woni hakkunde peewal ngal e angal peewal ngal? Maa ko kawtital hongal woni hakkunde ndaygu e niwre? ¹⁵ E ko nanondiral hongal woni hakkunde *Almasiihu on e Ibuliisa?^d E ko gebal hongal gomdinbe ben e be gomdinaa ben hawti? ¹⁶ E ko *ahadi hondi wondi suudu Alla ndun e sanamuuji din? Ko fii, ko enen woni suudu Alla Wuurudo on, wano Alla daaliri non:

«Mi hoday, mi jinda hakkunde mabbe, mi wona Alla mabbe, be wona jamaa an.»^e

¹⁷ Ko dun wadi si Joomiraado on daali: «Iwee e hakkunde mabbe, seedon, wota on meemu ko laabaa, min mi jabboyto on.

¹⁸ «Mi wonanay on Baaba, onon wonanon mi bibbe worbe e bibbe rewbe. Ko Joomiraado Jom Bawgal on daali dun.»^f

7

¹ Bay non hiden mari wano dui fodaariiji, yo yibbe, labbinoden e kala ko tuuninta bandu ndun e ruuhu on, e hoore timmingol laabal ngal e nder kulol Alla.

Fii Tuubuubuyee be Korenti ben e Weltaare Puulusa nden

² Wernee men ka berde mon, ko fii men fawnaaki hay e gooto, men bonnaali kadi hay gooto, awa kadi men huutoraali hay gooto. ³ Hinaa fii felugol on mi wi'iri dun, ko fii hari mi wi'uno wonde hidon ka berde amen, woni ngurndan, woni mayde. ⁴ Mido mari hoolaare tiidunde e telen-ma mon, mido mari ko mi mantora fii mon fota, mido wakkilinaa fota, mido heewi weltaare e nder dui satteendeeji amen fow.

⁵ Ko fii gila men hewti Masedonii, men hebaali feere no men fowtora hay seeda, men tampiniraama noone fow, gere ka kene, kulol ka nder. ⁶ Kono Alla, Wakkilinoowo misikinbe ben, o wakkiliniiri men ardu Tiituusa ndun. ⁷ Wonaa non ardu makko ndun tun o wakkiliniiri men, kono kadi, ko wakkilaare nde wakkilindon mo nden. O sifanike men faale mon tiidudo on e gonfi mon din e cataare mon nden fii an. Dun wadi haa weltaare an nden burti tiidude.

⁸ Hay si tawii mi sokolinirii on batakuru an ndun, mi ninsaa dun jooni, hay si tawii mido ninsunoo. Ko fii mido sutii wonde ndun batakuru ko sokolini on ko haa seeda. ⁹ Fewndo doo mido weltii, hinaa non fii ko sokoldon kon, kono ko fii ko sokola mon on addi on e tuubuubuyee kon, ko fii on sokoliniraama no Alla yidiri, bay on hebiraali men bone woo. ¹⁰ Ko dun wadi, sokola mo Alla yidi on adday tuubuubuyee nawroowo e kisiyee mo en ninsataa, e hin-le sokola oo aduna ko addata ko mayde. ¹¹ Awa on

^d 6:15 6.15 Ndee innde Ibuliisa doo e haala Gereeki ko «Beliyar». ^e 6:16 6.16 Lew. 26.11-12 e Haz. 37.27 ^f 6:18 6.17-18 Isa. 52.11, Haz. 20.34-41, 2Sam. 7.8-14

yi'ii ko oo sokola mo Alla yidi wadi e mon kon: dun ko wakkilaare, e faale danditagol toope, e ko tikkudon kon, e ko njaldudon fii bone wadaado on, e faale mon moyyo fii yi'itugol lan, e cataare mon nden, e hebulaare mon nden fii donkingol bonnudo on. On holliri noone fow wonde on tawaaka e nduu muraadu. ¹² Awa si mi windanii on, hinaa sabu fawjiido on, maa fawpaado e mun on, kono ko fii no jogitorдон men non feepirana on onon tigi yeeso Alla. ¹³ Ko dun wadi si men wakkilinaa. Kono e hoore nden wakkilaare amen, men burti weltorde weltaare nde Tiituusa weltinaa nden, on mo on fow weltindon bernde mun. ¹⁴ Si tawii mi mantorii fii mon yeeso makko seeda, haray mi hersiraa dun, kono ko wano ko men yewtata on saa'i woo kon woniri goonga non, ko non ko men mantori moggo Tiituusa kon woniri kadi goonga. ¹⁵ Awa kadi giggol ngol o joganii on ngol ko tiidungol, tuma kala o anditi ko doftidon mo kon on fow e noone no tolnirdon mo non kulol e teddungal. ¹⁶ Midfo weltori waawugol hoolorgol on e kala huunde.

8

Fii no Puulusa Wakkilini Mofte den fii Okkugol

¹ Men andinay on, yo musibbe, fii ndee moyyere Alla yedaande *mofte makko den Masedonii, ² e maanaa, noone satteendeeji di be ndarndaa woo, weltaare mabbe heewunde nden e billaare mabbe tiidunde nden no okkude be feere okkigol no yaajiri. ³ Yeru mbawdi mabbe ndin, mido seeditii, be wadi hay toonin mbawdi mabbe ndin e hoore anniyee moyyo. ⁴ Be landike men, e nder tentingol no tiidiri, yo be tawde e faabagol yimbe Alla ben. ⁵ Dun feyyiti ko men tanyininoo kon. Kambe tigi be weebitanii Joomi on taho, si be weebitanii men no yaadiri e faale Alla on. ⁶ Ko dun wadi si men wakkilini Tiituusa yahugol ka mon fii wallugol on laatinde ndee moyyere, wano o fuddornoo non. ⁷ Wano tawiri non hidon moyyi e di fow, ka gomdinal, ka kongol, ka gandal, ka cataare timmunde, e ka giggol mon e telen-ma amen, moyyiniree non kadi ndee moyyere.

⁸ Mi wowliraali dun fii wadugol yamiroore, kono mi wowlan on fii hollugol bapaaare beya nden, mi anda si giggol mon ngol ko haqiiqawol. ⁹ Ko fii hidon andi moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii kala ko aldundoo, o waditii baaso fii mon, fii yo baasal makko ngal aldin on. ¹⁰ E hino ko mi mijii no hawrani on kon: Bay ko onon adinoo anniyaade dokkal gila rowani, ko onon adii wadugol dun kadi. ¹¹ Awa jooni, jokkee dun haa timma, nabon haa joofoya, beru wakkilaare mon nden, wondude e anniyee mo aadidon on. ¹² Si en okkirii anniyee moyyo, haray dun ko ko jabatee tippude e ko marden kon, hara hinaa e ko en maraa kon.

¹³ Hinaa non fii bittingol on, weltina beya, kono ko fii yo fotondiral wadu. ¹⁴ Fewndo doo ko ko furtani on kon wondon faaborde baasal beya ngal, fii no kambe kadi be faabora baasal mon ngal ko furtani be kon. Si wonirii non, fow fotay, ¹⁵ wano windori non: «Marnoodo buy on wontanii dun ko hawri, on marnoodo kadi seeda, huunde njakkiraa dun.»g

Fii Tiituusa e be o Immindinaa ben

¹⁶ Yettoore wonanii Alla fii ko o wadi e bernde Tiituusa kon sifa cataare nde mi joganii on nden. ¹⁷ Fii kala non o jabii ebbore an nden fii yo o yahu

ka mon, kono hari o aadike, wondude e tinnaare tiidfunde, wonde o yahay kanko tigi ka mon. ¹⁸ Men immindinii mo e oo musidfo mo mofte den fow manti fii golle de o wadani Kibaaru Moyyo on den. ¹⁹ E hoore dun, ko mofte den todfii mo fii ko wona yaadidfo amen, e nder ndee moyyere nde tawata meden fawtii fii mangu Joomiraado on tigi, e fii seedintingol anniyeji amen moyyi din. ²⁰ Meden faalaa reenaade fii wota men fele fii ngal dokkal mawngal ngal men halfinaa. ²¹ Ko fii ko ko moyyi kon men woni dabbude, hinaa non yeeso Joomiraado on tun, kono kadi e yeeso yimbe ben.

²² Men immindinii be e oo musidfo amen, on mo men ndarndori noone woo cataare makko nden e laabiiji buy, on wondo banginirde ko tiidi e ngal foo, hoolaare mawnde nde o joganii on nden. ²³ Tiituusa non, ko o wondidfo an e gollidoowo e an fii mon, musibbe be o wondi ben non, ko be mofte den immini, ko be darja *Almasiihu on.^h ²⁴ Awa hollee mofte den fow dalil giggol mon ngol e ko men woni mantorde fii mon kon yeeso mabbe.

9

¹ Nafa alaa mido windana on fii ballal fokkintinanaangal yimbe Alla ben. ² Awa mido andi anniye mon moyyo on fii wallugol, ko fii dun mi woni mantorde on e yeeso be Masedonii ben, mi wi'a wonde, gila rowani bee ka diiwal Akaaya no hebullii wallugol. Awa kadi cataare mon nden wakkilinii yimbe buy okkugol. ³ Mi imminii bee musibbe fii wota mantoore nde men mani on nden wonu meere, e yo on wonu hebulliibe fii wallugol wano mi wi'iri non. ⁴ Si tawii men tawoyii on hebulaaki nde min e be Masedonii ben men yaadoyi ka mon, haray hoolaare nde men hoolii on nden wontanay men hersa, haray onon hersa mon kan wowlotaako. ⁵ Awa mi taw no hawri ka mi wakkilina musibbe ben ka be adoyoo mi ka mon, be wona e fii ballal ngal fodufon ngal, fii no ngal hebilora ngal wona okkiraangal anniye moyyo, hara hinaa wa si tawii ko kuugal karahaangal.

Fii Fodaari Wafanaandi Aaden Dokko

⁶ Andee wonde : mo sankii seeda ko seeda o wa'ata, mo sankii buy ko buy o wa'ata. ⁷ Yo mo kala okkir wano o anniyori non ka bernde makko, e baawo ninsugol maa karhegol, ko fii Alla no yidi on okkiroowo weltaare. ⁸ Awa Alla no mari bawgal hebbingol e mon kala noone moyyere, fii no hebiron saa'i kala ko hatonjinfon e mun kon fow, e no wadiron kadi kala kuugal moyyal haa feyyita, ⁹ wano windori non wonde:
«O saakitii dokke,
o yedii miskinbe ben,

peewal makko ngal ko luttoowal haa poomaa.»ⁱ

¹⁰ On Jonnoowo remoowo on awdi, jonnay mo kadi jaamete e ko on paama, o yedoyay on onon kadi, o sowindirana on awdi ndin, o beyda battane peewal mon ngal. ¹¹ Ko non aldiniroytedon e kala noone fii no waawiron okkirde no yaajiri. Immorde e ngal ballal ngal men hendorta on men hewtina be, dun adday yettooje Alla. ¹² Ko fii ngal ballal ngal wadufon faaboto yimbe Alla ben, kono kadi beyday yettooje Alla duufufe. ¹³ Bay dee golle mon taskaama, tawaama ko haqiiqaaje, Alla mawninte sabu yankinaare mon nden e telen-ma qirritagol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on,

e sabu ballal mon yaajungal ngal wallirɗon be ngal, kambe e yimbe ben fow. ¹⁴ Dun, be toranto on wondude e giggol, sabu moyyere feyyitunde nde Alla wafani on nden. ¹⁵ Yo yettoore wonan Alla fii dokkal makko ngal sifotaako ngal!

10

Fii no Puulusa Jaabori Aybinoobe Golle makko ɗen

¹ Min Puulusa, mi tororii on newaare e moyyuki *Almasiihu on, min oo newiɗo e yeeso mon, e heewuɗo cuucal fii mon ka wofɗitii on. ² Awa mi jeejii on, wota on karhan yo mi bangin cuucal nde mi hewtoyi ka mon, ko fii mido anniyii seedintinirde hoolaare an nden cuucal e fee ben sikkube wonde meden wuuriri wa yimbe aduna. ³ Hay si tawii wonii ko men yimbe aduna, men habirtaa wano be aduna ben gerdata non, ⁴ ko fii aalaaji ɗi men habirta ɗin hinaa ɗi oo aduna, kono ko wondudi e bawgal iwrungal e Alla fii libugol kala ko dartotoo mo. Men libay miijooji fenaandeeji ɗin ⁵ e kala mawnintinaare hawtotoonde dartoo gandal fii Alla ngal, e men ɗahay kala miijo haa ngo ɗoftoo Almasiihu on. ⁶ Si ɗoftaare mon nden timmii, meden hebulanii kadi donkingol kala ko ɗoftaaki.

⁷ Awa ndaaree no piiji ɗin woniri non. Si godɗo fellitani hoore mun tigi wonde himo humondiri e Almasiihu on, yo o fellitan hoore makko ɗunɗoo: si himo humondiri e Almasiihu on, menen kadi men. ⁸ E hay si mi mantorii ko burti seeda mbawdi ndi Joomiraado on yedi men ndin fii tabintingol on, hara hinaa fii libugol on, haray mi hersoytaa. ⁹ Mi faalaaka wa'ude wa hulbiniroowo on bataake an ɗen. ¹⁰ Ko fii hiɓe wi'a: «Dee bataake no tiidi no naadi, kono si tawii kanko himo ɗoo, haray himo ɗaati, haalaaji makko ɗin no mehidi.» ¹¹ Kala non jogiɗo ngoo miijo, yo andu fota wonde: kala ko men windani on e baawo mon, ko ɗun men wafata e tawnde mon.

¹² Men fotondirtaa maa men ebbindirtaa hoore amen e wonbe hollitaade ben, kono e nder etitagol mabbe ngol e ebbitagol mabbe ngol kambe tigi, ɗun hollii ko be njakkiraaɓe faamu. ¹³ Menen non, men yiɗaa mawnintinorde ko feyyiti etirde, kono men feyyataa keerol ngol Alla yedi men ngol, ko ɗun kadi hewtini men haa ka mon. ¹⁴ Men feyyitataa keerol amen ngol, wa si tawii hari men araali haa e mon, ko fii ko goonga, ko haa e mon men ardi e Kibaaru Moyyo Almasiihu on. ¹⁵ Awa men feyyitirtaa keerol mantorgol gollleeji wobbe goo, kono meden mari tama'u wonde si goɗɗinal mon ngal beydike, men waaway kadi laatinde golle burde mawnude e hakkunde mon, ¹⁶ e nder waajagol e ca'e wonde toonin mon ɗen, ɗoo yo men mantor ko wafaa kon ka nokkeeli beya. ¹⁷ «On mo no mantoo, yo mantor Joomiraado on.» ¹⁸ Ko fii wonaa kuljuɗo hoore mun on jabaa, kono ko mo Joomiraado on kulji on.

11

Fii no Puulusa Banginiri fii Wafitiibe Sahaabaabe ben

¹ Jooni non, mido tanyinii on waawayno mupnanaade lan, mi yewta on haalaaji komoyaagal seeda. Mido felliti on mupnanto lan! ² Ko fii mido nawlani on nawliigu iwrungu ka Alla, bay mi tananike on gorko gooto, fii weebitugol on ka *Almasiihu on, wa jiwo laabuɗo mo andaali gorko. ³ Kono mido huli fota wota on accu miijooji mon ɗin selnee e humondiral

mon laabungal e haqiiqawal ngal e telen-ma Almasiihu on, wano *Hawaa acciri mboddi ndin dayniri mo yoyre mun non. ⁴ Ko fii si goddo aru on feppinande fii Iisaajo goo, seedudo e mo men feppinani on on, maa si on hendike ruuhu goo seedudo e mo hendinodon on, maa *Linjiilak goo seedudo e mo jabunodon on, haray on tewtike mo fota. ⁵ E hin-le mido felliti, ben «sahaabaabe townitiibe» buraa lan hay huunde. ⁶ Fii kala mido hesidani waajagol, kono mi hesidanaa gandal ngal, men hollirii on dun noone fow e di fow.

⁷ Kaa hara mi wadfi junuubu fewndo mi duytitii fii bantugol on, wa fewndo ko mi feppinani on Kibaaru Moyyo on e baawo yantugol on hay huunde? ⁸ Mi itinii *mofte goo fii hebirgol be njoddi fii wallitagol on. ⁹ E hin-le fewndo mi njakiraa ka mon, mi wonaano dongal hay gooto, ko fii musibe iwruube Masedonii ben faaboranno ko mi njakiraa kon fow. Mi reenino wonugol dongal mon, e mi burtay-le reenaade e dun. ¹⁰ Fodde goonga Almasiihu on no e an, mido wi'i: hay gooto fannataa lan mantorgol dun e nder diiwal Akaaya ngal fow. ¹¹ Fii hondun non? Hara ko fii mi yidfaa on? Alla no andi mido yidi on.

¹² Ko mi woni wadude kon, mi jokkay wadugol dun kadi, fii hadugol ben faalaabe mantorde fotugol e amen. ¹³ Ben ko waditiibe sahaabaabe, golloobe daynoobe, wadinkiniibe sahaabaabe Almasiihu on. ¹⁴ Kono dun njaldinaa, ko fii Ibuliisa tigi ko wadinkinotoodo malaa'ikaajo ndaygu. ¹⁵ Haray juhaa kadi ka golloobe makko ben wadinkinoo golloobe peewal. Kono rawnoode maŋbe nden wa'ay wa kuude maŋbe den.

Fii Golleji e Tampereji Puulusa din

¹⁶ Awa mido fillitaade kadi: wota gooto ndaariran wa komoojo. Si hinaa dun, jogoree lan wa komoojo, fii min kadi no mi mantora seeda. ¹⁷ Ko mi woni wowlude koo e nder hoolaare hebogol ko mi mantora, hinaa ko iwri e joomiraado on, kono ko wa komoojo. ¹⁸ Bay duudube no mantorde piiji aduna, min kadi mi mantoray dun. ¹⁹ Awa, onon marbe faamu ben, on munnanto no newori komooobe ben! ²⁰ Hidon munnande kadi ko kurketedon kon e ko huortedon kon e ko jattetedon kon e ko jogortedon mawnintinaare kon e hay banteede. ²¹ Meden hersi wi'ugol wonde meden lo'i e telen-ma dui piiji!

Kala ko goddo suusi mantorde, haray min kadi mido suusi, (ko wa komoojo mi woni wowlirde). ²² Si ko be *Aabiryankeebe? Awa min kadi men. Si ko be *Isra'ilayankeebe? Awa min kadi men. Si ko be jurriya Ibraahiima? Awa min kadi men. ²³ Kaa ko be kurkaadi Almasiihu on? Awa mido yewtirde komoyaagal, min kadi ko mi furi dun! Telen-ma ka golleji mido furi be, ka kaseede mido furi be, ka piyeede, don kadi mido furi be, soono woo mido weebitanii mayde. ²⁴ Laabi jowi mido hebirde Yahuudiyankeebe ben paatawol cappande nay njakkudun ngol gooto! ²⁵ Laabi tati mido luuboreede bedi, mi fidfaa kaaye nde wootere, laabi tati mi tawaa e nder laade wonde lancaade, mi wonii kadi ka ndiyan pallal gootal e jemma gooto, mido awya. ²⁶ Soonoo woo e nder jinduruuji an din haray mido weebitanii masiibooji din ka maaje, e masiibooji hippotoobe ben, e masiibooji yimbe lejol an ngol, e masiibooji be wonaa Yahuudiyanke ben, e masiibooji din ka ca'e, e masiibooji din ka wulaaji, e masiibooji din ka baharu, e masiibooji wi'itiibe ben ko men musibe,

²⁷ e ka golle e ka satteende, e jemmaaji dɔ daanaaka, e heege e donka e ñakkireede ñaamete, e jaangol e kolngal!^m ²⁸ E hoore mi wowlaali fii ko heddi e dongal ngal mi rondii pande woo fii aanangol moŋte d'en fow. ²⁹ Si godɔ lo'ii, hewtay lan. Si godɔ yanii e junuubu, ko min muusata. ³⁰ Si tawii bee mi mantoo, haray ko fii lo'ere an nden mi mantotoo. ³¹ Alla, on wondo Ben Iisaa Joomi on, on mo mantoore wonani haa poomaa, no andi wonde mi fenataa. ³² Oo lando Damaasi wi'eteedo Aretaasa ittayno ko ayna saare Damaasiyankooŋe ben fii nangugol lan. ³³ Kono mi tumbaa e debeere, mi tippiniraa e yolnde, jokkinaa maadi ndin, ko nii mi fuutori be.

12

Fii Feppinaneede Puulusa

¹ Bee mi mantoo, fii kala d'un nafataa. Kono fow e mun yo mi yewtu fii wirnitande e feppinande iwruŋe ka Joomiraado on. ² Wonii nii duubi sappoo e nay mido andi godɔ gomdindo *Almasiihu on, nabanoodo ka kammu tataɓu,ⁿ (mi andaa non si ko kanko tigi maa si ko ruuhu makko on, kono Alla kaɗun no andi). ³⁻⁴ Ko mi andi tun, on nabaama ka aljanna, o nanii konguɔ dɔ sifotaako, dɔ newnanaaka neddo fillagol, (mi andaa non si tawii ko kanko tigi maa si tawii ko ruuhu makko on, kono Alla kaɗun no andi). ⁵ Ko sifa on neddo mi mantorta, kono mi mantortaa hoore an tigi, si hinaa fii lo'ereeji an d'in. ⁶ Si tawii mido faalaa mantaade, mi wonataa komoojo, ko fii mi wowloyay goonga, kono mi mantotaako, fii wota godɔ tuuman toonin ko o woni yi'irde lan kon, maa ko o woni lan nanirde kon. ⁷ Sabu dee feppinande mawde de mi feppinanaa, mi heɓuno ko tampinirimmi wa bullal ka bandu an fii wota mi manto, d'un ko mo Ibuliisa imminnoo fii tampingol lan. ⁸ Laabiiji tati mido jeejude Joomiraado on yo o woddintinan d'un, ⁹ o jaabii lan: «Moyyere an nden yonii ma, ko fii bawgal an ngal ko e nder lo'ere nden ñangata.» Awa mi beyday mantaade fii lo'ereeji an d'in, fii no bawgal Almasiihu on wonira e hoore an. ¹⁰ Ko d'un wadɔ si mido weltii fii lo'ereeji d'in e hoyreeji d'in e sattendeji d'in e cukkande d'en e anndeeji d'in fii Almasiihu on. Ko fii, nde mi laatii lo'udo, ko onsay mi woni dolnuɔ.

Fii Annde nde Puulusa Joganii be Korenti ben nden

¹¹ Mi wa'uno wa komoojo, kono ko onon karhunoo mi, ñay ko onon haanuno kuljude lan! Ko fii hay huunde mi seedaa e ben «sahaabaabe townitiibe», fii kala hinaa mi huunde. ¹² Maandeeji holluɔ fii sahaabaabe ben wadiraama yeeso mon ñaɗɗannde tiidunde, d'un ko maandeeji e kuude e kaawakeeji moyyi. ¹³ Ko hondun deya *moŋte hebi ko on hebaali, si wonaa mi wonanaali on dongal? Awa yaafanee lan on ella d'on!

¹⁴ Awa e hino, mido faalaa yahude ka mon tammun, e hoore mi wonoytaa dongal mon, ko fii mi alaa d'abɓude ko mon kon, kono ko onon tigi, ñay hinaa paykoy koy haani marande mawɓe mun ben, kono ko mawɓe ben haani marande fayɓe mun ben. ¹⁵ Min mi wonay anniyaado fii fawtagol, e mi fawtoto hoore an fii wonkiiji mon d'in. Si mi ɓurtii on yidude, e hara giggol mon ngol e telen-ma an d'uytoto? ¹⁶ Awa, mi wonanaali on dongal. E hara mi laatike neddo yoyɔ? Kaa mi hendorii

^m 11:27 11.27 Maa: «kolndan.» ⁿ 12:2 12.2 Ko Puulusa tigi woni on godɔ mo o woni wowlude fii mun.

on janfa? ¹⁷ Kaa mi rewii e godfo e be mi imminani on ben fii huutorgol on? ¹⁸ Awa, mi wakkilinii Tiituusa fii yahugol ka mon, mi immindinii mo e musidfo goo. Enee, taw si hara Tiituusa huutorii on onon fii hebugol godfun? E taw si hara kadi men jokkaali anniye gooto e ebbooje goote?

¹⁹ No gasa hidon sikka gila neebii wonde men danditoto woni e telen-ma mon. Awa, ko yeeso Alla e innde Almasiihu on men woni yewtirde. Dun fow non, yo yibbe, ko fii tiidingol on. ²⁰ Ko fii mido huli, nde mi hewtoyi, no gasa mi tawroya on hara hinaa no mi faaliraa non, e min kadi no gasa hara hinaa no faaliraon non. Midfo huli wota taw no gasa hara ko yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e poore e baddi e mawnintinaare e jiiboldu woni hakkunde mon. ²¹ Midfo huli, nde mi hewtoyi ka mon, wota Alla an on hersinoyan kadi e yeeso mon, mi wona e yoomugol fii wadunoobe junuubu duudube, be ronki tuubude ngal angal laabal e jinaa e jiibaare nde be wadi nden.

13

Fii Hajande Puulusa Sakkitore den

¹ Midfo yahude ka mon tammun. Kala kongol jaawiroyte kongudfi seedebe dido maa tato. ² Wa fewndo ko mi wonnoo ka mon dimmun, hari mi wowliino fun. Awa hande kadi, ka tawata mi alaa ton, mi wowlanii fun kadi wadunoobe junuubu ben ado mi yahude: si mi yiltoyike ka mon mi woopoytaa hay gooto, ³ ko fii hidon dabude seede wonde ko *Almasiihu on woni longinde lan ko mi woni wolwude kon, on mo lo'aa e telen-ma mon, kono marfo bawgal e hakkunde mon. ⁴ Ko fii fewndo Almasiihu on fempanoo, hari ko o lo'udfo, kono jooni himo wuuriri bawgal Alla ngal. Menen kadi e nder humondiral amen e makko, ko men lo'ube, kono menen e makko men wuuriray bawgal Alla ngal fii mon. ⁵ Awa taskee hoore mon onon tigi fii andugol si hidon wuuriri gomfinal, ndarnditofon onon tigi. E on andaa Iisaa Almasiihu on no e mon? Si hinaa taw on woopu ndarnditagol mon ngol. ⁶ Kono midfo tanyinii on taway wonde en woopaali ndarnditagol men ngol. ⁷ Ko e nder fun men torotoo Alla fii wota on wadu huunde ko boni. Hinaa non fii hollugol wonde men felnaaki, kono ko fii yo on wadu ko moyyi, hay si tawii menen meden wa'i wa woopube. ⁸ Ko fii men waawanaa goonga on hay huunde. Kono ko wonangol goonga on men waawi. ⁹ Menen men weltoto nde men lo'i, e hin-le onon hidon dolni, e ko men yelotoo e nder torndeeji amen din, ko fii no laatoron timmube. ¹⁰ Ko fun wadi si midfo windande on fun si mi alaa ton, fii nde mi aroyi, wota mi sattiniran on huutorgol mbawdi fii laamagol on ndi Joomiraado on yedimmi ndin fii tiidingol on, hara hinaa fii libugol on.

Fii Rawnoode Batakuru ndun e Salminaango mun

¹¹ Fii rawnagol, yo musibbe, wonee e nder weltaare, ebbanee wonugol timmube, wakkilindiron, hebon miijo wooto, wondiron buttu. Dun, Alla Jom giggol e buttu on wonday e mon.

¹² Salmondiree, hirbondiron hirbondiral laabungal. Awa kadi gomdinbe ben fow salminii on. ¹³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on, e giggol Alla, wonu e mon on fow, wondude e humondiral e *Ruuhu Seniifo on.

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE GALAASI BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, oo *sahaabaajo, mo tawata hinaa yimbe ben todfii d'un, hinaa kadi e hay gooto d'un rewi si hinaa e Iisaa Almasiihu on e Alla Baabaajo on, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, ² wondude e musibbe be mi wondi ben fow, haa e mon onon ngal *moftal Iisaa wongal Galaasi.

³ Yo moyyere e futtu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on, ⁴ on ittudo hoore mun sadaka fii junuubaaji men d'in fii dandugol en e nguu jamaanu bonngu fewndiingu hande, wano Alla Baaba men hoddiri non, ⁵ on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Kibaaru Moyyo Bajjo on

⁶ Mido njaldfi fii koo ko yaawudon yiltaade e baawo oo Noddirdo on moyyere Iisaa Almasiihu on, haa ka yahanon kibaaru goo. ⁷ Hara-le kibaaru goo alaa, kono yimbe goo no woodi wonbe on jibude, faalaabe boylude *Linjiila^a Almasiihu on. ⁸ Kono hay si ko menen maa malaa'ikaajo iwrudo ka kammu fejjinani on kibaaru goo sertudo e oya kibaaru mo men fejjinannoo on, yo o malkise. ⁹ Hari men yeetinoke on d'un ado hande, mido fillitaade kadi: si goddo fejjinanii on kibaaru sertudo e oo mo hendinodon, yo o malkise.

¹⁰ E jooni non, hara ko teddungal yimbe ben mi woni d'abbude, kaa ko iwrungal ka Alla ngal? Kaa hara mido d'abbude no yimbe ben yidirammi? Si mi faalano haa jooni yo yimbe ben yidan, mi laatotanooko kurkaadu Almasiihu on.

Fii no Puulusa Fejjiniranaa Kibaaru Moyyo on

¹¹ Mi andinii on, yo musibbe an, oo Kibaaru mo mi fejjinani on hinaa iwrudo e neddanke. ¹² Ko fii min mi hebiraali mo neddanke, awa kadi wonaa neddo jannimmi mo, kono ko Iisaa Almasiihu on tigi fejjinanimmi mo.

¹³ On naniino fii d'ee kuude an e saa'iiji goo wa fewndo ko mi woni ka diina *Yahuudiyanke, d'un ko fewndo ko mi cukkii moftal Alla ngal haa feyyiti, mido lanca. ¹⁴ E nder kan diina Yahuudiyanke, hari mido furi goreebe an buy e hakkunde lepol an ngol, ko fii hari mido furi be himme tiifudo fii aadaaji baabiraabe amen ben. ¹⁵ Kono, nde Allaahu on, on Subinoodo lan gila ka teege yumma an, d'un ko on Noddirdo lan moyyere mun nden, ¹⁶ o tawno no moyyi ka o fejjinanammi Biddo makko on fii no mi weebitirana mo be wonaa Yahuudiyanke ben, laatii mi landaaki hay gooto. ¹⁷ Kono e hoore d'un mi yaaraali kisan *Yerusalaam fii yiidooygol e adiiibe lan toddeede ben, kono mi yaari ka leydi Arabu. Bawto d'un mi yiltitii Damaasi.

¹⁸ Ko duubi tati bawto d'un si mi yahi Yerusalaam fii yiidooygol e Petruusu. Mi woni ka makko d'on e nder balde sappoo e jowi. ¹⁹ Kono hari d'un fow, mi yiidaali e sahaabaajo goo, si hinaa Yaaquuba, d'un ko minjiraawo Joomi on. ²⁰ E nder koo ko mi woni on windande d'un, e hino Alla no reeni, mi fena. ²¹ Bawto d'un mi yahi e nder d'ee leyde Sirii e Silisii. ²² Kono hari

^a 1:7 1.7 Dun ko Kibaaru Moyyo on.

moŋte Almasiihu wonde e diiwal Yahuuda den y'i'aali lan. ²³ Be naniino tun no wi'ee wonde: Oo cukkinooŋo be oya tuma, no waaŋaade e ngal gomdinal ngal o faalanoo lancude. ²⁴ Jooni hiŋbe mantude Alla fii an.

2

Fii Pottal Sahaabaabe ben Yerusalaam

¹ Duubi sappoo e nay ŋawto d'un, mi yiltitii Yerusalaam, mi yiltodi e Barnabaasi e Tiituusa. ² Ko sabu feppinaneede mi yiltitori ton. Mi holli be daaluyee Kibaaru Moyyo mo mi feppinani be wonaa Yahuudiyanke ben on. Mi feppinani d'un ŋurbe teddude ben e nder gundoo, fii wota taw ko mi gollunoo kon e ko mi woni gollude kon ko meere. ³ Kono fii kala oo mo mi wondunoo ko mo lepol goo, d'un ko Tiituusa, oo *Gereekiyankejo, be wi'aano bee o *sunninee. ⁴ Kono waditiibe musibe men no suudinoo lombii hakkunde amen fii tefugol anda fii hettaare wonannde en e Iisaa Almasiihu on e faale maccindingol en. ⁵ Kono men ŋabanaano be d'un hay nde wootere, men yankinanaaki be kadi, fii no goonga wonŋo e nder Kibaaru Moyyo on tabitira e mon.

⁶ Kono laatii, bee wa'ube wa si ko ŋurbe teddude, ko be wonnoo woo ko seeŋa hitti e an, ŋay Allaahu on hinaa dambe ndaarata, ben beydaano huunde e ko mi woni waaŋaade kon. ⁷ Kono be ndaari be tawii ko mi halfiniraa daaluyee Kibaaru Moyyo on ko fii be sunninaaka ben, d'un ko be wonaa Yahuudiyanke ben, wano Petruusu halfiniraa non Kibaaru Moyyo on fii sunninaabe ben, d'un ko Yahuudiyankebe ben. ⁸ Ko fii ko on Alla huutorŋo Petruusu, wadi mo *sahaabaajo fii Yahuudiyankebe ben, ko kanko kadi huutorimmi, wadimmi sahaabaajo fii be wonaa Yahuudiyanke ben. ⁹ Nde tawnoo Yaaquuba e Petruusu e Yuuhanna, jogoraabe wa tugaale dental ngal, fellitii fii moyyere nde mi yedaa nden, be tamindiri juude amen ŋaame den, min e Barnabaasi, fii nabidal amen, fii yo menen men yaaru ka be wonaa Yahuudiyanke ben, kambe be yaara ka Yahuudiyankebe ben. ¹⁰ Be yamiri men kadi anditugol miskinbe ben, d'un ko ko mi hebulanii wadugol.

Fii Yeddondiral hakkunde Puulusa e Petruusu

¹¹ Kono nde Petruusu arnoo Antiyoosi-Sirii mi feli mo e kene, sabu tawde ko o felniido. ¹² Ko fii, ado yimbe be Yaaquuba immi goo arude, hari o ŋaamiday e be wonaa Yahuudiyanke ben, kono ŋay ben arii, o takkitii, o wonti feere, sabu kulol ben Yahuudiyankebe gomdinbe, catii e sunnineeŋol ben, ¹³ haa d'un woni sabu beya Yahuudiyankebe ŋembi mo kanko Petruusu e ngal faasiŋyaagal, haa d'un poodori hay Barnabaasi, o tawti be e d'un.

¹⁴ Kono nde mi ndaarunoo, mi tawii be alaa yaarude no feewiri e no yaadiri e goonga Kibaaru Moyyo on. Onsay mi holli Petruusu e tawnde fow dundoo, mi wi'i mo: «Si tawii an Yahuudiyankejo on, a wa'ii wa mo wonaa Yahuudiyanke, a iwtii noone Yahuudiyanke, haray ko honno waawirtaa doolirde be wonaa Yahuudiyanke'en jokkugol aadaaji Yahuudiyanke'en?»

¹⁵ Menen non, ko men jibinannde Yahuudiyanke, wonaa men be diya leyyi junuubankeji, ¹⁶ kono men faamii wonde godŋo jogortaake feewuŋo sabu doftagol Sariya on, kono ko sabu gomdindogol Iisaa Almasiihu on. Ko d'un wadi si menen kadi men gomdinii Iisaa Almasiihu on, fii yo men

jogore feewube sabu gomdinal ngal gomdinden Iisaa Almasiihu on ngal, hara hinaa sabu doftagol Sariya on. Ko fii hay gooto jogortaake feewudo sabu doftagol Sariya on.

¹⁷ Si tawii, e nder ko dabbeten jogoreede feewube kon sabu humondiral e *Almasiihu on, haray bangii wonde enen kadi ko en junuubankeefbe, taw si dɔn no firi wonde Almasiihu on no wonani junuubu? Oo'o! ¹⁸ Si mi wonii e mahitugol ko mi libunoo kon, haray min tigi mi hollii ko mi bondo. ¹⁹ E telen-ma Sariya on, ko mi maydo ka banje Sariya fii no mi wuurirana Allaahu on. ²⁰ Jooni mi fempidaama e Almasiihu on. Hinaa min tigi wuuri jooni, kono ko Almasiihu on wuuri e an. Dan ngurndan dɔn mi wuuri jooni ka bandu, mido wuuriri gomdingol *Bidɔo Alla on, on Yidufɔ lan, itti hoore mun sadaka fii an. ²¹ Min mi bugitotaako moyyere Alla nden, ko fii si tawiino peewal ko Sariya heborta, harayno Almasiihu on ko meere maayani.

3

Fii Sariya e Gomdinal

¹ Ko onon yo be Galaasi njoofoobe, ko hombo mbildori on nii, onon bee banginanaabe ko laabi poy fempegol Iisaa Almasiihu on? ² Jooni ko dɔndoo tun mi faalaa andude e mon: hara ko sabu wadugol ko Sariya on yamiri kon hebirdon Ruuhu Allaahu on, kaa ko gomdingol ko hedidon kon? ³ E jaa ko nii njofidirdon? E on fudɔr Ruuhu Allaahu on, gaynitoron jooni wakkilaare bandu? ⁴ E hara kon ko tampunodon fow wonay meere? Mido tanyinii wonataa meere? ⁵ E hara oo Wondo wadude dɔi kaawakeeji moyyi e hakkunde mon, dɔn ko on Yedufɔ on Ruuhu mun on, ko woni dɔi wadirde ko fii hidon wadude ko Sariya on yamiri on kon, kaa ko fii hidon hedorde gomdinal?

⁶ Ko fii no windii wonde: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal.»^b ⁷ Awa faamee wonde, gomdinbe ben ko bibbe Ibraahiima. ⁸ Awa kadi bindi dɔn no wi'i wonde Alla jogitoroyay be wonaa Yahuudiyanke ben feewube sabu gomdinal ngal, dɔn ko ka Allaahu on adii fejninde Kibaaru Moyyo on e Ibraahiima dɔn, o daali: «Leyyi dɔn fow barkinte sabu maa.»^c ⁹ Ko dɔn wadi ben gomdinbe barkindinte e Ibraahiima, on gomdinnoodo.

¹⁰ Kala ben hoolorbe Sariya on, haray ko e nder kuddi be woni, ko fii no windii: «Kuddi no e hoore kala on mo tabitaali e huutorgol ko windii kon fow ka nder deftere Sariya.»^d ¹¹ E hoore dɔn, no laabi poy wonde hay gooto jogortaake feewudo sabu Sariya on yeeso Alla, ko fii no windii: «Feewudo on wuuriray gomdinal ngal.»^d ¹² Awa Sariya on hottaaki gomdinal. Ko fii no windii wonde: «Kala doftiido dee yamirooje, o wuuriray de.»^e ¹³ Ko e nder ko kuddi ndin wontani *Almasiihu on fii men kon, o sotti en e ley kuddi Sariya on, ko fii no windii: «Kuddi wonanii kala on wengaado e leggal»,^f ¹⁴ dɔn ko fii no barki Ibraahiima hewtira leyyi dɔn fow sabu Iisaa Almasiihu on, e hara kadi en hendorto fodaari Ruuhu Allaahu on gomdinal ngal.

Fii Sariya on e Fodaari ndin

^b 3:6 3.6 Fud. 15.6   ^c 3:8 3.8 Fud. 12.3, 18.18, 22.18   ^d 3:10 3.10 Yap. 27.26   ^e 3:11 3.11 Hab. 2.4   ^e 3:12 3.12 Lew. 18.5   ^f 3:13 3.13 Yap. 21.23

¹⁵ Musibbe, mido yettude misal e hoore men. Si godfo aru e wasiyaade, kala ko o wasiyii, hay gooto waawataa firtude d'un maa beydita goddun e hoore d'un. ¹⁶ Kono fodaariiji d'in ko e hoore Ibraahiima e jurriya mun on woni. Kanko Alla o wi'aali «jurriyaaji d'in», wa si tawii ko di buy, kono ko gooto o wi'i «jurriya maa on», g d'un-le ko Almasiihu on. ¹⁷ E hino ko mi woni wi'ude kon: Sariya arfo duubi teemedde nay e cappande tati gaanin *ahadi ndi Allaahu on wafunoo ndin waawataa firtude maa mehindina ndin fodaari. ¹⁸ Ko fii si tawno ndondi ndin ko ka Sariya iwri, haray ndi fawaaki e fodaari. Kono ko sabu fodaari ndin Allaahu on yefiri Ibraahiima ndin ndondi.

¹⁹ Jooni ko sabu hondun addi Sariya on? Ko sabu geddi addi Sariya on, haa nde on jurriya fodaado ari. Ko malaa'ikaabe ben feppini Sariya on, kono be rewii e hakkundeejo. ²⁰ Hakkundeejo non wonaa sengo wooto wonirta, Alla-le ko gooto. ²¹ Dun haray Sariya on ko liddiido fodaariiji Alla d'in? Kono hinaa non! Si tawii sariya on ko gasoowo wurnude addanoo, harayno peewal ngal ko e makko iwaynoo. ²² Ko d'un wafii si bindi d'in wi'i fow no sokaa e ley junuubi, fii no fodaari ndin yefire gomd'inbe ben sabu ko be gomdini Iisaa Almasiihu on kon.

Fii Gomdinal ngal e Ronugol Fodaariiji d'in

²³ Ado gomdinal ngal arude, hari hid'en sokii e ley joge Sariya on, haa ngal gomdinal araynoongal feena. ²⁴ Hari Sariya on ko ngaynaako men fii ko ardoo en e Almasiihu on, fii no jogorefen feewube sabu gomdinal ngal.

²⁵ Bay ngal gomdinal arii, en alaa e ley kongol on ngaynaako han kadi.

²⁶ Ko fii on fow ko on biibe Alla sabu gomdinal ngal gomd'inon Iisaa Almasiihu on ngal. ²⁷ Onon *lootaabe maande kisiyee e nder humondiral e Almasiihu on ben fow, on bornike Almasiihu on. ²⁸ Yahuudiyankoo maa *Gereekiyankoo, maa maccudo maa dimo, maa debbo maa gorko, alaa hande kadi. Ko fii on fow ko on gooto e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on. ²⁹ Awa-le si tawii hid'on humondiri e Almasiihu on, haray ko on jurriya Ibraahiima, ronoobe fodaari ndin.

4

¹ Ko mi woni wi'ude: fannin ronoowo on ko paykun, haray alaa fus ko o serti e maccudo. Fii kala ko kanko jeyi fow, ² haray hikun e ley kongol ne'oobe kun ben e fewjanoobe kun ben, haa e saa'i mo ben makkun happi on timma. ³ Enen kadi wano non, wa fewndo ko wonden faybe, hari ko en maccube d'ii mbawdiiji adunyankeeki. ⁴ Kono bay saa'i on hewtii, Allaahu on adduno Bid'fo makko on, on mo debbo jibini, jibinaado e ley Sariya on, ⁵ fii sottugol ben wonbe e ley Sariya on fii no jogorefen wa biibe. ⁶ Bay ko en biibe, Alla addii ka berde men Ruuhu Bid'fo makko on, d'un ko on Ruuhu wondo ewnaade «Abba» e maana Baaba. ⁷ Dun haray hinaa a maccudo hande kadi, kono ko a bid'fo. Si tawii-le ko a bid'fo, haray ko a ronoowo immorde e Alla.

Fii Annde Puulusa nden fii be Galaasi ben

⁸ Wa fewndo ko on andaa Alla, hari ko on maccube sanamuuji d'i tawata wonaa goddun tigi e oo aduna. ⁹ Jooni non on andii Alla, e tentinii non jooni ko on be Alla andi, ko honno non yiltitor'don e d'ii mbawdiiji mehi lo'udi? E hara on faalaa de maccind'inaade kadi? ¹⁰ Hid'on hittina fii

palaafde den e lebbi dfin e saa'iiji dfin e duubi dfin. ¹¹ Midfo huli fii mon, wota taw koo ko mi yanganii on ko meere.

¹² Musibbe an, wa'ee wa an min, ko fii min midfo wa'i wa mon, yandi mi jeejii on! Ko fii on bonaaki e an. ¹³ Hidon maanditii ka aranun ko sabu nawnaare an mi hebiri feere feppinangol on Kibaaru Moyyo on. ¹⁴ Hidon waawunoo non ronkude teddingol lan maa bugitoo lan sabu pawu an ngun, kono on wadaali d'un! Ka liddu d'un, on tolnirno lan wa malaa'ikaajo Alla maa wa Iisaa Almasiihu on tigi. ¹⁵ Ko honto weltaare mon nden woni jooni? Ko fii midfo seeditanaade on d'undoo: si no gasaynoo, on borayno gite mon den, wattanon mi. ¹⁶ Haray e nder ko mi yeetotoo on goonga kon, mi wonii gajo mon?

¹⁷ Awa himme mo be joganii on on hinaa moyyo, ko be faalaabe sortude on e amen, fii no tawtiron be. ¹⁸ No moyyi ka goddo heba himme moyyo saa'i woo, hara hinaa si midfo hakkunde mon tun. ¹⁹ Faybe an, midfo joganii on kadi muuseendi njata haa wa'on wa *Almasiihu on. ²⁰ Midfo faalaa wondude e mon jooni, mi yewtira on noone goo, ko fii midfo aanani on.

Fii Maccangaaku e Ndimankaaku

²¹ Andinee lan, onon bee faalaabe wonude e ley Sariya on, si on faamaali ko Sariya on wi'i kon. ²² Ko fii no windii, Ibraahiima no mari bibbe d'ido: goddo on ko mo kordfo jibinani mo on, oya on ko mo dimo on jibinani mo on. ²³ Mo kordfo on, ko jibiniraafdo faale bandu, kono mo debbo dimo on, ko jibiniraafdo fodaari ndin. ²⁴ Dun ko misal nii: rewbe ben d'ido, ko ahadiiji dfin d'idi, *ahadi goo ko ndi Fello *Sinaayi ndin, bibbe mayri ben ko maccube, d'un ko Haajirata. ²⁵ Ko ngon Fello Sinaayi wongo ka leydi Aarabu woni Haajirata, hingo wa'i wa saare Yerusalaam handeere nden, fay hinde e nder maccangaaku, kayre e bibbe mayre on. ²⁶ Kono saare Yerusalaam dow-dowre nden ko dimo on, ko on woni yumma men Saarata. ²⁷ Ko fii no windii:

«Welto yo an mo jibintaa,
an mo jiidotaako!
Sowtu weltaare, ewnofaa,
d'un ko an mo andaali muuseendi njata!
Ko fii ko bibbe on wuldaafdo
burata duudude edii on debbo wondudo e moodi on.»^h

²⁸ Ko fii, yo musibbe, onon kadi ko on bibbe fodaari ndin, wano *Issaqaq non. ²⁹ Awa kadi, ko wano ko feyyunoo kon, on hebiranoodo faale bandu, bittinayno on hebiraafdo Ruuhu, ko d'un fewndii kadi jooni. ³⁰ Ko hondun bindi dfin wi'i? Ko: «Radfo kordfo on e bid'ido mun on, ko fii bid'ido kordfo on ronidataa e mo debbo dimo on jibini on.»ⁱ ³¹ Ko wano non yo musibbe, hinaa en bibbe kordfo on, kono ko en be debbo dimo on.

5

Fii Ndimankaaku Men Sabu Almasiihu on

¹ Ko fii no woniren rindinaabe wadi si *Almasiihu on rindini en. Awa wonee tabitube, wota on yiltitu hoore mon kadi e ley boggol maccangaaku.

² Ko d'un wadi, min Puulusa, mi wi'ay on wonde si on etike fii yo on sunnne, haray Almasiihu on nafataa on huunde. ³ Awa mi fellintinanay kala neddo kadi wonde si etike haa sunninaama, haray himo haani

jokkude Sariya on fow. ⁴ Onon bee wonbe dabbude no jogitoree feewube ka Sariya, on seedii e Almasiihu on, awa kadi on woddondirii e moyyere Alla nden. ⁵ Kono enen, tama'u men on ko jogoreede feewube yeeso Alla sabu gomdinal men ngal. Ko tippude e Ruuhu on sabbiden on tama'u. ⁶ Ko fii, ko hitti e wonbe e Iisaa Almasiihu on ben kon hinaa *sunninegol maa angal sunninegol, kono ko gomdinal feppiniroowal hoore mun giggol.

⁷ Ko fii hari hidfon dogude moyya. Ko hombo non darni on haa hadi on doftagol goonga on? ⁸ Awa nden fewjoore don hinaa e Noddudo on on iwri. ⁹ Ko fii lewen seeda tun yurinay farin jii baado. ¹⁰ Min non mido joganii on ndee hoolaare doo e fee Joomiraado on wonde, on miijotaako goddun goo. Kono on wondo jii bude on, dun non ko wondo woo, o rondoyto paawoore nden. ¹¹ E min non yo musibbe, si mido waajaade fii nafa sunninegol, haray ko fii hondun kadi mi cukkantee? Si tawno haa jooni waaju an ngun no humii e sunninegol, haray fempeede Iisaa Almasiihu on ka hoore *leggal altindiraangal accii wonangol yimbe ben peggal. ¹² Yo ben wonbe sonjude on bujito haa daata!

Fii Wuuringol Ruuhu Allaahu on maa Mbeleede Bandu

¹³ Musibbe, jooni on noddaama ka ndimankaaku. Wota on baaror ngun ndimankaaku mon fii wadugol mbeleede bandu, kono kurkondirane e nder giggol. ¹⁴ Ko fii Sariya on fow no timmi e nder aaya gooto, e hino mo: «Yo a yidiri nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.» ¹⁵ Kono si on natindirii, on seekindirii wa kulle den, awa reenee wota on mulindir.

¹⁶ Ko dun si mi wi'ay on: wuuriiree Ruuhu Allaahu on, dun on jokkataa himmeeji bandu. ¹⁷ Ko fii himmeeji bandu no liddondiri e Ruuhu Allaahu on, on *Ruuhu Seniido kadi no liddondiri e himmeeji bandu, ko di lurrudi kanji didi, fii wota on wadu ko faaladon woo. ¹⁸ Kono si Ruuhu Seniido on ardike on, haray hinaa e ley Sariya on wondon. ¹⁹ Ko fii mbeleede bandu den no waalii e kene, den-le ko jinaa e angal laabal e jii baare ²⁰ e rewugol sanamu e mbileyaagal e ngayngu e yeddondiral e nawliigu e monee e haasidi e sendondiral e fedde-fedde ²¹ e ngapaneendi e mandilugol e *fasaadu e ko nandi e mun. Midu hadude on, wano mi hadirnoo on non wonde, ben wuurirbe nii heboyttaa gebal ka *laamu Alla.

²² Kono ko Ruuhu Allaahu on funtinta kon, ko giggol e weltaare e buttu e mupal e yurmeende e moyyuki e sella-findeyaagal ²³ e newaare e waawugol hoore mun. Sariya hadaali sifa din piiji. ²⁴ Wonbe e Iisaa Almasiihu on ben fempii bandu mun ndun wondude e himmeeji mun e faaleeji mun. ²⁵ Si tawii ko Ruuhu Seniido on wuurirden, haray yaaden kadi e Ruuhu on. ²⁶ Wota en wonu mawnintiniibe, maa bagondiren, maa nawlindiren.

6

Fii Tambondirgol, Huuwa ko Moyyi

¹ Musibbe, si goddo e mon aru e wadugol bonnere, haray onon, be Ruuhu on ardii ben, wurtiree mo hakkil newiiki. Onon tigi reenodon, fii wota onon kadi on jarribe. ² Rondondirane anndeeji mon din. Ko non timminirton Sariya *Almasiihu on. ³ On mo no sikki ko o goddun, hara-le hinaa o huunde, haray o daynitike kanko tigi. ⁴ Mo kala yo tasko kuufe

mun den tigi, o yi'anay hoore makko hara hinaa e beya, dñun o anday no o mantora, ⁵ ko fii mo kala no haani rondaade dongal mun ngal.

⁶ Yo on wonaado janneede daaluyee on sendodu kala piiji moyyi e wondo mo jannude on.

⁷ Wota on ðaynito, ko fii Alla yawitetaake, ko fii kala ko godfo sanki ko dñun o wa'ata. ⁸ Mo sankii mbeleede ðandu wa'ay e mayru halakuyee, kono on sankudo faale Ruuhu on, o wa'ay e makko *ngurndan poomayankejan.

⁹ Wota en haabu wadugol ko moyyi, ko fii en wa'oyay e saa'i haanudo si maayu bernde hebaali en. ¹⁰ Ko dñun wadi, fewndo ka weebani en dñon, wadanan yimbe ðen fow ko moyyi, tentinii musibbe men ðen ka gomdinal.

Rawnoode Batakuru Puulusa ndun

¹¹ On yi'ii ittiri bindi njani di mi windirani on jungo an ngon dñin. ¹² Kala ðen faalaabe wadude ko welata yimbe ðen kon, ðe karhay on fii *sunninegol, hara ko fii tun wota ðe tampine sabu *leggal altindiraangal Almasiihu on. ¹³ Ko fii hay kambe sunninaabe ðen tigi ðe jokkataa Sariya on, kono ko ðe faalirtee yo on sunnine, ko fii no ðe mantora e hoore mon. ¹⁴ Min non hinaa non! Ko fii mi mantortaa huunde si hinaa leggal altindiraangal Iisaa Almasiihu Joomi men on. Sabu maggal aduna on maayii telen-ma an, min kadi mi maayii telen-ma aduna on. ¹⁵ Awa hinaa sunninegol maa angal sunninegol hitti, kono ko ko Alla heydfintini en kon hitti. ¹⁶ Yo buttu e yurmeende wonan kala jokkudo ndee yamiroore, hay e *Isra'iila mo Alla. ¹⁷ Ka heddi doo, wota hay gooto tampinan, ko fii battaate Iisaa den no ka ðandu an. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon, yo musibbe. Aamiina!

BATAKURU PUULUSA HAA E BE EFEESI 'BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee yimbe Alla, sella-findeebe e nder humondiral maɓɓe e Iisaa Almasiihu on, wonɓe Efeesi. ² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii Barkiiji Immorde e Iisaa Almasiihu on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, on Hebbindo en kala barki iwruki e Alla ka kammuuli sabu Almasiihu on. ⁴ Ko sabu makko Allaahu on subori en ko adii fuddoode aduna on, fii no woniren laaɓube, ɓe aldaa e ella yeeso makko. E nder giggol makko ngol ⁵ o muuyanno en wonugol ɓe makko sabu Iisaa Almasiihu on, wano o faaliraa non e nder eɓboore makko moyyere nden, ⁶ fii no mantiren mangu sulfu makko mo o yediri en yidaado makko on. ⁷ Ko e nder humondiral e makko sottiraden yiiyan makko dan, ko dan hebirden yaafuyee junuubaaji no yaadiri e ngalu sulfu makko, ⁸ mo Alla wadiri e hoore men faamu yaajungu e hakkil timmuki, haa yoni. ⁹ O andinii en gundoo kodduruyee makko on, no yaadiri e faale makko moyyo, mo o eɓbirnoo Iisaa Almasiihu on on, ¹⁰ fii huuwugol mo, nde saa'i on timmoyi, mottindira kala ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi, wada di ley yeessoojo gooto, dɗun ko *Almasiihu on.

¹¹ Enen humondirɓe e Almasiihu on ɓen, en subaama fii wonugol ɓe makko e nder muuyiraneede eɓboore on Timminiroowo kala huunde no yaadiri e anniyee faale makko on, ¹² fii no menen bee attiibe tanyinorde Almasiihu on men mantira mangu makko ngun. ¹³ Onon kadi hidon e makko, ɓay on nanii daaluyee goongaajo on, dɗun ko kibaaru hisindo on on. Onon kadi on gomɗinii, awa kadi Alla wadii *Ruuhu Seniido on maande e mon, dɗun ko on mo fodaɗon. ¹⁴ Ko on Ruuhu woni seeke ndondi men ndin, haa jande cottudi ɓen ɓe Alla subii tabiti, fii mantugol mangu makko ngun.

Fii no Puulusa Du'orani ɓe Efeesi ɓen

¹⁵ Ko dɗun wadi si min kadi, ɓay mi nanii fii ko gomɗindon Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidufon yimbe Alla ɓen fow ngol, ¹⁶ mi alaa fowtaade e jarnugol Alla fii mon, mi maandinii kadi fii mon e nder torndeeji an dɗin, ¹⁷ fii no Jom Mangural ngal, dɗun ko Alla Iisaa Almasiihu Joomi men on, okkira on ruuhu wondudo e faamu e feɗɗinaneede, fii no andiron mo, ¹⁸ e yo o hentin giide ɓerde mon den, fii no andiron on tama'u mo o noddi on fii mun, e no andiron ngalu darja ndondi makko ndin e hakkunde yimbe Alla ɓen, ¹⁹ e no andiron mangu bawgal makko feyyitungu wongu gollude e men ngun, enen ɓe gomɗinɓe. Ko ngal bawgal o huutori doole makko dɗen ²⁰ fewndo o immintini Iisaa Almasiihu on e hakkunde mayɓe ɓen, o jodɗiniri mo ka sengo makko paamo ka kammuuli. ²¹ O wadi mo e dow kala laamu, e kala ko jogii mbawdi, e kala ko jogii doole, e kala ko ardotoo, e hoore kala innde waaweteende janteede, hinaa non e oo aduna fewndiido hande on tun, kono hay e aduna aroyoowo on. ²² O wadi fow e ley koyde makko, o toɗɗii mo kadi Hooreejo Toowudo fii *moftal

ngal. ²³ Ko ngal moftal woni bandu makko ndun, ngal hebbiniraama on Hebbinoowo fow e noone fow.

2

Fii Wurnitideede e Almasiihu on

¹ Onon non hari on maayii sabu bonnereeeji mon dɪn e junuubaaji mon dɪn, ² dɪ wuurunodɔn e mun, fewndo jokkunodɔn laawol oo aduna, wondude e bawgal oo lando jinnaaji dɪn. Ko ruuhu on lando woni gollude e ben yeddube jooni. ³ En fow kadi hiden tawdanoo e maɓɓe, hari hiden jokkunoo himmeeji bandu, hiden jokkunoo faaleeji bandu men ndun e miijooji men dɪn, hari ko en mbaadi faybe handunoobe e tikkere wa beya.

⁴ Kono Alla ko Heewuɗo yurmeende. Ko sabu giggol makko mawngol, ngol o yiɗi en ngol, ⁵ o wurnintinidii en e *Almasiihu on, enen be tawata maayiino sabu bonnereeeji men dɪn: ko sulfu makko on dandiraɗon.

⁶ O immintinidii en e Iisaa Almasiihu on, o jodɗɗindinii en e makko ka kammuuli, ⁷ fii no o feppinira ka jamaanuujii aroyayɗi ngalu sulfu makko feyyitungu ngun e nder moyyuki makko ki yediraɗen Iisaa Almasiihu on. ⁸ Ko sulfu on dandiraɗon sabu gomɗinal ngal, dɗun non hinaa e mon iwri, kono ko dokkal Alla. ⁹ Hinaa sabu kuude den few fii wota gooto mawnintino. ¹⁰ Ko fii ko en tagudi makko. Ko e humondiral men e Iisaa Almasiihu on tagaɗen fii no wadiren kuude moyye, de kanko Alla o eɓɓunoo gila law.

Fii no Wodɗitiibe ben e Badiibe ben Wadira Gooto

¹¹ Awa, onon bee be wonaa Yahuudiyanke e leɗol, be *Yahuudiyankeebe wi'ube no sunninaa jogitori wa be sunninaaka, hara kambe non, ko be sunninaa ka bandu kon, ko ko wadiraɗa juude nedɗanke, anditee wonde: ¹² hari on alaa Almasiihu, on jeyaaka e leydi Isra'iila ndin, hari ko on jananbe e telen-ma *ahadiiji fodaari ndin, be aldaa e tama'u, be alaa Alla e oo aduna. ¹³ Kono jooni non, sabu Iisaa Almasiihu on, onon wodɗitinoobe ben on wontii badiibe rewruɗe e yiiyan Almasiihu on.

¹⁴ Ko fii ko kanko woni buttu men on, on wadɗo dɗoobe ben gooto, on libirɗo maadi ngayngu heedunoondi be ndin okkitirgol bandu makko ndun. ¹⁵ O mehindinii Sariya on e yamirooje mun den e farillaaji mun dɪn fii yo o sincir ben dɗo aaden gooto keso humondirɗo e makko. Ko nii o woni tabintinirde buttu, ¹⁶ o moyyintina hakkunde maɓɓe e Alla, kambe dɗo be wona bandu wooturu rewruɗe e *leggal altindiraangal ngal o wariri ngayngu ngal. ¹⁷ O ari, o waajii on onon wodɗitinoobe ben buttu, o waajii battiibe kadi ben buttu, ¹⁸ ko fii rewruɗe e makko en fow hiden mari naatirgal takko Baabaajo on e nder Ruuhu gooto.

¹⁹ Ko dɗun wadɗi, hinaa on jananbe hande kadi, maa tunarankeebe, kono ko on jeydube e yimbe Alla ben, tawdaabe e suudu Alla ndun, ²⁰ darnaabe e hoore didol sahaabaabe ben e annabaabe ben, tawi ko Iisaa Almasiihu on tigi woni hayre nden ka sobɓundu. ²¹ Ko e makko kala mahoodi yuɓɓindiraandi no moyyiri bantorta, wona nokkuure hormorde fii Joomiraado on. ²² Onon kadi, hidon mahideede e makko fii no woniron wonunde nde kanko Alla o hodɗiri Ruuhu makko on.

3

Fii no Puulusa Feppiniri Gundoo Alla on

¹ Sabu dʼun, min Puulusa, oo kasoojo Iisaa Almasiihu on fii mon, onon be wonaa Yahuudiyanke ben, ² mido tanyinii, on nanii fii dee golle moyyere Alla, de mi halfinaa fii mon. ³ Ko feppinaneede mi andiri gundoo on, wano mi windiri non e nder kongudi seedaaji. ⁴ E nder jangugol di, on waaway faamude hakkil ki mi hebi e telen-ma gundoo *Almasiihu on. ⁵ On gundoo feppinanooka bii nedʼdankeʼen e diya jamaanuuj, wano Ruuhu Alla on feppinirani non jooni sahaabaabe makko laabube ben e annabaabe ben ⁶ wonde: be wonaa Yahuudiyanke ben no kafidi e Yahuudiyankeebe ben ndondi wootiri, be bandu mun woni wooturu, tawdaabe e fodaari wootiri ndin e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on sabu Kibaaru Moyyo on.

⁷ Ko on Kibaaru Moyyo mi wontani kurkaadu sabu dokkal sulfu Alla mo mi yediraa bawgal doole makko den. ⁸ Ko min, oo burdo hayfude e hakkunde yimbe Alla ben fow yedaa ndee moyyere: dʼun ko yottingol e be wonaa Yahuudiyanke ben Kibaaru Moyyo fii ngalu Almasiihu ngu alaa kattudi ngun, ⁹ e feppingol fensita no Alla, on Tagudo kala huunde, laatirirta ebboore gundoore mun suudinoonde gila law nden. ¹⁰ Dun, gila jooni, yo laamuuji dʼin e bawde den ka kammuuli andu cende faamu Alla mawngu ngun, tippude e *moftal Alla ngal, ¹¹ hara ko no yaadiri e ebboore makko poomayankeere nde o laatiriri Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹² on mo hebirden hettaare fii no badoren Alla e nder hoolaare sabu gomdinal men ngal. ¹³ Awa kadi mido torii on wota maayu bernde hebu on sabu ko mi woni tampude fii mon kon, ko dʼun woni darja mon.

Fii Andugol Giggol Alla ngol

¹⁴ Ko dʼun wadi si mi jiccii yeeso Baabaajo on, ¹⁵ on mo beynguureeji wondi ka kammu e ka leydi dʼin fow inniraa, ¹⁶ fii yo o yedu on, immorde e mangural makko tiidungal ngal, no tiidiredon ka berde mon bawgal Ruuhu makko on. ¹⁷ Yo Almasiihu on hodir ka berde mon gomdinal mon ngal, yo on tute kadi jiiibinedon e nder giggol, ¹⁸ fii no onon e yimbe Alla ben fow waawiron faamirde ko hondun woni yanji giggol Almasiihu on e junndi maggol on e luggeendi maggol on e tooweendi maggol on, ¹⁹ e no andiron ngol giggol Almasiihu feyyitungol kala faamu, fii no heewiron ko woni e Alla kon fow. ²⁰ Ko kanko Alla, mo bawgal mun woni gollude e men on, waawi wadude buri ko toriden mo kon maa ko miijidin kon haa feyyita, ²¹ ko kanko mangural wonani ka moftal immorde e Iisaa Almasiihu on haa e jamaanuuj dʼin fow haa poomaa. Aamiina!

4

Fii Wonugol Gooto ka Moftal Iisaa

¹ Awa, mi wakkilini on, min oo kasoojo sabu humondiral an e Joomi on, wuurugol ngurndan yaadufan e noddandu ndu noddadon ndun, ² e nder yankinaare e no newori e yondinaare fow. Munpondirane e nder giggol. ³ Etee no tabintiron pottal, ngal Ruuhu on yedata, e nder buttu yubbindirdo on on. ⁴ On fow on hebii Ruuhu gooto, on laatie bandu wooturu, wano tawiri non kadi hidon mari tamaʼu gooto mo noddadon fewndo noddadon on. ⁵ Ko Joomi gooto kadi woodi, e gomdinal gootal, e *lootannde maande kisiyee wootere, ⁶ e Alla gooto woodi, dʼun ko on Baabaajo fow, on Wondo dow fow e hakkunde fow e di fow.

⁷ Kono mo kala e men yedaama moyyere nden, embere dokkal ngal *Almasiihu on yedi en ngal. ⁸ Ko d'un wadi si no wi'aa:

«O yawii ka asama,
o nabori maccube,
o wafanii yimbe ben dokke.»^a

⁹ (E hin-le ko hondun «o yawii» firi si wonaa wonde o tippike haa ka nokkeeli burdi luggude ka leydi? ¹⁰ On non Tippido, ko on yawi e dow kammuuli din fow, fii hebbingol kala huunde.) ¹¹ Ko kanko yedi wobbe wonugol sahaabaabe, wobbe ben wonugol annabaabe, wobbe ben feppinoobe Kibaaru Moyyo on, wobbe ben aynoobe e jannoobe, ¹² fii hebulingol yimbe Alla ben fii gollleeji kurkagol ngol e fii tiidingol bandu Almasiihu on^b ¹³ haa en fow yubbondiren e nder gomdinal ngal e andugol *Bidido Alla on, mawnen, wonen mokobaabe, haa hewten mawnannde tooweendi ko woni e Almasiihu on kon fow.

¹⁴ Dun, hande kadi en wontataa faybe yiilindirteebe, ruynirteebe kala noone janndeji di yimbe ebhiri yoyre e kuude mabbe daynooje. ¹⁵ Kono, wowlugol goonga e nder giggol, en mawnay e kala huunde e telen-ma on wondo hoore, d'un ko Almasiihu on. ¹⁶ Ko sabu makko tere *moftal wongal bandu makko ndun fottiri tiidi, humondiri moyya ka jokke, de ndu woni e mun. Ko d'un wadi, nde teral kala wadiri no haanirani d'un non, bandu ndun fow mawnay, hettoo e nder giggol.

Fii Ngurndan Kidfan dan e Ngurndan Kesan dan

¹⁷ Awa e hino ko mi wi'ata on, mi andina on e innde Joomiraado on: On haanaa wuurirde han kadi wa be gomdinaa ben, ben jokkuba mijooji mun mehi. ¹⁸ Mijooji mabbe din ko nibbitudi, ko be jananbe e ngurndan Alla dan, sabu majjere mabbe nden e yoorere mabbe bernde nden. ¹⁹ Be alaa leefol liimanaaku few, be jokkii jiifaare, fii wadugol kala ko laabaa ko yubbondiri e himme.

²⁰ Kono onon, hinaa non andirdon Almasiihu on. ²¹ Bay pellet on nanii fii makko no wowlee, on jannaama fii makko ko yaadi e goonga wonde e makko on, ²² haray hidon haani bortaade jikku mon feyyudo on e tagudi mon hindi ndin, d'un ko on tuuniniroowo on himmeeji faljinooji, ²³ accon ruuhuujii mon din e hakkilaaji mon din heydintinee, ²⁴ bornodon tagudi mon heyri ndi Alla tagiri mbaadi mun e nder peewal e laabal ko rimata goonga.

²⁵ Ko d'un wadi ko yo on seedu e fenaande, mo kala e mon yo wowlan dimmo mun on goonga, ko fii ko en tere de bandu wooturu. ²⁶ Si on aru seytinge, wota on wadu junuubu, haray wota naange ngen mutu hidon tikki. ²⁷ Wota on jonnu Ibuliisa yolnde. ²⁸ Wujjaynoodo woo wota wujju han kadi, kono yo o gollir juude makko den e nder nundal, o wada goddun ko nafi, o okkora hatonjindo. ²⁹ Wota on accu kongol barminoowol woo yalta ka hunduko mon, kono wowlee kongudi moyyinaydi tun, addaydi nafa, wallaydi beya mawnugol ka nder gomdinal, d'un di wafay ko moyyi e hefotoobe on ben. ³⁰ Wota on aanin Ruuhu Alla *Seniido on, on mo maandiniradon fii ndee palaande cottudi wonkii. ³¹ Yo kala metteede e tikkere e monee e sonko e hoyre e kala bonki iwu hakkunde mon. ³² Moyyondiree, yurmondiron, yaafondiron, wano Alla yaafari on non sabu Almasiihu on.

a 4:8 4.8 Zab. 68.19   b 4:12 4.12 «Bandu Almasiihu on» ko noone wi'ugol «moftal Almasiihu on».

5

Fii Hakkunde Niwre e Ndaygu

¹ Awa wonnee jemboobe Alla wa faybe yidaaabe, ² wuuron e nder giggol wano *Almasiihu on yidiri en non. O wattitii kanko tigi e sookeeje Alla fii wonangol en sadaka sakkaado wa angiri uurundi.

³ Wota jinaa e kala noone angal laabal maa himme maandine toode e hakkunde mon, bay dii piiji haananaa yimbe Alla ben. ⁴ Wota haalaaji bondi maa di aldaa e faamu wowle, hay non si ko awmagol, dun hinaa ko haani, kono yo Alla yette. ⁵ Ko fii, andee fota, kala jinoowo maa mo laabaa maa himmudo, e maanaa rewoowo sanamu, alaa gebal ka *laamateeri Alla e Almasiihu on.

⁶ Awa wota hay gooto daynir on haalaaji mehi, bay ko fii dun tikkere Alla nden ardata e hoore murtube ben. ⁷ Awa wota on kafidu e maɓɓe gebal woo. ⁸ Hari ko on nibe, kono jooni ko on ndaygu sabu humondiral mon e Joomiraado on. Awa wuuriree wa faybe ndaygu ngun, ⁹ ko fii ndaygu ngun no funtina kala noone moyyere e peewal e goonga. ¹⁰ Awa hakkilanee e ko welata Joomiraado on kon. ¹¹ Wota on humondir e kuude meereeje woo de nibe, kono feɓɓinee fii majje. ¹² Ko fii ko ben yimbe wadata kon e gundoo no hersinii toode hay wowlugol. ¹³ Kono kala ko feeji ka ndaygu, yaltitay, ¹⁴ ko fii ndaygu ngun hentinay fow. Ko dun wadi si no wi'aa: «Finu, yo an daaniido, immo e hakkunde maybe ben, Almasiihu on ndaygay e hoore maa.»

¹⁵ Awa wattanee yiila e ngurndan mon dan, hara on wuuriraali wa komooɓe ben, kono ko wa jooma-faamu'en. ¹⁶ Awa wota on accu fajuhun woo feyyira on, ko fii jalaade den ko bonde. ¹⁷ Ko dun wadi, wota on wonu faada-hakkilbe, kono faamee ko hondun woni faale Joomiraado on. ¹⁸ Wota on yaru haa mandilon, dun ko boylaare, kono hebbinoree Ruuhu Allaahu on. ¹⁹ Yewtiree beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi. Beytanon, jaaranon Joomiraado on ka berde mon, ²⁰ saa'i kala yetton Alla, on Baabaajo, e kala huunde e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on.

Fii Duhiiɓe e Sonnaabe mun

²¹ Doftondiree e dow teddingol Almasiihu on.

²² Onon kadi, yo sonnaabe, mo kala yo yankinano moodi mun wano yankinorani non Joomiraado on. ²³ Ko fii ko gorko woni hoore^c debbo, wano Almasiihu on woniri non hoore^d *moftal ngal, ngal-le ko bandu makko, ko kanko woni dandoowo ngal. ²⁴ Wano moftal ngal yankinorani non Almasiihu on, yo mo kala e sonnaabe ben kadi yankinoran non moodi mun e di fow.

²⁵ Onon kadi, yo duhiiɓe, mo kala e mon yo yidu sonnaajo mun on wano Almasiihu on yidiri moftal ngal non, haa o okkitiri hoore makko fii maggal. ²⁶ O wadiri dun fii no ngal wonira ngal Alla e hoore *labbinirgol ngal lootirgol ndiyan e daaluyee on, ²⁷ fii feɓɓinooygol ngal moftal darjungal e makko, hara ngal aldaa e waadere woo e pudagol e huunde ko nandi e dun, kono hara ko laabungal, ngal aldaa e ella. ²⁸ Wano non kadi, duhiiɓe ben haani yidirde sonnaabe mun ben wa balli maɓɓe din tigi. Kala on yidufdo sonnaajo mun on, haray no yiditii kapun tigi. ²⁹ Ko fii hay

^c 5:23 5.23 Maa: «hooreejo». ^d 5:23 5.23 Maa: «hooreejo».

gooto apataa bandu mun ndun, kono o jamminay ndu, o dankoo wano Almasiihu on wadirani *moftal ngal non. ³⁰ Ko fii ko en tere bandu makko. ³¹ «Ko d'un wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.»^d ³² On gundoo non mawni, kono ko hakkunde Almasiihu on e moftal mun ngal mi woni ebbindirde d'un. ³³ Ko heddii kon, yo mo kala e mon yidir sonnaajo mun on wa hoore mun, awa kadi yo sonnaajo on teddin moodi mun.

6

Fii Faybe e Mawbe mun

¹ Onon kadi faybe, doftee mawbe mon ben sabu Joomiraado on, ko fii d'un ko ko feewi. ² Ko fii «Teddin yumma maa e ben maa»,^e ko yamiroore aranere nden non wondude e fodaari, ³ fii no ontigi malira, o hefa duufi buy ka hoore leydi.

⁴ Onon kadi non, yo baabiraabe, wota on mettin berde faybe mon ben, kono ne'iree be waajagol be, eltira laawol Joomiraado on.

Fii Jiyaado e Jeydo d'un

⁵ Onon kadi, yo jiyaabe, doftee jeybe on jeyal adunyankewal ben e nder kulol e teddungal, e hoore bernde laabunde, wano doftordon *Almasiihu on non. ⁶ Dun non, hara hinaa e gite mabbe tun, maa wano welirta yimbe ben non, kono wa kurkaadi Almasiihu on, wadiroobe faale Alla on berde mun den fow. ⁷ Golliranon be anniye moyyo wa si tawii ko Joomiraado on wondon gollande, hara hinaa yimbe ben,⁸ e hoore andugol, kala jiyaado maa dimo, Joomiraado on yoboyay mo embere moyyi di o wadi d'in.

⁹ Onon non kadi, yo rimbe, wadiree wano non e telen-ma jiyaabe mon ben, reenodon e kambugol, e nder andugol wonde Jeydo be on e Jeydo on on no ka kammu, awa kadi yeeso makko gidaaale alaa.

Fii Bornagol Aalaaji Iwrufi ka Alla

¹⁰ Ka rawnoode, awa dolnoree Joomiraado on e bawgal makko tiidungal ngal. ¹¹ Bornodon aalaaji Alla d'in fow, fii no waawiron catorde dartoo pehe Ibuliisa den. ¹² Tippiro men ngon wonaa hakkunde men e bandu e yiyan woni, kono ko hakkunde men e laamuuji d'in e mbawdiiji d'in e laamuuji oo aduna wondoo e nder nife e mbawdiiji ruuhuuyankeeji bondi d'in ka kammuuli. ¹³ Ko d'un wadi si mi wi'ay on: yettee aalaaji Alla d'in fow, fii no waawiron dartorde tuma palaande bone nden aroyi woo, e fii no waawiron darorde tabita bawto wadugol fow.

¹⁴ Awa daree catodon. Yo goonga on wonu dattol keeci mon d'in, peewal ngal wona dolokke mon hiwitorde on. ¹⁵ Yo pade mon den wonu hebulaare iwrunde e Kibaaru Moyyo yedoowo buttu on. ¹⁶ E nder kala huunde, jogoree gomdinal ngal wa hiwitorgo, ngo waawoton d'anninirde ndagaaje yiite Ibuliisa den fow. ¹⁷ Hippodon kadi kunnawal kisiyee ngal, jogodon kaafa Ruuhu on, kan-le ko daaluyee Alla on. ¹⁸ Saa'i kala torodon wano Ruuhu Allaahu on woni ardorde on non e kala noone torndeeji, landodon ballal Alla, findinon hakkillaaji mon d'in fii d'un, duumodon e d'un fota, toranodon yimbe Alla ben fow.

^d 5:31 5.31 Fud. 2.24   ^e 6:2 6.2 Egg. 20.12

¹⁹ Toranodon mi min kadi, fii, nde mi udditi hunduko an kon woo, yo mi yede kongudɔ fii yottingol gundoo Kibaaru Moyyo on e nder cuucal. ²⁰ Ko fii on Kibaaru Moyyo mi wonani nulaado e nder jolokooje. Toranodon mi kadi no mi yewtira pellital, wano haaniranimmi non.

Fii Salmiinaango ngon ka Rawnorde

²¹ Tikiiki, oo musidɔ men yidaado, kurkaadu holniindu e nder golle Joomiraado on, o humpitoyay on no mi fewndori e ko mi woni waɗude kon. ²² Ko waɗi si mi immi mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o buttin berde mon den.

²³ Yo buttu e giggol yede musibbe ben, wondude e gomɗinal, immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasihu Joomi on. ²⁴ Yo moyyere wonan kala yidirdo Iisaa Almasihu Joomi men on, giggol ngol bontataa.

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE FILIPII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa e Timotee, menen d̄ii kurkaad̄i Iisaa Almasiihu on, haa e yimbe Alla humondirbe e Iisaa Almasiihu on fow ka saare Filipii, e ardotoobe *moftal ngal e wallitotoobe ngal ben.

² Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Du'orani be Filipii ben

³ Mid̄o jarnude Alla an on saa'i kala nde mi anditi fii mon. ⁴ Saa'i kala nde mi torantoo on on fow, ko e nder weltaare mi tororta, ⁵ sabu ko kafidufon e amen fii Kibaaru Moyyo Iisaa Almasiihu on kon, gila pande mi hewti ka mon haa hande. ⁶ Mid̄o felliti, Alla, on Fuddiido kuugal moyyal e mon, jokkay timmingol d̄un haa pande ardu Iisaa Almasiihu on.

⁷ No haani ka mi miijorana on nii, ko fii mid̄o wad̄i on ka bernde an. Ko fii on fow ko on kafidube e an sulfu Alla on, woni e nder ko mi sokaa kon, woni ko mi darantoo Kibaaru Moyyo on kon, mi haqinqina mo. ⁸ Ko fii Alla no seeditanoo mi wonde mid̄o yidi on on fow wano Iisaa Almasiihu on yidiri on non.

⁹ Ko mi torantoo on, ko yo giggol mon ngol burtu beydaade, e nder gandal e faamangol ko woni woo. ¹⁰ Dun, on waaway taskaade, anda ko buri moyyude kon, fii no laatoron be bernde laabunde e be felnaaki pande ardu *Almasiihu on, ¹¹ heewube kuude feewude iwruude e Iisaa Almasiihu on fii mangu e mantoore Alla.

Fii no Sokeede Puulusa nden Bantiri fii Kibaaru Moyyo on

¹² Mi faalaa yo on andu, yo musibbe an, ko hebunoo mi kon wallii fii no Kibaaru Moyyo on bantora. ¹³ Ko d̄un wad̄i, gila e bee suufaafe lando on, haa naḡani hen fow, ɓangii wonde ko fii Almasiihu on mi sokiraa. ¹⁴ E nder ko mi sokaa kon, ɓurbe ben e musibbe ben ɓurtii hoolaade Joomiraado on, be beydi suusude fii feɓpingol daaluyee Alla on e ɓaawo kulol.

¹⁵ Ko goonga, wofbe ben no waajorde fii Almasiihu on nawliigu e monee, kono wofbe ben ko e hoore anniyee moyyo woni wad̄irde d̄un. ¹⁶ Ben non no wad̄irde d̄un giggol, e hoore andugol wonde mi wadaama haqinqinoowo Kibaaru Moyyo on. ¹⁷ E hin-le, ben wonbe ɓanginirde fii Almasiihu on haasidi, anniyeeji maɓbe d̄in hinaa laabudi, hiɓe miiɓii beyditude satteende e hoore ko mi sokaa kon.

¹⁸ No wa'i woo ko seeda hitti. Woni ko e anniyeeji moyyi maa si ko e anniyeeji bondi, min mi weltike, mi weltoto kadi, ɓay fii Almasiihu on waajaama. ¹⁹ Ko fii mid̄o andi, d̄un wontanay lan kisiyee sabu torndeeji mon Alla d̄in e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu on. ²⁰ Faale an tiidufon on e tama'u an on ko ko tawi kon mi hersirtaa hay huunde, kono gila d̄oo haa poomaa, mi geray no Iisaa Almasiihu on mawniniree e an min e nder hoolaare tiidunde, woni non ko e nder ngurndan an d̄an, woni ko e nder mayde an nden. ²¹ Ko fii min, ko Almasiihu on woni ngurndan an d̄an, mayde nden ko tono e an. ²² Kono si mid̄o wuuri e oo aduna, d̄un mi waaway gollude golle nafooje. Ko hondun mi haani subaade? Mi andaa! ²³ Ko fii mid̄o poodeede e cende d̄en d̄idii non. Mid̄o mari

faale yahugol tawtoya Almasiihu on, ko d'un buri moyyude. ²⁴ Kono ko si mido wuuri buri wondande on e nafa. ²⁵ Ko fii mido andi, mido felliti mi luttay, mi wona moggo mon on fow, fii bantal mon ngal, e fii weltaare mon nden ka nder gomdinal. ²⁶ Dun, haray mantoore mon nden e fee Iisaa Almasiihu on beydoto sabu an nde mi yiltiyoyii ka mon. ²⁷ Ko woni tun, woniree e noone no haanirani Kibaaru Moyyo Almasiihu on. Woni mi aru yi'ugol on, woni mi araali, yo mi nanu tun no wowlee fii mon wonde hidon tabiti e miijo wooto, tippiranon gomdinal Kibaaru Moyyo on e nder anniyeer gooto, ²⁸ hara on jabaali hulbinireede huunde immorde e aybe ben. Dun wonanay be maande halkagol mabbe ngol, kono onon d'un wonana on maande kisiyee mon on, d'un ko immorde e Alla. ²⁹ Ko onon yedaa moyyere sabu Almasiihu on, hinaa non gomdingol mo tun, kono ko tampangol mo kadi. ³⁰ Jooni on wakkilike tippiro ngo mi woni e mun ngon, ngon tippiro ngo yi'unodon mido tippiree, e ngon ngo wondon nanude mido tippiree haa jooni.

2

Fii Nemingol Iisaa e nder Yankinaare makko nden

¹ Nde tawnoo on hebii wakkilineede sabu Iisaa Almasiihu on, e dankeede e nder giggol, e mbeldigal, e yurmeende, e jokkere endan e nder Ruuhu Allaahu on, ² timminiree weltaare an nden hebogol miijo wooto, e nder giggol gootol e fondo wooto e anniyeer gooto. ³ Wota on warru huunde haasidi maa manti mehi, kono e nder yankinaare jogoron heddiibe ben wa burbe on. ⁴ Doo e yo mo kala e mon wattan yiila e fii ko nafata d'un kon, wattanee yiila e ko nafata beya kon kadi. ⁵ Wadon e mon miijo wonnoongo e Iisaa Almasiihu on ngon:

- ⁶ Dun ko on mo mbaadi mun woni ndi Alla,
kono o habbitaaki fotugol e Alla,
- ⁷ kono o tippini hoore makko,
o yetti mbaadi maccudo
e hoore nandintinagol e neddanke.
Bawto tawdegol e noone neddanke,
- ⁸ o jippini hoore makko,
o doftii haa e mayde,
hay maayugol e *leggal altindiraangal.
- ⁹ Ko d'un wadi si Alla towni mo
ka buri toowude ton,
o yedi mo innde burnde mawnude inde den fow,
- ¹⁰ fii kala ko tagaa
ko woni ka kammuuli e ka hoore leydi e ka nder leydi
yo jicco e innde Iisaa,
- ¹¹ e yo kala denngal qirrito
wonde Iisaa Almasiihu on ko Joomiraado
ka mangu Alla Baabaajo on.

Fii Wa'ugol wa Koode

¹² Jooni non, yo yibbe an, nde tawnoo hidon duumi e doftaare, golliree kisiyee mon on e nder kulol e teddungal, hara hinaa e yeeso an tun, kono yo burtu e baawo an. ¹³ Ko fii ko Alla woni wafude e mon faale on e huuwingol on ko yaadi e ebbore makko moyyere nden.

¹⁴ Wadiree fow e baawo dukugol e yeddondiro, ¹⁵ fii no laatoron laabufe be felnaaki, e no woniron faybe Alla be felnaaki e hakkunde nguu jamaanu bonngu boyliingu, ngu jalbirdon e hakkunde mun wa koođe e oo aduna, ¹⁶ jogiibe daaluyee ngurndan dan. Dun, on wonanoyay lan be mi mantorta nande ardu *Almasiihu on, dun haray wonanii lan seedee ko mi jindi kon e ko mi tampi kon wonaali meere.

¹⁷ Hay si tawii mi wonay sadaka hibbanteedo Joomiraado on fii timmingol sadaka mon on e kurkagol mon ngol immorde e gomodinal mon ngal, haray mido weltii, mido weltodi kadi e mon on fow. ¹⁸ Onon kadi weltoree wano non, weltodon e an!

Fii Timotee e Epafuuditu

¹⁹ Mido tanyinori Iisaa Joomi on nelugol Timotee haa e mon ko neebaa, fii no mi wakkilora min tigi sabu din kibaaruuji di mi hebirta on. ²⁰ Ko fii hay gooto aaniranaa on wa an si hinaa kanko Timotee. ²¹ Ko fii fow ko nafa mun on woni dabude, hinaa nafa wondo e Iisaa Almasiihu on. ²² Kono hidon andi ko honno Timotee banginiri fii mun, e no men gollidiri fii Kibaaru Moyyo on, wa paykun wonkun moggo ben mun. ²³ Awa, mido tanyinii nelugol mo haa e mon, nde mi humpitii ko laabi fii ko hefoytammi kon woo. ²⁴ Awa kadi mido hoolori Joomiraado on, wonde min tigi mi yahay ko neebaa.

²⁵ Mido tanyinii no moyyi ka mi nelta e mon oo musidfo an, wondidfo an e golle e tippiro, wi'eteedo Epafuuditu, mo nelunodon e an, jonnordon piiji di mi handi. ²⁶ Himo wuldaa on fota, on fow, awa kadi himo aani fota fii ko humpitidon fii nawnare makko nden kon. ²⁷ Ko goonga, o nawnuno haa moggo mayde, kono Alla yurmaa mo, hinaa kanko tun non o yurmaa, kono min men, fii wota mi hebu sokola e hoore sokola. ²⁸ Awa mi neltanii on mo e hoore hawjere tiidunde fii yo on weltor yi'ugol mo, e no min kadi sokola an on duytora. ²⁹ Jabbee mo e innde Joomiraado on, wondude e weltaare timmunde, teddinon kadi sifa ben yimbe. ³⁰ Ko fii, ko sabu golle Almasiihu on o eppirnoo mayde, fewndo o weefitunoo ngurndan makko dan, fii gollangol lan golle de onon tigi on waawaano.

3

Fii Peewal Haqiiqawal ngal

¹ Ka rawnoode, yo musifbe an, weltoree Joomiraado on. Ko fii tampintaa lan ka mi fillitoo windangol on, ko fii dun ko ko dandata on. ² Awa reenee e dawaadi din, reenodon e golloobe bonbe ben, reenodon e barajeliibe ben.^a ³ Ko fii, sunninaabe tigi-tigiibe ben ko enen, enen bee rewiroobe Alla Ruuhu makko on, enen bee mantorbe Iisaa Almasiihu on, enen bee be hooloraa bandu mun. ⁴ E hin-le min kadi, mido waawunoo fawude hoolaare an nden e bandu an ndun.

Si tawii godfo no sikka no waawi fawude hoolaare mun nden e bandu mun, min kadi mido waawi ko buri dun. ⁵ Ko fii mi sunninano ka palaande jeetatabere. Ko mi jibinande *Isra'ila ka bolondaa *Buniyamiinu, yiiyan *Aabirayanke tigi. Fii telen-ma ka teddingol Sariya Muusaa on, mido tawdanoo e *Fariisiyaabe ben. ⁶ Hakkee ko mi himmunoo, mi cukkotono gomdinbe Iisaa ben, e ley yamiroore Sariya on, tawi mi felnaaki.

^a 3:2 3.2 Ben «barajeliibe» ko jannoobe wondema ko sunningol kisiyee heforta.

⁷ Kono ko wonannoo mi tono kon, mi jogori d'un wa meere sabu *Almasiihu on. ⁸ Awa kadi mi jogorii fow wa meere e nder ebbindirgol d'un e gandal mawngal fii Iisaa Almasiihu on, on Joomi an. Ko sabu makko mi tertori piiji d'in fow, mi jogori d'i fow wa tuude, fii no mi hebira Almasiihu on, ⁹ e no mi humondirira e makko. Hinaa sabu kuude an den maa sabu doftagol Sariya Muusaa on wadi si ko mi feewufo, kono ko sabu gomdingol Almasiihu on wadi si ko mi feewufo, d'un ko ngal peewal iwrungal ka Alla, sabu gomdinal. ¹⁰ Faandaare an nden ko andugol mo kanko Almasiihu on, anda bawgal immintineede makko nden, mi hawtida e makko tamperejeji makko d'in, mi wa'a wa makko ka mayde makko, ¹¹ e dow tama'u immintineede e hakkunde maybe ben.

Fii Wakkilanagol Timmoode nden

¹² Hinaa fii mi hebii ko mi faandani kon, maa mi hewtii ka timmoode, kono mido jokki jaarugol yeeso fii no mi hendoroya kon ko Iisaa Almasiihu noddirimmi fii mun. ¹³ Min tigi non, yo musibbe an, mi tanyinaaki wonde mi hendike d'un taho. Kono mido wadi huunde wootere: yejjitugol fii ko feyyi kon, poodanoo ko woni yeeso kon. ¹⁴ Mido dogande timmoode nden, fii no mi hebira njoddi ndi Alla noddiri en fii mun ka kammu ndin rewruude e Iisaa Almasiihu on.

¹⁵ Enen mokobaabe e gomdinal ben fow, heben sifa ngoo miijo. Si tawii non e tobbe goo hidon mari miijoji luutondirdi e d'undoo, haray Alla banginanay on fii nden tobbere don. ¹⁶ Ko woni tun, bay en ardii haa doo, yaaden yaadu wooturu.

¹⁷ Wonee pemboobe lan, yo musibbe. Yetton misal e ben wuurirbe wano men wuuriri non. ¹⁸ No woodi duuduube wonirbe ngayngu *leggal altindiraangal Almasiihu on ngal. Mi wowlanii on d'un soono woo. Jooni kadi, mido wowlude d'un e hoore mido wulla. ¹⁹ Sakkitoode mabbe nden ko halkagol, ko deedi mabbe d'in woni alla mabbe on, hibe wadi darja mabbe on ka hersinta be, awa kadi ko fii piiji oo aduna tun be miijotoo. ²⁰ Enen, ko en jeyaabe ka aljanna ka Dandoowo mo habbord'en hawjere on iwata ton, d'un ko Iisaa Almasiihu Joomi on, ²¹ on wayliroyoowo balli men lo'udfi d'in bawgal makko waawayngal yankingol kala huunde e ley makko ngal, o nandintina di e bandu makko darjundu ndun.

4

¹ Ko d'un wadi, yo musibbe an yidaabe, be mi wulfaa fota, onon be tawata ko weltaare an e *meetelol an, tabitiree nii, piifon e Joomiraado on, yo yibbe an.

Fii Yamirooje e Wakkiland'e

² Mi torike Afuudiyata e Sinitiiki, mi jeeji, yo be wadu sabu Joomiraado on be nantondira. ³ An men, yo mo mi gollidata, sella-findeejo, mi torike ma wallitagol bee rewbe wallube lan tippirde fii yottingol Kibaaru Moyyo on, wondude e Akilimandu e beya be mi gollidata fow, be tawata inde mun no windii ka deftere ngurndan.

⁴ Weltee saa'i woo e nder humondiral mon e Joomiraado on, mido fillitaade kadi, weltee! ⁵ Yo yimbe ben fow andu newaare mon nden, ko fii Joomiraado on ko Badiifo. ⁶ Wota on aanu huunde, kono e kala huunde weebitirane'e Alla faaleeji mon d'in toragol mo, landoo mo ballal, weltanoo mo. ⁷ Dun, buttu ngu Alla yedafa, feyyitungu kala faamu ngun,

hiway berde mon den e miijooji mon din e nder humondiral mon e Iisaa Almasiihu on.

⁸ Ko heddii kon, yo musibbe an, kala ko tawata ko goonga, kala ko wondi e teddungal, kala ko feewi, kala ko laabi, kala ko labaa, kala ko handi e kuljeede, kala ko buri moyyude, e kala ko handi e mantoore, yo dun wonan miijo mon ngon keyee. ⁹ Awa, ko andirdon mi kon, e ko hebirdon mi kon, e ko nanudon mido wowla kon, e ko yi'udon mido wada kon, wadee dun. Dun, Alla Jom buttu on wonday e mon.

Fii no Puulusa Weltorani be Filipii ben

¹⁰ Mido weltanii Joomiraafo on fota, sabu ko wurnitufon nafa mon fii an kon. Hari hidon wondi e on nafa, kono hari feere nden no njakkiri on. ¹¹ Wonaa fii mido njakkiraa wadi si mi wowli dun, ko fii mi ekkitike yondinorgol no mi fewndori non. ¹² Mido waawi wuurude e nder billaare, wano tawiri non kadi mido waawi wuurude e nder maral. E di fow e hen fow mi ekkitike gundoo weltagol, woni e nder haarannde maa e heege, woni e nder maral maa e njakkireede. ¹³ Mi waawii fow sabu on Tiidindfo lan. ¹⁴ Kono on wadii ko moyyi tawdegol mon e tampereiji an din.

¹⁵ Onon be Filipii ben tigi hidon andi, ka fufdoode waajagol an fii Kibaaru Moyyo on ka mon, bay mi iwii Masedonii, hay *moftal gootal wallindiraali e an ka banje jonnugol e hendagol si wonaa ngal mon ngal. ¹⁶ Ko fii, fewndo mi wonnoo ka saare Tesalonii, on neldanno buri nde wootere ko mi handi e mun. ¹⁷ Hinaa fii ko dokkal mi wonnoo dabbude, kono ko mi woni dabbude ko yo tono golle mon den beydo. ¹⁸ Mi hendike ko neldufon mi kon e juude Epafruuditu. Jooni mi hebii ko mi handi e mun kon haa feyyitii. Dokkal mon ngal no wa'i wa angiri ndi urngol moyyol, wa sadaka mo Alla jabi, hara ko waalaniido mo. ¹⁹ Immorde e ngalu e darja Alla an on sabu Iisaa Almasiihu on, o okkay on kala ko handufon. ²⁰ Yo mangural wonan Alla, Baaba men, haa poomaa. Aamiina!

Salminaango fii Waynitagol

²¹ Salminanee lan kala aaden Alla humondirdo e Iisaa Almasiihu on. Musibbe be mi wondi ben salminii on. ²² Yimbe Alla ben fow salminii on, tintinii bee jeyaabe e nduu suudu oo lando mawdo Roomu on. ²³ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi on wonu e berde mon.

BATAKURU PUULUSA HAA E 'BE KOLOOSI 'BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, wondude e oo musidfo men wi'eteefo Timotee, ² haa e mon onon, bee musibbe amen humondirbe e *Almasiihu on, gomdinbe wonbe Koloosi, sella-findeebe. Yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men.

Fii no Puulusa Jarniri Alla

³ Meden duumi e jarnugol Alla, on Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on, e nder ko men torantoo on kon. ⁴ Ko fii men nanii fii ko gomdindon Iisaa Almasiihu on kon no wowlee, e giggol ngol yidufon yimbe Alla ben fow ngol, ⁵ sabu tama'u mo maranadon on ka kammu, on mo daaluyee goongaajo on andinnoo on fii mun, dun ko Kibaaru Moyyo ⁶ hewtudo ka mon on. Ko wano o woni wadirde batte, o laya e aduna on fow non, ko wano non o woni wadirde batte e hakkunde mon gila nande nanufon andufon moyyere Alla nden e nder goonga on, ⁷ bawto Epafaraasi, oo gido amen e gollidoowo e amen, hewtinde on dii janndeeji. Himo wonani on golloowo sella-findeejoo e telen-ma Almasiihu on, ⁸ awa kadi o fanginani men fii giggol ngol Ruuhu Allaahu on wadi e mon ngol. ⁹ Ko dun wadi, menen kadi, gila nande men humpitii dun, meden duumii e toranagol on Alla, e toragol yo on hebbine gandal fii faale makko on, wondude e kala faamu e hakkil iwruddun e Ruuhu Allaahu on, ¹⁰ fii no wuuriron noone no hawrirani Joomiraado on, e no welira mo e kala noone, ngurndan mon dan rima kala noone kuude moyye, beydofon e andugol Alla, ¹¹ bawgal mangu makko ngun tiidina on e kala huunde, fii no woniron njanjiiibe e mupjiiibe, ¹² e hoore hidon jarnira Baabaajo on weltaare, on Wawnufo on hebugol gebal ka ndondi ndi o marani gomdinbe ben ka laamateeri ndaygu, ¹³ on Jattindo en mbawdi niibe den,^a o addii en ka laamateeri Biddo makko yidaado on, ¹⁴ on mo hebirden cottudi wonkii e yaafuyee junuubaaji.

Fii Bural Iisaa ngal

¹⁵ Ko on Bidfo woni mbaadi Alla mo yi'otaako on, ko kanko woni afo e hoore kala ko tagaa. ¹⁶ Ko fii ko e makko kala huunde tagiraa ka kammu e ka hoore leydi, ko yi'otoo e ko yi'otaako, dun ko julle laamu e laamuuji e hooreyaagal e bawfe, fow ko e makko tagiraa, e fii makko kadi tagiraa. ¹⁷ Ko kanko adii kala huunde, e kala huunde ko e makko woniri. ¹⁸ Ko kanko woni hoore bandu ndun, dun ko *moftal ngal. Ko kanko woni Fudfoode nden, e adaado immintineede e hakkunde maybe ben, fii no o wonira Arano e di fow. ¹⁹ Ko fii welii Alla ka ko woni e Alla kon fow wona e Almasiihu on, ²⁰ e moyyintinirgol fow e makko kanko tigi, ko woni ka hoore leydi kon e ko woni ka kammu kon, e nder wadugol buttu rewruude e yiiyan makko hibbaadfan dan ka hoore *leggal makko altindiraangal.

²¹ Onon kadi, bee wodfitinoofe Alla e aybe makko sabu miijooji mon din e kuude mon bonde den, ²² jooni non ko mayde bandu makko ndun o moyyintiniri hakkunde mon e makko, fii no laatoron yeeso makko kanko

^a 1:13 1.13 «Mbawdi niibe den» dun ko doole bone on.

Alla laabufe, be aldaa e ella e be felnaaki, ²³ kono non, ko si tawii hidfon duumii e gomdinal ngal, hidfon tabintinaa, niibinaa e maggal, hara on wodfitaaki tama'u mo hebirfon Kibaaru Moyyo mo nanudon on. On Kibaaru feppinanaado kala tagaado ka ley kammu, ko on min Puulusa mi wonti kurkaadu mun.

Fii no Puulusa Yangorani Moftal ngal

²⁴ Jooni mido weltii e nder tampereji an din fii mon. Ko fii, e an min, mi timminirii bandu an ndun ko njakkunoo e tampereji Almasiihu on, fii bandu makko ndun, ndun-le ko moftal ngal. ²⁵ Ko ngal moftal mi wonani kurkaadu, wano Alla nelirimmi non fii feppinangol on daaluyee makko on e ko woni e mun kon fow, ²⁶ dun ko on gundoo neefunoodo suudaade e nder jamaanuujii din fow, kono jooni o feppinanaama laabufe makko ben, ²⁷ ben be Alla faalaa andinde ko hondun woni ngalu mangu on gundoo e hakkunde leyyi din fow. Ko woni on gundoo: Almasiihu on no e mon, ko dun woni tama'u mangu ngun. ²⁸ Ko on men woni feppinde fii mun e nder hajagol, janna kala neddo e dow faamu timmungu, fii no kala neddo laatora mokobaa e nder humondiral e Almasiihu on. ²⁹ Ko dun mi woni gollande, e nder tippirgol e doole makko wonde gollude e an no tiidiri den.

2

¹ Awa, mi faalaa yo on andu ko tippiro hongo mi rondii fii mon, onon e bee be Laa'udiisa e be yi'aali lan haa hande ben. ² Dun ko fii no berde mabbe den wakkilora, e no be tamondirira e nder giggol, be heba kala ko woni e pellital heewungal iwrungal e faamu, fii andugol gundoo Alla on, dun ko *Almasiihu on tigi, ³ on mo ngaluujii faamu ngun e gandal ngal fow suudii e mun. ⁴ Ko mi wi'iri dun, ko fii wota hay gooto faljinir on yewtereeji weldi. ⁵ Ko fii, si tawii mi tawdaaka e mon e bandu, kono haray mido wondi e mon ka bernde, mido weleri yi'ugol nanondiral yaadungal wongal hakkunde mon ngal, e tiideendi gomdinal mon ngal e telen-ma Almasiihu on.

Fii Hebirgol Almasiihu on Ngurndan Heewudan

⁶ Nde tawnoo on jabii Iisaa Almasiihu on wona Joomi mon, awa duumee e humagol e makko. ⁷ Iree dadi mon din e didoodi mon ndin e makko, tabiton e nder gomdinal ngal wano janniradon non, wonon heewube jarnugol.

⁸ Reenee, wota hay gooto e mon hiile, nangiree faamu neddfanke e dayni meereeeji immerde e aadaaji neddfanke e mbawdiiji adunayankeeeji, di tawata wonaa e Almasiihu on iwri. ⁹ Ko fii allankaaku Alla ngun fow no e neddfankaaku Almasiihu on, ¹⁰ awa kadi on wonii timmuube e kala huunde e nder yubbondiral mon e makko, dun ko on Wondo yeesoojo kala laamu e kala bawgal. ¹¹ Ko e nder humondiral mon e makko kadi sunniniradon *sunninannde nde wadiraaka juude neddfanke, kono hara ko sunninannde nde Almasiihu on wadi nden, dun ko boorugol bandu junuubankeeru ndun. ¹² On surridaama e makko, e nder *looteede maande kisiyee, on immintinidaama e makko sabu ko gomdindon bawgal Alla ngal kon, on Immintindon mo e hakkunde maybe ben. ¹³ Onon, be tawata maayiino sabu bonnereeeji mon e sabu angal sunningol mon, kanko Alla o wurnitidii on e Almasiihu on. O yaafanike en bonnereeeji men din fow. ¹⁴ O montii derol pamaale windanoongol e hoore men ngol,

ngol ngol tawata yamirooje mun no ɲannani en, o ittiri ngol fempugol ngol ka *leggal altindiraangal. ¹⁵ O boorii laamuuji ɗin e bawde ɗen, o weebitii ɗe e kene e yeeso fow e nder foolirgol ɗe leggal altindiraangal ngal.

¹⁶ Awa ko ɗun wadi, wota gooto jaawu on fii ko jaamoton kon e ko yaroton kon, maa fii juldeere, maa lewru heyru, maa jalaade fowteede e mun ɗen. ¹⁷ Dun fow ko dowdi piiji aroyaydi ɗin, kono haqiiqa on ko ɗi Almasiihu on ɗin. ¹⁸ Wota on jabu ben yimbe yidube yankinorde tampingol bandu ndun e rewugol malaa'ika hippoo on mbuupaari mon ndin. Sifa ben yimbe ko hoolorbe koydi mun. Hibe hebbinora mawntintinaare nde alaa nafa, immorde e miijooji nedɗanke, ¹⁹ edii be humaade e Hooreejo on, on mo bandu ndun fow jogondiriri sabu mun, fottiri jokke ɗen e ɗadi ɗin, mawni no Alla yidiri non.

Fii Wuurugol e nder Humondiral e Almasiihu on

²⁰ Nde tawnoo on maayidiino e Almasiihu on, on sertii e ɗii mbawdiiji adunayankeeki, ko hondun jabanton be fawa on ɗii aadaaji, wa si tawii hidon wuurani aduna, ²¹ ɗun ko «wota a meemu ɗundoo!», «wota a mettu ɗundaa!», «wota a foppo ɗuntoo!» ²² ɗii aadaaji fow si huutoraama ko ɗi bontaydi, bay ko ɗi yamirooje e janndeeji nedɗanke. ²³ Pellet, ko goonga, ɗin aadaaji no nandi e faamu, bay hidi catii e dewal anniyaangal immorde e nedɗanke, e yankinaare e yangugol bandu, kono ɗi alanaa nedɗanke no o wawtora hoore makko.

3

Fii Booragol Kuude Bonde ɗen, Bornoo Kuude Moyye ɗen

¹ Bay non on wurnitidaama e *Almasiihu on, haray ɗaɓɓee piiji wondi ka dow ɗin, ka Almasiihu on joodori ka sengo jaamo Alla ton. ² Miijee fii ko woni ka dow kon, hara hinaa fii ko woni ka hoore leydi kon. ³ Ko fii on maayii, ngurndan mon ɗan no suudii e Almasiihu on ka Alla. ⁴ Awa, nde Almasiihu on, ɗun ko ngurndan mon ɗan, feepiti, haray on feepiday e makko ka mangural.

⁵ Awa waree piiji adunayankeeki wondi e mon ɗin, ɗun ko wano: jinaa e angal laabal e himmeeji e faaleeji bondi e miile, (ko fii miile ko rewugol sanamu). ⁶ Ko ɗun addata tikkere Alla nden e hoore murtube ben. ⁷ Ko nii wuurinɗon oya tuma, wa fewndo junuubu ardinoo ngurndan mon ɗan. ⁸ Kono jooni non, onon kadi bugitee ɗun fow: ɗun ko tikkere nden e monee on e hunyeendi ndin e hoyre nden e haalaaji bondi yaltaynoodi e kundule mon ɗin. ⁹ Wota on fenindiran, onon bee fortiiɓe tagu hinngu ngun e kuude mun, ¹⁰ bornii tagu hesu heyɗintinaangu e noone mbaadi on Tagudo ngu, fii no waawiron mo andude haa timma. ¹¹ Don alaa *Gereekiyankeejo maa *Yahuudiyankeejo, maa sunninaado maa mo sunninaaka, maa lepol ngol finaa maa lepol kaana-jikkuwol, maa maccudo maa dimo, kono ko Almasiihu on woni fow, woni e fow.

¹² Bay ko on subaabe Alla, laafube, e yidaabe makko, ɓornee yurmeende tiidunde e moyyuki e yankinaare e newaare e yondinaare. ¹³ Munɗondirane, yaafondiron si tawii godɗo no mari ko wullitoo e hoore oya. Wano Almasiihu on yaaforani on non, onon kadi waɗiree wano non. ¹⁴ Kono, e hoore ɗundoo fow, ɓornee giggol, sabu ko ngol yuɓɓindirta haa timma. ¹⁵ Yo buttu Almasiihu ngu noddiraɗon fii wonugol bandu wooturu ngun ardo berde mon ɗen. Wonee anditanoobe. ¹⁶ Yo kongol Almasiihu

on hebbin berde mon den. Jannindiree, hajondiron e dow faamu fow e nder ko beytiranton Alla beyti Zabuura e jaarooje e beyti hormordi, yettiron Alla beytirangol mo berde mon den fow. ¹⁷ Kala ko wadoton, e kongol maa e kuugal, wafee fow e innde Iisaa Joomi on, e jarnirgol mo Alla Baabaajo on.

Fii no Beynguure Almasiyyaabe Haani Wonirde

¹⁸ Rewbe, mo kala e mon, yo yankinano moodi mun, wano hawrirani Joomiraado on non. ¹⁹ Onon kadi worbe, mo kala e mon yo yidu beyngu mun, hara on hunyanaali be.

²⁰ Onon kadi faybe, doftée mawbe mon ben e di fow, ko fii dun no wela Joomiraado on. ²¹ Onon kadi baabiraabe, wota on mettin berde faybe mon ben, fii wota berde mabbe maayu.

²² Onon kadi yo jiyaabe, doftée jeybe on jeyal adunayankewal ben e di fow, hara hinaa non e gite mabbe tun, wa si tawii on dabbay woni no yimbe ben yidira on, kono hara ko bernde laabunde e nder kulol Joomiraado on. ²³ Kala ko wadoton, wadiree dun ittiri wonkii mon kin fow, wa si tawii ko Joomiraado on wondon wadande, hara hinaa yimbe ben, ²⁴ e hoore andugol mon on hebiray Joomiraado on ndondi wa ngeenaari. Ko Almasiihu Joomi on wondon kurkanaade. ²⁵ Ko fii kala on wadufu ko boni, o hettay njoddi bonnere makko nden, awa kadi gidfaale alaa ton.

4

¹ Onon kadi yo jeybe, jogoree jiyaabe mon ben no feewiri e no nundiri, e hoore andugol wonde onon kadi hidfon mari Jeydo on ka kammu.

Fii Waajuji Puulusa Goo

² Duume e toragol Alla, hakkilanon e dun e dow yettugol mo. ³ Toranodon men kadi, fii yo Alla udditan kongudi amen din dambugal fii no men waawira fejjinirde goonga luggudo *Almasiihu on, on goonga mo mi jolkaa fii mun, ⁴ e no mi yewtira fii on goonga no laabiri, wano haaniranimmi non. ⁵ E telen-ma be gomdinaa ben, wondiree faamu, hara on accaali fajuhun woo feyyira on. ⁶ Yo taw soono woo kongudi mon din ko weldi, hara hidi weliri wa landan, fii no andiron ko honno jaaborton mo kala.

Fii Rawnoode nden e Salminaango ngon

⁷ Tikiiki, oo musidfo an yidaado, golloowo holniifo mo mi kurkodata fii golle Joomiraado on, o andinoyay on fow fii no mi fewndori. ⁸ Ko wadi si mi immi mo haa e mon, ko fii no andiron no men fewndori, e fii yo o wakkilin berde mon den. ⁹ Mi immindinani on mo e oo musidfo yidaado sella-findeejo wi'eteedo Onesiima, on ko mo mon. Be andinoyay on ko woni feyyude gaa kon fow.

¹⁰ Oo wondidfo an e joge wi'eteedo Aristarke salminii on, wondude e Markuusa, oo dendiraawo Barnabaasi, on mo tindinanadon fii mun. Si o hewtoyii ka mon, wernee mo moyya. ¹¹ Iisaa jammaado Yustuusa kadi salminii on. E nder lepol *Yahuuda ngol, ko bee doo tun woni gollidude e an fii *laamateeri Alla ndin, be woni wakkilinbe lan. ¹² Oo kurkaadu Iisaa Almasiihu on wi'eteedo Epafaraasi salminii on, on ko mo mon. Himo duumii e tippiro fii mon e nder torndeeji makko din, fii no tabitiron wa mokobaabe, heewube hoolaare e telen-ma faale Alla on fow. ¹³ Mido

seeditanii mo d'un, wonde o yanganike on fota, e fii bee be Laa'udiisa e fii bee be Hiirapoliisa.

¹⁴ Awa kadi, oo nawndoowo yidaafo wi'eteedo Luuka, wondude e Demaasi, salminii on. ¹⁵ Salminanee lan musiɓɓe wonbe Laa'udiisa ben, kapun e oo debbo wi'eteedo Nimfaasi, e *moftal wongal ka suudu makko ngal. ¹⁶ Si nduu batakuru jangaama ka mon, etee kadi no ndu jangiree ka moftal wongal Laa'udiisa. Jangon kadi iwranyndu on ndun Laa'udiisa. ¹⁷ Wi'on kadi oo wi'eteedo Arkiipe yo o eto no o timminira dee golle de o hebiri Joomiraado on.

¹⁸ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Awa anditee fii jolokooje an den. Yo moyyere wonan on.

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E 'BE TESALONII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii, humondirbe e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi on. Yo moyyere e futtu wonan on.

Fii Anditangol be Tesalonii ben Gomdinal mabbe ngal

² Meden duumii e jarnugol Alla fii mon on fow, e meden anditude fii mon on fow e nder torndeeji amen dɪn. ³ Meden anditude soono woo yeeso Alla, on Ben men, kuude gomdinal mon ngal e golle giggol mon ngol e tama'u mo catordfon e Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁴ Meden andi, yo musibbe be Alla yidɪ, ko on subaabe, ⁵ ko fii Kibaaru Moyyo mo men woni feppinde on, men addiranaali on mo kongol tun, kono ko wondude e bawgal e *Ruuhu Seniɪfo on e hoolaare mawnde. E hidfon andi-le no men wondirnoo e mon fii nafa mon. ⁶ Onon kadi on jembii men, on jembii Joomi on. Hay e nder tampereji mon duududɪ dɪn, on jafirii daaluyee on weltaare iwrunde e Ruuhu Seniɪfo on. ⁷ Ko dɪn wadɪ, on wonii be gomdɪnbe ben Masedonii e Akaaya fow jembinta. ⁸ Ko fii daaluyee Joomiraado on lollirii immorde ka mon, hinaa non e hoore Masedonii e Akaaya tun, kono gomdinal mon ngal e Alla andike nokkeeli dɪn fow, haa ka tawata hewtaa ka men wowla fii mun. ⁹ No sifeede fii jabbo ngo men jabbaa ka mon ngon, e ko honno tuubirandfon Alla, yiltidfon e baawo sanamuuji fii rewugol Alla Wuurudɪ Goongaajo on, ¹⁰ e fii habbagol ka kammuuli on Bidɪfo makko, mo o immintini e hakkunde maybe ben, dɪn ko Iisaa, on Jattindɪ en tikkere aroyaynde nden.

2

Fii Golle Puulusa dɛn e hakkunde be Tesalonii ben

¹ Hidfon andi onon tigi, yo musibbe, ardu amen ndun ka mon wonaali meerenteeru. ² Kono bawto men tampude, men tampinee e ndee saare wi'eteende Filipii, wano andirdfon non, men yetti hoolaare e Alla men on fii feppinangol on Kibaaru Moyyo Alla on e nder tippiro mawngo. ³ E hoore dɪn, waajuuji amen dɪn hinaa e palji iwri, maa e anniyeeji bondi, maa e yoire, ⁴ kono bay Alla tawii meden foddi e halfineede Kibaaru Moyyo on, ko dɪn wadɪ si men yewtirtaa no welirta yimbe ben, kono ko no welirta Alla, on ndarndotoodo berde amen dɛn. ⁵ E hoore dɪn, hidfon andi men dayniraali on mantirgol kongudɪ, miile kadi ardaaki men, Alla ko seedee e dɪn. ⁶ E men dabbaali kadi yo yimbe ben teddin men, woni onon, woni heddiibe ben. ⁷ Hay si men waawayno hollude on mbawdi sabu ko men *sahaabaabe *Almasiihu on, men wadaali dɪn. Kono fefwdo men wondi e mon, men hollɪ on newaare, wano neene dankorta bibbe mun. ⁸ E nder giggol ngol men joganii on ngol, meden yidunoo yedugol on Kibaaru Moyyo Alla on, kono kadi ngurndan amen dɛn tigi, hakkee ko men yidɪ on. ⁹ Onon on anditii, yo musibbe, golle amen dɛn e yangi amen kin fefwdo men feppinannoo on Kibaaru Moyyo Alla on, men gollirno jemma e palorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal.

¹⁰ Ko on seedee, Alla kadi ko seedee, men wonirno e noone laabuɪfo e no feewiri e no felnora telen-ma mon, onon gomdɪnbe ben. ¹¹ Hidfon

andi kadi men woniranno kala e mon wano baaba woniranta faybe mun. ¹² Men waajino on, men wakkilini on, men jeeji on yo on wuurir noone no welirta Alla, on Noddufo on ka *laamateeri mun e ka mangu mun.

¹³ E hino ko men duumori e jarnugol Alla kon: e nder jabugol mon daaluyee mo men feppinannoo on on, on jabiraano mo wa iwrudo e neddanke, kono on jabirno mo wa daaluyee Alla, no o woniri haqiiqa non, ko on daaluyee woni gollude e mon onon gomdinbe ben. ¹⁴ On banginno dun, yo musibbe, e nder pumbugol mon *mofta Alla wonde ka diiwal Yahuuda den, de tawata ko Iisaa Almasiihu on jeyi, ko fii onon kadi on tampuno e juude jokondoobe mon ben sifa tampereeeji di *Yahuudiyankeebe ben tampinnoo den mofta din. ¹⁵ Ko ben wari Iisaa Joomi on, wari annabaabe ben, cukkii men, dun ko ben be welataa Alla, wonbe aybe yimbe ben fow. ¹⁶ Hife fanni men yewtugol be wonaa Yahuudiyanke ben fii wota ben dande, ko nii be jokkiri hebbingol junuubaaji mabbe din. Kono tikkere Alla nden sakkitori nangugol be.

Fii no Puulusa Nuliri Timotee

¹⁷ Menen, telen-ma amen yo musibbe, e nder ko men seedunoo e mon kon e nder saa'ihun e bandu, kono hinaa e bernde, hakkee ko men marnoo faale tiidudo fii yi'itugol on, men etino fii dun fota. ¹⁸ Ko dun wadi si men faalano yahude ka mon, tentinii min Puulusa, mi etino dun furi nde wootere. Kono Ibuliisa hanni men. ¹⁹ E hara hinaa onon woni tama'u amen on e weltaare amen nden e *meetelol darja amen on yeeso Iisaa Joomi men on pande ardu makko ndun? ²⁰ Hiiyii, ko onon woni darja amen on e weltaare amen nden!

3

¹ Ko dun wadi si men wawtaano hande kadi habbagol ko furi nii, men tawi no burani men ka men wona menen tun ka saare Atiina, ² men imminana on oo musidfo amen inneteedo Timotee, on wondidfo amen e nder golle Alla den e hoore feppingol Kibaaru Moyyo *Almasiihu on. Men fawi mo tiidingol on e wakkilingol on ka gomdinal mon, ³ fii wota hay gooto dilline e nder tampereeeji fewndiidi din. Ko fii onon tigi hidon andi ko dun muuyanaden. ⁴ Fewndo ko men wonnoo takko mon, men wowlanayo on wonde en hebay satteendeji, ko dun woni ko hewti, hidon andi. ⁵ Ko dun wadi, bay mi waawataano habbaade hande kadi, mi imminii Timotee fii humpitagol gomdinal mon ngal, mido hulunoo wota taw no gasa hara jarribotoodo on faljinii on, tawa golle amen den wonii meere.

⁶ Awa Timotee ko e hewtitude woni ka amen iwrude ka mon, o addoranii men kibaaru moyyo fii gomdinal mon ngal e giggol mon ngol. O innii men, tigi-tigi on, hidon joganii men maande moyyere, awa kadi hidon himmani yi'ugol men, wano men himmirani yi'ugol on non. ⁷ E hoore dun, e nder satteende amen nden fow e tampere amen nden, yo musibbe, men wakkilinaama sabu gomdinal mon ngal. ⁸ Jooni non hiden wuuri, ko fii hidon tabiti few e Joomiraado on. ⁹ E hara ko honno men waawata jarnirde Alla fii mon, fii ndee weltaare nde weltindon men yeeso makko fow? ¹⁰ Ko dun wadi, jemma e jalorma mafen toraade mo e nder tentingol fii yo o newnan men yi'itugol on, timmintina ko njakki e gomdinal mon ngal kon.

¹¹ Yo Alla Ben men on tigi, e Iisaa Joomi men on, udditan men laawol haa ka mon. ¹² Awa kadi yo Joomiraado on hebbin giggol hakkundeeji mon haa feyyita, e telen-ma yimbe ben fow, hara kadi ko sifa giggol ngol men joganii on ngol. ¹³ Yo o tabintinir nii berde mon den fii no woniron laabuɓe e be felnaaki yeeso Alla Baabaajo men on, ka jalaande nde Iisaa Joomi men on aroyta e mun wondude e laabuɓe mun ben fow.

4

Fii Wuurirgol no Welirta Alla

¹ Ka rawnoode, yo musibbe, on andirii men ko honno gasirton wonirde fii no weliron Alla, e hin-le ko non wonirɗon. Jooni men torike on, men jeeji, sabu humondiral men e Iisaa Joomi on, beydee yaarude yeeso soono woo e den barɗe. ² Ko fii hidon andi janndeeji di men janni on din immorde e Iisaa Joomi on. ³ Ko Alla faalaa ko yo on laato laabuɓe, e fii yo on wofɗito jinaa, ⁴ e yo mo kala e mon waawu jogitaade bandu mun ndun e nder laabal e teddungal, ⁵ e baawo acugol faaleeji wonkii foola dun, wano be gomɗinaa andaa Alla ben gerdata non. ⁶ E telen-ma dun, wota hay gooto bonnu musidɗo mun maa huutora mo yoyre, ko fii Joomiraado on yobay sifa din noone ellaaji fow. Hari men wowlaniino on dun, men hajike on e dun. ⁷ Ko fii Alla noddiraali en wuurirgol angal laabal, kono ko wuurirgol laabal. ⁸ Ko dun wadi, on bugitiidɗo ngal gandal, haray hinaa nedɗo o bugitii, kono ko Alla, on Yedudɗo on *Ruuhu mun Seniido on.

⁹ E telen-ma giggol sidfankaaku musibbe gomɗinbe ben, on hatonjinaa e windaneede fii dun, ko fii Alla tigi wawnii on yidindirgol. ¹⁰ Ko dun kadi wondon wafude e fee musibbe men ben fow e nder Masedonii no didori, kono men wakkilinii on, yo musibbe, beydugol kadi. ¹¹ Himmanon wuurirgol buttu, jokkon haajuuji mon din tigi, golliron juude mon den, wano men yamiriri on non. ¹² Dun ko fii no woniron feewube e telen-ma be gomɗinaa ben, hara on wonataa dongal hay gooto.

Fii Artugol Iisaa

¹³ Men faalaaka, yo musibbe, yo on ronku andude fii maybe ben, fii wota on hebu sokola, wano beya be alaa tama'u ben. ¹⁴ Ko dun wadi, bay hiden gomɗini Iisaa maayii, awa kadi o immintinaama, hiden gomɗini kadi Alla artiray maayube no gomɗini Iisaa ben wondude e makko. ¹⁵ Awa e hino ko men wi'ata on, dun non ko e kongol Joomi on iwri: enen wurbe ben, luttitube haa jande ardu Joomi on, en adotaako maybe ben artireede. ¹⁶ Ko fii, Joomi on tigi iwray ka kammu, tippoda e yamiroore ewnaande e hawa malaa'ikaajo mawɗo e hito *liital Alla ngal. Onsay ko maayube no gomɗini *Almasiihu on ben adetee immintineede. ¹⁷ Bawto dun, enen wurbe luttitaybe ben, en yettidete e mabbe ka nder duule, fii fottoygol e Joomi on ka weeyo. Onsay en wondaye e Joomi on haa poomaa. ¹⁸ Awa wakkilindiree rewruude e dii kongudi.

5

¹ Fii jalaade den e saa'iiji din, on hatonjinaa e windaneede fii dun, yo musibbe. ² Ko fii onon tigi hidon andi few jalaande Joomi on arday wa nde ngujo no ara jemma. ³ Nde yimbe wi'i: «Buttu ngun tabitii, tawa kadi masiibo alaa!», ko onsay halakuyee on arata heja, yana e mabbe wa nde njata fidi debbo reeduujo, hara be dadataa-le few.

⁴ Kono onon, yo musibbe, on alaa e nder niwre nden haa ka nden palaande juhira on wa ngujo. ⁵ On fow ko on bibbe ndaygu ngun e bibbe palorma on. Hinaa en be jemma on maa niwre nden. ⁶ Awa, wota en daanor wa beya, kono wattanen yiila, wonen hakkilanbe. ⁷ Daanotoobe ben daanoto jemma, mandilooobe ben ko jemma mandilirta. ⁸ Kono enen yimbe palorma ben, wonen hakkilanbe, bornoden hiwitorgo gomdinal ngal e giggol ngol, hippoden kunnawal tama'u kisiyee on. ⁹ Ko fii Alla muuyanaali en tikkere makko nden, kono ko fii no hebiren kisiyee rewruude e Iisaa Almasiihu Joomi men on, ¹⁰ on maydo fii men, fii, woni hiden daanii, woni en daanaaki, no wuuridiren e makko. ¹¹ Awa, wakkilindiree, tiifindiron, wano wondon warrude non fewndo doo.

Fii Yamirooje Sakkitore den e Salminaango ngon

¹² Men torike on, yo musibbe, anditane wone gollude hakkunde mon ben, ben be Joomiraado on subii ko ardoo on, hajoo on. ¹³ Joganodon be teddungal tiifungal e giggol, sabu kuude mabbe den. Yo buttu wonu hakkunde mon. ¹⁴ Men yamirii on, yo musibbe, hajee puybe ben, wakkilinon aamituibe ben, wallitodon lo'ube ben, wonon mujjiibe e fee wondo woo. ¹⁵ Wattanon yiila fii wota hay gooto yobir bone bone, kono wafee soono woo ko moyyi, woni non ko e hakkunde mon, woni e telenma wondo woo.

¹⁶ Wonee saa'i kala weltiibe, ¹⁷ duumodon e toragol, ¹⁸ jarnee Alla e fee kala ko woni, ko fii ko dun woni faale Alla on fii mon, onon bee humondirbe e Iisaa Almasiihu on.

¹⁹ Wota on faadinan Ruuhu Allaahu on. ²⁰ Wota on hayfin kongudi di Alla longini gomdinbe ben, ²¹ kono taskee kala huunde, jogitodon ko moyyi kon. ²² Reenodon e bone, noone woo no o wa'i.

²³ Yo Alla Jom Buttu on wadu on yimbe makko ko timmi, e yo o reenu on e banjeeji din fow, dun ko ruuhu mon on e wonkii mon kin e bandu mon ndun, fii wota on wonu felniibe pande ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on. ²⁴ Ko fii on Noddudo on ko Sella-Findeejo, awa kadi ko on woni Timminoyoowo dun fow.

²⁵ Musibbe, awa toranee men menen kadi. ²⁶ Salminiree musibbe ben fow hirbondiral laafungal. ²⁷ Mi torike on e innde Joomi on: yo musibbe ben fow jangu nduu batakuru.

²⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon.

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E BE TESALONII BEN

¹ Immorde e an min Puulusa, wondude e Silaasi e Timotee, haa e ngal *moftal wongal Tesalonii humondirngal e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on: ² yo moyyere e buttu wonan on immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Alla Naawiroyta Yimbe ben

³ Meden haani, yo musibbe, duumaade e jarnugol Alla fii mon, dun-le ko ko feewi, ko fii gomdinal mon ngal no beydaade, awa kadi giggol ngol yidindirfon ngol ko e beydaade tun woni. ⁴ E hoore dun, meden mantorde on e nder mofta Alla den, sabu nappaare mon nden e gomdinal mon ngal e nder cukkande de cukkadon den fow e satteendeji di wakkilidon din.

⁵ Awa, ko dundoo woni seede naawoore Alla feewunde nden, fii no woniron rindanbe *laamu Alla ngu wondon tampande ngun. ⁶ Ko fii no feewi yeeso Alla ka o yottorana on bee wonbe on tampinde tampere, ⁷ e ka o yeda on buttu, onon tampinaabe ben, wondude e amen, nde Iisaa Joomi on feepoyi ka kammu, wondude e malaa'ikaabe dolnuube ben ⁸ e hakkunde joynngol yiite, fii yaggingol be andaa Alla ben e be doftanooki Kibaaru Moyyo Iisaa Joomi men on. ⁹ Be lettiree halakuyee poomayankeejo, be wodditoo Joomi on e mangu bawgal makko ngal ¹⁰ nde o aroyi e nden palaande, fii yo o darjine immorde e laabube makko ben, o mugina gomdinbe ben fow. Onon kadi, on gomdinii ko men seeditanii on kon. ¹¹ Ko dun wadi, meden duumaade e toranagol on, fii no Alla men on wadira on rindanbe ngurndan dan o noddiri on dan, e no o laatinira e mon kala ebbooje moyye e kuude gomdinal mon ngal tippude e bawgal makko ngal, ¹² fii no innde Iisaa Joomi men on mawniniree e mon, e no onon kadi mawninirefon e makko, sabu sulfu Alla men on e Iisaa Almasiihu Joomi on.

2

Fii Aaden Bondo on

¹ Fii ardu Iisaa Almasiihu Joomi on, e mottondiral men ngal e makko, men torike on, yo musibbe, ² wota on jafu berde mon yaawee jiiibeede, maa aaninirefon wi'ugol palaande Joomi on hewtii. Hay si goddo wi'ii on ko Alla longini men maa ko nelal maa ko batakuru ko iwri e amen, wota on hulu. ³ Wota hay gooto faljinir on noone woo, ko fii nden palaande arataa ado murtaldu ndun wadufe, e feepugol aaden bondo on, on muuyanaado hayrugol, ⁴ dun ko on dartotoodo immoo daroo e hoore kala ko nedfanke inni ko alla e hoore kala ko rewetee, o yaha haa o joodoyoo ka juulirde Alla mawnde, o wi'itoo kanko tigi Alla.

⁵ On anditaali mido wowlanaynoo on dun, wa fewndo ko mi wondi e makko? ⁶ Jooni non hidon andi tigi ko tongi mo, fii yo o feepu e saa'i makko on, ⁷ ko fii fewndo doo, doole bonde suufiide den no gollude, ko woni tun fewndo doo goddo no hadi de taho haa o dira. ⁸ Ko onsay non aaden bondo on feepata. Iisaa Joomi on muliray mo wuttugol, o muncira mo jalbeendi ardu makko ndun kanko Iisaa. ⁹ On aaden bondo

ardoyay e kuufde Ibuliisa, o wadfa noone kaawakeeji e maandeeji e kuufde fenaandeeje, ¹⁰ o huutoray kala noone bone fii faayingol wonbe mulude ben, bay be jabaali yidufde goonga on fii no be dandiree. ¹¹ Ko d'un wadi si Alla kadi accidi be e doole daynooje fii no be gomdinira fenaande nden, ¹² fii no yidufbe angal peewal ngal, gomdinaali goonga on ben jaawiree.

Fii Tabital be Tesalonii ben

¹³ Telen-ma amen menen, yo musibbe be Joomiraado on yidi, medfen haani duumaade e jarnugol Alla fii mon, ko fii Allaahu on subino on gila ka fudfoode fii kisiyee on^a, e hoore *labbinirgol on Ruuhu Allaahu on e gomdingol goonga on. ¹⁴ Ko d'un o noddiri on Kibaaru Moyyo mo men feppinani on on, fii no hebiron gebal ka mangu Iisaa Almasiihu Joomi on. ¹⁵ Ko d'un wadi, yo musibbe, wonee tabitube, jogitod'on jandeeji di men janni on din, woni non ko e kongudfi, woni e bataake. ¹⁶ Yo Iisaa Almasiihu Joomi men on tigi, e Alla Baaba men, on Yidufdo en, yedi en wakkilaare poomayankeere e tama'u moyyo immorde e sulfu makko on, ¹⁷ wakkilin berde mon den, tabintina on e kala kuugal e kala kongol moyyol.

3

Puulusa Landii be Tesalonii ben Torndeeji

¹ Ka rawnoode, yo musibbe, toranee men fii no daaluyee Joomiraado on lollira e no mawniniree, wano o lolliri e mawniri ka mon non, ² fii no men dandiree boyliibe ben e bonbe ben, ko fii hinaa fow mari gomdinal. ³ Kono Joomiraado on ko Sella-Findeeje, o tabintinay on, o hisina on bondo on. ⁴ Joomiraado on no okki men hoolaare e telen-ma mon wonde hid'on wadufe, on wadofay kadi ko men yamiri on kon. ⁵ Yo Joomiraado on ardo berde mon den e fee giggol iwrungol e Alla e rajjaare iwrunde e *Almasiihu on.

Hajjande fii Puyndan

⁶ Men yamirii on e innde Iisaa Almasiihu Joomi men on, yo musibbe, yo on wodfido kala musidfo wuurufdo e nder puyndan, ko yaadaa e jande nde hendord'on men nden. ⁷ Ko fii hid'on andi onon tigi ko honno pembirton men, ko fii men wuuriraali puyndan hakkunde mon. ⁸ Men jabaali godfo fawtoo men jaamete nii tun, kono ko e nder golle sattufe e yangi men golliri jemma e jalorma, fii wota men wonan hay gooto e mon dongal. ⁹ Wonaa fii hari d'un no haanani men men wad'iri d'un, kono men faalano on accirde menen tigi noone mo jembon. ¹⁰ E hoore d'un, fewndo ko men wonnoo ka mon, men wad'anno on ndee yamiroore doo: kala on saliifo gollude, wota jaamu kadi!

¹¹ E hin-le men nani wobb'e e hakkunde mon no jokki puyndan, hibe jokki ko wonaa haaju mabbe edii be gollude. ¹² Men torike ben yimbe, men jeejirii be Iisaa Almasiihu Joomi on, yo be gollu e nder buttu, be jaama ko be to'ani hoore mabbe kon. ¹³ Onon non, yo musibbe, wota berde mon maayan wadugol ko moyyi.

¹⁴ On mo doftaaki ko men wi'i kon e nduu batakuru, haray maandinee fii makko. Wota on huuwondir e makko huuwondiral woo, fii yo o hersu. ¹⁵ Wota on jogor mo non wa gapo, kono hajoree mo wa musidfo mon.

^a 2:13 2:13 Maa: ko fii Allaahu on suborno on wa dikkuruube fii kisiyee on.

Fii Waynitannde nden

¹⁶ Yo Joomiraado, Jom Buttu on, yedu on buttu kanko tigi saa'i kala e noone kala. Yo Joomiraado on wonda e mon on fow.

¹⁷ Min Puulusa, mi salminirii on jungo an ngon tigi. Ko maande an nden woni e nder bataake an den fow, e hino bindi an din. ¹⁸ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e mon on fow.

BATAKURU PUULUSA ARANURU HAA E TIMOTEE

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla, on Dandugo en, e Iisaa Almasiihu, on wondo tama'u men, yamiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on.

² Mi salminii ma yo Timotee, an oo bi'ddo an e nder gomdinal.

Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii Reenagol e Jandeeji Fenaandeeji

³ Wano mi wakkilinirno-maa non wonugol Efeesi don, fewndo ko mi fokkiti Masedonii, fii yo a yamir wobbe goo wota be jannu jandeeji goo, ⁴ e wota be cato e tindi mehi e lasilankaaku ngu lannataa, ko memminta yeddondire, hara hinaa wadugol golle Alla den e nder gomdinal. ⁵ Ko woni faandaare ndee yamiroore, ko yidirgol bernde laabunde e fondo moyyo e gomdinal ngal aldaa e faasiqankaaku. ⁶ Wobbe ben sortii e den pehe, ukkii e haalaaji mehi, ⁷ hara hibe faalaa wonude jannoo'be fii Sariya on, e hin-le be faamanaa hay ko be woni wi'ude kon, e ko be woni tentinde fii mun kon.

⁸ Hiden andi tigi wonde Sariya on no moyyi, kono ko e hoore jogitorgol mo no haaniri. ⁹ Awa kadi anden Sariya on wadiraaka fii feewube ben, kono ko fii bonbe ben e dartiibe ben e heeferbe ben e junuubankeebe ben e be rewataa Alla ben e hayfinoobe fii Alla ben e waroobe ben mun e yumma mun ben e ittoo'be ko'e ben ¹⁰ e jeenoobe ben e worbe jinoobe worbe e yeeyoobe yimbe e fenoobe e woondoobe fenaande ben e kala wadoobe kuude woopondirde e jannde haqiiqaare nden. ¹¹ Ndee jannde no yaadi e Kibaaru Moyyo mo o halfnimmi on, on bangindo mangural Alla moyyo on.

Fii Moyyere nde Alla Yedi Puulusa nden

¹² Mi jarnii on yeddfindo lan, don ko Iisaa Almasiihu Joomi men on, jogitor'fo lan wa holniido, todfii mi e dee golle makko, ¹³ min oo hoynaynoo'fo, cukkotonoo'fo, yennaynoo'fo. Kono mi yurminaa, ko fii ko mi wonnoo warrude don, ko angal gandal e angal gomdinal. ¹⁴ Joomiraado on yedii lan moyyere no yaajiri, wondude e gomdinal e giggol ko woni e Iisaa Almasiihu on kon. ¹⁵ Ngol kongol doo ko haqiiqawol, hingol handi e jabeede few, ngol-le e hino ngol: Iisaa Almasiihu on ko ardi ka aduna ko dandugol junuubanke'en. Min non ko mi burdo bonde e ben. ¹⁶ Kono mi yurminaa, fii no Iisaa Almasiihu on banginira e an, min oo burdo bonde, yondinaare makko nden fow, fii no mi wonira misal e gomdinooyoobe e makko ben, be heba *ngurndan poomayankejan. ¹⁷ Teddungal e mangu wonanii Lando poomayankejo, mo maayataa, mo yi'otaako, Alla bajo, haa poomaa. Aamiina!

¹⁸ Ndee yamiroore nde mi yamir-maa, yo Timotee bi'ddo an, wano *hiitoraa fii maa non, ko yo a tippir tippiro moyyo ngon ¹⁹ e nder gomdinal wondude e bernde laabunde. Nden bernde laabunde non wobbe ben tertike nde, haa ka tawata gomdinal ma'be ngal yoolike. ²⁰ No tawaa e ben Himenee e Aleksander, ben be mi accidi e Ibuliisa fii jannugol be wota be hoynu Alla.

2

Fii Dewal e Toraare Alla

¹ Ko adii kon taho, mido torii yo en landano yimbe ben fow ballal Alla, wadanan be torndeeji e du'aaji e yettooje Alla, ² wadanan dun kadi lambe e kala yeesoobe, fii no wuuriren ngurndan newiidan e buttudfan wano Alla faaliraa non e hoore teddungal. ³ Ko dun woni ko moyyi, ko welata Alla, Dandudo en on, ⁴ on Yidudo yo yimbe ben fow dande, be ara e andugol goonga on. ⁵ Ko fii ko Alla gooto woodi, no woodi kadi moyyintinoowo gooto hakkunde makko e yimbe ben, dun ko oo neddo w'eteedo Iisaa Almasiihu, ⁶ on sakkiido hoore mun fii sottugol fow, dun ko seedee wadaado e saa'i todfaado on. ⁷ Ko fii fejjingol on seedee wadi si mi wadiraa waajotoodo e yottinoowo, (mi wowlay goonga, mi fenataa), fii ko janna be wonaa Yahuudiyanke ben ko woni gomdfinal goongawal ngal kon.

⁸ Mido yidi kadi yo worbe ben toro Alla ka woni woo, e hoore townugol juude laabude e haawo tikkere e yeddondiral.

⁹ Rewbe ben kadi wano non, be bornora no haaniri, hara hinaa no maniree e no hawnori, hara be ukkaaki e mordi hawniidi e cudorgol kanje e kofe hittude, maa conci satta-cogguuji, ¹⁰ kono ko wadugol kuude moyye, hara ko yaadude e kuude rewbe qirritiibe rewugol Alla.

¹¹ Awa kadi yo debbo jangu e nder deeyere e yankinaare timmunde. ¹² Mi yamiraali non debbo jannugol, maa laamagol gorko, kono ko yo o deeyu. ¹³ Ko fii ko *Aadama adaa tageede, si *Hawaa hikki fon. ¹⁴ Awa kadi wonaa Aadama daynanoo, kono ko debbo on daynanoo, o bonni yamiroore Alla nden. ¹⁵ Kono fow e mun, debbo dandirte jiidi mun ndin si o duumike e nder gomdfinal ngal e giggol e laabal no haaniri.

3

Fii no Ardotoobe e Wallitotoobe Moftal ngal Haani Wonirde

¹ No wi'aa: on mo no yelii wonugol yeesoojo ka *moftal Alla, haray ontigi ko huunde moyyere woni ko faalaa. Ngol kongol ko haqiiqawol. ² Kono fow e mun yo taw ardotoodo on ko neddo mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, waawudo hoore mun, hara wonaa ubbitooowo, hara ko o teddintoodo, wernoowo hobbe, waawudo jannude, ³ hara hinaa yaroowo mandila, hinaa naadudo, kono hara ko o newiido, hara hinaa yeddondirteedo, hara ko mo haajaaka e ngaluuji aduna, ⁴ hara ko ardotoodo moyya beynguure mun nden tigi, e ne'udo faybe mun ben, hara hibe yankinani mo e nder teddungal timmungal. ⁵ Ko fii si goddo waawataa ardaade beynguure mun nden tigi, haray ko honno ontigi waawata dankorde moftal Alla ngal? ⁶ Yo taw wonaa gomdfindo kesun, fii wota o heewu townitaare, haa o yana e jaawoore nde Ibuliisa jaawaa nden. ⁷ Bee o hebira be gomdfinaa ben kadi seeditoore moyyere, fii wota o hebu feloore, o yana e pircol Ibuliisa.

⁸ Wallitotoobe moftal ngal ben kadi wano non, hibe haani wonude teddube, woddfitiibe faasiqiyaagal e njaram feyyitufan e dabbirgol miile. ⁹ Hibe haani humaade e goonga luggudo gomdfinal ngal e nder bernde laabunde. ¹⁰ Kambe kadi non hibe haanaa ndarndeede taho, onsay non si tawii hay huunde alaa ko be feliree, be wada non den golle.

¹¹ Rewbe ben kadi wano non, yo be wonu teddube, hara be wonaali no'ooobe, be wona waawube hoore mabbe e sella-findeebe e kala huunde.

¹² Wallitotoodo on no haani tawde ko yondinordo debbo gooto, e ne'irdo bibbe mun ben e beynguure mun nden no moyyiri. ¹³ Ko fii kala wallitotoodo, golludo den golle no moyyiri, heboyay teddungal tiidungal e hoolaare mawnde ka gomdingol makko Iisaa Almasiihu on.

¹⁴ Mi windanii ma d'undoo e hoore tanyinagol mi yahay ka maa ko neebaa. ¹⁵ Kono si mi aru e tongaade, d'un a anday ko honno haanudaa wuurirde ka suudu Alla, ndun-le ko moftal Alla Wuurudo on, doosal e balal goonga on. ¹⁶ Awa kadi no fellitaa wonde gundoo ngal dewal no mawni:

«Dun ko on feepirdo bandu,
holliraado Ruuhu Alla ko o feewudo,
feepando malaa'ikaabe ben,
on jantaado fii mun e hakkunde leyyi d'in,
o gomdinaa e nder aduna on,
o yentinaa ka kammu e nder mangural.»

4

Fii Yamirooje de Timotee Yamiraa den

¹ Kono Ruuhu Allaahu on no holli no laabiri wonde, ka saa'iiji sakkitori wobbe ben tertoyto gomdinal ngal fii jokkugol ruuhuuji daynaydi e jandeeji jinna, ² be dayniree faasiqankaaku e waajuuji fenaandeeji, tawa bernde mabbe nden no jukkiniraa wa ko sunniraa njande wajjiniraade yiite. ³ Ben yimbe wi'oyay wota dese wadu, be harmina paameteji di Alla wadi fii yo gomdinbe ben e andube goonga on ben jaamu e nder jarnugol mo d'in. ⁴ Hara-le ko Alla tagi kon fow no moyyi, huunde wonaa ko bugitetee. Ko jarnugol tun Alla nde hiden huutora. ⁵ Ko fii ko Alla tagi kon fow no *labbiniraa daaluyee on e toraare.

⁶ Si a weebitanii d'un musibbe ben, a wonanay Iisaa Almasiihu on kurkaadu moyyuru, eltiraado daaluyeeji gomdinal ngal wondude e jandeeji moyyi di jokkudaa d'in tigi. ⁷ Kono an, bugito taali neddfanke mehi di yummiraabe yewtata. Eltiraa hoore maa wuurirgol wano Alla faaliraa non. ⁸ Ko fii eltugol bandu ndun ko seeda nafi, kono wuurirgol wano Alla faaliraa non kan no wondi e nafa e nooneeji d'in fow, no wondi kadi e fodaari ngurndan fewndiidan dan e aroyaydan dan. ⁹ Ngol ko kongol haqiiqawol, handungol e jabeede few wano ngol woniri non. ¹⁰ Ko wonden gollirde tippira, ko fii en wadii tama'u men on e Alla Wuurudo on, on Dandoowo yimbe ben fow, tentinii gomdinbe ben.

¹¹ E hino ko haanudaa yamirde, janna kon. ¹² Wota hay gooto yawo ma fii ko a suka, kono wonan gomdinbe ben misal e kongol e jikku e giggol e gomdinal e laabal. ¹³ Doo e mi arude, cato e jangangol yimbe ben daaluyee on, waajodaa be, jannaa be. ¹⁴ Wota a weddito e dokkal maa ngal, ngal yediranodaa *hiitaango ngal, fewndo ko ardotoobe *moftal ngal *fawi juude e hoore maa. ¹⁵ Huutor, wonaa e d'un tun, fii no golle maa den bangirana fow. ¹⁶ Wattaa yiila e hoore maa e ko jannataa kon e nder cataare. Ko fii si a wadirii non, a danday hoore maa, dandaa hefotoobe ma ben.

5

Fii no Gomdɪnbe ben Haani Wondirde

1 Awa kadi wota a felir nayeero no sattiri, kono waajor mo wa si ko o ben maa, sukaabe worbe ben kadi wa mɪppiraaɓe maa, ² rewbe nayeero ben kadi wa neeniraaɓe maa, jiwbe ben kadi wa bandiraaɓe maa e nder laabal timmungal.

³ Teddinaa kadi keynguube ben, hara ko keynguube be alaa ballo ben. ⁴ Si keynguujoo no mari fiɓbe maa taaniraaɓe, yo ben ekkito taho wuurirgol wano Alla faaliraa non e telen-ma d'ankagol beynguure maɓbe nden tigi, ko nii be yobitirra mawbe maɓbe ben, ko fii d'un no wela Alla. ⁵ Keynguujoo tigi-tigiijo mo alaa ballo on no wadi tama'u mun on e Alla, duumii e toragol mo jemma e jalorma. ⁶ Kono keynguujoo jokkuɗo mbeleede ko mayɗo, fii kala himo wuuri. ⁷ Ko d'undoo haanudaa waajaade fii wota ben keynguube wonu felniibe. ⁸ On mo dankaaki siɓbe mun ben, tentinii beynguure mun nden, haray o bugitike gomdinal ngal, awa kadi haray hay mo gomdinaa no buri mo.

⁹ Fii yo keynguujoo windodu e keynguube haanaabe walliteede ben, yo taw ko fandi woo himo mari duubi cappande jeegoo, hara kadi ko yondinornoodo gorko gooto, ¹⁰ hara kadi ko andiraado kuude moyye, wano ne'ugol faybe, wernugol kadi hoɓbe, sembugol koyde yimbe Alla ben, wallitagol tampube ben, wadugol kala kuugal moyyal.

¹¹ Kono wota a jafu winditude keynguube heccidube ben, ko fii nde himmeeji maɓbe dɪn wofɗintini be *Almasiihu on woo, be faalete yetteede, ¹² be adda jaawoore Alla e hoore maɓbe, sabu ko be firti *ahadi maɓbe araniri ndin kon. ¹³ E hoore d'un, be wona puybe, be wowntinoo naata e nduu, yalta e nduu, be beyda e d'un pooreeji, be wona humpaabe, be wona e wowlugol piiji di haanaaka wowluede. ¹⁴ Ko d'un wadi si mi wi'i yo keynguube heccidube ben yette, be heba fiɓbe, be ardooy beynguure maɓbe nden, fii wota en jonnu liddotoobe en ben jolkun woo no be aybinira en. ¹⁵ Ko fii wuren wɓbe e maɓbe murtii, jokkii Ibuliisa.

¹⁶ Si debbo gomdindo no mari keynguube ka mun, yo o wallito be, hara hinaa *moftal ngal fawtii be, fii no moftal ngal waawira wallitorde keynguube be alaa ballo ben.

¹⁷ Ardotoobe moftal ngal moyya no handi e teddungal sowondirngal, tentinii ben wakkiliibe yangi waajagol e jannugol. ¹⁸ Ko fii bindi dɪn no wi'i: «Wota mo buuma hunduko ngaari ndin nde hindi yaabana d'un maaro», awa kadi: «Golloowo no handi e njoddi mun.» ¹⁹ Wota a jafu toope e hoore ardotoodo woo, si hinaa a hebu seeditiibe d'ido maa tato. ²⁰ Duumiibe e wadugol junuubu ben, wurtu be e yeeso fow, fii no heddiibe ben kadi hulira.

²¹ E yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on e malaa'ikaabe subaabe ben, mi yamirii ma jokkugol dee yamirooje e baawo burdindingol maa gidaale.

²² Wota a hawju *fawugol juude e hoore hay gooto toɗɗoo mo fii golle Alla den. Wota a tawde e junuubaaji wɓbe. Reeno, wonaa laabudo.

²³ Accu yarugol ndiyan tun, huutoraa kadi njaram *wiiju seeda, sabu nawnahoy reedu maa jokkondirkoy koy.

²⁴ Junuubaaji yimbe goo no feepi ado be jaaweede, wɓbe ben non di feepirii woo yeeso. ²⁵ Ko wano non kadi kuude moyye den no feepi, hay de feepaa den kadi waawataa suudaade.

6

¹ Yo jiyaaɓe ɓen fow jogor jeyɓe ɗun ɓen wa handuɓe e tedɗungal timmungal, fii wota innde Alla nden e jannde nden hoyne. ² Ben jiyaaɓe, ɓe tawata jeyɓe ɗun ɓen ko gomɗinɓe, ɓe haanaa ka ɓe ronka ɓe tedinde, bay ɓen ko musibɓe maɓɓe. Kono hiɓe haani ɓurtude kurkanaade ɓe, ko fii ɓen wonɓe nafitorde golle maɓɓe ɗen, ko yiɓɓe maɓɓe gomɗinɓe. Ko ɗun haanudaa jannude waajoo.

Fii Jandeeji Bondi ɗin e Giggol Kaalisi

³ Si godɗo no jannirde noone goo, hara o alaa jokkude kongudi sellufi Iisaa Almasiihu Joomi men on, e jandeeji yaadufi e laawol Alla ngol, ⁴ haray on ko townitiido, mo andaa huunde, wondufo e nawnaare yeddondiral e poodotiro haala. Ko ɗun wonata neene nawliigu e poodotiro e hoyre e sikkitaareji bondi, ⁵ e yeddondire ɗe lannataa hakkunde yimɓe ɓe hakkille bonɗe, ɓe andaa goonga, jogorɓe dewal ngal wa ɓundu keɓal.

⁶ Ko goonga, dewal ngal ko tono moolanaado, si tawii en yondinorii ko jogiden kon. ⁷ Ko fii en addoraano hay huunde e oo aduna, awa kadi en nattortaa hay huunde. ⁸ Si tawii non hiden mari neema e concii, yo ɗun yonu en. ⁹ Kono ɓen faalaabe alɗude yanay e nder jarrabayee, e nder pircol, e faaleeji ɗuudufi njoofooji, bonnayɗi, ko yollata yimɓe ɓen e nder yeebaare e halkaare. ¹⁰ Ko fii giggol kaalisi ko ɗaɗol kala bone. E nder ko wɓɓe ɓen himmani ɗun kon, ɓe wodɗitii gomɗinal ngal, ɓe waɗitii kamɓe tigi tampereji.

Fii Yamirooje ɗe Timotee Yamiraa ɗen

¹¹ An non, oo aaden Alla, dogu ɗin piiji, ɗabbita peewal ngal e wuurirgol no Alla faaliraa non e gomɗinal ngal e giggol ngol e wakkilaare nden e newaare nden. ¹² Tippiraa tippiro moyyo fii gomɗinal ngal, catodaa e *ngurndan poomayankejan ɗan, ɗan noddiraɗaa fii mun ɗan, ɗan qirritordaa qirritannde moyyere fii mun yeeso seedeɓe ɗuudufɓe. ¹³ Mi yamirii ma e yeeso Alla, on Yedoowo ngurndan kala huunde, e yeeso Iisaa Almasiihu on, on seeditordoo qirritannde mun moyyere nden yeeso Pilaatu Pontii lando on, ¹⁴ ɗoɗto yamiroore nden e hoore laabal e no felnora, haa nde Iisaa Almasiihu Joomi men on feepi. ¹⁵ Feepugol makko laatoo e saa'i mo Alla happi on, ɗun ko on Yeesoojo bajjo moyyo, Lando lamɓe, Koohooyo koohoobe ɓen, ¹⁶ on mo tawata ko kapun tun woni maayataa, Hofuɗo e jalbeendi ndi ɓadotaako, mo godɗo woo yi'aali, waawataa yi'ude kadi, on mo tedɗungal e bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

¹⁷ Yamir alɗuɓe ɓen e oo aduna fewndiido, wota ɓe wonu mawniniɓe, wota ɓe faw tama'u maɓɓe on e ngaluuji ɗi luttataa ɗin, kono yo ɓe waɗu tama'u maɓɓe e Alla, on Yedoowo en fow haa feyyita fii no weltoroyoden. ¹⁸ Yo ɓe waɗu ko moyyi, ɓe alɗira kuude moyye, ɓe wona okkoobe e kafidotoobe. ¹⁹ Waɗugol maɓɓe ɗun, ko wa sincugol didol moyyol fii ko aroyta kon, e fii no ɓe tamira ngurndan haqiiqajan ɗan.

²⁰ Ko an yo Timotee, jogito koo ko halfinaɗaa, e nder reenagol e haalaaji mehi, ɗi yaadaa e faale Alla on, e yeddondire fii gandal fenaandawal, ²¹ e nder ko wɓɓe ɓen humii e ngal gandal kon, ɓe seli gomɗinal ngal.

Yo moyyere Joomiraado on wonu e mon!

BATAKURU PUULUSA DIMMURU HAA E TIMOTEE

¹ Immorde e an min Puulusa, mo Alla hoddiri wonugol *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, e telen-ma fodaari ngurndan wondan e Iisaa Almasiihu on dan.

² Mi salminii maa yo Timotee, an oo boobo an mo mi yidi fota. Yo Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu Joomi men on yede moyyere e yurmeende e buttu.

Fii no Puulusa Wakkiliniiri Timotee

³ Mi yettii Alla, on mo mi woni rewude, wano baabiraabe an ben non, e dow bernde laabunde, e hoore mi alaa yejjitude fii maa e nder torndeeji an din jemma e jalorma. ⁴ Ko fii mido andita fii gondi maa din, awa mido faalaa yititude ma fota fii no mi heewira weltaare. ⁵ Mido andita kadi gomdinal wongal e maa ngal, ngal aldaa e faasiqankaaku, wonnoongal e pati maa Lowiisi e yumma maa Eniisi, wano mi fellitiri non hingal e maa. ⁶ Ko dun wadi si mi wakkiliniiri ma hubbitugol ngal dokkal Alla, ngal hendornodaa *fawugol juude an den e hoore maa. ⁷ Ko fii ruuhu mo Alla yedi en on wonaa wadfoowo en hulube, kono ko ruuhu okkoowo en doole e giggol e waawugol hoore mun.

⁸ Awa wota a hersir seeditanagol Joomi men on, e min sokiraado sabu makko on, kono tampidu e an fii Kibaaru Moyyo on e dow bawgal Alla, ⁹ on Dandudo en, noddii en fii no nabiren ngurndan men dan no laabiri, hara hinaa sabu kuude men den, kono ko sabu haajaande makko nden tigi e moyyere nde yediraaden sabu Iisaa Almasiihu on nden, ado saa'iiji poomayankeeki din. ¹⁰ Nden moyyere banginiraama jooni feepugol Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, on muncudo doole mayde nden. Ko Kibaaru Moyyo on o feppinirani en ngurndan dan lannataa dan. ¹¹ Ko fii oo Kibaaru Moyyo mi wadiraawaa waajotoodo e sahaabaajo e jannoowo. ¹² Ko sabu dun mi hebiri dii satteendeeji. Kono mi hersaa, ko fii mido andi ko hombo mi gomdini, awa mido felliti himo mari bawgal hiwugol ko mi halfinaa kon haa e jalaande jaawoore nden.

¹³ Awa jogito sifa dii kongudi selludi di hendordaa mi, e nder gomdinal ngal e giggol wongol ngol e Iisaa Almasiihu on. ¹⁴ Jogitodaa kaliifu moyyo mo hendordaa *Ruuhu Seniido on, dun ko Wondo e men on.

¹⁵ Hida andi wonbe leydi *Aazii ben fow tertike lan. Figeeli e Hermogaana no tawaa e ben. ¹⁶ Yo Joomiraado on tippin yurmeende mun nden e hoore beynguure Onesifoora nden, ko fii himo mupjinaynoo lan soono woo, awa kadi o hersiraano ko mi sokaa kon. ¹⁷ E hoore dun, bay o arii Roomu, o catino e dabbitugol lan haa o yi'immi. ¹⁸ Yo Joomiraado on yedoy mo yurmeende mun nden pande jaawoore nden. Hida andi furi wondo woo haa honto o wallimmi ko mi woni Efeesi.

2

¹ An kadi non, yo boobo an, tiidnir e moyyere wonde e Iisaa Almasiihu on nden. ² Ko nanirdaa mi kon e tawnde seedeefe duuduufe, halfn dun yimbe holniibe, waawaybe kapun kadi jannude wobbe goo. ³ Tampidu e an wa suufaajo moyyo Iisaa Almasiihu on. ⁴ Ko fii si suufaajo golloowo

golle mun no faalaa weltinde hooreejo mun on, o hilmotaako haajuuji goo. ⁵ Ko fii foolotirteedo e dogudu wadantaake *meetelol si o wadiraali no haaniri non. ⁶ Ko remoowo wakkiliido on haani adaade hendaade gebal mun ngal ka baagol. ⁷ Hakkilan koo ko mi woni wi'ude, ko fii Joomiraado on yefete faamu e di fow.

⁸ Anditii fii Iisaa Almasiihu, on immitiido e hakkunde maybe ben, iwrufo e bolondaa Daawuuda on, wano Kibaaru Moyyo mo mi woni yottinde on wi'iri non, ⁹ on mo mi tampani haa mi habbiraawo wadoowo bone. Kono daaluyee Alla on habbaaka. ¹⁰ Ko dun wadi si mido wakkilii fow sabu subaabe ben, fii kambe kadi no be hebira kisiyee wondo e Iisaa Almasiihu on, wondude e darja poomayankeejo on. ¹¹ Ngol kongol ko haqiiqawol wonde:

Si en maayidii e makko,
en wuuritidoyay kadi e makko.

¹² Si en jajjike,
en laamodoyay kadi e makko.

Si en yeddii kadi fii makko,
kanko kadi o yeddoyay fii men.

¹³ Si tawii en sellaa-finde,
kanko ko o sella-findeejo,
ko fii o waawataa yedditaade.

Fii Golle Moyye

¹⁴ E hino ko haanudaa andintinde kon: jeejaa yimbe ben yeeso Alla wonde, yo be accu poodotiro haala ka aldaa e nafa. Si hinaa dun, dun nawray hefotoobe ben e majjere. ¹⁵ Eto no weebitoraa yeeso Alla wa neddo haanaado jabeede, dun ko golloowo mo hersaa, e tindinoowo daaluyee goongaajo on no feewiri. ¹⁶ Reenodaa e haalaaji mehi di yaadaa e faale Alla on, ko fii jokkuube di ben burtay tun wofditaade Alla. ¹⁷ Ko fii kongudii mabbe din no layira wa nawnaare «masara.» Himenee e Fileeti no tawaa e ben, ¹⁸ ben selufe goonga on, no bonnira gomdinal wofbe ben wi'ugol wonde ummutal ngal wadiino. ¹⁹ E hin-le hayre didol tiidunde nde Alla wadi nden no piibi haa jooni, hinde notiraa dii kongudii doo: «Joomiraado on no andi be makko ben!», awa kadi: «Kala jantiido innde Joomiraado on yo yilto e angal peewal.»^a

²⁰ E nder suudu hittundu hinaa miranji tafiraadi kanje maa kaalisi tun woni ton, kono kunnaje e payande leydi kadi no ton. Miranji arani din ko mariraadi fii haaju hittudo, kono diya ko huutorteedi fii ko woni woo. ²¹ On labbindo hoore mun e dii piiji bondi, o wonay miran hittudo, huutorteedo, laabudo, mo jom mun huutorta, hebulaniido kala kuugal moyyal.

²² Awa dogu himmeeji cukankaaku din, dabbaa peewal ngal e gomdinal ngal e giggol ngol e buttu on, wondude e jantoraybe Joomiraado on bernde laabunde. ²³ Bugitodaa yeddondire njofooje de aldaa e nafa den, de andudaa adday hawreeji den. ²⁴ Ko fii haanaa ka kurkantoodo Joomiraado on habidee. Himo haani wonde newaniido fow, mujniido, o waawa jannude. ²⁵ Himo haani kadi wurtirde liddotoobe mo ben no newori, e nder tanyinagol wonde Alla okkay be feere no be tuubira, be anda goonga

on, ²⁶ be ruttoo e faamu maɓɓe moyyo on, e no be sortora e pircol Ibuliisa nangudo be fii wadugol faale mun on.

3

Fii Sakkitoode Aduna on

¹ Awa andu wonde ka sakkitoode aduna, sattoyay fota. ² Ko fii yimbe ben laatoyo burtintiniibe, yidube kaalisi, mantiibe, hownitiibe, hoynooɓe, dartotoobe mawbe mun, dullube, hayfinoobe fii laawol feewungol ngol, ³ be yurmetaake, be rippotaako, aybinoobe, be waawataa hoore mun, hunyuube, aybe moyyere, ⁴ janfotoobe, huuwiroobe angal faamu, heewube townitaare, yidube faale mun on buri Alla. ⁵ Hara hiɓe ɓangini e kene dewal ngal, kono hara hiɓe yeddi ko ngal wondi e bawgal kon. Awa pottito ben yimbe don.

⁶ No woodi e maɓɓe naatoobe ka cuudi, pooda rewbe lo'ube fawiibe junuubi, be kala noone himmeeji ardii. ⁷ Ben rewbe no janga pande woo, kono hara be waawataa andude goonga on few. ⁸ Ko wano Janeesi e Jambereesi dartornoo Muusaa non, ko wano non ben yimbe kadi dartorta goonga on. Ben ko yimbe be hakkille mun bonnaa, be gomɗinal mun wonaa haqiiqawal. ⁹ Kono be yaarataa yeeso, ko fii feetere maɓɓe nden ɓanganay fow, wano no bee yimbe diɗo wowlaabe fii mun non.

Fii no Timotee Wakkiliniiraa e ko Jannaa kon

¹⁰ Kono an, a catike fota e janndeeji an ɗin e jikkuuji an ɗin e anniyeeyi an ɗin e gomɗinal an ngal e mupal an ngal e giggol an ngol e ɗappaare an nden. ¹¹ Hiɗa andi kadi ko mi jokkaa kon e tampereeyi an ɗi mi hebi e ɗee ca'e Antiyoosi-Pisidii, Ikoniim e Listaara ɗin, e cukkande ɗe mi hebi ɗen e no Joomiraado on yaltinirimmi e ɗun fow. ¹² Dun-le wuren, kala faalaabe wuurude e hoore dewal e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on ben fow kukkete. ¹³ Kono yimbe bonbe ben e yoyube ben soono woo ɓurtay tun yaarude e nder bone on, be ɗayna hoore maɓɓe, be ɗaynora heddiibe ben kadi. ¹⁴ Kono an, cato e ko jangudaa kon, ɗun ko ko hendordaa hoolaare, hiɗa andi ko hombo hebirdaa ɗun. ¹⁵ Gila e paykunyaagal maa hiɗa andi bindi seniidi ɗin. Hiɗi waawu-maa okkude faamu fii kisiyee on sabu gomɗingol Iisaa Almasiihu on. ¹⁶ Kala daalol windiingol ko foofaango Alla, hingol wondi e nafa fii jannugol e hollugol ellaaji e wurtugol e ne'ugol e nder peewal, ¹⁷ fii no aaden Alla on eltiree, hebulanoo wadugol kala kuugal moyyal.

4

¹ Ko ɗun wadi, e yeeso Alla e Iisaa Almasiihu on, on ɗaawayɗo wurbe ben e maybe ben, e sabu ardu makko ndun e *laamu makko ngun, mi yamirii ma, mi tentinii: ² waajo fii daaluyee on, catodaa e ɗun, nde heɓudaa fajuhun weebukun woo, maa a hebaa, hollaa be ellaaji maɓɓe ɗin, felaa be, wakkilinaa be e hoore jannugol e nder mupal timmungal. ³ Ko fii saa'i no aroya nde tawata yimbe ben jabataa hande kadi jannde sellunde nden, kono tippude e faaleeyi maɓɓe ɗin, be ɓannay takko maɓɓe karamokoobe ɗuudube ko yewta be ko be faalaa nanude kon. ⁴ Be udda noppi maɓɓe ɗin e goonga on, be fewta tindi mehi ɗin. ⁵ Kono an non, wonu hakkilando e ɗi fow, wakkilodaa tampereeyi ɗin, wadaa kuude waajotoodo fii Kibaaru Moyyo on, timminiraa golle maa ɗen no feewiri.

⁶ Ko fii min, mido itti wonkii an kin wa sadaka hibbaaɗo fii Alla, ko fii saa'i fokkitugol an ngol hewtii. ⁷ Mi tippirii tippiro moyyo ngon, mi timminii dogudu an ndun, mi woni sella-findeejo e telen-ma gomɗinal ngal. ⁸ Jooni non mido maranaa *meetelol peewal ngol. Joomi on, on Naawoowo Feewuɗo, jonnoyay lan ngol ka jalaande sakkitorde, ɗun non hinaa min tun, kono ko kala himmaɗo feepitugol makko ngol kadi.

Fii no Puulusa Waajori Timotee

⁹ Awa eto araa, tawaa mi ko ɓuri yaawude. ¹⁰ Ko fii Demaasi tertike lan, sabu yidugol mo oo aduna fewndiido. O yahii Tesalonii. Kiriskiisu kadi yahii Galaasi, Tiituusa kadi yahii Dalamaasi. ¹¹ Ko min tun e Luuka wondi. Ardu e Markuusa, ko fii himo hitti e an fota fii golle ɗen. ¹² Mi imminii Tikiiki Efeesi. ¹³ Nde hidfa ara, addoraa burmusu mo mi acciri Karpuusi on ka wi'etee ɗon Turuwaasi, e defte ɗen, tentinii guri windeteedi e mun ɗin. ¹⁴ Oo siyaakeejo wi'eteedo Aleksander wadii lan boneeji buy, kono Joomiraado on jonntay mo ittiri kuude makko ɗen. ¹⁵ An kadi reeno e makko, ko fii o dartike konguɗi men ɗin no tiidiri.

¹⁶ Ko mi adii dandude hoore an ka jaawirdu, hay gooto wallitanooki lan, kono fow tertino lan. Wota ɗun jogitane ɓe. ¹⁷ Ko Joomiraado on wallitinoo lan, tiidfinimmi, fii no mi timminira yottingol Kibaaru Moyyo on, e fii no leyyi ɗin fow nanira ɗun. Awa kadi mi jattinaa hunduko ngayuuri ndin. ¹⁸ Ko Joomiraado on yaltintammi e kala kuugal bongal, o dandammi fii no o naadirammi ka nder laamateeri makko kammuyankeeri. Yo mangural wonan mo haa poomaa. Aamiina!

Fii Salmiinaango ngon

¹⁹ Mi salminii Piriskiila e Akiila, e beynguure Onesifoora nden. ²⁰ Awa Arastuusa kapun no Korenti. Mi accu kadi Torofimi no nawni ka saare Miletii. ²¹ Eto araa ado ndungude. Ebuluusu e Pudeniisi e Linuusa e Kaludiiyata, wondude e musibbe ɓen fow salminii ma.

²² Yo Joomiraado on wonda e maa, awa kadi yo moyyere makko nden wonu e mon.

BATAKURU PUULUSA HAA E TIITUUSA

¹ Immorde e an min Puulusa, nduu kurkaadu Alla e *sahaabaajo mo lisa Almasiihu on todfii fii tiidngol gomdinal ben be Alla subii, adda be e goonga nawraydo e wuurigol no Alla faaliraa non, ² fii yo be hebu tama'u *ngurndan poomayankejan dan, dun ko dan ngurndan dan fodanoden ko adii saa'iiji din fudfaade, immorde e Alla, on mo faayataa. ³ E saa'i todfaadon on, o banginiri daaluyee makko on waajuuji di mi halfinaa waajagol din, wano kanko Alla Dandoowo en on o yamiriri non.

⁴ Mi salminii ma yo Tiituusa, an oo biddo an tigi e nder gomdinal ngal hawtuden ngal. Yo Alla Baabaajo on e lisa Almasiihu hisinoowo en on yede yurmeende e buttu.

Fii Golle Tiituusa den ka Suriire Kereeti

⁵ Ko mi accir-maa Kereeti ton, ko fii yo a gaynito fewnitagol ko heddi feewaali kon, jodfinaa kadi e saare kala ardotoobe *moftal ngal, wano mi hollir-maa non. ⁶ Mo kala e mabbe non no haani wonude aaden mo felnaaki, hara ko yondinordo debbo gooto, hara kadi bibbe mabbe ben ko gomdinbe, e maanaa hara be waawetaake toopireede angal peewal maa angal doftaare. ⁷ Awa no haani ka tawata ardotoodo dental ngal felnaaki, ko fii himo halfinaa ardagol beynguure Alla nden, ko dun wadi si hara hinaa mawnintiniido, hinaa seytinoowo, hinaa yaroowo, hinaa naadudo, hinaa dabbiroowo miile, ⁸ kono yo taw ko o wernoowo hobbbe, yidudo ko moyyi, nawrudo ngurndan mun dan faamu, feewudo, laabudo, waawudo hoore mun, ⁹ hara kadi ko o catiido e daaluyee haqiiqaajo on, hara ko no yaadiri e ko o jannaa kon, dun o waaway wakkilindirde heddiibe ben jannde sellunde nden, e hollugol liddotoobe nden jannde ben ellaaji mabbe din.

¹⁰ Ko fii buy ko murtube, yewtoobe yewtereeji mehi, daynoobe, tentinii ben wonbe e hakkunde *Yahuudiyankeebe gomdinbe, catii e *sunninegol ben. ¹¹ Awa yo kundule mabbe den ombe, ko fii hiibe jiiba beynguureeji goo fow jannirgol be ko haanaaka janneede fii hebirgol angal nundal. ¹² Goddo e mabbe, mo be wi'i ko annabaajo, no wi'i wonde, be Kereeti ben ko fenoobe, ko be kulle hunyude, reereduube, puybe. ¹³ Nden seeditoore-le ko goonga. Ko dun wadi be feliraa be no sattiri fii no be hebira gomdinal laabungal, ¹⁴ e no be accira humagol e tindi Yahuudiyankeebe ben, e yamirooje iwruude e yimbe be tawata ko selufe goonga on. ¹⁵ Laabube ben kan, ko woni woo no laabani dun, kono yimbe tuunube be gomdinaa ben, hay huunde laabanaa dun, ko fii hakkillaaji mabbe din e berde mabbe den no tuuninaa. ¹⁶ Hiibe wi'i ko be andube Alla, kono kuude mabbe den no yeddi dun, ko fii ko be harmube, murtube, be waawataa laatinde kala kuugal moyyal.

2

Fii no Tiituusa Haani Waajorde Moftal ngal

¹ An non yewtu ko yaadi e jannde sellunde nden kon, ² wi'aa mawbe ben, yo be wonu waawube hoore mabbe, teddintoobe, hara wonaa ubbitoobe, kono hara ko tabitube e gomdinal ngal e nder giggol e nappaare.

³ Yo woniran non kadi yummiraaɓe ɓen, hara jikku maɓɓe on ko moyyo, hara ɓe wonaali no'ooɓe, maa yarooɓe, ɓe wona e jannugol ko moyyi, ⁴ hara ɓe waajoto sukaaɓe rewɓe ɓen yidugol moodiɓɓe maɓɓe ɓen e ɓiɓɓe maɓɓe ɓen. ⁵ Hara ko e nder faamu ɓe nawri ngurndan maɓɓe ɗan no laabiri, e no ɓe wonira jom-suuduube moyyube, e no ɓe yankinorana moodiɓɓe maɓɓe ɓen, ɗun haray daaluyee Alla on hoynetaake.

⁶ Yamiraa kadi sukaaɓe worɓe ɓen nawrugol ngurndan maɓɓe ɗan e nder faamu. ⁷ E kala huunde hiɗa haani wonande ɓe misal e wadugol kuude moyye. E nder ko jannataa kon, janniraa nundal e teddungal, ⁸ e yo konguɗi maa ɗin wonu selluɗi, ɗi aybintaako, fii no liddotooɓe en ɓen hersira, tawa ɓe waawataa heɓude bone woo mo ɓe wowla en.

⁹ Yamiraa kadi jiyaabe ɓen yankinanagol jeyɓe ɓe ɓen e kala huunde, ɓe ɗaɓɓa no ɓe weltinira ɓe, ɓe reenoo e yeddondirgol e maɓɓe. ¹⁰ Be reenoo kadi e nguyka, ɓe ɓangina sella-findeyaagal timmungal, ɗun ɓe teddinay gandal fii Alla Dandudo en on.

¹¹ Ko fii moyyere Alla nden, ɗun ko ɓundu kisiyee fii yimɓe ɓen fow, feɓɓii. ¹² Nden moyyere no ne'a en, hinde yilta en e kala ko Alla aɓi, hinde accintina en himmeeji aduna, ɗun en waaway nawrude ngurndan men ɗan fewndo ɗoo e nder faamu e peewal e wano Alla faaliraa non, ¹³ e nder ko tijjiden tama'u sollitudo on kon, ɗun ko feɓɓugol mangural Alla men on e Dandoowo en on, ɗun ko Iisaa Almasiihu. ¹⁴ O okkitirii hoore makko kanko tigi fii men, fii sottugol en e kala ko boni, fii labɓinangol hoore makko jamaa subaado, himmando wadugol kuude moyye.

¹⁵ Ko ɗun haanudaa yewtude, wakkilinaa, felaa wa newnanaado yamirgol. Wota hay gooto yawito ma e ɗun!

3

Yamiroore fii Wadugol ko Moyyi

¹ Andintin ɓe hiɓe haani yankinanaade laamuuji ɗin e laamiibe ɓen, ɓe doftoo ɓe, ɓe heɓilanoo kala kuugal moyyal. ² Wota ɓe hoynu hay gooto, maa ɓe wona yeddondirteeɓe, kono ɓe wona moyyube, newiibe e telen-ma yimɓe ɓen fow. ³ Ko fii hari enen kadi ko en faada-hakkilɓe, ɓe doftotaako, ɗaynaabe, maccuɓe kala himmeeji e mbeleede nedɗanke, wuurube e nder hunyeendi e nawliigu, aɓaabe, e aɓindirɓe.

⁴ Kono nde Alla, Dandudo en on, feɓɓini moyyuki makko kin e giggol makko ngol o yidi yimɓe ɓen ngol, ⁵ o dandi en, hinaa non ɓay en wadii kuude feewuɗe, kono ko e iwruɗe e yurmeende makko nden. O dandiri en lootirgol en tagiteede, heyɗintiniiree *Ruuhu Seniido on. ⁶ Ko Iisaa Almasiihu, Dandudo en on, Alla tippiniri on Ruuhu e hoore men haa heewi, ⁷ fii no jogoreɗen feewuɗe sabu moyyuki makko kin, e fii no waawiren ronirde *ngurndan poomayankejan ɗan tanyinidɗen ɗan. ⁸ Koo ko mi wi'i ɗoo ko haqiiqa. Miɗo faalaa yo a cato e ɗii piiji, fii no gomɗinɓe Alla ɓen fewtinira ɓerɗe mun ɗen e wadugol kuude moyye ɗen. Ko ɗun woni ko moyyi kon e ko nafata yimɓe ɓen kon.

⁹ Kono ko yo a reeno e yeddotire njofooje ɗen e fii lasilankaaku e poodondiro e yeddondiro fii Sariya on, ko fii ɗun ko meere, aldaa e nafa. ¹⁰ Kala wadwoowo sendondiral, si a hajike mo nde wootere haa laabi ɗiɗi, o jabaali, pottin mo takko maa. ¹¹ Hiɗa waawi fellitudo sifa on nedɗo ko boylido, junuubankeejo, on ɓaawanii hoore mun.

Fii Yamiroore Puulusa Sakkitorde nden

¹² Tuma mi imminoyi oo wi'eteedo Artemaasi maa Tikiiki haa e maa, haray eto araa tawaa mi Nikopooli, ko fii ko don mi aadii wadugol ndungu ngun. ¹³ Wattanaa yiila kadi fii wallitagol oo bambanoowo ka sariya wi'eteedo Zenaasi e Apoloosi, fii wota hay huunde njakkir be e nder yaadu mabbe ndun. ¹⁴ Bee kadi be men ben ekkitoo haa waawa wadugol kuude moyye, fii wattangol yiila e kala sokola hittudo, don haray ngurndan mabbe dan wonataa meerejan. ¹⁵ Be mi wondi ben fow hiwrike ma. Mi salminii yidube en e nder gomdinal ben.

Yo moyyere Alla nden wonu e hoore mon on fow.

BATAKURU PUULUSA HAA E FILIMUUNU

¹ Immorde e an min Puulusa, oo kasoojo sabu Iisaa Almasiihu on, wondude e Timotee oo musidfo men, haa e oo gidfo amen, wondidfo amen e golle, dun ko an Filimuunu, ² wondude e Apifiyyata oo bandiraawo amen e Arkipe oo wondidfo amen e tippiro e haa e *moftal wongal ngal ka suudu maa an Filimuunu.

³ Yo moyyere e buttu wonan on, immorde e Alla Baaba men, e Iisaa Almasiihu Joomi on.

Fii no Puulusa Weltorani Alla fii Filimuunu

⁴ Midfo duumii e jarnugol Alla an on e nder ko mi maandini fii maa e nder torndeeji an din, ⁵ ko fii midfo nanude no wowlee fii ko gomdindaa Iisaa Joomi on kon, e giggol ngol yidufadaa yimbe Alla ben fow ngol kadi. ⁶ Mi torike yo gomdinal maa ngal hawtuden ngal wadu batte, andaa moyyere wonannde en e nder humondiral e *Almasiihu on. ⁷ E hoore dun mi hebii weltaare e wakkilaare buy sabu giggol maa ngol, ko fii ko sabu maa yo musidfo, berde yimbe Alla ben buttiniraa.

Fii no Puulusa Fattorani Onesiima ka Filimuunu

⁸ Ko dun wadi, fii kala midfo mari hoolaare mawnde sabu Almasiihu on fii windangol ma ko haanudaa wadufe kon, ⁹ midfo yidu-maa tororde giggol, wano min Puulusa mi woniri nii nayeejo e kasoojo kadi sabu Iisaa Almasiihu on. ¹⁰ Mi jeeji ma fii Onesiima, on wontudo bidfo an ka gomdinal fewndo mi jolkaa. ¹¹ Hari o wonanii ma meere, kono jooni o nafete wano o nafirimmi non.^a

¹² Awa mi neltii mo e maa, on mo tawata ko bernde an min tigi. ¹³ Mi faalano yo o wonu takko an, fii yo o wallan lonto-maa e nder ko mi jolkaa fii Kibaaru Moyyo on kon. ¹⁴ Kono hay fus mi faalaaka wadufe e baawo fewjoore maa nden, fii wota kuude maa moyye den wonu karhaade, kono de wona anniyaade. ¹⁵ No gasa a seeduno e Onesiima haa seeda, fii yo a hettitu mo haa poomaa. ¹⁶ Hara hinaa wa maccufo hande kadi, kono no buriri maccufo, wa musidfo yidfaado, tentinii telen-ma an min, ittii e sikke telen-ma maa, bay ko o maccufo, awa kadi ko o musidfo gomdindo Joomi on.

¹⁷ Si tawii hida jogori lan wa gollideteedo, haray jabir mo wa an min. ¹⁸ Si himo bonnu-maa, maa si himo jogani-maa godfun, fawu dun e hoore an. ¹⁹ Ko jungo an ngon tigi, min Puulusa mi windiri nduu batakuru, mi yobitoyte dun, fii kala mi faalaaka wi'ude an tigi hida joganii mi godfun, dun ko ngurndan maa dan. ²⁰ Awa yo musidfo, wadanan dun sabu Joomiraado on, buttinaa bernde an nden e telen-ma Almasiihu on.

²¹ Ko e nder hoolorgol doftaare maa nden mi windiri, e hoore andugol a waday furi ko mi wi'i kon. ²² E hoore dun, ebbanan werde, midfo tanyinii yahugol ka mon sabu torndeeji mon din.

²³ Epafaraasi oo mo mi sokidaa ka kaso sabu Iisaa Almasiihu on, salminii ma, ²⁴ wondude e Markuusa e Aristarke e Demaasi e Luuka, dun ko ben wondibbe an e golle.

²⁵ Yo moyyere Iisaa Almasiihu Joomi men on wonu e berde mon.

^a 1:11 1.11 «Onesiima» ko firi ko «nafa».

BATAKURU NABANAANDU YAHUUDIYANKEE'BE BEN

Fii no Iisaa Almasiihu on Burdi Malaa'ikaabe ben

1 Nde wonnoo Alla yewtiriino maamiraabe men ben annabaabe ben laawi buy e nooneji buy, ² Alla yewtirii en ka jalaafe sakkitore foon Bid'fo on. O wadi mo ronoowo e kala huunde, awa ko on o tagiri aduna on. ³ Ko on Bid'fo woni jalbeendi annoora Alla on, ko kanko woni mbaadi Alla ndin tigi. Ko on Bid'fo woni tambitiido kala huunde rewruude e daaluyee makko dolnudo on. Nde o laatinnoo labbingol yimbe ben junuubaaji mabbe din, o joodoyii ka sengo jaamo Alla Maw'fo on ka kammuuli, ⁴ o woni bur'fo malaa'ikaabe ben, wano innde nde o roni nden bur'diri de mabbe den non.

⁵ Ko fii ko hombo e malaa'ikaabe ben Alla daalani:
«Ko an woni Bid'fo an on, hande a wonii mo an»,^a
maa o daalani kadi:

«Mi wonanay mo Baaba,
o wonanammi Bid'fo.»^b

⁶ Bay o addii Afo on ka nder aduna, o daali kadi:
«Yo malaa'ikaabe Alla ben fow sujjan mo.»

⁷ Fii malaa'ikaabe ben o daali:
«O wad'ay malaa'ikaabe makko ben hendu
e kurkaadi makko din dende yiite.»^c

⁸ Kono fii Bid'fo on o daali:
«Jullere maa laamu nden, yaa an Alla, luttay haa poomaa,
labbooru maa laamu ndun ko labbooru peewal.

⁹ A yidii peewal ngal, a apii angal peewal ngal.
Ko d'un wadi si Alla Joomiraado maa on

to'dfor maa nebban weltaare furi wondi'bbe maa ben.»^d

¹⁰ E hoore d'un o daali kadi:
«Yaa an Joomiraado, ko an wallini ndelo leydi ndin ka fud'foode,
awa kadi kammuuli din ko juude maa den tagiraa.

¹¹ Di lannay, kono an a luttay,
di fow di nawyiray wa dolokke,

¹² nobbiraa di wa waanaare,
e hoore d'un di waylirte wa dolokke.

Kono an a wa'ay no wa'udaa,
awa kadi, duubi maa din lannataa.»^d

¹³ E ko hombo e malaa'ikaabe ben o daalani:
«Jood'or ka sengo an jaamo,
haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»^e

¹⁴ Hara bee malaa'ikaabe fow, hinaa be ruuhuuji kurkotoodi, nulaadi fii gollangol ronoobe kisiyee ben?

2

Fii Kisiyee Maw'fo on

---

a **1:5** 1.5a Zab. 2.7   b **1:5** 1.5b 2Sam 7.14   c **1:7** 1.7 Zab. 104.4   d **1:9** 1.9 Zab. 45.7-8
d **1:12** 1.12 Zab. 102.26-28   e **1:13** 1.13 Zab. 110.1

¹ Ko dʼun wadɪ, hidɛn haani cataade fota e ko nanuɖɛn kon, fii wota en selu. ² Ko fii, si konguɖi ɖi malaa'ikaabe ben hewtini maamiraabe men ben ɖin haqinɔinaama, awa kadi kala bonnere e noone geddi yobiraama ko handi kon, ³ haray ko honno ɖaɖiroyten si en wedditike e sifa oo kisiyee mawɖo? Ko joomi men on tigi aɖii feɖɖinde mo, onsay non nanunoobe mo ben haqinɔinani en. ⁴ Allaahu on seeditodi e maɓɓe, o ɓanginiri dʼun kuude e maandeeji e noone kaawakeeji moyyi e sendirgol dokke *Ruuhu Seniido on wano o yidiri non.

Fii Ardotooɖo Yimbe ben ka Kisiyee

⁵ Hinaa malaa'ikaabe ben Alla yankinani oo aduna aroyoowo mo wowleten fii mun on. ⁶ Kono goɖɖo no seeditii nokku goo, wi': «Ko hondun woni neɖɖo fii no anditiraa fii makko, yaa an Alla, e ko woni bii neɖɖanke fii yo a danko mo?

⁷ A wadɪ mo e ley malaa'ikaabe ben e nder seeda nii, a taaranii mo *meetelol mangu e teddungal, a wadɪ mo e hoore kuude juude maa ɖen,

⁸ a wadɪ piiji ɖin fow e ley koyɖe makko.»^f

E nder yankinangol mo piiji ɖin fow, alaa ko Alla acci yo ronku yankinanaade mo, kono haa jooni en yi'aali ka piiji ɖin fow yankinani mo.

⁹ Kono non e hino ko tawɖɛn kon: ɓawto o wadeede e ley malaa'ikaabe ben fii saa'ihun nii, kanko Iisaa o wafanaama meetelol mangu e teddungal sabu mayde nde o tampiri nden, fii, tippude e moyyere Alla nden, yo o maayan yimbe ben fow.

¹⁰ E dow ardagol fayɓe buy ka mangu, tawi no hawrani on Taguɖo piiji fow, e mo piiji ɖin fow wonani on, laatiniɖgol Iisaa timmuɖo e nder tampereeki, on Sincuɖo kisiyee maɓɓe on. ¹¹ Ko fii, ko *labɓindo on e *labɓinaabe ben fow woni iwɖi wootiri. Ko dʼun wadɪ kanko Iisaa o hersiraa noddirgol ɓe musibɓe, ¹² wano o wi'iri Alla non wonde:

«Mi jantanto musibɓe an ben innde maa nden, mi mantoyte ka hakkunde tumbondiral.»^g

¹³ O wi' kadi:

«Mi wadɪy hoolaare an nden e makko.»

Awa kadi:

«E hino lan, min e fayɓe ɓe Alla okkimmi ben.»^h

¹⁴ Awa nde tawnoo fayɓe ben no mari yiiyan e ɓandu, kanko Iisaa kadi ko wano non o tawdiraa e maɓɓe, fii, rewruɖe e mayde makko nden, yo o muncu on joginooɖo bawgal mayde nden, dʼun ko Ibuliisa, ¹⁵ e fii yo o jattin kala wonnoobe e nder maccangaaku e nder ngurndan mun sabu kulul mayde. ¹⁶ Bay, pellet wonaa malaa'ikaabe ben o ari faabagol, kono ko jurriya Ibraahiima on o ari faabagol. ¹⁷ Ko dʼun wadɪ si himo haanunoo nandude e musibɓe makko ben few, fii no o wonira *yottinoowo mawɖo sadaka ka Alla, yurmeteɖo, holniido e nder golle Alla ɖen, fii no jamaa on hebira yaafuyee junuubaaji. ¹⁸ Bay kanko tigi o tampii fewndo o ndarndaa, himo waawi faabaade wonaabe e ndarndeede ben.

3

Fii no Iisaa Almasihu on Burdiri Muusaa

^f 2:8 2.6-8 Zab. 8.5-7   ^g 2:12 2.12 Zab. 22.23   ^h 2:13 2.13 Isa. 8.17-18

1 Ko d̄un wad̄i, yo musib̄be an laabube, be mi hawti noddaandu Alla ndun, fejee miijo mon ngon e hoore mo Alla todd̄ii neli on, on *Yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, on mo qirritiden ka gomd̄inal men, d̄un ko Iisaa. 2 O wonno sella-findeejo e telen-ma on Tod̄diido mo, wano Muusaa wonirnoo non e nder suudu Alla ndun fow. 3 E hoore d̄un, tawaama ko o Rindando mangu buri ngu Muusaa ngon, ko fii darnudo suudu on no mari teddungal buri suudu ndun tigi. 4 Ko fii kala suudu ko god̄do darni d̄un, kono ko kanko Alla darni kala huunde. 5 Muusaa kapun wonno kurkaadu sella-findeejo e nder suudu Alla ndun fow, fii seeditagol ko Alla daaloyta kon. 6 Kono *Almasiihu on kan ko Bid̄do sella-findeejo e hoore suudu Alla ndun. Ko enen woni suudu makko ndun, si en catike fota e wakkilaare e hoolaare nde jogiden fii ko tanyiniden kon.

Fii Fowtaare Maranaande Jamaa Alla on nden

7 Ko d̄un wad̄i, wano *Ruuhu Seniido on wi'iri non:
 «Si on nanii kongol makko ngol hande,

8 wota on sattin berde mon den,
 wa fewndo maamiraabe mon ben murtannoo mi,
 be ndarndii mi ka wulaa,

9 ka be liggitunoo mi don, be ndarndii mi,
 be yi'uno kuude an den e nder duubi cappande nay.

10 Ko d̄un wad̄i si mi tikkani ngun jamaanu, mi wi':
 <Berde mabbe den ko selufe saa'i kala,
 be andaali laawi an d̄in.>

11 Mi woonduno e nder tikkere an nden wonde:

<Be naatataa ka fowtaare an few!> »¹

12 Awa, reenee, yo musib̄be, fii wota hay gooto e mon hebu bernde bonnde e bernde nde gomd̄inal tabitaa e mun, haa ka yiltodon e baawo Alla Wuurudo on. 13 Kono wakkilindiree hakkunde mon jande woo, yeru no wi'eede hande, fii wota hay gooto e mon sattinir bernde mun d̄aynireede junuubu. 14 Ko fii en wonii kafidube e Almasiihu on, si tawii en jogitike fota pellital men aranal ngal haa ka sakkitorun, 15 wano bindi d̄in wi'iri non wonde:

<Hande si on nanii hito makko ngon,
 wota on sattin berde mon den
 wa fewndo murtaldu ndun.>

16 Ko hombe woni ben murtannoobe Alla, bawto be nanude kongol makko ngol? Hinaa bee be Muusaa ardinoo, yaltini *Misira? 17 E ko hombe woni ben be Alla tikkannoo e nder d̄ii duubi cappande nay? Hinaa bee wadunooobe junuubu, maayi ka wulaa? 18 E ko hombe o woondannoo naatataa ka fowtaare makko, si hinaa yeddube ben? 19 Awa en yi'ii be waawaali naatude ka fowtaare makko, sabu angal gomd̄inal.

4

1 Ko d̄un wad̄i, yeru fodaari fii naatugol ka fowtaare makko no lutti, haray hulen wota god̄do e mon aru e tawdeede e ronkooobe naatude ben. 2 Ko fii Kibaaru Moyyo on feppinanaama en, wano beya non, kono kongol ngol be hed̄ii ngol nafaali be huunde, ko fii ko be nanunoo kon, be jabiraano gomd̄inal. 3 Kono enen gomd̄inbe ben, en naatay e nden fowtaare nde o innunoo wonde:

«Mi woondii e nder tikkere an nden,
 be naatataa ka fowtaare an few!»^k
 E hin-le, Alla gayniino golle mun den gila ka fudfoode aduna on. ⁴ Ko fii himo daali nokku goo ka bindi fii jalaande jeedifaabere nden wonde:
 «Ka jalaande jeedifaabere Alla fowtino e gollleeji makko din fow.»^m

⁵ Himo daali kadi fahin doo:

«Be naatataa ka fowtaare an few!»ⁿ

⁶ Nde tawnoo no heddanii wofbe goo fii naatoygol ton, e hin-le kadi attinoobe hendaade Kibaaru Moyyo on kapun naataano sabu angal gomdinal mabbe ngal, ⁷ e yeeso dun buy Allaahu on daaluno kadi iwruude e Daawuuda, o todfii jalaande, o inni nden «hande», wano siforanoo non dow doo:

«Hande si on nanii hito makko ngon,
 wota on sattin berde mon den.»^p

⁸ Si tawiino Yaasuwa^l yedfiino be nden fowtaare, Alla wowlataano bawto dun fii jalaande goo. ⁹ Awa jaka no lutti *jalaande fowteteende e mun fii jamaa Alla on. ¹⁰ Ko fii kala naatudo ka fowtaare Alla, o fowtoto kadi e golle makko den, wano Alla fowtornoo de mun den non.

¹¹ Awa etoden naatugol ka fowtaare makko don, fii wota hay gooto falju, jokka be doftaaki ben.

¹² Ko fii, daaluyee Alla on ko wuurudo duncoowo, himo weli buri kaafa ka mbelde didi, ko naataydo haa hakkunde ruuhu e wonkii, e hakkunde jokke e mbuso, o jaawa mbeleede e miijooji bernde. ¹³ Alaa ko tagaa ko o yi'ataa, fow no wallinaa, wadaa e kene yeeso on mo hunoytoden.

Fii no Iisaa Woniri Yottinoowo Mawdo Sadaka

¹⁴ Bay hiden mari hooreejo mawdo *yottinoobe sadaka ka Alla, tayitudo kammuuli din, dun ko Iisaa *Bidfo Alla on, catoden e qirritande gomdinal men ngal. ¹⁵ Ko fii en maraa yottinoowo mawdo mo waawataa faamude lo'ere men nden, kono o ndarndoranooma wano men non e di fow, e hoore o wadaali junuubu. ¹⁶ Awa badoren hoolaare ka jullere laamu, ka sulfu on heboytoo ton, fii no hebiren yurmeende e moyyere ko wonana en ballal fewndo haanani en.

5

¹ Awa, kala *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, subaado e hakkunde yimbe ben, ko joddiriraa ko fii yimbe ben, fii ko wada gollleeji Alla din, fii no be weebitira dokke e sadakaaji fii junuubaaji din. ² Himo waawi yurmeede be faamaa ben e selube ben, ko fii kanko tigi lo'ereji no hundi mo. ³ Awa ko sabu nden lo'ere wadi si himo haani ittande hoore makko sadaka, o ittana jamaa on kadi sadakaaji fii junuubaaji mabbe din. ⁴ Kono hay gooto waawataa hebande hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka. Ko Alla yedata dun, wano o todfori *Haaruuna non.

⁵ Ko wano non kadi, hinaa *Almasiihu on tigi yedi hoore mun ngal teddungal wonugol yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, kono ko Wi'udo mo on wonde:

«Ko an woni Bidfo an on, hande a wonii mo an.»^p

^k 4:3 4.3 Zab. 95.11   ^m 4:4 4.4 Fuf. 2.2   ⁿ 4:5 4.5 Zab. 95.11   ^p 4:7 4.7 Zab. 95.7

^l 4:8 4.8 Ko «Yaasuwa» on wondunoo e Muusaa fewndo o yawata ka fello. Ko Yaasuwa on ardinoo jamaa Isra'ila on, naadi be leydi fodaandi ndin.   ^p 5:5 5.5 Zab. 2.7

6 Wano non himo wi'i kadi nokku goo:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa wano *Maaliki-Siddiiqu non.»^q

7 E hoore d'un, e nder ngurndan makko d'an ka hoore leydi, kanko Iisaa o weebitanno on Gasoowo mo dandude mayde nden gondi e torndeeji e nder ewnagol ko tiidi. Alla jaabinani mo sabu ko o yankinaninoo mo kon.

8 Fii kala ko o *Bid'fo Alla, o andi ko woni d'oftaare e nder ko o tampi kon fow. 9 Bay wonii o wadaama Timmufo, o wonani d'oftiibe mo ben fow bundu kisiyee poomayankeejo. 10 Onsay Alla todfii mo yottinoowo mawfo sadaka ka Alla wano Maaliki-Siddiiqu non.

Fii Reenagol e Selugol Gomd'inal

11 Hid'en mari piiji buy ko wowlen e fii d'un, hara ko piiji buy mettudfi sifaade, ko fii on wonii mettube faaminde. 12 E hin-le, e oo saa'i doo hid'on haanunoo wonude jannooƙe, kono hid'on handi kadi e janneede yi'al daaluyeeji Alla d'in. Fewndo doo ko bira handufoƙon e mun, hinaa ƙaamete. 13 On jokkufo yarugol bira, haray alaa faamu woo e fii daaluyee faaminayfo ngurndan feewufoƙon d'an, ko fii haray haa jooni ootigi ko boobo. 14 Mokobaaƙe ben kapun, ko ƙaamete teddufo ƙe ƙaamata, ko fii tippude e kuude maƙƙe d'en hakkille maƙƙe d'en no eltanii sendindirgol ko boni e ko moyyi.

6

1 Ko d'un wadi, sutanoden jannde yoyunde nden, feyyen jannde baggere fii *Almasiihu on nden, hara en fud'ditaaki jannugol fii tuubugol kuude nawrayde e mayde den, e fii gomd'ingol Alla, 2 e *lootagol maande kisiyee, e *fawugol juufde, e immitagol maybe ben, e ƙaawoore poomayankeere nden. 3 Ko d'un wadeten si Allaahu on newnii.

4 Fii ndayginananooƙe, mettii dokkal kammuyankewal ngal, tawdaa e hendiibe *Ruuhu Seniifo on, 5 mettii moyyuki daaluyee Alla on wondude e doole aduna aroyoowo on ben kan, 6 si ƙe aru e selude gomd'inal ngal, ƙe waawetaake yilteede ka tuubuubuyee han kadi, ko fii haray kambe tigi ƙe fempitike *Bid'fo Alla on, e hoore d'un ƙe aybinii mo e kene. 7 Nde leydi yari ndiyan saayoojan soono woo, ndi fud'ini puƙi wondudfi e nafa fii mo ndi remanaa on, haray hindi wondi e barki Alla. 8 Kono si tawii ko bulle e kebbe ndi funnata, haray hinaa ndi huunde, ko ndi ƙadondirndi e kuddi, sakkitora sunneede.

9 Hay si men yewtirii nii, yo yiibe amen, haray meden hoolii hid'on e laawol moyyol e telen-ma kisiyee on. 10 Ko fii Alla hinaa mo feewaa, sakkoo yejjita kuude mon d'en, e giggol ngol hollufoƙon fii innde makko nden, e golle de wadufoƙon d'en e de wadanton d'en kadi yimbe Alla ben. 11 Kono meden faalaa yo mo kala e mon hollir nii wakkilaare wootere nden e telen-ma pellital timmungal fii ko tanyiniden kon haa ka sakkitorun. 12 Ko d'un wadi, wota on wonu aamuƙe, kono pembee ben hebirnooƙe ndondi fodaandi ndin gomd'inal e mujal.

Fii Fodaari Alla ndi Firtotaako ndin

13 Ko d'un wadi, nde Alla wadannoo Ibraahiima fodaari ndin, o tawno o waawataa woondirde ko furi mo kanko Alla mawnude, o woondiri hoore makko kanko tigi, 14 o wi'i:

«Pellet, mi waday barki e maa fota,

mi jajjajj jurriya maa on jajjajjudee.»^r

¹⁵ Ko e nder d'un, bay wonii Ibraahiima habbika e nder mujjaare, o hebi non ko o fodanoo kon. ¹⁶ E hin-le, yimbe ben no woondira ko furi be mawnude, nden woondoore wonana be seedee fii rawnoode kala yeddondiral. ¹⁷ Ko wano non, hakkee ko Alla faalanoo hollude ronoo be fodaari makko ndin ben noone no anniye makko on firtoortaa, o wadfirno d'un woondoore ¹⁸ fii, sabu dee kuude didi de waylotaako, de tawata gasataa ka Alla fena, no enen fattii be ben hebiren wakkilaare tiidunde fii tamagol e tama'u mo Alla weebitani en on. ¹⁹ On tama'u no wa'ani en wa saanirgal tiidungal holnii fii ngurndan men dan, rewoowo ka *wirngallo fii naatugol ka nder *nokkuure hormorde mawnde nden, ²⁰ d'un ko ka Almasiihu on naati don fii men wa fertaniido en laawol, o woni *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla haa poomaa, wano *Maaliki-Siddiiqu non.

7

Fii no Maaliki-Siddiiqu Woniri Yottinoowo Sadaka

¹ Ko *Maaliki-Siddiiqu on wonnoo lando Salaam, e *yottinoowo sadaka ka Alla Jom Bural on. O yahi, o fottoyi e Ibraahiima fewndo ko on iwtata fooloygol lambe ben, kanko Maaliki-Siddiiqu o du'anii mo. ² Ibraahiima jonna mo sappabun e di fow. Ko adii kon taho, innde Maaliki-Siddiiqu nden no firi <lando peewal>. E hoore d'un kadi ko o lando Salaam, e maanaa lando buttu. ³ Kono o alaa neene, o alaa baaba, o alaa iwdi, o alaa fudfoode, o alaa kattudi ngurndan. O wa'i wa *Bidfo Alla, o woni yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.

⁴ Ndaaree ko haa honto o mawni, on mo Ibraahiima mawdo on tigi jonna sappabun mun e nder ko o heboyi kon! ⁵ Sariya on todfii e bibbe *Lewi ben wonugol yottinoobe sadaka ka Alla e yantoo be sappabun e hoore ko jamaa *Isra'iila on hebi kon fow, d'un ko e ben ben-gootoo be maabe, fii kala ben ko be jurriya Ibraahiima. ⁶ Kono Maaliki-Siddiiqu, mo tawdaaka e jurriya Lewi on, o hendike sappabun Ibraahiima on, e hoore d'un, o du'anii on hendiido fodaariiji din. ⁷ E hin-le yeddotaako ko mawdo on du'antoo tosooko on. ⁸ E hin-le, e telen-ma yottinoobe sadaka ben ka bolondaa Lewi, ko maayay be woni hendaade sappabun d'un, kono e telen-ma Maaliki-Siddiiqu kan, ko wuurudo woni ko hendii, wano seeditoraa non. ⁹ Ka rabbindinnde, Lewi, oo wondo hendaade sappabun d'un, o yobiino ko makko kon rewruude e Ibraahiima. ¹⁰ Ko fii hari himo ka keeci ben makko wa fewndo ko Maaliki-Siddiiqu yahi fottugol e Ibraahiima.

Fii no Almasiihu on Woniri wa Maaliki-Siddiiqu

¹¹ Ko rewruude e yottinoobe sadaka ka gorol Lewi ben jamaa Isra'iila on hendornoo Sariya on. E hin-le, si tawno golle ben yottinoobe sadaka ko timmunoo de, harayno ko fii hondun haanannoo wadugol yottinoowo goo wano Maaliki-Siddiiqu non, hara hinaa wano *Haaruuna non? ¹² Ko fii si aada wonugol yottinoobe sadaka ben waylike, haray no haani kadi ka Sariya on waylee. ¹³ Ko fii on mo dii piiji wowli fii mun on, ko jeyaado e bolondaa goo mo hay gooto todfaaaka e mun fii golle *layyorde nden. ¹⁴ E hoore d'un, wano andirden non tigi, Joomi men on ko feepudo e bolondaa

*Yahuuda on. E telen-ma wonugol yottinoobe sadaka, Muusaa wowlaali few fii on bolondaa.

¹⁵ Dundoo kadi no buri bangeinde si yottinoowo sadaka goo feepirii wa Maaliki-Siddiiqu, ¹⁶ wontudo yottinoowo sadaka, hara hinaa tippude e Sariya yubbondirdo e gorol lannoowol, kono ko tippude e doole ngurndan dan lannataa dan. ¹⁷ Bay no seeditaa wonde:

«Ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa, wano Maaliki-Siddiiqu non.»^s

¹⁸ Awa, ko yamiraa baawo d'oo kon ittaama, sabu lo'ere mun nden e mehidugol mun ngol, ¹⁹ ko fii Sariya on waawaali timminde huunde. Kono en addanaama tama'u burdo moyyude mo badoren Alla.

²⁰ Dun non wadaaka e baawo woondoore. Beya non kapun wontii yottinoobe sadaka ka Alla e baawo woondoore, ²¹ kono kanko Iisaa o wontirno dun woondoore, bay Alla daalanno mo d'undoo:

«Mi woondii, mi firtataa,

ko a yottinoowo sadaka ka Alla haa poomaa.»^t

²² Ko dun wadi si Iisaa wonii holnudo *ahadi burndi hittude ndin. ²³ E hoore dun, hari ben yottinoobe sadaka no woodunoo buy, ko fii hari mayde nden no hadi be duumagol e golle mabbe den. ²⁴ Kono Iisaa kapun, bay tawii himo wuuri haa poomaa, golle makko yottingol sadaka den lannataa. ²⁵ Ko dun wadi kadi, himo waawi dandude few ben wonbe badorde Alla sabu makko kanko Iisaa, bay himo wuuri haa poomaa fii fattanagol be.

²⁶ Ko wano on yottinoowo mawdo sadaka tigi haanannoo en, hara ko *seniido, mo bonnaali, mo aldaa e junuubu, seedudo e junuubanke'en, e burdo kammuuli din banteede, ²⁷ mo hatonjinaa e ittugol sadakaaji wano yottinoobe mawbe ben ittirta pande woo sadakaaji fii junuubaaji mabbe din, kambe tigi taho, e di jamaa on din kadi. Iisaa wadii dun nde wootere ko yoni fii saa'iiji din fow, e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. ²⁸ Sariya on kapun, be tod'dotoo ben fii wonugol yottinoobe sadaka mawbe ko yimbe lo'ube, kono daalol woondoore nden bawto Sariya on tod'dike Biddo on, on wondo Timminaafo haa poomaa.

8

Fii Ahadi Heyri ndin e Nokkuure Hormorde Mawnde nden

¹ Awa e hino nafa tobbere nde wonden yewtude fii mun nden: hiden mari wano oo *yottinoowo mawdo sadaka ka Alla, joodiido ka sengo naamo jullere laamu Alla Mawdo on ka kammuuli. ² Ko o golloowo ka nder nokkuure hormorde, dun ko ka *rewirdu goongaaru, hara hinaa ndu yimbe ben darni, kono ko Joomiraado on.

³ Kala yottinoowo mawdo ko tod'doraa ko fii weebitangol Alla dokke e sadakaaji, bee yottinoowo men mawdo on kadi heba god'dun ko o weebita.

⁴ Si tawno himo ka hoore leydi, o wonataano yottinoowo sadaka, bay no woodi weebitoobe dokke, hara ko no yaadiri e Sariya on. ⁵ Ben no wafude dewal ngal tawata ko mbaadi e dowdi goongaaji kammuyankeeji din, wano Muusaa banginiranaa non fewndo ko o darnata rewirdu ndun, Alla daalani mo: «Ndaaru, a wad'iray fow noone no holliradaa non ka hoore fello.»^u ⁶ Kono jooni, *Almasiihu on hebii golle burde mawnude

de beya den, no o woniri non holnudo *ahadi burndi moyyude ndin, sincaandi e fodaariiji burdi keldude din.

⁷ Si tawno ahadi araniri ndin wonno ndi felnaaki, hewtataano ka wonndi dabbee. ⁸ E hin-le ko e hoore feloore Alla daalani jamaa mun on:

«Kanko Joomiraado on o daali:

«Nalaande no aroya nde mi yettotoyta
e yimbe *Isra'ila ben
e yimbe *Yahuuda ben ahadi heyri.

⁹ Ndin ahadi wa'oytaa wa
ndi mi ahodunoo e baabiraabe mabbe ben ndin,
wa fewndo mi tambitornoo be juude an den
fii yaltingol be Misira,
ko fii be hunnaali ahadi an ndin.»

«Joomiraado on daali:

«Min kadi jooni mi huccii be.

¹⁰ E hino non ahadi

ndi mi ahodoyta e yimbe Isra'ila ben
bawto dee jalaade doo.»

«Joomiraado on daali:

«Mi wadofay sariyaaji an din ka miijo mabbe,
mi winda di ka berde mabbe,
min mi wona Alla mabbe,
kambe kadi be wona jamaa an.

¹¹ Hara be hatonjinaa e jannindirgol

maa fillitanagol wondid'fo mun maa musid'fo mun,
wi'a: Bee andaa Joomiraado on!

Ko fii fow andoyay lan,
gila e burdo fandude on
haa e burdo mawnude on.

¹² Ko fii mi yaafoyto ellaaji mabbe din,

mi hakkilanoytaa e junuubaaji mabbe din.» ^W

¹³ Ka o inni ndin ahadi heyri don, ko don o watti araniri ndin hinndi. E hin-le hinndi ndin nawyii, no e moggo mulgol.

9

Fii Dewal Adunayankewal ngal e Kammuyankewal ngal

¹ Ahadi* araniri ndin kadi no marnoo aadaaji mun yaadufi e dewal, wondude e nokkuure mun hormorde ka aduna doo. ² E hoore dun, *rewirdu wadanooma. Nokkuure aranere nden e ndun rewirdu no wi'etenoo hormorde, ka jod'finirde pitilli nden wonnoo don, e taabal ngal e birediije weebitanaade Joomiraado on den. ³ E hoore dun, baawo *wirngallo dimmo ngon, tawi no don nokkuure wi'etenoonde *hormorde mawnde nden. ⁴ Tawi hinde wondunoo e sunnirde urngallooji tafiraande kanje, e *kankiranwal seeditoore hoobiraangal kanje haa hunditi. Tawi no e nder maggal loonde kanje wadornde «*manna», wondude e tuggordu *Haaruuna ndun, ndu tawata hari fiinii, e alluuje maande ahadi den. ⁵ Tawi no ka hoore kankiranwal nandollaaji *serubiina Mangural ngal, omborde maggal on, dun ko ka junuubaaji din yaafetee don, no duwiraaY

gabitanji majji dīn. Kono hinaa fewndo doo haanufen wowlugol fensita fii kun kala e koy piihoy.

⁶ Nde tawnoo dūn fow ko non jodfīniranoo, *yottinoofe sadaka ka Alla ben naatayno soono woo ka nokkuure aranere e nder rewirdu ndun, fii wadugol golle diina maβbe kan. ⁷ Kono ka *nokkuure hormorde mawnde, ko yottinoowo mawdo on tun naataynoo ton nde wootere e nder hitaande nden, e hoore addorgol yiiyan ko sakkoo fii hoore mun e fii ellaaji dī jamaa on wadiri angal andude. ⁸ Ruuhu* Seniido on no holliri en telen doo wonde datal nokkuure hormorde mawnde nden udditaaki, fannamaa rewirdu aranuru ndun no lutti. ⁹ Hiden mari doo misal feppingal goongaaji fewndiidi hande dīn. Dūn fow no βangini wonde dokke e sadakaaji, ko weebitoranteno nīi Alla, waawataa labβinde bernde on rewiroowo non. ¹⁰ Ko dūndoo woni yamirooje neddanke tun yuβbondirde e paameteji e njaramji e noone salligiji, yamiraade haa nande Alla heydintini piiji dīn fow.

¹¹ Kono *Almasiihu on ardi wa yottinoowo mawdo sadaka fii moyyereji fewndiidi dīn. O tayiti rewirdu burndu mawnude ndun e burndu timmude ndun, ndu tawata hinaa darniraandu juude yimbe, e maanaa ndun hinaa ndu oo aduna. ¹² O naatii ka nokkuure hormorde mawnde nde wootere ko yoni haa poomaa, rewirde e yiiyan makko dan tigi, hara hinaa rewirde e yiiyan ciikuliiji e jalbi. Ko nīi o yediri en cottudi poomayankeeri. ¹³ Si tawii yiiyan ciikuliiji e ga'i na'i e ndoondi wiige, ko wiccitee junjee e hoore yimbe be laaβaa, no labβina be ka bandu, ¹⁴ kono Almasiihu on kapun ko hoore mun tigi ittani Alla sadaka e βaawo ella, e hoore ardorede Ruuhu Poomayankeejo on, ko haa honto non yiiyan makko dan labβinta berde men, itta en e kuude nawrayde en e mayde, fii no rewiren Alla Wuurudo on!

¹⁵ Ko dūn wadi si ko kanko woni holnufo ahadi heyri ndin, fii yo noddaabe ben hendo ndondi poomayankeeri ndi Alla fodi be ndin. Ko fii mayde makko nden woni sadaka fii sottugol be e dīn bonnereji wadaadi ka fewndo ahadi hinndi. ¹⁶ Ko fii, ka wasiyannde nden woni don, haray no haani ka mayde wasiyiido on andee. ¹⁷ Wasiyannde nden non laatike woo βawto mayde nden, ko fii nde alaa nafa fewndo wasiyiido on wuuri. ¹⁸ Ko dūn wadi, ahadi araniri ndin tigi, ndi udditaaka e βaawo hibbugol yiiyan. ¹⁹ Bay Muusaa gaynii weebitande jamaa on fow kala yamiroore, wano de woniri non ka Sariya, o yetti yiiyan ga'i na'i e ciikuliiji e ndiyan e gaara bofe, o wicciri deftere nden e jamaa on baapal no wi'ee *hisoopu, ²⁰ e hoore himo wi'a: «Dūndoo ko yiiyan ahadi ndi Alla yamiri fii mon ndin nii.» ²¹ Ko wano non kadi, o wicciri rewirdu ndun e aalaaji gollirteedi fii diina dīn yiiyan. ²² E telen-ma Sariya on, fayda fow ko yiiyan labβiniraa, ko fii yaafuyee alaa e βaawo hibbugol yiiyan.

²³ Dīn aalaaji lontiidi goongaaji kammuyankeeki, no haanunoo labβinireede oo noone doo, kono no haaniri non ka haqiiqaaji kammuyankeeki dīn labβiniree sadakaaji burdi moyyude. ²⁴ Ko fii Almasiihu on naataali e nder nokkuure hormorde wadiraande juude neddanke, pembinaande goongaare nden, kono ko ka kammu tigi fii no o weebitorana en jooni yeeso Alla. ²⁵ O naatiraali fii ittugol hoore makko sadaka soono woo, wano yottinoofe mawbe ben naatira hitaande woo ka nokkuure hormorde mawnde wondude e yiiyan dan tawata wonaa yiiyan makko. ²⁶ Ko fii, si hinaano dūn, Almasiihu on tampayno soono woo gila ka

fudfoode aduna on. Kono jooni, ka lannoode jamaanuuji, o feepii nde wootere ko yoni fii saa'iiji dɛn fow fii bonnitugol junuubaaji e nder ko o itti hoore makko sadaka kon. ²⁷ Nde tawnoo no maranaa yimbe ɛn maayugol nde wootere pet, ɓawto dɛn jaawoore nden wafa, ²⁸ ko wano non Almasiihu on ittiri hoore mun sadaka nde wootere pet fii ronditagol junuubaaji yimbe duudube. Awa, o artoyay kadi, hara hinaa fii ronditagol junuubaaji, kono ko fii dandugol ɛn habbornooɓe mo kisiyee.

10

Fii Sadaka mo Almasiihu on Itti on

¹ E hoore dɛn, wonaa Sariya on tigi woni haqiiqaaji aroyaynooɗi dɛn, kono ko mbaadi mun tun. O waawataa few laatinde ɛn ɓadorayɓe non Alla timmufe, rewruɗe e on sadaka gooto jokkondirdo hitaande woo hitaande. ² Si o waawayno, harayno neebii ko ɛn wafaynooɓe dɛn sadakaaji acci, harayno ɓe labbinaama nde wootere ko yoni haa poomaa, harayno kadi ɓernde maɓɓe felataa ɓe e telen-ma junuubu woo. ³ Kono, dɛn sadakaaji andintinay en hitaande kala fii junuubaaji dɛn. ⁴ Ko fii waawataa ka yiyan ga'i na'i e ciikuliiji monta junuubaaji.

⁵ Wo dɛn wafɗi, e nder naatugol e nder aduna on, *Almasiihu on no wi'i: «Wonaa sadakaaji maa dokke faaladaa, kono a wafanii lan ɓandu.

⁶ A weltoraali sadaka sunneteefo, maa ko sakkaa fii junuubu.

⁷ Awa mi wi'i: «E hino lan, mi arii fii wafugol faale maa on, yaa an Alla, wano fii an windori non e nder ndee deftere taggiinde.» »^Z

⁸ Himo wi'i taho: «A yiɗaali e a weltoraali sadakaaji e dokke e sadakaaji sunneteefi e sadakaaji fii junuubaaji, wafiranooɗi no yaadiri e Sariya on.»

⁹ E hoore dɛn o wi'i kadi: «E hino lan, mi arii fii wafugol faale maa on.» O ittii aranun dɛn fii sincugol dimmun dɛn. ¹⁰ Awa, ko sabu faale Alla on *labbinaden fii wonugol yimbe makko, rewruɗe e oo sadaka mo lisa Almasiihu on ittiri ɓandu mun ndun tigi nde wootere ko yoni haa poomaa.

¹¹ Kala *yottinoowo sadaka ka Alla no ka gollata dɛn jande woo fii wafugol golle mun diina dɛn, e ittugol sadakaaji gooti jande woo, ɗi tawata waawataa ittude junuubaaji few. ¹² Almasiihu on non kapun, o wafii sadaka gooto bajjo fii junuubaaji dɛn, yonudɗo haa poomaa, awa kadi himo joodii ka sengo jaamo Alla, ¹³ himo sabbii dɛn haa Alla wafa ayɓe makko ɓen ka ley koyɗe makko. ¹⁴ Ko dokkal bajjal o timminiri haa poomaa wonaabe *labbineede fii wonugol yimbe Alla ɓen. ¹⁵ Ko dɛn *Ruuhu Seniido on seeditanii en kadi. Ko fii himo wi'i taho:

¹⁶ «Joomiraado on daali:
«E hino *ahadi ndi mi yettotoyta e maɓɓe ndin:
ɓawto dee palaade foo,
mi wafoyay sariyaaji an dɛn ka ɓerɗe maɓɓe,
mi windoya ɗi ka hakkille maɓɓe.» »

¹⁷ O ɓeyditi e dɛn:

«Mi anditoyataa hande kadi fii junuubaaji maɓɓe dɛn

e angal peewal maβbe ngal.»^a

¹⁸ Ko fii ka junuubaaji dīn yaafaa dōn, haray alaa ko sakkee fii junuubu.

Fii Gomdinal Yimbe ben

¹⁹ Ko dūn wadī, yo musibbe an, bay hiden mari hoolaare fii naatugol ka *nokkuure hormorde mawnde sabu oo sadaka yiiyan Iisaa ²⁰ dān o udditirani en laawol kesol wurngol, rewrungol ka *wirngallo, ngon-le ko bandu makko ndun, ²¹ e bay kadi hiden mari yottinoowo mawdo wondo ka suudu Alla, ²² badoren Alla bernde nundunde e gomdinal heewungal pellital, e bernde labbinaande kala mijooji bondi, e bandu lootiraandu ndiyan laabufan. ²³ Wonen catiibe tabiti e tama'u mo qirritiden on, ko fii Wadando en dīn fodaariiji on ko Sella-findeejo. ²⁴ Mijjondiranen ko honno waaweten wakkilindirde ka giggol e ka kuude moyye. ²⁵ Wota en tertto mottondiral men ngal, wano wobbe woowiri non. Kono wakkilindiren fode hiden yi'ude palaande nden no badaade.

²⁶ Ko fii si en duumike wadugol junuubu e nder tewaare bawto en hendaade gandal goonga on, haray sadaka alaa hande kadi fii junuubaaji, ²⁷ kono ko habbannde jaawoore hulbiniinde e nguleendi yiite hebuliinge sunnugol murtube ben. ²⁸ Si godfo bonniino Sariya Muusaa on, o wareteno, o yaafetaake, e hoore seeditoore dīfo maa tato. ²⁹ E mijjo mon onon, si godfo hayfinii *Bidfo Alla on, si o jogitorii yiiyan ahadi dān wa dān aldaa e fiira, dān dān o *labbiniraa, e si o hoyonii Ruuhu Allaahu on, on Jom Sulfu, e hara on mijjaaki himo handi e lette burde muusude kadi? ³⁰ Ko fii hiden andi on Wi'ufdo: «Ko min yottagol woodani, ko min yoboyta», e hoore dūn: «Joomiraado on jaaway jamaa mun on.»^b ³¹ No hulbinii yanugol e juude Alla Wuurufdo on!

³² Anditee liddu dūn ka saa'iiji arani, bawto Alla ndayginande on, on ṛajjino sateende tiidunde e nder tippiro muusungo. ³³ Ko fii e saa'i goo on hoynano, cukkadon e kene, e saa'i goo jonnindirdon juude e ben wadiranoobe wano non. ³⁴ E hoore dūn, yurmadon sokaabe ben, jabudon kadi e nder weltaare yo on jatte keyeeji mon dīn, sabu andugol mon hidon mari keyee burdo moyyude, luttoowo. ³⁵ Awa wota on accitu hoolaare mon addaynde mbarjaari mawndi nden. ³⁶ Ko fii hidon haani ṛajjaade, fii, nde timminoydon faale Alla on, yo on hendoyo ko o fodi on kon.

³⁷ Ko fii e nder saa'ihun nii:

«Haanufdo arude on aray, neebataa.

³⁸ Feewufdo an on non wuuriray gomdinal.

Kono si o yilititike,
wonkii an kin weltanoytaako mo.»^c

³⁹ Enen-le hinaa en yiltoroobe baawo fii hayrugol, kono ko en gomdinal fii dandegol.

11

Fii Seeditorbe Gomdinal ka Ahadi Hinndi

¹ E hin-le, gomdinal ngal ko pellital fii piiji dī tanyiniden, e hoolaare fii piiji dī en yi'aali taho. ² Alla kulji mawbe baawo dōo ben sabu gomdinal maβbe ngal.

^a 10:17 10.17 Yer. 31.33-34   ^b 10:30 10.30 Yaj. 32.35-36   ^c 10:38 10.38 Hab. 2.3-4

³ Ko gomɗinal ngal wonden andirde aduna on ko daaluyee Alla on tagiraa. Ko ɗun wadi ko yi'eten kon iwraa e ko yi'otoo.

⁴ Ko gomɗinal ngal Haabiila yediri Alla sadaka burɗo moyyude mo Qaayiina on. O kuljiraa feewuɗo sabu ngal gomɗinal. Alla tigi kulji ɗen dokke makko. Fii kala kanko Haabiila o maayii, kono ngal gomɗinal no bangeinde fii makko.

⁵ Ko gomɗinal ngal kadi Hanuuka yentiriraa fii wota o andu mayde nden. En yi'ataa mo hande kadi sabu Allaahu on yentinno mo. Ko fii, ado o yentineede, hari o hebiino kuluujaa wonde himo weltini Alla. ⁶ Awa, e baawo gomɗinal, gasataa ka ontigi weltina Alla, ko fii on badotooɗo mo no haani gomɗinde wonde kanko Alla himo woodaa, gomɗina kadi ko kanko woni yoboowo ɗabɓooɓe mo ɓen.

⁷ Ko gomɗinal ngal fahin Nuuhu moyyinirnoo laana fii dandugol ɓeynguure mun nden. Ko nii o teddiriri ko Alla *hiitaninoo mo fii ko aroyta yi'aaka taho kon. Bay o warrii non kanko Nuuhu, tawi o hollii wonde yimɓe aduna on ko felniibe. Alla jogori Nuuhu feewuɗo sabu gomɗinal makko ngal.

⁸ Ko gomɗinal ngal kadi Ibraahiima ɗoftori noddaandu ndu Alla noddi mo ndun fii yahugol e leydi ndi o ronoyta ndin. O yahi e hoore o andaa ka o woni yahude. ⁹ Ko gomɗinal o hoɗiri e ndin leydi fodaandi wa leydi jananiri, o hoɗi e nder cuudi bagi. Issaaqa* e Yaaquuba kadi hoɗiri non, ɓe ronidi e makko fodaari wootiri ndin. ¹⁰ Ko fii hari, kanko Ibraahiima himo habbii hoɗo ngo tawata didol cuudi mun no tiidɗi, ngo tawata ko Alla eɓɓi, darni. ¹¹ Ko sabu gomɗinal ngal kadi, fii kala Saarata kapun ko mo jiidotaako, o hebiri feere jurriyagol e nder nayeewu makko, bay himo hoolii wonde Alla ko hunnoowo ko o fodi kon. ¹² Ko ɗun wadi si nedɗo gooto, mo tawata mayde mun nden hebiino ɗun, hebi jurriya burɗo koode ɗen ka kammu ɗuudude e njaareendi ndin ka sera baharu, ko tawata en waawataa limude.

¹³ Ko e nder gomɗinal ngal ɓe fow ɓe maayi e baawo hendagol piiji fodaadi ɗin, kono ɓe haynino ɗi ka wofɗi, ɓe weltori, e nder qirritagol ko ɓe tunarankeefe e janambe ka leydi. ¹⁴ Yewtirayɓe nii ɓen hollii no laabiiri wonde hiɓe ɗabɓande hoore maɓɓe leydi heyri. ¹⁵ Si tawno non ɓe wulɗano ka ɓe iwi ton, ɓe hebayno feere no ɓe yiltora. ¹⁶ Kono ka haqiiqa hiɓe himmannoo nokkuure ɓurnde moyyude, ɗun ko ka kammu. Ko ɗun wadi Alla hersiraa noddeede Alla maɓɓe, ko fii o moyyinanii ɓe hoɗo.

¹⁷ Ko gomɗinal ngal kadi Ibraahiima weebitiri Issaaqa fii layyagol fewndo ko Allaahu on ndarndii mo. Hari himo e fii sakkagol Issaaqa, biɗɗo makko bajjo on, kanko hendinooɗo fodaariiji ɗin, ¹⁸ ɗun ko on mo Allaahu on daalannoo wonde: «Ko e Issaaqa jurriya maa on nodditirtee.» ¹⁹ Himo joginoo wonde Alla ko Waawuɗo hay immintingol mayɗo e hakkunde mayɓe ɓen, ko ɗun wadi si o hettitiri biɗɗo makko on wa immitiidɗo e mayɗe.

²⁰ Ko gomɗinal ngal kadi Issaaqa du'orani Yaaquuba e *Iisu fii ko aroyta kon.

²¹ Ko gomɗinal ngal fahin, fewndo Yaaquuba maayata, o du'orani mo kala e ɓiɓɓe Yuusufu ɓen, o ugginii e hoore tuggordu makko ndun, o sujani Alla.

²² Ko gomɗinal ngal fahin, bay badike ka Yuusufu maaya, o maandiniri fii eggudu *Bani-Isra'ila'en ndun *Misira, o wadɗi kadi yamirooje fii yi'e makko ɗen.

²³ Ko gomɗinal ngal kadi, bay Muusaa jibinaama, mawɓe makko ben suudiri mo lebbi tati, bay be tawii boobo on no labaa fota, awa kadi be hulaano yamiroore lando on.

²⁴ Ko gomɗinal ngal kadi, bay Muusaa mawnii, o salori wi'eede ko o gedal jiwo Fir'awna on. ²⁵ O tawi ko tampindineede e jamaa Alla on burani mo, edii weltorgol junuubu e nder saa'ihun. ²⁶ Tawi himo miiijii wonde ko aybinireede wa *Almasiihu on buri jogaade ngalu tiidungu edii ngu Misira ngun, ko fii himo ndaaraynoo ka muutii telen ka njoddi. ²⁷ Ko gomɗinal ngal o yaltiri Misira e baawo ɗenyagol tikkere lando on, bay himo catornoo wa sutiido on mo yi'otaako. ²⁸ Ko gomɗinal ngal kadi o wadiri *Juldeere Yawtaneede nden, e wujugol yiyan fii wota muloowo dikkuruube on meemu ko dikkoranaa Isra'iilayankeebe ben kon.

²⁹ Ko gomɗinal ngal fahin be tayitiri *Baharu Boɗeejo on wa leydi yorndi, kono nde Misirayankooɓe ben eɓɓunoo wadɗirgol non, be yoolino.

³⁰ Ko gomɗinal ngal kadi tata on Yeerikoo yaniri, bay be gaynii taaraade mo e nder balɗe jeediɗi. ³¹ Ko gomɗinal ngal kadi wadɗi si *Raabi, oo debbo cagaajo, maydaano e heeferɓe ben, sabu ko o wernirnoo tefooɓe ben kon buttu.

³² Ko honɗun mi wi'ata kadi? Saa'i on yonantaa lan si tawii mi wowlay mi fensita fii oo wi'eteedo *Gadawna e *Baaraka e Samsuuna e Yiftaaha e Daawuuda e Samu'iila e annabaabe ben. ³³ Ko gomɗinal ngal be fooliri laamateeriji, be tabintini peewal, be hebi fodaariiji, be ombi sekko ngayuuje. ³⁴ Be ɗannini giiteeli bonnooji, be ɗaɗi mbelndi kaafa, be heewi doole fii kala hiɓe lo'unoo, be hollitii ka nder hareeji, be radii koneeli jananɓe ben. ³⁵ Rewɓe yi'i maybe mun no immitoo. Wobɓe goo kadi lettaa, be salii sotteede fii no be heɓira ummutal ɓurngal moyyude. ³⁶ Wobɓe ben hebi aybineede e focceede, e hoore jolkeede sokee. ³⁷ Wobɓe ben wariraa kaaye, wobɓe ben tampinaa taya'a ɗiɗi, maa wariraa kaafa. Wobɓe nawri ngurndan mun ɗan yaarugol hen fow, hara no ɓornii guri baali maa be'i, fillorɓe ɗi fow, cukkee tampinee. ³⁸ Hari aduna on handaa e ben, be tawata wonundeeji mun ko ka wulaaji e ka pelle e ka pammeeje e ka gayɗe.

³⁹ Ben kuljiranoobe sabu gomɗinal mun ngal fow non, hendaaki ko be fodanoo kon. ⁴⁰ Ko fii Alla no eɓɓani en goɗɗun ko buri moyyude, fii wota be laato timmuɓe e baawo men.

12

Fii no Alla Wurtirta en wa Bibbe mun

¹ Bay wano ngal dental mawngal seedeɓe no hundi en, bugitoden kala dongal e junuubu ko falli en no weebiri, dogiren wakkilaare dogudu ndu eɓɓanaden ndun. ² Punnoden Iisaa, on wondo dayyere gomɗinal ngal, on timminoowo ngal. Bay himo sutinoo weltaare maraniinde mo nden, o jabuno *leggal altindiraangal ngal, o yawitii hersa, o joodii ka sengo naamo jullere laamu Alla. ³ Miiijitee fii on ɗajpiido ndee liddannde nde junuubanke'en liddii mo, fii wota ronkere heɓu on haa ɓerɗe mon maaya.

⁴ E hin-le e nder gertagol mon junuubu ngol, on dartaaki haa yiiyan mon dan hibbi. ⁵ Awa kadi on yejjitii kongol ngol Allaahu on wakkiliri on ngol wa bibbe makko:

«Biddo an, wota a jogitor wurtannde Joomiraado on no hayfiri, awa kadi wota bernde maa maayu nde o wurtu-maa.

⁶ Ko fii ko mo Joomiraado on yidi, o wurtata, o yaggina kala mo o jabi yo wonu biddo makko.»^d

⁷ Wakkilee tampereji mon din, ko din woni on wurtude. Ko wa bibbe Alla woni on jogitorde. Ko hombo woni biddo mo ben mun wurtataa? ⁸ Kono si on woorike wurtannde nde fow hebata nden, haray ko on fattuube, hinaa on bibbe. ⁹ Bay en hebii baabaabe ka aduna doo wurtaynoobe en, be teddinnoden, ko haa honto non haanufen yankinanaade Ben ruuhuui men din fii no wuuren! ¹⁰ Ko fii baabiraabe men ben no wurtaynoo en e nder saa'ihun nii, bay be tawno ko ko moyyi, kono Alla ko woni en wurtirde ko fii nafa men on tigi, fii no tawreden e laabal makko ngal. ¹¹ No fellitaa fewndo wurteede nandaa e huunde weltinnde, kono ko satteende. Kono bawto dun, battane ngurndan feewudan wondan e nder buttu no maranii ben wurtaabe.

¹² Ko dun wadi si mi wi'ay on, bantee juude mon lo'ude den, sattinon koppi mon lo'udi din, ¹³ yo koyde mon den jokku laawi feewudi din, fii wota layooje den worgito, kono de sella.

Fii no Hittiniren e Noddaandu Heyru ndun

¹⁴ Etee no wondiron e fow e nder buttu, wuuron e nder laabal, ko fii baawo maggal hay gooto yi'ataa Joomiraado on. ¹⁵ Reenee fii wota hay gooto njakkire moyyere Alla nden, wota dadol haadungol woo kadi funtu, wona sabu jiiholdu haa raaba buy e mon. ¹⁶ Reenee fii wota hay gooto e mon jeenu, maa wona keefeero wa *Iisu, on yeeyitunoodo afoyaagal mun ngal fii nafakka gooto. ¹⁷ Hidon andi, bawto dun, wa fewndo ko o faalaa hebude du'aa ben makko on, o bugitano, ko fii o hebaano feere waylugol miijo ben makko ngon, fii kala hari himo dabbirde dun gondi.

¹⁸ Ko fii onon, on badaaki fello ngo waaweten meemude, e yiite hubbunge e dowdi duule e nibe e nduluuru, ¹⁹ maa hito *liital, maa hawa ka *Isra'iilayankeefe ben nanunoo kan haa be wi'i wota be beyditane hay kongol, ²⁰ ko fii be townataano sifa ndee yamiroore tiidunde doo: «Hay si mummunte meemiino ngon fello, warirteno kaaye.»^d ²¹ Hakkee ko dun hulbininoo, Muusaa wi'i: «Mi diwnii hakkee ko mi huli!»^e

²² Kono onon, on badike Fello *Siyuuna ngon e saare Alla Wuurudo on, dun ko *Yerusalaam kammuyankeejo on, e guluuje malaa'ika mottondiri e nder weltaare. ²³ On badike dental dikkuruube Alla ben, ben be tawata no windii ka kammuuli. On badike Alla, on Naawoowo yimbe ben fow, e ruuhuui feewube timminaafe ben. ²⁴ On badike Iisaa, on holnudo *ahadi heyri ndin, e yiiyan makko hibbaadan, dan seeditoore mun buri moyyude dan Haabiila dan.

²⁵ Awa reenee wota on salo hedaade on Wondo on yewtude. Ben Isra'iilayankeefe, salinoobe hedaade on Wonnoodo be yamirde ka hoore leydi, be dadaano lette den. E ko honno non woniranta en si en huccii on Wondo en yewtude ka kammuuli dow? ²⁶ On mo hito mun dimbi leydi ndin, wadii jooni ndii fodaari doo: «Awa mi dimbitoyay nde wotere

kadi, hinaa non leydi ndin tun, kono hay kammu ngun.»^f 27 Ngol daalol «nde wootere kadi» no laabi poy holli wonde kala ko tagaa dimboto, dilla, fii no goongaaji di gasataa dimbaade din luttira. 28 Bay laamu ngu hendotoden ngun hinaa dimbotoongu, weltanoden Alla, kurkanoden mo noone no welirta mo e nder teddungal e kulol. 29 Ko fii Alla men on ko yiite sunnoowe.

13

Fii Salminaango e Wakkilingol

1 Yo giggol sid'dankaaku ngol duumo. 2 Wota on yejjitu wernugol. Ko fii e nder warrugol non wobbe wernii malaa'ikaaabe, hara be andaa. 3 Anditee fii kasoobe ben, wa si tawii hidon sokidaa e maŋbe, e wonaabe e tampineede ben, wa si tawii ko onon wonaa tampineede.

4 Yo mo kala teddin dewgal ngal, awa kadi yo yettindirbe ben yonindiran, ko fii telen-ma don, Alla paaway fijooŋbe ben e jinoobe ben. 5 Wota on ardinir ngurndan mon dan giggol kaalisi, yondinoree ko jogidon kon fewndo doo. Ko fii Alla tigi no wi'i: «Mi accitataa ma e mi tertotaako ma few.»^g

6 Mo kala e men no waawi wi'ude e nder pellital:
«Ko Joomiraado on woni faabo an ngon, mi hulataa.

Ko hondun neddo waawanimmi?»^h

7 Anditee fii ardotoobe on ben, ben feppinannoobe on daaluyee Alla on, miijitodon fii battane no be wuuriri non, jembon gomdinal maŋbe ngal.

8 Awa Iisaa Almasiihu on ko gooto, o waylotaako hanki e hande e haa poomaa.

9 Wota on jabu kala noone janndeeji janani selna on. Ko fii no moyyi ka bernde nden tiidiniree moyyere Alla nden, hara hinaa sariyaaji fii naameteji di nafaali huunde ben jokkuŋbe di. 10 Ko fii hidon mari *layyorde nde tawata haananaa golloobe ka *rewirdu adunayankeeru naamugol ko sakkaa don kon. 11 Ko fii *yottinoobe mawbe sadaka ben saakkorayno yiyan ka nokkuure hormorde, kono tebbeeli din sunneteno ka baawo hoŋo. 12 Ko dun wadi si Iisaa kadi tampuno ka baawo hoŋo fii *labbinirgol jamaa on yiyan makko dan tigi. 13 Awa enen kadi, yalten ka baawo hoŋo fii yahugol e makko, e hoore rondagol hersa ka o rondinoo kan. 14 Ko fii en maraa doo hoŋo tabitungo, kono hidon dabbeude aroyayngo ngon. 15 E innde makko kanko Iisaa, duumoden e wadangol Alla sadaka mantoore, e maanaa sadaka yaltoowo e toni jantotoodi innde makko nden. 16 Awa wota on weddito e wadugol moyyere e wallindirgol, ko dii woni sadakaaji di Alla jabata weltora.

17 Doftee ardotoobe on ben, yankinanodon be. Ko fii hiŋbe ayni fota wonkiiji mon din, wa hunitoytoobe ka Alla. Awa etee be wada dun e hoore weltaare, hara hinaa no mettirta be. Si hinaa dun, nafoytaa on.

18 Awa toranee men: meŋen felliti wonde meŋen mari bernde laaŋunde e nder faalegol nawrude ngurndan amen dan no feewiri e kala huunde. 19 Mi torike on fow tentinii toragol fii yo Allaahu on newnanan yiltitagol ka mon no yaawiri.

20 Yo Alla Jom Buttu on, on Artirdo e hakkunde maybe ben Iisaa Joomi men, Ngaynaako Mawdo baali din, rewruude e yiyan *ahadi

poomayankeeri ndin, ²¹yo o wawnu on e kala ko moyyi fii wadugol faale makko on, o wada e men ko welata mo, tippude e Iisaa Almasihu on, on mo mangural wonani haa poomaa. Aamiina!

²²Mi torike on, yo musibbe an, jabugol ngol kongol wakkilinayngol, ko fii mi windanii on, mi rabbindinii.

²³Awa andee wonde, Timotee, oo musidfo men, yaltinaama ka kaso. Si o hewtitii law, mi yaaday e makko, men yiida e mon. ²⁴Hiwranee lan ardotoobe on ben fow e yimbe Alla ben fow. Bee be Italii salminii on.

²⁵Yo moyyere Joomiraado on wonu e hoore mon on fow.

BATAKURU YAAQUUBA NDUN

¹ Salminaango an min Yaaquuba, oo jiyaaɗo Alla e Iisaa Almasiihu Joomi on, haa e dīi *bolondaaji sappoo e dīdī saakitiidī e nder aduna on.

Fii Wakkilagol Tampereji

² Ko onon yo musibbe, si on rewrii e kala noone ndarndande, haray jogitoree dūn weltaare fow, ³ ko fii hidon andi, ndarndagol gomɗinal mon ngal adday ɗarɗaare. ⁴ Kono bee ɗarɗaare nden wada golle timmuɗe, fii no woniron mokobaabe timmuɗe, e hara on ɗakkiraaka huunde. ⁵ Si godɗo e mon ɗakkira faamu, yo o toro dūn Alla, on okkay mo dūn. Ko fii kanko Alla ko Yefoowo fow no yaajiri e baawo feloore. ⁶ Kono yo o toror mo gomɗinal ngal aldaa e sikkitaare. Ko fii on sikkitiidoo no wa'i wa morloode ndiyan d'an ka baharu, de hendu ndun dupata yeya. ⁷ Wota sifa on nedɗo sikkoo hendoto godɗun e juude Joomiraado on, ⁸ on ko nedɗo sikkitiidoo, mo tabitaa e laawi mun dīn fow.

⁹ Yo musidɗo miskiino on weltor ko Alla towni mo kon, ¹⁰ alɗuɗo on kadi weltora ko Alla tippini mo kon, fay fii makko on feyyiray wa piindi ngesa. ¹¹ Si naange ngen fudii, nge toowidii e nguleendi magge muusundi ndin, hinge yornude kudfi dīn, piindi majji on saama, ɗari majji on bonta, ko non alɗuɗe ben saamirta e nder golle mabbe den.

¹² Maloore wonanii on nedɗo ɗanniido ndarndande den, ko fii si o dartike ndarndande den, o hendoto *meetelol ngurndan, ngol Joomiraado on fodi yidube mo ben.

¹³ Wota hay gooto wi'u e nder ko jarribetee kon: «Ko Alla jarribii mi.» Ko fii Alla jarribortaake ko boni, kanko kadi o jarribotaako hay gooto. ¹⁴ Nde jarribaɗen woo, ko himmeeji bondi dī wondufen dīn woni en poodude murtina. ¹⁵ Bawto dūn, himme bondo on fuda haa rima junuubu, si junuubu on kadi heewii, o rima mayde.

¹⁶ Wota on ɗaynito, yo musibbe an yidaabe, ¹⁷ kala dokkal moyyal e kala dokkal timmungal ko ka dow iwraani en, e immorde e Baabaajo ndayguuji dīn, on mo waylotaako, mo dowdi mun dillataa, ¹⁸ on Woodintinirdo en Daaluyee makko goongaajo on no o yidiri non, fii no laatoren dikkuruube e tagu makko ngon.

Fii Huutorgol Daaluyee Alla on

¹⁹ Andee dūn, yo musibbe an yidaabe, yo nedɗo kala yaawu heɗaade, nenna si yewta, nenna si tikka. ²⁰ Ko fii tikkannde nedɗanke nden laatintaa peewal ngal Alla yidi ngal. ²¹ Awa serte e kala ko tuuninta e kala bonki layuki, jaɓiron newaare daaluyee aawaado e mon on, dūn ko on waawuɗo dandude wonkiji mon dīn.

²² Wonee huutoroobe daaluyee on, hara hinaa on heɗotoobe mo tun, si hinaa dūn, haray onon tigi on ɗaynitoto woni. ²³ Ko fii si godɗo heɗike daaluyee on, o huutoraali mo, haray himo wa'i wa nedɗo wondo tintaade, yi'a yeeso mun ngon. ²⁴ Si o gaynii ndaaritaade, o yahii, o yejjita kisan ko honno o wa'i. ²⁵ Kono on waduɗo giide mun den ka nder sariya timmuɗo, dūn ko on sariya rindinoowo, o tabiti, hara hinaa fii heɗagol yejjita, kono hara ko huutorgol, onɗon wonay malaado e nder kala ko o wadata.

26 On mo sikki ko dewo, e baawo waawugol denngal mun ngal, haray on daynii hoore mun, ngal dewal ko meerewal. 27 Dewal laabungal, ngal aldaa e koju ngal yeeso Alla Baabaajo on, ko dankagol aliyatiimaabe ben e dankagol keynguube ben e nder satteendeeji mabbe din, e rentagol e tuundiiji aduna din.

2

Hajagol fii Burdindingol

1 Musibbe an, bay ko on gomdinbe Iisaa Almasiihu Joomi men mo darja wonani on, reenee e burdindingol yimbe. 2 Si wattiido hurundaare kanje, bornii concii dimi aru e naatude ka *mofal mon, baaso kadi borniido concii yakkiidi ara e naatude, 3 si on hittinii fii borniido concii dimi on, on wi'ii mo: «Onon toolii mon ka ndaafdui doo!», wi'on baaso on: «An daro daa!», maa: «Joodo ka ley koyde an doo!», 4 e hara on wadaali sendondiral hakkunde mon onon tigi? E on jaawiraali miijooji bondi?

5 Heditee, yo musibbe an yidaabe! E hara hinaa miskinbe ben ka aduna doo Alla subii fii no be wonira aldube e nder gomdinal ngal, e heboobe gebal e laamu ngu o fodi yidube mo ben ngun? 6 Kono onon, on hersinii baaso on. E hara wonaa aldube ben woni on tampinde, naba on ka jaawirdi? 7 E hinaa ben woni hoynoobe innde teddunde nde inniradon nden?

8 Kono si on doftike sariya mawdo on, wano bindi din wi'iri non wonde: «Yo a yidir nokonde maa on wano yidirdaa hoore maa non»,^a haray on wadii ko moyyi. 9 Kono si on burdindinii yimbe ben, haray on wadii junuubu, Sariya on no jogori on wa bonnudo Sariya. 10 Ko dun wadi, on mo yeddi yamiroore wootere e nder Sariya on, hay si o doftike deya heddiide fow, haray o wonii bonnudo Sariya on fow. 11 Ko fii on Wi'udo: «wota mo jeena», no wi'i kadi: «wota mo itta hoore.» E hin-le si on wadaali jinaa, kono on ittii hoore, haray on wonii bonnudo Sariya on.

12 Awa yewtiree huuwiron wa yimbe jaawiroyteebe Sariya rindinoowo on. 13 Ko fii jaawoore nden aldanaa mo yurmetaake e yurmeende, kono yurmeende nden foolay jaawoore nden.

Fii Hakkunde Gomdinal e Kuugal

14 Musibbe an, ko nafa hondun woodani neddo wi'ugol himo mari gomdinal, si o alaa banginirde dun kuude? Taw si sifa ngal gomdinal no waawi dandude mo? 15 Si musiddo men gorko maa bandiraawo men no holi, no njakkiri naamete kadi pande woo, 16 goddo e mon ara e wi'ude ben: «Yahee e jam, bornodon, jaamon haa haaron», e baawo jonnugol be ko balli mabbe din handi e mun kon, haray ko hondun dun nafata? 17 Gomdinal ngal kadi ko wano non: si ngal aldaa e kuude, ko ngal mayngal kangal tigi.

18 Kono si goddo wi'ii: «An hida mari gomdinal e min mido mari kuude», haray min mi wi'ay mo: «Hollan gomdinal maa ngal e baawo kuude, min non mi hollirte gomdinal an ngal kuude an den.» 19 Hida gomdini ko Alla gooto woodi? No moyyi! Jinnaaji din kadi no gomdiniri non, haa hidi diwna.

20 Ko an yo njofoojo! Hida faalaa faamude wonde gomdinal ngal aldaa e kuude ko meerewal?

²¹ Enee, wonaa ko Ibraahiima, on maamiraawo men, wadunoo kon fewndo o weebiti *Issaaqa biidfo makko on fii layyagol ka *layyorde kon wafi si o jogitoraa feewudo? ²² A yi'ii, gomdinal ngal yaadii e kuude makko den, awa kadi ko kuude makko den timmini gomdinal makko ngal. ²³ Ko non ko bindi din wi'i kon laatori: «Ibraahiima gomdini Alla, ngal gomdinal makko jogoranaa mo peewal», haa o noddaa gidfo Alla. ²⁴ On yi'ii, ko sabu kuude den nedfo on jogoraa feewudo, hinaa sabu gomdinal ngal tun.

²⁵ Enee, oo cagaajo wi'eteedo *Raabi, kanko kadi, taw si hinaa sabu kuude den o jogoranoo feewudo fewndo ko o wernunoo nulanoofo fii tefugol ben, o holli be laawol goo ngol be rewa? ²⁶ Wano tawiri non bandu ndu aldaa e ruuhu ko mayndu, ko wano non kadi gomdinal ngal aldaa e kuude ko mayngal.

3

Fii Hubindagol Denngal

¹ Musibbe an, wota buy e mon himman jannugol, ko fii hidon andi enen jannoofo ben en naawete jaawoore burnde sattude. ² Ko fii en fow en waday ellaaji di tawata ko nooneji duudufdi. On mo wadaali ella e nder kongudi, haray on nedfo ko timmudo, waawudo hubindaade bandu mun ndun fow.

³ Si en wadii lagambe den ka kundule pucci din fii yo di dofto en, haray en huutoray kadi balli majji on fow. ⁴ Ndaaree kadi, dee laafe e njandude mun, ko hendu dolnundu nabata de, hide ardoree aalahun burkun fandude ka naboowo on faaliraa don. ⁵ Wano non, denngal kadi ko terun fandukun, kono hingal waawi mantorde piiji mawdi. On yi'ii wano giitun tosokun waawi sunnirde buruure mawnde? ⁶ Denngal ngal kadi ko yiite, hingal heewi boneeji, hingal tawdaa e tere bandu men ndun, ngal tuuninay bandu ndun fow, ko ka yiite jahannama ngal hubbinaa, ngal sunnay ngurndan men dan fow.

⁷ Kala noone kulle, wano colli din e ko daasotoo kon e kulle den ka nder ndiyan, no hubindoo, den-le nedfanke no hubindii de. ⁸ Kono denngal, hay gooto waawataa ngal hubindaade. Ko bone mo waawotaako hubindaade, hingal heewi tooke warooje. ⁹ Ko kangal mantirten Ben men Joomiraado on, ko kangal kadi hudirten yimbe tagaabe e mbaadi Alla ben. ¹⁰ Ko e kon hunduko wooto du'aa e kuddi yaltata. Kono yo musibbe, wota dun wonir non. ¹¹ Taw si ndiyan weldan e ndiyan haadufan no tubba e bundu wooturu, hara ko e ngayka woota? ¹² Enee musibbe an, hara yibbehi no waawi rimude kaccu, maa piyahi rima yibbe? Ko wano non kadi, bundu ndiyan landan waawataa tubbinde ndiyan weldan.

Fii Faamu Iwrungu ka Dow ngun

¹³ Ko hombo e hakkunde mon mari faamu e hakkil? Yo o banginir dun jikku makko moyyo on wondude e kuude newiide iwrufe e faamu. ¹⁴ Kono si tawii hidon mari ka berde mon nawliigu tiidungu e haasidi, haray wota on mawntintino, e wota on yeddu goonga on. ¹⁵ Sifa ngun faamu hinaa ka kammu iwri few, ko ngu aduna e ngu nedfanke e ngu Ibuliisa. ¹⁶ Ko fii, kala ka nawliigu e haasidi woni, ko don kadi jii boldu e kala noone kuude bonde woni. ¹⁷ Kono faamu iwrungu ka Alla ngun, ko adii taho, ko ngu laabungu, awa kadi ko ngu buttu, ko ngu newiingu, ko ngu deeyinayngu, heewungu yurmeende e kuude moyye, ngu aldaa e

burnondiral e faasiqankaaku. ¹⁸ Ko tabintinoofe buttu ben aawata e nder buttu kon, rimay peewal.

4

Fii Doftagol Alla, Yankinanoo Mo

¹ Ko honto dee poodotire e dee yeddondire hakkunde mon iwri? E hara hinaa faaleeji bondi woni wafude hare ka berde mon? ² Hidon himmani, kono on alaa hebude. Ko on waroofe, ko on miilaabe e baawo waawugol hebude hay huunde. Hidon wondi e yeddondire e poodotiro. E hin-le on hendotaako, bay on alaa toraade, ³ maa hidon toraade, on alaa hebude, bay hidon tororde anniyee bonfo fii no huutoriron dun fii faaleeji mon.

⁴ Ko onon, yo jamaa jinoofe! E on andaa yidugol aduna on ko apugol Alla? Awa si godfo no faalaa yidude aduna on, haray o waditike gajo Alla. ⁵ On sikku bindi din ko wi'i kon ko meere, wonde: «Alla no nawlani ruuhu mo o wadi e men on.»^b ⁶ Kono ko o furi en yefude e ko mawni kon ko sulfu. Awa e hino ko bindi din wi'i kon:

«Alla liddoto mawnintiniibe ben,
o yefa jippinbe hoore mun ben sulfu.»^c

⁷ Awa yankinane Alla, dartodon Ibuliisa, dun o dogay, o wodfoo on.

⁸ Badee Alla, dun o badoto on. Labbinee juude mon den, yo onon junuubankeefe. Labbinon berde mon den, yo onon sikkitiibe. ⁹ Woytee, yoomon, wullon. Yo jaleede mon den wontu yoomugol, weltaare mon nden wonta bidagol. ¹⁰ Jippinee hoore mon yeeso Joomiraado on, dun o bantoyay on.

¹¹ Wota on pakkin bee doo maa bee daa, yo musibbe an. Mo pakkinii musidfo mun, maa paawii musidfo mun, haray ko Sariya on o pakkini, o paawi. Si a paawii-le Sariya on, haray hinaa a huutorfo mo, kono ko a paawoowo mo. ¹² Ko fii ko Gooto pet woni Wadfoowo Sariya paawa, dun ko on Waawufo dandude e mulude. An non, ko a hombo, si hida paawa jokondo maa?

Fii Mawnintinaare e Townitaare

¹³ Ko onon, yo wi'ube jooni: «Hande maa jango men yahay e ndee saare doo, men wona ton hitaande, men wadfoya ton godfun, men heba tono.» ¹⁴ Onon on andaa toode no ngurndan mon dan wonirta jango. Ko on norngal feepungal fii saa'ihun nii, sawto dun muta. ¹⁵ Ko haanufon wi'ude: «Men wuuray, men wada dundoo maa dundaa, si Joomiraado on jabii.» ¹⁶ Kono jooni, hidon mawnintinaade e nder townitaare mon. Sifa nden mawnintinaare fow ko bonnde. ¹⁷ Si godfo no andi moyyere nde o haani wafude, o wadaali dun, haray o wadii junuubu.

5

Fii Hajagol Aldube Ben

¹ Jooni non, yo onon aldube, wullee sowru tiifundu, sabu tampereji aroyaydi e hoore mon din! ² Ngalu mon ngun bonii, concii mon din mooyii, ³ kanje mon den e kaalisi mon on kornii. Kori mun on immoyto seeditoo e hoore mon, paamira balli mon din wa yiite. On moobii ngaluuji e nder dee palaade sakkitora. ⁴ Njoddi ndi on yobaali wa'ube gese mon den

^b 4:5 4.5 Maa: «Ruuhu wonfo ka bernde men on ko nawlufo fota.» ^c 4:6 4.6 Tin. 3.34

ndin no woytaade e hoore mon. E woyaaɗi sojnitube ben arii haa e noppi Joomiraado Jom Bawɗe on. ⁵ On wuuririi ka aduna ɗoo e nder mbeleede e ko foti. On fayinii hoore mon e ndee jalaande nde hirsetedon e mun. ⁶ On jaawii, on warii feewube be dartaaki on.

Fii Yondinaare

⁷ Awa mupnee, yo musibbe an, haa nde Joomi on ari. Ndaaree no remoowo habbori copal tiidungal, ngal o habbori mujal haa ndiyan setto e ndiyan dabbunde tobba. ⁸ Onon kadi mupnee, tabintinon berde mon den, ko fii ardu Joomi on ko badiidun. ⁹ Wota on nermindir, yo musibbe an, fii wota on jaawe, bay Naawoowo on no darii ka yeeso dambugal.

¹⁰ Musibbe an, yettee misal tampere e mujal ben annabaabe yewtube e innde Joomiraado on. ¹¹ Ndaaree, hiden wi'a maloore wonanii ben nappiibe. On nanii fii nappiibe Ayyuuba nden no wowlee, awa kadi on yi'ii ko Joomiraado on wadani mo kon ka sakkitorun. Ko fii Joomiraado on ko heewudo giggol e yurmeende.

¹² Ko adii kon taho, yo musibbe an, wota on woondir kammu ngun maa leydi ndin, maa kala ko woni e woondoore. Ko yo «hiyyii» mon on wonu «hiyyii», «oo'o» mon on wona «oo'o», fii wota on wonu e nder jaawoore nden.

Fii Tororgol Gomɗinal

¹³ E hara godɗo e mon no e nder tampere? Yo ontigi toro Alla. Kaa hara godɗo e mon no e nder weltaare? Yo ootigi beytu. ¹⁴ E hara kadi godɗo e mon no nawni? Yo ontigi noddu ardotoobe *moftal ngal, bentigi toranoo mo e hoore juurugol nebban e hoore makko e innde Joomiraado on. ¹⁵ Toraare wadiraande gomɗinal no sellina nawnudo. E hoore ɗun, Joomiraado on imminay mo. Si tawii ontigi no wadi junuubi, ɗi yaafante mo. ¹⁶ Awa, qirritee junuubaaji mon ɗin hakkunde mon, torondiranon kadi, fii no selliniredon. Torndeeji ɗi aaden feewudo torii ɗin ko dolnudi duncaydi.

¹⁷ Ko fii liliya kadi hari ko nedɗo wa'unoodo wa men nii, nde o duuminoo e toraare fii wota ndiyan aru, ɗan ronki arude ka hoore leydi e nder duubi tati e lebbi jeegoo. ¹⁸ Bawto ɗun kadi o torii, kammu ngun sammuni ndiyan, onsay leydi ndin funtini ko rimata fiɓbe.

¹⁹ Ko onon yo musibbe an, si godɗo e hakkunde mon selii goonga on, godɗo artirii mo, ²⁰ haray andee, on ittudo on junuubankeejo ka o selunoo ton, artiri mo ka laawol, haray o montii junuubaaji ɗuudufuɗi, o dandii wonkii mayde.

BATAKURU PETRUUSU ARANURU NDUN

¹ Immorde e an min Petruusu, *sahaabaajo Iisaa Almasiihu on, haa e bee subaabe Alla, tunjarankeebe e oo aduna, e nder dee leyde Pontii e Galaasi e Kapadoosi e *Aazii e Bitinii. ² Ko onon yo subiranoobe ebboore Alla, on Ben men, e dow *laɓɓinireede Ruuhu makko on, fii doftagol Iisaa Almasiihu on, wiccee yiiyan^a makko ɗan: yo moyyere e buttu sowindirane on.

Fii Tama'u Selluɗo on

³ Mantoore wonanii Alla, Ben Iisaa Almasiihu Joomi men on. Ko yurmeende makko mawnde nden o yediri en jibintineede sabu immintineede Iisaa Almasiihu on e hakkunde maybe ben fii no hebiren tama'u selluɗo, ⁴ e fii no hebiren ndondi ndi bontataa, ndi tuunataa, ndi mbaadi mun waylotaako, maraniindi on ka kammu, ⁵ ɗun ko onon bee be Alla hiwiri bawgal mun sabu gomɗinal ngal fii kisiyee hebuliɗo feɗɗineede on ka saa'iiji sakkitori.

⁶ Ko ɗun wonani on ndee weltaare tiɗfunde, hay si tawii fewndo ɗoo maa satteendeeji seeda wona ko aanini on, ⁷ fii no gomɗinal mon ngal ndarndoree. Gomɗinal mon ngal-le no buri kanje hiɗtude, bay kanje ko ko mulata, ɗen-le ko yiite ndarndoraa. Ko nii gomɗinal mon ngal wonirta maniniingal, darjingal, e teddungal jande Iisaa Almasiihu on feepitoyi. ⁸ On yidii mo kanko Iisaa e hoore on yi'aali mo, on hoolike mo kadi e baawo yi'ugol mo. E hoore ɗun, hidon hebbinori weltaare tiɗfunde, nde wonkii woo waawataa sifaade fii mun, ⁹ bay hidon hendaade faandaare gomɗinal mon ngal, ɗun ko kisiyee wonkijii mon ɗin.

¹⁰ Oo kisiyee ko huunde nde annabaabe ben ɗaɓɓitunoo tefi fii mun, ɗun ko bee *hiitinoobe fii oo sulfu sutiɗo on. ¹¹ Hiibe ɗaɓɓaynoo andugol ko e saa'i hombo maa ko honno ko Ruuhu *Almasiihu on andini be kon wadiroyta, fewndo on Ruuhu wondo e maɓbe hiitantonoo be fii tampereji heɓoyaynoodi Almasiihu on ɗin e darjaaji hikkotoodi e mun ɗin. ¹² Be ɓanginanana kadi wonde, wonaa fii maɓbe kambe tigi be wonnoo kurkanaade, kono ko fii mon, fewndo be wowli fii ɗii piiji ɗi bee waajiiɓe on fii Kibaaru Moyyo on yottiniri e mon fewndo ɗoo *Ruuhu Seniɗo iwruɗo ka kammu on, ɗin piiji ɗi tawata hay malaa'ikaabe ben tigi no faalaa andude fii mun.

Noddaandu fii Wonugol Laabuɓe

¹³ Ko ɗun si mi wi'ay on, hebulinee hakkillaaji mon ɗin, waawon hoore mon, waɗon tama'u mon on fow e oo sulfu mo yedoytedon jande Iisaa Almasiihu on feepitoyi. ¹⁴ Wa'ee wa paykoy doftiikoy, hara on accaali hande kadi diya himmeeji ardoo on, ɗun ko ɗin ɗi wondunodon e nder angal andugol mon. ¹⁵ Kono bay Nodduɗo on on ko Laabuɗo, onon kadi wonee laabuɓe e nder jikku mon on, ¹⁶ ko fii e hino ko Allaahu on daali kon ka deftere: «Wonee laabuɓe, ko fii ko mi Laabuɗo.»^b

¹⁷ Bay on noddirii oo Fonnudɗo fow «Baaba», ɗun ko on Naawiroowo mo bee embere kuude mun ɗen, haray yo on hulu mo fannin hidon kodii aduna on. ¹⁸ Hidon andi wonaa huunde bonaynde wano kaalisi

^a 1:2 1.2 «Wiccegol yiiyan Almasiihu on» no firi «laɓɓiniregol yiiyan makko ɗan.» ^b 1:16 1.16 Lew. 19.2

maa kanje sottiradon e nder dan ngurndan meerejan dan ronunodon baabiraabe mon ben, ¹⁹ kono ko yiyan Almasiihu hittudan dan, on wa'itaydo wa baalun kun alaa ella, alaa waadere, ²⁰ on adaado toddeede ado fudfoode aduna on, kono o fejjinaa ka saa'iiji sakkitori fii mon. ²¹ Ko sabu on gomdiridon Alla, on Immintindo mo e hakkunde maybe ben, yedi mo kadi mangural, fii no gomdinal mon ngal e tama'u mon on fawora e Alla. ²² Bay on labbinirii hoore mon doftagol goonga on, haa on hebii giggol sid'dankaaku sellungol, jooni yidindiree giggol tiidungol ka berde mon, ²³ dun ko onon bee jibinaabe kesun, be tawata hinaa awdi muloori kono ko luttoori, immorde e daaluyee Alla wuurudo tabiti on. ²⁴ E hin-le: «Kala neddo no wa'i wa hudo, darja makko on fow kadi no wa'i wa piindi kon hudo. Hudo kon no yooriri, piindi ndin no saamude, ²⁵ kono daaluyee Joomiraado on ko luttaydo haa poomaa.»^c On daaluyee ko Kibaaru Moyyo mo fejjinanadon on.

2

¹ Awa tertee kala bonki e kala kippugu e faasiqiyaagal e nawliigu e kala noore, ² yidiron daaluyee on wano boobo kecco yidiri biraadan kencan laabudan, fii no mawron e nder kisiyee on sabu makko, ³ bay on mettike, on andii Joomi on no moyyi.

Fii Hayre nden ka Sobundu e Jamaa Subaado on

⁴ Badee mo kanko ndee hayre wuurunde, nde yimbe ben bugitino, dun ko on mo Alla subii, hittudo yeeso makko. ⁵ Bay onon kadi hidon wa'i wa kaaye wuurude mahindiraade, woni suudu ndu Ruuhu Alla on hodi e mun, fii wonugol *yottinoobe sadaka laabuube fii no wadiranon Alla sadakaaji ruuhyankeeji, hara ko no hawrirani mo, rewruude e Iisaa Almasiihu on. ⁶ E hin-le no windii wondema:

«Midfo tippinde ka hoore Fello *Siyuuna
hayre wonaynde ka sobundu,
dun-le ko nden subaande hittunde.
Kala gomdindo e makko hersinoytaake.»^d

⁷ Nden hayre no hittani on, onon bee gomdinbe. Kono fii be gomdinaa ben:

«Hayre nde mahoobe ben hawkunoo nden
wontii hittunde ka sobundu.»^d

⁸ hayre fegginaynde,
e fetere libaynde.»^e

Be feggike e mayre sabu yeddugol maɓɓe daaluyee on, tawde ko dun be muuyananoo.

⁹ Kono onon, ko on lepol subaangol, yottinoobe sadaka fii *laamu Alla ngun, awa kadi ko on jamaa laabudo, yimbe jeyaabe ka Alla fii ko fejjina kuude moyye mawde on Noddufo on fii yo on yaltu ka niwre, aron ka ndaygu makko hawningu. ¹⁰ Dun ko onon bee be tawata hari hinaa jamaa Alla, kono jooni ko on jamaa makko, dun ko onon bee be hebaano yurmeende makko nden, kono jooni on hebii yurmeende makko nden.

¹¹ Ko onon, yo yiɓbe, hobbe jananbe, mi wakkilini on e reenagol dɩ himmeeji nedɗanke, dɩ tawata ko haɓooji wonkii. ¹² Wuuriree no moyyiri e hakkunde be gomɗinaa ben fii nde hiɓe toɗjira on wa waɗooɓe ko boni, yo be yi'u kuude mon moyye ɗen, ɗun be mawninoyay Alla nde o aroyi.

Fii Yankinanagol Lambe ben

¹³ Sabu Joomiraado on, yankinane kala laamu nedɗanke, woni lando mawɗo, marɗo mbawɗi, ¹⁴ woni ben be o lammini fii donkingol ben waɗooɓe ko boni, manta ben waɗooɓe ko moyyi. ¹⁵ Awa, ko Alla faalaa e nder ko waɗoton ko moyyi kon, ko yo ɗun ɗahu fankina majjube be alaa hakkil ben. ¹⁶ Wuuriree wa rindinaabe, e ɓaawo waɗugol ngun ndimu wirngallo buumayngo bonki, kono wa kurkantoobe Alla. ¹⁷ Teddinee fow, yiɗon musibbe gomɗinbe ben, hulon Alla, teddinon lando on.

¹⁸ Jiyaabe, yankinane jeybe on ben e nder teddungal timmungal, hara hinaa non moyyube ben tun e newiibe ben, kono e mettube fii ben kadi, ¹⁹ ko fii, si e nder mijitagol fii Alla, ontigi ɗajjike tampere nde ontigi foddaa, ɗun ko huunde moyyere. ²⁰ Ko hongal e teddungal marɗon, si on muɗjike tampere sabu waɗugol junuubu? Kono si on muɗjike tampere sabu waɗugol ko moyyi, ɗun ko huunde moyyere yeeso Alla. ²¹ Awa, ko fii ɗun noddiraɗon, ko fii *Almasiihu on kadi tampii fii mon, o accanii on misal, fii no jokkiron batteeji makko ɗin, ²² ɗun ko on «mo waɗaali junuubu, mo toni mun jantaaki fenaande»,^f ²³ ɗun ko on hoynaado mo yottaaki, tampinaado mo kambaali, kono watti fow e juude on Naawoowo no feewiri non. ²⁴ O ronditanike en junuubaaji men ɗin ka bandu makko, ɗun ko ka *leggal altindiraangal, fii no maayiren e telen-ma junuubaaji ɗin, wuuren ngurndan feewuɗan, ko fii, ko sabu barmeeji makko ɗin selliniraɗon. ²⁵ Bay hari hiɗon wa'i wa baali saakitaadi, kono jooni on artiraama ka Ngaynaako, Hiwoowo wonkijii mon ɗin.

3

Fii no Yettindirbe Haani Wondirde

¹ Onon kadi yo rewbe wano non, mo kala e mon yo yankinano moodi mun. Dun si wɓɓe e maɓɓe doftaaki daaluyee on, be gomɗiniray sabu kuude rewbe maɓɓe ben e ɓaawo kongol, ² e nder yi'ugol maɓɓe jikku mon laabuɗo wonduɗo e teddungal on. ³ Wota on fotin ko woni e kene kon, wano mooragol e cuɗorgol kanje e conci dimi. ⁴ Kono yo ɗari mon kin wonu ko marii ka ɓernde, hara ko ɗari halal ki bonataa, ki jikku newiido deeyuɗo. Ko ɗun buri hittude yeeso Alla. ⁵ Ko nii rewbe ɓaawo ɗoo laabuɓe, tanyinornoobe Alla ben, parornoo, be yankinani moodiɓbe maɓɓe ben, ⁶ wano Saarata non, on doftinooɗo Ibraahiima, wi'aynooɗo mo koohoojo makko. Onon kadi on laatoto jiwbe Saarata si on wadii ko moyyi, e ɓaawo on jabude jiiɓireede kulol woo. ⁷ Onon moodiɓbe ben kadi wano non, mo kala e mon yo wondir e sonnaajo mun on e hoore andugol wonde rewbe ben ko be nedɗanke ɓurbe lo'ude. Teddiniron be wa ronidoobe e mon ngurndan ɗan Alla yedi on ɗan, fii wota hay huunde haɗu torndeeji mon ɗin.

Fii Tampangol ko Moyyi

^f 2:22 2.22 Isa. 53.9

⁸ Ka rawnoode, on fow hebee miijo wooto e giggol gootol, heewon giggol sid'dankaaku e yurmeende e angal mawnintinaare. ⁹ Wota bone woo yottore bone, maa yennee yottoo, kono ka liddle d'un, onon ko yo on du'ano, ko fii ko d'un noddira'don fii no roniron barki kin. ¹⁰ Ko fii:

«Si tawii god'do no faalaa wuurude ngurndan weld'an,
e yi'ugol palaade hettaare,
haray yo ontigi reenu denngal mun ngal
e wowlugol ko boni,
o reena toni makko d'in e janfagol.

¹¹ Yo ontigi wod'dito ko boni, o wada ko moyyi,
o dabbita buttu on, o jokka d'un,

¹² ko fii giide Joomiraado on no e hoore feewube ben,
awa kadi noppi makko d'in no udditanii toraaje ma'bbe den,
kono yeeso Joomiraado on

no huccana ben wadoobe bone.»^g

¹³ Ko hombo tampinta on, si on himmanii wadugol ko moyyi? ¹⁴ Dun-le wuren hay si on tampii fii peewal ngal, on maloyte. Awa wota on hulu yimbe ben, wota on laato maapiife. ¹⁵ Hormoree *Almasiihu on ka berde mon wa Joomi on. Wonee jande woo hebuliibe fii jaabagol landotoobe on dalil tama'u mon on ben. ¹⁶ Wadiron d'un newaare e teddungal e nder bernde mon laafunde nden, fii yo wonbe on wowlude ko boni e hoore jikku mon moyyo on e telen-ma Almasiihu on, he'boy ko hersinta be e fee kongudi ma'bbe d'in. ¹⁷ Awa kadi, ko furi ko tampugol sabu wadugol ko moyyi, si tawii d'un ko faale Alla, edii tampugol sabu wadugol ko boni. ¹⁸ E hin-le Almasiihu on kadi maayii fii junuubaaji d'in nde wootere ko yoni haa poomaa, on Feewudo fii be feewaa ben, fii addugol on e Alla. O waraama ka bandu, o wurnitiraama Ruuhu Allaahu on. ¹⁹ Ko on Ruuhu o yaari, o waajoyii ruuhuuji wonbe ka kaso ben, ²⁰ d'un ko bee murtunoobe wa fewndo tawata mupal Alla ngal no beydii ka palaade de Nuuhu moyyinaynoo laana kan e mun. Ko yimbe seedaabe nii, e maanaa be njeetato, be dandiraa rewugol ka ndiyan. ²¹ Dun ko misal *lootagol maande kisiyee wona'don dandireede fewndo doo. Dun wonaa lootugol tuundi bandu ndun, kono ko aadanorgol Alla bernde laafunde. Dun hisiniri on immintineede Iisaa Almasiihu on, ²² on Yentudo ka kammu, wonir'do ka sengo jaamo Alla, on mo malaa'ikaabe ben e bawde den e doole den yankinanaa.

4

Fii Wuurugol no Alla Yid'iri non

¹ Bay *Almasiihu on tampii ka bandu mun, onon kadi dolnoree e ngon miijo wooto, (ko fii on tampudo e bandu seedii e faale wadugol junuubu), ² fii no wuuriron wano Alla faaliraa non, hara hinaa e himmeeji ned'danke, yeru saa'i heddaniiido on wuuridugol e bandu on. ³ Awa e saa'i feyyunoodo on, on booyii wadude ko be gom'dinaa ben yidi wadude kon, fewndo jokkondirdon e ma'bbe e nder jii'baare e himmeeji bondi e mandilugol e *fasaadu e mottongol ka mandiletee e dewal sanamuuji harmungal. ⁴ Kono jooni be tawi no njaldini be ko on alaa jokkondirde e ma'bbe hande kadi e telen-ma nden boylaare tiid'unde kon. Ko d'un wadi si hiibe hoynude on. ⁵ Awa be hunitoyto yeeso on Hebulaniido jaawugol

wurbe e maybe. ⁶ Ko dɔn wadɔ si hay maybe ben feɔnɔnanaa Kibaaru Moyyo on, fii nde be ɔaawiroyaa wa nedɔdanke ka bandu, yo be wuuroy ka ruuhu wano Alla wuuriri non.

⁷ Lannooɔe piiji dɔn fow hewtii. Awa wonee hakkilanbe waawon hoore mon fii no waawilon toroɔe. ⁸ Ko adii kon, yidɔndiree giggol tabitungol, ko fii giggol ngol no monta adadu junuubaaji ujune ujune. ⁹ Tolnɔndiree e ɔaawo dukindirgol. ¹⁰ Awa yo mo kala e mon kurkoran heddiibe ben dokkal ngal o hebi ngal, dɔn on wonay halfinaabe moyyere Alla yaajunde nden. ¹¹ Yo taw non, mo yewtay e hakkunde mon, ko daaluyeeji Alla dɔn o woni yewtirde. Mo kurkoto kadi e hakkunde mon yo taw ko mbawdi ndi Allaahu on okki mo ndin woni ko o kurkori. Dun fow ko fii yo mantoore wonan Alla, e innde lisa Almasiihu on, on mo mangural e bawgal wonani haa pooma. Aamiina!

Fii no Almasiiaajo Haani Wakkilorde Tampereji dɔn

¹² Ko onon, yo yiibe, wota on ɔaldɔr nguli hebuki on kin fii ndarndegol, wa si tawii ko huunde heyre hebi on. ¹³ Kono weltoree tawdeede e tampereji Almasiihu on dɔn, fii no hebiroyon kadi weltaare ɔande feɔnugol mangu makko ngun. ¹⁴ Si on hoynaama fii innde Almasiihu on, haray ko on malaabe, ko fii Ruuhu darjindo on, dɔn ko on Ruuhu Alla, no e hoore mon. ¹⁵ Si godɔo e mon tampinaama, wonaa yo taw ko fii himo itti hoore, maa himo wujji, maa himo wadɔ ko boni, maa himo ukkii e ko wonaa haaju makko. ¹⁶ Kono si tawii o tampinaama sabu ko mo Almasiihu on, haray wota ontigi hersir dɔn, kono yo o mawnin Alla sabu nden innde.

¹⁷ Jooni non, saa'i fudɔfoɔe ɔaawoore nden hewtii, nde fudɔfoɔe yimbe Alla ben. Si tawii ko enen nde fudɔfoɔe, haray ko honno sakkitoode ben be doftanooki Kibaaru Moyyo Alla on wa'oyta? ¹⁸ Si tawii non feewuɔo on dandiraama karahan, haray ko honno woniranta mo rewataa Alla on e junuubankeejo on? ¹⁹ Dun haray, yo wonbe tampude no yaadiri e kodduruyee Alla on duumo e wadugol ko moyyi, be watta wonkiiji maɔbe dɔn e juude Taguɔo on, dɔn ko on Sella-Findeejo.

5

Fii no Petruusu Waajori Ardotoobe ben e Sukaabe ben

¹ Awa jooni mido yewtude ardotoobe *moftal wonbe hakkunde mon ben. Min kadi ko mi ardotoofo, e seedejo tampereji *Almasiihu on, e heɔoowo gefal e darja feɔnɔnoyteeɔo on. Mi wakkilini on ² aynugol wuro ngo Alla halfini on ngon, hara hinaa e hoore karheede, kono hara ko no Alla yidiri non e hoore bernde laabunde, hara on wadiraali dɔn miile, kono hara ko e anniyee moyyo. ³ Wota on hollu mbawdi e hoore be halfinaɔon ben, kono wonanon wuro ngon misal. ⁴ Dun, nde Hooreejo Ngaynaakoobe ben feɔnoyi, on hendoyto *meetelol darja, ngol ɔari mun bontataa haa poomaa.

⁵ Onon kadi sukaabe wano non, yankinane ardotoobe moftal ngal, mo kala e mon jippina hoore mun yeeso oya, ko fii:
«Alla liddoto mawnintiniibe ben,

kono o yeda jippinbe hoore mun ben sulfu.»^h

⁶ Awa, jippinee hoore mon e ley jungo Alla dolnungo ngon fii yo o bantoy on e saa'i mo o todfii on. ⁷ Fawee anndeeji mon dīn fow e hoore makko, ko fii o kippay fii mon.

⁸ Wonon hakkilanbe e reeniibe, ko fii liddotoodo on on, dūn ko Ibuliisa, no wadude yaha ara, riggora wa ngayuuri, hara no dābba ko seekita.

⁹ Dartoree mo kanko Ibuliisa no tiidiri e nder gomdinal ngal, e hoore yo on andu ko tampereji gooti fawadon onon e musibbe mon wonbe e nder aduna on fow. ¹⁰ Kono si on tampii e nder saa'ihun nii, Alla Jom sulfu on, on Noddufo on ka darja makko poomayankeejo on e nder humondiral e Iisaa Almasiihu on, o heydintinoyay on kanko tigi, o tabintina on, o tiidinoya on, o wada on be dillintaako. ¹¹ Ko kanko bawgal wonani haa poomaa. Aamiina!

Fii Waynitande Petruusu nden

¹² Ko e dow ballal Silaasi, oo musidfo sella-findeejo, mi windirani on nduu batakuru rabbidundu, fii wakkilingol on e fii seedintingol wonde ko dūndoo woni moyyere Alla haqiiqaare nden, awa humee e mayre.

¹³ Subaafe wonbe *Baabiilaⁱ ben e Markuusa bidfo an on salminii on.

¹⁴ Awa hiwrondiree lunnondiral giggol sidfankaaku.

Yo buttu wonan on, onon humondirbe e Almasiihu on ben fow.

ⁱ 5:13 5.13 No sikkaa wonde oo «Baabiila» mo o wowli fii mun d'oo, ko Roomu. Fep. 17.18

BATAKURU PETRUUSU DIMMURU NDUN

¹ Immorde e an min Sim'uunu Petruusu, *sahaabaajo e kurkaadu Iisaa Almasiihu on, haa e bee hendiiŋe gomɗinal fotayngal hittude e ngal amen ngal, immorde e peewal Alla men e Dandoowo on, ɗun ko Iisaa Almasiihu on.

² Yo moyyere e buttu sowindirane on e hoore andugol Alla e Iisaa Joomi men on.

Fii Tabintingol Noddaandu men ndun

³ Ko bawgal makko ngal, Alla yediri en kala ko handufen fii ngurndan e wuurigol wano o faaliraa non, e nder andingol en on Noddirɗo en mangural mun ngal e moyyuki mun kin. ⁴ Ko nii o yediri en fodaariiji burɗi hittude e burɗi mawnude ɗin, fii, tippude e ɗin fodaariiji, no tawdireɗon e jikku makko on, kanko Alla, ɗun ko onon fuutinooŋe boylaare aduna iwrunde e himmeeji bonɗi.

⁵ Ko sabu ɗun wadi, geree beyditon e gomɗinal mon ngal jikku moyyo, e hoore jikku moyyo on kadi beyditon ɗon gandal, ⁶ e hoore gandal ngal kadi beyditon waawugol hoore mun, e hoore waawugol hoore mun ngal kadi beyditon ɗanɗagol, e hoore ɗanɗagol ngal kadi beyditon wuurigol wano Alla faaliraa non, ⁷ e hoore wuurigol wano Alla faaliraa non beyditon giggol siɗɗankaaku, e hoore giggol siɗɗankaaku ngal beyditon giggol. ⁸ Si ɗii jikkuuji ɗoo sowondirii e mon, ɗi haɗay on wonude meerenteŋe ɓe alaa battane moyye fii andugol Iisaa Almasiihu Joomi men on. ⁹ Kono mo aldaa e ɗin, haray ko bundo, mo felsataa, yejjituɗo ko junuubaaji mun ɗin laɓɓinanoo kon.

¹⁰ Ko ɗun wadi, yo musibɓe, burtee wakkilaade fii haqinqingol noddaandu ndu noddadon ndun e ko subadon kon. Si on warrii non, on yanataa e nder bone few. ¹¹ Ko nii newnirantedon no yaajiri naatugol ka laamateeri poomayankeeri Joomi men on, on Dandoowo, ɗun ko Iisaa Almasiihu on.

Fii Jannde Yaadunde e Goonga on

¹² Ko ɗun wadi si soono woo mi andintinay on fii ɗii piiji, hay si tawii hiɗon andi ɗi e hiɗon tabiti e goonga mo hendifon on. ¹³ Miɗo sikki no haananimmi ka mi jokka andintingol on, fannin miɗo e nduu togooru, ɗun ko bandu an ndun, ¹⁴ ko fii miɗo andi mi sertay jooni e nduu bandu maayooru, wano Iisaa Almasiihu Joomi men on, ɓanginiranimmi non. ¹⁵ Ko ɗun wadi si mi etoto fota, fii hay si mi iwoyii, no anditroyon ɗii piiji.

¹⁶ Awa, hinaa men ɓaarorɓe taariikaaji sinciraadi yoyre, fewndo ko men ɓanginani on ardu Iisaa Almasiihu Joomi men on e bawgal makko ngal. Kono men yi'irii gite amen ɗen tigi mangu makko ngun. ¹⁷ Ko fii o hendike e juude Alla Baabaajo on teddungal e darja fewndo ko o nanunoo hawa iwruɗe ka darja heewuɗo ɓural on, ko Allaahu on daalani mo: «Oo ɗoo ko Biɗɗo an yiɗaado, mo mi weltori on.» ¹⁸ Menen kadi, men nanii ngol kongol iwrungol ka kammu, fewndo men wondi e makko ka hoore fello hormorteengo.

¹⁹ Awa meɗen ɓuri fellitude fii konguɗi ɗi annabaabe ɓen longinaa ɗin, ɗin ɗi tawata si on wattanii yiila, haray on wadii ko moyyi, ɓay

din kongudi no wa'i wa lampu hubbufo e nokkuure niibbitunde, haa nde fajiri on feeri, jaawiire nden toowi ndaygini berde mon den. ²⁰ Ko adii kon, andee wonde firo kongudi di annabaabe ben windi din, dun ko daaluyeeji di be longinaa din, hinaa e neddanke iwri. ²¹ Ko fii kala kongol longinaangol hinaa e miijo neddanke iwi, kono ko *Ruuhu Seniido on yimbe ben haaliri ko Alla longini be kon.

2

Fii Jannoobe Penaale ben

(Yud. 1.4-13)

¹ Woodiino e hakkunde jamaa on waditiibe annabaabe. Jannoobe fenaande woniroyay non e hakkunde mon onon kadi, hara hibe bisa janndeeki fenaandeeji e nder ko be jannata kon, nawraydi e halkaare. Be yedda on Sooditudo be, dun ko Joomi on. Ko nii be poodirta e mabbe halakuyee yaawudo. ² Buy jokkoyay jiiibaare mabbe nden, laawol goonga on hoynoyee sabu mabbe. ³ Immorde e miile mabbe den, be hiilroya on kongudi sincaadi. Kono gila neebii ko be happanaa kon no badaade tun, awa hayrannde mabbe nden nojaa.

⁴ Ko fii Alla dandaali malaa'ikaabe wadunoo be junuubu ben, kono o nangi be, o bugii ka yiite jahannama ka be jolkaa don e nder niwre, be jogoraa don fii jaaweede. ⁵ O dandaali kadi beya yimbe aranbe, kono ko njeetato o acci e mabbe, godfo on ko Nuuhu, on waajotonoodo fii peewal ngal, fewndo ko Allaahu on acciti waamere nden e hoore jamaa be rewataa mo ben.

⁶ O happani kadi dee ca'e Saduuma e *Amuura mulugol de, watta de ndoondi, fii wadangol be rewataa mo ben kanko Alla misal. ⁷ Kono o dandi Luutu feewudo on, on mo bernde mun wondunoo e sokola tiidudo sabu jikku jiiibiido be bonbe, ⁸ ko fii on ko feewudo hodunoodo hakkunde mabbe, mo wonkii mun tampinteno jande woo jande sabu angal peewal ngal o yi'aynoo ngal e ngal o nanaynoo ngal.

⁹ Awa dundoo fow no holli ko Joomiraado on andi ko honno o dandirta yimbe gomdinbe ben ndarndeede, o donkina be feewaa ben haa jande naawoore nden, ¹⁰ tentinii ben jokkobe himmeeji tuunudi balli mun, hoyna laamu Joomiraado on, dun ko bee suusube reedu, mawnintiniibe, be hulataa aybinde ruuhuuji din ka kammu. ¹¹ E hin-le malaa'ikaabe, burbe be doole e mbawdi ben, jaawiraali ben yimbe hoyre yeeso Joomiraado on. ¹² Kono ben jannoobe fenaandeebe ko wa'ube wa kulle buruure de alaa mijoo-miccoo, tagiraade fii nangeede mulee, ko fii hibe hoynude ko be andaa. Be muliray wa kulle buruure nii, ¹³ ko bone wonata njoddi boneeji mabbe din. Be tawi faale mabbe on ko jinangol mbeleede aduna tumbere jalorma. Ko be wa'ube wa ella e waadere, bay hibe weltora daynugol on, hay nde hibe paamida e mon. ¹⁴ Gite mabbe den no heewi jinaa, awa kadi be haabataa wadugol junuubu. Hibe pooda wonkii di tabitaa din, nawra di e ko boni. Berde ben jannoobe fenaandeebe no eltiraa miile, ben ko be faybe hudaabe, ¹⁵ bay be acciti laawol feewungol ngol, be majjirii sabu jokkugol laawol Bal'ama ngol, on bidfo Be'uura, yidunoodo njoddi heborndi bonki.^a ¹⁶ Kono o feliraa sabu geddi makko din tigi, din geddi woni sabu haa mbabun kun, dun ko mummuntehun kun, wowliri wa nedfo, dun hadi on annabaajo wadugol kuugal feetere.

^a 2:15 2.15 Ada. 22

¹⁷ Ben ko be bulli dī alaa ndiyan, ko be duule de hendu radfotoo, ben no maranaa niwre burnde tekkude nden. ¹⁸ Immorde e yewtereeji maḅḅe manti e mehi, hiḅe huutora himmeeji jiiḅaare ḅandu fii poodugol ḅen fuutorḅe karahan e juude wuurube e majjere ḅen. ¹⁹ Hiḅe foda ḅe ndimu, e hin-le kamḅe tigi ko ḅe maccuḅe ko nawrata e halkaare, ko fii mo kala ko maccuḅo ko fooli dūn kon. ²⁰ Ko fii si tawii, ḅawto fuutagol tuundiiji oo aduna sabu andugol maḅḅe Joomi on e on Dandoowo, dūn ko lisaā Almasiihu on, si ḅe nangike kadi e pircol dīn tuundiiji haa dī foolii ḅe, haray sakkitorde maḅḅe nden ḅuray aranere nden bonude. ²¹ No ḅurani ḅe ka tawata ḅe andaano laawol peewal ngol, edii, andugol ngol, sela yamiroore hormorteende nde ḅe andinaa nden. ²² Dun haray ḅe tentinii ko ngol tindol goongawol wi'i kon wonde: «Saa'i kala bareeru ndun yiltitanto ko ndu tuutunoo kon», awa kadi: «Saa'i kala kosewii arngii e looteede ngin ruttitoto e rukagol ka loope.»

3

Fii Artugol Almasiihu on

¹ Awa e hino ḅatakuru dīmmuru ndu mi windani on ndun, yo yiḅḅe. E nder majji dī dīdii non, mi windirani on dī fii anditingol on, walla on heḅon miiḅooji laaḅudī, ² fii no anditiron kongudi dī annabaḅe laaḅuḅe ḅen *hiitinoo dīn, e yamiroore Joomi on e Dandoowo en on, nden nde sahaabaḅe ḅen hewḅini on.

³ Ko adii kon, andee wonde ka jalaade sakkitore, yawitiibe aroyay heewuḅe jalnori, wuuiroyayḅe himmeeji maḅḅe dīn, ⁴ hara hiḅe wi'oya: «Ko honto ardu makko fodanoondu ndun woni? Ko fii gila baabiraḅe ḅen maayi, fow no wa'i wano wa'unoo non gila aduna on fudḅii.» ⁵ Kono ḅe tewi ḅe yejjiti wonde, ko daaluyee Alla on waḅi si kammuuli dīn e leydi ndin woodiranoo, leydi ndin suutaa e ndiyan, ndi moyyiniraa ndiyan. ⁶ Ko ndiyan kadi aduna feyyunooḅo on muliraa ndiyan waamere. ⁷ Kono ko on daaluyee Alla kadi waḅi si kammuuli fewndiidi dīn e aduna fewndiido on maranaa yiite ngen pande ḅe rewataa Alla ḅen jaawetee halkee.

⁸ Kono no woodi toḅḅere nde on haanaa yejjitude, yo yiḅḅe: pallal gootal ka Joomiraado on ko wa duuḅi wuluure, awa kadi duuḅi wuluure ko wa pallal gootal. ⁹ Awa Joomiraado on alaa nennude hunnugol fodaari makko ndin, wano woḅḅe miiḅori non. Kono ka liddu dūn, o muḅḅani on tun, ko fii o yidaa hay gooto hayra. Kono ko o yidi, ko yo fow ara e tuubuubuyee.

¹⁰ Awa, jalaande Joomi on arday wa ngujo. Nden pande non kammuuli dīn muliray hito uuyungo, piiji oo aduna sunnee mula, leydi ndin kadi e kuude ko ndi wondi kon feppinee. ¹¹ Bay dūn fow non no e laawol mulirgol nii, haray pellet hidon haani wuurirde laabal e no Alla faaliraa non. ¹² Awa e nder ko habbiḅon ardu jalaande Alla nden kon, etee fii no dūn yaawira, dūn ko ka kammuuli dīn mulirta yiite dōn, e ka piiji oo aduna taayirta nguleendi yiite dōn. ¹³ Kono enen hiden habbii fodaari Alla ndin, dūn ko kammu hesu e leydi heyri ka peewal ngal hodfoya dōn.

¹⁴ Ko dūn waḅi, yo yiḅḅe, e nder nden habbannde, etee fii, nde o aroyi, no o tawira on e nder buttu, hara on aldaa e waadere, on aldaa e ella. ¹⁵ Jogoree muḅal Joomiraado men on wa kisiyee, wano Puulusa, oo musidḅo men yidaado, windirani on non kapun kadi, tippude e faamu ngu o yedaa ngun. ¹⁶ Ko dūn o woni waḅude e bataake dēn fow, ka o wowli fii dīn piiji dōn, e ka windandē mettude faamude dēn woni dōn,

de tawata yimbe be faamaa ben e be tabitaa ben boylii noone on, wano be wadiri non e ko heddii e bindi din kon, fii hayrannde mabbe kambe tigi.

¹⁷ Onon non, yo yibbe, bay on hajaama, reenee fii wota on selu jokkon dayni be doftaaki yamirooje Alla den, haa ka yolon tabital mon ngal.

¹⁸ Awa beydee jaarude yeeso e nder moyyere nden e andugol Joomi men on, on Dandoowo, dun ko Iisaa Almasihu on, on mo mangural wonani jooni e haa poomaa. Aamiina!

BATAKURU YUUHANNA ARANURU NDUN

Fii Daaluyee Ngurndan dan

¹ Ko wonnoo kon gila ka fudfoode, ko dun men nani, men yi'iri gite amen den, men punnii, men meemiri juude amen den, dun ko daaluyee ngurndan dan. ² Awa, ngurndan dan feepii, men yi'ii dan, meden seeditanaade dan. Meden feppinande on *ngurndan poomayankejan dan, dan wondunoodan e Baabaajo on, dan feppinanaama men. ³ Meden hollitude on onon kadi ko men yi'i kon e ko men nani kon fii no laatoron humondirbe e amen e nder humondiral men e Baabaajo on e Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on. ⁴ Meden windude dundoo fii no weltaare men nden timmira.

Fii Wonugol ka Ndaygu

⁵ E hino kibaaru mo men naniri mo on, meden banginande on mo: Alla ko ndaygu, niwre woo alaa e makko. ⁶ Si en innii hiden humondiri e makko, kono hiden yahude e nder niwre nden, haray en fenii, en wuuriraali goonga on. ⁷ Kono si tawii hiden yahude e nder ndaygu ngun, wano o woniri non kanko tigi ka nder ndaygu, haray hiden humondiri, dun haray yiyan Iisaa Bidfo makko on no *labbinde en e kala junuubu.

⁸ Si en innii en aldaa e junuubu, haray en daynitike enen tigi, dun haray goonga on alaa e men. ⁹ Si en qirritike non junuubaaji men din, Alla ko Sella-Findeejo, Feewudo, o yaafanto en junuubaaji men din, o labbina en e kala bonnere. ¹⁰ Si en innii en wadaali junuubu, haray en wadii mo fenoowo, dun haray daaluyee makko on alaa e men.

2

¹ Faybe an, mido windande on dundoo fii wota on wadu junuubu. Kono si godfo aru e wafude junuubu, haray hiden mari Fattantoodo en moggo Baabaajo on, dun ko Iisaa Almasiihu, Feewudo on. ² Ko fii kanko tigi ko o sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din,^a hinaa non fii di men din tun, kono ko fii di be aduna on fow.

³ Si en doftike yamirooje makko den, haray hiden felliti wonde hiden andi mo. ⁴ Kala on wi'udo no andi mo, hara o doftaaki yamirooje makko den, haray ko o fenoowo, goonga on alaa e makko. ⁵ Kono kala doftiido daaluyee makko on, haray giggol Alla ngol no timmi e makko, ko non andirten hiden humondiri e makko. ⁶ Kala on wi'udo no humondiri e makko, haray no haani wuurirde wano *Almasiihu on wuurirnoo non.

⁷ Yiibe, hinaa yamiroore heyre mi woni windande on, ko yamiroore hinnde, nde hebunodon gila ka fudfoode. Ndee yamiroore hinnde, ko ngol kongol ngol nanudon. ⁸ Kono fow e mun, ko yamiroore heyre mi woni windande on. Haqiiqa mayre on no bangi e makko, no bangi e mon, ko fii niwre nden no feyyude, awa kadi ndaygu haqiiqawu ngun ndaygii toode.

⁹ On wi'udo no ka ndaygu e hoore apugol musidfo mun, haray haa jooni himo ka niwre. ¹⁰ On mo yidi musidfo mun, haray himo ka ndaygu, peggal woo alanaa mo. ¹¹ Kono on apudo musidfo mun ko ka niwre woni,

^a 2:2 2.2 Wofbe kadi no faamira: «sadaka dahoowo tikkere Alla nden.»

ko e nder niwre o woni yahude, o andaa ka o woni yaarude, ko fii niwre nden wuminii gite makko den.

¹² Midɔ windande on, yo fayɓe, ɓay junuubaaji mon dɪn yaaforaama sabu innde makko nden.

¹³ Midɔ windande on, yo baabiraabe, ɓay on andii on Woodanoodo gila ka fudfoode.

Midɔ windande on, yo sukaaɓe, ɓay on foolii bonɗo on.

¹⁴ Mi windanii on kadi, yo fayɓe, ɓay on andii Baabaajo on.

Mi windanii on kadi, yo baabiraabe, ɓay on andii Woodanoodo on gila ka fudfoode.

Mi windanii on kadi, yo sukaaɓe, ɓay hidon tiɗi, daaluyee Alla on no e mon, awa kadi on foolii bonɗo on.

Fii Apugol oo Aduna Boyliiɗo

¹⁵ Wota on yiɗu aduna on e ko woni e aduna on kon. On mo yiɗi aduna on, haray giggol Baabaajo on alaa e makko. ¹⁶ Ko fii kala ko woni e oo aduna, dɪn ko mbeleede bandu e himmangol ko yi'i e mantorgol keyeeji aduna, hinaa e Baabaajo on iwri, kono ko e oo aduna. ¹⁷ Awa oo aduna e himmeeji mun ko ko woni feyyude, kono on wafoowo faale Alla on luttay haa poomaa.

Fii Reenagol e Dartotoobe Almasiihu on ɓen

¹⁸ Awa, yo fayɓe, ko saa'i sakkitoro on nii. Wano nanirɗon non, liddotoodo Almasiihu on aray, e hay fewndo doo toode liddotoobe Almasiihu on duufube arii. Ko nii andirten wonde ko saa'i sakkitoro on nii. ¹⁹ Ben non ko e men iwi, kono hinaa ɓe men, ko fii si ɓe wonno ɓe men, ɓe luttidayno e men. Kono dɪn ɓanginii wonde ɓe fow wonaa ɓe men.

²⁰ Onon kan, *Seniɗo on yefii on Ruuhu mun on, ko dɪn waɗi si on fow hidon mari andal. ²¹ Mi windiranaali on wa si tawii on andaa goonga on, kono ko ɓay hidon andi, e hidon andi kadi wonde fenaande woo iwataa e goonga. ²² Ko hombo non woni on fenoo, si hinaa on yedduɗo wonde liisaa ko Almasiihu? On ko liddotoodo Almasiihu on, yedduɗo Baabaajo on e Biɗɗo on. ²³ Awa kala yedduɗo Biɗɗo on hebaali Baabaajo on, kala qirritiido Biɗɗo on, haray heɓii Baabaajo on.

²⁴ Onon non, ko nanuɗon kon gila ka fudfoode no haani wonude ka ɓerɗe mon. Si tawii ko nanuɗon kon gila ka fudfoode wonii ka ɓerɗe mon, haray onon kadi on humondirii e Biɗɗo on e Baabaajo on. ²⁵ Awa e hino fodaari ndi o waɗani en ndin: ko *ngurndan poomayankejan dan.

²⁶ Mi windiranii on dɪn e telen-ma wonɓe ɗaynude on ɓen. ²⁷ Ko fii onon, Ruuhu mo heɓirɗon Almasiihu on no e mon, ko dɪn waɗi on hatonjinaa e janneede, kono, wano Ruuhu makko on woni jannirde on piiji dɪn fow non, (ko mo goonga, mo aldaa e fenaande), humondiree e Almasiihu on wano Ruuhu makko on janniri on non.

Fii Fayɓe Alla ɓen

²⁸ Jooni non, yo fayɓe, humondiree e makko, fii, nde o feɓyoyi, yo en heɓu hoolaare, e nde o ari, wota en hersu yeeso makko. ²⁹ Si tawii hidon andi ko o Feewuɗo, haray andee kala waɗuɗo ko feewi ko jibinannde makko.

3

¹ Ndaaree noone giggol ngol Baabaajo on yedī en ngol, haa noddafen faybe Alla. Awa kadi ko en dfun. E hino ko wadfi kon si aduna on andaa en, ko fii o andaali mo. ² Yibbe, jooni non ko en faybe Alla. Ko wonoyten kon fejninaaka taho. Kono hiden andi, nde o feepnoyi, en nandoyay e makko, ko fii en yi'oyay mo wano o woniri non. ³ Kala jogiido on tama'u e makko, haray no labbintinii wano kanko *Almasiihu on o laabiri non.

⁴ Kala non on wadufo junuubu, haray ontigi bonnii Sariya on, ko fii junuubu ko bonnugol Sariya. ⁵ Kono hidfon andi, kanko Almasiihu on ko o feepiri ko fii ittugol junuubaaji, e hin-le junuubu alaa e makko. ⁶ Kala on humondirfo e makko duumotaako e wadugol junuubu. Kala non wadoowo junuubu, haray yi'aali mo, andaali mo.

⁷ Ko onon, yo faybe, wota hay gooto dafynu on, ko fii kala on wadufo ko feewi, haray ko feewufo, wano kanko Almasiihu on o woniri feewufo non. ⁸ Kala non on wadoowo junuubu, haray ko mo Ibuliisa, ko fii gila ka fudfoode Ibuliisa no wadufe junuubu. *Bidfo Alla on-le ko feepiri ko fii mulugol kuufe Ibuliisa den. ⁹ Kala on jibinaafo immorde e Alla duumotaako e wadugol junuubu, ko fii haray awdi Alla ndin no e makko, haray o waawataa wadufe junuubu, bay ko e immorde e Alla woni ko o jibinaa. ¹⁰ Awa e hino ko bangini hakkunde faybe Alla ben e faybe Ibuliisa ben: kala on mo wadataa ko feewi, haray hinaa mo Alla, ko wano non kadi on mo yidaa musidfo mun.

Fii Yidindirgol

¹¹ E hino kibaaru mo nanufo on gila ka fudfoode: yidindiren. ¹² Wota en wa'u wa Qaayiina^b, on mo Ibuliisa, warunoofo mijnjiraawo mun on. E ko fii hondun o warannoo mo? Ko tawde kuufe makko den kanko Qaayiina ko bonde, de mijnjiraawo makko on den kan ko feewufe. ¹³ Musibbe an, si tawii aduna on no api on, haray wota on njaldu. ¹⁴ Ko fii hiden andi ko e mayde iwufen, arufen e ngurndan, bay hiden yidi musibbe men ben. On mo alaa giggol, haray ko ka mayde woni. ¹⁵ Kala on apufo musidfo mun, haray ko waroowo. Hidfon andi-le kala waroowo, haray *ngurndan poomayankejan alaa e makko.

¹⁶ E hino no andirten ko woni giggol: Almasiihu on okkitirii ngurndan mun dan fii men, haray enen kadi hiden haani okkitirde ngurndan men dan fii musibbe men ben. ¹⁷ Si tawii godfo no mari ngaluuji aduna, o yi'i musidfo makko sokoldo, o ombanii mo gite, haray ko honno giggol Alla ngol wonirta e makko? ¹⁸ Ko onon, yo faybe, wota en yidfir kongol maa dennal tun, kono yidiren kuugal e goonga. ¹⁹ Ko nii andirten ko en be goonga, berde men den hebirta kadi hoolaare yeeso makko. ²⁰ Hay si berde men den no felude en, Alla no buri berde men den mawnude, e himo andi fow.

²¹ Awa, yo yibbe, si tawii berde men den felaali en, haray hiden mari hoolaare yeeso Alla. ²² Kala ko toriden mo, en hebiray mo, bay hiden doftii yamirooje makko den, hiden wadufe ko welata mo. ²³ Awa e hino yamiroore makko nden: ko yo en gomdin innde Bidfo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu on, yidindiren kadi wano o yamiri en non. ²⁴ Kala on doftiido yamirooje makko den, haray no humondiri e Alla, Alla kadi no

^b 3:12 3.12 «Qaayiina» no wi'ee kadi «Qaabiila». Fud. 4

humondiri e makko. Awa kadi e hino no andirten wonde himo humondiri e men: ko *Ruuhu Seniido mo o yedi en on andirden dun.

4

Fii Ndarndagol Ruuhuuji din

¹ Ko onon, yo yibbe, wota on hoolo kala nedfo wi'udfo Ruuhu Alla on no e makko, kono taskee be fii andugol si ruuhu wondo e mabbe on ko e Alla iwri, ko fii waditiibe annaba duudube arii e oo aduna. ² E hino no andirton si kongudi mabbe din ko e Ruuhu Alla on iwri: kala qirritiido wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedfo, o ari ka aduna, haray ko mo Alla. ³ Kala non mo qirritaaki Iisaa, haray hinaa mo Ruuhu Alla on, haray on ko mo liddotoofo *Almasiihu on, on mo nanunodfon no arude. On non jooni no e aduna on.

⁴ Ko onon, yo faybe, ko on be Alla, awa kadi on foolii waditiibe annaba ben, ko fii Wondo e mon on no furi mawnude wondo e aduna on. ⁵ Ben ko be oo aduna, ko dun wadi kongudi mabbe din ko di oo aduna, awa kadi aduna on no hedaade di. ⁶ Enen-le, ko en be Alla. Kala on andufo Alla hedoto en, kono on mo tawata non wonaa mo Alla hedotaako en. Ko non andirten Ruuhu Goongaajo on e ruuhu fenaandeejo on.

Fii Giggol Alla ngol e Yidindirngol men ngol

⁷ Ko onon, yo yibbe, yidindiren, ko fii giggol ko ka Alla iwri, awa kala yidufdo ko jibinaado immorde e Alla, haray himo andi Alla. ⁸ Kala mo aldaa e giggol, haray andaa Alla, ko fii Alla ko giggol. ⁹ E hino no giggol Alla ngol feepiri e men: Allaahu on addii Bidfo makko bajjo on e nder oo aduna fii no wuuirren immorde e makko. ¹⁰ E hino ko woni ngol giggol kon: hinaa ko yidufen Alla kon, kono ko ko o yidi en kon, o addiri Bidfo makko on sadaka fii no hebiren yaafuyee junuubaaji men din. ¹¹ Bay Alla yidirii en nii, yo yibbe, haray enen kadi hiden haani yidindirde. ¹² Hay gooto yi'aali Alla haa hande, kono si en yidindirii, haray Alla no humondiri e men, giggol makko wonungol e men ngol timma.

¹³ E hino no andirten hiden humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e men: ko sabu Ruuhu makko mo o yedi en on. ¹⁴ Menen non men yi'ii, meden seeditaade wonde Baabaajo on nulli Bidfo on fii dandugol aduna on. ¹⁵ Kala on qirritiido wonde Iisaa ko *Bidfo Alla, haray Alla no humondiri e makko, kanko kadi himo humondiri e Alla. ¹⁶ Awa, enen en andii, en gomdiniigol ngol Alla yidi en ngol.

Alla ko giggol. Kala on wondufdo e giggol, haray himo humondiri e Alla, Alla kadi no humondiri e makko. ¹⁷ Ko nii giggol ngol timmire e men, fii no hebiren hoolaare jande jaawoore nden. Wano o woniri non kanko, enen kadi ko non wonirden e oo aduna. ¹⁸ Kulol alaa e nder giggol, kono giggol timmungol rafoto kulol, bay kulol no jijji donkineede. Awa kadi, kala on hulufdo, haray giggol ngol timmaa e makko. ¹⁹ Enen non hiden yidi, bay ko kanko adii en yidufde. ²⁰ On mo wi'i no yidi Alla, e hoore himo api musidfo makko, haray ko fenoowo. Ko fii on mo yidaali musidfo mun mo o renti on, haray o waawataa yidufde Alla mo o rentaa on. ²¹ Awa, ko ndee yamiroore dfo hebirden mo: mo no yidi Alla, yo yidu kadi musidfo mun on.

5

Fii Gomdingol Bidfo Alla on

¹ Kala on gomdindo wonde ko Iisaa woni *Almasiihu on, haray ko jibinaaɗo immorde e Alla, e kala yidufɗo Baabaajo on yiday Bidɗo on kadi. ² E hino no andirten hiden yidi faybe Alla ben: ko si en yidii Alla, en doftike yamirooje makko den. ³ Ko woni yidugol Alla: ko doftagol yamirooje makko den. Yamirooje makko den-le hinaa sattude, ⁴ ko fii on jibinaaɗo ka Alla foolay oo aduna. Awa e hino polgal foolungal aduna on: ko gomdinal men ngal. ⁵ Ko hombo woni on foolufo aduna on, si hinaa on gomdindo wonde Iisaa ko *Bidɗo Alla?

⁶ Ko kanko Iisaa Almasiihu on ardi e ndiyan e yiiyan, hinaa non ndiyan tun o ardi, kono ko ndiyan e yiiyan. Awa ko Ruuhu Allaahu on woni seeditaade, bay on Ruuhu ko o goonga. ⁷ Ko fii ko piiji tati woni seeditaade: ⁸ ko Ruuhu Allaahu on e ndiyan dan e yiiyan dan, din non tati hidii fotti. ⁹ Hiden jabude seeditooje yimbe ben, kono ko seeditoore Alla nden buri mawnude, dun ko seeditoore nde Alla seeditii fii Bidɗo makko on nden. ¹⁰ Kala on gomdindo Bidɗo Alla on, haray nden seeditoore no e makko. Kono on mo gomdinaa Alla non, haray o wadii mo fenoowo, ko fii haray o gomdinaa seeditoore nde Alla seeditii fii Bidɗo mun on nden. ¹¹ Awa e hino nden seeditoore: Alla okkii en *ngurndan poomayankejan, dan ngurndan non no e Bidɗo makko on. ¹² Kala humondirdo e Bidɗo on no mari ngurndan dan. Kala mo humondiraa e Bidɗo Alla on haray alaa dan ngurndan.

Fii Kongufi Rawnordi din

¹³ Mi windanii on dun fii no andiron wonde hidon mari ngurndan poomayankejan, onon bee gomdinbe e innde Bidɗo Alla on. ¹⁴ Awa e hino hoolaare nde battorten Alla nden: si en torike mo godfun ko yaadi e faale makko on, o hefoto en. ¹⁵ Bay non hiden andi himo hefii kala ko toriden mo, haray hiden andi en hefii ko toriden mo kon. ¹⁶ On mo yi'i musidɗo mun no wada junuubu mo nawrataa e mayde, yo o torano mo, Alla yeday mo ngurndan, dun non ko ben wadoobe junuubu mo nawrataa e mayde. Kono no woodi junuubu nawroowo e mayde, hinaa fii on junuubu mi wi'i yo tore. ¹⁷ Kala ko aldaa e peewal ko junuubu, kono no woodi non junuubaaji di nawrataa e mayde.

¹⁸ Hiden andi kala on jibinaaɗo immorde e Alla, o duumotaako e wadugol junuubu, kono Bidɗo Alla on reenay mo, danda mo, hara Bondo on meemataa mo. ¹⁹ Hiden andi ko en be Alla, awa kadi aduna on fow no e ley doole Bondo on. ²⁰ Hiden andi kadi Bidɗo Alla on arii, o okkii en faamu fii andugol Goongaajo on. Hiden humondiri-le e Goongaajo on, bay hiden humondiri e Bidɗo makko on, dun ko Iisaa Almasiihu. Ko on woni Alla Goongaajo on e ngurndan poomayankejan dan.

²¹ Ko onon, yo faybe, reenee e sanamuuji din!

BATAKURU YUUHANNA DIMMURU NDUN

¹ Salminaango an min oo ardotoofo, haa e oo suddiifo subaafdo teddufo e faybe mun,^a mo mi yidi e nder goonga, mo tawata non hinaa min tun yidi dun, kono ko kala andufo goonga on, ² sabu goonga wondo e men on, dun ko on goonga wonoowo e men haa poomaa.

³ Moyyere e yurmeende e buttu wonay e men immorde e Alla Baabaajo on e Iisaa Almasiihu on, dun ko Bidfo Baabaajo on, e nder goonga e giggol.

⁴ Mi weltike fota ko mi tawi kon woŋbe e faybe maa ben no jokki laawol goonga on, wano Baabaajo on yamiriri en non. ⁵ Jooni non, an oo suddiifo teddufo, koo ko mi wonu-maa windande hinaa yamiroore heyre, kono ko ndee nde hefunoden gila ka fudfoode mi tori-maa, dun ko yo en yidindir.

⁶ Awa e hino ko woni giggol kon: ko jokkugol yamirooje makko den. E hino yamiroore nde andufoŋ gila ka fudfoode nden: ko yo on wuuru e nder giggol.

⁷ Ko fii daynoobe duuduŋbe naatii e nder aduna on, be jabaali wonde Iisaa Almasiihu on wontuno nedfo o ari ka aduna. Ko bee woni daynoobe e liddotoobe Almasiihu on ben. ⁸ Awa, reenee onon tigi, fii wota battane golle men den bonu, kono fii yo on hefu njoddi heewundi. ⁹ Kala feyyitudo jannde *Almasiihu on, ronki humaade e mayre, haray on wonaa humondirfo e Alla. Kala non tabitudo e nden jannde, haray no humondiri e Baaba on e Bidfo on. ¹⁰ On mo ari e mon, addoraali nden jannde, wota on wernu mo ka suudu mon, awa kadi wota on hiwro mo. ¹¹ Ko fii kala on hiwriifo mo, haray tawdaama e kuufe makko bonde den.

¹² Midfo mari buy ko mi windana on, kono mi yidaali windirde dun ndaha e kaydi. Kono non midfo tanyinii yahugol ka mon, mi yewtira on hunduko, fii no weltaare men nden timmira.

¹³ Faybe jaaja maa subaafdo on salminii ma.

^a 1:1 1.1 No sikkaa wonde «oo suddiifo subaafdo teddufo» no firi moftal gomdinbe wonbe nokku goo. «Faybe ben» no firi yimbe moftal ngal.

BATAKURU YUUHANNA TAMMURU NDUN

¹ Salminaango an min oo ardotoofo, haa e maa an oo yidaafo an Gayuusi, mo mi yidi e nder goonga.

² Gido an, e nooneji dɪn fow mido yelani-maa moyyere e cellal bandu, wano wonkii maa kin selliri non. ³ Mi weltike fota, fewndo musibbe goo ari, be seeditii fii ko humidaa e goonga on kon e ko wuurirdaa goonga on kon. ⁴ Mi alaa weltaare mawnde buri nanugol no wi'ee wonde faybe an ben no jokki goonga on.

⁵ Gido an, hida wadirde no feewiri e nder ko wonɗaa wafande musibbe ben kon, hay be a andaa ben. ⁶ Be seeditike fii giggol maa ngol yeeso *moftal ngal. Haray a wafii ko moyyi si a faaborii be ko haani e nder yaadu mabbe ndun, hara ko noone no welirta Alla, ⁷ bay ko fii innde *Almasiihu on be yahi, e baawo hendagol hay huunde e juude be gomɗinaa ben. ⁸ Hiden haani jabbaade sifa ben yimbe, fii no gollidiren e mabbe fii goonga on.

⁹ Mi windanii moftal ngal konguɗi seefa, kono oo wi'eteedo Diyoteriifa, yidufɗo wonude arano e hakkunde mabbe on, jabanaa men. ¹⁰ Ko dɪn wadi, nde mi aroyi, mi humpitoyay on fii kuude makko dɛn, konguɗi bonɗi dɪ o woni po'ude men dɪn. Nde tawnoo dɪn yonanaali mo, o salii wernude musibbe ben, o fannani faalaabe wafude dɪn ben kadi, o radii be ka moftal.

¹¹ Awa yo gido an, wota a jembu ko boni, kono jembu ko moyyi. Kala on wafuɗo ko moyyi, haray ko mo Alla, kala non on wafuɗo ko boni, haray andaali Alla. ¹² Yimbe ben fow no joganii Dimitiriyuusa kongol moyyol, hay goonga on tigi, menen kadi meɗen seeditanaade mo dɪn. Hida andi-le seeditoore amen nden ko goonga.

¹³ Mido mari buy ko mi windane, kono mi faalaaka wadirde dɪn ndaha e karambol. ¹⁴ Mido tanyinii yi'itugol ma ko woɗɗaa, onsay en yewtiray hunduko.

¹⁵ Yo buttu wonane. Yiɓbe ben salminii ma, min kadi mi salminirii yiɓbe ben gooto gooto.

BATAKURU YUUDU NDUN

¹ Immorde e an min Yuudu, nduu kurkaadu Iisaa Almasiihu on, d'un ko oo miɲɲiraawo Yaaquuba, haa e ɓee noddaabe, ɓe Alla Baabaajo on yidi, maraabe Iisaa Almasiihu on. ² Yo yurmeende e buttu e giggol sowindirane on.

Fii Jannoobe Penaale ɓen (2Pe. 2.1-17)

³ Yiɓɓe, e nder ko mi marnoo faale tiidufo fii windangol on fii kisiyee mo hawtuden on, mi taw bee mi winda taho fii wakkilingol on no tippiranon gomdinal hewtinaangal yimɓe Alla ɓen nde wootere haa poomaa. ⁴ Ko fii wɓɓe ɓe ɲaawoore mun windanoo gila neebii no ɓisii e hakkunde mon, d'un ko ɓe rewataa Alla ɓen. Hiɓe waylude moyyere Alla men on jiiɓaare, ɓe yeddi Iisaa Almasiihu on, on Hooreejo men e Joomi men bajjo.

⁵ Mido faalaa andintinde on ko andufon moyya, ɓay Joomiraado on dandii jamaa *Isra'iilu on e nder leydi *Misira ndin, ɓawto d'un o muluno kadi ɓe gomdinaa wonnooɓe hakkunde maɓɓe ɓen. ⁶ Awa kadi malaa'ikaabe hawkuunoobe nokkuure mun nden ɓe ronki jogaade bawgal ngal ɓe halfinaa ngal, o jolkii ɓe jolokooje de ɓe seedataa, o marii ɓe ka nder niɓe haa ɲande ɲalaande mawnde ɲaawoore nden. ⁷ Ko wano non kadi, ɓee yimɓe dee ca'e Saduuma e *Amuura wondude e ca'e de de kawtiri den, wadirnoo jinaa, hiɓe dabɓaynoo yiidugol e mɓalndi no haaniraa, ɓen wadfaa misal fii wonoyayɓe e ley lette yiite poomayankeewe ngen.

⁸ Ko wano non kadi, ɓen yimɓe ko miijotoobe miijooji mehi, ɓe tuunina ɓandu ndun, ɓe hoyna laamateeri Joomiraado on e ruuhuui d'in ka kammu. ⁹ E hin-le, fowndo Miikaa'iilu oo malaa'ikaajo mawɗo yeddondiri e Ibuliisa, ɓe poodondiri fii furee Muusaa on, kanko Miikaa'iilu o suusaano mo ɲaawirde hoyre, o wi'uno tun: «Yo Joomiraado on donkine!» ¹⁰ Kono ɓen yimɓe no hoyna ko ɓe andaa, ko ɓe andani hoore maɓɓe kon kadi no wa'i wa mummunte di alaa miijoo-miccoo, d'un-le ko halkayɗun ɓe.

¹¹ Bone wonanii ɓe, ko fii ɓe jokkii laawol Qaayiina ngol^a, ɓe ukkori e ella fii heɓugol njoddi wano Bal'ama non^b, awa kadi ɓe muliri sabu murtaldu maɓɓe wano Qooraha non^c. ¹² Ko ɓe baade ɓaleeje ka mortondire mon fii hiraande jokkere endan. Hiɓe wadfa mbeleede e ɓaawo hersa, hiɓe hittini fii hoore maɓɓe tun. Ko ɓe duule de aldaa e ndiyan, de hendu sorotoo naɓa. Ko ɓe ledde dabbunde de aldaa e ɓiɓɓe, mayde laabi didi, ɓoraa. ¹³ Ko wano morloode ndiyan ɲaadude bugitortoo ngufo ka sera baharu, tuunina mo non, ko wano non kambe kadi ɓe tuuninirta wɓɓe goo kuude maɓɓe hersiniide. Hiɓe wa'i wa kooɗe yiilotoode, ɓe niwre niɓe maranaa haa poomaa. ¹⁴ Ko fii maɓɓe kadi, Hanuuka, on njeedidabo gila e *Aadama, hiitino*, o wi'i: «Awa, Joomiraado on arii wondude e laabuɓe makko guluuje guluuje, ¹⁵ fii wadugol ɲaawoore e hoore fow, e fii hollugol ɓe rewataa Alla ɓen fow kuude maɓɓe bonde den, e kala kongudfi sattudfi di junuubankeeɓe, ɓe rewataa Alla ɓen, wowli e hoore makko!» ¹⁶ Ben ko yimɓe ɲormotooɓe,

a 1:11 1.11a Fuf. 4   b 1:11 1.11b Ada. simooje 22-24   c 1:11 1.11c Ada. 16

woytotoobe, jokkuɓe himmeeji mun, ɓe tawata kundule mun no wowla haalaaji manti, mantoobe yimɓe fii nafa mun.

Fii Waajagol Gomɗinɓe ben

¹⁷ Kono onon, yo yibɓe, anditee fii waajuuji ɗi ɓee *sahaabaabe Iisaa Almasiihu Joomi men on hiitinoo, ¹⁸ hiɓe wi'aynoo on: «Ka saa'iiji sakkitori woodoyay yawitiibe, jokkoyayɓe himmeeji mun bondi ɗi yaadaa e faale Alla on.»^d ¹⁹ Awa e hino ɓen, ko ɓee waddoobe, jokkuɓe miijooji aduna, ɓe Ruuhu Alla on alaa e mun.

²⁰ Kono onon non yo yibɓe, tiidinee ngurndan mon ɗan e hoore gomɗinal mon hormorteengal ngal, tororon Alla bawgal *Ruuhu Seniido on, ²¹ catodon e giggol Alla ngol, habboɗon yurmeende Iisaa Almasiihu Joomi men on, fii yedugol on *ngurndan poomayankejan.

²² Yurminee sikkitiibe ɓen, ²³ faaboron ɓeya kadi jatingol ɓe yiite, yurminiron ɓeya yurmeende wondude e kulol, e nder aɗugol tuundi haa aɗa tuundi conci tuuniniraadɗi kuude ɓandu.

Du'aa fii Rawnagol

²⁴ Awa, on Alla waawuɗo on dandude kala yanal, feppina on yeeso mangu mun ngun e nder weltaare mon, tawa on felnaaki, ²⁵ ko kanko Alla bajjo on, on Dandirdo en Iisaa Almasiihu Joomi men on, darja e mangu mawngu e doole e bawgal wonani, ado saa'iiji ɗin fow, e jooni, e haa poomaa. Aamiina!

FENJNINANDE

¹ Fejninande Iisaa Almasiihu on. Ndee fejninande ko Allaahu on halfini nde Iisaa Almasiihu on, fii yo o hollu jiyaabe makko ben kon ko saatii arude ko booyaa. Kanko kadi o banginiri d'un nulugol malaa'ikaajo makko goo e oo jiyaado makko Yuuhanna, ² seeditiido ko o yi'i kon fow, d'un ko daaluyee Alla on, wondude e seeditoore Iisaa Almasiihu on. ³ Maloore wonanii on jangudo e ben hediiibe d'ii kongud'i ndee fejninande, maanditii koo ko windii, ko fii saa'i on badike.

Salminaango Yuuhanna haa e Mofte den Aazii

⁴ Immorde e min Yuuhanna haa e mon onon dee *mofte Iisaa jeedidi wonde e ngal diiwal *Aazii:

Yo buttu e moyyere wonan on immorde e on Woodaado, on Woodanoodo e on Aroyoowo, wondude e d'ii ruuhuujii jeedidi wondi ka yeeso jullere laamu makko, ⁵ wondude kadi e Iisaa Almasiihu on, on Seedejejo Sella-Findeejo, e Adaado immintineede e hakkunde maybe ben^a, d'un ko oo Lando lambe aduna.

Yo on Yidufdo en, fuutiniri en yiiyan mun dan bawgal junuubaaji men, ⁶ wadi en laamateeri e *yottinoobe sadaka ka Alla^b, on Baabaajo makko, ko on mangu e laamu wonani haa poomaa. Aamiina!

⁷ E hino ka o arata, himo arda e duule^c, kala neddo yi'ay mo, hay tufunoobe mo ben.^d Awa kadi bolondaaji aduna on fow fesay sabu makko. Ko non woniri. Aamiina.

⁸ Allaahu Joomiraado on daali: «Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, d'un ko Woodaado on e Woodanoodo on e Aroyoowo on, on Jom Bawgal.»

Fii no Yuuhanna Fejniniranaa fii Almasiihu on

⁹ Ko min Yuuhanna oo musiddo mon, tawdaado e mon e tampere e laamateeri e njappaare e nder humondiral e Iisaa, hari mido e ndee suriire wi'eteende Patmuusa, sabu yottingol an daaluyee Alla on e seeditagol an fii Iisaa. ¹⁰ Nalaande Joomiraado on,^d tawi *Ruuhu Seniido on no tippii e an, mi nani hawa tiiduka baawo an wa hito *liital, ¹¹ no wi'a: «Ko yi'udaa woo windu e deftere, nabanaa d'un mofte jeedidi wonde den e dee ca'e Efeesi e Simirna e Pergama e Saayatiira e Sardiisa e Filadelfii e Laa'udiisa.»

¹² Onsay mi yeyitii fii ndaarugol on wondo lan wowlande, mi yi'i jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi. ¹³ Tawi wa'udo wa *Bii-Aaden no hakkunde den jodfinirde pitilli, borniido kaftaane juutudo, habbitii dattol kanje ka bernde, ¹⁴ tawi hoore makko nden no rawniri wa leebi baalii maa wa cuddi, gite makko den no wa'ita wa joyngol yiite, ¹⁵ koyde den no wa'i wa sila-dane wondo e nder beembaal yiite, hito makko ngon no wa'iti wa hito jurnde ndiyan. ¹⁶ Tawi koode jeedidi no ka jungo makko naamo, kaafa welka ka mbelde didi no yalta ka hunduko makko. Awa kadi yeeso makko ngon no wa'ita wa nde naange jalbi tuma nge hatti e wulude.

a 1:5 1.5 Zab. 89.28   b 1:6 1.6 Egg. 19.6   c 1:7 1.7a Dan. 7.13   d 1:7 1.7b Zak. 12.10
d 1:10 1.10 «Nalaande Joomiraado on» ko alattiire nden.

¹⁷ Bay mi yi'ii mo, mi yaniri ka ley koyde makko wa maydo. Onsay o fawi jungo makko naamo ngon e hoore an, o wi'i: «Wota a hulu. Ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ¹⁸ awa kadi ko min woni Wuurudo on. Hari mi maayii, e hino mido wuuri haa poomaa, awa kadi mido jogii saabiije mayde e jahannama den.»

¹⁹ O wi'immi kadi: «Awa jooni windu ko yi'udaa kon e ko fewndii kon e ko faandii arude kon. ²⁰ Awa kooode jeedidi de yi'udaa den ka jungo an naamo, e jodfinirde pitilli tafiraade kanje jeedidi den, e hino ko dun firi kon: kooode den jeedidi ko malaa'ikaabe mofte den jeedidi, awa jodfinirde pitilli den jeedidi, ko mofte den jeedidi.»

2

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Efeesi ngal

¹ «Windan malaa'ikaajo moftal wongal Efeesi ngal, wi'aa:

«E hino ko on tambido kooode den jeedidi ka jungo mun naamo, on jindoowo e hakkunde jodfinirde pitilli tafiraade kanje den jeedidi wi'i moftal ngal kon:

² «Mido andi kuude maa den e yangi maa kin e njanpaare maa nden. Mido andi kadi a jabataa mupnanaade bonbe ben, awa kadi a ndarndike waditiibe sahaabaabe ben, hara hinaa be dun, tawdaa ko be fenoobe.

³ Hida njanpii, tampi sabu innde an nden, kono a haabaali.

⁴ «Kono mido felu-maa huunde wootere: ko ko seludaa giggol ngol yidunodaa mi aranun ngol kon. ⁵ Anditu ka iwudaa don yanudaa! Tuubaa, ruttodaa e gollleeji maa arani din. Si hinaa dun, mi artoyay e maa, mi sottinane jodfinirde pitilli maa nden ka nde woni don, si hinaa hara a tuubu, ruttidaa. ⁶ Kono e hino ko mi weltani-maa fii mun kon: ko ko apudaa dee kuude bee jokkufe laawol Nikola, de mi api min kadi.

⁷ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. On fooludo, mi newnanay mo naamugol bibbe ngal legal ngurndan wongal ka aljanna Allaahu on.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Simirna ngal

⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Simirna ngal, wi'aa:

«E hino ko on Wondo Arano e Sakkitoro, on maynoodo wuuriti, wi'i moftal ngal kon:

⁹ «Mido andi tampere nde tampudaa nden e miskinankaaku maa ngun, hara-le ko a galo. Awa kadi mido andi hoyre nde bee wi'itiibe *Yahuudiyankeebe, hara hinaa be dun, wonu-maa hoynude nden, hara ben ko be moftal Ibuliisa. ¹⁰ Wota a hulu ko faandidaa tampude kon. Awa Ibuliisa no faandii bugaade wobbe e mon ka kaso fii no ndarndore don. On hebay ton tampere e nder balde sappo. Kono gomdin haa maayaa, dun mi yedete *meetelol ngurndan ngol.

¹¹ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon. Kala fooludo, mayde dimmere nden hewtoytaa mo few.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Pergaama ngal

¹² «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Pergaama ngal, wi'aa:

«E hino ko Jogiido kaafa welka ka mbelde didi kan wi'i moftal ngal kon:

¹³ «Mido andi ka hodudaa don, ko don jullere Ibuliisa nden woni. Hida jogitii innde an nden, awa kadi a hayfinaali ko gomdindaa mi kon, hay

pande oo seeditantoодо lan sella-findeejo, wi'eteedo Antipaasu, waraa ka mon, d'un ko e ndee wonunde Ibuliisa.

¹⁴ <Kono no woodi ton ko mettimmi e maa. Hida mari ton yimbe jogitiibe janne Bal'ama nden, on jannunoodo oo wi'eteedo Balaka fegginirgol *Bani-Isra'iila'en jammaingol be tebbeeli sakkanaadi sanamuuji, jokkina be jinaa. ¹⁵ Wano non an kadi, hida mari jogitiibe janne jokkuba laawol Nikola ben. ¹⁶ Awa tuubu, si hinaa d'un, mido ara e maa ko neefaa, mi hafira be kaafa hunduko an kon.

¹⁷ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte d'en kon. Fooludo on, mi neeminay mo <*manna>^e suudido, mi yeda mo kadi hayre raneere, hara no windii e nden hayre innde heyre nde hay gooto andaa si wonaa on hendiido nde.> »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Saayatiira ngal

¹⁸ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Saayatiira ngal, wi'aa:

<E hino ko *Bid'ido Alla on, on mo gite mun wa'i wa joyngol yiite, koyde mun wa'i wa sila-dane wi'i moftal ngal kon:

¹⁹ <Mido andi kuude maa den e giggol maa ngol e gomdinal maa ngal e golle maa den e nappaare maa nden. Awa kadi mido andi kuude maa sakkitore den no furi arane den duudude.

²⁰ <Kono feloore nde mi jogani-maa nden, ko ko accudaa oo debbo wi'eteedo Yeezabeela, wi'itiido ko annabaajo, janni faljini kurkaadi an din kon fii yo be jokku jinaa, be naama tebbeeli sakkanaadi sanamuuji. ²¹ Mi okkii mo saa'i fii no o tuubira, kono o faalaaka tuubude on jinaa makko. ²² E hino mido wallinirde mo tampere tiidunde, kanko e be o jinidaynoo ben, si hinaa taw hara be tuubu den kuude mabbe. ²³ E hoore d'un, mi waray iwtirbe baawo makko ben, d'un mofte d'en fow anday ko min woni lipoowo miijooji e lipoowo berde, awa kadi mi yobay mo kala e mon njoddi kuude mun.

²⁴ <Kono onon bee be Saayatiira heddiibe, be jokkaali nden janne fenandeere, onon be andaali ko wobbe wi'ata ko gundooji luggudfi Ibuliisa kon, mi alaa fawude on dongal goo, ²⁵ si wonaa yo on tamu ko jogidon kon satta haa nde mi aroyi.

²⁶⁻²⁸ <Kala fooludo, pentini kuude an den haa ka rawnoode, mi okay mo bawgal wano min kadi mi hendornoo non e juude Ben an, o laamoo e hoore leyyi din, o aynira di labbooru njandi, hara ndun munciray di wa payande leydi, mi jonna mo kadi jaawiire subaka nden.f

²⁹ <Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.> »

3

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Sardiisa ngal

¹ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Sardiisa ngal, wi'aa:

<E hino ko Jogiido ruuhuuji Alla din jeefidi e kooe den jeefidi wi'i moftal ngal kon:

<Mido andi kuude maa den, mido andi kadi no wi'aa ko a wuurodo, kono ko a maydo. ² Finu, tiidinaa ko heddi kon, d'un ko ko faandii maayude kon, sabu mi yiiraali kuude maa den wa timmude yeeso Alla an on. ³ Anditu no nanirfaa Kibaaru Moyyo on non, e no hendordaa mo

^e 2:17 2.17 Egg. 16.13-15 e 31 ^f 2:26-28 2.26-28 Zab. 2.9

non. Doftodaa mo, tuubaa! Si a finaali, mi arday wa ngujo, awa kadi a andataa ko e saa'i hombo mi arata, mi juhe.

⁴ «Kono hida mari yimbe seedaabe Sardiisa don, be tuuninaali conci mun din. Be yaaday e an, hara hibe bornii daneegi, ko fii hibe handi e dun. ⁵ Ko wano non kadi, fooludo on ko conci daneegi bornoytoo, awa kadi mi montoytaa innde makko nden ka deftere ngurndan. E hoore dun, mi qirritoyto innde makko nden yeeso Ben an e yeeso malaa'ikaabe mun ben.

⁶ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Batakuru Windanandu Moftal wongal Filadelfii ngal

⁷ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Filadelfii ngal, wi'aa:

«E hino ko *Seniido on daalani moftal ngal kon, dun ko on Goongaajo, jogiido saabi Daawuuda on, on mo tawata ko o udditi kon, hay gooto waawataa sokude, e ko o soki kon, hay gooto waawataa udditode:

⁸ «Mido andi kuude maa den. Awa e hino, mi wadii baafal udditiingal yeeso maa, ngal hay gooto waawataa ombude. A doftike daalol an ngol, a yeddaali innde an nden, wonaa fii kala a duudaa fiira. ⁹ Awa mi addante bee yimbe moftal Ibuliisa, wi'itiibe Yahuudiyankeebe, hara be fenay, hinaa be dun. Mi adday be haa ka ley koyde maa, be jiccoo, be anda wonde mido yidu-maa. ¹⁰ Bay a huutorii njajjaare nde mi yamir-maa nden, min kadi mi dandoyte ndee tampere faandiinde arude e hoore aduna on fow fii ndarndagol hodube ka aduna ben. ¹¹ Mido ara ko neebaa. Tamu fota ko jogidaa kon fii wota hay gooto yettu *meetelol maa ngol.

¹² «Kala fooludo, mi waday mo doosal ka suudu Alla an on, hara o yaltataa don hande kadi. Mi winday innde Alla an on e hoore makko, e innde saare Alla an on, dun ko saare *Yerusalaam heyre iwroore e Alla, tippoo iwruude ka kammu, mi winda kadi innde an heyre nden e hoore makko.

¹³ «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

Batakuru Windanaandu Moftal wongal Laa'udiisa ngal

¹⁴ «Windan kadi malaa'ikaajo moftal wongal Laa'udiisa ngal, wi'aa:

«E hino ko wi'eteedo Aamiina on, on seedejo sella-findeejo goongaajo, dun-le ko on wondo bundu tageefo Alla ngon, wi' moftal ngal kon:

¹⁵ «Mido andi kuude maa den, a wulaa, a buubaa. Sago an ko yo a wonu wuludo maa buubufo. ¹⁶ Ko dun wadi, bay hinaa a hay huunde e dun, a wulaa, a buubaa, mi tuutirte hunduko an kon. ¹⁷ Hida wi'itii galo, aldudo, mo njakkiraaka hay huunde, hara-le a andaa ko a tampudo, yurmudo, baaso, bundo, holdo. ¹⁸ Min mi waajike ma soodugol kanje labbiniraade yiite e juude an fii no laatoraa galo, soodaa kadi conci daneegi ko bornodaa e juude an fii wota hersa kolngal maa ngalɛ feenu, e lekki ko wujaa ka gite maa fii no yi'iraa.

¹⁹ «Kala ben be mi yidi, mi felay be, mi wurta. Awa jooni wakkilo, tuubaa. ²⁰ Awa e hino lan, mido darii ka takko baafal, mido hoddaade. Kala on nanudo hawa an kan, udditi baafal mun, mi naatay ka ontigi, mi naamida e makko, ontigi kadi naamida e an.

²¹ «Kala fooluɔo, mi yefay mo joododugol e an ka jullere an laamu, wano min kadi mi fooliri non, mi joododi e Ben an ka jullere makko laamu.

²² «Mo no mari nowru, yo jento ko Ruuhu Allaahu on woni wowlande mofte den kon.» »

4

Fii Jullere Laamu Allaahu on

¹ Bawto ɗun mi yi'i dambugal no udditii ka kammu. Hawa ka mi adinoo nanude kan, ɗun ko hawa wa'itayka wa hawa *liital, ka wi'immi: «Yawu ɗoo, mi holle ko saatii aroyde kon onsay.» ² Tun Ruuhu Allaahu on tippii e an. Onsay mi yi'i jullere laamu ka kammu, tawi godɗo no joodii e nden jullere. ³ On Joodiido ɗon no jalbiri wa hayre hittunde wi'eteende yasbe e hayre goo kadi no wi'ee sardiire. Tawi yaroowol ndiyan jalbirngol wa hayre hittunde goo wi'eteende zumuruudu no hundunoo nden jullere.

⁴ Tawi kadi julle laamu noogay e nay no hundunoo nden jullere laamu, awa kadi mawbe noogay e nayo, borniibe daneeji, taaruɓe *meetelli kanɗe, no joodinoo e majje. ⁵ Tawi mayande no yalta e nden jullere laamu, wondufe e digge e parjitte. Tawi kadi lampuujii jeedidii hubbuɗi no yeeso nden jullere laamu, ɗin-le ko ruuhuuji Alla ɗin jeedidii. ⁶ Tawi ko wa'i wa baharu laabirɗo wa biini, jalbiri wa jaaman, no yeeso nden jullere laamu.

Tawi tagooje nay wuurufe, mari gite yeeso e baawo, no taarii, hunditi nden jullere laamu. ⁷ Tagooje aranere nden no wa'i wa ngayuuri, ɗimmere nden no wa'i wa kalaldi nagge, yeeso tammere nden no wa'i wa yeeso aaden, nayaɓere nden no wa'i wa simbirre wiiraynde. ⁸ Nde kala e ɗen tagooje nay wuurufe no mari gabitanji jeegoo maruɗi gite nder e baawo. Jemma e palorma ɗe alaa tayindirde wi'ugol:

«Seniido*, Seniido, Seniido,
ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on,
ɗun ko on Woodaado
e on Woodanooɗo
e on Aroyoowo.»¹¹

⁹ Nde ɗee tagooje nay wuurufe mawnini, teddini, jarni on Joodiido e nden jullere laamu woo, ɗun ko on Wuurudo haa poomaa, ¹⁰ onsay ben mawbe noogay e nayo kadi jicco yeeso on Joodiido e nden jullere laamu, be sujjana on Wuurudo haa poomaa, be liba kadi meetelli mabbe ɗin yeeso nden jullere laamu, hara hife wi'a:

¹¹ «Yaa an Joomiraado Alla amen,
hifa handi e darja e teddungal e mbawdi,
ko fii ko an tagi kala huunde.

Awa kadi ko e faale maa ɗun fow tagiraa, woodaa.»

5

Fii Deftere Taggaande nden e Baalun kun

¹ Bawto ɗun mi yi'i kadi on Joodiido ka jullere laamu no jogii ka jungo mun paamo deftere windaande nder e baawo, tagгаа, notiraa tobbe kaape jeedidii. ² Tun mi yi'i malaa'ikaajo tiidufɗo no ewnoo ko tiidii, wi'a: «Ko hombo handi e hoɓbitugol ɗee notande ndee deftere taggaande, uddita nde?» ³ Tawi waawuɗo nde udditide ndaara alaa ka kammu, alaa ka hoore leydi maa ka nder leydi. ⁴ Onsay mi wulli fota, fay tawii hay

gooto handaa e udditugol nden deftere taggaande, hinaa fere ndaara nde. ⁵ Onsay goddo e ben mawbe wonnoobe don wi'immi: «Wota a wullu. Awa e hino Ngayuuri bolondaa *Yahuuda ndin, d'un ko Geeyol Daawuuda ngol, foolii haa waawii hobbitude notande den jeediidi, uddita deftere taggaande nden.

⁶ Ontuma mi yi'i *Baalun wa'itaykun wa waraakun, no darii hakkunde nden jullere laamu e tagooje nay wuurufe den e mawbe ben. Tawi hikun mari galaadi jeediidi e gite jeediidi, tawi ko din woni ruuhuuji jeediidi di Allaahu on immini e leydi ndin fow. ⁷ Kun Baalun ari, hendii nden deftere wonde ka jungo jaamo on Joodiido ka jullere laamu. ⁸ Bay Baalun kun hendike deftere nden, den tagooje nay wuurufe e mawbe ben noogay e nayo ari jiccii yeeso kun Baalun. Tawi mo kala e ben no jogii hoddu, e pelette kanje heewufe urngallooji, di tawata ko torndeeji gomdinbe ben.

⁹ Hibe beytoraynoo beytol kesol, wi'a:

«Hida handi e hendagol ndee deftere,
hobbita notande mayre den,
ko fii a waranooma.

Awa kadi ko yiiyan maa dan sottirandaa Alla
yimbe jeyaabe e kala bolondaa
e kala haala e kala jamaa e kala lepol.

¹⁰ A wadii be laamateeri e *yottinoobe sadaka

fii kurkanagol Alla men on,
awa ben laamoto ka aduna.»

¹¹ Bawto d'un mi nani hawa malaa'ikaabe duudube, mi yi'i kadi hibe hunditi jullere laamu nden e tagooje wuurufe den e mawbe ben, tawi duudeendi mabbe ndin ko dente de guluuje guluuje. ¹² Tawi ben no ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kun Baalun waraakun
no handi e hebugol bawgal
e ngalu e faamu e doole
e teddungal e darja e mantoore.»

¹³ Onsay mi nani kala ko tagaa, ko woni ka kammu e ka hoore leydi e ka nder leydi e ka baharu, e tagu ngun fow, no wi'a:

«Mantoore e teddungal e mangu e bawgal
yo wonan on Joodiido ka jullere laamu,
e Baalun kun, haa poomaa!»

¹⁴ Tawi tagooje nay wuurufe den no wi'a: «Aamiina!» Onsay tawi mawbe ben kadi no jiccotonoo, sujja.

6

Fii Hobbitugol Notande den

¹ Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita wonnde e den notande jeediidi. Mi nani wonnde e den tagooje nay wuurufe no wowlira wa hawa farjitere, wi'a: «Aru!» ² Mi ndaari, mi tawi e hino puccu ranewu. Tawi wadfinoodo ngu on no jogii laapal, o jonnaa *meetelol, o yaari wa fooloowo e fii foolugol.

³ Bay kun hobbiti notannde dimmere nden, mi nani tagoore dimmere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» ⁴ Don kadi puccu goo yalti, tawi hingu wajjiri wa yiite. Wadfinoodo ngu on hendii bawgal ittugol buttu ngun ka hoore leydi fii no yimbe ben warindirira. O jonnaa kaafa njana.

⁵ Bay Baalun kun hobbitii notannde tammere nden, mi nani tagoore tammere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» Mi ndaari, mi tawi e hino puccu balewu. Tawi waddinooḍo ngu on no jogii balansi ¹ ka jungo mun. ⁶ Mi nani ko wa'itata wa hawa iwruka e hakkunde ḍen tagooje nay wuuruḍe, no wi'a: «Sariyaare wootere ngawri ko *dinaruuru wooturu, awa kadi sariyaare tati muutiri ko dinaruuru wooturu, kono nebban ḍan e njaram ḍan wota a bonnu!»

⁷ Bay kun hobbitii notannde nayabere nden, mi nani hawa tagoore nayabere wuurunde nden no wi'a: «Aru!» ⁸ Mi ndaari, mi tawi e hino puccu fultiingu. Waddinooḍo ngu on no wi'ee Mayde, tawi jahannama no jokki mo. Be jonnaa bawgal e hoore peccun nayabun kun ka leydi fii mulirgol yimbe ben kaafa e heege e jabbeeli e kulle buruure ḍen ka leydi.

⁹ Bay kun hobbitii notannde jowabere nden, mi yi'i ka ley *layyorde wonkiiji waranoobe ben sabu humagol maḅbe e daaluyee Alla on e seeditoore nde be wadi nden. ¹⁰ Tawi hidii ewnotonoo ko tiidi, wi'a: «Yaa an Joomiraado *Seniido, Goongaajo, e hara ko haa honde tuma nennotodaa jaawugol hodube ka aduna ben, yottanoo yiiyan amen ḍan?» ¹¹ Mo kala e maḅbe jonnaa dolokke daneejo, be wi'aa yo be fowto kadi e nder saa'ihun, haa tuma adadu gollidoobe e maḅbe ben e musibbe maḅbe wariroyteefe wa maḅbe ben timmi.

¹² Onsay mi yi'i Baalun kun no hobbita notannde jeegaḅere nden. Dimbannde leydi tiidunde wadi, naange ngen bawliri wa bagi sacciraado leefi baleeji, lewru ndun fow kadi wa'i wa yiiyan. ¹³ Tawi kooḍe ḍen ka kammu no saamude ka leydi, wa kuraaje wonḍe saamude nde hendu tiidundu dimbi kurahi. ¹⁴ Tawi kammu ngun no dira taggora wa gatal, awa kadi pelle ḍen e suriije ḍen fow dirti ka wonnoo ḍon. ¹⁵ Lambe aduna ben e teddube ben e hooreebe suufaabe ben e aldube ben e dolnube ben e jiyaabe ben fow e rimbe ben no suudoyii ka pammeeje e ka lombi pete pelle, ¹⁶ e hoore hibe wi'a pelle ḍen e pete ḍen: «Yanee e hoore amen, suudon men gite oo Joodiido ka jullere laamu e tikkere Baalun kun! ¹⁷ Ko fii jalaande mawnde tikkere maḅbe nden arii, e ko hombo waawata nde dartaade?»

7

Adadu Maandinaabe ben

¹ Bawto ḍun mi yi'i malaa'ikaabe nayo no darii e cobbuli leydi ndin nay, hibe jogitii keneeli cenḍe aduna on nay fii wota hendu wifu e hoore leydi ndin e ka hoore baharu e hoore leggal woo kadi. ² Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no iwra ka funnaange, himo wondi e maande Alla Wuurudo on. O ewnii ko tiidi ben malaa'ikaabe nayo, yedanoobe wadugol bone ka leydi e ka baharu, o wi'i: ³ «Wota on meemu leydi ndin e baharu on e ledḍe ḍen, haa men wada maande ka tiide kurkaadi Alla men on.» ⁴ Awa kadi mi nani adadu maandinaabe ben. Ko be guluuje teemedere e cappande nayo e nayo e nder bolondaaji *Banii-Isra'iila'en ben fow:

⁵ Ka bolondaa Yahuuda, ko be guluuje sappoo e diḍo maandinaa, ka bolondaa Ruubaynu, ko be guluuje sappoo e diḍo, ka bolondaa Gaada, ko be guluuje sappoo e diḍo, ⁶ ka bolondaa Asiira, ko be guluuje sappoo e diḍo, ka bolondaa Naftali, ko be guluuje sappoo e diḍo,

¹ 6:5 6.5 «Balansi» no wi'ee kadi «sikeeli» maa «peesirdun».

ka bolondaa Manasse, ko be guluuje sappoo e dido,
 7 ka bolondaa Sim'uunu, ko be guluuje sappoo e dido,
 ka bolondaa Lewi, ko be guluuje sappoo e dido,
 ka bolondaa Yassaakara, ko be guluuje sappoo e dido,
 8 ka bolondaa Zabuluunu, ko be guluuje sappoo e dido,
 ka bolondaa Yuusufu, ko be guluuje sappoo e dido,
 ka bolondaa Buniyamiinu kadi, maandinaabe ben ko be guluuje sappoo e dido.

Fii Jamaa Moolanaado on

9 Bawto dun mi ndaari, mi tawi e hino jamaa moolanaado, mo hay gooto waawataa limude, mo leyyi din fow, mo bolondaaji din fow, mo jamaaji din fow e mo haalaaji din fow, no darii yeeso jullere laamu nden e yeeso Baalun kun. Hibe bornii conci daneeji, hibe jogii baape tugi ka juude maɓɓe, 10 hibe ewnoo ko tiidi, wi'a:

«Kisiyee on ko e Alla men on iwri,
 on Joodiido ka jullere laamu,
 e *Baalun kun!»

11 Tawi kadi malaa'ikaabe ben fow no darii hunditi jullere laamu nden e mawbe ben e tagooje nay wuurufe den, hibe jiccotonoo yeeso jullere laamu nden, be sujjana Alla 12 e hoore hibe wi'a:
 «Aamiina!

Mantoore e mangu e faamu e jaaroore
 e teddungal e bawgal e doole,
 ko Alla men on wonani haa poomaa. Aamiina!»

13 Onsay goddo e mawbe ben yetti haala kan, wi'immi: «Ko hombe woni bee borniibe conci daneeji, e ko honto be iwi?»

14 Mi jaabii mo, mi wi'i: «Koohoojo an, an hida andi.»

Onsay o wi'immi: «Ko ben woni iwbe e satteende mawnde nden, be wuppil conci maɓɓe din, be rawnini di ka yiyyan Baalun kun. 15 Ko dun wadi si:

Hibe ka yeeso jullere laamu Alla,
 hibe rewa mo jemma e palorma ka suudu makko.

Joodiido on ka jullere laamu duwiray] be suudu mun ndun.

16 Be weeletaake hande kadi,
 be dondetaake hande kadi,
 naange ngen hewtataa be hande kadi,
 nguleendi woo kadi hewtataa be.

17 Ko fii Baalun wonkun kun ka tumbo jullere laamu ornay be,
 ardoe be ka bulli ndiyan ngurndan dan,
 awa kadi Alla fittay kala gondi wondi ka gite maɓɓe.»

8

Fii Hobbitugol Notannde Jeedifaabere nden

1 Bay Baalun kun hobbitii notannde jeedifaabere nden, deeyannde wadi ka kammu wa feccere saa'i. 2 Mi yi'i malaa'ikaabe njeedido, dariiibe yeeso Alla ben, no jonnee *liite jeedidi. 3 Malaa'ikaajo goo ari, woni ka *layyorde, tawi himo jogii tindohun sunnirkun urngallooji tafiraakun kanje. O jonnaa urngallooji buy fii sakkodugol di e torndeeji gomdinbe ben fow ka layyorde tafiraande kanje wonde yeeso jullere laamu nden.

⁴ Curki urngallooji dɛn wondude e torndeeji gomdɛnbe ben yenti e juude malaa'ikaajo on yeeso Alla. ⁵ Malaa'ikaajo on yetti tindohun sunnirkun urngallooji kun, hebbini kun yiite layyorde nden, o bugii ka hoore leydi. Parjitte wadi, e digge e mayande e dimbannde leydi.

Fii Wuttande Liite Arane den Jeegoo

⁶ Malaa'ikaabe njeedɛfo, joginoobe liite den jeedɛfi, hebulanii wuttugol de. ⁷ Arano on wutti liital mun ngal. Marmalle e yiite jillunge yiiyan wadi, bugaa ka leydi. Peccun tammun leydi ndin e peccun tammun ledde den sumi, hudo hecco kon fow sumi.

⁸ Malaa'ikaajo dimmo on kadi wutti liital mun ngal. Ko nanditata e fello moolanaango hubbungo bugaa ka baharu. Feccere tammere baharu on wonti yiiyan, ⁹ feccere tammere ko tagaa ko wuuri ka nder baharu kon muli, feccere tammere e laade den lancii.

¹⁰ Malaa'ikaajo tammo on kadi wutti liital mun ngal. Hoodere moolanaande hubbirnde wa jowlol iwi ka kammu, yani e feccere tammere maaje den e bulli ndiyan dɛn. ¹¹ Tawi innde nden hoodere ko Afsantiina.^k Feccere tammere di'e den waylii, wonti ko haadi. Yimbe buy maayiri sabu dan ndiyan haadufan.

¹² Malaa'ikaajo nayabo on kadi wutti liital mun ngal. Feccere tammere naange ngen piyaa, wondude e feccere tammere lewru ndun e feccere tammere koode den, fii no feccere tammere dɛn ndayguuji nibbitira, e no feccere tammere jalbeendi jallal ngal mutira, jemma on kadi wano non.

¹³ Mi ndaari, tawi simbirre no wiira ka weeyo dow. Mi nani hinde wi'a e hawa tiiduka: «Bone, bone, bone wonanii hodufe ka aduna ben sabu hito deya liite de malaa'ikaabe ben tato faandii wuttude!»

9

¹ Malaa'ikaajo njowaɓo on kadi wutti *liital mun ngal. Mi yi'i hoodere no iwi ka kammu, yani ka leydi. Nde jonnaa saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin. ² Nde udditi gaygii ngin alaa kattudi ngin, yalti ka nder gaygii ton curki, wa curki beembal yiite moolanaangal. Naange ngen e yaasi on nibbitiri sabu curki ngin gaygii. ³ Immorde e kin curki, kanuuji yalti ka leydi, di jonnaa bawgal sifa bawgal jahe den ka leydi. ⁴ Di wi'aa, wota di meemu kudol woo ka leydi e kala ko heccidi e kala leggal, kono ko yimbe be alaa maande Alla nden ka tiide mun tun di meemata. ⁵ Kono di yamiraa wota di waru be, kono yo di tampin be e nder lebbi jowi, tawi tampere ko di wafaynoo kon ko wa tampere yaare si fidii godfo. ⁶ E nder den balde don, yimbe ben dabɓay mayde nden, kono be yi'ataa nde few. Be suboto mayde, kono mayde nden dogaa be wodditoo.

⁷ Din kanuuji no nandita e pucci eltaadi fii hare. Tawi no ka ko'e majji ko nanditata e *meetelli kanje, geece majji on no nandita e geece neddanke. ⁸ Hidɛ mariri sukundu wa debbo, niyye majji on kadi no nandita e piyye ngayuuje. ⁹ Tawi hiwitordɛ berde majji on no wa'i wa bedɛ njandi, e hitooji gabitanji majji on kadi no nandita e hito *giri-giriije de pucci duududi poodata, no dogana hare. ¹⁰ Tawi bukki majji on no mari ndompe wa de jahe den, tawi bawgal ko di tampiniraynoo yimbe ben kon e nder lebbi jowi ko ka bukki majji woni. ¹¹ Tawi ko wonani di lando ko malaa'ikaajo gaygii ngin alaa kattudi ngin, mo tawata innde mun e haala Yahuudiyanke

^k 8:11 8.11 «Afsantiina» no firi «ko haadi».

ko «Abaduuna», ^m innde makko nden kadi e haala Gereekiyanke ko «Apoliyon». ⁿ

¹² Bone arano on feyyii, awa boneeji dīdī no arude bawto dūn.

¹³ Malaa'ikaajo jeegabo on kadi wutti liital mun ngal, mi nani hawa no iwa e cobbi nay *layyorde tafiraande kanje wonde nden yeeso Alla, ¹⁴ no wi'a malaa'ikaajo njeegabo joginoodo liital ngal: «Firtu malaa'ikaabe nayo habbaabe ka maayo njano Furaatiwol ben!» ¹⁵ 'Ben malaa'ikaabe nayo, hebulaninoobe fii on saa'i e nden jalaande e ndun lewru e nden hitaande, firtaa, fii warugol feccere tammere e yimbe ben. ¹⁶ Mi nani adadu waddinoobe pucci fii hare ben ko be guluuje noogayo laabi guluuje sappo. ¹⁷ E hino no mi yi'iri non pucci dīn e waddinoobe dī ben e nder fejjninande nden: tawi waddinoobe dī ben no jogii hiwitorde berde wojiirayde wa yiite, mbulorde wa baka e wa'itayde wa nete. Tawi ko'e pucci dīn no nandita e ko'e ngayuuje, yiite e curki e mbollan yiite no yalta ka kundule majji. ¹⁸ Peccun tammun e yimbe ben wariraa dīi albala'uui doo tati, dūn ko koo ko yaltata ka kundule majji, dūn ko yiite ngen e curki kin e mbollan yiite d'an. ¹⁹ Ko fii bawgal pucci dīn ko ka kundule majji e ka bukki majji woni. Bukki majji on no nandita e bolle, hidī mari ko'e ko dī wadira bone.

²⁰ Yimbe heddinoobe be wariraaka dīn albala'uui ronki tuubude kuude de be wadiri juude maḅbe den. Be accaano sujjangol jinnaaji dīn e sanamuuji tafiraadī kanje e kaalisi e sila e kaaye e ledde, dī waawataa yi'ude maa wowlude maa yahude. ²¹ Be ronki tuubude kadi fii ko be itti ko'e kon, e mbilankaaku maḅbe ngun e jeeno maḅbe ngon e guyaale maḅbe den.

10

Fii Malaa'ikaajo on e Deftun Taggaakun kun

¹ Mi yi'i malaa'ikaajo goo dolnudo no iwra ka kammu, no bornii duulere, no hippii yaroowol ndiyan ngol. Yeeso makko ngon no wa'ita wa naange ngen, koyde makko den kadi no wa'ita wa tugaale yiite. ² Himo jogii deftun udditaakun ka jungo makko. O tippi koyngal makko paamal ngal ka baharu, nanal ngal ka leydi. ³ O ewnii ko tiidī wano ngayuuri riggorta. E nder ko o ewnii kon, parnitte den jeedidī wadī hito. ⁴ Bay parnitte den jeedidī wadī hito, tawi mido hebulanii windugol, kono mi nani hawa ka kammu, no wi'a: «Wadu gundoo ko parnitte den jeedidī wi'i kon, hara a windaali.»

⁵ Awa kadi on malaa'ikaajo, mo mi yi'unoo no tippi ka ndiyan e ka leydi, townii jungo mun paamo ngon, fewtini ka kammu. ⁶ O woondiri on Wuurudo haa poomaa, on Tagudo kammu e ko woni ton, tagi leydi e ko woni e mun, tagi baharu e ko woni e mun kon, wonde uuda alaa hande kadi. ⁷ Kono e nder balde de malaa'ikaajo njeedidabo on faandii wuttugol *liital ngal, gundoo Alla on laatoto wano o fejjnirannoo non kurkaadī makko dīn, dūn ko annabaabe ben.

⁸ Onsay hawa, ka mi nanunoo kan iwruude ka kammu, wi'irimmi nii kadi: «Yahu, yettaa kun deftun udditaakun e jungo oo malaa'ikaajo tippudo ka baharu e ka leydi.» ⁹ Mi yahi ka malaa'ikaajo on, mi wi'i yo o jonnaan deftun kun. O wi'immi: «Yettu kun, paamaa. Kun hebbinay reedu maa ndun ko haadī, kono kun weliray wa njuuri ka hunduko maa.»

¹⁰ Mi yetti deftun kun e juude malaa'ikaajo on, mi jaami. Kun weliri ka hunduko an wa njuuri, kono bay mi bennii kun, reedu an ndun heewi ko haadi. ¹¹ Mi wi'aa kadi: «Hida haani haalude kadi ko Alla longin maa ko yowitii e jamaaji buy e leyyi buy e haalaaji buy e lambe buy.»

11

Fii Seedeebe ben Dido

¹ Mi jonnaa kadi kudol kalin nanditayngol e sawru, mi wi'aa:

«Immo etaa suudu Alla ndun e *layyorde nden, limaa rewoobe ton ben.

² Kono dingiral suudu Alla ndun, accu d'un feere, wota a etu d'un, ko fii d'on yedaama be gomdinaa ben, be yaabay saare hormorde nden e nder lebbi cappande nay e didi. ³ Mi newnanay seedeebe an borniibe concii heynordi ben dido, haalugol ko mi longini be e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeego.»

⁴ Ko ben woni ledde *zaytuuni den didi e joddinirde pitilli den didi wonde yeeso Joomiraado leydi ndin. ⁵ Si goddo no faalaa be wafude ko boni, yiite yaltay ka kundule mabbe, jaama aybe mabbe ben. Ko nii kala faalaado be wafude ko boni warirte. ⁶ Hibe mari bawgal ombugol kammu ngun fii wota ndiyan aru e balde de be haalata ko Alla longini be kon. Hibe mari kadi bawgal waylugol di'e den yiiyan, e libugol ka hoore leydi kala noone jabweeli saa'i mo be faalaa woo.

⁷ Nde be timminoyi seeditoore mabbe nden, kullii iwroyayngii ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin haboyay be, ngii foola be, ngii wara. ⁸ Fureeji mabbe din luttay ka ballangal nden saare mawnde nde Joomi mabbe on fempanoo e mun. Nden saare no jammaa *Saduuma maa *Misira. ⁹ Yimbe jamaaji din fow e bolondaaji din fow e haalaaji din fow e leyyi din fow ndaaray fureeji mabbe din e nder balde tati e feccere, be saloo yo be surre.

¹⁰ Hodube ka aduna ben weltoyoo fii mayde mabbe nden, be wona e nder weltaare, be neldindira, ko fii ben annabaabe dido lettii yimbe ben ka leydi.

¹¹ Bay balde tati e feccere den feyyii, foofaango ngurndan iwrungo e Alla naati e din fureeji, be immii, be darii, onsay kulol moolanaangol hefi ben yi'unooobe d'un. ¹² Be nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a be: «Yawee gaa!» Be yawi ka kammu e nder duulere, aybe mabbe ben yi'i be.

¹³ Ko e on saa'i don, dimbannde leydi tiidunde wafi, feccere sappabere e saare nden lancii. Yimbe guluuje njeedido maayiri sabu nden dimbannde leydi, heddiibe ben huli, mawnini Alla Jom kammu on. ¹⁴ Bone dimmo on feyyii, e hino tammo on no arude.

Fii Wuttannde Liital Jeedidabal ngal

¹⁵ Malaa'ikaajo njeedidabo on kadi wutti *liital mun ngal. Hawaaji tiidufdi nanii ka kammu, no wi'a:

«Laamateeri aduna on wontii e juude Joomiraado on e Toddaado makko on, d'un ko *Almasiihu on, o laamoto haa poomaa.»

¹⁶ Tawi mawbe noogay e nayo, joodinoobe ka julle mun laamu yeeso Alla ben, no jiccanii Alla sujani mo, ¹⁷ e hoore hibe wi'a:

«Men jarni ma, yo Alla Joomiraado,
Jom Bawgal, Woodaado e Woodanoodo,
ko huutordaa bawgal maa tiidungal ngal kon

e ko jodfɔndɔfaa laamu maa ngun kon.

¹⁸ Hari leyyi dɔn seytinii,
kono tikkere maa nden arii,
wondude e saa'i jaawugol maybe ɓen,
e yobugol kurkaadi maa dɔn, dɔn ko annabaabe ɓen,
e laabuɓe ɓen e huloobe innde maa nden,
gila e fandube haa e njandube,
e mulugol muloobe leydi ndin ɓen.»

¹⁹ Onsay suudu Alla ndun ka kammu udditii, *kankiranwal seeditoore makko nden feepi ka suudu makko. Mayande wadi, e digge e parjitte e dimbannde leydi e marmalle tiidufe.

12

Fii Debbo Sowiido on e Ningiwii ngin

¹ Maande njannde feepi ka kammu: tawi ko debbo ɓorniido naange ngen, lewru ndun no ka ley koyde makko, e *meetelol ngol koode sappoo e didi ka hoore makko. ² Tawi ko sowiido, himo sonkude fii muuseendi jibngol ngol.

³ Maande goo kadi feepi ka kammu: tawi e hino *ningiwii njanin bodewii, ngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji jeedidi no e hoore den ko'e. ⁴ Tawi bukkol maggii on no fitta feccere tammere koode den ka kammu, bugoo ka leydi. Tawi ngin ningiwii no darii yeeso debbo wondo firtaade on fii modugol boobo on nde o firtori mo. ⁵ O firtii boobo gorko, ardortoodo leyyi dɔn fow labbooru njandi. On boobo makko wippitaa, nawraa ka Alla, ka jullere makko laamu. ⁶ Onsay debbo on dogi, yaari ka wulaa, ka o joginoo nokkuure ka Alla eɓɓannoo mo, fii no o dankoree dɔn e nder balde wuluure e teemedde didi e cappande jeegoo.

⁷ Hare wadi ka kammu, Miikaa'iilu e malaa'ikaabe mun ɓen piiridi e ngin ningiwii. Ningiwii ngin e malaa'ikaabe mun ɓen kadi piiridi e mabbe. ⁸ Kono ngii foolaali, tawi wonunde alanaa ngii ka kammu, kangii e malaa'ikaabe maggii ɓen. ⁹ Ngin ningiwii njanin, dɔn ko ndiya mboddi araniri wi'eteendi Ibuliisa maa Seytaane, ngin faljingii yimbe aduna on fow, bugodaa e malaa'ikaabe mun ɓen ka leydi.

¹⁰ Onsay mi nani hawa tiiduka ka kammu, no wi'a:
«Jooni kisiyee iwrufo e Alla men on arii,
wondude e bawgal mun ngal e *laamu mun ngun,
e laamu Toddaado makko on, dɔn ko *Almasiihu on.

Ko fii toopnoowo musibbe men ɓen,
on wonnoodo ɓe toopude yeeso Alla jemma e palorma, bugaama.

¹¹ Be foolirii ngii yiyan Baalun kun,
e sabu kongol seeditoore mabbe nden.

Awa kadi ɓe ronkaali hebulaade
hay yeebugol ngurndan mabbe dan
haa ɓe maaya.

¹² Ko dɔn wadi, weltee yo kammuuli
e onon hodube ka kammuuli!

Bone wonanii leydi ndin e baharu on,
ko fii Ibuliisa tippike e mon.

Himo heewi tikkere,
bay o andii ko saa'ihun nii heddanii mo.»

¹³ Bay ngin ningiwii tawii bugaama ka leydi, ngii jokki debbo heɓunooɗo boobo gorko on. ¹⁴ Onsay debbo on yedaa gabitanji simbirre mawnde nden, fii ko o wiirira ka wulaa, ka nokkuure makko, ka o danketee ɗon e nder saa'i, e nder saa'iiji e feccere saa'i, ka woɗɗitii mboddi ndin. ¹⁵ Immorde ka sekko mayri, mboddi ndin furi ndiyan wa maayo ɓaawo debbo on, fii no o yoolora ka maayo. ¹⁶ Kono leydi ndin faabii debbo on, ndin leydi udditi hunduko mun kon, ndi yari maayo ngo ngin ningiwii furiri sekko mun kon. ¹⁷ Ngin ningiwii seytinani debbo on, ngii yahi haɓugol luttuɓe e jurriya makko on ɓen, ɗun ko ɓen ɗoftiibe yamirooje Alla ɗen, humii e seeditoore Iisaa nden. ¹⁸ Onsay ngii darii ka hoore njaareendi ka baharu.

13

Fii Kullii Saafingii ka Baharu ngin

¹ Bawto ɗun, mi yi'i kullii no saafoo ka nder baharu marngii ko'e jeedidi e galaadi sappo, tawi katanji sappo no e hoore ɗin galaadi. Inde hoynuɗe Alla kadi no windii e hoore ɗen ko'e. ² Ngin kullii ngii mi yi'i no nandita e buutoori, taape maggii on no nandita e taape kullii no wi'ee ursaa, sekko maggii on kadi no nandita e sekko ngayuuri. Ningiwii* ngin okki ngin kullii doole mun ɗen e jullere mun laamu nden, wondude e bawgal mawngal. ³ Tawi wonnde e ɗen ko'e maggii no wa'i wa wariraande soppande, kono on barme waroowo sellinaa. Aduna on fow ɗaldi, ɓe rewi ngin kullii. ⁴ Yimɓe ɓen fow sujani ningiwii ngin, ɓay ngii jonnii ngin kullii bawgal maggii on. ɓe sujani ngin kullii kadi e hoore hiɓe wi'a: «Ko hombo wa'i wa ngin kullii maa hara ko hombo waawi ngii haɓude?»

⁵ Tawi ngin kullii no yedaa sekko wowlayko haalaaji mawnintinaare, hoyna Alla, tawi hingii jonnaa bawgal e nder lebbi cappande nay e didi. ⁶ Hingii udditi sekko maggii on, hingii hoyna Alla, hoyna innde makko nden e wonirdu makko ndun, e ɓen hoɗuɓe ka kammuuli. ⁷ Tawi ngin kullii no newnanaa haɓidugol e yimɓe Alla ɓen, foola ɓe. Tawi hingii okkaa bawgal e hoore bolondaaji ɗin fow e jamaaji ɗin fow e kala haala, e hoore leyyi ɗin fow kadi. ⁸ Tawi hoɗuɓe ka aduna ɓen fow sujjanay ngii, ɗun ko ɓen ɓe innde mun windaaki gila ka fudɗoode aduna ka deftere ngurndan wonannde Baalun hettanookun layya kun.

⁹ Mo no mari noppi nanirdi yo nanu!

¹⁰ On mo no hoddiranaa maccindinagol,
bee o maccindinoo.

On mo no hoddiranaa warireede kaafa,
bee o wariree kaafa.

Ko ɗun wadi si yimɓe Alla ɓen
no haani ɗajjaade, gomɗina.

Fii Kullii Sortiingii ka Leydi ngin

¹¹ Bawto ɗun, mi yi'i kullii goo no sortoo ka nder leydi, marngii galaadi ɗidi nanditaydi e galaadi ga'un baalun, hingii wowliraynoo wa ningiwii. ¹² Tawi ngin kullii no wada bawɗe kullii aranii ngin fow e tawnde maggii. Ngii wadi feere no leydi ndin e hoɗuɓe e hoore mayri ɓen sujjirana ngiya kullii aranii sellinananoongii barme waroowo. ¹³ Ngii wadi maandeeji moolanaadi, haa hay ngii jippini ka leydi yiite iwngɗe ka kammu yeeso

† 13:2 13.2 «Ursa» ko kullii njanii marngii leebi, juutungii pedaali.

yimbe ben. ¹⁴ Tawi ngin kullii no faljiniraynoo hodufbe ka aduna ben maandeeji di ngii yedanoo wadugol din yeeso ngiya kullii aranii, e hoore hingii yamira ben yimbe wonbe ka aduna yo be wadu nandolla ngiya kullii soppiranoongii kaafa, kono ngii wuuri. ¹⁵ Ngin kullii yedaa bawgal wadangol ndun nandollaaru ngiya kullii foofaango ngurndan fii no ndun nandollaaru waawira wowlude, ndu wona sabu kala on mo jabaali sujjannde ndu no wariree. ¹⁶ Ngii karhi kadi fow, gila e fandube haa e njandube, galo e baaso, dimo e maccudo wadanegol maande ka jungo mun naamo maa ka tiinde, ¹⁷ hara kadi hay gooto waawataa soodude maa yeeya si alaa nden maande, nden-le ko innde ngin kullii maa adadu innde maggii on. ¹⁸ Doo non, maa faamu: On mo no mari hakkil, yo limu adadu innde ngin kullii, ko fii ko adadu nedfanke non. On adadu ko teemedde jeegoo e cappande jeegoo e jeegoo.

14

Fii Baalun kun e Sottaabe ben

¹ Bawto dun mi yi'i Baalun kun no darii ka Fello *Siyuuna, wondude e yimbe guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, be innde makkun e innde Ben makkun on windii e tiide mun. ² Mi nani hawa ka kammu, wa hawa di'e duudude maa wa hawa riggannde tiidunde, tawi kan hawa ka mi nani no nandita e hito korli di hodooobe hodata. ³ Tawi ben hodooobe no beyta beytol kesol yeeso jullere laamu nden e yeeso tagooje nay wuurude den e yeeso mawbe ben. Tawi hay gooto waawataa ekkitaade ngol beytol si hinaa bee guluuje teemedere e cappande nayo e nayo, sottanoobe ka aduna. ⁴ Dun ko ben be tuuninoraali rewbe, be woni laabube, be andaali debbo. Be jokki *Baalun kun kala ka kun yaari. Be woni sottaabe e hakkunde yimbe ben, be weebitanaa Alla e Baalun kun wa ko adaa soppiteede. ⁵ Awa kadi karaaje mabbe jantaaki penaale, ben ko be aldaa e feloore.

Fii Ewol Naawoore Joomiraado on

⁶ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo goo no wiira ka weeyo dow, no jogii Kibaaru Moyyo poomayankeejo on fii fejnningol mo hodube ka leydi ben e kala lepol e kala bolondaa e kala haala e kala jamaa. ⁷ Tawi on malaa'ikaajo no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Hulee Alla, mawninon mo, ko fii saa'i mo o paawata e mun on hewtii. Awa sujjanee on Tagudo kammu ngun e leydi ndin e baharu on e bulli ndiyan din!»

⁸ Malaa'ikaajo dimmo hikkiido e arano on kadi wi'i: «Nde yanii! Ndee saare *Baabiila mawnde mandilindirnde leyyi din fow himmeeji jinaa mun, yanii!»

⁹ Malaa'ikaajo tammo hikkiido e aranbe ben dido no wowla hawa tiiduka, wi'a: «Kala on sujjanfo kullii ngin e nandolla maggii on, hebi maande maggii on ka tiinde maa ka jungo mun, ¹⁰ yaray njaram tikkere Alla nden wancinaadan ka peddukun tikkere makko hara dan jillaaka, o lettiree kadi mbollan yiite yeeso malaa'ikaabe laabube ben e Baalun kun!

¹¹ Curki lette mabbe den yaway haa poomaa, e hoore fowtaare alanaa be jemma e palorma, dun non ko kala on sujjanfo ngin kullii e nandolla maggii on, e kala on hebudo maande innde maggii on.»

¹² Ko dun wadi si yimbe Alla doftiibe yamirooje Alla den, duumii e gomdingol Iisaa ben, no haani njappaade. ¹³ Mi nani kadi hawa ka kammu,

no wi'a: «Windu wonde: <Maybe gila jooni no humondiri e Joomi on ben ko malaabe.> »

Ruuhu Allaahu on wi'i: «Ko non woniri, be fowtoto gollleeji maɓɓe ɗin, bay kuude maɓɓe ɗen no jokki be.»

Fii Baagol Aduna on

¹⁴ Bawto ɗun mi yi'i duulere daneere, tawi nanditayɗo e bii-aaden no joodii e hoore nden duulere, tawi *meetelol kanje no ka hoore makko, tawi wortowal welngal no ka jungo makko. ¹⁵ Tun malaa'ikaajo goo yalti e suudu Alla ndun ka kammu, no ewnoo ko tiidɗi, wi'a on joodiido e nden duulere: «Yettu wortowal maa ngal, wa'aa, ko fii saa'i baagol ngol hewtii! Ko wa'etee kon ka hoore leydi bendii!» ¹⁶ Onsay on joodiido e nden duulere fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, ko woni ka leydi kon wa'ii.

¹⁷ Malaa'ikaajo goo kadi yalti e suudu Alla wonda ka kammu ndun, tawi on kadi no jogii wortowal welngal. ¹⁸ Tun malaa'ikaajo goo kadi jogiido bawde e hoore yiite ngen yalti ka *layyorde, o ewnii oya malaa'ikaajo jogiido wortowal welngal ko tiidɗi, o wi'i mo: «Yettu wortowal maa welngal ngal, tettaa dukke *wiijnu wonde ɗen ka leydi, ko fii biɓɓe majje on bendii!» ¹⁹ On malaa'ikaajo fewtini wortowal mun ngal ka leydi, hayli, o tetti wiijnuje wonde ɗen ka leydi, o bugii ko o tetti kon ka nder wuugirgal njanal tikkere Allaahu on. ²⁰ Den wuugoyaa ka sera saare, yiyan yalti e ngal wuugirgal haa tooweendi majjan hewti lagambe pucci ɗin, junndi ilol majjan on hawri embere kilomeeterji teemedde tati.

15

Fii Albala'uui Sakkitori ɗin Jeediɗi

¹ Onsay mi yi'i maande moolanaande ɗalɗinnde goo kadi ka kammu, nden-le ko malaa'ikaabe njeediɗo jogiibe albala'uui ɗin jeediɗi. Ko ɗin albala'uui woni sakkitori ɗin, ko fii ko kanji woni timmoode tikkere Alla nden. ² Mi yi'i kadi ko wa'i wa baharu jalbirdo wa jaaman, jilludo yiite. Tawi foolube ngiya kullii e nandolla mun e adadu innde mun nden no darii e hoore on baharu jalbirdo wa jaaman, hibe jogii korli Allaahu on. ³ Hife beyta beytol Muusaa, on jiyaado Alla, e beytol *Baalun kun, hibe wi'a:

«Yaa an Alla, Joomiraado, Jom Bawgal,
kuude maa ɗen ko mawde,
awa kadi ko hawniide,
laawi maa ɗin ko feewuɗi, goongindɗi,
yo Lando leyyi fow!

⁴ Yaa an Joomiraado,
hara ko hombo ronkay-maa hulude,
maa ronkata mawninde innde maa nden?
Bay ko an tun woni *Seniido!
Bay leyyi ɗin fow aray sujjane!
Bay kuude maa feewude ɗen feppinaama!»

⁵ Bawto ɗun mi yi'i kadi nokkuure hormorde wonde ka nder wonirdu ndu seeditoore nden woni e mun ndun, no additoo ka kammu. ⁶ Tawi malaa'ikaabe njeediɗo jogiibe albala'uui ɗin jeediɗi no yalta e nden nokkuure. Tawi ben no bornii conci laabudɗi jalbudɗi, hibe daditii dattii kanje ka fewndo berde maɓɓe. ⁷ Wonde e ɗen tagooje nay wuurude jonnii ben malaa'ikaabe njeediɗo pelette kanje jeediɗi heewude tikkere

Allaahu on, d'un ko on Wuuruɗo haa poomaa. ⁸ Onsay nden nokkuure hormorde heewi curki sabu mangu Allaahu on e bawgal makko ngal. Tawi hay gooto waawataa naatude e ndun suudu haa d'in albala'uuji jeedid'i d'i malaa'ikaabe ben njeedid'o jogii, timma.

16

Fii Pelette Tikkere Alla den Jeedid'i

¹ Mi nani kadi hawa tiiduka iwrude ka nokkuure hormorde, no wi'a malaa'ikaabe ben njeedid'o: «Yahee, hibboyon ka leydi den pelette jeedid'i tikkere Alla nden!»

² Arano on yahi, hibbi feleterere mun nden ka hoore leydi, tun temmeeje kaanude muusude hebi be nden maande ngin kullii wonnoo e mun, sujani nandolla maggii on.

³ Dimmo on kadi hibbi feleterere mun nden ka baharu, on baharu wonti yiyan wa yiyan mayɗo. Kala ko wuurunoo ka baharu maayi.

⁴ Tammo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maaje e ka bulli ndiyan, di'e den wonti yiyan. ⁵ Tun mi nani malaa'ikaajo di'e den no wi'a: «Ko a Feewuɗo,

an oo Woodaado e Woodanoɗo,
an oo *Seniido,

sabu ko jaawirɗaa nii kon.

⁶ Ko fii be hibbiino yiyan yimbe Alla ben wondude e yiyan annabaabe ben,

awa jooni a yedii be yiyan ko be yara, hife foddi e d'un!»

⁷ Mi nani kadi *layyorde nden no wi'a:

«Hiiyii, yaa an Alla Joomiraado, Jom Bawgal,
jaawooje maa den ko goongaaje, ko feewuɗe!»

⁸ Onsay nayabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka naange, nge yedaa sunnirgol yimbe ben yiite. ⁹ Yimbe ben sunniraa nguleendi tiidundi, be woni e hoyngol innde Alla nden, on mardo bawgal e hoore d'in albala'uuji, be ronki tuubude fii no be mawninira mo, kanko Alla.

¹⁰ Njowabo on kadi hibbi feleterere mun nden ka hoore jullere laamu kullii ngin, laamateeri maggii on nibbiti. Yimbe ben nati dende hakkee muuseendi, ¹¹ be woni e hoyngol Alla kammu ngun sabu muuseendiiji maɓbe d'in e temmeeje maɓbe den, kono be ronki tuubude kuude maɓbe den.

¹² Njeegaɓo on kadi hibbi feleterere mun nden ka maayo njano Furaatiwol. Ndiyan dan beebi fii wadangol lambe iwraybe funnaange ben data. ¹³ Mi yi' ruuhuui tati tuunudi nanditaydi e toti-paccala no yalta ka sekko ngin *ningiwii e ka sekko kullii ngin e ka hunduko waditiido annabaajo on.

¹⁴ Tawi ko ruuhuui jinnaaji wondi wadude maandeeji, yaara ka lambe leydi ndin fow, fii mottindirgol be fii hare jalaande mawnde Alla Jom Bawgal on.

¹⁵ «Awa mido ardude wa ngujo! Maloore wonanii on hakkilando, mari conci mun d'in, fii wota o laato holdo, e wota hersa makko kan bangu!»

¹⁶ Din jinnaaji no mottindira ben lambe e ndee nokkuure wi'eteende Har-Magadaana e haala Yahuudiyanke. ¹⁷ Malaa'ikaajo njeedid'abo on hibbi feleterere mun nden ka hendu, hawa tiiduka yalti ka suudu Alla iwrude ka jullere laamu, no wi'a: «Timmii!» ¹⁸ Mayande e digge e parnitte wadi wondude e dimbannde leydi tiidunde, nde sifa mun e tiidude hari wadaali gila yimbe ben woni ka hoore leydi. ¹⁹ Saare njannde nden feccii

pecce tati, ca'e leyyi dɛn yani. Alla anditi fii saare *Baabiila mawnde nden, o yedi nde feletere njaram tikkere makko tiidunde nden. ²⁰ Suriije den fow dogi, pelle den kadi ronkaa yiiteede. ²¹ Marmalle njane, de tawata nde bee e majje ko wa kilooji cappande nay, iwi ka kammu, yani e hoore yimbe ben. Be woni e hoyngol Alla sabu on albala'u iwrufo e den marmalle, ko fii hari on albala'u ko tiidufu haa feyyiti.

17

Fii Naawoore Debbo Cagaajo Mawfo on

¹ Bawto dun, godfo e ben malaa'ikaabe njeedifo joginoobe pelette den jeedifi ari, wi'immi: «Aru, mi hollete naawoore debbo cagaajo mawfo on, ka joodii don ka di'e duudufe. ² Ko e makko, kanko on debbo cagaajo, lambe aduna ben jokkiri jinaa, e hofube ka aduna ben mandiliri jinaa makko on!»

³ Onsay Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi ka wulaa. Mi yi'i debbo no joodii e hoore kullii bofewii heewungii inde hoynude Alla den, marngii ko'e jeedifi e galaadi sappo. ⁴ Tawi on debbo no bornii concii bofeeji e firsinaadi, himo cudori kanje e kaaye hittude e kofe hittude. Tawi himo jogii feletere kanje heewunde ko jiddinaa e tuude jinaa makko on. ⁵ Tawi innde gundoore no windii ka tiinde makko, ko woni dun ko: «Saare *Baabiila mawnde nden, neene cagaabe ben e ko jiddinaa kon ka hoore leydi.» ⁶ Mi yi'i on debbo no mandiliri yiiyan yimbe Alla ben, e yiiyan seedeefe Iisaa ben.†

Bay mi yi'ii mo, mi njaldi fota. ⁷ Malaa'ikaajo on wi'immi: «Ko hondun njaldufaa? Mi andinte gundoo debbo on e kullii ngii ko'e jeedifi e galaadi sappo ngii o wadfi ngin. ⁸ Kullii ngii yi'udaa ngin hari no woodanoo, kono jooni ngii woodaaka. Hingii faandii yawude ka *gaygii ngin alaa kattudi ngin, ngii yaha ka hayrannde. Awa kadi hofube ka aduna ben, be tawata innde mun windaaka ka deftere ngurndan gila ka fudfoode aduna, be njaldoyay yi'ugol ngin kullii, ko fii hari hingii woodanoo, kono jooni ngii woodaaka, awa kadi ngii feepitay.

⁹ «Doo non, maa hakkil wonduki e faamu: Ko'e den jeedifi ko pelle jeedifi de debbo on joodii e hoore mun den. Ko de lambe ben njeedifo kadi: ¹⁰ njowo yanii, godfo on no woodaa, oya on araali taho. Nde o aroyi, himo haani wonude seeda. ¹¹ Kullii woodanoongii, ngii woodaaka jooni ngin, kangii tigi ko ngii lando njeetaba, ko ngii godfo kadi e njeedifoobe ben, hingii yahude ka hayrannde.

¹² «Galaadi sappo di yi'udaa din ko lambe sappo, be fudfaaki taho laamaade, kono ko hendoraybe laamu wa lambe e nder saa'i gooto fii laamodugol e kullii ngin. ¹³ Kambe ko be ebboore wootere, be jonnay doole mabbe e laamu mabbe kullii ngin. ¹⁴ Be haɓay Baalun kun, Baalun kun foola be, ko fii ko kun Koohoojo koohoobe, Lando lambe, ko wondube e makkun ben woni noddaabe e subaabe e sella-findeefe.»

¹⁵ O wi'immi kadi: «Di'e de yi'udaa cagaajo on no joodii e mun den, ko jamaaji din e dente moolanaade den e leyyi din e haalaaji din. ¹⁶ Galaadi sappo di yi'udaa din wondude e kullii ngin ajoyay cagaajo on, di yetta kala ko o jeyi, di boora mo, di naama bandu makko ndun, di sunnira mo yiite. ¹⁷ Ko fii Alla wadii ka berde majji huuwugol ebboore makko

† 17:6 17.6 «Mandilirgol yiiyan yimbe Alla ben» no firi weltorgol ko be waraa kon.

nden e nder miijo wooto fii yo di okku laamu majji ngun kullii ngin haa tuma daaluyeeji Alla dɪn laatii. ¹⁸ Awa kadi debbo mo yi'udaa on ko saare mawnde marnde laamu e hoore lambe aduna ben.»

18

Fii Lancagol Saare Baabiila nden

¹ Bawto dɪn, mi yi'i malaa'ikaajo goo no iwra ka kammu, jogiido bawgal njanal, aduna on jalbiri annoora makko on. ² O ewnii ko tiidi, o wi'i: «Nde yanii! Saare *Baabiila mawnde nden yanii!

Nde wontii hodɔ jinnaaji,
suudorde kala ruuhu tuunudo,
e suudorde kala sondu harmundu e apanandu.

³ Ko fii leyyi dɪn fow mandilirii
himme jinaa mayre on,
lambe aduna ben kadi wattodi
e mayre e nder jinaa mayre on,
awa kadi njulaabe ben ka leydi aldinorii
ngalu mayre feyyitungu ngun.»

⁴ Mi nani kadi hawa goo ka kammu, no wi'a:
«Yaltee e mayre, yo jamaa an,
fii wota on tawde e junuubaaji mayre dɪn,
e wota on hebu gebal albala'uuji mayre dɪn.

⁵ Ko fii junuubaaji mayre dɪn dewnondirii haa ka kammu,
awa kadi Alla anditii angal peewal mayre on.

⁶ Wadiranee nde wano nde wadiri non,
sowon kuude mayre den nde didi, jonniton nde.
Jardukun, kun nde yarniri kun,
jonnitiree nde kun laabi didi!

⁷ Wano nde mawninornoo non,
e no nde yollornoo e mbeleede non,
jonnitiree nde wano non tampere e yoomere!

Ko fii hinde wi'i ka bernde mayre:
«Min mido joodii e nder laamu,
hinaa mi heynotoode,
awa kadi mi yoomataa few!»

⁸ Sabu dɪn,
albala'uuji mayre dɪn yanay e hoore mayre jande wootere,
dɪn ko mayde e yoomere e heege,
nde sunniree kadi yiite.

ko fii Alla Joomiraado, Naawudo nde on, ko Jom-doole!»

⁹ Lambe aduna ben fow, wattodunoobe e mayre e nder jinaa e mbeleede, wulloyay fesa fii mayre, nde be yi'i curki sumugol mayre on. ¹⁰ Hiɓe darii ka wodditii sabu kulol tampere mayre ngol, be wi'oya:

«Bone, bone wonanii saare Baabiila mawnde nden,
dɪn ko saare dolnunde nden!

E nder saa'ihun gootun pet paawoore maa nden arii!»

¹¹ Njulaabe ben ka leydi yooma, be wulla fii mayre, ko fii hay gooto soodataa hande kadi ko be yeeyata kon, ¹² dɪn ko kanne e kaalisi e kaaye hittude e kofe hittude e bagi daatudo e bagi hofe e bagi dɛwluɔ e bagi firsinaado, e kala noone ledde uurude e kala piiji moyyiniraadi piiye mawba, e kala piiji hittudi moyyiniraadi ledde hittude e sila e njande

e kaaye daneeje, ¹³ wondude e cebe ledde kanel uuruɗe e urngallooji e angiriiji, e *buto ledde no wi'ee *mirri, e buto ledde no wi'ee libaana, e njaram *wiiɗu e nebbe e ngawri e condi ngawri e na'i e baali e pucci e *giri-giriije e maccube e wonkiiji yimbe.

¹⁴ No wi'a: «Piiji di wonkii maa kin himmani diɗi wofɗitike ma yo saare Baabiila! Piiji hittuɗi diɗi maa jalbuɗi diɗi fow fuutike ma, awa kadi be hettataa di hande kadi!»

¹⁵ Njulaabe alɗinorbe nde ben wonay ka wofɗitii sabu kulol tampere mayre ngol. Be yoomoya, be wulla, ¹⁶ be wi'oya:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,

borɗiinde concɗi ɗaatuɗi,

boɗeeji e firsinaadi,

cudori kanje e kaaye hittuɗe e kode hittuɗe!

¹⁷ E nder saa'ihun gootun pet,

ngun ngalu mayre e mawnude caabii!»

Hooreebe laade ben fow e golloobe ton ben fow e doginoobe ben e wuurirbe baharu ben fow darii ka wofɗitii. ¹⁸ Bay be yi'ii curki sumugol mayre on, be woni e ewnagol, wi'a: «Ko saare honde nanditaynoo e ndee saare mawnde!» ¹⁹ Tawi hiibe bugotonoo mbullaari ka ko'e mabbe, yooma, wulla, hiibe ewnoo wi'a:

«Bone, bone wonanii ndee saare mawnde,

nde kala on marɗo laana ka baharu alɗinori ngalu mun!

E nder saa'ihun gootun pet nde caabii!»

²⁰ Awa welto e hoore mayre, yo kammu, onon men kadi yo gomɗinbe e *sahaabaabe e annabaabe, ko fii Alla paawii nde fii ko nde wadi on kon!

²¹ Onsay malaa'ikaajo dolnuɗo yetti hayre nanditaynde e laggorde moolanaande, bugii ka baharu, e hoore himo wi'a:

«Ko nii saare Baabiila mawnde nden bugortee doole,

hara nde yiitetaake hande kadi!

²² Nanetaake hande kadi hito hoɗoobe hoddu

e yimoobe e wuttoobe ceri e *liite!

Hande kadi neepo yi'etaake e maa,

kala non noone mecce,

awa nanetaake hande kadi hito undugal e maa.

²³ Awa kadi ndaygu lampu jalbataa e maa hande kadi,

hawa yettuɗo e yettaado nanetaake hande kadi.

Ko fii hari ko njulaabe maa ben woni teddube ben ka leydi,

awa kadi leyyi diɗi fow faljirii sabu mbilankaaku maa ngun!

²⁴ Awa kadi ko e maa yiiyan annabaabe ben

e gomɗinbe ben e kala waraado ka hoore leydi hibbaa.»

19

Fii Mantoore nden ka Kammu e Peera fii Baalun kun

¹ Bawto ɗun, mi nani hawa tiiduka immorde e jamaa ɗuuduro ka kammu, no wi'a:

«Mantoore wonanii Alla!

Kisiyee e mangu e bawgal ko Alla men on wonani!

² Naawooje makko ɗen ko goongaaje feewuɗe!

O paawii cagaajo mawɗo on,

faljiniraynooɗo yimbe aduna on jinaa mun on.

Alla kadi yoftanike yiiyan kurkaadi mun ɗan o hibbi ɗan.»

³ Be wi'i kadi dimmun:

«Mantoore wonanii Alla!

Curki nden saare yaway haa poomaa!»

⁴ Tawi mawbe ben noogay e nayo e tagooje nay wuurufe den no jiccinoo, no sujjana Alla Joodfiido ka jullere laamu on e nder wi'ugol:

«Aamiina, mantoore wonanii Alla!»

⁵ Hawa kadi yalti ka jullere laamu no wi'a:

«Ko onon yo jiyaabe makko,

huloobe mo,

fandube e njandube,

on fow mantee Alla men on!»

⁶ Mi nani kadi wa hawa jamaa duudufudo e wa hito di'e duudufude e wa hito riggande tiidufude, no wi'a:

«Mantoore wonanii Alla!

Ko fii Alla Joomiraado on,

on Jom Bawgal,

jodfdinii *laamu mun ngun.

⁷ Weltofen, wonen e nder welo-welo, mawninen mo,

ko fii peera Baalun kun hewtii,

jombajjo makkun on hebulike,

⁸ o yedaama bornagol conci daatudfi jalbudfi laafudfi.»

(Ko kuude feewufude yimbe Alla ben woni din concii.)

⁹ Malaa'ikaajo on wi'immi kadi yo mi windu wonde: «Maloore wonanii ben noddaabe ka nafakka peera *Baalun kun.» O wi'i kadi: «Dii ko daaluyeeji Alla goongaaji.»

¹⁰ Onsay mi jiccii ka koyde makko fii sujjangol mo. Kono o wi'immi: «Accu, wota a wadu d'un! Ko mi kurkodoowo e maa e musifbe maa ben, jogiibe seeditoore Iisaa nden. Sujjan Alla! Ko seeditoore Iisaa nden woni ruuhu longinoowo annabaabe ben.»

Fii Wadfdiido Puccu Ranewu on

¹¹ Mi yi'i kadi kammu ngun no udditii, mi tawi e hino puccu ranewu, tawi wadfdiido ngu on no wi'ee Sella-Findeejo e Goongaajo. Ko peewal o paawirta, o habira. ¹² Gite makko den no wa'i wa joyngol yiite, *meetelli buy no ka hoore makko. Innde no windii e makko nde hay gooto andaa si hinaa kanko. ¹³ Dolokke mo o bornii on no moddi yiiyan. Himo wi'ee Daaluyee Alla on. ¹⁴ Tawi koneeli wondi din ka kammu no wadfdii pucci daneegi, no jokki mo, hiibe bornii concii daatudfi daneegi laafudfi. ¹⁵ Tawi kaafa welka no yalta ka hunduko makko fii foolugol leyyi din, awa kadi o ayniroyay be labbooru njandi, o yaaba, o munca *wiijuujee den ka wuugirde tikker moolanaande Alla Jom Bawgal nden. ¹⁶ Tawi innde no windii ka dolokke makko e ka busal makko, d'un ko: «Lando Lambe e Koohoajo Koohoobe.»

¹⁷ Mi yi'i kadi malaa'ikaajo no darii ka nder naange, no ewnoo colli wondi wiirude ka weeyo dow din fow ko tiidi, wi'a: «Aree, mottondiron fii nafakka mawdo Alla on! ¹⁸ Naamon balli lambe ben, e balli hooreebe sufaabe ben, e balli dolnube ben, e balli pucci e wadfdotonooobe di ben, e balli yimbe ben fow, rimbe e maccube, fandube e njandube!»

¹⁹ Onsay mi yi'i kullii ngin e lambe aduna ben e koneeli mun din no mottondiri fii hafugol wadfdiido puccu ranewu ngun e konu mun ngun.

²⁰ Kullii ngin nangidaa e wadfdiido annabaajo on, d'un ko on wadunoodo maandeeji yeeso maggii di o daynirnoo hebunooobe maande kullii ngin

ben, sujiani nandolla maggii on. Be dīdoo non be bugaa ka weendu yiite ko be wurbe, dūn ko ka mbollan yiite. ²¹ Beya wariraa kaafa yaltaynooka ka hunduko waddīnoodo puccu ngun on, colli dīn fow jaami balli maβbe dīn haa haari.

20

Fii Laamu ngu Duubi Wuluure ngun

¹ Onsay mi yi'i kadi malaa'ikaajo no iwra ka kammu, no jogii ka jungo mun saabiwal *gaygii ngin alaa kattudi ngin wondude e jolokowal moolanaangal. ² O nangi *ningiwii ngin, e maanaa ndiya mboddi araniri, dūn ko Ibuliisa maa Seytaane, o jolki ndi fii duubi wuluure. ³ O bugii ngin ka nder *gaygii ngin alaa kattudi ngin, o soki, o ndoli kadi dow maggin, fii wota ngin faljin leyyi dīn hande kadi haa duubi wuluure dīn timma. Kono bawto dūn, bee ngin jolkitoyee embere saa'i fahin.

⁴ Mi yi'i kadi julle laamu, tawi joodiibe e dēn ben no yedaa bawgal naawugol. Mi yi'i wonkiiji be ko'e mun tayiraa kaafa ben sabu seeditanagol Iisaa e daaluyee Alla on, ben be sujjanaano ngiya kullii e nandolla mun on, ronki hebude maande ka tiinde maa ka jungo. Be wurnitaa, be laamodi e *Almasiihu on e nder duubi wuluure. ⁵ Dun ko ummutal aranal ngal non. Tawi beya maybe heddiibe wurnitetaake haa tuma duubi wuluure dīn timmi. ⁶ Maloore e *senaare wonanay ben tawoyteebe e ummutal aranal ngal, ko fii mayde dīmmere nden heboytaa bawgal e hoore ben. Ben-le ko bee *yottinoyooβe sadaka ka Alla e ka Almasiihu on. Be laamodoya e makko e nder duubi wuluure.

⁷ Nde duubi wuluure dīn timmoyi, Ibuliisa yaltinoyte ka kaso, ⁸ o yaltoya fii faljingol leyyi wondi e cobbuli aduna on nay, dīn ko Yaajuuja e Maajuuja en, P o mottindira be fii wadugol hare. Tawa dūudoral maβbe ngal no fota e njaareendi ndin ka baharu. ⁹ Be hebbini hoore leydi ndin fow, be hundi daakorde yimbe Alla ben e saare buraande yideede nden, wota yiite iwri ka kammu, muli be. ¹⁰ Onsay Ibuliisa, faljinnoodo ben yimbe on, bugaa e nder ndun weendu yiite e mbollan mun, ka ngiya kullii e waditiido annabaajo on buganoo dōn. Be lettee dōn jemma e jalorma haa poomaa.

Fii Naawoore Sakkitorde nden

¹¹ Mi yi'i kadi jullere laamu moolanaande daneere e joodiido e mayre on. Tun kammu ngun e leydi ndin dogi mo, dīn ronki hebude ka wona. ¹² Mi yi'i kadi maybe ben, tawi ben no darii yeeso nden jullere laamu, dūn non ko gila e fandube haa e njandube. Onsay defte udditaa. Bawto dūn, deftere goo kadi udditaa, tawi nden ko deftere ngurndan dān. Ben maybe jaawiraa kuude maβbe windiide dēn e dēn defte. ¹³ Baharu on jonniti maybe wonnoobe e makko ben. Mayde nden e jahannama kadi jonniti maybe wonnoobe e mun ben, mo kala e ben jaawiraa kuude mun dēn. ¹⁴ Onsay mayde nden e jahannama bugaa ka weendu yiite, ko ndun weendu yiite woni mayde dīmmere nden. ¹⁵ Kala mo innde mun windanooki e nder deftere ngurndan nden, bugaa ka nder weendu yiite.

P 20:8 20.8 Ko woni «Yaajuuja e Maajuuja» e haala Yahuudiyanke ko «Gog e Magog», e maanaa aybe jamaa Alla on.

21

Fii Kammu Hesu ngun e Aduna Keso on

¹ Bawto d'un, mi yi'i kammu hesu e aduna keso, bay hari nguya kammu hinngu e oya aduna kid'fo feyyii, tawi kadi baharu alaa. ² Onsay mi yi'i saare hormorde nden, d'un ko saare Yerusalaam heyre, no iwra ka kammu ka Alla, tawi nden no pariraa wano jombajjo paritsee fii moodi mun. ³ Mi nani kadi hawa tiiduka iwruke ka jullere laamu no wi'a: «Awa jooni wonunde Alla nden no e hakkunde yimbe ben. O hodiday e mabbe, be wona jamaa makko, kanko Alla tigi o wonday e mabbe, o wona Alla mabbe. ¶ ⁴ O fitta kala gongol ka gite mabbe, hara hande kadi mayde waditataa, yoometaake, fesetaake, muuseendi waditataa. Ko fii haray sifa d'in piiji arani fow feyyiino.»^r

⁵ Onsay on Joodiido e nden jullere laamu wi'i: «Mid'o heydintinde piiji d'in fow!» O wi'immi kadi: «Windu, ko fii d'ii daaluyeeji ko holniidi e goongaaji!» ⁶ O wi'immi fahin: «Timmii! Ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Fud'foode nden e Rawnoode nden. On mo no dondaa, mi okkoray mo ko o yara ka bundu ndiyan ngurndan, hara ontigi yobataa. ⁷ Ko d'un wonata ndondi foolufo on. Mi wonay Alla makko, kanko o wona bid'fo an.»^s ⁸ Kono wad'aybe hula yiltitoo ben e be gomdinaa ben e tuunuube ben e ittooobe ko'e ben e jinoobe ben e mbileebe ben e rewoobe sanamu ben, e fenoobe ben fow: gebal ben ngal ko ka weundu yiite hubbundu e mbollan mun woni! Ko ndun non woni mayde dimmere nden!»

Fii Saare Yerusalaam Heyre nden

⁹ Bawto d'un, god'fo e ben malaa'ikaabe njeedido, joginoobe pelette jeedidi heewude albaal'uuji jeedidi sakkitori d'in, ari, wi'immi: «Aru mi holle jombajjo on, d'un ko sonnaajo Baalun kun.» ¹⁰ Ruuhu Allaahu on tippii e an, malaa'ikaajo on nawrimmi e hoore fello njano toowungo, o hayninimmi saare Yerusalaam hormorde nden ka iwra ka kammu ka Alla. ¹¹ Tawi nden saare no jalbiri annoora Alla on. Jalbeendi mayre ndin no nandita e jalbeendi hayre hittunde fota, wa hayre yasbe, jalbirnde wa jaaman. ¹² Tawi tata mayre on no njandi, no toowi, hinde mari kadi dambude sappoo e didi. Malaa'ikaabe sappoo e dido no e den dambude, tawi inde *bolondaaji bibbe Isra'iila ben sappoo e didi no windii e majje. ¹³ E hino no dambude mayre den woniri: ko tati funnaange, tati ka nano, tati ka naamo e tati ka hirmaange. ¹⁴ Tata nden saare ko kaaye sappoo e didi didiraa, inde sappoo e didi no e hoore den kaaye. Den inde-le ko inde *sahaabaabe Baalun kun sappoo e dido.

¹⁵ Tawi on wonnoodo lan yewtude no joginoo sawru kanje fii ko o ebbira ittiri saare nden e dambude mayre den, wondude e tata mayre on. ¹⁶ Tawi mbaaloodi nden saare ko cobbuli nay fotaydi, tawi junndi mayre on e yanji mayre on no fota. O ebbiri saare nden ndun sawru ndu o joginoo, d'un hawri embere sagara yaaduui guluui sappoo e didi.^t Tawi junndi mayre on e yanji mayre on e tooweendi mayre on no fota. ¹⁷ On malaa'ikaajo ebbiri tekkeendi tata on embere sogone ned'danke, d'un hawri sogone teemedere e cappande nay e nay. ¹⁸ Tawi on tata ko hayre yasbe darniraa. Tawi saare nden kapun ko kanje laabirdo wa biini.

¶ 21:3 21.3 Isa. 7.14 ¶ 21:4 21.4 Isa. 25.8 e 65.17-19 S 21:7 21.7 Zab. 89.27-28 e 2Sam. 7.14

t 21:16 21.16 Dun no hawra wa kilomeeterji 2200.

¹⁹ Tawi didoodiiji tata nden saare no fotiniraa kala noone kaaye hittuɗe. Didoodi araniri ndin ko yasbe, ðimmiri ndin ko saafira, tammiri ndin ko kalseduwan, nayabiri ndin ko zumuruudu, ²⁰ jowabiri ndin ko sardoniisi, jeegabiri ndin ko sardir, jeediɗabiri ndin ko kirisooli, jeetatabiri ndin ko beril, jeenayabiri ndin ko topaazi, sappabiri ndin ko kirisopaas, sappoo e go'abiri ndin ko hiyasinta, sappoo e diɗabiri ndin ko ametiise. ²¹ Tawi dame den sappoo e diɗi fow ko moyyiniraaɗe kofe hittuɗe, damal kala moyyiniraa hoɗere wootere. Tawi ballaŋal ngal ka saare ko ngal kaŋje laabirɗo wa biini jalbuɗo.

²² Laatii mi yi'aali *rewirdu e mayre, kono tawi ko Alla Joomiraado Jom Bawgal on e *Baalun kun woni rewirdu mayre ndun. ²³ Tawi saare nden hatonjinaa e naange maa lewru ko jalbinana nde, ko fii annoora Alla on no hentini nde, awa kadi Baalun kun ko ndaygu mayre. ²⁴ Ko jalbeendi mayre on leyyi ðin yaarata, awa kadi lambe aduna ben addanay nde darjaaji mun ðin. ²⁵ Dame mayre den ombetaake e nder pallal ngal few, bay ðon kaŋun jemmataa. ²⁶ Awa kadi nde addanoyte darja e tedduŋal leyyi ðin. ²⁷ Hay fus e ko tuuni e hay gooto waɗoowo ko piɗi maa fenaande naatataa ðon. Ko naatata ðon woo ko be inde mun windii ben ka nder deftere ngurndan Baalun kun.

22

Fii Maayo Ndiyan Ngurndan ɗan

¹ Ontuma malaa'ikaajo on hollimmi kadi maayo ndiyan ngurndan ɗan ka iwrata ka jullere laamu Alla e *Baalun kun, laabuɗan jalbiri wa jaaman, ² no ila ka hakkunde ballaŋal saare nden. Leggal ngurndan ɗan no darii e cende diɗi maayo ngon, rimoowal biɓbe laabi sappoo e diɗi, tetteeteɓe lewru bee, ngal leyyi ðin jawndorta haako mun. ³ Haray kuddi alaa hande kadi. Jullere laamu Alla nden e Baalun kun wonoyay e nden saare. Onsay jiyaabe makko ben kurkanto mo, ⁴ be yi'a yeeso makko ngon, innde makko nden wona ka tiife maɓbe. ⁵ Hara jemmataa han kadi, be hatonjintaa e ndaygu lampu maa jalbeendi naange, ko fii Alla Joomiraado on jalbinanay be. Awa be laamoyto kadi haa poomaa.

Fii Ardu Iisaa Sakkitordu ndun

⁶ O wi'immi: «Dii daaluyeeji ko holniɗi e goongaaji. Joomiraado on, on Alla Jom ruuhuujii annabaabe ben, imminii malaa'ikaajo mun on fii andingol jiyaabe makko ben fii kon ko saatii arude ko booyaa.»

⁷ Iisaa wi'i: «Miɗo ara ko booyaa! Haray maloore wonanii ben doftotooɓe dii konguɗi feppinaadi wondi e ndee deftere.»

⁸ Ko min Yuuhanna nani fii dii piiji, mi yi'i di kadi. Nde mi nanunoo, mi yi'i di, mi jiccino e ley koyɗe on malaa'ikaajo holluɗo lan di fii sujjangol mo. ⁹ Kono o wi'immi: «Wota waɗu ɗun! Min kadi ko mi kurkodoowo e maa, kurkoda e musibbe maa annabaabe ben, e ben doftotooɓe dii konguɗi wondi e ndee deftere. Sujjan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kadi: «Wota ombu notaa ndee deftere nde dii konguɗi feppinaadi wondi e mun, ko fii saa'i on ko badiiɗo. ¹¹ Awa kadi be feewaa ben yo duumo e jokkugol angal peewal mun, be laabaa ben kadi duumoo e jokkugol angal laabal mun, feewuɓe ben duumoo e peewal mun, laabuɓe ben duumoo e laabal mun!»

¹² Iisaa wi'i: «Midfo ara ko booyaa, mi arda e njoddi mo kala embere kuufde mun. ¹³ Awa kadi ko min woni Halfeere aranere nden e sakkitorde nden, ko min woni Arano on e Sakkitoro on, ko min woni Fudf'foode nden e Rawnoode nden.

¹⁴ «Maloore wonanii ben labbinbe concu mun fii hebugol gebal ka leggal ngurndan, e no be naatira ka saare, hara ko ka dambufe be rewi. ¹⁵ Kono dawaadi d'in e mbileebe ben e jinoobe ben e ittoobe ko'e ben e rewoobe sanamu ben e kala on yidufdo fenaande huutori yo wonu ka yaasi.

¹⁶ «Min Iisaa mi imminii malaa'ikaajo an on fii seeditanagol on d'ii piiji ka mofte. Min ngol Dadol e Geeyol Daawuuda, awa kadi ko min woni Jaawiire Jalboore Subaka nden.»

¹⁷ Ruuhu Allaahu on e jombajjo on wi'ii: «Aree!»

Awa, on nanufdo d'un kadi yo wi'u: «Aree!»

Awa mo no donfaa yo aru, on faalaado yo yettu ndiyan ngurndan dan, hara yobaali. ^u

¹⁸ Awa mi fellintinanii kala on nanufdo d'ii kongud'i feyjninaadi wondi e ndee deftere, si beyditii god'dun e majji, Alla beyditay e hoore makko d'ii albala'uuji d'i fii mun windii e ndee deftere. ¹⁹ Awa kadi, si god'do aru ittude god'dun e d'ii kongud'i ndee deftere feyjninannde, Alla kadi ittay gebal makko wongal ngal ka leggal ngurndan e ka saare hormorde, d'e fii mun windii e ndee deftere.

²⁰ On Seediifo d'un fow wi'i: «Ko goonga, midfo ara ko booyaa.»

Aamiina!

Aree, yo Joomi amen Iisaa!

²¹ Yo moyere Iisaa Joomi on wonu e hoore fow.